ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ

Language of Guru Nanak Dev

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ

Based on the Adi-Granth

1597

ਨਿਗਰਾਨ :
ਡਾ. ਵਿ. ਭਾ. ਅਰੁਣ
ਐਮ.ਏ., ਪੀਐਚ.ਡੀ.

ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਐਮ.ਏ.

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

-o-

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ[1] ੧੪੬੯ ਈ: ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਨਨਕਾਣਾ) ਜ਼ਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਣ ਬਿਤਾਇਆ, ਪਾਂਧੇ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ, ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਭੈਣ-ਭਣਵਈਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ(ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ਨਵਾਬ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇਆ, ਪੁਤਰ ਜਨਮੇ ਪਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਜੋ ਲੋਕ-ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ੩੭-੩੮ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ. ਉਪਰਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਮਹੌਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਸਾਸ-ਮਨ ਨ ਲੈਂਦਾ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਨਵਤਾ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ, ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੀ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੱਟੀ ਭਰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਪੇਟ-ਪੂਜਾ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਿਖਣ-ਬੋਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਨਣ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਹਜ਼ੀਬ ਅਪਣਾ ਕੇ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਥੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਗੰਗ ਅਤੇ ਸੁਰਸਤੀ ਸੁਕਦੀ ਅਤੇ 'ਜ਼ਮਜ਼ਮ' ਦੇ ਪਾਣੀ ਵੱਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਵੱਢੀ-ਖੋਰ, ਰਾਜੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤੇ .ਸਨ ਜੋ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਰੱਤ ਉਤੇ ਪਲਦੇ ਰਾਖਸ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਾਥ, ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪ ਹੀ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ

---

੧. "ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਨਮਿਆ, ਵੈਸਾਖੁ ਮਾਹਿ ਤ੍ਰਿਤੀਆ.." ਪੰਨਾ ੧ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ(ਪੰਨਾ੯ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲਿਖਤ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਸੋਢੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹੀ ਤਾਰੀਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ) ਹੋਰ 'ਪੰਨਾ ੩੫-੩੬ 'ਗਾਸਪਲ ਆਫ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ'-ਡੰਕਨ ਗ੍ਰੀਨਲੀ -੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੪੬੯', ਹੋਰ ਦੇਖੋ -'੧੪੬੯ ਤੋਂ ੧੫੩੮(ਈ:)ਪੰਨਾ੨੧-ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਚਰ- ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਐਮ.ਏ., ਪੀਐਚ.ਡੀ., ਡੀ.ਲਿਟ.

ਵਿੱਚ ਪਏ ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖਾਂ ਤੇ ਆਡੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਧਰਮ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਸਾਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਝੂਠ-ਫਰੇਬ, ਧੋਖਾ-ਠੱਗੀ ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਸੀ; ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਜਾਤੀ-ਭੇਦ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਸਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ, ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀ ਮਲਕਾਂ ਦਾ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁਟ ਲੁਟ ਕੇ ਹੋਰ ਮੋਟੇ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਲਾਲੋ ਜੈਸੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣਾ, ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਭੀ ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਅਤੇ ਠੱਗ ਬਣਨਾ ਕੁਝ ਐਸੇ ਮਸਲੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਤਿੱਖੀ ਚੋਭ ਲਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਤਨ-ਗ੍ਰਸਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ, ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਚਾ ਉਠਾਣ, ਸਾਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਣ, ਭ੍ਰਾਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਣ ਅਤੇ ਸੁਚਾ ਸੁਅੱਛ ਜੀਵਨ [illegible] ਬਿਤਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਨ ਲਈ ਲੰਬੇ ਸਫਰ ਆਰੰਭੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਉਦਾਸੀਆਂ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤੀਰਥ-ਸਥਾਨ ਇੱਕ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਨ ਜਿਥੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਇੱਕਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਨਾਥ-ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਗਏ – ਉਜੈਨ, ਅਜੁਧਿਆ, ਸੇਤਬੰਧ-ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ, ਹਰਿਦੁਆਰੁ, ਕਾਸ਼ੀ-ਬਨਾਰਸ, ਗੋਕਲ, ਜਗੰਨਾਥ-ਪੁਰੀ, ਪਟਨਾ, ਪਰਾਗ, ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ, ਮਥਰਾ, ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ – ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ-ਸਥਾਨ, ਨਾਥ-ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਅਚਲ ਬਟਾਲਾ, ਗੋਰਖ-ਹਟੜੀ, ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਦਿੱਲੀ, ਮੁਲਤਾਨ, ਪਾਕਪਟਨ, ਕਾਬਲ, ਬਗਦਾਦ, ਬਲਖ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਭੀ ਪਰੇ। ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਫਕੀਰਾਂ, ਮੁੱਲਾਂ-ਮੁਲਾਣਿਆਂ, ਪੰਡਿਤਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਨਾਥਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕੀਤੀਆਂ; ਭੇਖੀਆਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ, ਸੰਜਮ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ-ਸਤ, ਸਰਮ-ਪਤ, ਪਰਤੀਤ, ਧੀਰਜ, ਭਉ-ਭਾਵ, ਧਾਰਣ ਕਰਣ, ਉਚੇਰਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਣ, ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ, ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ, ਸਿਮਰਣ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਣ, ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸਹਨਸ਼ੀਲ ਬਣਨ ਦੀ ਤਲਕੀਨ ਕੀਤੀ। ਤਕਰੀਬਨ ੨੦ ਵਰ੍ਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼-ਫੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਤਾ ਕੇ, ੧੫੨੨ ਈ: ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਟਿਕ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ੧੭ ਵਰ੍ਹੇ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ੧੫੩੯ ਈ: ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ।

ਉਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਥਵਾ ਲਾਹੌਰੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ

ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾਰਣ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਪਰਵਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬ੍ਰਜ ਆਦਿ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਚਿੰਤਕ, ਸੁਧਾਰਕ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਫ਼ਾਰਸੀ-ਅਰਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਣ ਸਨ ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਗਏ ਅਰਬੀ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕਰਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਜਨਤਾ ਸੀ ਜਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜ ਮੱਧ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਜ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦੇ ਪਾਸੇ ਝੰਗ, ਮੁਲਤਾਨ, ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭੀ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵਰਣਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਕਾਰਣ[2] ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਮਿਸ਼ਰਤ' ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ੫੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਅਤੀ ਸਰਲ, ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਸ਼ਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਵਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਭੈਣ-ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

---

੧. ਸ਼ਾਇਦ ਐਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੇਖ ਕੇ ਡਾ. ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ 'ਬ੍ਰਜ-ਭਾਖਾ' ਪੰਨਾ ੨੧ ਉੱਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, " ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸਕੰਲਨ ੧੬੦੪ ਈ. ਮੇਂ ਹੁਆ ਥਾ। ਯਹ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਤਥਾ ਬ੍ਰਜ ਕੀ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ ਸ਼ੈਲੀ ਮੇਂ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਮੇਂ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਕੁਛ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪੋਂ ਕਾ ਭੀ ਮਿਸ਼੍ਰਣ ਹੈ।"

੨. 'ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਵੀ ਸਥਾਨਿਕ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਧ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਬੋਲੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਸਾਧ-ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਪੁੱਜੀ।... ਮਿਸੀ ਸਾਧ-ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ...। ਪੰਨਾ੧੨੧ - ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ-

-ਡਾ. ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ, ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ, ਸਰਲਤਾ ਕਾਰਣ 'ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ' ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧੬੦੪ ਈ. ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੰਨੇ, ਪਾਲ ਅਥਵਾ ਸ਼ਬਦ ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ - . ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੈਂਚੀ ਪਹਿਲੀ-(ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੫੯-ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੈਂਚੀ ਦੂਜੀ (ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੫੭-ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਵਿਚੋਂ ਲਇਆ ਗਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਵਰਣ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ-ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖ ਕੇ (ਦੇਖੋ ਅੰਤ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਬਦ-ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ) ਇਸ ਸਮਸਤ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ (ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ) ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਪੱਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਪਰੰਤੂ ਲੋੜੀਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਭਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੰਨਾ/ਪਾਲ ਭੀ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ, ਕੋਸ਼, ਅਨੇਕ ਸਟੀਕ, ਵਿਆਕਰਣ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਚਾਰ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ) ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਟ੍ਰਸਟ, ਲਾਹੌਰ (ਦੂਜੀ ਵੇਰ -੧੯੪੪ ਈ:) ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ-੧੯੫੬) ਨੇ ਛਪਵਾਇਆ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਯੋਗ ਯਤਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼, ਜਿਸਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਭੀ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਉਤਪਤੀ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾਲਿਆਂ ਸਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ' ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਉਦਮ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਬ੍ਰਾ ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ'-ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ. ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਰਣਨ ਯੋਗ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਪੁਜੀ[੧],ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ,ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਆਦਿ ਉਤੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਟੀਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ,ਪ੍ਰੋ.ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ-ਨਿਸਾਣੁ- ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ(ਦਾਖਾ) [illegible] ਵੀ ਵਰਣਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਡਾ.ਜਯਰਾਮ ਮਿਸ਼੍ਰ ਨੇ 'ਨਾਨਕ ਵਾਣੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ) ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੰਗ੍ਰਹ,ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਅੰਤ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸਹਾਇਕ-ਗ੍ਰੰਥ-ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੀ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਈਆਂ ਹਨ,ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਆਭਾਰੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇ ਨੂੰ (੧੪੬੯ਈ: ਤੋਂ ੧੯੬੯ਈ:) ੫੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਜ-ਧਜ ਨਾਲ ਮਨਾਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਰਬ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇੱਕ ਤੁਛ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਤਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਭੁੱਲਾਂ ਤ੍ਰੁਟੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦੀ ਓਟ ਹੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:-

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ
ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ।੬੧/੧੦

-੦-

੧.' ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਟੀਕੇ ਅਜ ਤੋੜੀ ਇਕ ਸੌ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ'...। - ਪੰ.(ੳ-ਟ੯) ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣ
-ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਦਾਖਾ)

ਸੰਕੇਤ-ਪੱਤ੍ਰ

-o-

,	ਚਿਹਨ ਥੋੜੇ ਠਹਿਰਾਉ ਲਈ
;	ਚਿਹਨ ਉਪਰਲੇ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਠਹਿਰਾਉ ਲਈ
। ॥	ਚਿਹਨ ਪੂਰੇ ਠਹਿਰਾਉ ਲਈ
?	ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿਹਨ
...	ਚਲਦਾ ਵਾਸਤੇ ਚਿਹਨ
:	ਚਿਹਨ ਸੰਖੇਪ ਲਈ
o	ਸ਼ੂਨਯ
/ -	ਚਿਹਨ ਵਰਣ ਜਾ ਪਦ ਛੇਦ ਲਈ
+	ਚਿਹਨ ਜੋੜਨ ਲਈ
=	ਚਿਹਨ ਬਰਾਬਰ ਲਈ
>	ਉਤਪਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
∠	ਉਤਪਨ ਹੋਇਆ ਹੈ
.	ਨਿਰੇ ਵਿਅੰਜਨ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ
%	ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਲਈ ਚਿਹਨ
ਅS	ਅ ਦੇ ਬਾਦ ਦਾ ਇਹ ਖੰਡ-ਆਕਾਰ ਚਿਹਨ ਉਸਦਾ ਵਿਲੰਬਿਤ ਉਚਾਰਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ
ष	ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਘੋਸ਼ ਊਸ਼੍ਮ ਮੂਰ੍ਧਨਯ
ऋ	ਰਿ. ਰ੍
ਰ੍	ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ऋ ਲਈ
ਅ.	ਅਰਬੀ
ਅੰਨ.ਪੁ	ਅੰਨ-ਪੁਰਖ
ਅਨੁ.	ਅਨੁਵਾਦ
ਅਪ.	ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼
ਅਲਪ:	ਅਲਪ-ਅਰਥਕ
ਆ.ਭਾ.ਆ.ਭਾ.	ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ

ਇ. ਲਿ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ

ਸ. ਨਾ. ਸਰਵਨਾਂਵ

ਸੰ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ

ਸੰਸ: ਸੰਸਕਰਣ

ਹਿੰ. ਹਿੰਦੀ

ਕ੍ਰਿ. ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ

ਗੁ. ਗੁਜਰਾਤੀ

ਗੁ. ਭਾ. ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ

ਤੁ. ਤੁਰਕੀ

ਕ੍ਰਿ.ਵ. ਕ੍ਰਿਆ ਵਰਤੀ

ਪਾ. ਪਾਲੀ

ਪੁ. ਪੁਲਿੰਗ

ਪੰ. ਪੰਨਾ

ਪੰ. ਅਨੁ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਪ੍ਰਾ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ

ਪ੍ਰਾ. ਭਾ. ਆ. ਭਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ

ਪ੍ਰਤ: ਪ੍ਰਤਯਯ

ਫਾ: ਫਾਰਸੀ

ਬ/ਬਹੁ. ਵ. ਬਹੁ ਵਚਨ

ਮ. ਭਾ. ਆ. ਭਾ. ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ

ਵਾ: ਵਾਚਕ

.ਵਿਭ: ਵਿਭਕਤੀ

ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ: ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯਯ

ਵੈ: ਵੈਦਿਕ

...

:ਸ੍ਵਰ ਸੁਅਰ = ਸ੍ਰ

ਧ੍ਵਨੀ ਧੁਨੀ = ਧ੍ਨੀ

*****

ਵਿਸ਼ੇ-ਸੂਚੀ

-੦-

ਪੰਨਾ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ੳ ਤੋਂ ਹ

ਸੰਕੇਤ-ਪੱਤ੍ਰ ਕ,ਖ.

ਧੁਨੀ-ਵਿਚਾਰ ੧ - ੧੮

ਸੁਅਰ-ਤਾਲਿਕਾ ੧; ਮੂਲ-ਸੁਅਰ ੨; ਸੰਯੁਕਤ-ਸੁਅਰ ੪; ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ ੫; ਅਨੁਨਾਸਿਕ-ਸੁਅਰ ੯; ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ ੧੦;

ਵਿਅੰਜਨ-ਤਾਲਿਕਾ ੧੧; ਸ੍ਪਰਸ਼ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ੧੨; ਅਨੁਨਾਸਿਕ ੧੪; ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਿਕ ੧੫; ਲੁੰਠਿਤ ੧੫; ਉਤ੍ਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਤ ੧੫; ਸੰਘਰ੍ਸ਼ੀ ੧੬; ਅਰਧ-ਸੁਅਰ ੧੬; ਘ,ਝ, ਢ,ਧ,ਭ ਧੁਨੀਆਂ ੧੬; ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ,ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਿਕ, ਲੁੰਠਿਤ,ਉਤ੍ਕ੍ਸ਼ਿਪਤ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ ੧੭; ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ੧੭.

ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ੧੯ - ੪੪

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ: ਤਤਸਮ ੨੦; ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ੨੨; ਤਦਭਵ ੨੪;
ਤਤਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ੩੧-੩੯; ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ੩੧; ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਦੁੱਤ ਨੂੰ ਸਰਲੀਕਰਣ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ੩੮; ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ੩੮;
ਦੇਸੀ ਸ਼ਬਦ ੪੦; ਵਿਦੇਸ਼ੀ: ਫ਼ਾਰਸੀ,ਅਰਬੀ,ਤੁਰਕੀ ਸ਼ਬਦ੪੧.

ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ੪੫ - ੫੬

ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ੪੫; ਪਰ-ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ੪੭; ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ੫੫.

ਸਮਾਸ ੫੭ - ੬੨

ਦ੍ਵੰਦ: ਦੋ ਪਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ੫੭; ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ੫੭; ਅਲੁਕ ਦ੍ਵੰਦ ੫੯; ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਰਥਵਾਚੀ ਦ੍ਵੰਦ ਸਮਾਸ ੫੯; ਖਸ਼ਟੀ ਤਤਪੁਰਖ ਸਮਾਸ ੬੦; ਕਰਮਧਾਰਯ ੬੦; ਰੂਪਕ ਕਰਮਧਾਰਯ ੬੧; ਦ੍ਵਿਗੁ ਸਮਾਸ ੬੨; ਬਹੁਵ੍ਰੀਹੀ ਸਮਾਸ ੬੨.

ਪਦ- ਵਿਚਾਰ ੬੩-੨੬੮

ਸੰਗਿਆ ੬੩-੧੨੬
ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ੬੩; ਲਿੰਗ: ਪੁਲਿੰਗ, ਇਸਤ੍ਰੀ- ਲਿੰਗ ੬੬;
ਵਚਨ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਕਾਰਕ ੭੦-੧੨੬; ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ
੭੧; ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ੭੩; ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ
੭੪; ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ੭੫; ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ੭੬;
ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ੭੮; ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ੭੯;
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ੮੦; ਅਪਾਦਾਨ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ
੮੧; ਅਪਾਦਾਨ ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ੮੨; ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਕ
ਇੱਕਵਚਨ ੮੨; ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ੮੪; ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ
ਇੱਕਵਚਨ ੮੬; ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ੮੭; ਸੰਬੋਧਨ ਇੱਕਵਚਨ ੮੮.

ਆ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ੮੯; ਇ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ੯੬; ਈ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ੯੭;
ਉ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ੧੦੧; ਊ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ੧੦੬;
ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੦੯; ਆ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੧੩;
ਇ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੧੬; ਈ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੧੯;
ਉ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੨੪; ਊ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ੧੨੫:

ਸਰਵਨਾਂਵ ੧੨੭-੧੬੧
ਪੁਰਖਵਾਚਕ: ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ੧੨੮; ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ੧੩੩
ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ: ਨਿਕਟਵਰਤੀ ੧੩੭; ਦੂਰਵਰਤੀ ੧੩੮;
ਅਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ:੧੪੦; ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ੧੪੭; ਅਨੁਸੰਬੰਧ ਵਾਚਕ
੧੫੧; ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ੧੫੬; ਨਿਜਵਾਚਕ ੧੫੯;

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੧੬੨-੨੦੫
ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੧੬੨; ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ੧੬੮;
ਰੂਪ ਨਿਰਮਾਣ: ਸੰਗਿਆ ਮੂਲਕ ੧੭੨; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਮੂਲਕ੧੭੩;
ਕ੍ਰਿਆ ਮੂਲਕ ੧੭੩; ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ੧੭੪; ਨਿਸ਼ਚਿਤ
ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ੧੭੪; ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ੧੯੧;
ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ: ਪੁਰਖਵਾਚਕ ੧੯੪; ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ੧੯੭;
ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ੧੯੮; ਨਿਤਯ ਸੰਬੰਧੀ ੧੯੯; ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ
੨੦੦; ਪਰਕਾਰਵਾਚਕ ੨੦੧; ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ੨੦੩; ਨਿਜਵਾਚਕ
੨੦੪.

ਕ੍ਰਿਆ ੨੦੬-੨੬੮
ਧਾਤੂ: ਮੂਲ ੨੦੬; ਯੌਗਿਕ: ਉਪਸਰਗ ਯੁਕਤ ੨੦੭;ਨਾਂਵਧਾਤੂ
੨੦੮; ਵਿਦੇਸ਼ੀ: ਫ਼ਾਰਸੀ-ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਆਪਦ,ਨਾਂਵਧਾਤੂ
੨੦੯; ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ੨੧੦;
ਕ੍ਰਿਦੰਤ ੨੧੩-੨੨੮
ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ੨੧੩; ਕਰਤ੍ਰੀਵਾਚਕ ਸੰਗਿਆ ੨੧੭;
ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ੨੧੯; ਭੂਤਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ੨੨੨;
ਪੂਰਵਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ੨੨੬; ਭਾਵਾਅਰਥਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ੨੨੮;
ਕਰਮਵਾਚ ੨੨੯-੨੩੧
ਕਾਲ ਰਚਨਾ: ਮੂਲ ਕਾਲ: ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ੨੩੨;
ਵਰਤਮਾਨ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ ੨੩੭; ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਭਾਵਨਾ-
ਅਰਥ ੨੪੩; ਯੌਗਿਕ: ਵਰਤਮਾਨ ਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ੨੪੬
ਵਰਤਮਾਨ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੪੭; ਭੂਤ ਕਾਲ: ਭੂਤ
ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੪੯; ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਸਰਵਨਾਂਵ
ਦੇ ਸੰਯੋਗਆਤਮਕ ਰੂਪ ੨੫੨; ਭੂਤ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ੨੫੪
ਭੂਤ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ ੨੫੫; ਭਵਿੱਖਤ: ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ੨੫੬;
ਆਗਿਆ-ਅਰਥ ੨੬੦; ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ ੨੬੦;
ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆ ੨੬੧-੨੬੩
ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੂਪ੨੬੧;
ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ੨੬੧; ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ
ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ੨੬੨; ਭਾਵਆਰਥਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ
ਨਾਲ ੨੬੩; ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰੂਪ ੨੬੩ ;
ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ ੨੬੩;
ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ : ਹੋਣਾ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ- ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਸ਼ਚਯ
ਅਰਥ ੨੬੪; ਆਗਿਆ-ਅਰਥ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ ੨੬੫;
ਭੂਤ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ ੨੬੫; ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੬੫; ਭਵਿੱਖਤ
ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੬੬; ਥੀਣਾ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ- ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ
ਅੰਨਪੁਰਖ ੨੬੬; ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੬੬; ਭਇਆ ਕ੍ਰਿਆ
ਤੋਂ- ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ੨੬੭; ਰਹਿਣਾ ਤੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ
ਮੂਲ ਰੂਪ,ਕਰਮਵਾਚ ੨੬੭; ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਰੂਪ ੨੬੮; ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ
ਅਰਥ ੨੬੮; ਭਵਿੱਖਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਤੇ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ੨੬੮
ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਰੂਪ ੨੬੮; ਥੀ-ਰਹਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ੨੬੮;

ਅਵਯਯ ੨੬੯-੩੦੩

ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੨੬੯-੨੯੧
ਕਾਲਵਾਚਕ ੨੬੯; ਸਥਾਨਵਾਚਕ[illegible]; ਰੀਤੀਵਾਚਕ ੨੮੪;
ਕਾਰਣਵਾਚਕ[illegible]; ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ੨੮੮; ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ੨੮੯;
ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ੨੮੯; ਤਾਕੀਦ ਸੂਚਕ ੨੯੦;
ਸੰਬੰਧਕ ੨੯੨-[illegible].
ਸਮੁਚਜ ਬੋਧਕ ੩੦੧;
ਵਿਸਮਯ ਆਦਿ ਬੋਧਕ ੩੦੨;

ਵਾਕ ਰਚਨਾ ੩੦੪-੩੨੬

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ੩੦੪;
ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ੩੦੪; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੩੦੬;
ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸਰਵਨਾਂਵ ੩੦੭; ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ੩੦੭;
ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ੩੦੯; ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਅਵਯਯ: ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ੩੧੩; ਸੰਬੋਧਨ ੩੧੬;

ਸਰਲ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕਰਚਨਾ:
ਸਰਲਵਾਕ ੩੧੭; ਜਟਿਲ ਵਾਕ ੩੧੭; ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕ ੩੧੯; ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ ੩੧੯; ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ੩੨੦; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ੩੨੧; ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ੩੨੩; ਸੰਗਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ ੩੨੫;

ਸ਼ਬਦ-ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ੩੨੭-੪੯੮

ਸਹਾਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸੂਚੀ ੪੯੯-੫੦੩

-੦-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਧੁਨੀ-ਤੱਤ

ਸੁਅਰ ਤਾਲਿਕਾ

-o-

	ਮੂਲ ਸੁਅਰ			ਸੰਯੁਕਤ ਸੁਅਰ
	ਹ੍ਰਸ	ਦੀਰਘ		
ਕੰਠ ਤੋਂ	ਅੁ ਅ	ਆ		
ਤਾਲੂ ਤੋਂ	ਇ ਏੁ	ਈ	ਏ	
ਕੰਠ-ਤਾਲੂ ਤੋਂ			ਐ	
ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ	ਉ ਉ	ਊ	ਓ	
ਕੰਠ-ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ			ਔ	ਅਉ

-o-

ਸੁਅਰ

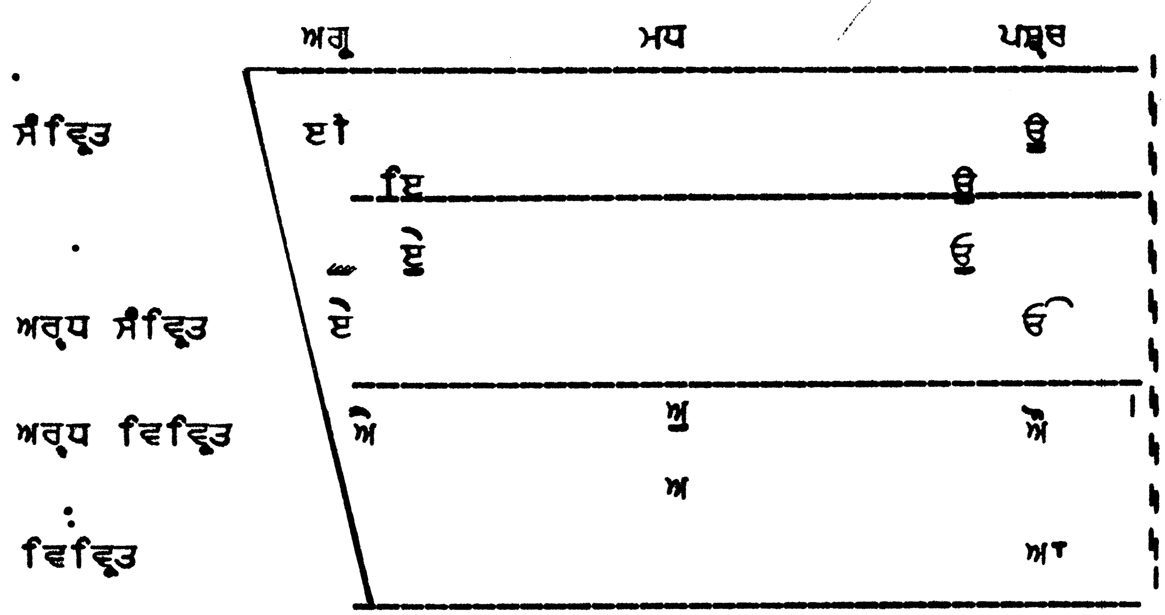

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਸੁਅਰੰ ਧੁਨੀਆਂ[1]

ਮੂਲ-ਸੂਰ :

-੦-

ਅ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਅਰ੍ਧ ਵਿਵ੍ਰਿਤ ਮੱਧ ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਮੱਧ ਭਾਗ ਕੁੱਝ ਉਪੱਰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਅਰ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਅੁ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਅਰ੍ਧ ਵਿਵ੍ਰਿਤ ਮੱਧ-ਸੁਅਰ ਅ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜਾ ਜਿਨਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲ ਰਹਿਤ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ 'ਅ' ਵਾਂਗ ਜੀਭ ਦਾ ਮੱਧ ਭਾਗ ਕੁਝ ਉਤਾਂਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਲ੍ਹ ਕੁਝ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਆ: ਇਹ ਦੀਰਘ ਵਿਵ੍ਰਿਤ ਪਸ਼੍ਚ ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ ਕੁੱਝ ਉਪਰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲੋਂ ਮੂੰਹ ਕੁਝ ਵੱਧ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਈ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਅਗ੍ਰ ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪੱਰ ਉਠ ਕੇ ਤਾਲੂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁਲ੍ਹ 'ਇ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਕਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਛਾਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਥੋੜਾ ਫਰਕਦੇ ਹਨ, ਹੇਠਲਾ ਜਬਾੜਾ ਥੋੜਾ ਉਪੱਰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲ ਦੀ ਘੰਡੀ ਭੀ ਜ਼ਰਾ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ, ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਅਗ੍ਰ ਸੁਅਰ (ਈ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਮੱਧ ਵਲ ਨੂੰ) ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਥਾਨ 'ਈ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬੁਲ੍ਹ ਕੁਝ ਢਿਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ 'ਈ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਢਿੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਏ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ, ਅਰ੍ਧ-ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਅਗ੍ਰ-ਸੁਅਰ (ਈ ਤੇ ਏ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੱਧ ਵੱਲ) ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ 'ਏ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਅਧਿਕ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਮੱਧ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕੇਵਲ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਏ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਅਰ੍ਧ ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਅਗ੍ਰ-ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਹੇਠਲਾ ਜਬਾੜਾ 'ਈ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਿਰਾ 'ਈ' ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

[1] ਮੂਲ- [illegible]

ਐ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਅਰ੍ਧ-ਵਿਵ੍ਰਿਤ, ਅਗ੍ਰ-ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਬੁਲ੍ਹ ਈ, ਏ, ਆਦਿ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਹੇਠਲਾ ਜਬਾੜਾ ਅਧਿਕ ਨੀਵਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਨ ਹਿੱਸਾ 'ਏ' ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਅਰ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਊ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਪਸ਼੍ਚ ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਬੁਲ੍ਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਉਠਦੇ ਗੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ 'ਉ' ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਸਥਾਨ 'ਉ' ਨਾਲੋਂ ਉਚੇਰਾ ਹੈ; ਜੀਭ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਭਾਗ ਉਠ ਕੇ ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ ਦੇ ਨੇੜ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਉ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ, ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਪਸ਼੍ਚ ਸੁਅਰ (ਊ ਤੇ ਓ ਨਾਲੋਂ ਮੱਧ ਵੱਲ ਨੂੰ) ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲਾ ਬੁਲ੍ਹ ਉਪੱਰਲੇ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੜਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਊ' ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਕਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਹਿੱਸਾ 'ਊ' ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਅੰਤ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਫੀ ਸਿਥਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਓ: ਇਹ ਹ੍ਰਸ੍ਵ, ਅਰ੍ਧ-ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਪਸ਼੍ਚ ਸੁਅਰ (ਊ ਤੇ ਓ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੱਧ ਵੱਲ ਨੂੰ) ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਸੁਅਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਓ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਅਰ੍ਧ-ਸੰਵ੍ਰਿਤ, ਪਸ਼੍ਚ- ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਬੁਲ੍ਹ ਗੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੇਠਲਾ ਬੁਲ੍ਹ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੇਠਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਧੁੰਨੀ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਔ: ਇਹ ਦੀਰ੍ਘ, ਅਰ੍ਧ-ਵਿਵ੍ਰਿਤ, ਪਸ਼੍ਚ-ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਬੁਲ੍ਹ 'ਓ' ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਹੇਠਲਾ ਜਬਾੜਾ ਹੋਰ ਨੀਵਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਭ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਭੀ ਹੋਰ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੁੰਨੀ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ 'ਓ' ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੱਧ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਅਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਅਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਸੁਅਰ	ਆਦਿ	ਮੱਧ	ਅੰਤ
ਅ	ਅਤਿ ੧੫/੧੨ [੧]	ਪੀਅਣੁ ੧੪/੧੪	ਅਲੋਅ ੬੬੩/੨
ਅੁ	--	ਪਰਾਈ ੧੦੨੬/੧	--
ਆ	ਆਸਣੁ ੧੦੪੦/੨੨	ਚਲਾਉ ੧੫/੩	ਘਣਾ ੧੫੫/੧੭
ਇ	ਇਸ ੯੩੦/੧੬	ਘਾਲਿਓ ੬੮੯/੧੩	ਗਾਫਿ ੧੧੬੯/੨
ਈ	ਈਸਰ ੬/੧	ਬੀਜ ੧੫੨/੧੭	ਗਾਹੀ ੨੨੭/੧
ਉ	ਉਪਾਏ ੯/੪	ਗਰੁੜਾ ੧੪੨/੩	ਘਤੁ ੪੭੧/੪
ਊ	ਊਣਾ ੭੮੮/੨੬	ਚਲੂਲਿਆ ੧੩੮/੧੧	ਗੇਰੂ ੧੦੧੨/੨੭
ਓ	--	ਚਲਿਆ ੧੬/੧੬	-- ਜੋਇ ੫੬੬/੨੭
ਏ	ਏਤਾ ੧੦੧੫/੯	ਗਹੇਲੀ ੯੯੦/੨੩	ਘਨੇਰੇ ੯੦੬/੨੨
ਐ	ਐਸਾ ੫੭/੧੫	ਸਮੈਸਰਿ ੯੦੭/੧੧	ਗਾਜੈ ੧੦੨੮/੬
ਉ	--	ਭੁਆਲਾ ੧੦੩੫/੨੪	ਨਿਆਉ ੪੬੩/੧੫
ਓ	--ਓਟ ੧੫੨/੧੭	ਸਗੋਨੀ ੯੩੨/੧੩	ਘਨੇਰੋ ੧੦੯੦/੨੦
ਔ	--	ਪੌਲੁ ੩/੨੦	ਅੰਧੇ ੧੩੩੧/੧

-:*:-

ਸੰਯੁਕਤ ਸੁਅਰ

ਅਉ: ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 'ਅਉ' ਹੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਸੁਅਰ ਹੈ ਜੋ ਅ+ਉ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; ਉਦਾਹਰਣ :-

ਅਉਖਧ ੧੫੬/੫ ਅਉਰੀ ੯੫੪/੭

=*=*=*=*=*=

---

੧. ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਅਰਥਾਤ ੧੫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਪੰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅੰਕ ਅਰਥਾਤ ੧੨ ਉਸ ਪੰਨੇ ਦੀ ਪਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਕ/ਅੰਕ ਦਾ ਭਾਵ ਭੀ ਪੰਨਾ/ਪਾਲ ਹੈ।

ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

-੦-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸੁਅਰਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਦੋ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

ਸੁਅਰ	ਆਦਿ	ਮੱਧ	ਅੰਤ
ਅਏ	--	ਭਇਕਾਰੁ੪੧੩/੬	--
ਅਈ	-	-	ਆਵਈ ੨/੨੨
ਅਊ	-	-	ਆਵਊ ੧੪/੧੯
ਅਇ	-	-	ਨਿਰਮਇ੯੩੦/੧
ਅਉ	-	-	ਗਾਵਉ੪੩੬/੩
ਆਏ	ਆਇ੨੩/੪	ਖੇਲਾਇਦਾ੧੦੩੭/੪	ਕਟਾਇਏ੨/੯
ਆਈ	ਆਈ੬/੨੪	ਅਜਰਾਈਲ੭੨੧/੬	ਅਸਨਾਈ੭੯੫/੬
ਆਉ	ਆਉ੧੪/੯	-	ਪਾਉ੨੫/੧੨
ਆਊ	-	-	ਐਬਾਊ੪੬੬/੪
ਆਏ	ਆਏ੫੯/੨	ਗਏ	ਗਾਏ੨੨੨/੨੩
ਆਉ	-	-	ਨਿਆਉ੪੬੩/੧੫
ਆਓ	ਆਓ੧੧੦੯/੨੩	-	-
ਏਅ	-	ਇਛਿਅੜਾ੭੨/੨੭	ਘਿਅ੭੨੧/੧੭
ਇਆ	ਇਆਣਾ੧੫੬/੩	-	-
ਏਆ	-	ਅਗਿਆਨ੮੭੬/੬	ਕਟਿਆ੭੨/੧੩
ਇਏ	-	-	ਘਿਇ੧੫੦/੯
ਇਉ	ਇਉ੨੨/੮	-	-
ਏਊ	-	-	ਅਫਰਿਉ੨੭/੧੧
ਏਅ	-	-	ਚੜਿਐ੧੬/੨੭
ਏਓ	-	ਸਤਿਓਹਿ੧੪੧੨/੨੦	ਘਾਲਿਓ੬੯੯/੧੩
ਈਅ	-	ਚੜੀਅਸੁ੭੯੯/੧੪	ਗੀਅ੧੨੪੬/੨
ਈਆ	-	ਚਿਟਵੀਆਹਾ੮੫/੩	ਬੀਆ੩੫੨/੨੬
ਈਏ	-	-	ਬੀਇ੭੮੮/੨੮
ਈਈ	-	-	ਬੀਈ੨੪੨/੧੨
ਈਊ	-	-	ਘੀਉ੧੪੧/੨੮
ਈਇ	-	ਛਾਵੜੀਏਹਿ੭੬੨/੧੦	ਗੋਰੀਏ੨੩/੧੧
ਈਐ	-	-	ਕਟੀਐ੧੨੮/੧੩
ਈਓ	-	-	ਕੀਓ੪੭੩/੨੮

ਉਆ	-	ਕੁਆਰੀ੬/੨੪	ਮੁਆ੧੯/੧੬
ਉਇ	-	ਕੁਇਰੁ੪੧੭/੧੩	ਖੁਇ੯੫੪/੩
ਉਈ	-	-	ਖੁਈ੧੧੦੮/੨੮
ਉਏ	-	-	ਮੁਏ੧੯/੧੫
ਊਅ	-	ਅਕੂਅਣਾ੫੫੭/੧੫	-
ਊਆ	-	ਜੂਆਰੀ੨੨੨/੧੭	ਕਊਆ੯੩੫/੧੬
ਊਇ	-	-	ਮੂਇ੭੨੧/੬
ਊਈ	-	-	ਸੂਈ੯੫੫/੨੫
ਊਏ	-	-	ਧੂਏ੪੩੨/੨੦
ਊਐ	-	-	ਸੂਐ੪੬੫/੧੭
ਊਓ	-	-	ਮੂਓ੧੪੧੨/੧੧
ਏਅ	-	ਦੇਅਹੁ੧੪੧੨/੨੪	-
ਏਆ	-	ਛੇਆ ਨਿਤ੯੩੨/੨੬	-
ਏਇ	-	-	ਸੁਣੇਇ੧੨੮੯/੭
ਏਈ	ਏਈ੯੦੨/੨੪	-	ਸਦੇਈ੨੪/੧੬
ਏਉ	-	-	ਅਭੇਉ੭੯੬/੨
ਏਊ	-	-	ਜਨੇਊ੩੫੫/੩
ਏਐ	-	ਬੇਐਬ੭੨੧/੫	-
ਐਓ	-	ਪੈਓਹਰੀ੧੪੧੦/੩	-
ਓਅ	-	-	ਅਲੋਅ੬੬੩/੨
ਓਆ	-	ਗੋਆਲਾ੧੦੩੫/੨੪	-
ਓਆ	-	-	ਰੋਆ੧੯/੬
ਓਇ	ਓਇ੭੩/੭	ਗੋਇਲੜਾ੧੦੨੩/੨	ਜੋਇ੫੬੬/੨੭
ਓਈ	ਓਈ੪੭੧/੨੬	-	ਸੋਈ੪/੨੮
ਓਊ	-	-	ਕੋਊ੬੮੫/੨੫
ਓਏ	-	-	ਹੋਏ੩/੨੫
ਓਐ	-	-	ਤੋਐ੧੨੯੦/੧੨

-o-

ਤਿੰਨ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

-o-

੧. ਤਿੰਨ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

ਸੁਅਰ	ਆਦਿ	ਮੱਧ	ਅੰਤ
ਅਇਅ	-	ਗਇਅਮੁ੧੦੧੫/੨	-

੨. ਦੋ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਅਤੇ ਇਕ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ—ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਲਾ ਕੇ :-

ਅਇਆ	-	ਪਇਆਣਾ੪੮੯/੭	ਕੁਦਇਆ੯੧/੨
ਅਇਐ	-	-	ਗਇਐ੯੩੪/੨੨
ਅਇਓ	-	-	ਗਇਓ੧੧੨੬/੨
ਇਆਉ	-	-	ਅਪਿਆਉ੧੪/੧੪
ਇਆਇ	-	ਧਿਆਇਦਾ੧੦੩੪/੧੬	ਧਿਆਇ੫੭/੨੭
ਉਆਇ	-	ਖੁਆਇਨੁ੧[illegible]/੨੨	--
ਉਆਉ	-	-	ਢੁਆਉ੧੬/੧੩

੩. ਦੋ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਤੇ ਇੱਕ ਦੀਰਘ—ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ ਲਾਕੇ:-

ਆਇਅ	-	ਆਇਅੜੇ੪੩੬/੧੪	-
ਈਅਉ	-	-	ਪੀਅਉ੨੨੭/੨੦
ਓਇਅ	-	ਤੋਇਅਹੁ੧੨੯੦/੧੧	-

੪. ਇੱਕ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਤੇ ਦੋ ਦੀਰਘ—ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਲਾ ਕੇ :

ਅਈਆ	-	-	ਗਈਆ੫੫੮/੨
ਅਊਆ	-	-	ਗਊਆ੬੨/੧੪
ਇਆਏ	-	-	ਧਿਆਏ੪੧੨/੧੧
ਉਈਆ	-	ਮੁਈਆਸਿ੭੬੨/੨੫	-
ਉਈਏ	-	-	ਮੁਈਏ੧੧੦/੩
ਉਆਈ	-	-	ਖੁਆਈ੪੧੭/੨੫
ਉਆਏ	-	-	ਖੁਆਏ੪੧੭/੨੬

੫. ਇੱਕ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਤੇ ਦੋ ਦੀਰਘ—ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ ਲਾ ਕੇ:

ਆਇਆ	ਆਇਆ੨੧/੬	-	ਉਪਾਇਆ੨੦/੧੦
ਆਇਐ	-	-	ਨਿਵਾਇਐ੪੭੦/੨੨
ਆਇਓ	ਆਇਓ੭੬੬/੧੭	-	ਦਿਖਾਇਓ੫੯੭/੨੮
ਆਈਅ	-	ਉਪਾਈਅਨੁ੫੬੬/੧੨	-

ਈਆਏ	-	ਪਰਗਟੀਆ ਇਦਾ੧੦੩੬/੧੧	ਪਤੀਆ ਇਏ੨੨/੨੮
ਈਆਉ	-	-	ਦਰੀਆਉ੩/੨੫
ਏਈਅ	-	ਪੇਈਅੜੈ੬੩/੧੫	-
ਓਏਆ	-	-	ਖੋਇਆ੬੦/੨੪
ਓਏਓ	-	-	ਖੋਇਓ੧੦੧੪/੧੪
ਓਏਐ	-	-	ਹੋਇਐ੧੫੦/੬
ਓਈਅ	-	ਹੋਈਅਹਿ੧੫੫/੪	-

੬. ਤਿੰਨ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ:-

ਆਈਆ	ਆਈਆ੫੪/੩	-	ਗਵਾਈਆ੪੧੭/੧੨
ਆਈਏ	-	-	ਮਾਈਐ੫੮੦/੨੪
ਆਈਐ	ਆਈਐ੧੪੪/੨੬	-	ਉਪਾਈਐ੧੩੮/੧੦
ਆਊਆ	-	-	ਪਧਾਊਆ੫੭/੬
ਈਆਏ	-	-	ਪਤੀਆਏ੬੮੬/੫
ਏਈਆ	-	-	ਪੇਈਆ੨੩/੧੨
ਏਈਐ	-	-	ਪੇਈਐ੨੩/੧੨
ਓਈਆ	-	-	ਗੋਈਆ੧੨੮੭/੮
ਓਈਐ	-	-	ਹੋਈਐ੧/੭
ਊਆਏ	-	-	ਰੂਆਏ੫੮੨/੧

-o-o-

ਚਾਰ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

-o-

੧. ਇੱਕ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ:-

ਏਆਈਆ	-	-	ਵਿੰਗਆਈਆ੧੬/੩
ਇਆਈਐ	-	-	ਧਿਆਈਐ੧੩੯/੧
ਈਆਏਆ	-	-	ਪਤੀਆ ਇਆ੬੮੬/੧੬
ਉਆਈਐ	-	-	ਖੁਆਈਐ੧੪੬/੨੮
ਉਆਏਆ	-	-	ਰੂਆ ਇਆ੪੬੪/੧੪
ਓਆਏਆ	-	-	ਰੋਆ ਇਆ੯੫੩/੨੬

੨. ਦੋ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਤੇ ਦੋ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ ਲਾ ਕੇ:-

ਇਆਏਆ	-	-	ਧਿਆ ਇਆ੨੪/੭
ਉਆਏਆ	-	-	ਖੁਆ ਇਆ੧੨/੪

੩. ਤਿੰਨ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਤੇ ਇੱਕ ਦੀਰਘ ਲਾ ਕੇ:-

ਉਆਏਅ	-	ਖੁਆ ਇਅਨੁ੧੪੫/੨੨	-

੪. ਚਾਰ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ:-

ਊਆਈਐ	-	-	ਰੂਆਈਐ੪੧੮/੮

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਸੁਅਰ

-੦-

ਸੁਅਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਲਈ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਂ' ਅਤੇ 'ੰ' ਦੋ ਚਿਹਨ ਹਨ ਜੇਕਰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਪਿੱਛੋਂ ਕਵਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਙ ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਜੇ ਚਵਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਞ' ਦੇ ਸਮਾਨ, ਜੇ ਟਵਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਣ' ਦੇ ਸਮਾਨ, ਜੇ ਤਵਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਨ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਜੇ ਪਵਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਮ' ਦੇ ਸਮਾਨ ਇਹ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਚਿਹਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਸੁਅਰਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਅਨੁ:ਸੁਅਰ	ਆਦਿ	ਮੱਧ	ਅੰਤ
ਅੰ	ਅੰਗਿ੧੦੧੪/੨੭	ਉਤੰਗੀ੧੪੧੦/੩	ਏਕੰ੩੬੦/੭
ਆਂ	ਆਂਙ੭੫/੨੮	ਇਕਾਂਤਿ੯੩੮/੨੨	ਉਤਭੁਜਾਂ੪੬੭/੫
ਇੰ	ਇੰਦ੫/੨੮	ਅਚਿੰਤਾ੫੫/੧੩	-
ਈਂ	ਈਂ੭੨੧/੯	ਨੀਂਦ੧੨੭੪/੨੪	ਪਨਾਈਂ੧੨੭੩/੧੯
ਉਂ	-	ਚੁੰਮਣਹਾਰ੨੩/੮	-
ਊਂ	ਊਂਘ੧੪੬/੨	ਡੂੰਗਰਿ੬੦/੨੬	ਆਖੂੰ੧੨੪੧/੧੫
ਏਂ	-	ਹਵੇਂਹੀ੧੨੮੪/੨੮	-
ਐਂ	-	ਗੈਂਡਾ ੧੨੯੯/੨੪	ਤੈਂ੩੬੦/੧੯
ਓਂ	-	ਹੋਂਦਾ੧੨੯੯/੧੧	-

ਅ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ੰ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਆ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ਂ' ਚਿਹਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ੲ' ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਈ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ਂ' ਚਿਹਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗਲੀਂ੧੨੮੭/੨੭, ਸੀਂਗਾਰ੧੩੪੩/੧੫ ॥ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਚਿਹਨ 'ੀ' ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅੰਜਨ ਉਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਥਾਵੀਂ 'ੀ' ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਗੀਂ੧੨੮੮/੨੧ ਵਿੱਚ।

ਏ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਐ- ਨਾਲ ਸਦਾ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉ- ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਦ ਇਹ ਸੁਅਰ ਵਿਅੰਜਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ 'ੰ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉ- ਜਦ ਵਿਅੰਜਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ੰ' ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਓ- ਜਦ ਵਿਅੰਜਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ 'ਂ' ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਉਂ, ਏਂ, ਓਂ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਸੁਅਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ; ਐਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; ਔਂ ਆਰੰਭ, ਮੱਧ ਜਾਂ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

...

ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੁਅਰ-ਸੰਗਤੀ

-o-

੧. ਅਨੁਨਾਸਿਕ-ਧੁਨੀ ਸਹਿਤ ਦੋ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤੀ :-

[illegible]	-	-	[illegible]/੨੨
ਆਈ	-	-	ਰੁਦਾਈ੧੫੮/੪
ਆਂਏ	-	-	ਗਿਰਾਂਇ੧੪੬/੨੬
ਆਂਈ	-	-	ਤਾਂਈ੧੨੭੩/੧੮
ਆਂਈਂ	-	-	ਗੁਸਾਂਈਂ
ਆਂਉ	-	-	ਛਾਂਉ੧੨੮੮/੯
ਓਈ	-	-	ਕੁੜਿਈ੧੪੧੨/੧੮
ਇਆ	-	ਙਿਆਨੁ੪੩੨/੧੮	-
ਈਅੰ	-	ਪੀਅੰਤੁ੯੩੨/੮	-
ਈਆਂ	-	-	ਗਲੀਆਂ੧੨੮੮/੨੫
ਈਈ	-	-	ਸੰਤੋਖੀਈ੪੬੬/੨੮
ਉਅੰ	-	ਭੁਅੰਗਮ੧੩੪੩/੮	-
ਏਅੰ	-	ਬੇਅੰਤ੪੮੯/੧੯	-
ਓਅੰ	ਓਅੰਕਾਰਿ੯੨੯/੨੭	-	-

੨. ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਧੁਨੀ ਸਹਿਤ ਤਿੰਨ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁਅਰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਹੈ:-

ਆਇਆਂ	-	-	ਕਾਇਆਂ ੧੨੫੬/੧੦
ਆਂਇਆ	-	-	ਕਾਂਇਆ੧੭/੪
ਆਂਈਐ	-	-	ਚਵਾਂਈਐ੧੪੫/੧੨
ਆਇਐਂ	-	ਪਾਇਐਪਿ੧੧੩/੧੯	-
ਉਇਐਂ	-	ਭੁਇਐਂਗਮ੧੦੨੯/੨੧	-

੩. ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਧੁਨੀ ਸਹਿਤ ਚਾਰ ਸੁਅਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁਅਰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਹੈ :-

ਇਆਈਆਂ	-	-	ਵਡਿਆਈਆਂ੭੩/੮
ਇਆਂਈਆ	-	-	ਵਡਿਆਂਈਆ੧੪੫/੬

- -

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਅੰਜਨ ਤਾਲਿਕਾ

-o-

	ਦੁਹੋਸ਼ਠਜ	ਦੰਤਜ	ਵਰ੍ਤ੍ਸਜ	ਤਾਲਵਜ	ਮੂਰ੍ਧਨਜ	ਕੰਠਜ	ਸੁਆਰ ਯੰਤ੍ਰ ਮੁਖੀ
ਸਪਰਸ਼ ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ	ਪ	ਤ ਦ		ਚ ਜ	ਟ ਡ	ਕ ਗ	
ਸਪਰਸ਼ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ	ਫ	ਥ		ਛ	ਠ	ਖ	
ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ	ਮ		ਨ	ਞ	ਣ	ਙ	
" ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ			ਨ੍ਹ				
ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਕ ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ			ਲ		ਲ਼		
" ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ			ਲ੍ਹ				
ਲੁੰਠਿਤ ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ			ਰ				
ਲੁੰਠਿਤ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ			ਰ੍ਹ				
ਉਤ੍ਕਸ਼ਿਪਤ ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ					ੜ		
" ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ					ੜ੍ਹ		
ਸੰਘਰ੍ਸ਼ੀ			ਸ				ਹ
ਅਰ੍ਧ-ਸੁਆਰ	ਵ			ਯ			

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਅੰਜਨ

-o-

ਕ: ਇਹ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਅਘੋਸ਼ ਕੰਠ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਜਿਨਾ ਟੋਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਖ: ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਅਘੋਸ਼, ਕੰਠ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ 'ਕ' ਨਾਲੋਂ ਇਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਗ: ਇਹ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਘੋਸ਼ ਕੰਠ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਜਿਨਾਂ ਟੋਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਚ: ਇਹ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਅਘੋਸ਼ ਤਾਲਵ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪਰਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਕੋਲ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਛ: ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ, ਅਘੋਸ਼ ਤਾਲਵ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ 'ਚ' ਨਾਲੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਜ: ਇਹ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਤਾਲਵ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ 'ਚ' ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਟ: ਇਹ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਅਘੋਸ਼, ਮੂਰ੍ਧਨ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਲਟ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਦੇ ਮੱਧ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਠ: ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ, ਅਘੋਸ਼, ਮੂਰ੍ਧਨ੍ਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। 'ਟ' ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਲਟ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਮੱਧ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਡ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼,ਮੂਰ੍ਧਨਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ ਜੀਭ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਦੇ ਮੱਧ ਨੂੰ 'ਠ' ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਜ਼ਰਾ ਹੋਰ ਉਪਰਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਲਾਇਆਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਤ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਅਘੋਸ਼,ਦੰਤਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਥ: ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ,ਅਘੋਸ਼,ਦੰਤਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ 'ਤ' ਵਾਂਗ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਨੂੰ ਉਪਰਲੀ ਦੰਦ-ਬੀੜ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਤ' ਨਾਲੋਂ ਇਸਦਾ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਦ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼, ਦੰਤਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਦੰਦ-ਬੀੜ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਛੂਹਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ ਪ੍ਰਾਣ,ਅਘੋਸ਼,ਦ੍ਵਯੋਸ਼੍ਠਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ।ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਬੁਲ੍ਹ ਥੋੜਾ ਕਸ ਕੇ,ਜੁੜਕੇ ਫਿਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲਾ ਜਬਾੜਾ ਨੀਵਾਂ ਰਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਵਿਚਲੀ ਹਵਾ ਭੀ ਇੱਕਦਮ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਭ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਹਿੱਲਣ ਦੇ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਫ: ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ,ਅਘੋਸ਼,ਦ੍ਵਯੋਸ਼੍ਠਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ 'ਪ' ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਰਕ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਬ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼,ਦ੍ਵਯੋਸ਼੍ਠਯ ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ 'ਪ' ਤੇ 'ਫ' ਵਾਂਗ ਦੋਹਾਂ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਹੈ।

...

ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ

-o-

ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਨਾਸਿਕਾ-ਵਿਵਰ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਗੂੰਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਭ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਙ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਕੰਠਜ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕੰਠਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਬੇੜਾ ਜਿਹਾ ਟੋਆ ਬਣਾਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਞ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਤਾਲਵਜ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਤਾਲਵਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪਰਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਕੋਲ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ 'ਞਿਆਨੋ(੭੩੩/੯)' ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਣ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਲਟ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਦੇ ਮੱਧ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੂਰ ਤਕ ਛੂਹ ਕੇ, ਦੂਜੇ ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਹੇਠਲੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਛੂਹੰਦੀ ਹੋਈ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਦੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਸ੍ਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਮੁੜਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੂਜੇ ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰਾ ਫਰਕ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜੋ 'ੜ' ਅਤੇ 'ੜ' ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਨ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਵਰ੍ਤਸਜ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਕੇ ਉਤਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮ: ਇਹ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਘੋਸ਼, ਦ੍ਵਓਸ਼ਠਜ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦ੍ਵਓਸ਼ਠਜ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਬੁਲ੍ਹ ਜੁੜ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਹਵਾ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚਦੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਕ ਵਿੱਚ ਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਕ

-o-

ਲ: ਇਹ ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਕ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼,ਵਰ੍ਤ੍ਸਜ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਉਲਟ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆ ਨੂੰ 'ਨ' ਵਾਂਗ ਛੂਹੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਲ਼ ਇਹ ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਕ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਘੋਸ਼,ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਧੁਨੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਉਲਟ ਕੇ 'ਲ' ਵਾਂਗ ਉਪਰਲੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੂਹੰਦੀ ਸਗੋਂ ਉਲਟ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਅਤੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ 'ਣ' ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

...

ਲੁੰਠਿਤ 'ਰ'

-o-

ਰ: ਇਹ ਲੁੰਠਿਤ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼,ਵਰ੍ਤ੍ਸਜ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਦੇ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਮਸੂੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਚੁਰਾਕੁ ਛੂਹੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

...

ਉਤ੍ਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਤ

...

ੜ: ਇਹ ਉਤ੍ਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਤ,ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ,ਘੋਸ਼,ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੂਰ ਤਕ ਛੂਹੰਦਿਆ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

...

ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਵਿਅੰਜਨ

-o-

ਸ: ਇਹ ਅਘੋਸ਼,ਸੰਘਰਸ਼ੀ,ਵਰ੍ਤ੍ਸਜ ਵਿਅੰਜਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬੁਲ੍ਹ ਥੋੜਾ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਵਾ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਅਤੇ ਵਰ੍ਤ੍ਸਜ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਰਗੜ ਖਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਹ: ਇਹ ਘੋਸ਼,ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਸੁਅਰ-ਯੰਤ੍ਰੀ ਧੁਨੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਸੁਅਰ-ਯੰਤ੍ਰ ਵਿਚੋਂ ਰਗੜ ਖਾਂਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਲੂ,ਜੀਭ ਜਾਂ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਥਾਈਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

• • •

ਅਰਧ-ਸੁਅਰ

-o-

ਯ: ਸਘੋਸ਼, ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਅਰਧ-ਸੁਅਰ/ਅੰਤਸਥ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕਠੋਰ ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ, ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ।

ਵ: ਸਘੋਸ਼,ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਦੰਤੋਸ਼੍ਠਜ ਅੰਤਸਥ/ਅਰਧ-ਸੁਅਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਪਰਲੇ ਦੰਦ ਹੇਠਲੇ ਬੁਲ੍ਹ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਵਾ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਰਗੜ ਖਾਂਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ,ਜੀਭ ਜ਼ਰਾ ਗੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ,ਮੱਧ,ਅੰਤ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

• • •

ਘ ਝ ਢ ਧ ਭ

-o-

ਘ ਝ ਢ ਧ ਭ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਲੋਕ,ਘੋਸ਼,ਸੁਪਰਸ਼ ਅਲ੍ਪ-ਪ੍ਰਾਣ, ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸੁਅਰ ਨੂੰ 'ਟੋਨ'[1] ਦੇ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਘ ਝ ਢ ਧ ਭ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕ ਚ ਟ ਤ ਪ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਅਰ ਨੂੰ 'ਟੋਨ' ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੱਧ ਜਾਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਗ ਜ ਡ ਦ ਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਅਰ ਨੂੰ 'ਟੋਨ' ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਘ ਝ ਢ ਧ ਭ ਙ ਚਿਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗ ਦੀ ਪਾਲ ਵਿੱਚ ਚੌਥੀ ਥਾਂ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਇਆ ਹੈ।

...

<u>ਨ੍ਹ ਮ੍ਹ ਰ੍ਹ ਲ੍ਹ ੜ੍ਹ</u>

-o-

ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

<u>ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ</u> :-

ਵਿਅੰਜਨ	ਆਦਿ	ਮੱਧ	ਅੰਤ
ਕ:	ਕਰੈ	ਸਕਤਾ	ਕਰਕ
ਖ:	ਖਲੜੀ	ਸਖਨੀ	ਪੰਖ
ਗ:	ਗਹਿਰ	ਸਗਲੀ	ਜਗ
ਘ:	ਘਨ	ਘਨਘੋਰ	ਦੀਰਘ
ਙ:	ਙਿਆਨੁ	ਰੰਙਨਿ	-

---

੧. 'ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, 'ਟੋਨਜ਼' ਹਨ।
ਪੰ:੯੩ ਪੈਰਾ ੯ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਇਤਿ.-ਡਾ.ਵਿ.ਭਾ.ਅਰੁਣ
੨. ਦੇਖੋ ਅੰਤ ਤੇ ਦਿਤੀ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ਜਿਸਥੋਂ ਪੰਨਾ/ਪਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚ:	ਚਉਣੇ	ਸਚੜਾ	ਸਚ
ਛ:	ਛਬਿ	ਛਮਿਛਰੀ	ਪੂਛ
ਜ:	ਜਗ	ਸਜਨ	ਪੂਜ
ਝ:	ਝਕੋਲਿਆ	ਬੁਝਿਆ	ਬੁਝ
ਞ:	ਞਿਆਨੋ	ਸਿਞਾਣਿ	[redacted] ਜੰਞ
ਟ:	ਟਕਸਾਲ	ਸੁਟੀਐ	ਚੋਟ
ਠ:	ਠਾਕਰੁ	ਬੈਠਿਆ	ਬੇਦਪਾਠ
ਡ:	ਡੋਲੁ	ਡੰਡਾਤਾ	ਡੰਡ
ਢ:	ਢੂਢਤ	ਢੂਢਿਮੁ	ਗਲਵਢ
ਣ:	ਣਾਮ	ਸੁਣਿਆ	ਸੇਣ
ਤ:	ਤਉ	ਸੁਤੀਏ	ਸੁਤ
ਥ:	ਥਕ	ਸੁਥਾਨੁ	ਨਾਥ
ਦ:	ਦਸ	[illegible]ਮੀ	ਨੋਦ
ਧ:	ਧਰ	ਬੋਧਿਆ	ਸੁਧ
ਨ:	ਨਰ	ਸੁੰਨਤਿ	ਸੁੰਨ
ਪ:	ਪਗ	ਸੁਪਨਾ	ਬਾਪ
ਫ:	ਫਲ	ਸੋਫੀਆ	ਨੇਫ
ਬ:	ਬਉਰਾ	ਪਬਣਿ	ਪੂਰਬ
ਭ:	ਭਰਿਸਟ	ਪ੍ਰਭਾਤੇ	ਸੋਭ
ਮ:	ਮਗਨ	ਬਰਮਾਉ	ਸੁੰਮ
ਯ:	ਯਾਦਿ	ਬੁਗੋਯਦ	
ਰ:	ਰੁਸ	ਪਰਉ	ਸੁਮਾਰ
ਲ:	ਲਹਰਿ	ਸੋਹਿਲੜੇ	ਸੇਲ
ਲ਼:	-	ਗਲ਼ੇ	
ਵ:	ਵਸ	ਸੇਵਕ	ਸੇਵ
ੜ:	-	ਫੜੀਅਗੁ	ਬੋਲਵਿਗਾੜ
ਸ:	ਸਹਜ	ਸਸੁਰ	ਸਹਸ
ਹ:	ਹਠੁ	ਸਹਸੇ	ਸਹ
ਨ੍ਹ:	-	-	ਕੰਨ੍ਹ
ਮ੍ਹ:		ਥੰਮ੍ਹੀਐ	
ਰ੍ਹ:		ਚਰ੍ਹੈ	
ਲ੍ਹ:		ਖੁਲ੍ਹੇ	
ੜ੍ਹ:		ਖੜ੍ਹੇ	

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ

***

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਤ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਜੋ ਅਧਿਕਤਰ ਫਾਰਸੀ ਜਾਂ ਫਾਰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸਬਦ-ਸਮੂਹ ਦੇ ਚੌਧਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ[1] ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ੧੨੦੦੦ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਅਥਵਾ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੮੫੦ ਦੇ ਲਗਭਗ ਮੂਲ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਲ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਦੀ ੭% ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਪ੍ਰਥਮ-ਕਥਿਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋ ਲਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

੧. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਤਸਮ, ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਅਤੇ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸ਼ਬਦ।

੨. ਤਤ-ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ।

੩. ਦੇਸੀ ਸ਼ਬਦ

੪. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ

---

੧. 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਭਾਖਾ ਹੈ ਬੁਨਿਆਦ ਵਜੋਂ....'
ਪੰ.੫੧ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ
-ਡਾ.ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਬ੍ਰਾ

੨. "ਜਪੁ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ੯੯੧ ਲਫ਼ਜ਼... ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ੬੧...ਪੁਰਤਗਾਲੀ ੧...। ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ੬ ਸੈਂਕੜਾ ਹਨ।...ਜੇ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲਈਏ ਆਦਿ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ, ਤਾਂ ਫੀ ਸਦੀ ੧੫-੨੦ ਤੀਕ ਪੁੱਜ ਜਾਏਗੀ।"
ਪੰ:੪੭-੪੮ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ - ਪੰ.ਭਾ.ਵਿਗਿ.ਅਤੇ ਗੁ.ਗਿ.
- ਡਾ.ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਬ੍ਰਾ

੧. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ :-

ਆਪਣੀ ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ, ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ, ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਹਜ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪਣਾ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੇ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਤਤਸਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਐਸੇ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਦਿਤੀ ਹੈ :-

ਉਦਰ						
ਅਸਾਰ	ਅਸੁਰ	ਅਹਿ	ਅਹੰਕਾਰ	ਅਗੋਚਰ	ਅਚਿੰਤਾ	ਅਜਗਰ
ਅਜਰ	ਅਟਲ	ਅਤਿ	ਅਤੀਤ	ਅਧਿਕ	ਅਨਾਥ	ਅਨਾਦਿ
ਅਨੀਤਿ	ਅਨੇਕ	ਅਨੰਤ	ਅਪਰਾਧ	ਅਪਾਰ	ਅਭਿਮਾਨ	ਅਮਰ
ਅਰਚਾ	ਅਵਤਾਰ	ਅਵਗੁਣ	ਅਵਰ	ਆਚਾਰ	ਆਤਮੈ	ਆਦਿ
ਆਨੰਦ	ਅੰਜਨ	ਅੰਡਜ	ਅੰਤ	ਅੰਤਰ	ਅੰਧ	ਅੰਨ
ਇੰਦ੍ਰ	ਇੰਦ੍ਰ	ਏਕ				
ਸਹਜ	ਸਮਾਧਿ	ਸਖੀ	ਸਜਣ	ਸਦਾ	ਸਨਕ	ਸਨੰਦਨ
ਸਫਲ	ਸਭਾ	ਸਰਸ	ਸਰੋਵਰ	ਸਾਗਰ	ਸਾਦ	ਸਿਧ
ਸਿਧਿ	ਸੁਖ	ਸੁਤ	ਸੁੰਦਰ	ਸੁਰ	ਸੂਕਰ	ਸਿਧਿਬੁਧਿ
ਸੇਵਕ	ਸੋਮ	ਸੰਸਾਰ	ਸੰਗਤਿ	ਸੰਗਮ	ਸੰਤ	ਸੰਧਿ
ਹਰਿ	ਹਾਰ	ਹਿਤ	ਹੀਨ	ਹੀਰ	ਹੋਮ	ਹੰਸ
ਕਠਿਨ	ਕਠੋਰ	ਕਪਟ	ਕਪਾਟ	ਕਮਲ	ਕਮੰਡਲੁ	ਕਰ
ਕਲਤ੍ਰ	ਕਲਿ	ਕਾਲ	ਕੁੰਡਲ	ਕੁੰਭ	ਕੁੰਭਕ	ਕੁਲ
ਕੂਪ	ਕੋਕਿਲ	ਕੋਟ	ਕੰਕਨ	ਕੰਦ	ਕੰਪਣ	ਕ੍ਰੋਧ
ਖਾਤ	ਖੁਰ	ਖੰਡ				
ਗਗਨ	ਗਣ	ਗਤਿ	ਗਲ	ਗੀਤ	ਗੁਣ	ਗੋਪਾਲ
ਗੋਪੀ	ਗੋਵਿੰਦ	ਗੰਗ	ਗੰਧ	ਗੰਭੀਰ		
ਘਨ	ਘੋਰ					
ਚਪਲ	ਚਰਣ	ਚਕ੍ਰ	ਚਿਤ	ਚਿੰਤ	ਚੀਰ	ਚੋਰ
ਚੰਚਲ	ਚੰਡਾਲ	ਚੰਦਨ				
ਛਤ੍ਰ	ਛਾਦਨ					
ਜਟਾ	ਜਨ	ਜਪ	ਜਰਾ	ਜਲ	ਜਲਨਿਧਿ	ਜਾਤਿ
ਜਾਲ	ਜੀਤਿ	ਜੰਗਮ				

---

੧. 'ਆਧੁਨਿਕ ਹਿੰਦ-ਆਰਿਆਈ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਾ-ਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਆਰਿਆਈ ਬੋਲੀ(ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ) ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਪਿਤ੍ਰਕ ਗੁਣ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।'
ਪੰ: ੪੩ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਇਤਿ. - ਡਾ.ਵਿ.ਭਾ.ਅਰੁਣ

ਤਟ ਤੰਤੂ ਤਨੁ ਤਰੰਗ ਤਾਰਾ ਤਾਰਿਕਾ ਤਾਲ
ਤਿਲਕ ਤਿਲ ਤੁਲਾ ਤੇਲ
ਦੁਲ ਦਾਸ ਦਾਨ ਦਾਨਵ ਦਿਨ ਦੀਪਕ ਦੂਤ
ਦੇਹ ਦੇਵ ਦੇਵਤਾ ਦੇਵਲ ਦੈਤ
ਧਨ ਧਰਣਿ ਧਰਾ ਧਵਲ ਧਾਤੁ ਧਰਣੀਧਰ ਧਾਰਾ
ਧੁਰ ਧੂਪ ਧੂਲਿ ਧੇਨੁ
[redacted] ਨਗਰ ਨਦੀ ਨਰ ਨਰਕ ਨਾਗ ਨਾਥ
ਨਾਦ ਨਾਰੀ ਨਿਜ ਨਿੰਦ ਨਿੰਦਕ ਨਿਦ੍ਰਾ ਨਿਧਿ
ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਵਾਸ ਨੀਚ ਨੀਰ ਨੀਲ ਨੇਤ੍ਰ
ਪਤਿ ਪਦ ਪਦਵੀ ਪਰਧਨ ਪਰਮ ਪਰ[redacted]ਗਤਿ ਪਲ
ਪਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਠ ਪਾਂਡਵ ਪਾਤਾਲ ਪਾਪ ਪਾਰਾਵਾਰ
ਪਿੰਡ ਪੁਰਾਣ ਪੂਰੀ ਪੂਰਕ ਪੰਕਜ ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰਭੂ
ਪ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਤ ਪੁਤ੍ਰ
ਫਲ
ਬਾਲ ਬਾਲਕ ਬਿੰਦੁ ਬਿੰਬ ਬਿਲ ਬਲਿ ਬੀਜ ਬੰਧਨ
ਭਗ ਭਵ ਭਵਜਲ ਭਵਨ ਭਾਰ ਭੂਤ ਭੂਮਿ
ਭੋਗ ਭੋਜਨ ਭ੍ਰਮ ਭਾਵ
ਮਹਾ ਮਹੀਪਤਿ ਮਕਰੰਦ ਮਧੁ ਮਨੋਹਰ ਮਮ
ਮਿਤ੍ਰ ਮੀਨ ਮੁਨਿ ਮੁਖ ਮੋਹ ਮੋਹਨ ਮੰਡਪ ਮੰਡਲ
ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਦਿਰ ਮਾਲਾ
ਰਸ ਰਸਨਾ ਰਸਾਲ ਰਥ ਰਤੁ ਰਾਜਸ ਰਾਜਾ ਰਾਮ
ਰੀਤਿ ਰੂਪ ਰੇਚਕ ਰੋਗ ਰੰਕ ਰੰਡ
ਲਹਰਿ ਲੀਲਾ ਲੇਖ ਲੋਕ ਲੋਚਨ ਲੋਭ ਲੰਕਾ
ਵਰ ਵਾਟ ਵਿਰੋਧ ਵੇਗ ਵੇਦ ਵੇਲਾ ਵੇਚ
ਵਿਭੂਤਿ ਵੀਰ ਵਿਕਾਰ

-o-

ਅਰਧ-ਤਤਸਮ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਅਰ-ਭਕਤੀ ਕਾਰਣ ਜਿਵੇਂ ਅਵਸਥਾ, ਹਸਤ, ਧਰਮ, ਪਰਕਾਰ, ਪਰਬਤ, ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਸੁਅਰ ਦੇ ਅਗ੍ਰ-ਆਗਮ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸਥਾਨ, ਅਸਥਿਰ; ऋ ਦੇ ਰਿ/ਇਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਅਮ੍ਰਿਤ, ਕਿਰਪਾ, ਮਿਰਗ, ਰਿਧਿ ਜਾਂ ਮੂਰ੍ਧਨਜ ਸ਼ ਦੇ ਦੰਤਜ ਸ ਅਥਵਾ ਕੰਠਜ ਖ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ, ਅਸਟ, ਸੰਤੋਖ; ਜਾਂ ਤਾਲਵਜ ਸ਼ ਦੇ ਦੰਤਜ ਸ ਅਥਵਾ ਹਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ, ਕੋਹ; ਜਾਂ ਯ ਦੇ ਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਸੰਜੋਗ, ਜਤਨ, ਜਮ; ਜਾਂ ਵ ਦੇ ਬ/ਉ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਜੋਂ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ, ਬਨ, ਬਰਸ, ਪੂਰਬ, ਅਉਧੂਤ; ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਸ਼ ਦੇ ਖ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਖਾਰ, ਗੋਰਖ; ਜਾਂ ਤ੍ਸ ਦੇ ਛ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਮਛਰ, ਵਛਲ; ਜਾਂ ਰ੍ ਦੇ ਲੋਪ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਗਾਹਕ, ਪਸਾਰ ਆਦਿ ਬਣੇ ਹਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਐਸੇ ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਤਪਤਿ ਉਪਦੇਸ ਉਸਨ
ਅਉਖਧ ਅਉਧੂਤ ਅਸਟ ਅਸਥਿਰ ਅਖਰ ਅਗਨਿ ਅਛਲ
ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਅਨੰਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਲਪ ਅਲਿਪਤ
ਅਵਸਥਾ ਅਵਿਨਾਸੀ ਆਕਾਸ ਆਕਾਰ ਆਗਮ ਆਧਾਰ
ਐਸ ਐਬਰਿ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕਾਂਤਿ ਇਕੇਲਾ ਇਛ ਇਛਾ ਇਦਾਸਣਿ
ਇੰਦ ਈਸ ਏਕਾਦਸੀ
ਸਕਤਿ ਸਨਮੁਖ ਸਪਤ ਸਪਤਮੀ ਸਬਦ ਸਮਰਥ ਸਰਬ
ਸਰਬਪਾਲ ਸਰਮ ਸਰੀਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਾਖੀ ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ
ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਸਿਵ ਸੀਤ ਸੀਲ ਸੁਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਸੈਲ
ਸੋਭ ਸੰਜਮ ਸੰਜੋਗ ਸੰਤੋਖ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਸ੍ਰੀਰੰਗ
ਸ੍ਰਵਣ
ਹਸਤ ਹਰਖ ਹਾਣਿ ਹੀਣ ਹਿਰਦਾ
ਕਸਟ ਕਪਾਸ ਕਪਾਹ ਕਲਪ ਕਾਰਜ ਕਿਰਖੀ ਕ੍ਰਿਤ
ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਿਰਪਾ ਕਿਰਪਾਲੁ ਕਿਲਵਿਖ ਕੇਸ
ਕੋਹ ਕ੍ਰਿਸਨ
ਖਿਨ ਖਿਮਾ ਖੀਨ
ਗਰਬ ਗਰਭ ਗਰੰਥ ਗਾਹਕ ਗੁਪਤ ਗੋਰਖ ਗੰਧਰਬ
ਘਣ ਘਾਹ ਘ੍ਰਿਤ
ਚਿਹਨ
ਛਬਿ ਛਾਰ

ਜਗਤ	ਜਤ	ਜਤਨ	ਜਨਮ	ਜਮ	ਜਮੁਨਾ	ਜਾਚਕ
ਜਿਹਬਾ	ਜਿਹਵਾ	ਜੁਗ	ਜੁਗਾਦਿ	ਜੋਗ	ਜੋਗੀ	ਜੋਧ
ਜੋਨਿ						
ਤਸਕਰ	ਤਗਿ	ਤਿਪਤਿ	ਤੀਰਥ	ਤੌਐ	ਤ੍ਰਿਸਨਾ	ਤ੍ਰਿਪਤਿ
ਥਣ	ਥਲ	ਥਾਨ				
ਦਊਤ	ਦਇਆ	ਦਇਆਪਤਿ		ਦਇਆਲੁ	ਦਸਮੀ	ਦਸਾ
ਦਰਸਨ	ਦਰਬੁ	ਦਿਸਟਿ	ਦੀਪ	ਦਧਿ	ਦੀਰਘ	ਦੁਸਟ
ਦੁਰਜਨ	ਦੁਰਮਤਿ	ਦੇਉ	ਦੇਸ	ਦੋਸ	ਦੇਖ	ਦ੍ਰਿਸਟਿ
ਧਉਲ	ਧਰਮ	ਧਰਮਸਾਲਾ	ਧੇਨੁ			
ਨਗਨ	ਨਿਰਧਨ	ਨਿਰਾਸ	ਨਿਰੋਧੁ	ਨਿਰੰਤਰ	ਨਿਲਜ	ਨੇਹ
ਪਸਾਰ	ਪਹਰ	ਪਦਮ	ਪਦਾਰਥ	ਪਰਕਾਰ	ਪਰਜਾ	ਪਰਤੀਤਿ
ਪਰਧਾਨ	ਪਰਪੰਚ	ਪਰਬਤ	ਪਰਾਛ	ਪਰੀਤਿ	ਪਵਣ	ਪਲਪੰਕਜ
ਪਾਖੰਡ	ਪਾਰਬਤੀ	ਪੁਸਤਕ	ਪੁੰਡਰ	ਪੂਰਨ	ਪੂਰਬ	ਪ੍ਰਹਲਾਦ
ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ						
ਬਸਤ੍ਰ	ਬਸੰਤ	ਬਜਰ	ਬਨ	ਬਰਸ	ਬਰਨ	ਬਾਟ
ਬਾਣੀ	ਬਾਦ	ਬਿਸਨੁ	ਬਿਹੰਗ	ਬਿਕਟ	ਬਿਕਰਾਲ	ਬਿਕਾਰ
ਬਿਖਮ	ਬਿਘਨ	ਬਿਜੋਗ	ਬਿਧਵਾ	ਬਿਨੋਦ	ਬਿਬੇਕ	ਬਿਭੂਖਣ
ਬਿਭੂਤਿ	ਬਿਮਲ	ਬਿਰਥਾ	ਬਿਲਾਸ	ਬੀਜ	ਬੀਣਾ	ਬੇਣੀ
ਬੇਤਾਲ	ਬੇਦ	ਬੇਦਅ[redacted]ਬਣੁ	ਬੇਦਨ	ਬੋਲਾ	ਬ੍ਰਹਮ	ਬ੍ਰਤ
ਬ੍ਰਿਥਾ						
ਭਰਮ	ਭਵਣ	ਭ੍ਰਸਟ	ਭ੍ਰਿੰਗ			
ਮਹਤ	ਮਹੇਸ	ਮਗਨ	ਮਛਰ	ਮਛ	ਮਲੇਛ	ਮਾਰਗ
ਮਿਰਗ	ਮੁਗਧ	ਮੁਦਗਰ	ਮੂਰਖ			
ਰਤਨ	ਰਾਸਿ	ਰਾਜਨ	ਰਿਧਿ			
ਵਸ	ਵਸਤੁ	ਵਸਤ੍ਰ	ਵਛਲ	ਵਰਸ	ਵਰਤ ਤਪ	ਵਰਨ
ਵਰਤਮਾਨ	[redacted]	ਵਾਣੀ	ਵਾਦ	ਵਿਖਮੁ	ਵਿਜੋਗ	ਵੇਸ
ਵੇਦਨ						

ਤਦਭਵ ਸ਼ਬਦ

ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਤਤਸਮ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਮੱਧ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਤਤਸਮਤਾ ਗੁਆ ਕੇ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਤਦਭਵ ਸ਼ਬਦ-ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ, ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਮੀਕਰਣ ਦੀ ਰੁਚੀ – ਪੁਤ, ਚਕੀ, ਚਕ, ਚਕਵੀ, ਬਿਪ, ਸੁਤ, ਸਪ, ਦੁਧ, ਸਤ, ਦੁਤਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਵਿਸਮੀਕਰਣ ਦੀ ਰੁਚੀ – ਸੰਧੂਰ, ਦੰਦ, ਧੋਹੁ, ਜੀਭ, ਸਭ, ਬੇਵੇਪਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਵਿਅੰਜਨ-ਆਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ – ਕਰੋੜਿ, ਪਾਧਰ, ਬੰਤਰ, ਵਿਚ; ਵਿਅੰਜਨ ਲੋਪੀ-ਕਰਣ – ਬੋਲ, ਟਬਰ, ਬਾਲ, ਫੋੜਿ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਅਨੁਨਾਸਿਕਤਾ ਦਾ ਆਗਮ – ਕੁਪੰਖੀ, ਤੰਤੁ, ਮੰਘਰ, ਸਮੁੰਦ, ਕੁੰਟ, ਨੀਂਦ, ਮੁੰਦਾ, ਵਿੱਚ; ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਦਾ ਲੋਪ – ਟਕਸਾਲ, ਸੀਗਾਰ, ਛੁਹਿ, ਈਧਨ, ਆਨਦ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦਾ ਦੂਜੇ ਵਿਅੰਜਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ – ਅਛੁ, ਉਰਝੀ, ਵਟੀ, ਕਟਿ, ਉਠਣਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਸੁਅਰ ਲੋਪ ਅਤੇ ਸੁਅਰ ਜਾਂ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਹਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ – ਹੁਣਿ, ਹੇਠਿ, ਖੂਹਣਿ, ਹਿਕ, ਹੋਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਸੁਅਰ-ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ – ਭੀਖਕੁ, ਸੁਭਾਗੁ, ਸੁਚ, ਜੁਆਣੀ, ਨੇੜ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਸਘੋਸ਼ੀਕਰਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ – ਸਗਲ, ਕੰਗਨ, ਮਗਰ, ਸੋਗ, ਬਗੁ, ਪੰਜਵਾ, ਰਿਜੁ, ਕੰਡਾ, ਦੰਦ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਘੋਸ਼ ਤੋਂ ਘੋਸ਼ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ – ਪਗ, ਛੀਵਰੁ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਮਹਾਪ੍ਰਾਣੀਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜਿਵੇਂ ਸਘੋਸ਼ ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ ਤੋਂ ਸੰਘੋਸ਼ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ ਬਣਨ ਨਾਲ – ਘਰ, ਘੁਘਟੁ, ਧੋਹੁ, ਛਾਟੇ, ਗਰਧਬ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਅਘੋਸ਼ ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣ ਤੋਂ ਅਘੋਸ਼ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਾਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ :– ਖਪਰੀ, ਖੇਵਟੁ, ਖੜ੍ਹੀ, ਖਿਮਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ; ਅਲਪ-ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰਣ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ – ਬਹਿਣ, ਵਿੱਚ; ਸੰਯੁਕਤ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦਾ ਸਰਲੀ-ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਦੀਰਘ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ – ਚੁਆਰ, ਦੁਖ, ਦੁਧੁ, ਹਾਥ, ਪੋਥੀ, ਮਾਏ, ਲਾਖ, ਰੁਖਿ, ਸੀਖ, ਮਾਖੀ, ਭੁਖ ਆਦਿ ਵਿੱਚ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਦਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:–

ਉਜਲੁ	ਉਜੀਆਰਾ	ਉਝੜ	ਉਤਭੁਜ	ਉਨਮਨਿ	ਊਂਘ
ਊਜਲ	ਊਝ ੜਿ	ਊਤਮ	ਊਂਦਰ	ਓਜਾੜਿ	ਓਟ
ਓਪਤਿ	ਓਮਾਹਓ	ਓਲਾਮਾ			
ਅਸੀਸਾ	ਅਸੁਨਿ	ਅਹਾਜੁ	ਅਹਾੜੁ	ਅਕ	ਅਕਾਸੁ
ਅਕਾਰ	ਅਖੀ	ਅਗਰ	ਅਗਿਆਨ	ਅਗੀ	ਅਚਰਜੁ
ਅਚਾਰਿ	ਅਚੇਤ	ਅਜੁ	ਅਜੂਨੀ	ਅਜੋਨੀ	ਅਡੀਠੁ
ਅਡੰਬਰ	ਅਛੁ	ਅਤੋਲੁ	ਅਬਰਬਣੁ	ਅਥਾਹੁ	ਅਧ

ਅਧਾਰ	ਅਧੇਰਾ	ਅਨਹਤਿ	ਅਨਦੁ	ਅਨਭਉ	ਅਨੂਪ
ਅਨ੍ਹੇਰਾ	ਅਪਿਉ	ਅਭਖੁ	ਅਭਪੀਰ	ਅਭਾਗਾ	ਅਭਿਆਸੁ
ਅਭੇਉ	ਅਮਿਉ	ਅਮੁਲ	ਅਰਬਦ	ਅਲਖ	ਅਲੋਅ
ਆਸ	ਆਸਾੜੁ	ਆਸੀਸਾ	ਆਗਾਸ	ਆਗਿ	ਆਚੁ
ਆਸਣੁ	ਆਕ	ਆਕਾਸ	ਆਘਾਈ	ਆਥਿ	ਆਧਰੈ
ਆਨ	ਆਨਦ	ਆਰਜਾ	ਆਰਤੀ	ਆਲ	ਆਲਸੁ
ਆਂਵ	ਅੰਗਿ	ਅੰਗਿਆਰ	ਅੰਗੁਲ	ਅੰਧਾਰਾ	
ਇਆਣਾ	ਈਸਰ	ਈਖ	ਈਧਨੁ		
ਸਉ	ਸਉਹੇ	ਸਸਿ	ਸਸੀਅਰ	ਸਸੁਰ	ਸਸੁ
ਸਹਸ	ਸਹਸਾ	ਸਹੀ	ਸਹੀਆ	ਸਹੇਲੀ	ਸਹੰਸਰ
ਸਕਰ	ਸਗਲ	ਸਚ	ਸਚਿਆਰ	ਸਜੋਗੀ	ਸਤ
ਸਤਿਗੁਰੁ	ਸਦੁ	ਸਨਾਹਾ	ਸਨਿਆਸੀ	ਸਪੁ	ਸਭ
ਸਭਾਗਾ	ਸਮਝ	ਸਮਧਾ	ਸਮੁਦ	ਸਮੁੰਦ	ਸਰਵਰ
ਸਰਾਪਿ	ਸਲਲ	ਸਾਉ	ਸਾਇਰ	ਸਾਸ	ਸਾਜਨ
ਸਾਝ	ਸਾਡੜੇ	ਸਾਤ	ਸਾਵਣ	ਸਿਆਣਪ	ਸਿਖਿਆ
ਸਿੰਘਾਸਣਿ	ਸਿਗੀਤ	ਸਿਞੀ	ਸਿਮਰਣ	ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ	ਸਿੰਮਲ
ਸੀਸ	ਸੀਹ	ਸੀਖ	ਸੀਗਾਰ	ਸੁਆਉ	ਸੁਆਨ
ਸੁਆਮਿ	ਸੁਕ	ਸੁਖਮਨ	ਸੁਘੜ	ਸੁਚੀਤ	ਸੁਨਿਆਰੁ
ਸੁੰਨ	ਸੂਪਨਾ	ਸੂਰਗ	ਸੂਤ	ਸੂਰ	ਸੇਜ
ਸਤਜ	ਸਸਾਰ	ਸੇਤੀ	ਸੋਗ	ਸੋਝੀ	ਸੋਰਠਿ
ਸੰਸਾ	ਸੰਕ	ਸੰਕਰਿ	ਸੰਗਲ	ਸੰਧੂਰੁ	ਸੰਨਿ
ਸੰਨੀ	ਸੰਪਟੁ	ਸੰਭੁ	ਸੰਮੁਖ		
ਹਡ	ਹਣਵੰਤਰੁ	ਹਥ	ਹਭੀਆਂ	ਹਰਹਟ	ਹਰਣਾ
ਹਰਣਾਖਸੁ	ਹਾਟ	ਹਾਠੀ	ਹਾਥ	ਹਾਥੀ	ਹਾਲੀ
ਹਿਆਉ	ਹਿਰਦਾ	ਹੀਅਰੈ	ਹਿਵ	ਹੀਡੋਲੀ	ਹੁਣਿ
ਹੇਠਿ	ਹੇਤ	ਹੇਵੈ	ਹੇਮੰਦਲਿ		
ਕਉਡੀ	ਕਉਰਾ	ਕਉੜਾ	ਕਉਲੁ	ਕਊਆ	ਕਸਵਟੀ
ਕਸੁੰਭ	ਕਖਾਈ	ਕਣੀ	ਕਤਕਿ	ਕਨ	ਕਪੜ
ਕਰਣਪਲਾਵ	ਕਰਤੂਤਿ	ਕਰਵਤੁ	ਕਰੋਧੁ	ਕਰੋੜਿ	ਕਵਲ
ਕਾਉ	ਕਾਗ	ਕਾਜਲ	ਕਾਜਾ	ਕਾਨ੍ਹੁ	ਕਾਂਡੀ
ਕਾਨ	ਕਾਪਰੁ	ਕਾਮ	ਕਾਲਖ	ਕਾਵ	ਕਿਆਰੇ
ਕਿਰਾੜਾ	ਕੀੜਾ	ਕੁੰਗੂ	ਕੁੰਚਰੁ	ਕੁਚਲ	ਕੁਟੰਬ
ਕੋਟਵਾਰੀ	ਕੂਟ	ਕੁਪੀਨ	ਕੁਪੰਖੀ	ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ	ਕੂਕਰ
ਕੂੜ	ਕੂੜਿਆਰ	ਕੇਹਾ	ਕੋਠੀ	ਕੋਡ	ਕੰਗਨ
ਕੰਚਨ	ਕੰਡਾ				
ਖਟ	ਖਤ੍ਰੀ	ਖਪਰੀ	ਖਾਜੁ	ਖਾਣੀ	ਖਾੜਾ
ਖਿੰਥਾ	ਖੇਡ	ਖੇਲ	ਖੇਤ	ਖੇਵਟੁ	ਖੋਟੀ
ਗਉ	ਗਉਰਾ	ਗਹਰਾ	ਗਦਹੁ	ਗਭੀਰ	ਗਵਾਰ

ਗਾਵਾਰ	ਗਾਠਿ	ਗਾਰਬੁ	ਗਾਰੜੁ	ਗਿਆਨ	ਗਿਰਹੀ
ਗਿਰਾਸ	ਗਿੜਵੜੀ	ਗੁਸਾਈ	ਗੁਣੀ	ਗੁਪਾਲਾ	ਗੁਫਾ
ਗੁਰੁ	ਗੁੜ	ਗੂੜਾ	ਗੜੂ	ਗਣਾਰਾ	ਗੇਵਰ
ਗੁਆਲਾ	ਗੋਇਲੀ	ਗੋਸਾਈ	ਗੋਹੋ	ਗੋਰੀ	ਗੋਤਮੁ
ਗੋਪੀਚੰਦੁ	ਗੋਬਰ	ਗੋਬਿਦੁ	ਗੰਗ	ਗੰਠੜੀ	ਗੰਢਿ
ਗੰਧੁ	ਗੰਨਾ	ਗੰਭੀਰ	ਗ੍ਰਭਜੋਨੀ	ਗ੍ਰਾਸਾ	ਗ੍ਰਿਹੁ
ਘਰ	ਘੜੀ	ਘਾਉ	ਘਾਟ	ਘਾਮ	ਘਾੜਤ
ਘਿਉ	ਘਿਅ	ਘਿਇ	ਘਿਰਤੁ	ਘੁਰੇ	ਘੂਘਟੁ
ਘੋੜੀ					
ਙਿਆਨੁ					
ਚਉਕੜਿ	ਚਉਕਾ	ਚਉਣੇ	ਚਉਪੜਿ	ਚਉਬਾਰਾ	ਚਉਰੁ
ਚਕੀ	ਚਕਵੀ	ਚਕੁ	ਚਜੁ	ਚਣਨਾਠੀਆ	
ਚਤੁਰੁ	ਚਤੁਰਾਈ	ਚਮੜ	ਚਵਰੋ	ਚਾਉ	ਚਾਂਊਰ
ਚਾਤੁਰ	ਚਾਤ੍ਰਿਕੁ	ਚਾਨਣਾ	ਚਾਲ	ਚਿਕੜਿ	ਚਿੰਜੁ
ਚਿਤੁ	ਚਿੰਦਾ	ਚਿੰਦਿਆ	ਚਿਰੁ	ਚਿੜੀ	ਚੀਤ
ਚੀਨ	ਚੀਰਾ	ਚੁਲੀ	ਚੁਲ੍ਹੈ	ਚੇਤੁ	ਚੇਰੀ
ਚੇਲਾ	ਚੋਗ	ਚੋਜੁ	ਚੋਟ	ਚੋਲੜਾ	ਚੰਨਣੁ
ਚੰਮੁ	ਚੰਡਾਰ	ਚੰਦ	ਚੰਦਨੁ	ਚੰਦ੍ਰਮਾ	
ਛਪੜੀ	ਛਲੁ	ਛਾਉ	ਛਾਵ	ਛਾਲਾ	ਛੇਰੀ
ਛੁਛੀ	ਛੋਤਿ	ਛੰਦਾ			
ਜਸੁ	ਜਸੁਦਾ	ਜਗ	ਜਗਦੀਸ	ਜਗਨ	ਜਗੰਨਾਥੁ
ਜਜਮਾਨੁ	ਜਜਿ	ਜਗੋਟਾ	ਜਤੀ	ਜਦਹੁ	ਜਨੇਊ
ਜਪਮਾਲੀ	ਜਾਦਮੁ	ਜਾਨੁ	ਜਾਵਲ	ਜੀਉ	ਜੀਭ
ਜੀਰਾਣਿ	ਜੁਆਣੀ	ਜੁਗਤਿ	ਜੁਜਰੁ	ਜੁਝੁ	ਜੁਆਰੀ
ਜੂਨੀ	ਜੇਠ	ਜੇਰਜ	ਜੇਨੀ	ਜੈਕਾਰੋ	ਜੇਤਕੀ
ਜੇਤੀ					
ਝਾਟੇ	ਝੀਵਰੁ	ਝੂਠ			
ਟਕਸਾਲ	ਟਬਰ	ਟਿਕਾ	ਠਗ	ਠਵਰ	ਠਾਕੁਰ
ਡਉ	ਡਉਰੁ	ਡਸਿ	ਡਰ	ਡੁਖੀ	ਡੂਮਣੀ
ਡੰਗ	ਡੰਡ	ਡੰਡੁ			
ਢਿਲ					
ਣਾਮੁ ([illegible])					
ਤਰੇਵਰ	ਤਾਉ	ਤਾਗ	ਤਾਮਸ	ਤਿਆਸ	ਤਿਸਨਾ
ਤੁਰੇ	ਤੁਰਾ	ਤੇਜੁ	ਤੇਲ	ਤੋਟ	ਤੰਬੋਲੀ
ਤ੍ਰਾਸਾ	ਤ੍ਰਿਪਤ				
ਥਿਤਿ	ਥੰਮੁ	ਥੋੜਾ			

ਦਸ	ਦਸਾਹਰਾ	ਦਸੂਣੀ	ਦਹ	ਦਹਸਿਰਿ	ਦਹੀ
ਦਖਿਣਾ	ਦਧਾ	ਦਮ	ਦਾਦਰ	ਦਾਤਾ	ਦਾਤਾਰ
ਦਾਤਿ	ਦਾਮ	ਦਾਮਨਿ	ਦਾਮੋਦਰੁ	ਦਾਰਾ	ਦਾਲਦੁ
ਦਾਲਿ	ਦਾੜੀ	ਦਿਉਹਾੜੀ	ਦਿਸ	ਦਿਸੰਤਰ	ਦਿਹ
ਦਿਹਾੜੀ	ਦਿਹੁਦੀਵੀ	ਦਿਗੰਬਰੁ	ਦਿਨੀਅਰੁ	ਦੀਖਿਆ	ਦੀਵਾ
ਦੁਆਦਸਿ	ਦੁਆਪੁਰਿ	ਦੁਹਾਗਣਿ	ਦੁਹੇਲੜੀਆ	ਦੁਹੇਲਾ	ਦੁਹੇਲੀ
ਦੁਆਰ	ਦੁਵਾਰੁ	ਦੁਧ	ਦੁਬਲਿ	ਦੁਬਿਧਾ	ਦੁਯੀ
ਦੁਰਜੋਧਨੁ	ਦੁਰਾਚਾਰੀ	ਦੁਲੰਭੁ	ਦੁਖੀ	ਦੁਖ	ਦੂਖ
ਦੂਗਾਣਾ	ਦੂਘਟ	ਦੁਤਰ	ਦੂੰਦਰ	ਦੂੰਦਰ	ਦੇਹੁਰਾ
ਦੇਰ	ਦੇਤ	ਦੇਸੀ	ਦੋਹਾਗਣਿ		
ਧਉਲੇ	ਧਕਾ	ਧਣਖੁ	ਧਣੀ	ਧਤੂਰਾ	ਧਰਕਟੀ
ਧਰਤੀ	ਧਰਮਰਾਇ	ਧਰਮੀ	ਧਾਣਕ	ਧਾਗਾ	ਧਾਨੁ
ਧਾਰ	ਧਾਰਣੁ	ਧਿਆਨ	ਧਿਆਨੀ	ਧਿਕਾਰੁ	ਧੀਆ
ਧੀਰ	ਧੀਰਜੁ	ਧੀਰਾ	ਧੁੰਧਲਾ	ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ	ਧੁਨਿ
ਧੁਨਿਕਾਰੁ	ਧੂ	ਧੂਉ	ਧੂਰਿ	ਧੂੜ	ਧੇਣਵਾ
ਧੋਹੁ	ਧੋਖਾ	ਧੋਪ	ਧੌਲੁ	ਧੰਧਲੀ	ਧੰਧਾ
ਧ੍ਰਿਗੁ	ਧੰਨੁ				
ਨਕ	ਨਾਕੁ	ਨਖਹੁ	ਨਟੂਆ	ਨਬ	ਨਰਹਰੀ
ਨਰਬਦ	ਨਰਾਇਣੁ	ਨਰਿੰਦ	ਨਾਉ	ਨਾਇਕ	ਨਾਗੜਾ
ਨਾਟਸਾਲਾ		ਨਾਵ	ਨਾਮ	[illegible]	ਨਿਆਉ
ਨਾਰਦੇ	ਨਿਆਵ	ਨਿਉਲੀਕਰਮ	ਨਿਮਾਣਿਆ	ਨਿਰਬਾਣੁ	ਨਿਰਮਲਾ
ਨਿਰਮਲੁ	ਨਿਰਮਾਇਲੁ	ਨਿਰਮੋਲੁ	ਨਿਰਾਹਾਰੁ	ਨਿਰਾਫਲ	ਨਿਰਾਰਾ
ਨਿਰਾਲਮੁ	ਨਿਰਾਲਾ	ਨਿਰੋਧਰੁ	ਨਿਰੰਕਾਰੁ	ਨਿਵ	ਨਿਵੰਧਿ
ਨਿਸ	ਨਿਸੀ	ਨਿਸਚਉ	ਨਿਸਤਾਰਾ	ਨਿਸੰਗ	ਨਿਹਚਲ
ਨਿਹਫਲ	ਨਿਗੁਹੁ	ਨਿਧਾਨਾ	ਨਿਬੇਰਾ	ਨਿਭਰਾਤੀ	ਨਿੰਮੁ
ਨਿਰਵਿਰਤਿ		ਨੀਘਰਿਆ	ਨੀਝਰ	ਨੀਤ	ਨੀਦ
ਨੀਧਨ	ਨੀਵ	ਨੇਮ	ਨੇੜਾ	ਨੇ	ਨੈਣ
ਨੈਨ	ਨੰਗੀ				
ਪਉਣ	ਪਉੜੀ	ਪਇਆਣਾ	ਪਇਆਰੀ	ਪਇਆਲ	ਪਸਾਉ
ਪਸੂ	ਪਖਾ	ਪਖਾਵਜੁ	ਪਖੁ	ਪਗ	ਪਛਾਣਿ
ਪਛੋਤਾਵਾ	ਪਟ	ਪਟਣ	ਪਟੀ	ਪਟੰਬਰ	ਪਟੰਬੁ
ਪਣ੍ਹੀਆ	ਪਤ	ਪਤਣਿ	ਪਤਲਿ	ਪਤਿਤੁ	ਪਤਾਲ
ਪਤੁ	ਪਤੰਗੁ	ਪਥਰ	ਪਦਮਨਿ	ਪਧਾਊਆ	ਪਨਿਹਾਰੀ
ਪਬਣਿ	ਪਬਰ	ਪਰਉਪਕਾਰੀ	ਪਰਸਰਾਮੁ	ਪਰਚਾ	ਪਰਸਾਦੁ
ਪਰਖਿ	ਪਰਗਾਸਿ	ਪਰਚੰਡੁ	ਪਰਛੰਨਾ	ਪਰਤਾਪੁ	ਪਰਭਾਤੇ
ਪਰਮਹੀਰ	ਪਰਮਲ	ਪਰਮਾਤਮੁ	ਪਰਮਾਦੀ	ਪਰਮਾਰਥ	ਪਰਮੇਸਰ
ਪ੍ਰਾਛਤ	ਪਰਾਤਮੁ	ਪਰਾਇਣ	ਪਰਾਕਉਤਾਣਾ	ਪਰਾਕ੍ਰਿਤੁ	ਪਰਵਾਲਾ
ਪਰਾਲਿ	ਪਲੰਘ	ਪਲਘਿ	ਪਲਤਿ	ਪਲਰਿ	ਪਲਾਹ

ਪਰਵਾਰ	ਪਰਵਿਰਤੀ	ਪਾਉ	ਪਾਇਕ	ਪਾਸਾ	ਪਾਹਰੂਅਰਾ
ਪਾਹਾਰੈ	ਪਾਹੀ	ਪਾਹਣ	ਪਾਹੁਣਾ	ਪਾਖਰ	ਪਾਛਾਰੁ
ਪਾਜੁ	ਪਾਟ	ਪਾਂਡੇ	ਪਾਣੀ	ਪਾਤ	ਪਾਤੀ
ਪਾਥਰੁ	ਪਾਧਰ	ਪਾਧਾ	ਪਾਨ	ਪਾਰਜਾਤੁ	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ
ਪਾਰਿਉਤਾਰਾ		ਪਾਰੰਗਤਿ	ਪਾਨਾਵਾੜੀ	ਪਾਰਸ	ਪਾਰਖੂ
ਪਾਲਾ	ਪਾਵ	ਪਾਵਕੋ	ਪਵਾਰਿ	ਪਵਿਤ੍ਰ	ਪਿਉ
ਪਿਆਸ	ਪਿਆਰ	ਪਿਸਨ	ਪਿੰਗੁਲਾ	ਪਿੰਜਰ	ਪਿਤ
ਪਿਤਰੀ	ਪਿਤਾ	ਪਿਰ	ਪਿਰਮ	ਪਿੜਾਈ	ਪੀਅਲਾ
ਪੀਉ	ਪੀਸਣ	ਪੀਰ	[illegible]	ਪੁਹਪ	ਪੁਤ
ਪੁਰਖ	ਪੂਤ	ਪੁੰਨ	ਪੁਨੀਤ	ਪੁਰਬ	[illegible]
ਪੂਰਬਾਣਿਆ		ਪੂਰਬੀ	ਪੂੜ	ਪੂਜੀ	ਪਈਆ
ਪੇਵਕੜੈ	ਪੈਜ	ਪੈਰ	ਪੋਖਿ	ਪੋਖਰੁ	ਪੋਟ
ਪੋਥੀ	ਪੰਖ	ਪੰਖੀ	ਪੰਚਾਇਣ	[illegible]	ਪੰਥੀ
ਪੰਥਿ	ਪੰਧ	ਪ੍ਰਗਟ	ਪ੍ਰਗਾਸੁ	ਪ੍ਰਤਾਪੁ	ਪ੍ਰਭਾਤਾ
ਪ੍ਰਭੁ	ਪ੍ਰਾਨੀ	ਪ੍ਰਿਉ	ਪ੍ਰੇਉ	ਪ੍ਰਿਥਮੀ	ਪ੍ਰੀਤ
ਪ੍ਰੀਤਮ	ਪ੍ਰੇਮ				
ਫਲਗੁਨਿ	ਫਾਸ	ਫਾਹਾ	ਫਾਸੀ	ਫਾਹੀ	ਫੂਲੜਾ
ਫੂਕ	ਫੂਲਿ	ਫੂਲੰਤ	ਫੇਰਾ	ਫੇਰੀ	ਫੇੜ
ਫਲ	ਫੋਕਟ	ਫੋਗੁ	ਫੰਧਾ		
ਬਸੀਠੁ	ਬਹਰੇ	ਬਹਕਾਰੁ	ਬਹਿਣ	ਬਉਰਾ	ਬਇਆਲਿ
ਬਕਰਾ	ਬਗ	ਬਗੁਲਾ	ਬਚਨਿ	ਬਛਰੂ	ਬਦਨ
ਬਧਿਕ	ਬਨਜਾਰਨਿ	ਬਨਾਰਸਿ	ਬਨਵਾਸਾ	ਬਨਵਾਰੀ	ਬਨਾਸਪਤਿ
ਬਭੀਖਣ	ਬਰਤੁ	ਬਰਮਾ	ਬਲੁ	ਬਲੇਦ	ਬਵਰੇ
ਬਾਸਰੋ	ਬਾਸੁ	ਬਾਸੁਦੇਉ	ਬਾਂਹ	ਬਾਘੁ	ਬਾਤ
ਬਾਦੀ	ਬਾਂਧਨਿ	ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ	ਬਾਣ	ਬਾਪ	ਬਾਮ੍ਹਣ
ਬਾਬੁਲ	ਬਾਰਿਕ	ਬਾਰੁ	ਬਾਲਾ	ਬਾਲੀ	ਬਾਲੂ
ਬਾਵਨ	ਬਾਵਰੇ	ਬਾਵਲੇ	ਬਿਹਾਗ	ਬਿਉਹਾਰਾ	ਬਿਓਗੀ
[illegible]	ਬਿਆਕਰਣ	ਬਿਆਧਿ	ਬਿਆਲ	ਬਿਸਟਾ	ਬਿਸਥਾਰੁ
ਬਿਥਾਰੁ	ਬਿਸਮ	ਬਿਸਮਾਦੀ	ਬਿਸੰਖ	ਬਿਕਲੁ	ਬਿਖੁ
ਬਿਗਾਸ	ਬਿਗਿਆਨਿ	ਬਿਜ	ਬਿਚਖਣਿ	ਬਿਜੁਲ	ਬਿਦੁ
ਬਿਦਿਆ	ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ	ਬਿਧਾਤਾ	ਬਿਧਿ	ਬਿਨਤੀ	ਬਿਨੰਤੀ
ਬਿਨਉ	ਬੇਨਤੀ	ਬਿਪ	ਬਿਪਤਿ	ਬਿਬਲੁ	ਬਿਰਹੜਾ
ਬਿਰਹਾ	ਬਿਰਕਤੁ	ਬਿਰਖ	ਬਿਰਧਿ	ਬਿਰਲਾ	ਬਿਰਾਹਮਣ
ਬਿਲਖ	ਬਿਲਪ	ਬਿਲਮ	ਬਿਲਲਾਪ	ਬੀਉ	ਬੀਚਾਰ
ਬੁਢਾ	ਬੂੰਦ	ਬੇਰੀ	ਬੇਲਿ	ਬੈਰਾਗ	ਬੈਸੰਤਰਿ
ਬੈਕੁੰਠਿ	ਬੈਣ	ਬੈਰਾਈ	ਬੈਰਾਗ	ਬੈਰਾਗਨਿ	ਬੈਰਾਗੀ
ਬੈਲ	ਬੋਹਿਥ	ਬੇਵੇਪਾ	ਬੋਲ	ਬੰਕ	ਬੰਤਰ
ਬੰਧਪ	ਬ੍ਰਹਮਣ	ਬ੍ਰਹਮਾ	ਬ੍ਰਹਮੰਡ	ਬ੍ਰਹਮਣੁ	

ਭਉ	ਭਉਜਲ	ਭਉਨ	ਭਉਰੁ	ਭਸਮ	ਭਸੁ
ਭਸੂ	ਭਗਤਿ	ਭਗਤੀ	ਭਗਵਾਨੁ	ਭਗਵੇ	ਭਟਿਆਣੀ
ਭਤਾਰ	ਭਦ੍ਰੁ	ਭਯਾ	ਭਰਜਾਈਆ		ਭਰਥਰਿ
ਭਰਵਾਸਾ	ਭਰੋਸੈ	ਭਰਾਉ	ਭਰਾਤਿ	ਭਰੀੜ	ਭਵਰੁ
ਭਵਿਖ	ਭਾ	ਭਾਊ	ਭਾਇਰ	ਭਾਈ	ਭਾਹਿ
ਭਾਗ	ਭਾਠੀ	ਭਾਂਡਾ	ਭਾਵਨ	ਭਾਣਾ	ਭਾਤੀਜੇ
ਭਾਦਉ	ਭਿਖ	ਭੀਹਾਲੇ	ਭੀਖ	ਭੀਖਕ	ਭੀਖਿਆ
ਭੀਤਰਿ	ਭੁਅੰਗਮ	ਭੁਗਤਾ	ਭੁਗਤਿ	ਭੁਖ	ਭੁਖ
ਭ੍ਰੂ	ਭੂਰ	ਭੇਉ	ਭੇਖ	ਭੇਖਾਰੀ	ਭੇਡਾ
ਭੇਰੁ	ਭੇਦ	ਭੇਰੀ	ਭੇਣ	ਭੰਡਾਰ	ਭੰਡਾਰਣਿ
ਭੰਡਿ	ਭ੍ਰਾਤਿ				
ਮਇਆ	ਮਸਤਕਿ	ਮਸੁ	ਮਸਵਾਣੀ	ਮਸਾਣਿ	ਮਹਘੇ
ਮਹਰ	ਮਹਲਿ	ਮਹਿਖਾਸਾ	ਮਹਿਮਾ	ਮਹੀਅਲਿ	ਮਹੁਰਾ
ਮਖੀ	ਮਗਰ	ਮਗਰਮਛੁ	ਮਗੁ	ਮਜਨੁ	ਮਜੀਠ
ਮਣਕੜਾ	ਮੈਣੀ	ਮਦਿ	ਮਦੀਰੇ	ਮਧੁਸੂਦਨੁ	ਮਧੁਕੀਟ
ਮਨ	ਮਨਮੁਖੁ	ਮਨੀਆਰੁ	ਮਨੂਰੁ	ਮਰਤ	ਮਰਮੁ
ਮਲਾ	ਮਲੀਨ	ਮੜੀ	ਮਨੁਖ	ਮਨੂਆ	ਮਾ
ਮਾਉ	ਮਾਊ	ਮਾਇਆ	ਮਾਸ	ਮਾਹ	ਮਾਖੀ
ਮਾਕੁਰੀ	ਮਾਖਨੁ	ਮਾਛੰਦ੍ਰਾ	ਮਾਟੀ	ਮਾਣਸ	ਮਾਣਕ
ਮਾਤ	ਮਾਂਦਲੁ	ਮਧਾਣੀ	ਮਾਧੌ	ਮਾਮੇ	ਮਾਲਣਿ
ਮਾਲੀ	ਮਿਸਰ	ਮਿਤੜਾ	ਮਿਥਿਆ	ਮਿਰਤਿਕੜਾ	
ਮਿਟੀ	ਮਿਰਿਆ	ਮਿਠਾ	ਮੀਹ	ਮੇਹ	ਮੀਡੋ
ਮੀਤਾ	ਮੋਹਤਿ	ਮੁਕਟੁ	ਮੁਕਤ	ਮੁੰਦਰੀ	ਮੁੰਦਾ
ਮੁੰਦ੍ਰਾਫਟਕ	ਮੁੰਧ	ਮੁਰਾਰੀ	ਮੂਲ	ਮੂਸਾ	ਮੂਤ
ਮੂਰਤੁ	ਮੂਲਿ	ਮੂੜ	ਮਖੁਲੀ	ਮਦਨੀ	ਮਰ
ਮਗਲ	ਮੈਣ	ਮੈਲ	ਮੋਹਾਕਾ	ਮੋਖ	ਮੋਤਸਰੀਆ
ਮੋਤੀ	ਮੋਨਿ	ਮੋਰ	ਮੰਗਤਾ	ਮੰਜਾਰਾ	ਮੰਘਰ
ਮੰਦਰ	ਮੰਦਾ				
ਰਸਕਸ	ਰਸਾਇਣੁ	ਰਸਾਤਲਿ	ਰਸੀਆ	ਰਸੋਇ	ਰਹਸ
ਰਹਤ	ਰਕਤਬੀਜੁ	ਰਖੀਸੁਰ	ਰਚਨਾ	ਰਤਕ	ਰਤਨਾਗਰੁ
ਰਤ	ਰਮਈਆ	ਰਾਉ	ਰਾਈ	ਰਾਇਸਾ	ਰਾਸੀ
ਰਾਹਕੁ	ਰਾਜ	ਰਾਂਡ	ਰਾਣੀਆ	ਰਾਤਿ	ਰਾਮਚੰਦੁ
ਰਾਮਰਾਇ		ਰਾਵਲ	ਰਿਖੀ	ਰਿਗੁ	ਰਿਦੈ
ਰੀਸਾਲੂ	ਰੁਖ	ਰੁਗੁ	ਰੁਤਿ	ਰੁਦਨੁ	ਰੁਪਾ
ਰੁਖਿ	ਰੂੜਾ	ਰੇਖ	ਰੇਣ	ਰੈਣਿ	ਰੋਸੁਰੋਹੁ
ਰੋਟੀ	ਰੋਮਿ	ਰੋਲੁ	ਰੇਦ	ਰੰਨ	
ਲਕਰੀ	ਲਕੜੀ	ਲਖ	ਲਖਸਿ	ਲਖਣ	ਲਖਮਣੁ
ਲਛਮਣ	ਲਜ	ਲਜੁ	ਲਬ	ਲਲਿਤਾ	ਲਾਹਾ

ਲਾਜ	ਲਾਟੂ	ਲਾਲਚ	ਲਾੜੇ	ਲਿਲਾਟਿ	ਲਿਲਾਰਿ
ਲਿਵ	ਲੀਨ	ਲੀਲ	ਲੁਹਾਰੀ	ਲੂਣ	ਲੇਖਣਿ
ਲੇਖਾ	ਲੇਖਾਰੀ	ਲੇਪੁ	ਲੋਅ	ਲੋਇਣ	ਲੋਹਾ
ਲੋਹਾਰੂ	ਲੋਗ	ਲੰਕ	ਲੰਪਟਾਈ	ਲੰਮਾ	
ਵਖਾਣ	ਵਗੈ	ਵਥੁ	ਵਟਾਊ	ਵਟੀ	ਵਣਜੁ
ਵਣਜਾਰਾ	ਵਰਤਾਰਾ	ਵਰਦਾਤਾ	ਵਰਭੰਡ	ਵਰਾਹੁ	ਵਾਉ
ਵੇਸਾਹੁ	ਵਾਸੁਦੇਉ	ਵਾਸੁਲਾ	ਵਾਸੇਰਾ	ਵਾਹ	ਵਾਜਾ
ਵਾਤ	ਵਾੜੀ	ਵਿਊਹਾਰੁ	ਵਿਸਟਾ	ਵਿਸੂਰੇ	ਵਿਸੇਖੁ
ਵਿਕਾਰ	ਵਿਖਮੁ	ਵਿਗੂਤਾ	ਵਿਛੋੜਾ	ਵਿਤੇ	ਵਿਦਿਆ
ਵਿਲੰਮੁ	ਵੀਆਹੁ	ਵੀਚਾਰ	ਵੀਗਾ	ਵੇਕਾਰ	ਵੈਸਾਖੁ
ਵੇਦਨ	ਵੇਦ	ਵੇੜਿਆ	ਵੈਣ	ਵੈਸੰਤਰ	ਵੈਦ
ਵੈਰੁ	ਵੰਝੁ	ਵੰਨ			

-o-

੨. ਤਤ-ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ:-

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੀ ਤਤਸਮ, ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਅਤੇ ਤਦਭਵ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇੱਕ ਦੀਰਘ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਉਤੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪਛਮੀ-ਹਿੰਦੀ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਛਮੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਦੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

੧. ਬ੍ਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
੨. ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਦੁੱਤ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਦਾ ਦੀਰਘੀ-ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
੩. ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

੧. ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਜਾਂ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਵਰਣ ਭੇਦ[1]

ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ੜ, ਣ, ਯ, ਲ, ਵ ਤਥਾ ਆਦਿਗਤ ਸ਼, ਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਰ (ऋ) ਦੀ ਥਾਂ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਰ, ਨ, ਜ, ਰ, ਬ, ਸ, ਛ ਅਤੇ ਰਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਖੜੀ ਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ	
ਪੜਾ	ਪਰਯੋ	ਪਰਿਆ	ਪਰੀ, ਪਰੇ, ਕਵਰੇ, ਕੂਰਾ
ਗੁਣ	ਗੁਨ	ਗੁਨ(ਗੁਣ)	ਧਰਨਿ
ਯਮੁਨਾ	ਜਮੁਨਾ	ਜਮੁਨਾ	ਜਮੁਨ, ਜਾਚਕ, ਜੋਗ, ਜਮ
ਪੀਪਲ	ਪੀਪਰ	--	ਚੰਡਾਰ, ਜਰੀ, ਨਿਰਾਰਾ ਉਜਾਰੇ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼	ਬਿਸੇਖ	(ਵਿਸੇਖੁ)	ਬਿਸਰੇ, ਬਸਤ, ਬਿਸਨੁ
ਸ਼ਰਣ	ਸਰਨ	ਸਰਨਿ	

੧. 'ਬ੍ਰਜਭਾਖਾ ਬਨਾਮ ਖੜੀ ਬੋਲੀ' ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਕਪਲਦੇਵ ਸਿੰਹ ਨੇ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜ ਭਾਖਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਦੇਖੋ ਪੰ.੩ ਬ੍ਰਜਭਾਖਾ ਬਨਾਮ ਖੜੀ ਬੋਲੀ - ਡਾ. ਕਪਲਦੇਵ ਸਿੰਹ

ਸਿਕ੍ਸ਼ਕ	ਸਿਛੱਕ	--	ਛਾਰ, ਛੁਰੀ
ਰ.ਤੇ	ਰਿਤੁ	--	ਰਿਖੀ, ਰਿਗੁ, ਰਿਧਿ

ਅ) ਉਰ੍ਧ੍ਵਗਾਮੀ 'ਰਕਾਰ' ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਸੁਅਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਸੁਅਰ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਖੜੀ ਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ
ਕਰ੍ਮ	ਕਰਮ	ਕਰਮ
ਧਰ੍ਮ	ਧਰਮ	ਧਰਮ

ੲ) ਕੁਛ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ 'ਵ' ਅਤੇ 'ਯ' ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਔ ਅਤੇ ਐ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹ 'ਅਉ' ਅਤੇ'ਐ' ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਖੜੀ ਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ	
ਪਵਨ	ਪੌਨ	ਪਉਣ	ਕੇਸਉ
ਨਯਨ	ਨੈਨ	ਨੈਨ	

ਰੂਪ ਭੇਦ

ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਂਸ਼ ਆ-ਅੰਤ ਸੰਗਿਆਵਾਂ, ਸਰਵਨਾਂਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਤਥਾ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਭੀ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਓ-ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸੰਗਿਆ

ਖੜੀਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ	
ਸਪਨਾ	ਸਪਨੋ	--	ਹਸੋ, ਭਾਗੋ, ਮਨੋ, ਕਾਲੋ, ਕਾਓ, ਖਤੋ
ਤਮਾਸਾ	ਤਮਾਸੋ	--	ਆਹਾਰੋ, ਵਾਸੋ, ਵਾਪਾਰੋ, ਵਿਕਾਰੋ

ਸਰਵਨਾਂਵ

ਤੇਰਾ	ਤੇਰੋ	ਤੇਰੋ
ਅਪਨਾ	ਅਪਨੋ	ਅਪੁਨੋ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਕਾਲਾ	ਕਾਰੋ	--	ਪੂਰੋ, ਅਗਲੋ, ਅਮੋਲੋ, ਸਫਲਿਓ

ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਆਯਾ	ਆਯੋ	ਆਇਓ	ਰਹਿਓ, ਰਖਿਅਓ, ਰਚਿਓ ਜਾਤਉ, ਜਾਤੌ, ਜਾਤੋ

-o-

ਕਾਰਕ ਭੇਦ

ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ/ਸੰਬੰਧਕ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਾਰਕ	ਖੜੀਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ
ਕਰਮ/ਸੰਪ੍ਰ-ਦਾਨ	ਕੋ	ਕੋ ਕੋਂ ਕੌ ਕੌਂ ਕੂ ਕੂੰ ਹਿੰ ਕਹੁੰ	ਕੋ ਕੌ ਕਉ ਕੂ ਕੂੰ ਕੈ
ਕਰਣ	ਸੇ	ਸੇ ਸੋਂ ਸੌਂ ਤੇ ਤੈਂ	ਸਉ ਸਿਉ ਸੇਤੀ ਸੈ
ਅਪਾਦਾਨ	ਸੇ	ਸੇ ਸੋਂ ਸੌਂ ਤੇ ਤੈਂ	ਸਿਉ ਤੇ ਤੈ
ਸੰਬੰਧ	ਕਾ ਕੇ ਕੀ	ਕੋ ਕੋਂ ਕੇ ਕੇਂ ਕੈ ਕੈਂ ਕੀ	ਕਾ ਕੀ ਕੇ ਕੈ ਕੋ
ਅਧਿਕਰਣ	ਮੇਂ ਪਰ	ਮੇਂ ਮੈਂ ਮੋ ਪੈ ਪਰ ਮਾਹਿ ਮਾਂਝ ਮਹੁੰ ਮਧਿ	ਮਧੇ ਮਹਿ ਮਾਹਿ ਮਾਹੀ ਮਾਂਹੀ ਮਾਹੇ ਮਝਿ ਮੰਝਿ ਮੰਝ ਮੈ ਪੈ ਪਰਿ

ਸਰਵਨਾਂਵ ਭੇਦ

ਸਰਵਨਾਂਵ	ਖੜੀਬੋਲੀ	ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ
ਪੁਰਖ ਉਤਮ	ਮੈਂ ਹਮ	ਮੈਂ ਹੋਂ ਹੌਂ ਹੂੰ ਮੋ ਮੈਂ ਹਮ	ਮੈ ਹਉ ਹੰਉ ਮਾ ਮੋ ਮੁਝੇ ਮੰਞੁ ਹਮ
ਮੱਧ	ਤੂ ਤੁਮ	ਤੂ ਤੂੰ ਤੈਂ ਤੇਂ ਤੋ ਤੁਮ	ਤੂ ਤੂੰ ਤੈ ਤਉ ਤੈਂ ਤੁਹ ਤੁਧ ਤੁਮ੍ਹ ਤੁਮ
ਅੱਨ (ਨਿ.ਵ.)	ਯਹ ਯੇ	ਯਹ ਏਹਿ ਯਾ ਯੇ ਇਨ	ਇਹੁ ਏਹੁ ਇਨਿ ਏਨ੍ਹਾ ਇਹੋ ਏਹੋ ਇਨ
ਨਿਸ਼ਚਯ-ਵਾ:	ਵਹ ਵੇ	ਵਹ ਸੋ ਵਾ ਤਾ ਤੇਹਿ ਵੇ ਤੇ ਉਨ ਤਿਨ	ਓਹ ਓਹੋ ਓਇ ਓਨਾ ਵਾਹੇ ਓਹੀ ਵੁਨ ਸੋ ਸਾ ਸੋਈ ਸਿ ਤਿਸ ਤਾਹ ਤਿਨ ਤੇ ਤਾਹਿ ਤਾਹੂ ਤੈ ਤਾਹਾ ਤਾ
ਨਿੱਜ-ਵਾ:	ਆਪ	ਆਪ ਆਪੁ ਆਪੁਨ	ਆਪਿ ਆਪੁ ਆਪਣ
ਸੰਬੰਧ-ਵਾ:	ਜੋ	ਜੋ ਜੌਨ ਜਾ ਜੇ ਜਿਨ	ਜੋ ਜਿ ਜਿਨ ਜੈ ਜਾ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾ:	ਕੌਨ ਕਯਾ	ਕੌਨ ਕੋ ਕਾ ਕਿਨ	ਕਉਣੁ ਕਉਨੁ ਕਵਣ ਕਵਨੁ ਕਿਨਿ ਕਿਸੁ ਕਾਂਸੁ ਕੈ ਕਿ ਕਿਆ ਕੀ

ਅਨਿਸ਼ਚਯਵਾ: ਕੋਈ	ਕੋਊ ਕੋਯ ਕਾਹੂ ਕੋਈ	ਕੋ ਕੋਈ ਕੋਇ ਕੋਊ ਕੋ ਕਿਸੈ ਕਿਨੈ ਕਿਹੁ ਕਾਹਾ ਕਾਹੂ ਕਿਨੈ
ਕੁਛ	ਕਛੁ ਕਛੂ ਕਛੁਕ	ਕਿਛੁ ਕਿਛੂ ਕਿਛ ਕਛੁ ਕਛੂ
ਏਕ	ਏਕ ਏਕਨਿ	ਏਕੁ ਇਕੁ ਇਕੋ ਇਕਿ ਹਿਕ ਹਿਕਨੀ ਇਕਨੀ ਇਕਨਾ ਇਕ ਏਕਿ
ਸਬ	ਸਬ ਸਬਨ	ਸਭ ਸਭਨੀ ਸਭਨਾ
ਔਰ	ਔਰ ਔਰਨ	ਅਵਰ ਅਵਰੇ ਹੋਰੁ ਅਉਰੁ ਹੋਰਨਿ

• • •

ਕ੍ਰਿਆ ਭੇਦ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਵਾਂਗ ਨਾ/ਣਾ-ਅੰਤ ਹਨ ਜਦਕਿ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਨ/ਨੋ-ਅੰਤ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨ, ਨੋ-ਅੰਤ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ:-

	ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ
ਨੋ-ਅੰਤ	ਕੀਨੋ	ਕੀਨੋ ਜਾਣੋ ਨਾਵਣੋ ਜਾਵਣੋ
ਨ-ਅੰਤ	ਕੀਨ	ਕੀਨ

-o-

'ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਬਣਾਨ ਲਈ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਤਯਯ ਓ ਔ ਯੋ ਯੌ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੀਨੋ ਕੀਨੌ ਕਿਯੋ ਕਿਯੌ ਜਦਕਿ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 'ਕਿਯਾ ਦਾ' — ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਬਣਾਨ ਲਈ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਓ ਔ ਇਓ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਆ ਆ ਲਾ-ਏ ਹਨ :-

	[illegible]	ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ
ਓ-ਅੰਤ	[illegible], [illegible], ਭੂਲੋ	ਕੀਓ ਪੀਓ ਭੂਲੋ ਬੂਡੋ
ਔ-ਅੰਤ		ਬੂਡੌ ਭੂਲੌ
ਇਓ-ਅੰਤ		ਬਿਸਾਰਿਓ
ਇਆ-ਅੰਤ		ਬਿਆਪਿਆ ਬੂਝਿਆ
ਆ-ਅੰਤ		ਭੂਤਾ ਕੀਆ

-o-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾਂ[1]

...

੧. ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ, ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਯਾਯਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ:-

<u>ਸੰਗਿਆ</u>

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਈ	ਕਾਨ ਕਾਨ੍ਹ ਕਾਨ੍ਹੁ ਕੰਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨੰ
ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ	ਕਾਨ੍ਹ ਕਾਨ੍ਹਾ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਕਾਨ੍ਹਰ ਆਦਿ

<u>ਸੁਰਵਨਾਂਵ</u>

'ਤੂੰ' ਵਾਸਤੇ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ	ਤੂ ਤੂੰ ਤੈ ਤੈਂ ਤ੍ਰੈ
ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ	ਤੂੰ ਤੈ ਤੇ ਆਦਿ

<u>ਕ੍ਰਿਆ</u>

'ਦੇਣਾ' ਵਾਸਤੇ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ	ਦੀਉ ਦੀਆ ਦਿਤਾ ਦੀਤਾ ਦੀਨਾ
ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ	ਦੀਨਹ੍ਯੋ ਦੀਨਹੋ ਦਯੋ ਦੀਨੌਂ ਦਿਯੋ ਆਦਿ

...

੨. ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ 'ਲਾਘਵ' ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਖੜੀਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਨਾਲ 'ਕਰਕੇ' ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਇ ਲਾ ਕੇ ਇਸ 'ਕਰਕੇ' ਦਾ ਅਰਥ ਕਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀਢਿ = ਹੀਢ ਕੇ, ਕਰਿ= ਕਰਕੇ ਕਾਟਿ= ਕਾਟ ਕਰਕੇ, ਖਪਿ = ਖਪ ਕਰਕੇ ਆਦਿ। ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਵਿੱਚ

---

੧. ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ —'ਬ੍ਰਜਭਾਖਾ ਬਨਾਮ ਖੜੀ ਬੋਲੀ'— ਕਪਲਦੇਵ ਸਿੰਹ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜ ਭਾਖਾ — ਡਾ. ਧੀਰੇਂਦਰ ਵਰਮਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

ਇਸਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

੩. ਛੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕੋਮਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੂਪ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਛੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਕਰਕੇ ਪਾਨੀ ਤੋਂ ਪਾਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਤੀ(ਗਤਿ) ਨੂੰ ਗਤੇ, ਹਰੀ(ਹਰਿ) ਨੂੰ ਹਰੇ, ਪਤੀ (ਪਤਿ) ਨੂੰ ਪਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨ ਜਾਣਾ ਹਰੇ ਮੇਰੀ ਕਵਨ ਗਤੇ।
ਹਮ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨ ਸਰਨਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਪਤੇ॥੮੭੬/੬-੭

੪. ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਯਕਾਰ/ਵਕਾਰ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਐ/ਔ-ਅਉ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ:-

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ	ਨੈਨ ਬੈਨ ਸੈਨ	ਪੌਨ ਭੌਨ
ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ	ਨੈਨ ਬੈਣ ਸੈਨੁ	ਪਉਣ ਭਉਨ

੫. ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਆ, -ਰਾ ਜੋੜ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਨੂੰ ਮਧੁਰ ਬਣਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ 'ਸਖਿ ਯੇ ਨੈਨਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ'
ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਮੈ ਰੂਪੁ ਨ ਬੰਕੇ ਨੈਣਾ॥
ਨਾ ਕੁਲ ਢੰਗੁ ਨ ਮੀਠੇ ਬੈਣਾ॥੭੫੦/੧੭
ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਜਿਯਰਾ
ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਜੀਅਰਾ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਅਰਾ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਖਿਨੁ...।੮੯੬/੧
ਸਹਸੈ ਜੀਅਰਾ ਪਰਿ ਰਹਿਓ ਮਾ ਕਉ
ਅਵਰੁ ਨ ਢੰਗੁ॥ ੧੪੧੦/੧੮

੬. ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਦਭਵ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਭੀ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ :- '

' ਮਨ ਕੀ ਕਾਸੋਂ ਪੀਰ ਸੁਨਾਊਂ'

ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

' ਤਨ ਮਹਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹਉ ਮਮਤਾ ਕਠਿਨ ਪੀਰ ਅਤਿ ਭਾਰੀ॥੧੧੨੯/੩
' ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਕਾਟੈ ਮਨ ਪੀਰਾ॥ ੧੦੧੧/੨

, ਇਸੇ ਤਰਾਂ, ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਟ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਗਟ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰਵਨ, ਹ੍ਰਦਯ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿਯਰੋ ਵਰਤੇ ਹਨ ਐਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ – ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਸ੍ਰਵਣ ਹੀਅਰੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਲਸ਼੍ਟ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਸਮ੍ਰਣ , ਭਿਕ੍ਸ਼ੁਕ, ਆਧਿਕਯ,ਉਤਸਾਹ,ਕਰ੍ਤਵ੍ਯ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਸਰਨਾ ਭਿਖਾਰੀ,ਅਧਿਕਾਈ,ਉਛਾਹ/ਉਸਾਸ ਕਰਤਬ ਆਦਿ [illegible] ਅਧਿਕ ਸਰਲ ਪਰਤੀਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਐਸੇ ਰੂਪ ਵਿਸਰੇ ਭੇਖਾਰੀ,ਅਧਿਕਾਈ,ਉਛਾਹੜਾ,ਕਰਤੂਤਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬ੍ਰਜ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਓਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਭਾਵ ਸਮਝਾਣਾ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਐਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ,ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸੁਖਾਲੇ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਤਰ,ਪੂਰਬ,ਦਖਣ ਅਤੇ ਪਛੱਮ ਵੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਅਨੇਕ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਂ,ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਤਤਕਾਲੀਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਹਿਤ ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

-o-

੨. ਖ) ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁੱਤ ਨੂੰ ਸਰਲੀਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

"ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਂ ਦੀਰਘ ਵਿਅੰਜਨ (ਦ੍ਵਿਤ) ਦੇ ਪੂਰਵ ਜੇਕਰ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਥਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਉਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਦੀਰਘ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਖਤੀ ਪੂਰਕ ਦੀਰਘੀਕਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ"। ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅ' ਦਾ 'ਆ', 'ਇ' ਦਾ 'ਈ', 'ਏ' ਜਾਂ 'ਉ' ਦਾ 'ਊ' ਜਾਂ 'ਓ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਅ ਤੋਂ ਆ : ਹਾਥ ਕਾਨ ਪਾਥਰੁ ਪਾਕੜੀ

ਇ ਤੋਂ ਈ : ਈਖ ਈਧਨੁ ਸੀਖ ਜੀਭ ਭੀਖ ਨੀਦ

ਇ ਤੋਂ ਏ : ਛੇਰੀਂ ਭੇਖਾਰੀ ਬੇਲਿ

ਉ ਤੋਂ ਊ : ਊਤਮ ਊਜਲ ਦੂਧੁ ਕੂਕਰ ਭੂਖ ਊਚਉ ਊਗਵੈ

ਉ ਤੋਂ ਓ : ਓਜਾੜਿ ਓਪਤਿ ਪੋਖਰੁ ਪੋਥੀ ਧੋਖ

...

੩. ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦ, ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ ਆਦਿ ਐਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹਨ। ਲਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਦਖਣੀ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਉਚਾਰਨ-ਭੇਦ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :- ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਵਿੱਚ [illegible] ਆਦਿ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਖਣੀ ਵਿੱਚ ਵੰਞਣ, ਆਞਣ; ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਵਿੱਚ ਸਰਵਨਾਂਵ

---

੧. ਪੰ. ੪੩ ਖੰਡ ਦੋ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ. ਭੋ. ਨਾ. ਤਿਵਾਰੀ

੨. ਪੰ. ੧੪-੧੫ ਲਹਿੰਦੀ ਫੋਨੇਟਿਕਸ - ਡਾ. ਹਰਦੇਵ ਬਾਹਰੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਪੰ. ੨੨੯/੨੩੨/੨੩੭/੨੪੨/੨੪੪ ਗ੍ਰੀਅਰਸਨ ਆਨ ਪੰਜਾਬੀ- ਲੈਂਗੁਏਜ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ

ਮੇਡਾ, ਤੇਡਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦਖਣੀ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ, ਤੇਰਾ; ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਚੁਲ, ਘਿਨ, ਹਗ ਦੀ ਥਾਂ ਦਖਣੀ ਵਿੱਚ ਚਲ, ਲੈ, ਸਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਵਰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਟਵਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਭਵਿਖਤ ਲਈ -ਸ-ਯੁਕਤ ਰੂਪ ਭੀ ਲਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਅਗਛਮੀ, ਗਾਛਹੁ, ਵੰਞਉ, ਵੰਞਹੁ, ਵੰਞਣੁ, ਵੰਞਨਿ, ਵੰਞਾ, ਚੁਲਾਂ, ਘਿਨਾ, ਥੀਆ
ਮੇਡਾ ਮਹਿੰਡਾ ਮੈਂਡੂ ਤੈਡਾ
ਫੂ
ਡਉ ਡਵਿ ਡਾਹਪਣਿ ਡਾਖਣੇ ਡਿਠੀ ਡੁਖੀ ਡੁਮਣੀ ਡੇਖੈ ਡੇਸੜੇ ਡੋਹਾਗਣਿ
ਇੰਨੂ ਢਾਹਸੀ ਤਿਕਲਿ ਧੁਕਿ ਮਾਖਿਉ ਸਾਡੜੇ ਆਦਿ।

'ਹਿਕਲੀ, ਹਿਕਿ, ਹਿਕੋ, ਹਿਕ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸੁਅਰ ਦੀ ਥਾਂ 'ਹਕਾਰ' ਭੀ ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਰਵਨਾਵ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਛੁਡਿਮੁ ਗਇਅਮੁ ਦਿਤਮੁ ਦਿਤੋਨੁ ਸਾਜਿਅਨੁ ਮੁਤੀਅਸੁ ਆਦਿ ਵਿੱਚ।

-o-

ਙ. ਦੇਸੀ ਸ਼ਬਦ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰਦਿਗਧ ਹੈ। ਐਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਦੇਸੀ' ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਤਨਾ ਰੂਪ ਵਟਾ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸਿਞਾਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮ-ਕਾਲੀਨ ਭਾਸ਼ਾ/ਵਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਐਸੇ ਭੀ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਕਰਣਾਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:-

ਓਲ੍ਹਗੀ, ਓਲ੍ਹਗੀਆ ਅਸਰਾਲੂ ਅਸਰਾਲਾ ਅਕਤਿਡਾ ਅਖਲੀ ਅਘੜੂ ਅਫਾਰਾ

ਅਲਗੂ ਅਲਗਉ ਆਰਣੂ ਆਲਪਤਾਲ ਅੰਬੜਾ ਈਟੀ ਸਉਝਿ

ਸਭਰਾਈ ਸਿਰਨਾਵਣੀ ਕਕਰ ਕਮਾਦੂ ਕਰਕ ਕਰੜਾ

ਕਰੰਗੀ ਕੜਿਆ ਕੀਸਾਰਾ ਕੁਕਹ ਕੁੜਿ ਕੁੜਿਈ ਕੋਲ੍ਹੂ

ਕੌਰਿ ਕੌਠੇ(ਹਰਿਆਨਵੀ) ਖਉਲੀਐ ਖੜਸਨਿ ਖੂੰਢਾ ਖੋਟ ਗਰੂੜਾ

ਗ਼ਾਖੜੋ ਗਾਡੇਰੜਿ ਗਾਡੇ ਗੋਡਹੂ ਘਬੂ ਘਾਣੀਐ ਘੁੰਘਰੂ

ਚਉਧਰੀ ਚਟੇ ਚੜੰਦੀਆ ਚਾਪੈ ਚਾੜਣਵਾਹੈ ਚਿਲਕਣਾ

ਚੁਲੰਭੂ ਚੂਹੜਾ ਚੂਹਾ ਚੂਨੜੀ ਚੂੜੀਆ ਛਜ ਛਮਿਛਰੀ

ਛਾਬਾ ਛਿੰਝ ਛੁਹਾਰੇ ਛੋਹਰਿ ਜਗੋਟਾ ਜਾਗੋਟੀ ਜਾਵੀ

ਜੰਞ ਝਕੋਲਿਆ ਝਖਿੜਖਿ ਝਿਮਕਨਿ ਝਿਲਿਮਿਲਿ ਝੁਰਿ-ਝੁਰਿ

ਝੁਲਾਰੇ ਝੂੰਡੀ ਝੂਰਿ ਝੇਰਿ ਝੋਲਿ ਟਟਰਿ ਟਲਪਲੈ(ਹਿ: ਤਿਲਮਲਾਨਾ

ਟਿਕ-ਟਿਕੇ ਟਿੰਡ ਟਿਬੇ ਟੀਡੂ ਟੋਹਣੀ ਟੰਬੂ ਠਹਕਿ

ਠੀਕਰੂ ਠੋਕਿ ਠੇਹ ਡਾਰੂ ਡੇਰਾ ਢਾਢੀ ਢੇਅ ਢੋਈ

ਢੋਰ ਢੰਗੂ ਤਕੜੀ ਤੇੜਿ ਬਟੂਆ ਬਰਬਰ ਬੁਕ ਬੋਹਰੂ

ਬੋਕੇ ਬੇ ਦੜਿ ਦੇਗ ਦੋਹੀ ਧੜੀ ਧਾਹ ਧਿਙਾਣਾ

ਧਿਮਾਣੇ ਧਿਰਿ ਧੰਮੀ ਨਿਵਾਰ ਨੀਕਾ ਪਹਾਰਾ ਪਠਾਣੀ(ਪਸ਼ਤੋ

ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਪੜਦਾ ਪਾਹੁਚਾ ਪਿੜੂ ਪਿੜ ਪਿੜ੍ਹ ਪੁਕਾਰ

ਪੁਰਾਇਣਿ ਪੂਅਰ ਪੇਟੂ ਪੌੜ ਪੋਕਾਰੂ ਪੋਖਤੂ ਫਤੂ

ਫਿਕਾ ਫਿਟਾ ਫੁਫੀ ਫੁੰਮਣ ਫੌਟੇ ਬਈਅਰਿ(ਮਾਰਵਾੜੀ)

ਬੰਸੋਲੇ ਬਕਬਾਈ ਬਕਬਕੇ ਬਬੀਹਾ ਬਾਣੇ ਬਾਲਣੂ ਬੀਰਾ ਬੁਦਬੁਦਾ

ਬੂਆੜ ਬੇਟਾ ਬੇਟੜੀ ਬੋਬ ਬੇਲੀ ਬੇੜਾ ਬੋਹਲ ਭਲਕੇ

ਭਲਾ ਭੜਹਾੜੂ ਭੜਕਾਰੇ ਭੜਬੂ ਭੜਭੜ ਭੜ੍ਹਾਸਾ ਭਾਂਤੀ

ਭਾਭੀ ਭਾੜਿ ਭੀਤਿ ਭੀੜ ਭੂੰਡੀ ਭੂਤਨਾ ਭੇਟ

ਭੇੜਿ ਭੇਡੀ ਭੋਰੀ ਮਖਟੂ ਮਟੂ ਮਟੁਕੀ ਮਾਂਗ(ਹਿੰਦੀ)

ਮਾਰਣ ਮਾੜੀ ਮੇਉ ਮੰਧੂ ਮੰਮਾ ਰਜ ਰਲੀਆ ਰਵਾਲ

ਰਾੜਿ ਰੁਣਝੁਣ ਰੌਚ(ਹਿ:)ਲਉਕੇ(ਹਿ)ਲਕ ਲਵੇਰੀ ਲੜਾਈ ਲੋਹੂ

ਵਖਰੂ ਵਢੀ ਵਾਰੋਲੇ ਵਤੂ ਵਪਾਰੀ ਵੰਗੜੀਆਹਾ

-o-

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ

ਫ਼ਾਰਸੀ - ਅਰਬੀ - ਤੁਰਕੀ

-o-

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਫ਼ਾਰਸੀ ਜਾਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰਬੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਰਾਜ-ਦਰਬਾਰ, ਫ਼ੌਜ, ਅਦਲ-ਇਨਸਾਫ਼, ਧਰਮ ਅਤੇ ਨਿਤਾ-ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਪਹਿਰਾਵਾ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ-ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਐਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :-

ਉਸਤਾਦ ਓਤਾਕੁ(ਤੁ) ਅਉਤਾਕੁ(ਤੁ) ਓਮੀ(ਅ)
ਅਸਨਾਈ(ਅ) ਅਸਮਾਨਿ ਅਸਲਿ(ਅ) ਅਸੂਲੁ(ਅ) ਅਸਵਾਰ
ਅਕਲਿ(ਅ) ਅਗਦੂ(ਅ) ਅਜਬੁ(ਅ) ਅਜਰਾਈਲ(ਅ) ਅਜਾਈ(ਅ)
ਅਦਲੁ(ਅ) ਅਫਜੂ ਅਮਰ(ਅ) ਅਮਲ(ਅ)
ਅਰਜ(ਅ) ਅਰਦਾਸਿ ਅਲਹੁ ਅਵਲਿ-ਅਉਲਿ(ਅ)
ਆਕੀ(ਅ) ਆਖਿਰ ਆਤਸ ਆਦਮੀ ਆਬ
ਆਲਮੁ(ਅ) ਐਬ(ਅ) ਅੰਦੇਸਾ ਅੰਬਾਰੇ ਇਸਕ(ਅ)
ਈਮਾਨੁ(ਅ) ਈਂ
ਸਉਦਾ(ਤੁ) ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਈਆਦ(ਅ) ਸਹ
ਸਹਨਾਈ ਸਹਰੁ ਸਹਿਲਾ(ਅ) ਸਹੀ(ਅ)
ਸਹੀਦ(ਅ) ਸਹੰਮ ਸਗ ਸਜਾਇ ਸਦ
ਸਤਰੰਜ(ਅ) ਸਨਾਇ(ਅ) <u>ਸਬ</u> ਸਬਰੁ(ਅ)
ਸਬਾਹੀ(ਅ) ਸਬੂਰੀ(ਅ) ਸਰਕਾਰਾ ਸਰਫੈ(ਅ)
ਸਰਮ ਸਰਾ(ਅ) ਸਰਾਇਚੇ ਸਰਾਈ
ਸਰਾਫ(ਅ) ਸਰੀਅਤਿ(ਅ) ਸਰੀਕੁ(ਅ) ਸਰੀਕੀ(ਅ)
<u>ਸਲਕਰੀਆ</u> ਸਲਾਹਿ(? ਅ) ਸਲਾਮ(ਅ)
ਸਲਾਮਤਿ(ਅ) ਸਲਾਰ ਸਾਇਰ ਸਾਹ ਸਾਹਿਬ(ਅ)
ਸਾਕਤ(ਅ) ਸਾਖ ਸਾਖਤਿ ਸੁ੧ਖਤੀ ਸਾਦਿਕ(ਅ)
ਸਾਬਤ(ਅ) ਸਾਬਾਸਿ ਸਾਬੂਣੁ(ਅ੧) ਸਾਲਿਕ(ਅ)
ਸਿਆਹੀ ਸਿਕਦਾਰ ਸਿਜਦਾ(ਅ) ਸਿਦਕੁ(ਅ)
ਸਿਨਾਖਤੁ ਸਿਫਤਿ(ਅ) ਸਿਰਕਾਰ ਸਿਰਤਾਜਾ
ਸਿਰਦਾਰੁ ਸਿਲਕਾ(ਅ) ਸੀਨਾ ਸੁਹਦੇ(ਅ) ਸੁੰਨਤਿ(ਅ)
ਸੁਬਹਾਨੁ(ਅ) ਸੁਪੇਦਾ ਸੁਮਾਰ ਸੁਲਤਾਨ(ਅ)
ਸੂਰਤਿ(ਅ) ਸੂਲਾਕੁ(*ਅ) ਸੇਖ(ਅ) ਸੈਤਾਨੁ(ਅ)

---

੧. ਪੁਰਤਗਾਲੀ- ਪੰ.੪੭ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ -ਪੰ.ਭਾ.ਵਿਗਿ.ਅਤੇ ਗੁਰ.ਗਿ.
- ਡਾ.ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਬੇਰਾ

ਸੋਫੀਆ(ਅ)	ਸੋਰੁ	ਹਕਾ(ਅ)	ਹਜਾਰ	ਹਜੂਰਿ(ਅ)	ਹਦੂਰਿ(ਅ)
ਹਮ	ਹਮਾ	ਹਰਮ(ਅ)	ਹਰਾਮ	ਹਰਾਮਖੋਰ	ਹਲਾਲੁ(ਅ)
ਹਲੇਮੀ(ਅ)	ਹਵਾ(ਅ)	ਹਾਸਲੁ(ਅ)	ਹਾਜੀ(ਅ)	ਹਾਦਰਾ(ਅ)	ਹਾਜਰਾ(ਅ)
ਹਮਾ	ਹਾਲੁ(ਅ)	ਹਿਕਮਤਿ(ਅ)	ਹੀਲੜਾ(ਅ)	ਹੁਕਮ(ਅ)	ਹੁਜਤਿ(ਅ)
ਹੁਰਮਤਿ(ਅ)	ਹੇਚਿ	ਹੈਰਾਨੁ(ਅ)	ਕਸ	ਕਸੇ	ਕਸਾਈ(ਅ)
ਕਸਾਇਣਿ	ਕਸੀਦਾ	ਕਹਰੁ(ਅ)	ਕਤੇਬ(ਅ)	ਕਦਾ(ਅ)	ਕਨਾਰਿ
ਕਬੀਰ	ਕਬੂਲ(ਅ)	ਕਮਜਾਤਿ	ਕਮਤਰੀਨ	ਕਮਰਬੰਦੁ	ਕਮਰਿ
ਕਮਾਣ	ਕਮੀਨ	ਕਰਮ	ਕਰੀਮ(ਅ)	ਕਲੰਦਰ	ਕਲਮ(ਅ)
ਕਲਮਾ(ਅ)	ਕਲਾਮ(ਅ)		ਕਵਾਈ(ਅ)	ਕਾਸਾ	ਕਾਗਦ
ਕਾਜੀ(ਅ)	ਕਾਦੀ(ਅ)		ਕਾਦਿਰੁ (ਅ)	ਕਾਬਲਹੁ	ਕਾਬਾ([illegible])
ਕਾਰ	ਕਾਲੂਬਿਅਕਲ		ਕੀਮਤਿ(ਅ)	ਕੁਦਰਤਿ(ਅ)	ਕੁਫਰਗੋਅ
ਕੁਫਰਾਣੈ(ਅ)	ਕੁਰਬਾਣੁ(ਅ)		ਕੁਰਾਣੁ(ਅ)	ਕੁਲਹ	ਕੂਚ
ਕੂਜਾ(ਅ)	ਕੂੜੁ(ਅ)	ਖਜਾਨੇ(ਅ)	ਖਸਮ(ਅ)	ਖਸਮਾਨਾ(ਅ)	
ਖਤਾ(ਅ)	ਖਬਰਿ(ਅ)		ਖਰ	ਖਰਚੁ	ਖਰਾਬੁ
ਖਰੀਦਿ	ਖਲਾਸੀ(ਅ)		ਖਵਾਸ(ਅ)	ਖਾਕੁ	ਖਾਨ(ਤੁ)
ਖਾਮ	ਖਾਰੂ	ਖਾਲਕ(ਅ)	ਖਾਲੀ(ਅ)	ਖਿਆਲ(ਅ)	ਖਿਜਮਤਿ(ਅ)
ਖੁਆਰ	ਖੁਸਰੋ	ਖੁਸੀ	ਖੁਦਾਇ	ਖੁਦਾਈ	ਖੁਨਕ
ਖੁਰਾਸਾਨ	ਖੂਨ	ਖੇਮੇ(ਅ)	ਖੈਰ(ਅ)	[illegible]ਗਚ	ਗਰਦਨਿ
ਗਰੀਬੀ	ਗਲਤੁ	ਗਲਾ	ਗਲੋਲਾ	ਗਾਹੇ	ਗਾਫਿਲ(ਅ)
ਗੂੰਗੇ	ਗੁਦਰਾਣੁ	ਗੁਨਹ	ਗੁਨਹਗਾਰੁ	ਗੁਬਾਰ(ਅ)	ਗੁਮਾਨੁ
ਗਬਾਨਾ	ਗੈਰਤਿ(ਅ)		ਗੋਸ	ਗੋਤੇ(ਅ)	ਗੋਰ
ਗੋਲਾ					
ਚਰਖਾ	ਚਰਗਾ	ਚਾਕਰ	ਚਾਕਰੀ	ਚਾਰਾ	ਚਿਨੀ
ਚੀਜ[illegible]	ਚੁ				
ਜਹਰ	ਜਹਾਨ	ਜਹੀਰ(ਅ)	ਜਜਮਾਲਿਆ(? ਅ)		ਜਨ
ਜਮਾਤੀ(ਅ)	ਜਰ	ਜਰਵਾਣਾ	ਜਵਾਹਰ	ਜਾਗਾਤਿ(ਅ)	
ਜਾਨੀ	ਜਾਮਾ	ਜਾਰ	ਜਾਰੀਆ	ਜਿੰਦੁ	ਜਿਨਸਿ
ਜਿਮੀ	ਜੇਰ	ਜੋਰ	ਜੰਗਲੁ	ਜੰਜੀਰ	
ਤਈ(ਅ)	ਤਸਬੀ(ਅ)		ਤਹਕੀਕ(ਅ)	ਤਕਬੀਰ(ਅ)	ਤਕੀਆ(ਅ)
ਤਖਤ	ਤਨੂਰ(ਅ)	ਤਬਲਬਾਜ	ਤਬੇਲਾ(ਅ)	ਤਮਾਇ(ਅ)	ਤਮਾਸਾ(ਅ)
ਤਰਕਸ	ਤਰਫ(ਅ)	ਤਰਜੀ	ਤਾਰਾਜੀ	ਤਾਰਾਜੂ	ਤਲਬ(ਅ)
ਤਾਕੁ(ਅ)	ਤਾਖਤੀ	ਤਾਜ(ਅ)	ਤਾਜੀ	ਤਾਮਿ	ਤੀਰ
ਤੁਆਨਾ	ਤੁਈ	ਤੁਜਾਰਾ(ਅ)	ਤੁਪਕ	ਤੁਰਸੀ	ਤੁਰਕ
ਤੁਰਾ	ਤੇਗ	ਤੇਗਬੰਦ	ਤੇ	ਤੋਸਾ	ਤੰਗ-
ਦਸਤ	ਦਸਤੰਗੀਰ		ਦਮਾਮਿਆ	ਦਮੀ	ਦਮੁ
ਦਰ	ਦਰਖਤ	ਦਰਗਾਹ	ਦਰਜੀ	ਦਰਦਵੰਦ	ਦਰਦੁ

ਦਰਬਾਰਿ	ਦਰਵਾਜਾ	ਦਰਵਾਨੁ	ਦਰਵੇਸ	ਦਰੀਆਉ
ਦਰੂਦ	ਦਰੋਗ	ਦਲਾਲ	ਦਾਇਆ	ਦਾਈ
ਦਾਗ	ਦਾਣਾ	ਦਾਨਾ	ਦਾਦਿ	ਦਾਨਸਬੰਦੁ
ਦਾਨਾਬੀਨਾ	ਦਾਮ	ਦਾਰੂ	ਦਾਵੇ(ਅ)	ਦਿਗਰਿ
ਦਿਲ	ਦਿਵਾਜੇ(ਅ)	ਦਿਵਾਨਾ	ਦਿਵਾਲ	ਦੀਦਾਰੁ
ਦੀਨ(ਅ)	ਦੀਬਾਣੁ(ਅ)	ਦੁਆਉ(ਅ)	ਦੁਸਮਨ	ਦੁਨੀਆ(ਅ)
ਦੁਨੀਦਾਰੁ	ਦੁਲੀਚਾ	ਦੂਰ	ਦੋਜਕੁ	ਦੋਲਕ
ਦੋਸਤੀ	ਨਜਰਿ(ਅ)	ਨਦਰਿ(ਅ)	ਨਜੀਕਿ	ਨਾਸਾਬੂਰੁ
ਨਾਹੁ	ਨਿਹਾਲ(?)	ਨਿਵਾਜ	ਨੀਅਤਿ	ਨੀਸਾਣਿ
ਨੇਕੀ	ਨੇਖਾਸਿ	ਨੇਜਾ	ਨੇਬ(ਅ)	ਪਸਿੰਦੇ
ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ	ਪਾਤਿਸਾਹ	ਪਦਰ	ਪਰਵਰਦਗਾਰ	ਪਰਵਾਹ
ਪਰਵਾਨਾ	ਪਰੀ	ਪਰੰਦੇਏ	ਪਲਾਣੇ	ਪਲੀਤੀ
ਪਲੀਤੁ	ਪਾਂਇ	ਪਾਕੀ	ਪਾਕ	ਪਾਖਾਕ
ਪਿਆਲਾ	ਪਿਸਰ	ਪਿਰਾਹਨੁ(?)		ਪੀਰ
ਪੁਰਸਾਦੀ	ਪੁਰਾਬ	ਪੇਸਿ	ਪੈਕੰਬਰ	ਪੈਕਾਮਰ
ਪੈਕਾਮੁ	ਪੋਤਾ	ਪੋਤਿ	ਪੈਦਿ	
ਫਸਲਿ	ਫਕੀਰ(ਅ)	ਫਦੀਹਤਿ(ਅ)		ਫਰੇਸਤਾ
ਫਾਦਿਲੁ(ਅ)	ਫਾਨੀ(ਅ)	ਫੁਰਮਾਣੁ	ਬਹਾਨੇ	ਬਖਸ
ਬਖਸੀਸ	ਬਖੀਲ(ਅ)	ਬਦਨਾਵੀ	ਬਦਫੈਲੀ	ਬਦਬਖਤ
ਬਦਲੇ	ਬਦੀ	ਬਰਕਤਿ(ਅ)	ਬਰਾਬਰਿ	ਬਰਾਬਰੀ
ਬਲਾਇ	ਬਾਕੀ(ਅ)	ਬਾਗ(ਅ)	ਬਾਂਗ	ਬਾਜਾ
ਬਾਜਾਰ	ਬਾਜੀਗਰ	ਬਾਜੀ	ਬਾਦਿਸਾਹ	ਬਾਬਰ(ਵਾਣੀ)
ਬਾਬਾ	ਬਿਸੀਆਰ	ਬਿਰਦੁ(ਅ)	ਬਿਰਾਦਰੀ	ਬੀਨਾ
ਬੀਬੀ	ਬੁਰਜੁ	ਬੇਐਬ	ਬੇਗਾਨਾ	ਬੇਚਾਰਾ
ਬੇਨਜਰ	ਬੇਬਾਕ	ਬੇਬਾਣ	ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ	ਬੇ
ਬੰਦਗੀ	ਬੰਦਾ	ਬੰਦਿ	ਬੰਦੀ	ਬੰਦੀਖਾਨਾ
ਭਿਸਤਿ				
ਮਉਜੂਦੁ(ਅ)	ਮਉਲਾ(ਅ)	ਮਸਕਤਿ(ਅ)	ਮਸਕਲ(ਅ)	ਮਸਤ
ਮਸਤਾਨਾ	ਮਸਾਇਕ(ਅ)		ਮਸੀਤਿ(ਅ)	ਮਸੋਲਾ(ਅ)
ਮਹਦੂਦੁ	ਮਹਲ(ਅ)	ਮੁਹਲਤਿ(ਅ)	ਮਕਸੂਦੁ(ਅ)	ਮਜੂਰ
ਮਨਸਾ(ਅ)	ਮਰਦ	ਮੁਲਾਇਕੀ(ਅ)		ਮਲਾਰੁ(ਅ)
ਮਲੂਕ(ਅ)	ਮਾਹਰੋ(?ਅ)	ਮਾਲਿ(ਅ)	ਮਿਆਨੋ	ਮਿਹਮਾਨੁ
ਮਿਹਰ	ਮਿਹਰਵਾਨ	ਮਿਹਰੰਮਤਿ(ਅ)	ਮਿਲਖ(ਅ)	ਮੀਆਂ
ਮੀਰ	ਮੁਸਕ	ਮੁਸਕਲੁ(ਅ)	ਮੁਸਫੀ(ਅ)	ਮੁਸਲਮਾਣੁ
ਮੁਸਲਾ	ਮੁਸਲਿਮੁ(ਅ)	ਮੁਹਤਾਜਿ(ਅ)		ਮੁਹਬਤਿ(ਅ)
ਮੁਹਲਤਿ(ਅ)	ਮੁਕਦਮ(ਅ)	ਮੁਕਾਮ(ਅ)	ਮੁਗਲ(ਫੁ)	ਮੁਮਾਰਖੀ(ਅ)
ਮੁਰਗਾਈ	ਮੁਰਦਾਰੁ	ਮੁਲਾ	ਮੁਇ	ਮੇਵਾ
ਮੇਦਾ				

ਯਕ	ਯਾਦਿ	ਰਈਅਤਿ(ਅ)	ਰਹਮਾਨੁ(ਅ)	ਰਹੀਮੁ(ਅ)
ਰਹਰਾਸਿ	ਰਜਾਇ(ਅ)	ਰਬ	ਰਬਾਬ(ਅ)	ਰਯਤਿ(ਅ)
ਰਾ	ਰਾਹ	ਰਿਜਕੁ	ਰੈਬਾਰਿਆ	ਰੋਜ
ਰੋਜਾ	ਰੰਗਮਹਲੀ	ਲਸਕਰ	ਲਾਇਕ	ਲਾਇਤਬਾਰ
ਲਾਇਤਬਾਰੀ	ਲਾਲਈ	ਲੇਫ(ਅ)	ਵਖਤ	ਵਜਹੁ(ਅ)
ਵਜੀਰ(ਅ)	ਵਿਲਾਇਤਿ(ਅ)		ਵੇਦੀਨਾ	ਵੇਪਰਵਾਹ
ਵੇਪੀਰ	ਵੇਬਾਣੀ॥			

ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਗੇ (ਅ) ਹੈ ਉਹ ਅਰਬੀ ਦੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ (ਤੁ) ਹੈ ਉਹ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਥਵਾ ਫ਼ਾਰਸੀ-ਅਰਬੀ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ।

ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ-ਫ਼ਾਰਸੀ/ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦ, ਨਾਂ ਧਾਤੂ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦੇਖੋ।

****

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤਯਯ

...

ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਤਯਯ

ਅ +	ਅਖੰਡੁ ਅਚੇਤਿ ਅਥਾਹ ਅਨਾਥ			
	ਅਗੋਚਰ ਅਵਿਗਤ ਅਬਿਨਾਸੀ			
	ਅਟਲ ਅਜਾਣ ਅਡੋਲੁ ਅਕਥ ਅਥਕੁ			
ਅਤਿ +	ਅਤਿਭਉਜਲੁ	ਅਤਿਰਸੁ		
ਅਧਿ +	ਅਧਿਕ	ਅਧਿਆਤਮ	ਅਧਿਕਾਰ	
ਅਣ +	ਅਣਹੋਦਾ	ਅਣਜਾਣਤ	ਅਣਡੀਠਾ	ਅਣਨਾਤਿਆ
ਅਨ +	ਅਨਾਦਿ	ਅਨੂਪੁ	ਅਨੰਤ	ਅਨਾਹਤਿ
ਅਪ +	ਅਪਸਰ	ਅਪਮਾਨੁ	ਅਪਰਾਧੀ	
ਅਭਿ +	ਅਭਿਮਾਨ			
ਅਵ +	ਅਵਗੁਣ	ਅਵਧੂ	ਅਵਤਾਰ	ਅਵਘਟਿ
ਅਉ +	ਅਉਗੁਣ	ਅਉਧੂਤ	ਅਉਘਟ	
ਆ/ਅ+	ਆਘਾਈ	ਅਘਾਈ	ਆਚਾਰ	
ਉਤ/ਉ/ਊ+	ਉਤਭੁਜ	ਉਦਿਆਨਾ	ਉਤਮ	ਉਤੰਗੀ
	ਉਭੇ	ਉਚੀ	ਊਤਮ	ਊਭੀ
ਉਪ +	ਉਪਦੇਸ			
ਸ +	ਸਗੋਨੀ	ਸਤਾਣਾ	ਸਫਲ	ਸਭਾਗੀ
	ਸਰਸ	ਸਲੋਨੀ	ਸਰੂਪ	
ਸੁ +	ਸੁਘੜ	ਸੁਜਾਗੇ	ਸੁਜਾਣ	ਸੁਭਰ
ਸੰ +	ਸੰਪਿ	ਸੰਪਉ	ਸੰਪਟੁ	ਸੰਤਾਪੁ
	ਸੰਗਮ	ਸੰਸਾਰ		
ਕੁ/ਕ +	ਕੁਸੁਧਾ	ਕੁਚਜੀ	ਕੁਰੂਪਿ	ਕੁਲਖਨੀ
	ਕਸੁਧ	ਕਛੋਤਿ	ਕਰੂਪ	
ਦੁ/ਦੁਰ+	ਦੁਘਟ	ਦੁਤਰੁ	ਦੁਬਲਿ	ਦੁਲੰਭੁ
	ਦੁਰਮਤਿ	ਦੁਰਾਚਾਰੀ	ਦੁਰਜਨ	

ਨਿ +	ਨਿਕੋਰ	ਨਿਕਾਲਾ	ਨਿਕਟਿ		
	ਨਿਡਰੁ	ਨਿਤਾਣੀ	ਨਿਮਾਣੀ	ਨਿਧਨਿਆ	
ਨਿਹ+	ਨਿਹਕਾਮੁ	ਨਿਹਕੇਵਲ	ਨਿਹਚਲ	ਨਿਹਫਲ	
ਨਿਰ+	ਨਿਰਗੁਣ	ਨਿਰਮਲੁ	ਨਿਰਮੋਲੁ		
ਨੀ +	ਨੀਧਨ	ਨੀਘਰੀਆ			
ਪਰਾ+	ਪਰਾਕਉਤਾਣਾ		ਪਰਾਵੈ	ਪਰਾਤਮੁ	
ਬਿ +	ਬਿਸਮ	ਬਿਕਟ	ਬਿਕਾਰ	ਬਿਕਾਲ	
ਵਿ +	ਵਿਸਮਾਦੁ	ਵਿਖਮੁ	ਵਿਕਾਰ	ਵਿਗੁਤਾ	
ਬੈ +	ਬੈਰਾਗੀ				
ਬੇ/ਵੇ+(ਫਾ:)	ਬੇਐਬ	ਬੇਗਾਨਾ	ਬੇਚਾਰਾ	ਬੇਅੰਤ	ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ
	ਵੇਚਾਰਾ	ਵੇਤਗਾ	ਵੇਦੀਨਾ	ਵੇਪੀਰ	ਵੇਮਾਰਗਿ
ਬਦ +(ਫਾ:)	ਬਦਨਾਵੀ	ਬਦਫੈਲੀ	ਬਦਬਖਤ		
ਸਰ/ਸਿਰ+(ਫਾ:)		ਸਰਕਾਰਾ	ਸਿਰਕਾਰ	ਸਿਰਤਾਜਾ	
ਮ +	ਮਖਟੂ				

-o-

ਪਰ-ਪ੍ਰਤਯ

ਕ੍ਰਿਤ :

+ ਅਕ/ਇਕ ਸੇਵਕ ਗਾਹਕ ਨਿੰਦਕ ਜਾਚਕ
ਸਾਧਿਕ ਬਧਿਕ ਜਾਚਿਕ

+ ਆ/ਵਾ ਕਥਾ ਪੋਚਾ ਪਛੋਤਾਵਾ ਵਿਛੋੜਾ ਫੇਰਾ ਗੇੜਾ
ਲੇਖਾ ਵਾਸਾ ਵਾਜਾ

+ ਆਈ ਕਮਾਈ ਲੜਾਈ

+ ਆਕਾ ਮੋਹਾਕਾ

+ ਆਣ/ਆਨ/ਆਵਣ
ਬੰਧਾਨੁ ਡਰਾਵਣਾ ਡਰਾਵਣੇ

+ ਆਰਾ/ਆਰੀ/ਆਵਾ
ਵਰਤਾਰਾ ਲੇਖਾਰੀ ਵਰਤਾਵਾ

+ ਇਤ ਸਿੰਚਿਤ

+ ਈ ਫੇਰੀ ਕਾਤੀ ਸੋਝੀ

+ ਅਟ/ਟ ਦੁਸਟ ਭ੍ਰਸਟ

+ ਤ/ਦ/ਣ (ਵਚਨ-ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਲਿੰਗਵਾਚਕ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)
ਆਵਤ ਜਾਤ ਜੀਵਤਿਆ ਸੁਤਿਆ ਜੀਵਦਿਆ
ਪੜ੍ਹਤਿਆ ਮੰਗਤਾ ਚਲਤਾ ਜਾਤੌ ਜਲਦੀ ਰੋਂਦੇ ਡੂਵਤੀ
ਚਲਤੀ ਧਾਵਤ ਜਾਣਦਾ ਜਾਗਣਾ

+ ਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦਾਤਾਰ ਭਤਾਰ

(ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯ)

+ ਆ ਮੂਆ ਜਾਤਾ ਫਾਬਾ
+ ੳ ਭੂਲੋ ਕੀਤੋ
+ ਇਆ ਮਿਲਿਆ ਖੋਇਆ ਆਇਆ ਮੋਇਆ ਪੜਿਆ
+ ਈ ਫਾਬੀ ਬੂਡੀ ਗਈ ਚਲਾਈ
+ ਏ ਭੂਲੇ ਬਧੇ ਪੀੜੇ ਜਲੇ ਮਾਤੇ
+ ਈਆ ਸਵਾਰੀਆ
+ ਈਆ ਰੋਕੀਆ

\+ ਇਓ ਦਿਖਾਇਓ ਜਪਿਓ ਪਾਇਓ ਖੋਇਓ

\+ ਆਵਏ ਸੁਖਾਵਏ

\+ ਆਨਿਆ ਬੁਖਾਨਿਆ

\+ ਤਾ ਸੀਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤਾ ਪਰੋਤਾ

\+ ਤੀ ਪੀਤੀ ਸੁਤੀ

\+ ਬਾ ਡਾਬਾ

\+ ਧਾ ਬਧਾ ਪੈਧਾ

\+ ਨਾ / ਨ ਕੀਨਾ ਕੀਨ

\+ ਨੈ/ਨੀ ਕੀਨੈ ਕੀਨੀ

\+ ਨੇ ਕੀਨੇ

\+ ਲੇ ਤਜੀਅਲੇ

\+ ਐ ਬੂਡੈ

•••

(ਪੂਰਬ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਜਯ)

\+ ਇ ਉਪਾਇ ਉਤਾਰਿ ਆਇ

\+ ਇਆ ਆਇਆ

\+ ਈ ਲਾਈ ਆਈ

\+ ਏ ਉਰਧਾਰੇ ਮਿਲੇ

\+ ੦ ਪੀ ਦੇ

\+ ਕਿ ਛੂਟਕਿ

•••

(ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤਜਯ)

\+ ਣ/ਨ ਨਾਵਣ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਪੀਸਣ ਮਿਲਣ
ਬੰਧਨ ਭਰਨ ਸਿਮਰਨ

\+ ਣਾ/ਨਾ ਬੂਝਣਾ ਚੜਣਾ ਭਵਨਾ ਕਥਨਾ

\+ ਣੇ ਨਾਵਣੇ ਜਾਣੇ

\+ ਣੁ/ਨੁ/ਵਣੁ ਬੋਲਣੁ ਹਸਣੁ ਨਾਵਣੁ ਕਥਨੁ ਕਹਨੁ ਕਹਾਵਣੁ

\+ ਣਿ/ਨਿ/ਵਣਿ
ਚਲਣਿ ਆਵਣਿ ਕਥਨਿ

\+ ਨੀ/ਣੀ ਕਥਨੀ ਰਹਣੀ ਕਰਣੀ

\+ ਨੇ/ਵਣੇ ਕਥਨੇ ਆਵਣੇ ਜਾਵਣੇ

+ ਨੇ/ਣੇ   ਕਥਨੇ ਕਰਣੇ ਕਹਣੇ

(ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅ' ਸੁਅਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

+ ਹਾਨ   ਖੁਲਹਾਨੂ

+ ਕਾਰ   ਬੰਧਕਾਰੀ

+ ਵਾਲ/ਵਾਰ ਰਖਵਾਲਾ ਰਖਵਾਰਾ

+ ੜ/ਅੜ   (ਵਚਨਵਾਚਕ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਵਾਚਕ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੁਅਰਥੇ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਵਾਂਗ ਭੀ ਵਰਤਿਆ

ਛੁਟੜਿ

ਆਇਅੜੇ ਆਇੜੇ ਗਇਅੜੀ ਦਿਤੜੀ ਮੁਠੜੀ ਰੁਨੜੇ

ਉਲਥੜੇ

-o-

<u>ਤਧਿਤ-ਪ੍ਰਤਜਯ</u>

+ ਅਈਆ ਰਮਈਆ
+ ਅਉ ਮੋਟਉ ਅਖੁਟਉ ਨਿਰਮਲਉ
+ ਅਸਿ ਤੇਰਸਿ
+ ਅਜ/ਜ ਪੰਕਜ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ
+ ਅਕ (ਇਸਲਈ ਦੇਖੋ ਅਗੇ 'ਕ')
+ ਅਟ/ਈ,ਉ ਖਸਟੀ ਫੋਕਟ ਲੰਪਟੁ ਸੁਹਟੁ
+ ਅਠ/ਉ,ਈ ਭਾਗਠ ਭਾਗਠੁ ਸਠੀ
+ ਣ/ਅਣ/ਆ,ਏ,ਉ,ਉਂ
ਫਿਲਕਣਾ ਸੋਹਣੇ ਪੰਖਣੁ ਪੰਖਣੂੰ
+ ਅਣਿ/ਇਣਿ ਭੰਡਾਰਣਿ ਡੋਹਾਗਣਿ ਕਸਾਇਣਿ
+ ਅਨਿ ਕਾਮਨਿ
+ ਅਣੀ/ਅਨੀ ਦੋਹਾਗਣੀ ਸੁਹਾਗਣੀ ਕਾਮਣੀ ਕਾਮਨੀ
+ ਅਣਿਆਰਿ/ਈ

ਕਾਮਣਿਆਰਿ ਕਾਮਣਿਆਰੀ
+ ਅਮ/ਈ ਏਕਮ ਪੰਚਮੀ ਸਪਤਮੀ ਦਸਮੀ
+ ਅਰ/ਅਰਿ ਡੂਗਰ ਮੁਰਾਰਿ (ਹੋਰ ਦੇਖੋ 'ਧਰ' ਤੇ 'ਹਰ' ਵਿੱਚ)
+ ਅਲ/ਉ ਸੀਤਲੁ
+ ਅਲਿ ਮਹੀਅਲਿ
+ ਅੜਿ ਕੀਚੜਿ (ਅੜ/ਆੜਿ ਆਦਿ ਦੇ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਖੋ
+ ੜ ਹੇਠ)

+ ਆ ਪਿਆਸਾ ਸੂਰਾ ਚੂਠਾ ਮੋਟਾ ਸੋਭਾ
ਦੀਵਾ ਗਡੀਆ
+ ਆਉ/ਆਉਆ
ਵਟਾਉ ਵਾਟਾਉ ਪਧਾਉਆ
+ ਆਇਆ ਤਿਹਾਇਆ
+ ਆਇਰਾ ਸਰਾਇਰਾ
+ ਆਇਣ/ਇ,ਉ ਪੰਚਾਇਣ ਪੰਚਾਇਣਿ ਚੰਦਾਇਣੁ

\+ ਆਈ/ਆਈਆ/ਇਆਈ/ਇਆਈਆ

ਕਖਾਈ ਵਡਾਈ ਵਡਾਈਆ ਚਤੁਰਾਈ ਲੰਪਟਾਈ
ਚੰਗਿਆਈ ਬੁਰਿਆਈ ਬੁਰਿਆਈਆ ਕਮਾਈ

\+ ਆਣ/ਆਨ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਕਿਰਸਾਨ ਕਿਰਸਾਣੁ ਚਿਰਾਣਾ ਰਬਾਣੀਐ ਲੋਕਾਣੀਆ
ਲੋਕਾਣੀ ਕੁਫਰਾਣੈ ਪੁਰਬਾਣਿਆ ਹਿਦਵਾਣੀਆ

ਭਟਿਆਣੀ

\+ ਆਗਰ ਮੁਖਾਗਰ

\+ ਆਰ/ਇਆਰ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਜੂਆਰ ਵਣਜਾਰ ਲੋਹਾਰੁ ਮਨੀਆਰੁ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ
ਸਚਿਆਰ ਅੰਧਿਆਰਾ ਅੰਧਿਆਰੀ ਅੰਗਿਆਰ
ਗਵਾਰ ਗਾਵਾਰ ਗਾਵਾਰਾ
ਭੰਡਾਰ
ਮੰਝਾਰਿ ਮਝਾਰਾ ਮਝਾਰੀ
ਜੰਦਾਰੁ
ਜੂਆਰੀ ਭੇਖਾਰੀ ਜੋਹਾਰੀ
ਲੁਹਾਰੀ ਬਾਜਾਰੀ ਬਜਾਰੀਆ

\+ ਆਰਨਿ ਬਨਜਾਰਨਿ

\+ ਆਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਦਇਆਲ ਰਸਾਲ ਕਿਰਪਾਲਾ ਰੀਸਾਲਾ ਦਇਆਲਿ
ਰਸਾਲੁ ਕਿਰਪਾਲੁ ਰੀਸਾਲੁ ਰਸਾਲੇ ਭੀਹਾਲੇ

\+ ਆਵਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)
ਭੀਹਾਵਲਿ ਭੀਹਾਵਲਾ ਰੰਗਾਵਲੇ ਰੰਗਾਵਲੋ

\+ ਆਲਾ ਹਾਬਾਲਾ ਗੁੋਆਲਾ
\+ ਆਲੀ ਸੁਖਾਲੀ ਦੁਖਾਲੀ
\+ ਆਲੈ ਦੁੋਆਲੈ
\+ ਆਵਲ/ਾ/ਲੇ ਹਰੀਆਵਲ ਹਰੀਆਵਲਾ ਹਰੀਆਵਲੇ
\+ ਆਵਸ ਤਪਾਵਸੁ
\+ ਆਵਾ/ਆਵੀ

ਸਚਾਵਾ ਸੁਹਾਵੀ

\+ ਇ ਦਾਨਿ
\+ ਇਤ ਮੋਹਿਤ
\+ ਇਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)
ਗੋਇਲੀ ਗੋਇਲਿ ਸੋਹਿਲਾ

\+ ਈ ਮਖੀ ਵਾੜੀ ਆਰਤੀ ਮਾਕੂਰੀ
ਤੰਬੋਲੀ
ਸੰਸਾਰੀ ਸੰਤੋਖੀ ਭੰਡਾਰੀ ਧਿਆਨੀ ਗਿਆਨੀ
ਮੁਹਤਾਜੀ ਤੁਰੰਸੀ ਬਦੀ
ਦੋਸਤੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਦਰਵਾਣੀ ਦਰਵੇਸੀ
ਮਾਛੀ ਹਾਲੀ
ਪਿਆਸੀ ਸੁਭਾਗੀ ਬੂਰੀ ਪਿਆਰੀ ਸੂਚੀ
ਕਪਟੀ ਬੈਰਾਗੀ ਭੋਗੀ ਲੋਭੀ ਤੁਰਕੀ

\+ ਈਆ/ਈਐ
ਤੀਆ ਰਸੀਆ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਤੀਐ

\+ ਈਲ/ਆ/ਏ ਰੰਗੀਲਾ ਰੰਗੀਲੇ

\+ ਈਨ/ਈਨੁ ਮਲੀਨ ਕੁਲੀਨੁ ਮਲੀਨੁ

\+ ਉ/ਅਉ ਕਾਰਉ

\+ ਊਰ/ਅਊਰ ਊਲ/ਅਊਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)

ਠਗਊਰੀ ਠਗਊਲੀ ਦੇਹੁਰਾ ਦੇਹੁਰੀ ਬਾਬੁਲ
ਰੰਗੁਲ ਰੰਗੁਲਾ ਅੰਧੁਲਾ ਰੰਗੁਲੇ
* ਬੇਝੁਲਾ ਹੰਸੁਲਾ ਬਗੁਲਾ ਬਗੁਲ ਮੀਨੁਲੀ

\+ ਊਆ ਮਨੂਆ ਜਰੂਆ ਨਟੂਆ
\+ ਊ ਡਉਰੂ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ
\+ ਏਰ/ਏਰੁ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)
ਵੰਗੇਰਾ ਵਡੇਰਾ ਬਹੁਤੇਰਾ ਅੰਧੇਰਾ
ਵਡੇਰੇ ਵਡੇਰੀ ਘਣੇਰੀ ਘਨੇਰੇ ਰੰਗੇਰਿਆ ਘਣੇਰੀਆ
ਅੰਧੇਰੁ ਅੰਧੇਰੇ ਅੰਧੇਰੀਆ
ਪੰਖੇਰੂ
\+ ਏਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)
ਨਵੇਲ ਵਹੇਲ ਸੁਹੇਲਾ ਦੁਹੇਲਾ ਸਹੇਲੀ ਦੁਹੇਲੀ ਇਕੇਲੀ
ਸੁਹੇਲੇ ਸੁਹੇਲੈ ਸਹੇਲੀਆ ਨਵੇਲਓ
\+ ਐ/ਅਵੈ ਪਹਿਲੈ ਪੰਜਵੈ ਸਤਵੈ
\+ ਐਣੀ ਸਖੈਣੀ
\+ ਓਟ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)
ਜਗੋਟਾ ਜਗੋਟੀ
\+ ਓ ਗਾਖੜੋ
\+ ਓਲੀ ਮਝੋਲੀ
\+ ਓੜਾ ਸੰਸਾਰੋੜਾ

+ ਸਾਲ ਟਕਸਾਲ ਧਰਮਸਾਲ

+ ਸ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)

ਕੈਸਿ ਕੈਸਾ ਕੈਸੀ ਕੈਸੇ ਤੈਸਾ ਜੈਸੀ ਤੈਸੇ ਜੈਸੇ

+ ਸੀ/ਅਸੀ ਤਪਸੀ

+ ਹਰ ਧ[illegible]ਹਰੁ

+ ਹਰਾ/ਅਹਰਾ ਦਸਾਹਰਾ

+ ਹਾਰ/ਹਾਰਾ/ਹਾਰੇ/ਹਾਰੁ/ਹਾਰੋ

ਉਸਾਰਣਹਾਰ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ
ਬਖਸਣਹਾਰੁ ਡੇਖਣਹਾਰੁ ਛਡਾਵਣਹਾਰੋ ਦੇਖਣਹਾਰੋ
ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਕਾਟਣਹਾਰੇ

+ ਹਾਰੀ/ਹਾਰੈ/ਹਾਰੇਵਾ/ਹਾਰਿਆ

ਚਾਲਣਹਾਰੀ ਥਾਪਣਹਾਰੈ ਰੋਵਣਹਾਰੇਵਾ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ

+ ਹੀਣ/ਹੀਨ(ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ)

ਕਰਮਹੀਣ ਕਰਮਹੀਣੁ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਗੁਣਹੀਣੀ ਭਗਤਿਹੀਨੁ

ਗਿਆਨਹੀਣੰ

+ ਕ/ਅਕ/ਇਕ/ਉਕ/ਕਾ/ਕੀ

ਰੰਚਕ ਨਿਰਮੋਲਕ ਪਾਇਕ ਦੀਪਕ ਮਟੁਕੀ ਟਿਕਾ
ਧਾਣਕ ਜੋਤਕੀ

+ ਕਰ/ਅਰ/ਕਾਲੁ

ਕਰਣੀਕਰੁ ਦਿਨੀਅਰੁ ਖੇਕਾਲੁ

+ ਕਰਣ ਅਹੰਕਰਣੁ

+ ਕਾਰ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾਕੇ)

ਜੈਕਾਰ ਧਿਕਾਰ ਅਹੰਕਾਰ ਧੁਨਿਕਾਰ
ਧੁੰਧੂਕਾਰਿ ਓਅੰਕਾਰਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਹਿਤਕਾਰੁ ਅਹੰਕਾਰੀ

+ ਜ/ਏ ਭਾਤੀਜੇ

+ ਟਾ +ਠਾ (ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਟ ਅਠ)

+ ਤਾ/ਅੱਤ ਸਖਾਤਾ ਖਿੰਬਾਤਾ ਮਮਤਾ ਮਿਠਤੁ

+ ਤਣ/ਤਣਿ/ਤਣੁ

ਕਉੜਤਣੁ ਬਾਲਤਣਿ ਭੋਲਤਣਿ ਸੂਰਤਣ

+ ਪਣਿ ਡਾਹਪਣਿ

+ ਤਮ ਉਤਮ ਊਤਮ ਪ੍ਰੀਤਮ

+ ਤਾਰ ਭਵਰਤਾਰ ਲਿਵਤਾਰ

\+ ਬਿ ਰਉਬਿ

\+ ਧਰ ਧਰਣੀਧਰ ਧਰਣੀਧਰਾ ਧਰਣੀਧਰੁ

\+ ਹਰ/ਅਰ ਸਸੀਅਰੁ ਸਸੀਅਰ ਬਿਸੀਅਰੁ ਪੰਓਹਰੀ

\+ ਧਾਰੀ ਭੇਖਧਾਰੀ ਮਲੁਧਾਰੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਕਲਾਧਾਰੀ

\+ ਨ/ਅਨ ਕੀਰਤਨੁ ਲੂਨ

\+ ਨਿ/ਅਨਿ ਬੈਰਾਗਨਿ

\+ ਨਾਲ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਸਹਨਾਲੀ ਹਟਨਾਲੇ

\+ ਪ/ਅਪ/ਏਪ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਸਿਆਣਪ ਸਿਆਣਪਾ ਬੰਧਖ ਰਾਡੇਪਾ ਬੋਢੇਪਾ

\+ ਪੁਰ ਧਰਮਾਪੁਰਿ

\+ ਬਰ/ਵਰ/ਵੜ ਤਰਵਰ ਗੈਵਰ ਹੈਵਰ ਗਿਰਵੜੀ ਗਹਬਰਾ

\+ ਮ/ਈ ਨਉਮੀ (ਹੋਰ ਦੇਖੋ ਅਮ)

\+ ਮਤ ਮੈਮਤ

\+ ਮਾਨ ਵਰਤਮਾਨ

\+ ਮਿ ਗਗਨੰਮਿ

\+ ਰ/ਅਰ/ੜ/ੜ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਜੀਅਰਾ ਜੀਅੜਾ ਜੀਅਰੇ ਜੀਅੜੇ ਜੀਅੜਿਆ

ਜੇਵਰੀ ਜੇਵੜੀਆ ਜੇਵੜਾ ਬਛਰੁ

\+ ਰ/ਆਰ/ਣ/ਨ/ੜ/ਤ(ਸਰਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਮੋਰ ਮੋਰਾ ਮੋਰੋ ਮੋਰੀ ਮੋਰੀਆ ਮੇਰੇ ਮੋਰੇ ਮੋਰੈ

ਮੇਰਿਆ ਮੇੜਾ ਤੇੜਾ ਤੇਰਓ ਤੁਮਾਰਾ ਤੁਮਾਰੀ ਤੁਮਾਰੇ

ਤੁਮਾਤੀ ਤੁਹਾਰੀਆ ਆਪਣਾ ਅਪਣਾ ਆਪਣੀ ਅਪਣੀ

ਅਪਨੇ ਅਪਣੇ ਅਪਣੈ ਆਪਣਿਆ

\+ ਲ (ਦੇਖੋ ਅਲ/ਉਲ/ਆਲ)

\+ ਵਾਹੁ ਰਬਵਾਹੁ

\+ ਵੜ ਕੇਵੜ ਤੇਵੜ

\+ ਵਾਣ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਮਲਵਾਣੀ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਜਰਵਾਣਾ

\+ ਵਤੁ/ਵੰਤ/ਵੰਤ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ)

ਬਿਖੁਵਤ ਧਨਵੰਤ ਧਨਵੰਤਾ ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣਵੰਤਿਆ

ਸਿਖਵੰਤੇ ਬਲਵੰਤਾ

+ ਵਾਹ/ਆ ਆਵਣਵਾਰ ਅੰਤੀਵਾਰ ਚਲਣਵਾਰਾ ਸਕਤਵਾਰ

+ ਵਾਲ/ਵਾਰ ~~[illegible]~~(ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ)

~~[illegible]~~ ਗਲਾਵਾਲੇ ਮਤਵਾਲੇ ਮਤਵਾਲਾ ਕਲਵਾਲੀ

ਸਕਤਵਾਰ ਮਤਵਾਰੇ

+ ਵਾੜਾ/ਵਾੜੀ ਠਗਵਾੜਾ ਠਗਵਾੜੀ

+ ਵੇਹ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾਕੇ)

ਤੇਵੇਹਾ ਤੇਵੇਹੇ

+ ੜ ਇਹ ਸੁਅਰਥੇ ਪ੍ਰਤਜਯ ਹੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪੂਰਵ ਜੇ ਵਿਅੰਜਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਦੋਹਰੇ ਪ੍ਰਤਜਯ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਚੜਾ ਸਾਚੜਾ ਸਚੜਾਉ ਬੰਕੁੜਾ ਕੁਵਾਟੜੀ ਕਾਲੜੀ
ਭੋਰੜੇ ਸਬਾਇੜੀਏ ਸਲੋਨੜੀਏ ਇਆਨੜੀਏ ਨੀਦੜੀਏ
ਬਾਲੜੀਏ ਬਾਹੜੀਆਹ ਬਾਤੜੀਆਹ ਮਾੜੜੀਐ
ਅਸੀਸੜੀਆ ਮਹਿਲੜੀ ਮਨਚੜਾ ਸਾਹੁਰੜੀ ਬੋਲੜੀਆ
ਪੇਇਅੜੇ ਪੇਵਕੜੇ
ਬੰਕੁੜਾ ਆਪਨੜਾ ਆਪਨੜੇ ਤਿਨਾੜੀ ਤਿਨਾੜੀਆਹ

-o-

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤਜਯ (ਫਾਰਸੀ ਇਲਾਮਾਤ ਤੋਂ)

ਅਹ (ਕ੍ਰਿਤ) ਗਿਰਫਤਹ

+ ਆਣ ਕੁਦਰਾਣੁ

+ ਅੰਦ (ਵਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾਕੇ)

ਦਿਹੰਦ ਸਿਰੰਦਾ ਸਿਰੰਦਿਆ

+ਆਨਾ ਮਸਤਾਨਾ ਗੈਬਾਨਾ ਤੁਆਨਾ ਖਸਮਾਨਾ

+ ਆਰ ਮੁਰਦਾਰੁ

+ਈ ਦੋਸਤੀ ਦੋਸੀ

+ ਸਤਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ

+ ਖਾਨਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ

+ ਖੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ

+ ਗਰ ਬਾਜੀਗਰ ਸਉਦਾਗਰੀ

+ ਕਾਰ ਖੁੰਦਕਾਰੁ

+ ਗਾਰ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਪਰਵਰਦਗਾਰੋ

+ ਗੀਰ ਦਸਤੰਗੀਰ

+ ਗੋਅ ਕੁਫਰਗੋਅ

+ ਗੀ ਬੰਦਗੀ ਵੈਦਗੀ

+ ਚ ਸਰਾਇਚੇ ਦੁਲੀਚਾ

+ ਦਾਰ ਸਿਕਦਾਰ ਸਿਕਦਾਰੀ ਸਿਰਦਾਰੁ ਦੁਨੀਦਾਰੁ

+ ਕਾਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ

+ ਬੰਦ/ਵੰਦ ਕਮਰਬੰਦੁ ਤੇਗਬੰਦ
ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਦਰਦਵੰਦ

+ ਬਖਤ ਬਦਬਖਤ

+ ਵਾਨ ਮਿਹਰਵਾਨ

+ ਬਾਜ਼ ਤਬਲਬਾਜ

-o-

ਸਮਾਸ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਸਿਕ ਪਦਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਸੰਯੋਗਮੂਲਕ ਜਾਂ ਦ੍ਵੰਦ ਸਮਾਸ

ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇ ਸਮਾਸ

ਮਾਤ-ਪਿਤਾ	ਸੁਤ-ਕੰਨਿਆ	ਧਨ-ਪਿਰ
ਸੰਤ-ਭਗਤ	ਕਾਜੀ-ਮੁੱਲਾ	ਜੋਗੀ-ਜਤੀ
ਸਿਧ-ਬੁਧ	ਕਾਨ-ਮਹੇਸ	ਬੈਰਾਗੀ-ਜੋਗੀ
ਦਾਈ-ਦਾਇਆ	ਕਰਮ-ਧਰਮ	ਚੰਦੁ-ਸੂਰਜ
ਗਿਆਨੁ-ਧਿਆਨੁ	ਭੁਖ-ਤਿਖਾ	ਇੰਦ-ਚੰਦ
ਸਰਮ-ਸੁਰਤਿ	ਸਤੁ-ਸੰਤੋਖੁ	ਪਾਪੁ-ਪੁੰਨੁ
ਚੋਰ-ਹਰਾਮਖੋਰ	ਜਪ-ਤਪ	ਧਨੁ-ਜੋਬਨ
ਲਬੁ-ਪਾਪੁ	ਕਾਮੁ-ਕ੍ਰੋਧੁ	ਦੁਖ-ਪਾਪ
ਰੂਪ-ਰੰਗ	ਤਰਨਾ-ਤੁਲਹਾ	ਰੁਤਿ-ਮਾਹੁ
ਮਹਲ-ਘਰੁ	ਮੰਡਲ-ਦੇਸ	ਭੁਖ-ਪਿਆਸ
ਧੋਤੀ-ਟਿਕਾ	ਧੋਤੀ-ਕਖਾਈ	ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ
ਮੋਤੀ-ਹੀਰਾ	ਮਾਣਕ-ਲਾਲ	ਗਊ-ਬਿਰਾਹਮਣ
ਕਾਗਦਿ-ਕਲਮ	ਰਿਧਿ-ਸਿਧਿ	ਰਾਜਿ-ਮਾਲਿ
ਤੁਰਕ-ਪਠਾਣੀ	ਵਣੁ-ਤ੍ਰਿਣੁ	ਵਾਜੇ-ਨੇਜੇ

ਦੋ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਪਦਾਂ ਦੇ ਸਮਾਸ

ਤਿੰਨ ਪਦ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇ ਸਮਾਸ

ਮਾਤ-ਪਿਤਾ-ਸੁਤ	ਈਸਰੁ-ਬਰਮਾ-ਦੇਵੀ	ਬ੍ਰਹਮਾ-ਬਿਸਨੁ-ਮਹੇਸੁ
ਈਸਰੁ-ਬਰਮਾ-ਇੰਦੁ	ਸਾਸਤ-ਸਿਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਦ	ਸਤੁ-ਸੰਤੋਖੁ-ਗਿਆਨੁ
ਸੇਖ-ਪੀਰ-ਪਾਤਿਸਾਹ	ਜਤੀ-ਸਤੀ-ਸੰਤੋਖੀ	ਸੁਰਗਾ-ਮਛ-ਪਇਆਲੇ
ਖੰਡ-ਮੰਡਲ-ਵਰਭੰਡ	ਰਤਨ-ਜਵਾਹਰ-ਮਾਣਿਕ	ਧਰਤਿ-ਧਵਲ-ਆਕਾਸ
ਦੀਪ-ਲੋਅ-ਪਾਤਾਲ	ਰਾਜੇ-ਰਯਤਿ-ਸਿਕਦਾਰ	ਹਟ-ਪਟਣ-ਬਾਜਾਰ
ਰਾਮ-ਨਾਮੁ-ਦੇਵਾ	ਅੰਨੁ-ਕਮਾਦੁ-ਕਪਾਹਾ	ਪਉਣੁ-ਪਾਣੀ-ਬੈਸੰਤਰ
ਪਵਣ-ਪਾਣੀ-ਵੈਸੰਤਰ	ਹਉਮੈ-ਮਮਤਾ-ਮਾਇਆ	ਗੁਣ-ਵਡਿਆਈਆ-ਚਾਰ

• • •

ਚਾਰ ਪਦ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇ ਸਮਾਸ

ਬਾਗ-ਮਿਲਖ-ਘਰ-ਬਾਰ   ਤੰਬੂ-ਪਲੰਘ-ਨਿਵਾਰ-ਸਰਾਇਚੇ
ਪੀਰ-ਪੈਕੰਬਰ-ਸਾਲਿਕ-ਸਾਦਿਕ
ਲੋਭੀ-ਕਪਟੀ-ਪਾਪੀ-ਪਾਖੰਡੀ   ਕਾਮ-ਕ੍ਰੋਧੁ-ਝੂਠੁ-ਨਿੰਦਾ
ਕਾਮੁ-ਕਰੋਧ-ਕਪਟੁ-ਬਿਖਿਆ   ਮੂਰਖ-ਅੰਧ-ਮੁਗਧ-ਗਵਾਰ
ਮਾਤ-ਪਿਤ-ਭਾਈ-ਸੁਤ   ਸਾਜਨੁ-ਮੀਤੁ-ਸੁਜਾਣੁ-ਸਖਾ
ਨਾਗਾਂ-ਮਿਰਗਾਂ-ਮਛੀਆਂ-ਰਸੀਆ
ਨਾਥ-ਜਤੀ-ਸਿਧ-ਪੀਰ   'ਗਾਈ-ਪੁਤਾਂ'-ਨਿਰਧਨਾ-ਪੰਥੀ-ਚਾਕਰੁ
ਸਿਧ-ਪੀਰ-ਸੁਰਿ-ਨਾਥ   ਹਥੁ-ਪੈਰ-ਤਨਿ-ਦੇਹ
ਨਾਦ-ਬਿਨੋਦ-ਕੋਡ-ਅਨੰਦੁ   ਅੰਡਜ-ਜੇਰਜ-ਸੇਤਜ-ਉਤਭੁਜ

• • • • •

ਪੰਜ ਪਦ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇ ਸਮਾਸ

ਡੰਡ-ਕਮੰਡਲ-ਸਿਖਾ-ਸੂਤੁ-ਧੋਤੀ
ਦਰ-ਘਰ-ਮਹਲਾ-ਹਸਤੀ-ਘੋੜੇ
ਤਾਜੀ-ਰਥ-ਤੁਖਾਰ-ਹਾਥੀ-ਪਾਖਰੇ
ਤੀਰਥੁ-ਤਪੁ-ਦਇਆ-ਦਤੁ-ਦਾਨੁ

• • • • • •

ਛੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਸ

ਤੁਮੀ-ਤੁਮਾ-ਵਿਸੁ-ਅਕੁ-ਧਤੂਰਾ-ਨਿਮੁ

ਸਤ ਪਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਸ

ਸਾਗਰ-ਲਹਰਿ-ਸਮੁੰਦ-ਸਰ-ਵੇਲਿ-ਵਰਸ-ਵਰਾਹੁ ॥

• • •

ਅੱਠ- ਪਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਸ

ਰਾਤੀ-ਰੁਤੀ-ਥਿਤੀ-ਵਾਰ
ਪਵਣ-ਪਾਣੀ-ਅਗਨੀ-ਪਾਤਾਲ॥

• • •

ਕਈ ਵਾਰੀਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੀ ਦ੍ਵੰਦ ਸਮਾਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈਆਂ ਹਨ :-

ਪੁਰਖਾਂ-ਬਿਰਖਾਂ-ਤੀਰਥਾਂ-ਤਟਾਂ-ਮੇਘਾਂ-ਖੇਤਾਂਹ॥
ਦੀਪਾਂ-ਲੋਆਂ-ਮੰਡਲਾਂ-ਖੰਡਾਂ-ਵਰਭੰਡਾਹ॥
ਅੰਡਜ-ਜੇਰਜ-ਉਤਭੁਜਾਂ (ਖਾਣੀ-ਸੇਤਜਾਂਹ) ੪੬੭/੪-੬

-o-

ਅਲੁਕ ਦ੍ਵੰਦ

ਆਗੈ-ਪਾਛੈ ਐਥੈ-ਓਥੈ ਇਤ-ਉਤ ਜਤ੍ਰ-ਕਤ੍ਰ
ਜਤ-ਜਤ ਤਹ-ਤਹ ਤਤ- ਤਤ ਇਬ-ਤਬ

• • •

ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਰਥਵਾਚੀ ਦ੍ਵੰਦ ਸਮਾਸ

ਇੱਕ-ਅਰਥਕ, ਸਹਚਰ-ਸ਼ਬਦ-ਸਹਿਤ-ਸਮਾਸ

ਜੀਅ-ਜੰਤ ਸਖੀਹੋ-ਸਹੇਲੜੀਹੋ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ
ਭੁਲ-ਚੁਕ ਗ੍ਰਿਹ-ਮੰਦਰ ਵਾਸੁਦੇਉ-ਪਰਮੇਸਰੁ

ਦੂਜੇ ਪਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ:- ਸਖੀ-ਸਖੇਨੀ

• •

ਅਨੁਚਰ-ਸ਼ਬਦ-ਸਹਿਤ-ਸਮਾਸ

ਦਇਆ-ਮਇਆ

• • •

ਪ੍ਰਤਿਚਰ-ਸ਼ਬਦ-ਸਹਿਤ-ਸਮਾਸ

ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਤਿ-ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ-ਦਿਨਸੁ ਦਿਨੁ-ਰਾਤੀ
ਰਾਤਿ-ਦਿਹੈ ਰਾਤਿ-ਦਿਨੰਤੁ ਨਿਸਿਦਿਨ ਨਿਸਿ-ਬਾਸੁਰ
ਦਿਨੁ-ਰੈਨਿ ਊਤਮੁ-ਨੀਚੁ ਰਾਜਾ-ਮਹਤਾ ਜਲ-ਥਲ
ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨੈ ਦੇਵ-ਦਾਨਵ ਅੰਬਰੁ-ਧਰਤਿ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ
ਪੁੰਨੀ-ਪਾਪੀ ਪਰਵਿਰਤਿ-ਨਿਰਵਿਰਤਿ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ
ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਬਿਖੁ-ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੁਖੁ-ਸੁਖੁ ਸੁਖ-ਸਹੰਮਾ
ਸੰਜੋਗੁ-ਵਿਜੋਗੁ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਮਰਣ-ਜੀਵਣ ਧੁਪ-ਛਾਵ
ਕਬ-ਪਕਾਈ ਜਾਤਿ-ਅਜਾਤਿ ਖੋਟਾ-ਖਰਾ

• • •

ਸਮ-ਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਸਹਿਤ ਸਮਾਸ

(ਵਿਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਸ)

ਗੁਰੁਪੀਰੁ ਪਾਤ-ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਵਿਲਾਇਤਿ-ਦੇਸ

ਅਨੁਕਰਣ-ਮੂਲਕ

ਝਕ-ਝਕ ਥਰ-ਥਰ ਰੁਣ-ਝੁਣ ਅਲੁ-ਮਲੁ ਛਾਈ-ਮਾਈ
ਝਿਲਿਮਿਲਿ ਝਿਲਮਿਲ

-o-

ਖਸ਼ਟੀ ਤਤਪੁਰਖ ਸਮਾਸ

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ	ਹਰਿ-ਸਰਣਾਗਤਿ	ਹਰਿ-ਸਰਣਾ	ਹਰਿ ਚਰਣੀ
ਸਿੰਮਲ-ਰੁਖ	ਸਤ-ਸੰਗਤਿ-ਮਿਲਾਪੁ	ਸਾਹਾ-ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ	
ਸਾਧ-ਸਭਾ	ਸਤਰੰਜ-ਬਾਜੀ	ਸਿਫਤਿ-ਭੰਡਾਰੁ	ਕਰਮ-ਪੇਡੁ
ਕਰਮ-ਭੂਮੀ	ਕਰਮ-ਮਣੀ	ਕਰਮ-ਖੰਡ	ਕੂੜੇ-ਪਾਲਿ
ਗੁਰ-ਕਿਰਪਾ	ਗੁਰ-ਸੇਵ	ਗੁਰ-ਸਬਦ	ਗੁਰਚਰਣੀ
ਗੁਰ-ਬਾਨੋ	ਗੁਰ-ਸਰਣਾ	ਗੁਰ-ਨਿੰਦਾ	ਗੁਰ-ਸਾਖੀ
ਗੁਰੰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ	ਗੁਰ-ਸਿਖ	ਗੁਰ-ਸੰਗਤਿ	ਗੁਰ-ਸੰਤ-ਸਭਾ
ਗੁਰ-ਮਤਿ	ਗੁਰ-ਪਰਸਾਦੀ	ਗੁਰ-ਬਚਨੀ	ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨਾ
ਗੁਣ-ਗਹੀਰੁ	ਗੁਣੀ-ਗਹੀਰਾ	ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨੁ	ਗੁਣ-ਤਾਸੁ
ਗਿਆਨ-ਖੰਡ	ਜਲ-ਨਿਧਿ	ਜਲ-ਸਿਰਿ	ਜਤੀ-ਸੰਗਤਿ
ਜੋਗ-ਜੁਗਤਿ	ਜਮ-ਜਾਲੇ	ਜਮ-ਕਾਣਿ	ਜਮ-ਡਰਿ
ਜਮ-ਭਉ	ਜਮ-ਤੀਰੁ	ਜਮ-ਡੰਡੁ	ਜਮ-ਫਾਸੀ
ਜਮ-ਦਲੁ	ਜਮ-ਦੂਤ	ਜਮ-ਪੰਥੁ	[illegible]
ਜਗਤ-ਪਿਤ	ਤਨਿ-ਭੇਦ	ਧਾਨ-ਮਲੇਛਾਂ	ਪ੍ਰਭ-ਪ੍ਰੇਮਿ
ਪ੍ਰਭ-ਸੰਗਮਿ	ਪਤਿ-ਪਵੜੀਆ	ਪਾ-ਖਾਕੂ	ਪਾ-ਛਾਰ
ਪ੍ਰਾਨਾ-ਵਾੜੀ	ਪ੍ਰਾਨ-ਪਤਿਕੇ	ਪ੍ਰਭਮੀ-ਪਤਿ	ਪਾਠ-ਪੁਰਾਣ
ਵੇਦ-ਪਾਠ	ਧਰਮ-ਖੰਡ	ਸਚ-ਖੰਡਿ	ਸਰਮ-ਖੰਡ
ਮਹੀ-ਪਤਿ	ਬੇਸੁਆ-ਪੂਤ	ਤਹ-ਬੇਣੀ-ਸੰਗਮ	

ਕਰਮ-ਧਾਰਯ

ਸਾਧਾਰਣ ਕਰਮ ਧਾਰਯ ਸਮਾਸ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ :

ਊਜਲ-ਮੋਤੀ	ਊਚਾ-ਥਾਉ	ਊਚਾ-ਨਾਉ	ਸਾਚਾ-ਸਾਹਿਬੁ
ਸਾਚਾ-ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ		ਸਤ-ਸੰਗਤਿ	ਸਾਚੁ-ਛਾਇ
ਸਚੀ-ਟਕਸਾਲ	ਸਚੈ-ਮਹਲਿ	ਸਕਤਾ-ਸੀਹੁ	ਸਹਜ-ਰੰਗ
ਸੁੰਨ-ਮੰਡਲਿ	ਅੰਧੇ-ਕੂਪ	ਕੁਆਰੀ-ਕਾਇਆ	ਕੂੜੀ-ਰਾਸਿ
ਕੂੜਾ-ਵਾਪਾਰੁ	ਕਰੜਾ-ਸਾਰੁ	ਖੋਟੀ-ਰਾਸਿ	ਚੰਗਾ-ਨਾਉ
ਸਾਚੀਕਾਰ	ਪਰਮ-ਹੀਰੁ	ਪਰਮ-ਗਤਿ	ਪਰਮ-ਜੋਤਿ
ਪਰਮ-ਪਦੁ	ਪਰ-ਘਰੁ	ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ	ਪਰ-ਧਨ
ਪਰ-ਮਲ	ਪਰ-ਨਾਰੀ	ਪਰ-ਨਿੰਦਾ	ਪਕੇ-ਬੰਕ-ਦੁਆਰ
ਪੜਿਆ-ਪੰਡਿਤੁ		ਫੀਕਾ-ਸਾਦੁ	ਬੂਡਤ-ਪਾਹਨ
ਭੋਲਾ-ਵੈਦੁ	ਭਲੀ-ਕਾਰ	ਮਹਾ-ਜਾਲਿ	ਮਹਾ-ਦੁਖੁ
ਮਹਾ-ਪੁਰਖ	ਮਹਾ-ਬਿਖੁ	ਮਹਾ-ਰਸ	ਮੂੜ-ਮਨਾ
ਮੰਗਤ-ਜਨੁ	ਮੂਰਖ-ਕਚਿਆ	ਵਡਾ-ਸਾਹਿਬੁ	ਨਿਰਮਲ-ਜਲਿ
ਨੀਲ-ਬਸਤ੍ਰ	ਵਡੀ-ਨਾਈ	ਭੁਖੇ-ਮੁਲਾਂ	

-o-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਲਾਲ-ਪਿਆਰੇ ਭ੍ਰਮੁ-ਕੂਰਾ ਧਨ-ਵਾਵੀ ਪ੍ਰਭ-ਬੰਕੇ
੨ ਖੀਰ-ਕਰਾਰੇ ਕਮਲ-ਅਨੂਪ ਹਰਿਮੰਦਰ-ਸੋਹਣਾ ਸਿਖ-ਸਹੀ
ਸਾਹੁ-ਪਚੂਤਾ

...

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ

ਬਗਾ ਰਤਾ ਪੀਅਲਾ ਕਾਲਾ

...

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ

ਸਾਹ-ਆਲਮੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ-ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ-ਸਾਇਰ

ਰੂਪਕ-ਕਰਮ-ਧਾਰਯ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਾਮੁ ਕਾਇਆ-ਸੇਜ
ਖਿਮਾ-ਸੀਗਾਰੁ ਧੀਰਜੁ-ਧੜੀ ਖਿੰਥਾ-ਖਿਮਾ
ਹਰਿਹਰਿ-ਹਾਰੁ ਹਰਿਨਾਮ-ਰਤਨੁ ਗੁਰ-ਸਰ
ਗੁਰੂ-ਸਮੁੰਦੁ ਗੁਰ-ਪਉੜੀ ਗਿਆਨ-ਅੰਜਨੁ
ਗਿਆਨ-ਰਤਨੁ ਚਰਨ-ਕਮਲ ਧੌਲੁ-ਧਰਮੁ
ਮਨ-ਮੰਦਰਿ ਦੁਨੀਆ-ਸਾਗਰੁ ਨਾਮੁ-ਰਤਨੁ
ਭਾਠੀ-ਭਵਨੁ ਮਨੁ-ਮੋਤੀ ਨਾਮ-ਰਸੁ
ਲੋਭ-ਲਹਰਿ

ਕਈ ਵਾਰੀਂ ਇਕੋ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਈ ਸਮ-ਰੂਪਕ ਸਮਾਸ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

ਜਤੁ-ਪਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ-ਸੁਨਿਆਰੁ ਅਹਰਣਿ-ਮਤੁ ਵੇਦੁ-ਹਥੀਆਰੁ
ਭਉ-ਖਲਾ ਅਗਨਿ-ਤਪਤਾਉ ਭਾਂਡਾ-ਭਾਉ....॥੮/੧੦-੧੧
ਦਇਆ-ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ-ਸੂਤੁ ਜਤੁ-ਗੰਢੀ ਸਤੁ-ਵਟੁ॥੪੭੧/੩-੪
ਮੁੰਦਾ-ਸੰਤੋਖ ਸਰਮ-ਪਤਝੋਲੀ...੬/੨੩
ਖਿੰਥਾ-ਕਾਲੁ(ਕੁਆਰੀ-ਕਾਇਆ)-ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ-ਪਰਤੀਤਿ।੬/੨੪
ਪਤੁ-ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨ-ਮਤਿ-ਡੰਡਾ ਵਰਤਮਾਨ-ਬਿਭੂਤ॥੩੬੦/੪-੫
ਭੁਗਤਿ-ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ-ਭੰਡਾਰਣਿ ।੬/੨੫-੨੬
ਸਚੁ-ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ-ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨਧਿਆਨੁ-ਇਸਨਾਨੁ॥੧੨੪੫/੧੩
ਦਇਆ-ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ-ਜਪਮਾਲੀ(ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨੁ)॥੧੨੪੫/੧੪
ਜੁਗਤਿ-ਧੋਤੀ ਸੁਰਤਿ-ਚਉਕਾ ਤਿਲਕੁ-ਕਰਣੀ(ਹੋਇ)॥ ੧੨੪੫/੧੪
ਭਉ-ਭੋਜਨੁ(ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਤ ਕੋਈ ਕੋਇ)॥ ੧੨੪੫/੧੫

ਖਲੜੀ-ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ-ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ-ਸੂਤੁ-ਧੋਤੀ(ਕਾਨੀ)
ਗੁਰੁ-ਪਉੜੀ ਬੇੜੀ-ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ-ਤੁਲਹਾ ਹਰਿਨਾਉ ॥੧੭/੨੦

ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧ ਉਪਮਾਨ ਸਹਿਤ:

ਗੁਰ-ਸਾਗਰੋ-ਰਤਨਾਗਰੁ
ਗੁਰ-ਸਰੁ-ਸਗਾਰੁ-ਬੋਹਿਥੋ ਗੁਰੁ-ਤੀਰਥੁ-ਦਰੀਆਉ ॥੧੭/੨੦-੨੧

ਉਪਮੇਯ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜ ਬਣ ਕੇ) ਉਪਮਾਨ ਸਹਿਤ ਸਮਾਸ

ਸਚੀ-ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹਾ-ਕਪੜ ॥੧੫੦/੨੫
ਸਚਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਾਮੁ-ਭੋਜਨੁ ॥੧੫੦/੨੬

ਦ੍ਵਿਗੁ-ਸਮਾਸ

ਪੰਚ-ਗੁਪਤ ਪੰਚ-ਦੂਤੁ ਪੰਚ-ਅਗਨਿ ਪੰਚ-ਜਨਾ ਸਪਤ-ਸਾਇਰ
ਸਪਤ-ਦੀਪ ਸਪਤ-ਪਤਾਲ ਨਉ-ਨਿਧਿ ਨਵ-ਖੰਡ
ਨਵ-ਰਤਨ

• • •

ਬਹੁਵ੍ਰੀਹਿ ਸਮਾਸ

ਬਜਰ-ਕਪਾਟ ਦਿਗੰਬਰੁ ਸੀਤੋ-ਸੀਤਾ

ਅਵਯਯੀ ਭਾਵ ਸਮਾਸ

ਅਨਦਿਨੁ ਹੋਰੁ ਪਰੇ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ

ਇਸਦੇ ਅਨੇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇਹਨ।

-o-

257348

ਸੰਗਿਆ-ਪਦ ਵਿਚਾਰ

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਗਿਆ ਪਦ, ਸੰਗਿਆ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਅਤੇ ਲਿੰਗ-ਵਚਨ-ਕਾਰਕ-ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਭਕਤੀ-ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ.ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਅੰਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਗਿਆ ਪਦ-ਰਚਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਅਧਯਯਨ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

੧. ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਅੰਸ਼
੨. ਲਿੰਗ-ਵਿਧਾਨ
੩. ਵਚਨ-ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਕ

੧.ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਅੰਸ਼:-

ਆਦਿ ਕਾਲ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ[1]:ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਅਤੇ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਮਧ-ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪਾਲੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਘਟਦੇ ਹੀ ਗਏ। ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼, ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਤਿ-ਪਦਿਕ ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਅ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹੀ ਹਨ।

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ:

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ, ਇੱਕ-ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਰੂਪ ਬਣਾਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਭਕਤੀ-ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਲਾ ਕੇ (ੁ)-ਅੰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ (ੁ)

---

੧. ਪੰਨਾ ੧੦੪ ਹਿ.ਗ੍ਰਾ.ਅਪ.- ਜੀ.ਵੀ.ਤਗਾਰੇ

ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਿਆਂ ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

<u>ਪੁਲਿੰਗ</u>

ਕੁਇਰ੍	- ਕੁਇਰੁ	੪੧੭/੧੩	ਕੰਤ੍	-	ਕੰਤੁ	੪੩੩/੨੪
ਸਤਿਗੁਰ੍	- ਸਤਿਗੁਰੁ	੪੧੮/੨੨	ਸਾਹਿਬ੍	-	ਸਾਹਿਬੁ	੨/੫
ਦਾਤਾਰ੍	- ਦਾਤਾਰੁ	੨/੭	ਨਿਰੰਜਨ੍	-	ਨਿਰੰਜਨੁ	੨/੧੧
ਪਾਤਿਸਾਹ੍	- ਪਾਤਿਸਾਹੁ	੫/੨੨	ਖਾਇਕ੍	-	ਖਾਇਕੁ	੫/੨੦
ਈਸਰ੍	- ਈਸਰੁ	੬/੧੦	ਨਾਥ੍	-	ਨਾਥੁ	੬/੨੭
ਰਾਮ੍	- ਰਾਮੁ	੮/੫	ਨਿਰੰਕਾਰ੍	-	ਨਿਰੰਕਾਰੁ	੮/੭
ਚੰਦ੍	- ਚੰਦੁ	੧੩/੧	ਲੋਕ੍	-	ਲੋਕੁ	੧੪/੯
ਲਬ੍	- ਲਬੁ	੧੫/੧੪	ਕੂੜ੍	-	ਕੂੜੁ	੧੫/੧੪
ਪਿਰ੍	- ਪਿਰੁ	੧੭/੨੮	ਬਾਨ੍	-	ਬਾਨੁ	੧੮/੧੯
ਪੁਤ੍	- ਪੁਤੁ	੧੩੯/੧੩	ਕੁਟੰਬ੍	-	ਕੁਟੰਬੁ	੧੩੯/੧੩

<u>ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:</u> (ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ)

ਸਾਧਨ੍	- ਸਾਧਨ	੧੦੧੫/੧੫	ਲਜ੍	-	ਲਜ	੧੨੮੮/੨੦
ਨੀਦ੍	- ਨੀਦ	੬੦/੧੦	ਪੀੜ੍	-	ਪੀੜ	੪੩੮/੨੨
ਨਿਸ੍	- ਨਿਸ	੩੫੬/੨੮	ਪਾਤ੍	-	ਪਾਤ	੭/੨੬
ਮੋਖ੍	- ਮੋਖ	੪੬੬/੨੦	ਭੂਖ੍	-	ਭੂਖ	੧/੬
ਭੀਖ੍	- ਭੀਖ	੭੬੨/੨੨	ਭਣ੍	-	ਭਣ	੧੦੩੮/੨੦
ਜੀਭ੍	- ਜੀਭ	੧੦੨੩/੧੧	ਮਹਲ੍	-	ਮਹਲ	੧੦੮੮/੧੦

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਇਕਵਚਨ ਨਾਂਵ ਰੂਪ, ਪੁਲਿੰਗ ਵਾਂਗ (੍) ਅੰਤ ਨਹੀਂਹਨ, ਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅ-ਅੰਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਪਰਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਰੂਪ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹੈ।

<u>ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ:</u>

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕਾਂ ਤੋਂਬਿਨਾਂ ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ - ਆ - ਇ -ਈ -ਉ -ਊ -ਐ ਨਾਲ ਅੰਤ ਹੁੰਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

<u>ਪੁਲਿੰਗ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ:-

ਕਰਤਾ	੬੦/੧੨	ਗੁਣਦਾਤਾ	੯੩੧/੨੮	ਤੋਆ	੧੨੯੦/੧੨
ਬਿਰਹਾ	੫੫੮/੬	ਵਣਜਾਰਾ	੧੫੬/੨੦	ਰਾਜਾ	੪੬੪/੨੦
ਬਰਮਾ	੬/੧੦	ਪਾਧਾ	੯੩੭/੨੮		

ਦੀਵਾ ੨੫/੨੫ ਕੂਰਾ ੨੪/੧੮ ਕੀੜਾ ੧੪੪/੧੭

ਈ-ਅੰਤ:-

ਮਾਲੀ ੧੧੭੧/੬ ਮੋਤੀ ੧੩/੨ ਅਪਰਾਧੀ ੪੭੦/੨੧

ਉ-ਅੰਤ:-

ਘਾਉ ੨੫/੨੩ ਘਿਉ ੧੪੨/੧੮ ਬਾਉ ੪/੨੪

ਊ-ਅੰਤ:-

ਕੇਸੂ ੧੦੧੨/੨੭ ਜਨੇਊ ੩੫੫/੩

ਐ-ਅੰਤ:-

ਭੈ ੧੪/੧੪

ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ (ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ)

ਆ-ਅੰਤ:-

ਸਿਲਾ ੧੨੫੭/੧ ਖਿੰਥਾ ੬/੨੪ ਖਿਮਾ ੨੨੩/੨੨
ਜਟਾ ੯੫੧/੨੩ ਚਿੰਤਾ ੨੦/੨੫ ਕੂੜਾ ੧੩੯/੧੫
ਦੀਖਿਆ ੨੨੧/੧੧ ਦੁਆਰਾ ੧੨੨੨/੨ ਪਰਜਾ ੪੯੮/੬

ਇ-ਅੰਤ:-

ਗਤਿ ੩/੭ ਗਾਠਿ ੪੭੧/੮ ਗੰਠਿ ੯੩੩/੧੪
ਧੁਨਿ ੯੩੦/੮ ਛਬਿ ੨੫੫/੯ ਨਾਭਿ ੪੮੯/੧੧
ਰਾਤਿ ੧੦/੧ ਰਾਸਿ ੧੮/੧੪ ਰਿਧਿ ੫੦੪/੬
ਰੀਤਿ ੫੯੦/੩ ਰੈਨਿ ੯੯੦/੫ ਧਰਣਿ [illegible]੦੩/੨੭

ਈ-ਅੰਤ:-

) ਘੋੜੀ ੧੨੮੭/੨੪ ਘੜੀ ੫੦/੩ ਕੀੜੀ ੫/੮
ਕੂਰੀ ੪੭੧/੨੪ ਮੜੀ ੫੫/੧੩ ਮਾਖੀ ੧੦੩੫/੨੬
ਮਿਟੀ ੪੬੬/੭ ਬਾਈ ੨੨੭/੧੮ ਮੜੀ ੪੬੭/੨੮
ਆਰਤੀ ੬੬੩/੧੪
) ਮੋਹਣੀ ੧੪/੭ ਮੇਦਨੀ ੪੭੨/੭ ਬਕਰੀ ੬੦/੧੦
ਗੋਪੀ ੬/੧ ਗੁਰਸਾਖੀ ੧੩/੮ ਧਰਤੀ ੩/੨੧
ਦਾਸੀ ੫੬/੨੦ ਨਦੀ ੧੫੦/੯

ਉ-ਅੰਤ:- ਰਜੁ ੧੫੬/੯ ਰਿੰਜੁ ੧੪੧੧/੭

ਊ-ਅੰਤ:- ਗਊ ੪੭੧/੨੧

ਏ-ਅੰਤ:- ਨੇ ੭੩/੪ ਜੇ ੪੧੩/੧੨

ਲਿੰਗ-ਵਿਧਾਨ

ਪਦ-ਰਚਨਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲਿੰਗ ਹਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਤੇ ਨਪੁੰਸਕ-ਲਿੰਗ। ਪਰੰਤੂ 'ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ (ਨਪੁੰਸਕ) ਲਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਸਰਵਤ੍ਰ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।'[1] 'ਮਧ ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ...ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੁਲਿੰਗ ਦੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਜਾ ਰਹਿਆ ਸੀ। ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਤਕ ਆਉਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨਪੁੰਸਕ ਤਕਰੀਬਨ ਲੁਪਤ ਹੀ ਹੋ ਗਇਆ।'[2] ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਹਰ ਅਪ੍ਰਾਣੀਵਾਚਕ ਅਥਵਾ ਅਚੇਤਨ ਨੂੰ ਪੁਲਿੰਗ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਿਰਣੈ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਂਵ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਅਪ੍ਰਾਣੀਵਾਚਕ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪਦ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆਪਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪਦ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆਪਦ ਭੀ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹਨ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਿਆ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਭੀ ਸੰਦਿਗਧ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ-ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

੧) ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਚੂੰਕਿ ਅਨੇਕ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਦੇ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਭੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਰਹਿਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਪੁਲਿੰਗ ਨੂੰ ਕਰਤਾ,ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਕ ਦਾ ਇੱਕ ਵਚਨ ਦਾ ਚਿਹਨ(ੁ) ਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਲਨਾ ਵਜੋਂ ਹੇਠਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ:-

ਪੁਲਿੰਗ:

ਇਕ-ਵਚਨ	ਬਹੁ-ਵਚਨ	ਇਕ-ਵਚਨ	ਬਹੁ-ਵਚਨ
ਹਥੁ ੪/੧੭	ਹਥ ੧੪੯/੨੩	ਰੋਗੁ ੪੧੬/੧੧	ਰੋਗ ੪੧੬/੮
ਚੋਰੁ ੨੪/੨੬	ਚੋਰ ੪/੫	ਦੂਤੁ ੪੧੬/੬	ਦੂਤ ੧੮/੬
ਪੁਤੁ ੪੧੬/੨੨	ਪੁਤ ੫੮੨/੧੩	ਪਾਠੁ ੧੦੧੩/੬	ਪਾਠ ੩/੨੮
ਪਵਣੁ ੮/੨੨	ਪਵਣ ੭/੨੧	ਸਾਗਰੁ ੧੭/੨੦	ਸਾਗਰ੨੨੬/੧੪
ਮਾਣਕੁ ੨੨/੧੧	ਮਾਣਕ ੧੭/੧੪	ਪੰਡਿਤੁ ੧੫੨/੧੦	ਪੰਡਿਤ ੬/੧੩

੧.ਪੈਰਾ ੩੫੬ ਪ੍ਰਾ.ਭਾ.ਵਿ.(ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸ.ਅਨੁ.)-ਆਰ ਪਿਸ਼ਲ
੨.ਪੰਨਾ ੧੫੨ ਖੰਡ ਦੋ -ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ- ਡਾ.ਭੋ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ

ਇੱਕ-ਵਚਨ		ਬਹੁ-ਵਚਨ		ਇੱਕ-ਵਚਨ		ਬਹੁ-ਵਚਨ	
ਸੁਖੁ	੨/੧੩	ਸੁਖ	੨੧/੧੪	ਦੁਖੁ	੨/੧੨	ਦੁਖ	੪੭/੧੯
ਘਰੁ	੬/੬	ਘਰ	੧੨/੨੪	ਮੁਖੁ	੧੬/੩	ਮੁਖ	੨੨/੨੪
ਸਰੀਰੁ	੭੨੯/੭	ਸਰੀਰ	੩੪੬/੯	ਦੁਧੁ	੧੪੧/੨੮	ਦੁਧ	੩੪੪/੨੧
ਬਨੁ	੩੫੧/੨੭	ਬਨ	੪੭/੪	ਫਲੁ	੨੨੫/੧੮	ਫਲੁ	੯੮੯/੬
ਦਾਨੁ	੪/੨੧	ਦਾਨ	੫੬/੧੯	ਕੰਵਲੁ	੧੪੩/੧੪	ਕੰਵਲ	੧੭/੧੮

ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਸੰਗਿਆ-ਪਦ ਇਕ ਵਚਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਰੂਪ ਚੂੰਕਿ ਵਿਅੰਜਨ-ਭਿੰਨ-ਅੰਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ੁ)-ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਦੇਹ	੪/੧੭	ਜੀਭ	੭੬/੬	ਸੇਜ	੨੧/੨੮	ਪੂਛ	੮੩੨/੧੫
ਕਾਲਖ	੪੬੮/੨੬	ਸਕਰ	੧੪੧/੧	ਪੁਸਤਕ	੧੩੫੩/੯	ਤਿਆਸ	੩੫੨/੨
ਤਿਖ	੧੨੪੦/੧੦	ਕੁਪੀਨ	੯੦੭/੧੧	ਪੀੜ	੪੩੮/੨੨	ਵੇਦਨ	੫੯੫/੫
ਭਸਮ	੨੨੬/੭	ਬਾਤ	੫੫੮/੯	ਭੈਣ	੧੦੩੮/੨੦	ਮੈਣ	੯੪੩/੫
ਬਾਹ	੯੩੩/੧੩	ਮਾਰ	੧੨੮੧/੧	ਦਾਰਾ	੧੧੧੦/੧੧		

ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ:-

ੳ) ਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪੁਲਿੰਗ:

ਅਕ੍ਰਿਤਙਾ	੧੨੮੬/੧੯	ਕਰਤਾ	੪/੨੮	ਜਰੂਆ	੭੫/੨੮
ਖਾੜਾ	੧੨੮੦/੬	ਤੋਆ	੧੨੯੦/੧੨	ਦਾਤਾ	੫/੧੬
ਡੇਰਾ	੪੭੧/੨੭	ਤਾਗਾ	੫੮੨/੯	ਪਿਤਾ	੭੫/੧੮
ਤੇਲਾ	੧੧੭੧/੨੪	ਧਤੂਰਾ	੧੪੭/੨੬	ਪਰਚਾ	੭੩੦/੨੧
ਭਾਂਡਾ	੧੨੯੧/੧੯	ਦੇਵਤਾ	੪੭੩/੭	ਟਿਕਾ	੧੭/੫

ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:

ਮਾਤਾ	੨੩/੨੩	ਸਭਾ	੫੮/੨੭	ਕਥਾ	੬੨/੨੦
ਜਟਾ	੧੦੧੩/੮	ਚਿੰਤਾ	੨੦/੨੪	ਤੂਰਾ	੧੧੨੬/੯
ਵਿਦਿਆ	੨/੧	ਜਿਹਵਾ	੧੯/੨੪		

ਅ) -ਇ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਸਿ	੫੭/੧੨	ਹਰਿ	੧੩/੯	ਦਧਿ	੧੦੦੯/੬
ਮੁਨਿ	੭/੨੪	ਰਵਿ	੧੩/੧	ਜਲਨਿਧਿ	੫੯੮/੬

ਕਈ ਥਾਈਂ -ਇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪਦ -ਈ-ਅੰਤ ਭੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- ਦਹੀ ੧੫੦/੮ ਮੁਨੀ ੯੯੨/੭

<u>ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:</u>

-ਇ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਧਿਕਤਰ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਉਸਤਤਿ	੨੨੧/੨੮	ਉਤਪਤਿ	੯੦੫/੨੨	ਅਗਨਿ	੯੪੩/੪
ਦਾਮਨਿ	੧੧੦੮/੧੯	ਰੁਤਿ	੪/੨੭	ਸਕਤਿ	੧੧੯੦/੨੪
ਸੰਗਤਿ	੨੦/੨੧	ਵਿਭੂਤਿ	੧੦੪੩/[illegible]	ਤ੍ਰਿਪਤਿ	੧੩੪੫/੨੦
ਰੀਤਿ	੫੯੦/੩	ਛਬਿ	੩੫੫/੯	ਬੁਧਿ	੩/੧੦
ਰੈਨਿ	੯੩੩/੧੪	ਰਾਸਿ	੧੮/੧੪	ਧੁਨਿ	੯੩੦/੮
ਮਤਿ	੨/੧੮	ਮੂਰਤਿ	੧/੨	ਅਕਲਿ	੧੧੨੬/੫
ਸਨਾਇ	੧੪੧/੭	ਸਿਫਤਿ	੫/੨੨		

ੲ) ਈ-ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਓਮੀ	੪੬੯/੨੬	ਹਾਥੀ	੧੪੧/੨੬	ਗਿਆਨੀ	੯/੧੭
ਭੂਣੀ	੨੧/੧੨	ਭਾਈ	੧੮/੧੮	ਜੋਗੀ	੪/੨੭
ਜੁਆਰੀ	੨੨੨/੧੭	ਜੈਨੀ	੧੨੮੫/੧੦	ਧਰਮੀ	੪੬੯/੪

-ਈ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਧਿਕਤਰ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਖੀ	੫੬/੬	ਕੁਆਰੀ	੬/੨੪	ਇਸਤ੍ਰੀ	੧੦੧੩/੧੨
ਨਾਰੀ	੬੩/੨੪	ਨਦੀ	੧੫੦/੯	ਚਕਵੀ	੬੦/੧੦
ਗੋਪੀ	੬/੧	ਦਾਸੀ	੫੬/੨੦	ਮੋਹਣੀ	੧੪/੭
ਪੁਤ੍ਰੀ	੪੩੭/੧੭	ਚੇਰੀ	੫੪/੭	ਕੀੜੀ	੫/੮
ਘੋੜੀ	੧੨੮੭/੨੪	ਮਛੀ	੪੬੭/੨੮	ਮਾਖੀ	੧੦੩੫/੨੬
ਬਾਲੀ	੭੨੨/੯	ਜੇਵਰੀ	੨੨੬/੧	ਦਾੜੀ	੪੭੧/੧੪

ਸ) ਉ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

<u>ਪੁਲਿੰਗ:</u>

ਨਾਉ	੫੮/੫	ਤਲਾਉ	੧੪੧੦/੧੮	ਧੁਉ	੧੯/੧੧
ਧੌਲੁ	੩/੨੦	ਅਮਿਉ	੩੬੦/੯	ਸਾਉ	੫੬੬/੨੬
ਦੇਉ	੫੯੮/੨੪	ਨਿਆਉ	੩੫੦/੩	ਭਉ	੨੦/੬

ਖ)

<u>ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:</u>

ਝਾਊ ੮੩/੨੦ ਤੰਦੂ ੪੭੩/੧੨ ਧਾਤੂ ੧੪੩/੧੦
ਵਾਊ ੭੨/੨੬ ਲਜੂ ੧੫੬/੯ ਵਸਤੂ ੭੬੪/੮

ਗ) ਊ-ਅੰਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਦੋਵੇਂਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ-

<u>ਪੁਲਿੰਗ:</u>

ਫੂਗੂ ੧੪/੩ ਕੋਠੂ ੪੬੫/੧੬ ਭਉਰੂ ੯੫੪/੧
ਤੰਬੂ ੧੪੧/੨੬ ਦਾਰੂ ੧੨੫੭/੨ ਪਸ਼ੂ ੧੫੬/੧੬
ਠਾਡੂ ੪੬੫/੧੬

<u>ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ:</u>

ਗਊ ੪੭੧/੨੧ ਜੋਰੂ ੩੫੦/੨੫ ਬਾਲੂ ੧੧੮੭/੧੨

ਙ) ਐ-ਅੰਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਗੁ.ਗ੍ਰਾ. ਵਿੱਚ ਨਾ-ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

<u>[illegible]:-</u> ਕੈ ੧੫/੨੫

<u>ਇਸਤ੍ਰੀ</u>-ਲਿੰਗ: ਠੈ ੭੩/੪ ਜੈ ੪੧੩/੧੨

ਵਚਨ-ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਕ-ਵਿਧਾਨ

ਵਚਨ-ਵਿਧਾਨ

ਵਚਨ-ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਚਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ-ਵਚਨ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਵਚਨ, ਦੋ-ਵਚਨ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਤਿੰਨ ਵਚਨ ਸਨ। ਦੋ ਵਚਨ ਦੇ ਅਲਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਾਰਣ ਪਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ-ਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਇਆ ਸੀ। ਮਧ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦੋ ਹੀ ਵਚਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੰਗਿਆ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਚਨ ਦੇ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਯਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਭਕਤੀਆਂ (ਕਾਰਕ ਚਿਹਨਾਂ) ਨਾਲ ਹੀ ਵਚਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

<u>ਆਦਰ ਸੂਚਕ</u>:-(ਇਕ-ਵਚਨ ਲਈ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ)

ਵਿਭਕਤੀਆਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨਾ ਅਨ-ਆਵਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿਚ ਆਦਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਬਹੁਵਚਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਦੇ ਰੂਪ ਭੀ ਵਰਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।[1] ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ:-

ਮਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਮਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਲਈ ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਜੋਗੀ ਬੈਸਿ ਰਹਹੁ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ॥ ੯੦੩/੧੨
ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ ਕਹ ਆਵਹੁ ਕਹ ਜਾਹੋ॥ ੯੩੮/੧੩
ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਤੁਝੁ ਕਿਆ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ॥ ੯੩੮/੨੦

ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਵਨਾਂਵ ਬਹੁਵਚਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

ਸਾਚ ਵਖਰ ਕੇ ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ॥ ੯੩੮/੨੭
ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਪੂਛਉ ਸਾਚੁ ਬੀਚਾਰੋ॥ ੯੩੮/੨੪

੧.ਪੰਨਾ ੫੬ ਬ੍ਰਜ-ਭਾਸ਼ਾ - ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

ਉਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਹੁ, ਬੈਸਹੁ, ਆਵਹੁ, ਕਹਹੁ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੋ ਇਕਵਚਨ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਜੋਗੀ, ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮਧਪੁਰਖ ਇਕਵਚਨ 'ਤੁਮ' ਨਾਲ ਆਦਰਾਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਹੀ 'ਹਮਾਰੀ' ਅਤੇ 'ਹਮ' ਸਰਵਨਾਂਵ ਅਤੇ 'ਵਣਜਾਰੇ' (ਬਹੁਵਚਨ) ਸ਼ਬਦ ਉਤਮਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਕਾਰਕ-ਵਿਧਾਨ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਛੇ ਕਾਰਕਾਂ, ਸੰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਲਈ ਅੱਠ ਵਿਭਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਕੀ ਚਿਹਨ ਜੋੜਕੇ ਨਾਂਵ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁ.ਭਾ. ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਵਾਂਗ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ, ਅਧਿਕਤਰ ਬਿਨਾ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ, ਸੰਜੋਗਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਂਗ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਸਹਿਤ ਭੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵਖਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,[1] ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਜੋ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

...

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

...

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ-	ੁ	ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਇਦੁ ਸਹੁ ਕੰਤੁ	੦	ਸਾਕਤ ਸਿਧ ਪੀਰ ਗੁਰ ਬਾਨ ਮਕਾਮ ਮੰਦਰ ਪੰਡਿਤ
	ਿ	ਸਹਿ ਕੰਤਿ ਖਸਮਿ ਗੁਰਿ	ਾਂ	ਸਾਹਾਂ
	ੇ	ਕਰਣਹਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਣੇ	ਾ	ਮਣਾ
	ੋ	ਭਤਾਰੋ	ੀ	ਪੁਰਖੀ ਮਨਮੁਖੀ ਮੋਰੀ
	-ਓਵਾ	ਸੰਸਾਰੋਵਾ		
	ੰ	ਰਾਜੰ ਰੰਗੰ ਰੂਪੰ ਮਾਲੰ		

੧.(ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ) ਦੇਖੋ ਪੰ:੨੯੯- ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ- ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍ਰ

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਮ-	ੁ	ਮੋਹੁ ਕਾਗਦੁ ਚਿਤੁ ਨਾਮੁ	o	ਗੁਣ ਬੰਧਨ
	ੈ	ਹੁਕਮੈ	ਾ	ਪੂਤਾ ਸਿਧਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿਤਰਾ
	ੋ	ਰਾਜੋ ਸੰਸਾਰੋ ਚਿਕੜੋ	ਾਂ	ਗੁਨਹਾਂ
	ੈ	ਹਰਿਨਾਮੈ	ਆਹਿ	ਮਿਰਗਾਹਿ
			ੀ	ਪਿਤਰੀ
			ੂ	[illegible]
ਕਰਣ-	ਿ	ਸਬਦਿ ਸਚਿ ਕੂੜਿ	o	ਨੈਣ ਲੋਚਨ
		ਕਾਰਜਿ ਜਲਿ ਨੀਰਿ	ੀਂ	ਨੇਤ੍ਰੀ ਨੈਣੀ ਨੈਨੀ ਲੋਇਣੀ
	ੀ	ਗੁਰਸਬਦੀ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ		ਰਤਨੀ ਬਚਨੀ ਹਥੀ ਪੈਰੀ
		ਨਦਰੀ	ੀਂ	ਕੂਧੀ ਮਾਲੀ ਦਾਤੀ
	ੇ	ਸਬਦੇ ਹੁਕਮੇ	ਅਹੁ	ਨਖਹੁ
	ੈਂ	ਕੈਤੈਂ	ਅਹ	ਗੁਣਹ
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-	ੁ	ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ	ੀ	ਪਿਤਰੀ
	ੈ	ਖਸਮੈ ਨਾਵੈ ਕਪੜੈ	ਾਂ	ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ
	ਾ	ਹੰਸੁਲਾ		
	ਿ	ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਨਿ		
ਅਪਾਦਾਨ-	ਿ	ਓਅੰਕਾਰਿ ਮਨਿ ਦਿਲਿ	ਅਹੁ	ਨੈਨਹੁ
	ਅਹੁ	ਨਾਵਹੁ ਮਹਲਹੁ ਕਾਗਹੁ	ੀ	ਕੰਨੀ ਲੋਇਣੀ ਬੈਣੀ
		ਪਿਰਹੁ ਖਸਮਹੁ ਹਥਹੁ		
		ਕਾਬਲਹੁ ਨਾਮਹੁ		
	ੋ	ਮੂਹੋ		
	ੋ	ਅਵਿਗਤੋ ਨਾਮੋ		
	ਆਹੁ	ਸਿਰਾਹੁ ਘਰਾਹੁ		
ਅਧਿਕਰਣ	ਿ	ਭਨਾਲਿ ਘਰਿ ਮਨਿ	o	ਤੀਰਥ ਨਰਕ ਚਰਣ
		ਰੰਗਿ ਵਹਿ ਨਕਿ ਚਿਤਿ	ੈ	ਬਨਬਨੈ
		ਸੰਸਾਰਿ ਪਗਿ	ੀ	ਨੈਨੀ ਮਸਾਣੀ ਬੇਬਾਣੀ ਦੀਦੀ
	ੀ	ਹੁਕਮੀ		ਗੁਰਚਰਨੀ ਤੀਰਥੀ ਕੰਨੀ ਅਖੀ
	ੇ	ਨਰਕੇ ਭਰਮੇ ਘਰੇ		ਮਹਲੀ ਰਾਹੀ ਆਕਾਸੀ
	ੈ	ਸਲਲੈ ਚਿਤੈ ਸੰਸਾਰੈ	ਅਹ	ਗੁਣਹ
	ਅਹਿ	ਭਰਮਹਿ ਮਨਹਿ	ਅਹਿ	ਗੁਣਹਿ
ਸੰਬੰਧ-	ੁ	ਜਮ ਜਗਤ ਗੁਰ ਮਨ	o	ਸੰਤ ਸਾਧ
	ੈ	ਖਸਮੈ ਦਾਨੈ	ਾ	ਭਗਤਾ
		ਬਿਖੁ	ਾਂ	ਮੁਣਸਾਂ
	ਅਹਿ	ਪਿਰਹਿ	ਅਹ	ਨਾਥਹ ਗੁਣਹ(ਕੇਰੀ)
	ੀ	ਹੁਕਮੀ	ਅਨਿ	ਦਾਸਨਿ
	ਸ੍ਯ	ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਬਾਸੁਦੇਵਸ੍ਯ	ੀ	ਵਿਕਾਰੀ ਗੁਣੀ ਕੰਨੀ
	ੈ	[illegible]	ਿ	ਕਲੂਬਿ

ਕਾਰਕ	ਇੱਕਵਚਨ ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ	ਬਹੁਵਚਨ ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ.	ਸੰਗਿਆ
ਸੰਬੋਧਨ-	੦	ਮਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ		
	ਾ	ਨਾਨਕਾ ਸਾਹਿਬਾ ਸਜਣਾ		
		ਪਰਵਰਦਗਾਰਾ ਪੁਰਖਾ		
		ਪਿਰਾ ਮਿਤ੍ਰਾ		

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:

੧) (ੁ) ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਤਿਗੁਰੁ ੪੧੯/੨੨ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ 'ਸਤਿਗੁਰੁ' ਮਿਲੈ....।
ਕੁਇਰੁ ੪੧੭/੧੩....'ਕੁਇਰੁ' ਨਾ ਰੋਟੀ ਖਾਇ।
ਸਹੁ ੧੪੧੨/੧ ਸਭਨੀ ਘਟੀ ਸਹੁ ਵਸੈ....।
ਕੰਤੁ ੪੩੩/੨੪....ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ।

ਪੂਰਵ ਉਕਤ- ਸਤਿਗੁਰੁ,ਕੁਇਰੁ,ਸਹੁ,ਕੰਤੁ-ਹਰਇਕ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕ੍ਰਿਆ ਭੀ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।

ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਇਹ(ੁ) ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ -ਅ+ਉ=ਓ, ਪ੍ਰਾ.-ਵਿਅੰਜਨ+ਉ=ਉ, ਗੁ.ਭਾ.-ਉ ਬਣਿਆ ਹੈ।

੨) ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ (ਿ) ਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਹਿ ੭੬੨/੧੩ ਸੋ ਵਸਤੁ ਸਹਿ ਦਿਤੀਆ....।
ਕੰਤਿ ੧੧੦੭/੧੯....ਹਉ ਕਿਉ ਕੰਤਿ ਵਿਸਾਰੀ।
ਖਸਮਿ ੧੫੦/੨੫ ਢਾਢੀ ਸਚੈ ਮਹਲਿ ਖਸਮਿ ਬੁਲਾਇਆ।
ਗੁਰਿ ੧੯/੧੫ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ....।

ਸਹਿ= ਸਹ ਨੇ   ਕੰਤਿ= ਕੰਤ ਨੇ   ਖਸਮਿ= ਖਸਮ ਨੇ
ਗੁਰਿ= ਗੁਰ ਨੇ

ਸਹਿ,ਕੰਤਿ,ਖਸਮਿ,ਗੁਰਿ ਸਾਰੇ ਨਾਂਵ,ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ, ਇੱਕਵਚਨ,ਪੁਲਿੰਗ ਹਨ।

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇ-ਅੰਤ(ਰੂਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ -ਏਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ।

੧.(ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ) ਦੇਖੋ ਪੰ:੬੦- ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ-ਪ੍ਰੋ:ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

੩) (ੈ) ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ (ੈ) ਲਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਰਣੈਹਾਰੈ ੧੦੩੯/੨੬ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਕਰਣੈਹਾਰੈ ਸਾਜੇ॥
ਮੁਸਲਮਾਣੈ ੯੫੨/੪ ਹੋਰੁ ਫਕੜੁ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੈ॥
ਕਰਣੈਹਾਰੈ ਸਾਜੇ= ਕਰਣੈਹਾਰ ਨੇ ਸਾਜੇ ਹਨ।
ਮੁਸਲਮਾਣੈ = ਮੁਸਲਮਾਣ

੪) (ੋ): ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ੋ ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਭਤਾਰੋ ੩੫੯/੬ ਪੰਚ ਸਖੀ ਹਮ ਏਕੁ ਭਤਾਰੋ॥
ਭਤਾਰੋ = ਭਤਾਰ

੫) ਕਦੇ ਕਦੇ ੋ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵਾ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸੰਸਾਰੋਵਾ ੫੮੧/੧੧ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ
ਅਧ ਪੰਧਿ ਹੈ ਸੰਸਾਰੋਵਾ॥
ਸੰਸਾਰੋਵਾ = ਸੰਸਾਰ

੬) (ਂ): ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਈਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਰਾਜੀਂ ਰੰਗੀਂ ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ ੧੦੧੫/੨੬
ਰਾਜੀਂ ਰੰਗੀਂ ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ ਜੋਬਨੁ ਤੇ ਜੁਆਰੀ॥
ਹੁਕਮੀ ਬਾਧੇ ਪਾਸੈ ਖੇਲਹਿ ਚਉਪੜਿ ਏਕਾ ਸਾਰੀ॥

ਰਾਜੀਂ ਰੰਗੀਂ ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ = ਰਾਜ ਰੰਗ ਰੂਪ ਮਾਲ ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

<u>ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ:-</u>

੧) ੦ (ਸੁੰਨਜ ਪ੍ਰਤਯ) ਲਾਕੇ- ਅਰਥਾਤ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਾਕਤ ੫੯੮/੩ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ ਤ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈਐ
ਸਾਕਤ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ਜੀਉ॥
ਸਿਧਪੀਰ ੪੧੮/੨੬,੨੭ ਸਿਧਾ ਸੇਵਨਿ ਸਿਧ ਪੀਰ ਮਾਗਹਿ ਰਿਧਿਸਿਧਿ
ਗੁਰ ੪੬੫/੧੦ ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ....॥
ਥਾਨ ਮਕਾਮ ਮੰਦਰ੪੧੭/੨੭ ਥਾਨ ਮਕਾਮ ਜਲੇ ਬਿਜ ਮੰਦਰ
ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ ਕੁਇਰ ਰੁਲਾਇਆ॥
ਪੰਡਿਤ ੪੧੮/੨ ਪੰਡਿਤ ਪਾਧੇ ਜੋਇਸੀ ਨਿਤ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣਾ।

ਸਾਕਤ = ਸਾਕਤਾਂ ਨੇ
ਸਿਧ ਪੀਰ...ਸੇਵਨਿ=ਸਿਧ ਅਤੇ ਪੀਰ ਸੇਵਦੇ ਹਨ।
ਨਚਨਿ ਗੁਰ = ਗੁਰੂ ਨਚਦੇ ਹਨ।
ਥਾਨ ਮਕਾਮ ਜਲੇ..ਮੰਦਰ= ਥਾਨ ਮਕਾਮ ਤੇ ਮੰਦਰ ਜਲ ਗਏ।
ਪੰਡਿਤ...ਪੜਹਿ= ਪੰਡਿਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸਾਕਤ, ਸਿਧ-ਪੀਰ, ਗੁਰ, ਬਾਨ, ਮਕਾਮ, ਮੰਦਰ, ਪੰਡਿਤ, ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦ ਭੀ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਗੁ.ਭਾ. ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਵਚਨ-ਪ੍ਰਤਯ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ ਅਸੁ (ਅ:) ਹੈ ਜੋ ਵਿਸਰਗ ਦੇ ਲੋਪ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਵਲ ਅ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ -ਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਤਿਪਦਿਕ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹੋ ਗਇਆ ਜੋ ਬਹੁਵਚਨ ਦਾ ਅ-ਚਿਹਨ ਜੁੜਕੇ ਭੀ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਹੀ ਰਹਿਆ।[1]

ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਫਾਰਸੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਵ-ਉਕਤ ਵਰਣਿਤ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਮਕਾਮ, ਪੀਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ।

੨) (ਾ, ਾਂ): ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਾ ਜਾਂ ਾਂ ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

<u>-ਾ-ਅੰਤ</u>: ਮਲਾ ੧੨੮੦/੬ ਆਪੇ ਫਿੜ ਪਵਾਇ ਮਲਾ ਖਾੜਾ ਰਚਿਆ॥
ਮਲਾ= ਮੱਲਾਂ ਨੇ

<u>-ਾਂ-ਅੰਤ</u>: ਸਾਹਾਂ ੪੧੭/੧੨ ਸਾਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ ਰੰਗਿ ਤਮਾਸੈ ਚਾਇ॥
ਸਾਹਾਂ=ਸਾਹਾਂ ਨੇ

੩) (ੀ): ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ (ੀ) ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪੁਰਖੀ ੧੨੮੪/੮ ਜਿਨੀ ਪੁਰਖੀ ਉਰਿ ਧਾਰਿਆ॥
ਮਨਮੁਖੀ ੪੬੭/੧੭ ਮੂਰਖੁ ਸਚੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਮਨਮੁਖੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥
ਮੋਰੀ ੫੫੭/੧੭ ਮੋਰੀ ਰੁਣਝੁਣ ਲਾਇਆ....॥

ਪੁਰਖੀ = ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ
ਮਨਮੁਖੀ = ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ
ਮੋਰੀ = ਮੋਰਾਂ ਨੇ

ਪੁਰਖੀ, ਮਨਮੁਖੀ, ਮੋਰੀ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:-</u>

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸੰਗਿਆ-ਪਦ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾਕੇ ਕਰਮਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

੧) ਅੰਤ ਤੇ (ੁ) ਲਾਕੇ-

ਮੋਹੁ ਕਾਗਦੁ ੧੬/੭ ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥
ਚਿਤੁ ੧੬/੮ ਭਾਉ ਕਲਮਿ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਨਾਮੁ ੧੬/੯ ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ॥

੧.(ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ) ਦੇਖੋ ਪੰ:੬੫ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ = ਮੋਹ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ।
ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ= ਕਾਗਦ ਨੂੰ ਮਤਿ ਬਣਾ।
ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ= ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ।
ਲਿਖੁਨਾਮੁ = ਨਾਮ ਨੂੰ ਲਿਖ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਚਿਹਨ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਰਕ ਦੇ ਚਿਹਨ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਰੰਤੂ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਲੱਛਣ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ (ੁ) ਅੰਤ ਹੋ ਗਏ।

੨) ਅੰਤ ਤੇ (ੋ) ਲਾਕੇ,ਜਿਵੇਂ:-

ਰਾਜੋ ੫੬੭/੧ ਰਾਜੋ ਤ ਤੇਰਾ ਸਦਾ ਨਿਹਚਲੁ....॥
ਸੰਸਾਰੋ ੨੪/੧੦ ....ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ॥
ਚਿਕੜੋ-ਮੀਡਕੋ੨੪/੪ ਇਬ ਤਨਿ ਚਿਕੜੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਮੀਡਕੋ....॥

ਰਾਜੋ = ਰਾਜ
ਸੰਸਾਰੋ = ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ
ਚਿਕੜੋ-ਮੀਡਕੋ= ਤਨ ਵਿੱਚ ਇਬ ਚਿਕੜ ਅਤੇ ਮਨ ਮੀਡਕ ਹੈ।

੩) (ੋੁ): ਅੰਤ ਤੇ ੋੁ ਲਾਕੇ,ਜਿਵੇਂ:-

ਹਰਿਨਾਮੋੁ ੪੩੬/੮ ਹਰਿਨਾਮੋੁ ਵਣੰਜੜਿਆ ਰਸਿ ਮੇਲਿ ਅਪਾਰਾ ਰਾਮ॥

ਹਰਿਨਾਮੋੁ ਵਣੰਜੜਿਆ = ਹਰਿਨਾਮ ਨੂੰ ਵਣਜਿਆ।

...

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ:</u>

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾਕੇ ਕਰਮਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਬਣਾਏ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ:-

੧) ੦ (ਸ਼ੂਨਯ ਪ੍ਰਤਯਯ) ਲਾਕੇ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ,ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਣ ੮੩੨/੧੧ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਨਿਵਾਸ॥
ਬੰਧਨ ੮੩੨/੧੭ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਘਰ ਆਣੈ॥

ਗੁਣ ਗਾਵੈ = ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ = ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ।

੧.(ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ) ਦੇਖੋ ਪੰ:੭੧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਪ੍ਰੋ:ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

੨) (ਾ, ਾਂ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪੁਤਾ ੬੩/੨੪ ਪੁਤਾ ਦੇਖਿ ਵਿਗਸੀਐ ਨਾਰੀ ਸੇਜ ਭਤਾਰ॥
ਸਿਧਾ ੪੧੮/੨੬ ਸਿਧਾ ਸੇਵਨਿ ਸਿਧ ਪੀਰ....॥
ਪੁਰਾਣਾ੪੧੯/੩ ਪੰਡਿਤ ਪਾਧੇ ਜੋਇਸੀ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਹਿ ਪੁਰਾਣਾ॥
ਪਿਤਰਾ੯੦੪/੨੨ ਆਪਿ ਡੁਬੇ ਕਿਉ ਪਿਤਰਾ ਤਾਰੈ॥
ਗੁਨਹਾਂ ੪੨੦/੫ ਗੁਨਹਾਂ ਬਾਸਣਹਾਰੁ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਹੀ॥

ਪੁਤਾ ਵੇਖਿ = ਪੁਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ
ਸਿਧਾ ਸੇਵਨਿ = ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਦੇ ਹਨ।
ਪੜ੍ਹਹਿ ਪੁਰਾਣਾ = ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
ਪਿਤਰਾ ਤਾਰੈ =ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦਾ ਹੈ।
ਗੁਨਹਾਂ ਬਖਸਣਹਾਰੁ = ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ।

੩) (ਆਹਿ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਮਿਰਗਾਹਿ ੪੭੦/੨੨ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ॥
ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ = ਜੋ ਮਿਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

੪) (ੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪਿਤਰੀ ੨੨੩/੭ ਆਪ ਤਰੈ ਪਿਤਰੀ ਨਿਸਤਾਰੈ॥
ਪਿਤਰੀ ਨਿਸਤਾਰੈ = ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦਾ ਹੈ।

੫) (ੂ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਛੋਰੂ ੪੨੧/੫ ਮੈ ਓਲ੍ਹਗੀਆ ਓਲ੍ਹਗੀ ਹਮ ਛੋਰੂ ਥਾਰੇ॥
ਛੋਰੂ ਥਾਰੇ = ਤੇਰੇ ਛੋਹਰ ਹਾਂ।

...

<u>ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ:</u>

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਾ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਜਨਾ(ਕਉ) ੪੨੨/੧੬ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਮਿਲਿ ਰਹੇ....॥

(ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸੰਬੰਧਕ-ਅਧਯਾਇ)

ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ * ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

੧) (ਿ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਬਦਿ ੨੨੪/੫ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਕਮਲੁ ਪਰਗਾਸਾ॥
ਸਚਿ ਕੂੜਿ ੪੧੯/੨੫ ਸਚਿ ਮਿਲੈ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿ ਨ ਪਾਈਐ॥
ਕਾਰਜਿ ੩੫੧/੨੫ ਜਿਤੁ ਕਾਰਜਿ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਹੈ...॥
ਜਲਿ ੫੭/੧੦ ....ਨਿਰਮਲ ਜਲਿ ਨਾਇ॥
ਜਲਿ ੫੮੦/੨੫ ਜਲਿ ਮਲਿ ਜਾਨੀ ਨਾਵਾਲਿਆ....॥
ਨੀਰਿ ੧੫੬/੨੧ ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ....॥

ਸਬਦਿ = ਸਬਦ ਨਾਲ	ਸਚਿ = ਸੱਚ ਦੁਆਰਾ
ਕੂੜਿ = ਕੂੜ ਰਾਹੀਂ	ਕਾਰਜਿ = ਕਾਰਜ ਨਾਲ
ਜਲਿ = ਜਲ ਨਾਲ	ਨੀਰਿ = ਨੀਰ ਨਾਲ

ਗੁ.ਭਾ.ਦਾ -ਇ ਪ੍ਰਤਯ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ[1]-ਏਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ. -ਏਣ, ਅਪ. -ਇ, -ਏ ਹੋਕੇ ਬਣਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

੨) (ੀ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰਸਬਦੀ ੩੫੩/੧੧ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ਬਿਖਮੁ ਵਤ ਅਤਿ ਭਉਜਲੁ
ਗੁਰਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਈ॥
ਗੁਰਬਚਨੀ ੫੯੯/੧੪ ਮਨ ਮੇਰੇ ਗੁਰਬਚਨੀ ਨਿਧਿ ਪਾਈ॥
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ੫੦੩/੧੭ ....ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ॥
ਨਦਰੀ ੬੩੬/[illegible]੩ ....ਨਦਰੀ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਉ....॥

ਗੁਰਸਬਦੀ = ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ
ਗੁਰਬਚਨੀ = ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਰਾਹੀਂ
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ = ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ (ਪਰਸਾਦ ਨਾਲ)
ਨਦਰੀ = ਨਦਰ ਨਾਲ

੩) (ੇ)- ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਬਦੇ ੨੨੪/੩ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦੇ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ॥
ਹੁਕਮੇ ੬੩੬/੧੯ ਹੁਕਮੇ ਭਵੈ ਭਵਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਅਵਗਣਿ ਮੁਠੀ ਰੋਇ॥

੪. (ੈ)-ਅੰਤ ੨੦੨ *. ਸਬਦੇ = ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੁਕਮੇ = ਹੁਕਮ ਨਾਲ *. ਕੀਤੈ" ੭੧੦/੧੭ ਜਤੇ ਕੀਤੈ" ਗਤਿਆ...॥

੧. ਪੰ:੩੧੨ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ- ਦੁਨੀ ਚੰਦ

ਕਰਣ ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ:

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁ-ਵਚਨ [1] ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਨੈਣ ੪੩੯/੯ ਮਛੁਲੀ ਵਿਛੁੰਨੀ ਨੈਣ ਰੁੰਨੀ ਜਾਲੁ ਬਧਿਕਿ ਪਾਇ
ਲੋਚਨ ੪੮੯/੨੭ ....ਦੁਹੁ ਲੋਚਨ ਕਿਆ ਹੇਰੈ॥

ਨੈਣ ਰੁੰਨੀ = ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਰੋਈ
ਲੋਚਨ..ਹੇਰੈ = ਅਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

੨) (ੀ,- ਂੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

(ੀ)-ਅੰਤ

ਨੇਤ੍ਰੀ ੪੭੦/੧੫ ...ਇਨ੍ਹੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ॥
ਨੈਣੀ ੨੪੨/੧੨ ਧਨ ਥੋਈ ਦੁਬਲਿ ਕੰਤ ਹਾਵੈ ਕੇਵ ਨੈਣੀ ਦੇਖਏ॥
ਨੈਨੀ ੪੧੬/੨੧ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਦੇਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਨੀ॥
ਲੋਇਣੀ ੧੦੯੧/੧੪ ਲੋਇਣ ਰਤੇ ਲੋਇਣੀ...॥
ਰਤਨੀ ੧੪/੩ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ॥
ਬਚਨੀ ੪੧੫/੮ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨੀ ਏਕੋ ਜਾਤਾ॥
ਹਥੀ, ਪੈਰੀ ੧੩੮/੧੫ ਪੈਰੀ ਚਲੈ ਹਥੀ ਕਰਣਾ ਦਿਤਾ ਪੈਨੈ ਖਾਇ॥

(ਂੀ)-ਅੰਤ

ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ ੧੨੩੭/੧੭ ਨ ਭੀਜੈ ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ ਰੰਗਿ॥
ਦਾਤੀਂ ੧੨੩੭/੧੭ ਨ ਭੀਜੈ ਦਾਤੀਂ ਕੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ, ਨੈਣੀ, ਨੈਨੀ, ਲੋਇਣੀ = ਨੇਤ੍ਰਾਂ, ਨੈਣਾਂ, ਨੈਨਾਂ, ਲੋਇਣਾਂ ਨਾਲ
ਰਤਨੀ = ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨੀ = ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ
ਪੈਰੀ ਚਲੈ = ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਹਥੀ ਕਰਣਾ = ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਨ ਭੀਜੈ ਰੂਪੀਂ ਮਾਲੀਂ...ਦਾਤੀਂ = ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ, ਮਾਲਾਂ ਨਾਲ, ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਿਜਦਾ ਹੈ।

੩) (ਅਹੁ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨਖਹੁ ੨੨੪/੨੬ ਹਰਣਾਖਸੁ ਲੇ ਨਖਹੁ ਬਿਧਾਸਾ॥

ਨਖਹੁ = ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ

੪) (ਅਹ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਣਹ ੨੨੨/੩ ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮੁ ਗੁਣਹ ਵਸਿ ਹੋਇ॥

ਗੁਣਹ = ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ

---

੧. ਅਪ.-ਏਹਿ,-ਇਹਿ-ਇਹਿ ∠ ਪ੍ਰਾ.-ਏਹਿ ∠ ਵੈ.-ਏਭਿ: ਪੰ:੩੧੩
ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ- ਦੁਨੀ ਚੰਦ

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:</u>

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

੧) (ੇ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਖਸਮੈ ੪੭੧/੨੦ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਸੋ ਕਰੇ॥
ਖਸਮੈ ੫੭੮/੨੦ ਮਹਲੀ ਜਾਇ ਪਾਵਹੁ ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ...॥
ਨਾਵੈ ੧੦੧੫/੨੨ ...ਨਾਵੈ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਕਪੜੈ ੧੪੦/੧੪ ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ...॥

ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ = ਖਸਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗੇ
ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ = ਖਸਮ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲਗੋ
ਨਾਵੈ ਬਲਿ ਜਾਉ = ਨਾਂਵ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵਾਂ
ਲਗੈ ਕਪੜੈ = ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

੨) (-ਆ)-ਅੰਤ ਕਰਨ ਤੋਂਪਹਿਲਾਂ ਸੁਆਰਥੇ -ਲ ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਹੰਸੁਲਾ ੧੧੭੧/੮ ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਫੁਨਿ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੈ
ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ॥

ਸ਼ਬਦ -ਲਾ ਮਰਾਠੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ[1] ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਚਿਹਨ ਹੈ ਜੋ ਨਾਂਵ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਬਾ. ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਾ ਵਧਾਊਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਵ ਦੇ ਅੰਤ (ੁ) ਇੱਕ-ਵਚਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤਯਯ ਵਧਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੰਸ ਤੋਂ ਹੰਸੁ ਕਰਕੇ ਹੰਸੁਲਾ।

੩) (-ਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰਿ ੬੩੩/੨੮ ਮਨੁ ਦੀਆ ਗੁਰਿ ਆਪਣੇ ...॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ੬੩੨/੭ ਖਿਮਾ ਗਹੀ ਮਨੁ ਸਤਗੁਰਿ ਦੀਆ॥
ਮਨਿ ੨੨੩/੨੬ ਸੋ ਜੋਗੀ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥

ਦੀਆ ਗੁਰਿ ਆਪਣੇ = ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।
ਮਨੁ ਸਤਗੁਰਿ ਦੀਆ = ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।
ਮਨਿ ਭਾਵੈ = ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

੪) (੦)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰ ੬੩੭/੨੦ ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ...॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ੬੩੭/੧੮ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ...॥

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ = ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੀ
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ = ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ

---

੧. ਪੰ:੮੫ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ- ਪ੍ਰੋ:ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

<u>ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ।</u>

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਜਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

੧) (-ਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਓਅੰਕਾਰਿ ੯੩੦/੧ ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ। ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ॥
ਮਨਿ ੯੪੪/੨੪ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਤਾ ਮਨਿ ਚੂਕੈ ਅਹੰਕਾਰੋ॥
ਦਿਲਿ ੬੬੨/੨੨ ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ॥
ਓਅੰਕਾਰਿ = ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ
ਮਨਿ ਚੂਕੈ ਅਹੰਕਾਰੋ = ਮਨ ਤੋਂ ਹੰਕਾਰ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ = ਦਿਲ ਤੋਂ (ਮੈਲ) ਧੋ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

੨) (-ਅਹੁ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨਾਵਹੁ ੧੪੯/੧੨ ਨਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗੁ ਫਿਰੈ ਬੇਤਾਲਿਆ॥
ਮਹਲਹੁ ੧੦੨੮/੧੭ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਹੁ ਸਹਜਿ ਮਹਲਹੁ॥
ਕਾਗਹੁ ੯੧/੭ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਾਗਹੁ ਹੰਸੁ ਕਰੇਇ॥
ਪਿਰਹੁ ੫੫੮/੬ ਇਕੁ ਨ ਭੁਲਾ ਮੇਰੇ ਤਨੁ ਕਾ ਬਿਰਹਾ
ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ॥
ਖਸਮਹੁ ੭੨/੫ ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੀਆ ਫਿਰਹਿ ਨਿਮਾਣੀਆ॥
ਹਥਹੁ ੧੨੪੫/੨੬ ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥
ਕਾਬਲਹੁ ੭੨੨/੨੨ ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਞ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ॥
ਨਾਮਹੁ ੨੨੭/੭ ਨਾਮਹੁ ਭੂਲੇ ਜਮਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹਨਾ॥
ਨਾਵਹੁ = ਨਾਂਵ ਤੋਂ ਮਹਲਹੁ = ਮਹਲ ਤੋਂ ਕਾਗਹੁ = ਕਾਗ ਤੋਂ
ਪਿਰਹੁ = ਪਿਰ ਤੋਂ. ਖਸਮਹੁ = ਖਸਮ ਤੋਂ ਹਥਹੁ = ਹੱਥ ਤੋਂ
ਕਬਲਹੁ = ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਨਾਮਹੁ = ਨਾਮ ਤੋਂ

੩) (ੌ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ :-

ਮੁਹੌ ੨/੭ ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥
ਮੁਹੌ = ਮੂੰਹ ਤੋਂ

੪) (ੋ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਅਵਿਗਤੋ ੯੪੦/੨੧ ਅਵਿਗਤੋ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਉਪਜੇ [illegible]
ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣੁ ਥੀਆ॥
ਨਾਮੋ ੧੭/੧੦ ...ਨਾਮੋ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥
ਅਵਿਗਤੋ = ਅਵਿਗਤ ਤੋਂ
ਨਾਮੋ = ਨਾਮ ਤੋਂ

੫) (-ਆਹੁ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਘਰਾਹੁ ੧੪੯/੧੦ ਪਾਇਆ ਰਤਨੁ ਘਰਾਹੁ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ॥
ਸਿਰਾਹੁ ੫੫/੧੨ ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ॥
ਘਰਾਹੁ = ਘਰ ਤੋਂ ਸਿਰਾਹੁ = ਸਿਰ ਤੋਂ

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ:

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ – ਬਣਾਇਆ ਹੈ,

੧) (ਅਹੁ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨੈਨਹੁ ੧੦੧੪/੯ ਬਿਰਧਿ ਭਇਆ ਜੋਬਨੁ ਤਨੁ ਖਿਸਿਆ ॥
ਕਫੁ ਕੰਠੁ ਬਿਰੂਧੋ ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਢਰੈ ॥
ਨੈਨਹੁ = ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ

੨) (-ੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕੰਨੀ ਲੋਇਣੀ ੧੦੯੧/੧੪ ਲੋਇਣ ਰਤੇ ਲੋਇਣੀ ਕੰਨੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ
ਬੈਣੀ ੨੨੭/੧੫ ਕਾਨੀ ਕਾਲੁ ਸੁਣੈ ਬਿਖੁ ਬੈਣੀ ॥
ਲੋਇਣੀ = ਲੋਇਣਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨੀ=ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਕੰਨੀ = ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੈਣੀ =ਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ

-.-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

੧) (-ਿ)[1]-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਭਰਨਾਲਿ ੪੨੦/੧੩ ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ ਭਰਨਾਲਿ ਬੁਡਾਵੈ ॥
ਨਿਜਘਰਿ ੧੨੭੫/੭ ਨਿਜਘਰਿ ਵਾਸਾ ਤਹ ਮਗ ਨ ਚਾਲਣਹਾਰ ॥
ਮਨਿ ੧੩੨੭/੧੦ ਨਾਇ ਤੇਰੈ ਸਭਿ ਸੁਖ ਵਸਹਿ ਮਨਿ ਆਇ ॥
ਰੰਗਿ ੧੦੩੧/੧੮ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਰਹਹਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ...॥
ਦਰਿ ੫੮੨/੧੦ ...ਦਰਿ ਹਾਕਾਰੜਾ ਆਇਆ ਹੈ ॥
ਨਕਿ ੫੯੫/੯ ਜੋ ਅਸਮਾਨਿ ਨ ਮਾਵਨੀ ਤਿਨ ਨਕਿ ਨਥਾ ਪਾਇ
ਚਿਤਿ ੧੨੪੩/੯ ਮਿਠਾ ਖਾਧਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਕਉੜਤਣੁ ਧਾਇ
ਸੈਸਾਰਿ ੧੩[illegible]/੧੫ ਅਉਧੂ ਸਹਜੇ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿ
ਜਾ ਤੇ ਫਿਰਿ ਨ ਆਵਹੁ ਸੈਸਾਰਿ ॥
ਪਗਿ ੧੩੩੦/੭ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇਹਿ ਲਗਉ ਪਗਿ ਤੇਰੈ ॥

ਭਰਨਾਲਿ = ਭਰਨਾਲ ਵਿੱਚ ਮਨਿ = ਮਨ ਵਿੱਚ
ਨਿਜਘਰਿ = ਨਿਜਘਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿ = ਰੰਗ ਵਿੱਚ
ਦਰਿ = ਦਰ ਤੇ ਨਕਿ = ਨਕ ਵਿੱਚ
ਚਿਤਿ = ਚਿਤ ਵਿੱਚ ਸੈਸਾਰਿ=ਸੈਸਾਰ ਵਿੱਚ
ਪਗਿ = ਪਗ ਵਿੱਚ

---

੧. 'ਅਪ.-ਇ / ਸੰ.-ਏ ਤੋਂ (ਸੰ.ਗ੍ਰਹੇ – ਅਪ.ਘਰਿ, ਗੁ.ਭਾ.ਘਰਿ)
ਪੰ:੩੧੩ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ' ਦੁਨੀ ਚੰਦ

੨) (-ੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਹੁਕਮੀ ੪੧੯/੨੭ ਹੁਕਮੀ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ਆਇਆ ਜਾਣੀਐ॥
ਹੁਕਮੀ = ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ

੩) (-ੇ)[1]-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਦੁਆਰੇ ੫੬੭/੫ ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸੁਆਮੀ ਤੇਰੈ ਦੁਆਰੇ॥
ਨਰਕੇ ੯੦੬/੩ ਮਨੂਆ ਡੋਲੈ ਨਰਕੇ ਪਾਈ॥
ਭਰਮੇ ੧੪੨/੧੧ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਕਾਰਿ ਭਰਮੇ ਪਚੀਐ॥
ਘਰੇ੪੧੪/੨੩ਕਹਾ ਚਲਹੁ ਮਨ ਰਹਹੁ ਘਰੇ॥
ਦੁਆਰੇ = ਦੁਆਰ ਤੇ ਨਰਕੇ = ਨਰਕ ਵਿੱਚ
ਭਰਮੇ = ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਘਰੇ = ਘਰ ਵਿੱਚ

੪) (-ੈ)[2]-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਲਲੈ ੨੨/੧੯ ਆਪੁ ਗਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਮਿਲਿ ਸਲਲੈਸਲਲ ਸਮਾਇ
ਚਿਤੈ ੨੨੫/੨੭ਕਾਮੁ ਚਿਤੈ ਕਾਮਣਿ ਹਿਤਕਾਰੀ॥
ਸੰਸਾਰੈ੨੨੭/੧੦ਨਿਹਚਲੁ ਕੋਇ ਨ ਦਿਸੈ ਸੰਸਾਰੈ॥
ਸਲਲੈ = ਸਲਲ ਵਿੱਚ ਚਿਤੈ= ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰੈ=ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ

੫) (-ਅਹਿ)[3]-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਭਰਮਹਿ ੪੨੧/੧੨ ਮਨਮੁਖ ਤੋਟਾ ਨਿਤ ਹੈ ਭਰਮਹਿ ਭਰਮਾਇ॥
ਮਨਹਿ ੩੫੩/੨੬ ਮਨ ਸਿਉ ਜੂਝਿ ਮਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਏ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸ
ਭਰਮਹਿ = ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਮਨਹਿ= ਮਨ ਵਿੱਚ

---

੧. ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਇਹ ਏ-ਅੰਤ ਰੂਪ 'ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ -ਕ ਪ੍ਰਤਯਯਾਂਤ ਸਤਵੀਂ ਇੱਕਵਚਨ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ - ਸੰ.ਦ੍ਵਾਰਕੇ >* ਦੁਆਰਏ' ਪੰ:੩੧੪ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍

੨. (ਸੰ.-ਕੇ)-- '...ਸਲਲੈ,ਆਦਿ ਰੂਪ ਜਿਹੜੇ ਬਦਲਕੇ ...ਏਕਾਰਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ- ਕ ਪ੍ਰਤਯਯਾਂਤ ਸਤਵੀਂ ਇੱਕਵਚਨ ਦ੍ਵਾਰਕੇ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ-' ਪੰ:੩੧੪ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ
ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍

੩. ' -ਹਿ ਇਸ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਉਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੰ.- ਸ੍ਮਿਨ੍ ਤੋਂ- ਸਿ ਤੋਂ- ਹਿ ਤੋਂ- ਹਿ' -
ਪੰ:੩੧੪ ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍ - ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕਾਸ

ਪਰਵਰਤੀ 'ਹੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 'ਹੀ' ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਂਵ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾਰਕ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿਹਨ (ਿ) ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਘਰ ਹੀ ੧੨੭੩/੨੩ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ 'ਘਰ ਹੀ' ਪਰਗਾਸਿਆ...॥
ਘਰ ਹੀ ੧੨੭੩/੨੫ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ਘਰ ਹੀ ਪਿਰੁ ਪਾਇਆ...॥
ਘਰ ਹੀ ੫੮੪/੯ ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰੁ ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸਮ੍ਹਾਲੇ।
ਘਟ ਹੀ ੭੯੫/੧੧ ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੰਦਰੁ ਘਟ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ।
ਘਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਘਰ ਹੀ = ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਘਟਿ ਦੀ ਥਾਂ ਘਟ ਹੀ = ਘਟ ਵਿੱਚ ਹੀ

ਪਰੰਤੂ ਜੇ -ਹੀ ਏ-ਅੰਤ ਵਿਭਕਤੀ ਨਾਲ ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਭਕਤੀ ਦਾ ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ:-

ਘਰੇ ਹੀ ੧੪੧੨/੧੮ ਉਦੇਸੀਆ ਘਰੇ ਹੀ ਵੁਠੀ ਕੁੜਿਈ ਰੰਨੀ ਧੰਮੀ॥
ਘਰੇ ਹੀ = ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

੧) (-੦)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਤੀਰਥ ੪੧੯/੪ ਇਕਿ ਤਪਸੀ ਬਨ ਮਹਿ ਤਪੁ ਕਰਹਿ
ਨਿਤ ਤੀਰਥ ਵਾਸਾ॥
ਨਰਕ ੪੨੦/੨੭ ਮਨਮੁਖੁ ਜੇ ਸਮਝਾਈਐ ਭੀ ਉਝੜਿ ਜਾਏ
ਬਿਨੁ ਹਰਿਨਾਮ ਨ ਛੁਟਸੀ ਮਰਿ ਨਰਕ ਸਮਾਏ॥
ਚਰਣ ੧੩੨੯/੫ ਜਾਕੀ ਵਾਸੁ ਬਨਾਸਪਤਿ ਸਉਰੈ ਤਾਸੁ ਚਰਣ ਲਿਵ ਰਹਿਆ।
ਤੀਰਥ = ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਰਕ = ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ
ਚਰਣ = ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ

੨) (-ੋ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਜਦ ਸੰਗਿਆ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ(ੋ)ਲਾਇਆ ਹੈ:

ਬਨਬਨੋ ੪੩੭/੫ ਹਉ ਬਨਬਨੋ ਦੇਖਿ ਰਹੀ...॥
ਬਨਬਨੋ = ਬਨ ਬਨ ਵਿੱਚ

੩) (ੀ)[1]-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨੈਨੀ ੧੧੨੬/੧੯ ਨੈਨੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਹੀ ਤਨੁ ਹੀਨਾ ...॥
ਮਸਾਣੀ ੪੧੮/੬ ਇਕਨ੍ਹਾ ਪੇਰਣੁ ਸਿਰਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨ੍ਹਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ॥
ਬੇਬਾਣੀ ੪੬੭/੨੮ ਰਹੇ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ॥
ਦੰਦੀ ੬੪੨/੧੬ ਸੋਰਠਿ ਸਦਾ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜੇ ਸਚਾ ਮਨਿ ਹੋਇ॥
ਦੰਦੀ ਮੈਲੁ ਨ ਕਤੁ ਮਨਿ ਜੀਭੈ ਸਚਾ ਸੋਇ॥
ਘਰੀ ੪੧੮/੬ ਜਿਨ੍ ਕੇ ਬੰਕੇ ਘਰੀ ਨ ਆਇਆ ...॥
ਗੁਰਚਰਣੀ੮੭੯/੧੪ਗੁਰਚਰਣੀ ਸੇਵਕੁ ਲਾਗਾ॥
ਤੀਰਥੀ੭੮੯/੧੩ ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਤਨਿ ਚੋਰ॥
ਕੰਨੀ ੩੫੪/੨੪ ਅਖੀ ਅੰਧੁ ਜੀਭ ਰਸੁ ਨਾਹੀ ਕੰਨੀ ਪਵਣੁ ਨ ਵਾਜੈ॥
ਮਹਲੀ ੧੬/੨ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਮਹਲੀ ਪਾਏ ਥਾਉ॥
ਰਾਹੀ ੧੦੨੯/੧੬ਕੂੜਿ ਮੁਠੀ ਚਾਲੇ ਬਹੁ ਰਾਹੀ॥
ਆਕਾਸੀ੧੨੭੩/੧੪ ਸਰਵਰਿ ਕਮਲੁ ਕਿਰਣਿ ਆਕਾਸੀ...॥

ਨੈਨੀ = ਨੈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਾਣੀ = ਮਸਾਣਾਂ ਵਿੱਚ
ਬੇਬਾਣੀ=ਬੇਬਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੰਦੀ = ਦੰਦਾਂ ਉਤੇ
ਗੁਰਚਰਣੀ=ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ
ਤੀਰਥੀ = ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਕੰਨੀ = ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ
ਮਹਲੀ = ਮਹਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹੀ = ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ
ਆਕਾਸੀ= ਆਕਾਸਾਂ ਵਿੱਚ

੪) (-ਅਹ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਣਹ ੧੧੧੦/੧੦ ਨਾਨਕ ਅਵਗਣ ਗੁਣਹ ਸਮਾਣੇ ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈ॥
ਗੁਣਹ = ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ

੫) (-ਅਹਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਣਹਿ ੧੧੧੨/੧੪ ਗੁਣ ਗੁਣਹਿ ਸਮਾਣੇ ਮਸਤਕਿ ਨਾਮ ਨੀਸਾਣੋ॥
ਗੁਣਹਿ = ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ

---

੧. "ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਰਾਂਤ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਵੀਂ ਵਿਭਕਤੀ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਦਾ ਰੂਪ -ਸੁ,-ਸੁ ਲਗਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ:-ਵ੍ਰਿਹੇਸੁ, ਪੁਰੇਸੁ ਇਸ -ਏਸੁ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ -ਏਸੁ ਹੋ ਗਿਆ; ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤੇਸੁ, ਪੁੱਤੇਸੁ। ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਰੀਸੇ -ਏਸੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ -ਏਹਿ ਹੋ ਗਿਆ; ਜਿਵੇਂ:- ਅਪ.ਪੁੱਤਹਿ(=ਪੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ)। ਏਸੇ ਅਪ.-ਏਹਿ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ -ਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਸੰ.ਵ੍ਰਿਹੇਸੁ ਤੋਂ ਪੰ.ਘਰੀਂ"

. ਪੰ: ੩੧੫- ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ- ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍

<u>ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

੧) (-ੁ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਜਮੁ ੧੦੩੦/੧੪ ਜਿਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ
ਤਿਸੁ ਚੂਕਾ ਜਮੁ ਭੈ ਭਾਰਾ ਹੇ॥
ਜਗਤੁ ੧੦੪੧/੧੨ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਤਿਹੁ ਲੋਈ ਜਗਤੁ ਪਿਤ ਦਾਤਾ
ਗੁਰੁ ੧੦੨੭/੨੦ ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ॥
ਮਨੁ ੧੦੧੧/੨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਕਾਟੈ ਮਨੁ ਪੀਰਾ॥

ਜਮੁ ਭੈ = ਜਮ ਦਾ ਭੈ ਜਗਤੁ ਪਿਤ = ਜਗਤ ਦਾ ਪਿਤਾ
ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ=ਗੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ, ਮਨੁ ਪੀਰਾ= ਮਨ ਦੀ ਪੀੜ

੨) (-ੇ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਖਸਮੈ ੩੬੦/੨੪ ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ ਕੀੜਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੈ ਦਾਣੇ॥
ਦਾਣੈ ੧੨/੨੦ ਤੇਰੇ ਦਾਣੈ ਕੀਮਤਿ ਨ ਪਵੈ ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ ਕਵਣੁ ਸੁਮਾਰੁ॥
ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ = ਖਸਮ ਦੀ ਨਦਰ ਵਿੱਚ
ਤੇਰੇ ਦਾਣੈ ਕੀਮਤਿ = ਤੇਰੇ ਦਾਣਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ

੩) (_)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਬਿਖੁ ੧੦੦੯/੧੭ ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ ਲਾਦਿਆ ਦੀਆ ਸਮੁੰਦ ਮੰਝਾਰਿ॥
ਬਿਖੁ ੧੫੩/੨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੂਟੇ ਬਿਖੁ ਮਾਟੁ॥

ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ = ਬਿਖ ਦਾ ਬੋਹਿਥ (ਜਹਾਜ਼)
ਬਿਖੁ ਮਾਟੁ = ਬਿਖ ਦਾ ਮਾਟ(ਮੱਟ, ਘੜਾ)

੪) (-ਅਹਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਪਿਰਹਿ ੪੩੬/੧ ਧਨ ਪਿਰਹਿ ਮੇਲਾ ਹੋਇ...॥
ਧਨ ਪਿਰਹਿ ਮੇਲਾ = ਧਨ ਤੇ ਪਿਰ ਦਾ ਮੇਲਾ

੫) (-ੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਹੁਕਮੀ ੧੦੧੫/੨੬ ਹੁਕਮੀ ਬਾਧੇ ਪਾਸੇ ਖੇਲਹਿ॥
ਹੁਕਮੀ = ਹੁਕਮ ਦੇ

੬) (-ਅਸ੍ਯ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ੧੩੫੩/੧੪ ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿ ਕੇ।
ਬਾਸੁਦੇਵਸ੍ਯ ੧੩੫੩/੨੦ ਆਤਮੰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਸੁਦੇਵਸ੍ਯ ਜੇਕੋਇ ਜਾਨਸਿ ਭੇਵ॥
ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ = ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਾਗਰ
ਆਤਮੰ...ਬਾਸੁਦੇਵਸ੍ਯ = ਬਾਸਦੇਵ ਦਾ ਆਤਮਾ

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

੧) (-ਾ ਜਾਂ ਾਂ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਭਗਤਾ ੧੪੫/੨੦ ਭਗਤਾ ਤੇ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ॥
ਮੁਣਸਾਂ ੫੮੦/੪ ਮਰਣੁ ਮੁਣਸਾਂ ਸੂਰਿਆ ਹਕੁ ਹੈ...॥
ਭਗਤਾ = ਭਗਤਾਂ ਦਾ   ਮੁਣਸਾਂ = ਮੁਣਸਾਂ ਦਾ

੨) (-ਅਹ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਨਾਥਹ ੯੩੪/੧੬ ਸੁਣਿਨਰ ਨਾਥਹ ਨਾਥ ਤੂ ਨਿਧਾਰਾ ਆਧਾਰੁ॥
ਨਾਥਹ ਨਾਥ = ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨਾਥ

੩) (-੦)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਸੰਤ ੧੮/੧੮ ਸੰਤ ਸਭਾ ਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਧੇਣੁ॥
ਸਾਧ੫੯੬/੧੧ ਸਾਧ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਨ ਚਾਖਿਆ॥
ਸੰਤ ਸਭਾ = ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ
ਸਾਧ ਸਭਾ = ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸਭਾ

੪) (-ਅਨਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਦਾਸਨਿ ੧੩੩੦/੩ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿਦਾਸਾ ਜਗਿ ਹਾਰਿਆ
ਤਿਨਿ ਜੀਤਾ॥
ਦਾਸਨਿਦਾਸਾ= ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ

੫) (-ੀ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਵਿਕਾਰੀ ੨੨੦/੨੦ ਸੁਖੁ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖੁ ਆਗਲ ਹੋਇ॥
ਸਗਲ ਵਿਕਾਰੀ ਹਾਰੁ ਪਰੋਇ॥
ਗੁਣੀ ੫੯/੨੬ ਨਾਨਕੁ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੀਐ ਪਾਈਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥
ਕੰਨੀ ੪੭੨/੨੪ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਨਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ॥
ਵਿਕਾਰੀਹਾਰੁ = ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਰ
ਗੁਣੀਨਿਧਾਨੁ = ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਧਾਨ(ਖਜ਼ਾਨਾ)
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕ = ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸੂਤਕ

੬) ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਅਨੁਸਾਰ(ਜ਼ੇਰ=ਿ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਕਾਲੂਬਿ ੧੨੯੧/੮ ਚਿਲਮਿਲਿ ਬਿਸੀਆਰ ਦੁਨੀਆ ਫਾਨੀ॥
ਕਾਲੂਬਿਅਕਲ ਮਨ ਗੋਰ ਨ ਮਾਨੀ॥
ਕਾਲੂਬਿਅਕਲ = ਅਕਲ ਦਾ ਕਾਲੂਬ

ਸੰਬੋਧਨ ਇਕਵਚਨ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ;

੧) (-੦)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

(ਮੂਰਖ)ਮਨ ੯੯੯/੧੫ ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ॥
(ਏ)ਮਨ ੧੧੧੨/੨੮ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤੂ ਛੋਡਿ ਆਲ ਜੰਜਾਲਾ ਰਾਮ॥
ਨਾਨਕ ੪੩੯/੧੮ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ...॥
ਪ੍ਰਭ ੧੧੦੯/੧੮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ....॥

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਵਿਅੰਜਨ ਦੇ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਜੇਕਰ ਨਾਂਵ ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਸ੍ਵਰ-ਯੁਕਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ ਲਾਇਆ ਉਵੇਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ:-

ਅਉਧੂ ੧੩੨੮/੧੫ ਅਉਧੂ ਸਹਜੇ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿ...॥
ਮਾਧੋ ੧੧੯੦/੨੫ ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੋ ਐਸੀ ਸਕਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ॥

ਮੂਰਖ ਮਨ = ਹੇ ਮੂਰਖ ਮਨ　　ਏ ਮਨ = ਹੇ ਮਨ
ਨਾਨਕ = ਹੇ ਨਾਨਕ　　ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ = ਹੇ ਬੰਕੇ ਪ੍ਰਭ
ਅਉਧੂ = ਹੇ ਅਉਧੂਤ　　ਮਾਧੋ = ਹੇ ਮਾਧਵ

੨) (ਾ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਨਾਨਕਾ ੪੭੦/੨੦ ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ॥
ਸਾਹਿਬਾ ੧੫੬/੧੫ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ॥
ਸਜਣਾ ੭੬੪/੨੪ ਆਵਹੁ ਸਜਣਾ ਹਉ ਦੇਖਾ ਦਰਸਨੁ ਤੇਰਾ ਰਾਮੁ॥
ਪਰਵਰਦਗਾਰਾ ੬੬੦/੧੮ ਨਾਨਕੁਸਾਇਰੁਏਵ ਕਹਿਤੁਹੈਸਚੇਪਰਵਰਦਗਾਰਾ॥
ਪੁਰਖਾ ੯੩੮/੭ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਈਐ ਪੁਰਖਾ...॥
ਪਿਰਾ ੧੧੦੮/੨੭ ਆਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ...॥
ਮਿਤ੍ਰਾ ੭੪/੨੨ ਪਹਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ॥

ਨਾਨਕਾ = ਹੇ ਨਾਨਕ　　ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ = ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ
ਸਜਣਾ = ਹੇ ਸੱਜਣ　　ਪਰਵਰਦਗਾਰਾ = ਹੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ
ਪੁਰਖਾ = ਹੇ ਪੁਰਖ　　ਪਿਰਾ = ਹੇ ਪਿਰ
ਮਿਤ੍ਰਾ = ਹੇ ਮਿੱਤ੍ਰ

*****

ਆ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

• • •

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਕਰਤਾ ਕੁਦਰਤਾ ਤੋਆ ਨਾਨੂਆ ਦੀਵਾ	ੀ	ਕੂੜੀ
	ੈ	ਨਾਨੂਐ ਕਰਤੈ ਦਾਤੈ	ੇ	ਕੂੜੇ ਰਾਜੇ ਵਣਜਾਰੇ ਪਾਧੇ
	ੌ	ਕੁਦਰਤੌ ਦਾਤੌ	ਇਆ	ਵਣਜਾਰਿਆ
	ੇ	ਰਾਜੇ		
ਕਰਮ	੦	ਦਾਤਾ ਛਾਬਾ ਬੰਨਾ ਰਸੀਆ	ੇ	ਦਾਤੇ ਮੰਗਤੇ ਕੂੜੇ ਵਣਜਾਰੇ
	ੇ	ਕਰਤੇ ਕੂੜੇ		
	ੈ	ਪਾਸੈ		
	ੁ	ਬਛੁ		
	ੋ	ਵਣਜਾਰੋ		
	ੁ	ਗਦਹੁ		
ਕਰਣ	ਿ	ਬਿਰਹਿ		
	ੈ	ਭਾਣੈ ਦੀਵੈ		
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ	ੇ	ਕੂੜੇ	ਇਆ ਂ	ਚਾਟੜਿਆ ਰਸੀਆਂ
ਅਪਾਦਾਨ	ਇਅਹੁ	ਤੋਇਅਹੁ ਚਸਿਅਹੁ		
ਅਧਿਕਰਣ	ਿ	ਬੋਹਿਥਿ	ੀ, ੀਂ	ਸਉਦੀ, ਖਾਤੀ ਸਉਦੀ
	ੈ	ਤੋਐ ਛਾਟੈ ਪੇਈਐ ਪਲੈ ਪੰਧਿ	ਂ	ਟੋਵੈਂ
ਸੰਬੰਧ	ੇ	ਕਰਤੇ ਦਾਤੇ		
	ੈ	ਸਾਚੈ		
ਸੰਬੋਧਨ	੦	ਕਰਤਾ	-ਇਹੋ	ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਅੰਧਿਹੋ
	ੇ	ਬਾਲੇ ਦਾਤੇ ਪਾੜੇ		
	ਇਆ	ਵਣਜਾਰਿਆ		

• • •

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਆ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ;

੧) (੦)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਤ ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਰਤਾ ੬੦/੧੨ ਮਨਮੁਖਿ ਗਣਤ ਗਣਾਵਣੀ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ॥
ਗੁਰਦਾਤਾ ੯੦੮/੪ ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਗੁਰਦਾਤਾ ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰੀ॥
ਤੋਆ ੧੨੯੦/੧੨ ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ...॥
ਨਟੂਆ ੯੦੬/੨੦ ਖਿਨ ਮਹਿ ਵੇਸ ਕਰਹਿ ਨਟੂਆ ਜਿਉ...॥
ਦੀਵਾ ੮੭੮/੧੦ ਅਹਿਨਿਸਿ ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅਥਕੁ...॥

ਕਰਤਾ ਗੁਰਦਾਤਾ ਤੋਆ ਨਟੂਆ ਦੀਵਾ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਹਨ।

੨) (-ੈ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਨਟੂਐ ੪੨੨/੧੭ ਨਟੂਐ ਸਾਂਗੁ ਬਣਾਇਆ ਬਾਜੀ ਸੰਸਾਰਾ॥
ਕਰਤੈ ੭੨/੨੦ ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਆਪੁ ਲੁਕਾਇਆ...॥
ਦਾਤੈ ੧੦੩੦/੨੨ ਸੁਖੁ ਦੂਖੁ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਕੀਏ॥
ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਨਿ ਦਾਤੈ ਦੀਏ॥
ਨਟੂਐ = ਨਟੂਏ ਨੇ   ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ = ਤਿਸ ਕਰਤੇ ਨੇ
ਜਿਨਿ ਦਾਤੈ = ਜਿਸ ਦਾਤੇ ਨੇ

੩) (-ੌ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰਦਾਤੌ ੬੩੬/੨੭ ਤੂ ਗੁਰਦਾਤੌ ਨਿਰਮਲੌ ਭਾਈ
ਨਿਰਮਲੁ ਨਾ ਮਨੁ ਹੋਇ॥
ਦਾਤੌ ੪੧੯/੧੧ ਤੂ ਦਾਤੌ ਹਮ ਜਾਚਿਕਾ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਦੀਜੈ॥
ਗੁਰਦਾਤੌ = ਗੁਰ-ਦਾਤਾ   ਦਾਤੌ = ਦਾਤਾ

੪) (-ੇ)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਰਾਜੇ ੯੩੧/੭ ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਰੰਕ ਨਹੀ ਰਹਣਾ...॥
ਰਾਜੇ = ਰਾਜਾ ਨੇ

...

ਅ)

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ -ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕੁਤੀ ੩੬੦/੨੨ ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁਤੀ ਮੋਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਇ
ਕੁਤੀ = ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ੇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਕੁਤੇ ੪੬੮/੧੯ ਇਕ ਦਝਹਿ ਇਕ ਦਬੀਅਹਿ ਇਕਨਾ ਕੁਤੇ ਖਾਹਿ।
ਰਾਜੇ੧੨੮੮/੯ ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ..॥
ਵਣਜਾਰੇ੯੯੨/੨੨ਏਕੋ ਹਾਟੁ ਸਾਹੁ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ..॥
ਪਾਧੇ ੪੧੮/੨ ਪੰਡਿਤ ਪਾਧੇ ਜੋਇਸੀ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਹਿ ਪੁਰਾਣਾ॥
ਕੁਤੇ = ਕੁਤਾ ਤੋਂ ਬਹੁਵਚਨ ਰਾਜੇ = ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਬਹੁਵਚਨ
ਵਣਜਾਰੇ=ਵਣਜਾਰਾ ਤੋਂ ਬ:ਵ: ਪਾਧੇ = ਪਾਂਧਾ ਤੋਂ ਬਹੁਵਚਨ

੩) ਆ ਤੋਂ -ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਵਣਜਾਰਿਆ ੪੭੦/੧੬ ਖਸਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਡੁਬੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ॥
ਵਣਜਾਰਿਆ = ਵਣਜਾਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

...

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇਕਵਚਨ</u>

੧)ੳ. (੦-)-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਤ ਆ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਦਾਤਾ ੪੬੬/੧੪ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਦਾਤਾ ਪਾਇਆ...॥
ਛਾਬਾ ੯੯੨/੨੧ ਜਿਹਵਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟੁ ਛਾਬਾ ਤੋਲਉ ਨਾਮੁ ਅਜਾਚੀ॥
ਬੇੜਾ ੧੧੭੧/੨ ਰਾਮਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਉ...॥
ਰਸੀਆ੧੦੨੧/੭ ਆਪੇ ਜੋਗੀ ਆਪੇ ਭੋਗੀ॥ ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਪਰਮ ਸੰਜੋਗੀ॥
ਦਾਤਾ ਪਾਇਆ = ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ
ਛਾਬਾ = ਛਾਬਾ(ਹੈ) ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਉ = ਬੇੜਾ(ਬੇੜੇ) ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੋ
ਰਸੀਆ= ਰਸੀਆ(ਹੈ)

ਅ.ਅੰਤਿਮ ਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਆਰਥੇ-ਉਲ ਜੋੜਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਬੇੜੁਲਾ ੭੨੯/੧੧ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ॥
ਬੇੜੁਲਾ= ਬੇੜਾ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਕਰਤੇ ੮੭੭/੨੭ ਨਿਹਚਉ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਪਾਏ...॥
ਗੂੰਗੇ ੬੩੫/੩ ...ਜਿਉ ਗੂੰਗੇ ਮਿਠਿਆਈ॥
ਕਰਤੇ = ਕਰਤਾ(ਕਰਤੇ)ਨੂੰ ਗੂੰਗੇ =ਗੂੰਗਾ(ਗੂੰਗੇ)ਨੂੰ

੩) -ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਪਾਸੈ ੧੦੧੪/੨੭ ਰਾਜੰ ਰੂਪੰ ਰੰਗੰ ਮਾਲੰ ਜੋਬਨੁ ਤੇ ਜੁਆਰੀ।
ਹੁਕਮੀ ਬਾਧੇ ਪਾਸੈ ਖੇਲਹਿ ਚਉਪੜਿ ਏਕਾ ਸਾਰੀ॥
ਪਾਸੈ= ਪਾਸਾ(ਪਾਸੈ)ਨੂੰ

੪) -ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ -ਊ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਬਛਰੂ ੧੧੯੦/੧੬ ਆਪੇ ਬਛਰੂ ਗਊ ਖੀਰੁ॥ ਆਪੇ ਮੰਦਰੁ ਥੰਮ੍ਹੁ ਸਰੀਰੁ॥
ਬਛਰੂ = ਬਛਰਾ(ਹੈ)

੫) -ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਓ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਵਣਜਾਰੋ ੫੮੦/੧੯ ਗੁਣ ਛੋਡਿ ਬਿਖੁ ਲਦਿਆ ਅਵਗੁਣ ਕਾ ਵਣਜਾਰੋ॥
ਵਣਜਾਰੋ = ਵਣਜਾਰਾ

੬) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਹੁ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗਦਹੁ ੭੯੦/੪ ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ॥
ਗਦਹੁ = ਗਦਹਾ(ਗਦਹੁ)ਨੂੰ

• • •

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਦਾਤੇ ਮੰਗਤੇ ੧੨੮੩/੨੪ ੨੫
ਇਕਿ ਸਾਹ ਸਦਾਵਹਿ ਸੰਚਿ ਧਨੁ ਦੂਜੈ ਪਤਿ ਖੋਈ॥
ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਸੋਈ॥
ਕੁਤੇ ੧੨੮੮/੧੦ ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ...॥
ਵਣਜਾਰੇ ੧੫੫/੧੩ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਭਾਰਾ ਹਮਤਿਸਕੇ ਵਣਜਾਰੇ॥
ਦਾਤੇ, ਮੰਗਤੇ, ਕੁਤੇ, ਵਣਜਾਰੇ = ਦਾਤਾ, ਮੰਗਤਾ, ਕੁਤਾ, ਵਣਜਾਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹਨ।

• • •

<u>ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਬਿਰਹਿ ੯੩੫/੧੫ ਚੋਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿਆਹਿ
ਬਿਰਹਿ = ਬਿਰਹਾ ਨਾਲ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਭਾਣੈ ੫/੧੯ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ...॥
ਦੀਵੈ ੮੭੮/੧੧ ਐਸਾ ਦੀਵਾ ਨੀਰਿ ਤਰਾਇ
ਜਿਤੁ ਦੀਵੈ ਸਭ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥
ਦੀਵੈ = ਦੀਵਾ(ਦੀਵੈ)ਦੁਆਰਾ ਭਾਣੈ = ਭਾਣਾ (ਭਾਣੈ) ਨਾਲ

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਕੁਤੇ ੧੪੩/੧੦ ਕੁਤੇ ਚੰਦਨੁ ਲਾਈਐ ਭੀ ਸੋ ਕੁਤੀ ਧਾਤੁ॥
ਕੁਤੇ = ਕੁਤਾ (ਕੁੱਤੇ) ਨੂੰ

...

੨)

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਬਾਟੜਿਆ ੯੩੮/੩ ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਐ ਬਾਟੜਿਆ ਮਤਿਦੇਇ॥
ਬਾਟੜਿਆ = ਬਾਟੜਿਆਂ ਨੂੰ

੨) ਅੰਤਿਮ-ਆ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਰਸੀਆਂ ੧੨੭੯/੧੪
ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਓਮਾਹਾ ਹੋਇ॥
ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਘਰਿ ਧਨਿ ਹੋਇ॥
ਰਸੀਆ ਤੋਂ ਰਸੀਆਂ

...

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਅਹੁ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਤੋਇਅਹੁ ੧੨੯੦/੧੧ ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾਂ
ਤੋਇਅਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਗੰਨਾ॥
ਰਸਿਅਹੁ ੧੨੪੧/੧੬ ਨਾਨਕ ਰਸਿਅਹੁ ਬੁਖ ਬਿੰਦ...॥
ਤੋਇਅਹੁ = ਤੋਆ ਤੋਂ   ਰਸਿਅਹੁ = ਰਸਾ ਤੋਂ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਬੋਹਿਥਿ ੧੫੩/੧੧ ਬੋਹਿਥਿ ਚੜਉ ਜਾ ਆਵੈ ਵਾਰੁ॥
ਬੋਹਿਥਿ = ਬੋਹਿਥ ਵਿੱਚ

(ਬੋਹਿਥਾ-ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਤੇ ਆ-ਅੰਤ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ)।

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਤੋਇ ੧੨੯੦/੧੨ ਤੋਆ ਆਖਿ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਇ ਬਹੁਤੁਬਿਕਾਰਾ॥
ਝਾਟੇ ੯੬੫/੧੧ ਊਡਿ ਊਡਿ ਰਾਵਾ ਝਾਟੇ ਪਾਇ॥
ਪੇਈਐ੬੪੨/੧੬ ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ਤੈ ਵਸੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗ॥
ਪਲੈ ੧੯/੧੮ ਸਚੀ ਕਾਰੈ ਸਚੁ ਮਿਲੈ ਗੁਰਮਤਿ ਪਲੈ ਪਾਇ॥
ਧੰਧਿ ੫੮੧/੧੪ ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਧੰਧਿ ਬਾਧੀ ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਛਡਾਵਣਹਾਰੋ॥

ਤੋਇ = ਤੋਆ(ਤੋਏ) ਵਿੱਚ   ਝਾਟੇ = ਝਾਟਾ(ਝਾਟੇ) ਵਿੱਚ
ਪੇਈਐ= ਪੇਈਆ ਵਿੱਚ   ਪਲੈ = ਪਲਾ(ਪਲੇ) ਵਿੱਚ
ਧੰਧਿ = ਧੰਧਾ(ਧੰਧੇ) ਵਿੱਚ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਜਾਂ ਈਂ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਖਾਤੀ ੧੪੧੨/੨੬ ਗਲੀਂ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਵਣਾ ਖਾਤੀ ਟੋਵੈ॥
ਸਊਦੀ ੧੦੩੨/੨੦ ਕਾਚੀ ਸਊਦੀ ਤੋਟਾ ਆਵੈ...॥
ਸਊਦੀਂ ੩੫੬/੧੯ ਸਗਲੀ ਸਊਦੀਂ ਤੋਟਾ ਆਵੈ...॥

ਖਾਤੀ = ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਸਊਦੀ,ਸਊਦੀਂ = ਸਊਦਿਆਂ ਵਿੱਚ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਟੋਵੈ ੧੪੧੨/੨੬ ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਵਣਾ ਖਾਤੀ ਟੋਵੈ॥
ਟੋਵੈ = ਟੋਇਆਂ ਵਿੱਚ

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਰਤੇ ੧੨/੨੫ ਬਾਬਾ ਜੇ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ॥
ਦਾਤੇ ੧੨/੨੦ ਤੇਰੇ ਦਾਨੈ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ ਕਵਣੁ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ = ਕਰਤਾ(ਕਰਤੇ)ਦੀ ਕੀਰਤੀ
ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ = ਉਸ ਦਾਤਾ(ਦਾਤੇ) ਦਾ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਸਚੈ ੬੮੯/੩ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸਾਚੇ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ॥
ਦਰਿ ਸਾਚੈ = ਸਾਚਾ (ਸਾਚੈ) ਦੇ ਦਰ ਤੇ

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਆ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਰਤਾ ੫੯੬/੨੮ ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੈ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ...॥
ਕਰਤਾ = ਹੇ ਕਰਤਾ

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਬਾਲੇ ੯੩੮/੧੩ ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ ਕਹ ਆਵਹੁ ਕਹ ਜਾਹੋ॥
ਦਾਤੇ੧੧੦੯/੧੫ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆ ਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੋ॥
ਪਾਂਡੇ ੬੫੩/੧੫ ਤਾਕੀ ਰਜਾਇ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇ ਅਬ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ਪਾਂਡੇ॥
ਦਾਤੇ = ਹੇ ਦਾਤਾ   ਪਾਂਡੇ = ਹੇ ਪਾਂਡੇ(ਪਾਂਡਾ)।

੩) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਵਣਜਾਰਿਆ ੭੪/੨੨ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ..॥
ਵਣਜਾਰਿਆ = ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਆ

-੦-

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹੋ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਵਣਜਾਰਿਹੋ ੨੨/੨੫ ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਵਖਰੁ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲਿ...॥
ਅੰਧਿਹੋ ੪੧੯/੧੬ ਲਬਲੋਭ ਛੋਡਹੁ ਅੰਧਿਹੋ ਲਾਲਚ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ...॥
ਵਣਜਾਰਾ ਤੋਂ ਵਣਜਾਰਿਹੋ = ਹੇ ਵਣਜਾਰਿਓ
ਅੰਧਾ ਤੋਂ ਅੰਧਿਹੋ = ਹੇ ਅੰਧੇ (ਜੀਵੋ)
(ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੀ ਸੰਗਿਆ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ

-੦-

ਇ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਹਰਿ ਰਵਿ		
ਕਰਮ	੦	ਦਧਿ		
ਅਧਿਕਰਣ	੦	ਜਲਨਿਧਿ		
ਸੰਬੋਧਨ	ੇ	ਪਤੇ ਹਰੇ		
ਸੰਬੰਧ	੦	ਹਰਿਜਸੁ ਹਰਿ-ਚਰਣੀ		

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਇ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਹਰਿ ੧੫੪/੨੧ ਜਾਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ ਹਰਿ ਸੋਈ॥
ਰਵਿ ੧੩/੧ ਗਗਨਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ...॥

-੦-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਇ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਦਧਿ ੧੦੦੯/੬ ਕੁਰਮਤੀ ਦਧਿ ਮਥੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁਪਾਈਐਨਾਮੁਨਿਧਾਨਾ॥
ਦਧਿ = ਦਧਿ(ਦਹੀ)ਨੂੰ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਇ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਜਲਨਿਧਿ ੧੦੩੩/੧੯ ਬਲਦੀਜਲਿਨਿਵਰੈਕਿਰਪਾ ਤੇ ਆਪੇ ਜਲਨਿਧਿ ਪਾਇਦਾ॥ ਜਲਨਿਧਿ=ਜਲਨਿਧਿ ਵਿੱਚ

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਇ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਹਰਿਜਸੁ ੨੨/੭ ਹਰਿਜਸੁ ਵਖਰੁ ਲੈ ਚਲਹੁ ਸਹੁ ਦੇਖੈ ਪਤੀਆਇ॥
ਹਰਿਚਰਣੀ ੫੦੫/੭...ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਹਰਿਚਰਣੀ॥
ਹਰਿਜਸੁ= ਹਰਿ ਦਾ ਜਸ ਹਰਿਚਰਣੀ=ਹਰਿ ਦੇ ਚਰਣੀ

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਪਤੇ ੮੭੬/੭ ...ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਪਤੇ॥
ਹਰੇ ੮੭੬/੬ ਨ ਜਾਣਾ ਹਰੇ ਮੇਰੀ ਕਵਨ ਗਤੇ॥
ਪਤੇ = ਹੇ ਪਤਿ ਹਰੇ = ਹੇ ਹਰਿ

ਈ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

• • •

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-੦-

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਗਿਆਨੀ ਵਾਪਾਰੀ ਪਾਣੀ ਹਸਤੀ ਅਮਲੀ	੦	ਵਾਪਾਰੀ ਜੋਇਸੀ
	ਇਰ	ਭਾਇਰ	ਏ	ਵਾਪਾਰੀਏ
			ਈ	ਸੰਤੋਖੀਈ
			ਆ	ਖਤ੍ਰੀਆ
ਕਰਮ	੦	ਪਾਣੀ	੦	ਵਾਪਾਰੀ ਹਸਤੀ ਤਾਜੀ ਹਾ
ਕਰਣ	੦	ਪਾਣੀ		
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ	੦	ਅਪਰਾਧੀ	ਆ	ਸੰਤੋਖੀਆ
			ਆਂ	ਸੰਤੋਖੀਆਂ
ਅਪਾਦਾਨ			ੇ	ਕਵੇ
ਅਧਿਕਰਣ				
ਸੰਬੰਧ	੦	ਹੁਕਮੀ	ਆ	ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਮਨਮੁਖੀਆ
	ਿ	ਪਾਣਿ		ਸੈਸਾਰੀਆ
ਸੰਬੋਧਨ	੦	ਗਿਆਨੀ	ਹੋ	ਭਾਈ-ਹੋ

***

ਈ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-o-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਗਿਆਨੀ ੮੩੧/੨੧ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਜਿਨਿ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਈ॥
ਵਾਪਾਰੀ ੯੩੧/੨੬ ਵਣਜੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਣਜੈ ਵਾਪਾਰੀ...॥
ਪਾਣੀ ੬/੮ ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ...॥
ਹਸਤੀ ੧੨੮੬/੧੩ ਸਉ ਮਣੁ ਹਸਤੀ ਘਿਉ ਗੁੜੁ ਖਾਵੈ...॥
ਅਮਲੀ ੫੫੭/੩ ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ...॥

ਗਿਆਨੀ, ਵਾਪਾਰੀ, ਪਾਣੀ, ਹਸਤੀ, ਅਮਲੀ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਰ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਭਾਇਰ ੧੦੧੫/੧੨ ਮਾਮੇ ਤੈ ਮਾਮਾਣੀਆ ਭਾਇਰ ਬਾਪ ਨ ਮਾਉ॥

ਭਾਇਰ = ਭਾਈ

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਵਾਪਾਰੀ ੧੦੨੮/੧੬ ਸਾਰ ਵਖਰ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਵਿਰਲੇ...॥
ਜੋਇਸੀ ੪੧੯/੨ ਪੰਡਿਤ ਪਾਧੇ ਜੋਇਸੀ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਹਿ ਪੁਰਾਣਾ॥

ਵਾਪਾਰੀ, ਜੋਇਸੀ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਹਨ।

੨) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਏ ਲਾਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਵਾਪਾਰੀਏ ੫/੨੩ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥

ਵਾਪਾਰੀਏ = ਵਾਪਾਰੀ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

੩) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ-ਈ ਲਾਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਸੰਤੋਖੀਈ ੪੬੬/੨੮ ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਈ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੋਸਚੁਧਿਆਇਆ॥

ਸੰਤੋਖੀਈ = ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਨੇ

੪) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ -ਆ ਲਾਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਖਤ੍ਰੀਆ ੬੬੩/੨ ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ...॥

ਖਤ੍ਰੀਆ = ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਪਾਣੀ ੩੫੭/੧੯ ਪਾਣੀ ਪਾਵਕੁ ਤਿਨਹਿ ਕੀਆ..॥
ਪਾਣੀ = ਪਾਣੀ ਨੂੰ

...

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਵਾਪਾਰੀ ੧੦੨੧/੯ ਸੇਈ ਸਾਹ ਸਚੇ ਵਾਪਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਿਬੂਝਬੁਝਾਈਹੇ॥
ਹਸਤੀ ੩੫੮/੨੨ ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡਿ ਵਿਲਾਇਤਿਦੇਸਗਏ
ਤਾਜੀ ਹਾਥੀ੧੪੧/੨੬ ਤਾਜੀ ਰਥ ਤੁਖਾਰ ਹਾਥੀ ਪਾਖਰੇ॥
ਬਾਗ ਮਿਲਖ ਘਰ ਬਾਰ ਕਿਥੈ ਸੇ ਆਪਣੇ॥
ਵਾਪਾਰੀ, ਹਸਤੀ, ਹਾਥੀ, ਤਾਜੀ ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-o-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਪਾਣੀ ੪/੧੭ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥
ਪਾਣੀ = ਪਾਣੀ ਨਾਲ

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-

ਅਪਰਾਧੀ ੧੦੧੩/੨੭ ਤੇ ਗੁਣ ਵਿਸਰਿ ਗਏ ਅਪਰਾਧੀ
ਮੈ ਬਉਰਾ ਕਿਆ ਕਰਉ ਹਰੇ॥
ਅਪਰਾਧੀ = ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ

:::

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ-ਆ ਜਾਂ ਆਂ ਲਾਕੇ; ਜਿਵੇਂ:-
ਸੰਤੋਖੀਆ ੧੨੮੬/੨੮ ਦੇਹਿ ਦਾਨੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਸਚਾਨਾਮੁਮਿਲੈਆਧਾਰੁ॥
ਸੰਤੋਖੀਆਂ ੬੩੬/੨੩ ਨਾਉ ਕੀਮਲਿ ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਪਿਆਰੇਨਦਰੀਮੇਲਿਮਿਲਾਉ
ਸੰਤੋਖੀਆ, ਸੰਤੋਖੀਆਂ = ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਨੂੰ

ooooo

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਵੇ ੧੧੦੯/੧੧ ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ॥
ਕਵੇ = ਕਵੀਆਂ ਤੋਂ

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (o)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਹੁਕਮੀ ੬੩੬/੧੩ ਆਇਆ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਪਿਆਰੇ
ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੁ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ = ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਹੁਕਮ

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪਾਣਿ ੧੪੧੦/੧੦ ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ ਕਲ॥
ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ = ਪਾਣੀ ਦਾ ਤਾਰੂ

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ -ਆ ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਪ੍ਰਾਣੀਆ ੭੩/੬ ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਣੀਆ...॥
ਮਨਮੁਖੀਆ੪੨੦/੩ ਮਨਮੁਖੀਆ ਸਿਰਿ ਮਾਰ ਵਾਦਿ ਖਪਾਈਐ॥
ਸੰਸਾਰੀਆ੧੪੫/੨੦ ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ॥
ਜੋਤਿ...ਪ੍ਰਾਣੀਆ = ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤਿ
ਮਨਮੁਖੀਆ ਸਿਰਿ = ਮਨਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ
ਸੈਸਾਰੀਆ = ਸੈਸਾਰੀਆਂ ਦਾ

-o-

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (o)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-
ਗਿਆਨੀ ੧੫੨/੮ ਬੂਝੁ ਰੇ ਗਿਆਨੀ ਮੂਆ ਹੈ ਕਉਣੁ॥
ਗਿਆਨੀ੮੪੦/੨੨ ਬੂਝਹੁ ਗਿਆਨੀ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਰੇ ਗਿਆਨੀ, ਗਿਆਨੀ = ਹੇ ਗਿਆਨੀ

...

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ -ਹੋ ਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-
ਭਾਈਹੋ ੫੭੯/੮ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਿਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ
ਭਾਈਹੋ = ਹੇ ਭਾਈਓ

000

ਉ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-੦-

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਭਉ ਹਿਆਉ ਕਾਉ(~~ਰਾਉ~~) ਗਿਆਨ ਰਾਉ	ਅ	ਜੀਅ
	ੋ	ਕਾਓ	ੇ	ਭੇ
ਕਰਮ	੦	ਪਸਾਉ ਪ੍ਰਿਉ ਅਮਿਉ	ਅ	ਘਿਅ ਜੀਅ
	ੋ	ਨਾਓ	ੇ	ਸੇ
			-ਵ	ਥਾਵ ਕਾਵ ਨਾਵ
ਕਰਣ	-ਇ	ਘਿਇ		
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ			-ਵ	ਨਾਵ
			-ਅ	ਜੀਅ
ਅਪਾਦਾਨ	-ਵਹੁ	ਥਾਵਹੁ ਨਾਵਹੁ		
	-ਅਹੁ	ਜੀਅਹੁ		
ਅਧਿਕਰਣ	ੇ	ਭੇ	-ਈ	ਪਾਈ ਥਾਈ ਨਾਈ
	ੈ	ਨਾਏ		
	ਇ	ਹਿਆਇ ਨਾਇ ਠਾਇ ਜੀਇ ਭਾਇ ਰਾਇ		
ਸੰਬੰਧ	੦	ਭਉ	-ਵਾ	ਥਾਵਾ
	-ਵਿ	ਭਵਿ		
	- ਅ	ਪ੍ਰਿਅ		
ਸੰਬੋਧਨ	੦	ਪ੍ਰਿਉ		

-੦-

ਉ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-੦-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਉ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ:-

ਭਉ ੮੪੦/੩ ਸਭਿ ਮਿਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਭਾਗੈ॥
ਹਿਆਉ ੯੫੩/੫ ਕਉੜੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਹਿਆਉ॥
ਕਾਉ ੮੩੯/੧੬ ਕਬਹੁ ਨ ਬੂਢਾ ਕਾਲਾ ਕਾਉ॥
ਗਿਆਨਰਾਉ ੩੫੯/੧੬ ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ...॥
ਭਉ ਭਾਗੈ = ਭਉ ਭਜਦਾ ਹੈ
ਰਹੈ ਹਿਆਉ = ਹਿਆਉ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਨ ਬੂਢਾ..ਕਾਉ = ਕਾਉ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਗਿਆਨ ਰਾਉ..ਆਵੈ = ਗਿਆਨ ਰਾਉ..ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ੳ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ: ਜਿਵੇਂ:-

ਕਾਓ ੫੨੧/੨੭ ਅੰਤਰਿ ਆਉ ਨ ਬੈਸਹੁ ਕਹੀਐ ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਓ॥

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ: ਜਿਵੇਂ:-

ਜੀਅ ੧੨੯੦/੩ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਮਾਸਹੁ ਹੋਏ॥
ਜੀਅ = ਜੀਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ੈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ: ਜਿਵੇਂ:-

ਭੈ ੧੦੧੦/੮ ਜਿਸ ਕੈ ਘਰਿ ਭੈ ਭਾਗੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਾਕੋ ਨਾਉ॥
ਭੈ = ਭਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

...

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਉ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ:ਜਿਵੇਂ:-

ਪਸਾਉ ੩/੨੫ ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥
ਪ੍ਰਿਉ ੧੧੮੭/੨੨ ਪ੍ਰਿਉ ਸੇਵਹੁ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਾਰਿ॥
ਅਮਿਉ ੩੬੦/੯ ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ॥
ਘਾਉ ੨੫/੨੩ ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੈ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰਿ ਸਕੈ॥
ਪਸਾਉ = ਪਸਾਉ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਉ ਸੇਵਹੁ = ਪ੍ਰਿਉ ਨੂੰ ਸੇਵਹੁ
ਘਾਉ = ਘਾਉ ਨੂੰ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ=ਅਮਿਉ ਨੂੰ ਚੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਓ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ। ਜਿਵੇਂ:-

ਨਾਓ ੫੮੧/੨੬ ਕੂੜਿ ਲਬਿ ਜਾਂ ਥਾਇ ਨ ਪਾਸੀ ਆਗੈਲਹੈ ਨ ਨਾਓ॥

...

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਿਅ ੭੨੧/੧੭ ਘਿਅ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਜੀਅ੧੦੪੨/੨੪ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਰਿਜਕੁ ਦੇ ਆਪੇ...॥
ਘਿਅ = ਘਿਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ   ਜੀਅ = ਜੀਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸੇ ੧੨੮੬/੧੩ ਸਉ ਮਣੁ ਹਸਤੀ ਘਿਉ ਗੁੜੁ ਖਾਵੈ ਪੰਜਿ ਸੇ ਦਾਣਾਖਾਇ॥
ਸੇ = ਸਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

੩) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਵ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਨਾਵ ਥਾਵ ੪/੧੦ ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥
ਕਾਵ ੧੩੮/੩ ਪਿੜਿ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ॥
ਨਾਵ ਥਾਵ ਕਾਵ = ਨਾਉ ਥਾਉ ਕਾਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

...

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਿਇ ੧੫੦/੯ ਤਿਤੁ ਘਿਇ ਹੋਮ ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ ਪਇਐਕਾਰਜੁਸੋਹੈ॥
ਘਿਇ = ਘਿਉ ਦੇ ਨਾਲ

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਵ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਨਾਵ ੧੧੬੮/੧੯ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੇਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਹੈ॥
ਬਲਿਹਾਰੀ..ਨਾਵ = ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੀ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਜੀਅ ੧੧੯੦/੧੮ ਜੋਤਿ ਜੀਅ ਅਸੰਖ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ॥
ਜੀਅ = ਜੀਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ

...

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਵਹੁ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ।-

ਥਾਵਹੁ ੧੫੬/੧੪ ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ
ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ॥
ਨਾਵਹੁ ੫੮੨/੪ ਇਕਿ ਭੁਲੇ ਨਾਵਹੁ ਥੇਹਹੁ ਥਾਵਹੁ ...॥
ਨਾਵਹੁ = ਨਾਉਂ ਤੋਂ   ਥਾਵਹੁ = ਥਾਉਂ ਤੋਂ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਹੁ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ।-

ਜੀਅਹੁ ੧੩੪੪/੧੨ ਹਰਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਨ ਜਾਈ ਜੀਅਹੁ...॥
ਜੀਅਹੁ = ਜੀਉ ਤੋਂ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ।-

ਭੈ ੨੨੩/੧੮ ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਨ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ॥
ਭੈ = ਭਉ ਵਿੱਚ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ।-

ਨਾਏ ੭੬੪/੨੧ ...ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਗੁਰਿ ਨਾਏ॥
ਨਾਏ = ਨਾਉਂ ਤੇ

੩) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ।-

ਹਿਆਇ ੧੨੫੬/੧੪ ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ॥
ਨਾਇ ੯੩੨/੨੫ ਚਿਤਿ ਵਸੈ ਰਾਚੈ ਹਰਿ ਨਾਇ॥
ਥਾਇ ੧੦੮੭/੨੩ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਾਜਨੁ ਉਤਹੀ ਥਾਇ॥
ਜੀਇ ੪੭੪/੧੫ ਜੋ ਜੀਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹਕਾ ਕਹਿਆਵਾਉ॥
ਭਾਇ ੭੨੨/੨੦ ਐਸੇ ਰੰਗਿਰਾਤੀ ਸਹਜਕੀਮਾਤੀਅਹਿਨਿਸਿ
ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ॥
ਚਾਇ ੪੧੭/੧੨ ਸਾਹੀਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ ਰੰਗਿ ਤਮਾਸੈ ਚਾਇ॥

ਹਿਆਇ = ਹਿਆਉ ਵਿੱਚ   ਨਾਇ = ਨਾਉ ਵਿੱਚ
ਥਾਇ = ਥਾਉ ਵਿੱਚ   ਜੀਇ = ਜੀਉ ਵਿੱਚ
ਭਾਇ = ਭਾਉ ਵਿੱਚ   ਚਾਇ = ਚਾਉ ਵਿੱਚ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਪਾਈ ੧੨੭੩/੧੨ ਸੁਖੁ ਚਰੈ ਪ੍ਰਿਉ ਦੇਖਿ ਨੈਨੀ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗੈ ਪਾਈ॥
ਥਾਈ ੧੧੫੩/੧੯ ਧਰਿਕੋਟਕ ਜਿਸਾ ਵਿਸੁਹੇਲੇ ਸਰਬੀ ਥਾਈ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥
ਠਾਈ ੧੦੨੨/੮ ...ਗੁਪਤੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਭ ਠਾਈ ਹੇ॥
ਪਾਈ= ਪਾਉ(ਪੈਰਾ)ਵਿੱਚ ਥਾਈ=ਥਾਉ(ਥਾਵਾਂ)ਵਿੱਚ
ਠਾਈ= ਠਾਉ(ਠਾਵਾਂ)ਵਿੱਚ

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਉ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਭਉ ੯੯੦/੧ ਭਉ ਬੇੜਾ ਜੀਉ ਚੜਾਊ॥
ਭਉ੧੨੮੬/੨੩ਜਿਨ ਤੂ ਰਾਖਹਿ ਤਿਨ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ
ਤਿਨ ਭਉ ਸਾਗਰੁ ਤਰਣਾ॥

ਭਉ ਬੇੜਾ = ਭਉ ਦਾ ਬੇੜਾ ਭਉ ਸਾਗਰੁ=ਭਉ ਦਾ ਸਾਗਰ

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਡਵਿ ੬੩/੨੮ ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਿਉ ਡਵਿ ਦਧਾ ਕਾਠ॥
ਡਵਿ ਦਧਾ = ਡਉ ਦਾ ਸਾੜਿਆ

੩) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਪ੍ਰਿਅ ੩੫੩/੨੪ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਮੁ..॥

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਵਾ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਥਾਵਾ ੫੩/੨੧ ਥਾਵਾ ਨਾਵ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ...॥
ਥਾਵਾ = (ਥਾਉ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ) ਥਾਵਾਂ ਦੇ

...

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)-ਅੰਤ ਅਰਥਾਤ ਉ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਪ੍ਰਿਉ ੧੨੭੩/੨੦ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰੇ ਸਭੈ ਹੈ ਜੇਤੀ...॥

ਪ੍ਰਿਉ = ਹੇ ਪ੍ਰਿਉ

-*-*-*-*-

ਊ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

• • •

ਕਾਰਕ ਰੂਪੰ ਸਾਧਨਾ

-੦-

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਹਿੰਦੂ ਲੋਹੂ ਨਾਟੂ ਗੁਰੂ ਡੰਗੂ	੦	ਵਾਟਾਊ ਹੋਰੂ
ਕਰਮ	੦	ਜਨੇਊ ਭਉਰੂ ਦਾਰੂ ਡੰਗੂ	ਆ	ਪਧਾਊਆ
ਕਰਣ	੦	ਡੰਗੂ		
ਸੰਬੰਧ	੦	ਗੁਰੂ		

-੦-੦-੦-

ੂ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-ਚੇ

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)- ੂ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ॥

ਹਿੰਦੂ ੯੫੧/੨੬ ਹਿੰਦੂ ਕੈ ਘਰਿ ਹਿੰਦੂ ਆਵੈ॥
ਕੋਲੂ ੪੬੫/੧੬ ਕੋਲੂ ਚਰਖਾ ਚਕੀ ਚਕੁ॥ ਥਲ ਵਰੋਲੇ ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਤੁ॥
ਲਾਟੂ੪੬੫/੧੬ ਲਾਟੂ ਮਾਧਾਣੀਆ ਅਨਗਾਹ। ਪੰਖੀ ਭਉਦੀਆ ਲੈਨਿ ਨ ਸਾਹ॥

'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਭੀ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ੧੦੩੨/੧ ਭੂਲੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਏ॥
ਕੁੰਗੂ ੪੮੯/੪ ਕਰਣੀ ਕੁੰਗੂ ਜੇ ਰਲੈ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਹੋਇ॥

ਹਿੰਦੂ ਕੋਲੂ ਲਾਟੂ ਗੁਰੂ ਕੁੰਗੂ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) (੦)- ੂ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ।-

ਵਾਟਾਊ ੯੫੨/੩ ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਤੇਤੇ ਵਾਟਾਊ॥
ਹੇਰੂ ੪੩੨/੨੧ ਜਮ ਰਾਜੇ ਕੇ ਹੇਰੂ ਆਏ...॥

ਵਾਟਾਊ ਹੇਰੂ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-੦-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)- ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ।-

ਜਨੇਊ ੯੫੧/੨੬ ਸੂਤੁ ਜਨੇਊ ਪਕਿ ਗਲਿ ਪਾਵੈ॥
ਡਉਰੂ ੯੫੪/੧ ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ॥
ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੂ ਵਾਇ॥
ਦਾਰੂ ੧੨੫੧/੨ ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਖਾਹਿ ਗਵਾਰ॥
ਕੁੰਗੂ ੧੨੪੦/੨੭ ਕੁੰਗੂ ਚੰਨਣੁ ਫੁਲ ਚੜਾਏ॥

ਜਨੇਊ ਡਉਰੂ ਦਾਰੂ ਕੁੰਗੂ ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਆ ਲਾਕੇ।-

ਪਧਾਊਆ ੫੭/੬ ਪੂਛਹੁ ਜਾਇ ਪਧਾਊਆ ਚਲੇ ਚਾਕਰ ਹੋਇ॥

ਪਧਾਊਆ = ਪਧਾਊਆਂ ਨੂੰ

-੦-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦)- ਉ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਕੁੰਗੂ ੧੪/੩ ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ॥

ਕੁੰਗੂ = ਕੁੰਗੂ ਨਾਲ

-੦-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਉ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਗੁਰੂ ੯੪੪/੨੧ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ॥

ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ = ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦਿ ਨਾਲ

ਇਥੇ ਭੀ ਗੁਰ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

= * = * = * =

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-o-

	ਇੱਕਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦	ਸਾਧਨ ਧਨ ਜੰਞ ਜੋਤ ਭ ਮਹਲ	-ਈ	ਗਾਲੀ
	-ਆ	ਸਾਧਨਾ ਸੇਜਾ		
ਕਰਮ	੦	ਧੀਰਕ ਬਖਸੀਸ ਬਾਤ ਕਪਾਸ	-ਆ	ਗਲਾ ਬਾਤਾ ਕਾਰਾ ਕਪਾਹਾ
	-(ੜ)ੀ	ਸੇਜੜੀ	-ਆਂ	ਗਲਾਂ ਕਾਰਾਂ ਕਪਾਹਾਂ
			(ਅਜ਼ੀਆਂ	ਸ਼ਾਤਰੀਆਂ
ਕਰਣ			-ਈ	ਬਾਤੀ ਗਲੀ
			-ਈਂ	ਗਲੀਂ
			-ਇਈ	ਗਲੀਈ
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ	੦	ਧਨ		
ਅਪਾਦਾਨ	-ਅਹੁ	ਕਪਾਹਹੁ		
	-ਔ	ਜੋਤੌ		
ਅਧਿਕਰਣ	੦	ਸੇਜ		
	ਐ	ਕਾਰੈ ਜੋਤੈ ਸਭੈ		
ਸੰਬੰਧ	ਐ	ਹਿਵੈ		
ਸੰਬੋਧਨ	੦	ਧਨ		
	ਏ	ਭੈਣੇ		

-o-

੧ਓ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-੦-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਧਨ ੪੪/੯ ਸਾਧਨ ਰੰਡ ਨ ਬੈਸਈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ॥
ਧਨ ੨੪੩/੪ ਧਨ ਨਾਹ ਬਾਝਹੁ ਰਹਿ ਨ ਸਾਕੈ...॥
ਜੰਞ ੭੬੪/੨੧ ਗੁਣ ਜੰਞ ਲਾੜੇ ਨਾਲਿ ਸੋਹੈ ਪਰਖਿ ਮੋਹਣੀਐ ਲਇਆ॥
ਜੀਭ੧੦੨੩/੧੧ਜੀਭ ਰਸਾਇਣ ਸਾਚੈ ਰਾਤੀ॥
ਮਹਲ ੫੮੦/੨੪ਸੁਰਤਿ ਮੁਈ ਮਰੁ ਮਾਈਏ ਮਹਲ ਰੁੰਨੀ ਦਰਬਾਰੇ॥

ਸਾਧਨ ਧਨ ਜੰਞ ਜੀਭ ਮਹਲ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ -ਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਧਨਾ ੧੫੫/੧੮ ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾਧਨ
ਸੇਜਾ ੪੩੬/੨ ਸੇਜਾ ਸੁਹਾਵੀ ਸੰਗਿ ਪਿਰ ਕੈ...॥

ਸਾਧਨਾ ਸੇਜਾ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-੦-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ -ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਗਾਲੀ੫੯੪/੧੧ ਨਾਨਕ ਗਾਲੀ ਕੂੜੀਆ ਬਾਝੁ ਪਰੀਤਿ ਕਰੇਇ॥

ਗਾਲੀ = ਗੱਲਾਂ (ਗਾਲ – ਗੱਲ ਵਿੱਚਲੇ ਹ੍ਰਸਵ ਸ੍ਵਰ ਨੂੰ ਖਤੀਪੂਰਕ ਦੀਰਘੀ ਕਰਣ ਨਾਲ -ਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦੂਲ ਨੂੰ ਸਰਲ ਕਰਕੇ)।

-੦-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਧੀਰਕ ੧੦੧੧/੬ ਮਨੁਤਨੁ ਤੇਰਾ ਤੂ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭੁ ਧੀਰਕ ਪ੍ਰਭ ਕੀ॥
ਬਖਸੀਸ ੧੫/੧੪ ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈਨਦਰਿਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥
ਬਾਤ ੯੯੧/੨੦ ਇਕ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਸੁਨਹੁ ਨਰ ਭਾਈ॥
ਕਪਾਸ ੧੪੩/੧੩ ਲੋਹਾ ਮਾਰਣਿ ਪਾਈਐ ਢਹੈ ਨ ਹੋਇ ਕਪਾਸ॥

ਧੀਰਕ ਬਖਸੀਸ ਬਾਤ ਕਪਾਸ ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ੜੀ ਲਾਕੇ:-

ਸੇਜੜੀ ੫੮/੧੮ ਨ ਮਾਣੇ ਸੁਖਿ ਸੇਜੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਬਾਦਿ ਸੀਗਾਰੁ॥

(-ੜੀ ਅਲਪਾਰਥਕ)

-੦-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ -ਆ ਜਾਂ -ਆਂ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਗਲਾ ੮੭੮/੨੫ ਸਹ ਕੀਆ ਗਲਾ ਦਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ...॥
ਬਾਤਾ੪੬੯/੧੮ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ...॥
ਕਾਰਾ੧੧੬੯/੧ ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ...॥
ਕਪਾਹਾ੧੫੦/੭ ਝੂਠੇ ਅੰਨੁ ਕਮਾਵੁ ਕਪਾਹਾ...॥

ਗਲਾਂ ੧੪੧੨/੨੬ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਵਣਾ ਖਾਤੀ ਟੋਵੈ॥
ਕਾਰਾਂ ੯੧/੪ ਸਭੁ ਸੰਜਮੁ ਕਰਣੀ ਕਾਰਾਂ...॥
ਕਪਾਹਾਂ੧੨੯੦/੧੧ ਤੇਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਵੁ ਕਪਾਹਾਂ...॥

ਗਲਾ ਬਾਤਾ ਕਾਰਾ ਕਪਾਹਾ ਅਤੇ ਗਲਾਂ ਕਾਰਾਂ ਕਪਾਹਾਂ
ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-o-

੨) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਆਹ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ -ੜੀ ਅਲਪ.ਪ੍ਰਤ.ਲਾਕੇ:-

ਬਾਤੜੀਆਹ ੭੯੦/੧੭ ਨਾਨਕ ਕੰਤਿ ਰਤੀਆ ਪੁਛਹਿ ਬਾਤੜੀਆਹ॥
ਬਾਤੜੀਆਹ = ਬਾਤਾਂ

-o-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਈ ਜਾ -ਈਂ ਲਾਕੇ:-

ਬਾਤੀ ੭੨੫/੧੦ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਗਲੀ ੨੪/੨ ਮਤੁ ਜਾਣਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ॥

ਗਲੀਂ ੮੫/੨ ਗਲੀਂ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥

ਬਾਤੀ ਗਲੀ ਗਲੀਂ = ਬਾਤਾਂ ਗਲਾਂ ਅਤੇ ਗਲਾਂ ਨਾਲ।

੨) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ੀਈ ਲਾਕੇ :-

ਗਲੀਈ ੪੬੫/੧ ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥
ਗਲੀਈ = ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਧਨ ੬੮੯/੧੭ ਪਿਰੁ ਧਨ ਭਾਵੈ ਤਾ ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਨਾਰੀ ਜੀਉ॥
ਧਨ ਭਾਵੈ = ਧਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

-o-

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਹੁ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਕਪਾਹਹੁ ੪੭੧/੯ ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮ੍ਹਣੁ ਵਟੇ ਆਇ॥
ਕਪਾਹਹੁ = ਕਪਾਹ ਤੋਂ

੨) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਔ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਜੀਭੌ ੭/੯ ਇਕਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ...॥
ਜੀਭੌ = ਜੀਭ ਤੋਂ

-੦-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਸੇਜ ੫੮/੧੯ ਦੁਖੁ ਘਣੋ ਦੋਹਾਗਣੀ ਨ ਘਰਿ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ॥

ਸੇਜ = ਸੇਜ ਤੇ

੨) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਿ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਕਾਰਿ ੧੪੪/੨੪ ਦੂਜੀ ਕਾਰਿ ਲਗਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥
ਜੀਭਿ ੬੪੨/੧੬ ਦੇਦੀ ਮਿਲੁ ਨ ਕਤੁ ਮਨਿ ਜੀਭਿ ਸਦਾ ਸੋਇ॥
ਸਥਿ ੧੨੪੧/੧ ਅੰਧਾ ਝਗੜੇ ਅੰਧੀ ਸਥਿ॥
ਕਾਰਿ ਜੀਭਿ ਸਥਿ = ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਤੇ ਸਥ ਵਿੱਚ

-੦-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਿ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਹਿਵਿ ੧੪੭/੨੧ ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵਿ ਘਰੁ ਬਾਧਾ...॥
ਹਿਵਿ ਘਰੁ = ਹਿਵ ਦਾ ਘਰ

-੦-

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਜੇਕਰ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ :-

ਧਨ ੭੨੨/੬ ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ॥
ਧਨ = ਹੇ ਧਨ (ਕਮਲੀ [illegible] ਧਨ = ਧਨ ਕਮਲੀਏ)

੨) ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਭੈਣੇ ੭੨੨/੧੬ ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਭੈਣੇ...॥
ਭੈਣੇ = ਹੇ ਭੈਣ

****

ਆ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-੦-

	ਇਕੱਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	੦ --	ਜਿਹਵਾ ਮਾਇਆ ਦੁਬਿਧਾ ਤਿਖਾ ਨਿੰਦ		
ਕਰਮ	੦	ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿੰਦਾ ਵਿਦਿਆ ਦਇਆ ਸਿਲਾ		
ਕਰਣ	੦	ਜਿਹਵਾ ਰਸਨਾ		
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ	੦	ਜਿਹਵਾ ਜਿਹਬਾ		
ਅਧਿਕਰਣ	੦	ਦੁਬਿਧਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਿੰਦਾ ਜਿਹਵਾ		
ਸੰਬੰਧ	੦	ਜਿਹਵਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ		
ਸੰਬੋਧਨ	੦	ਕਾਇਆ		

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਵਿੱਚ ਆ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ ਇਕੱਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤੇ ਹਨ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

= * = * =

ਆ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਜਿਹਵਾ ੧੧੨੬/੧੧ ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਰਾਤੀ ਜਬਬੋਲਿਤਬਫੀਕੇ॥
ਮਾਇਆ ੯੯੨/੨ ਮਾਇਆ ਮੁਈ ਨ ਮਨੁ ਮੂਆ...॥
ਦੁਬਿਧਾ ੧੫੩/੨੪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗੈ॥
ਤਿਖਾ ੧੪੬/੧ ਭੀਜਿ ਮੁਈ ਕਿਰਾਹ ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ॥

ਜਿਹਵਾ ਮਾਇਆ ਦੁਬਿਧਾ ਤਿਖਾ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਉ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਨਿੰਦੁ ੧੦੩੫/੨੪ ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਜਿੰਦੋ॥

ਨਿੰਦੁ = ਨਿੰਦਾ

-੦-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ੫੫/੪ ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰ ਕੈ ਸਭੁ ਰਾਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ॥
ਦੁਬਿਧਾ ੬੮੫/੨੧ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ॥
ਨਿੰਦਾ ੨੨੯/੧੧ ਰਾਤੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ॥
ਵਿਦਿਆ੧੩੨੯/੮ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿਪੜਿ ਪਾਵੈਮਾਨੁ।
ਦਇਆ ੨੨/੧੩ ...ਦਇਆ ਕਰੇ ਹਰਿ ਹੇਰੁ॥
ਸਿਲਾ ੬੯੬/੧੮ ਪੂਜਿ ਸਿਲਾ ਤੀਰਥ ਬਨਵਾਸਾ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿੰਦਾ ਵਿਦਿਆ ਦਇਆ ਸਿਲਾ ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਹਨ।

-੦-

ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਜਿਹਵਾ ੧੩੮/੧੫ ਅਖੀ ਦੇਖੈ ਜਿਹਵਾ ਬੋਲੈ ਕੰਨੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ॥
ਰਸਨਾ ੭੨੮/੭ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ...॥

ਜਿਹਵਾ ਬੋਲੈ = ਜਿਹਵਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।
ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ= ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੇ।

-੦-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਜਿਹਵਾ ੧੧੮੭/੧੩ ਜਿਹਵਾ ਸਾਦੁ ਨ ਫੀਕੀ ਰਸ ਬਿਨੁ...॥
ਜਿਹਬਾ ੫੯੬/੧੧ ਸਾਧ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਨ ਚਾਖਿਆ
ਜਿਹਬਾ ਰਸੁ ਨਹੀ ਰਾਈ॥

ਜਿਹਵਾ = ਜਿਹਵਾ ਨੂੰ ਜਿਹਬਾ = ਜਿਹਬਾ ਨੂੰ

-੦-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਦੁਬਿਧਾ ੬੩੪/੧੨ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਪੂਜਉ..॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ੨੨੫/੨੦ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰਾਚਿ ਤਤੁ ਨਹੀ ਬੀਨਾ॥
ਨਿੰਦਾ ੧੧੨੬/੧੨ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪਸਿ ...॥
ਜਿਹਵਾ ੪੭੧/੫ ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ॥

ਦੁਬਿਧਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਿੰਦਾ ਜਿਹਵਾ ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-੦-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਜਿਹਵਾ ੪੭੨/੨੩ ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ [illegible]੨/੨੧ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਸਬਦਿ ਬੁਝਾਇ॥

ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ = ਜਿਹਵਾ ਦਾ ਸੂਤਕ
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ = ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੀ ਅੱਗ

-੦-

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਆ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਕਾਇਆ ੧੫੪/੨੦ ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਮੈ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ
ਜਿਉ ਧਰ ਉਪਰਿ ਛਾਰੋ॥

ਕਾਇਆ = ਹੇ ਕਾਇਆ

* — * — * — * — *

ੴ

ਇ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

...

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-o-

ਕਾਰਕ	ਇੱਕਵਚਨ ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਇੱਕਵਚਨ ਸੰਗਿਆ	ਬਹੁਵਚਨ ਵਿਭ: ਪ੍ਰਤ:	ਬਹੁਵਚਨ ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	o	ਅਗਨਿ ਦੁਰਮਤਿ	ਈ-	ਅਗਨੀ ਦਾਤੀ ਮਤੀ ਮੁਮਾਰਖੀ ਲਹਰੀ
ਕਰਮ	-ਈ	ਰਜਾਈ	-ਈ	ਮਤੀ ਲਹਰੀ
			-ਈਂ	ਮਤੀਂ
ਕਰਣ	o	ਦੁਰਮਤਿ ਅਗਨਿ	-ਈ	ਮਤੀ
	-ਈ	ਅਕਲੀ ਮਤੀ ਅਗਨੀ ਦੁਰਮਤੀ	-ਈਂ	ਦਾਤੀਂ
ਅਧਿਕਰਣ	o	ਰਜਾਇ ਮਤਿ	-ਈ	ਦਾਤੀ
	-ਈ	ਅਗਨੀ		

Ọ * Ọ * Ọ

ਇ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

- o -

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (o) ਇ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਅਗਨਿ ੬੩/੧੨ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲੁ ਪਾਈਐ...।
ਦੁਰਮਤਿ ੧੩੨੯/੧੧ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ...॥
ਅਗਨਿ ਦੁਰਮਤਿ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਅਗਨੀ ੪੬੪/੧ ਵਿਸਮਾਦੁ ਅਗਨੀ ਖੇਡਹਿ ਵਿਡਾਣੀ...॥
ਦਾਤੀ ੮੩/੧੨ ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥
ਦਾਤੀ ੧੪੭/੫ ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡੁ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ॥
ਮਤੀ ੪੬੭/੧੩ ਨਾਨਕ ਮਤੀ ਮਿਥਿਆ ਕਰਮੁ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥
ਮੁਮਾਰਖੀ੧੧੬੮/੪ ਮਾਹਾ ਮਾਹ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ॥
ਲਹਰੀ੧੪੧੦/੧੨ ਝਖੜ ਓਹਾੜ ਲਹਰੀ ਵਹਨਿ ਲਖੇਸਰੀ॥
ਅਗਨਿ,ਦਾਤਿ,ਮਤਿ,ਮੁਮਾਰਖਿ,ਲਹਰਿ ਤੋਂ
ਅਗਨੀ,ਦਾਤੀ,ਮਤੀ,ਮੁਖਾਰਖੀ,ਲਹਰੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਹਨ।

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਰਜਾਈ ੧੪੭/੬ ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡੁ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ॥
ਰਜਾਇ ਤੋਂ ਰਜਾਈ ਬਹੁਵਚਨ

...

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਜਾ ਈਂ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮਤੀ ੧੧੭੧/੧੯ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ੍ਹ ਦੇਹੁ ਮਤੀ॥
ਲਹਰੀ ੪੩੯/੧ ਓਹੁ ਜੇਵਡ ਸਾਇਰ ਦੇਇ ਲਹਰੀ ਬਿਜੁਲ ਜਿਵੈ ਚਮਕਏ॥
ਮਤੀਂ ੧੩੪੪/੬ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀਂ ਬਰਜਿਬਿਆਸਿ ਪੜ੍ਹਾਇਆ।
ਮਤੀ,ਮਤੀਂ-ਮਤਿ ਤੋਂ ਲਹਰੀ-ਲਹਿਰਿ ਤੋਂ

-o-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇਕਵਚਨ

੧) (੦) ਇ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਗੁਰਮਤਿ ੧੨੪੫/੭ ਗੁਰਮਤਿ ਛੂਟਸਿ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ॥
ਅਗਨਿ ੪੨੧/੨੪ ਖੋਟੇ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਨੀ ਨੇ ਅਗਨਿ ਜਲਾਈਆਂ॥
ਗੁਰਮਤਿ - ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਅਗਨਿ - ਅਗਨਿ ਨਾਲ

੨) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਅਕਲੀ ੧੨੪੫/੫ ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ॥
ਮਤੀ ੨੦/੪ ਮਨਹਠਿ ਮਤੀ ਬੂਡੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਸੁ ਤਾਰਿ॥
ਅਗਨੀ ੧੪੩/੧੪ ਅਗਨੀ ਰੋਜੁ ਪਾਏ ਲੋਹਾਰੁ॥
ਗੁਰਮਤੀ੨੨੨/੨੨ ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਏ॥
ਅਕਲੀ = ਅਕਲਿ ਦੁਆਰਾ ਮਤੀ = ਮਤਿ ਦੁਆਰਾ
ਅਗਨੀ = ਅਗਨਿ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤੀ = ਗੁਰਮਤਿ ਦੁਆਰਾ

...

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਜਾਂ ਈਂ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮਤੀ ੧੨੩੮/੨੧ ਹੋਰ ਹਉਲੀ ਮਤੀ ਹਉਲੇ ਬੋਲ॥
ਦਾਤੀ੧੨੩੭/੧੭ ਨ ਭੀਜੈ ਦਾਤੀ ਕੀਤੈ ਪੁੰਨਿ॥
ਮਤੀ= ਮਤਾਂ ਨਾਲ ਦਾਤੀ = ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ

-੦-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇਕਵਚਨ

੧) (੦) ਇ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-
ਰਜਾਇ ੬੮੬/੧੩ ਜਿਉ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਰਜਾਇ॥
ਮਤਿ ੧੧੯੦/੫ ਮੈਨ ਅੰਧੁਲਾ ਅੰਧੁਲੀ ਮਤਿ ਨਾਰੇ॥
ਰਜਾਇ= ਰਜਾਇ ਵਿੱਚ ਮਤਿ = ਮਤਿ ਵਿੱਚ

੨) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-
ਅਗਨੀ ੬੬੨/੧ ਜਿਨਿ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਅਗਨੀ ਪਾਇ॥
ਅਗਨੀ = ਅਗਨਿ ਵਿੱਚ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਇ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-
ਦਾਤੀ ੧੬/੩ ਤਾ ਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਉਜਲਾ ਲਖ ਦਾਤੀ ਇਕ ਦਾਤਿ॥
ਦਾਤਿ ਤੋਂ ਦਾਤੀ

- ੦ -

ਈ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

• • •

ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਸਾਧਨਾ

-੦-

	ਇਕੱਵਚਨ		ਬਹੁਵਚਨ	
ਕਾਰਕ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ	ਵਿਭ:ਪ੍ਰਤ:	ਸੰਗਿਆ
ਕਰਤਾ	०	ਨਾਰੀ ਕੁਰਬਾਣੀ ਮਾੜੀ ਬਾਲੀ ਮਛੀ ਮਖੀ	०	ਸਖੀ
	-ਇ	ਮੋਹਣਇ	ˆ	ਮਖੀਂ
			ਆ	ਮੋਹਣੀਆ ਸਖੀਆ ਮਾਧਾਣੀਆ ਮਾੜੀਆ
ਕਰਮ	०	ਸਾਖੀ ਬਾਣੀ ਮਾਧਾਣੀ ਗੰਠੜੀ ਚੇਰੀ ਮੇਦਨੀ	०	ਖਾਣੀ ਬਾਣੀ
			-ਆ	ਮਾੜੀਆ ਮਣੀਆ
	ਇ	ਚੇਰਿ	-ਆਂ	ਗਲੀਆਂ
ਕਰਣ	०	ਕੁਰਬਾਣੀ		
ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ	०	ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਾਲੀ	-ਆਂ	ਮਛੀਆਂ
ਅਧਿਕਰਣ	०	ਦਾੜੀ	ਈ	ਪੁਰੀਈ
	ਇ	ਮਾੜਇ ਗੰਠੜਇ	ਇ	ਛਾਹਇ
ਸੰਬੋਧਨ	०	ਸਹੇਲੀ ਸਖੀ	-ਹੋ	ਸਖੀਹੋ ਸਹੇਲੜੀਹੋ
	-ਇਨੀ	ਸਖਿਨੀ	-ਏ	ਸਖੀਏ
	ਏ	ਸਖੀਏ		

० ० ० ० ०

ਈ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-o-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਨਾਰੀ ੩੫੩/੪ ਹਰਿ ਵਰੁ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਧਨ ਨਾਰੀ।
ਕੁਰਬਾਣੀ੪੨੧/੪ਕੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਕੂੜੀ ਕੁਰਬਾਣੀ॥
ਮਾੜੀ ੪੬੮/੭ ਕੂੜੁ ਮੰਡਪ ਕੂੜੁ ਮਾੜੀ ਕੂੜੁ ਬੈਸਣਹਾਰੁ॥
ਬਾਲੀ ੮੫੪/੬ ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ...॥
ਮਛੀ ੫੫੭/੩ ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਮਖੀ ੫੮੨/੧੦ ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਭਇਆ ਮਨੁ ਹੋਛਾ ਗੁੜੁ ਸਾ ਮਖੀ ਖਾਇਆ॥

ਨਾਰਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਾਰੀ ਭੀ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਕੁਰਬਾਣੀ ਮਾੜੀ ਬਾਲੀ ਮਛੀ ਮਖੀ ਸਭ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਹ

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮੋਹਣੀਐ ੭੬੫/੨੨ ਗੁਣ ਜੋਵ ਨਾੜੇ ਨਾਲਿ ਸੋਹਿ ਪਰਖਿ ਮੋਹਣੀਐ ਲਇਆ॥

ਮੋਹਣੀਐ = ਮੋਹਣੀ ਨੇ

-o-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) (੦) ਜਦੋਂ ਸੰਖਿਆ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਸਰਵਨਾਂਵ ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ:-ਜਿਵੇਂ:-

ਸਖੀ ੩੫੯/੬ ਪੰਚ ਸਖੀ ਹਮ ਏਕੁ ਭਤਾਰੋ।
ਸਖੀ ੭੨੫/੬ ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ॥

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮਖੀ ੧੨੮੬/੨੨ ਮਖੀ ਮਿਠੈ ਮਰਣਾ।

੩) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਈ+ਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮੋਹਣੀਆ ੩੪੭/੧੨ ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ...॥
ਸਖੀਆ ੩੫੧/੧੯ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਆਇਆ
ਤਾ ਮਿਲਿ ਸਖੀਆ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ॥
ਮਾਧਾਣੀਆ੪੬੫/੧੬ਲਾਟੂ ਮਾਧਾਣੀਆ ਅਨਗਾਹ...॥
ਮਾੜੀਆ ੭੨੯/੪ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ॥ -

ਮੋਹਣੀਆ ਸਖੀਆ ਮਾਧਾਣੀਆ ਮਾੜੀਆ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਖੀ ਬਾਣੀ ੩੬੦/੧੪ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ॥
ਮਾਧਾਣੀ ੧੫੦/੩ ਪਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਰਤਨ ਉਪੰਨੇ ਮੇਰੁ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀ॥
ਚੋਰੀ ੧੫੫/੩ ਵੇਖਿ ਪਰਾਈ ਜੋਹਹਿ ਜੀਅੜੇ ਕਰਹਿ ਚੋਰੀ..॥
ਮੇਦਨੀ ੫੮੦/੧੪ ਤੁਧੁ ਸਿਰਜੀ ਮੇਦਨੀ...॥

ਸਾਖੀ ਬਾਣੀ ਮਾਧਾਣੀ ਚੋਰੀ ਮੇਦਨੀ ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) -ਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੁਆਰਥੇ ਓਨ ਜਾਂ ਅੜ ਲਗਾਕੇ:-

ਮੜੋਲੀ ੧੫੫/੧੯ ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ...॥
ਕੋਠੜੀ ੬੪/੨ ਸਭੁ ਜਗੁ ਕਾਜਲ ਕੋਠੜੀ...॥

੩) ਈ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਚੇਰਿ ੧੧੮੭/੧੩ ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਨਾਮੈ ਕੀ ਚੇਰਿ...॥
ਚੇਰੀ ਤੋਂ ਚੇਰਿ

-੦-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) (੦) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਖਾਣੀ ਬਾਣੀ ੭/੨੫ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ...॥
ਖਾਣੀ = ਖਾਣੀਆਂ ਬਾਣੀ = ਬਾਣੀਆਂ

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਈਆ-ਅੰਤ ਜਾਂ ਈਆਂ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਮਾੜੀਆ ੪੭੨/੧੬ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਲਾਇ ਬੈਠੇ ਕਰਿ ਪਾਸਾਰਿਆ।
ਮਣੀਆ ੧੦੧੨/੧੬ ਖਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰੁ ਢੰਢੋਲਿਆ ਇਕੁ ਮਣੀਆ ਪਾਵੈ॥
ਮਾੜੀ ਤੋਂ ਮਾੜੀਆ ਮਣੀ ਤੋਂ ਮਣੀਆ
ਗਲੀਆਂ ੧੨੮੮/੨੫ ਅਉਘਟ ਰੁਧੇ ਰਾਹ ਗਲੀਆਂ ਰੋਕੀਆਂ॥
ਗਲੀ ਤੋਂ ਗਲੀਆਂ

-੦-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਕੁਰਬਾਣੀ ੧੦੨੩/੧੨ ਸੂਰਣ ਸੂਤ ਰਜੇ ਕੁਰਬਾਣੀ।
ਕੁਰਬਾਣੀ = ਕੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ

-੦-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਇੰਦ੍ਰੀ ੪੭੧/੧੪ ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ॥
ਬਾਲੀ੧੧੦੮/੨੪ ਬਰਸੈ ਨਿਸਿਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ।
ਇੰਦ੍ਰੀ = ਇੰਦ੍ਰੀ ਨੂੰ   ਬਾਲੀ = ਬਾਲੀ ਨੂੰ

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨਾਲ -ਆਂ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ:-

ਮਛੀਆਂ ੧੨੭੯/੧੫ ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਓਮਾਹਾ ਹੋਇ॥
ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹੋਇ॥
ਮਛੀਆਂ = ਮਛੀ ਤੋਂ ਬਹੁਵਚਨ

-੦-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਦਾੜੀ ੪੭੧/੧੪ ਝਲਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ॥
ਦਾੜੀ = ਦਾੜੀ ਵਿੱਚ

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਦੀ -ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਰਥੀ ੜ ਲਾਕੇ ਅਤੇ ਐ ਵਧਾਕੇ

ਮਾੜੜੀਐ ੭੬੫/੧੨ ਪਿਰੁ ਉਚੜੀਐ ਮਾੜੜੀਐ ਤਿਹੁ ਲੋਆ ਸਿਰਤਾਜਾ ਰਾ
ਗੰਠੜੀਐ ੭੨੯/੧੪ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ॥
ਮਾੜੜੀਐ = ਮਾੜੀ ਵਿੱਚ   ਗੰਠੜੀਐ = ਗੰਠੜੀ ਵਿੱਚ

...

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ -ੀਈ ਕਰਕੇ:-

ਪੁਰੀਈ ੧੦੨੩/੫ ਖੰਡੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਪਾਤਾਲੀ ਪੁਰੀਈ ਤ੍ਰਿਭਵਣਤਾੜੀਲਾਈਹੇ
ਪੁਰੀਈ = ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ

੨) ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਐ ਹੋਰ ਲਾਕੇ:-

ਫਾਹੀਐ ੧੦੦੯/੨੭ ਦੁਰਮਤਿ ਫਾਬਾ ਫਾਹੀਐ ਫਿਰਿਫਿਰਿ ਪਛੋਤਾਇ॥
ਫਾਹੀਐ = ਫਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ

-੦-

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਸਹੇਲੀ ੨੪੩/੭ ਸੁਣਿ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਸਾਚਿ ਸੁਹੇਲੀ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਸਾਰੇ॥
ਸਖੀ ੭੬੪/੧੭ ਸੁਣਹੁ ਸਖੀ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿਆ॥

੨) ਈ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਨੂੰ -ਐਨੀ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਖੈਨੀ ੧੬੯/੨੦ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਖੈਨੀ॥

੩) ਨਾਂਵ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਏ ਲਾਕੇ:-

ਸਖੀਏ ੨੩/੧੮ ਆਪੇ ਬਹੁਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ॥

ਕਈ ਵਾਰੀ ਅੰਤਿਮ ਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਰਥੇ ੜ ਲਾਕੇ:-

ਸਲੋਨੜੀਏ ੮੪੪/੬ ਜਾਗੁ ਸਲੋਨੜੀਏ ਬੋਲੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਮ॥

•••

ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

੧) ਈ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ -ਹੋ ਲਾਕੇ:-

ਸਖੀਹੋ ਸਹੇਲੜੀਹੋ ੪੩੯/੯ ਸਖੀਹੋ ਸਹੇਲੜੀਹੋ ਮੇਰਾ ਪਿਰੁਵਣਜਾਰਾਰਾਮ॥
ਸਖੀਹੋ ਸਹੇਲੜੀਹੋ = ਹੇ ਸਖੀਓ - ਹੇ ਸਹੇਲੀਓ

-੦-

ਉ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

• • •

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਉ-ਅੰਤ ਨਾਂਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਸੰਪਉ ੨੨੨/੮ ਸੰਪਉ ਸੰਚੀ ਭਏ ਵਿਕਾਰ॥
ਖਾਕੁ੧੦੧੩/੫ ਛਾਣੀ ਖਾਕੁ ਬਿਲੋਕਿ ਵਞਾਈ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਲੁ ਜੋਹਿ॥
ਸੰਪਉ ਅਤੇ ਖਾਕੁ ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਨ।

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ -ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਛਾਇਆ ੬੮੮/੧੧ ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਆਕੁ ਕੀ ਛਾਇਆ
ਬਿਰਧਿ ਭਏ ਦਿਨ ਪੁੰਨਿਆ॥
ਛਾਉ ਤੋਂ ਛਾਇਆ

-੦-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

੧) (੦) ਉ-ਅੰਤ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਭਸੁ ੧੨੪੦/੨੧ ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਭਸੁ ਰੰਗੁ ਭਸੂ ਹੂ ਭਸੁ ਖੇਹ॥
ਭਸੋ ਭਸੁ ਕਮਾਵਣੀ ਭੀ ਭਸੁ ਭਰੀਐ ਦੇਹ॥
ਭਸੁ = ਭਰੀਐ = ਭਸੁ ਨਾਲ ਭਰੀਐ

- - -

੨) ਉ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਉ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਭਸੁ ੧੨੪੦/੨੧ ਜਾ ਜੀਉ ਵਿਚਹੁ ਕਢੀਐ ਭਸੂ ਭਰਿਆ ਜਾਇ॥
ਭਸੁ = ਭਸੁ ਨਾਲ

-੦-

ਊ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ

-o-

ਊ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਾਮ-ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਾਂਵ ਗਊ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੋ ਤੋਂ ਹੈ, ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ:-

੧) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਗਊ ੧੦੩੪/੨੪ ਗੋਪੀ ਕਾਨੁ ਨ ਗਊ ਗੋੁਆਲਾ॥

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਗਊ ੧੦੨੧/੫ ਆਪੇ ਗਊ ਆਪੇ ਰਖਵਾਲਾ॥
ਗਊ ੧੧੯੦/੧੬ ਆਪੇ ਬਛਰੂ ਗਊ ਖੀਰੁ ॥

ਗਊ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਗਊਆਂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗਊਆਂ ੬੨/੧੫ ਭੂਮਿ ਦਾਨੁ ਗਊਆ ਘਣੀ ਭੀ ਅੰਤਰਿ ਗਰਬੁ ਗੁਮਾਨੁ॥

ਗਾ ਜਾਂ ਗਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸਦਾ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਗਾਈ ਭੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ:-

ਪਰਸਰਗ ਕਉ ਸਹਿਤ:

ਗਾਈ ਕਉ ੨੨੮/੧੬ ਜਿਉ ਗਾਈ ਕਉ ਗੋਇਲੀ ਰਾਖਹਿ ਕਰਿ ਸਾਰਾ॥

ਪਰਸਰਗ ਰਹਿਤ

ਗਾਈ ੯੫੨/੧੩ ਨਾ ਸਤਿ ਹਸਤੀ ਬੰਧੇ ਸੰਗਲ ਨਾ ਸਤਿ ਗਾਈ ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ॥

ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਇਕ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗਾਈ ਪੁਤਾ (ਗਊਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ) ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗਾਈ ਪੁਤਾ ੧੨੭੯/੧੬ ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਵੇਛੋੜਾ ਹੋਇ॥
ਗਾਈ ਪੁਤਾ ਨਿਰਧਨਾ ਪੰਥੀ ਚਾਕਰੁ ਹੋਇ॥

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਨਾਂਵ ਗੋ (ਗਊ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ) ਤਤਸਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝਕੁ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੋੁਆਲਾ ੧੦੩੪/੨੪ ਗੋਇਲੜਾ ੧੦੨੩/੨ ਗੋਇਨਿ ੧੫੩/੧
ਗੋਇਲੀ ੨੨੮/੧੬ ਗੋਸਾਈ ੪੧੭/੨੦ ਗੋਸਾਈਂ ੧੨੭੩/੨੪

ਗੋਹੇ ੪੭੨/੨੦	ਗੋਪਾਲ ੪੬੫/੭	ਗੋਪਾਲਾ ੪੩੭/੫
ਗੋਪੀ ੬/੧	ਗੋਪੀਆ ੪੬੫/੭	ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ੯੫੨/੨੫
ਗੋਬਰਿ ੪੭੧/੨੨	ਗੋਬਿੰਦ ੩੫੨/੫	ਗੋਬਿੰਦਾ ੧੩੩੧/੮
ਗੋਬਿੰਦੁ ੧੧੬੮/੫	ਗੋਰਖ ੯੩੯/੨	ਗੋਰਖੁ ੨/੧੪
ਗੋਵਰਧਨ੧੦੪੧/੯	ਗੋਵਿੰਦ ੬/੧	ਗੋਵਿੰਦੁ ੬੮੮/੧੩

ਕੁਝ ਇੱਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੋ ਨੂੰ ਗੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਸਾਈ ੯੯੨/੧੮	ਗੁਸੈਈਂ ੧੨੩੨/੧੯	ਗੁਪਾਲਾ ੪੧੬/੭

=*=*=*=*=

-o-

ਸਰਵਨਾਂਵ

-੦-

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਦਾ, ਲਿੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਸੰਗਿਆ ਲਈ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਲਿੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਸਗੋਂ ਸਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਪਰੰਤੂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲਿੰਗਾਧਾਰੀ ਰੂਪ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੂਪ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰ੍, ਰ, ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ -ਈ, ਪੁਲਿੰਗ -ਆ ਜਾਂ ਬਹੁਵਚਨ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ -ਈਆਂ ਜਾਂ ਪੁਲਿੰਗ -ਏ ਜੋੜਕੇ ਆ-ਅੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਵਨਾਂਵ ਜਦ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ਰ-ਅੰਤ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ :-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਮੇਰਾ ੫੩/੨੨ ਜਿਥੈ ਵਸੈ ਮੇਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਹੈ ਥਾਉ॥
ਮੇਰੋ੧੧੯੭/੨੧ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ॥
ਮੇਰੋ੧੦੩੨/੨੪ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਏ॥
ਮੇਰੇ ੧੦੩੦/੨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਮਨ ਮੇਰੇ...॥

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਮੇਰੇ ੭੨/੨੫ ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਅਵਗਨ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਮੇਰੀ ੧੪/੧੩ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਆਉ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਮੇਰੀਆ ੧੧੧੦/੫ ਰਾਖਣਹਾਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਸੁਣਿ ਬੇਨੰਤੀ ਮੇਰੀਆ॥

ਜਿਥੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਕਾਰਕ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵਚਨ ਮਿਲਾਕੇ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਸਨ, ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮੂਲ, ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਗੁ.ਡਾ. ਵਿੱਚ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਰੂਪ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸਰਵਨਾਂਵ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

੧.	ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਹਉ ਮੈ ਤੂ
੨.	ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਇਹ ਉਹ
੩.	ਅਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਕੋਈ ਕੁਝ
੪)	ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਜੋ
	ਅਨੁਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਸੋ
੫.	ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਕੌਣ ਕੀ
੬.	ਨਿਜਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ	ਆਪ ਆਪਣਾ

ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

-o-

ਉਤਮਪੁਰਖ

ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੂਲ-ਰੂਪ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਮੈ, ਹਉ, ਹੰਉ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹਮ, ਅਸੀ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੧) ਮੈ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਸ੍ਮਦ੍ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਤੀਸਰੀ ਵਿਭਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਮਯਾ - ਪ੍ਰਾ.ਮਏ,ਮਇ- ਅਪ.ਮਇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ :-

ਮੈ ਕੀਤਾ ਨ ਜਾਤਾ ਹਰਾਮਖੋਰੁ॥ ੨੪/੨੫

੨) **ਹਉ, ਹੰਉ**

ਡਾ:ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ ਹਉ ਅਥਵਾ "ਹੌਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਪ. ਹਮ੍ਰਿ, ਪ੍ਰਾ.ਅਹਮ੍ਮਿ, ਪਾ.ਅਹੰ, ਸੰ.ਅਹੰ[1] ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹਉਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰ.ਅਹਕਮ੍ (ਅਹੰਕੰ), ਪ੍ਰਾ.ਅਹਅੰ,ਅਪ.ਹਉਂ[2] ਤੋਂ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਕਾਰਕ[3] ਇੱਕਵਚਨ ਉਤੱਮਪੁਰਖ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਉ ਜਾਂ ਹਉਂ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਹੰ ਅਥਵਾ ਅਹਮ੍ ਤੋਂ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਹੰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਅਥਵਾ ਉਦਿੱਤ ਰੂਪ ਮੱਧ-ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ-ਭਾਸ਼ਾ ਅਹਕੰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਹੁਣ ਭੀ ਕੁਝ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜ ਹੰਉ....।[4]

ਮੈ, ਹਉ ਅਤੇ ਹੰਉ - ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਵਰਤੋਂ ਹਉ (੧੬੬ ਵਾਰੀ) ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੈ (੧੫੯ ਵਾਰੀ) ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੰਉ (ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਵਾਰੀ) ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈ ਅਤੇ ਹਉ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਹਉ ਦਾ:-

ਮੈ ਕੀਤਾ ਨ ਜਾਤਾ ਹਰਾਮਖੋਰੁ॥
ਹਉ ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸਾ ਦੁਸਟੁ ਚੋਰੁ॥ ੨੪/੨੫

ਹੰਉ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਸ਼ਬਦ 'ਕੁਰਬਾਣ' ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ:-

ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਣੈ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਣਾ ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਣੈ ਜਾਉ॥ ੭੨੧/੨੨,੨੩

---

੧. ੪.੧.੨- ਖੰਡ ਦੇ ਹਿ:ਭਾ:- ਡਾ: ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
੨. ਪੈਰਾ ੩੭੪ (ਖ) ਪੰ:ਭਾ:ਦਾ ਵਿਕਾਸ- ਸ੍ਰੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍
੩. ਪੰ:੩੮ ਪੰ:ਮੈ:ਗ੍ਰਾ: - ਈ.ਪੀ.ਨਿਊਟਨ
੪) ਪੰ:੨੦੪ ਭਾ:ਆ:ਭਾ:ਜ.ਥ.

ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ

ਕਰਮਕਾਰਕ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅਪਰਧਾਨ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਮੈ ੮੪੪/੧੪ ਮੈ ਤਾਣੁ ਤਕੀਆ ਤੇਰਉ॥
੭੨੨/੨੧ ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ॥
ਮਾ੧੪੧੦/੧੮ ਸਹਹਿ ਜੀਅਰਾ ਪਰਿਹਰਿਹਉ ਮਾ ਕਉ ਅਵਰੁ ਨ ਢੰਗੁ॥
ਮੋ ੩੫੬/੨੨ ਤਉ ਜਮੁ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮੋ ਸਿਉ ਆਗੈ।
ਮੁਝੈ ੪੩੮/੪ ਬੋਲਾਇਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਝੈ ਪੁਛਿਆ...॥
ਮੰਞੁ ੭੬੨/੭ ਮੰਞੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ
ਹਉ ਕਿਉ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ॥

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਮੇਰ ਤੋਂ ਸੰਬੋਧਨ-ਕਾਰਕ -ਇਆ ਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ:-

ਮੇਰਿਆ ੧੧੧੨/੨੩ ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤੂ ਸਮਝੁ ਅਚੇਤ ਇਆਣਿਆਰਾ

ਅਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰ੍-ਅੰਤ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੇਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਮੇਰ ੧੩੩੧/੨੨ ਭਗਤ ਕਰੀ ਕਰਾਇਹਿ ਮੇਰ...॥

-੦-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਮੇਰ-ਮੋਰ ਆਦਿਕ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਭੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ -ਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿ - ਕੀ ਇਹ ਕਾਰ੍ਯ, ਕਾਰ੍ਯਕ ਜਾਂ ਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਡਾ: ਤੇਲੰਗ ਮੇਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮਮ+ਕਰ ਤੋਂ ਮੋਅਰ ਤੋਂ ਮੇਰ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ[3]।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ, ਮੇਰੋ, ਮੇਰਾ, ਮੇਰਿ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਰੂਪ ਮਮ, ਮਾ, ਮੁ, ਮੋਹਿ, ਮੈਡਾ, ਮਹਿੰਡਾ ਆਦਿ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਡਾ ਤੇ ਮਹਿੰਡਾ ਦਾ ਡ ਲਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾ ਦੇ ਦ ਨੂੰ ਡ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

---

੧. ---ਪ੍ਰਾ.ਮਜ੍ਝ(ਮੱਝ), ਮਾਝ--- ਗੁ.ਮਜੁ, ਕੋਂਕਣਿ ਮੇਜੁ, ਮੇਵਾਤੀ ਮੁਜ, ਬ੍ਰਜ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਮੁਝ--- ਪੰ:੨੦੫ ਭਾ:ਆ:ਭਾ: ਜ.ਬ.
੨. ਪੈਰਾ ੪.੧.੫.ਖੰਡ ਦੋ - ਹਿੰ.ਭਾ. - ਡਾ: ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
੩. ਪੰ: ੧੨੮ ਛਤੀ.ਭ.ਅਧਿ. - ਡਾ:ਭਾ.ਚੰ.ਰਾ.ਤੇਲੰਗ

<u>ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ:-</u>

(ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਸ਼ਬਦ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ)

ਮੇਰਾ ੯੫੬/੨੧ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਉਜਲਾ ਜੇ ਕੋ ਚਿਤਿ ਕਰੇਇ॥
ਮੇਰੇ ੧੦੨੧/੨੬ ਕੋਇ ਨ ਕਾਟੇ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰੇ॥
ਮੇਰੈ ੧੦੩੨/੨੪ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਏ॥
ਮੇਰੈ ੧੧੯੭/੨੧ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ॥
ਮੋਰਾ੧੨੩੩/੩ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੋਰਾ...॥
ਮੋਰੇ ੪੧੧/੧੫ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਨਹੁ ਅਭ ਮੋਰੇ॥
ਮੋਹਿ੧੧੮੭/੨੩ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਿ॥
ਮੂ ੧੦੧੫/੫ ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੇਹੀਆ ਮੂ ਜੇਹੀਆ ਕਿਤੀਆਹ॥
ਮੈਡਾ ੪੧੮/੨੫ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਢੂਢੀਆ ਕੋ ਨੀਮ੍ਹੀ ਮੈਡਾ॥
ਮਹਿੰਡਾ੪੬੮/੨੦ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕ ਲਾਈਐ॥
ਮਮ ੭੨੧/੬ ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ॥ (ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ)
ਮੈ ਦਾ ਮੂਲਰੂਪ ਭੀ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਮੇਰਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-
ਮੈ ੬੧/੨ ...ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਭਤਾਰੁ॥
ਮੈ = ਮੇਰਾ

-੦-

<u>ਉਤਮ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਹਮ ਅਤੇ ਅਸੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮੂਲਰੂਪ (ਬਹੁਵਚਨ) ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਭੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਸ੍ਮ[1] ਦੂਜੇ ਵੈਦਿਕ ਅਸ੍ਮੇ[2] ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਸੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਸ੍ਮਦ੍[3] ਤੋਂ ਹੈ।

ਅਸੀ ਨਾਲੋਂ ਹਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਅਧਿਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਅਤੇ ਹਮ ੫੭ ਵਾਰੀਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਹਮ ੨੨੮/੨੨ ਜਗੁ ਬਿਨਸਤ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਲੋਭੇ ਅਹੰਕਾਰਾ॥
੧੫੫/੧੩ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਭਾਰਾ ਹਮ ਤਿਸਕੇ ਵਣਜਾਰੇ॥
ਅਸੀ ੮੫/੨ ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥

---

੧. ਸੰ.ਅਸ੍ਮ ਤੋਂ ਅਹਮ ਤੋਂ ਹਮ੍ਮ ਤੋਂ ਹਮ- ਪੰ:੧੨੮ - ਛਤੀ ਭਾ.ਅਧਿ.
ਡਾ:ਭਾ.ਚੰਦਰਾ.ਤੇਲੰਗ
੨. ਵੈਦਿਕ ਅਸ੍ਮੇ ਤੋਂ ਸੰ.ਅੰਸ੍ਮੇ ਤੋਂ ਪਾ.ਅਮ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਅਮ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅਪ.ਅਮ੍ਹੇ ਤੋਂਅਮ੍ਹ ਤੋਂ ਹਮਹ ਤੋਂ ਹਮ:- ਪੈਰਾ ੪.੧.੬.ਖੰਡ ੨ ਹਿੰ.ਭਾ. -ਡਾ: ਭੋਲਾਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
੩. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਸ੍ਮਦ੍ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਵਿਭਕਤੀ -- ਅਸ੍ਮਾਭਿ: ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਅੱਸਾਹਿ, ਅਸਾਹਿ--- ਤੋਂ ਪੰ. ਅਸਾਂ, ਅਸੀਂ --- ਪੈਰਾ ੧੨੬ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ
ਡਾ:ਵਿ.ਭਾ.ਅਰੁਣ

ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ

ਆਸਾ ੫੭੯/੨੧ ਸਾਹਿਬੁ ਸਮ੍ਹਾਲਿਹ ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਲਿਹ ਅਸਾ ਭੀ ਓਥਿ ਜਾਣਾ।
ਆਸਾ ੧੭/੨੬ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਗੁਣ ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਅਸਾਹ॥

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸਲਈ ਦੇਖੋ ਉੱਤਮ-ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ। (ਪੰਨਾ ੧੯੪)

-o-

ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਮੂਲ-ਰੂਪ ਤੂ,ਤੂੰ ਅਤੇ ਤੇ ਵਰਤੇ ਹਨ। 'ਤੂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਯੁਸ਼ਮਦ੍' ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਾਰਕੀ ਇੱਕਵਚਨ ਰੂਪ ਤੂੰ ਤੋਂਅੰ ਅਤੇ ਤੇ(ਤੈ) ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਵਿਭਕਤੀ ਦੇ ਇੱਕਵਚਨ ਰੂਪ ਤ੍ਵਯਾ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।[1]

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਤੂ,ਤੂੰ ਅਤੇ ਤੇ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮੂਲ-ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਹਨ:-

ਤੂ ੯੬੬/੨੨ ਤੂ ਆਪੇ ਗੁਪਤਾ ਆਪੇ ਪਰਗਟੁ ਆਪੇ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣੇ॥
ਤੂੰ ੪੧੯/੧੧ ਤੂੰ ਦਾਤੌ ਹਮ ਜਾਚਿਕਾ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਦੀਜੇ॥
ਤੂੰ ੫੪/੨੩ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਤੂੰ ਹਰਿਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਆਚਾਰੁ॥
ਤੇ ੫੬੬/੬ - ਸੁਖੁ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇ ਵਸਿਆ ਜਾਮਿ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ॥

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਰੂਪ ਤੂੰ ਨਾਲੋਂ ਤੂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਧੇਰੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਤੈਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

-o-

ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਤਉ,ਤੁਹ,ਤੁਝ,ਤੁਝੁ,ਤੁਝੈ,ਤੁਧ,ਤੁਧੁ,ਤੁਧੈ,ਤੈ,ਤੋਹਿ,ਥੇ,ਥੈਂ ਆਦਿ ਰੂਪ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਤੁਝ-ਤਉਂ: ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੂਪ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਮਿਲਦੇ ਹਨ - ਤੁਝ ਅਤੇ ਤੇ - ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਤੁੱਝ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਤਵ' ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।[2] ਇਸਦਾ ਵੈਦਿਕ ਰੂਪ ਤੁਭ੍ਯ ਹੈ।[3] ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਉ,ਤੁਜ੍ਝ,ਤੁਧ੍ਰ ਆਦਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ।[4]

---

੧. ਪੰ:੧੯੨ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ - ਡਾ: ਵਿ:ਭਾ:ਅਰੁਣ
੨. ਪੰ:੨੦੫ ਭਾ.ਆ.ਭਾ. - ਜ.ਬ.(ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ)
੩. ਵੈ.ਸੰ.ਤੁਭ੍ਯ... ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਤੁਜ੍ਝ(ਤੁੱਝ).. ਤੋਂ ਅਪ.ਤੁਜ੍ਝ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਤੁਝ
ਪੈਰਾ ੪.੨ .੩. ਖੰਡ ਦੋ ਹਿੰ.ਭਾ. - ਡਾ: ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
੪. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹ,ਤੁਮੰ(ਤੁੰ) ਤੁਏ,ਤਏ,ਤਇ,ਤੁਇ,ਤੁਮੇ,ਤੇ,ਤੁਮਾ,ਤੁਮਾਹਿ,ਤੁੱਨ੍ਹਤੋ,ਤੁਹਾ,ਤੁਮ੍ਹਾ,ਤੁਮ੍ਹ, ਤੁਮਾਤੋ,ਤੁਮਾਤੁ,ਤੁਜ੍ਝ,ਤਉ,ਤੇ,ਤੁ,ਤੁਧ੍ਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਤੁਹ,ਤੁਜ੍ਝ ਅਤੇ ਤੁਧ੍ਰਹ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਦਾਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਦੇ ਤੁਹਧ੍ਰਮ ਰਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।(ਪੰ.ਅਨੁ.ਲੇਖਕ):ਪੈਰਾ ੪੨੧ ਪ੍ਰਾ.ਭਾ.ਵਿ.
- ਆਰ.ਪਿਸ਼ਲ

ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ,ਅਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤਉ,ਤੁਜ੍ਝ(ਤੁੱਝ),ਤੁਧ੍ਰ,ਤੁਹ...ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।'[1] ਸੋ ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਵਿੱਚ -ਉ, -ਝ, -ਧ, -ਹ ਚਿਹਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ-ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕੀ ਰੂਪ -ਤੇਡਾ ਵਿੱਚ -ਡ ਮੇਡਾ ਤੇ ਮਹਿੰਡਾ ਵਾਂਗ ਦ ਨੂੰ ਡ ਵਿੱਚ [illegible] ਬਦਲਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲਹਿੰਦੀ-ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕੀ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ -ਰ ਚਿਹਨ ਮੇਰਾ ਦੇ ਰ ਚਿਹਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। (ਇਸਲਈ ਦੇਖੋ ਉਤੱਮ-ਪੁਰਖ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ)(ਪੰਨਾ ੨੩੦)

<u>ਥਾਰੇ ਥੇ ਥੈ</u>:

ਮਾਰਵਾੜੀ ਥੇ[2] ਵਾਂਗ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵੀ ਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਥੇ ਅਤੇ ਥੈ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ, ਥਾਰੇ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਥਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ (ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਹੈ) ਥੇ ਅਤੇ ਥੈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਹਨ।

(ੁ) ਦਾ ਚਿਹਨ ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਵਿਭਕਤੀ ਹੈ, ਜਦ ਸੰਬੰਧਕ ਨਾਲ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਚਿਹਨ ਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

<u>ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ</u>:

ਤਉ ੯੯੨/੧੮ ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੂਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ॥
ਤੁਝੁ ੨੦/੮ ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ਤੁਝੁ ਸੰਮਲਾ ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਾਰੇਉ॥
ਤੁਝੈ ੪੬੮/੬ ਤਿਨ ਮੰਗਾ ਜਿ ਤੁਝੈ ਧਿਆਇਦੇ॥
ਤੈ ੩੬੦/੧੯ ਤੈ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥
ਤੋਹਿ ੨੫/੨ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ॥
ਥੇ ੧੩੩੧/੧੩ ਨਾਨਕੁ ਜਨ ਕੌ ਮੀਤੁ ਸੇ ਥੇ ਭਾਵੈ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
ਥੈ ੧੨੭੫/੬ ਥੈ ਭਾਵੈ ਦਰੁ ਲਹਸਿ ਪਿਰਾਣਿ॥

<u>ਸੰਬੰਧਕ-ਪਿਛੇਤਰ</u>:

ਤੁਹ ੬/੮ ਗਾਵਹਿ ਤੁਹ ਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ...॥
ਤੁਝ ੨੫/੯ ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਤੂ ਹੈ ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ॥
ਤੁਧ ੮੭੮/੧੮ ਤੁਧ ਨੋ ਨਿਵਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥
ਤੁਧੈ ੧੫੦/੧੬ ਮੰਨਿਐ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਤੁਧੈ ਤੇ ਪਾਇਆ॥

---

੧. ਪੈਰਾ ੧੨੦ ਹਿ.ਗ੍ਰਾ.ਅਪ. - ਜੀ.ਵੀ.ਤਗਾਰੇ
੨. ਪੈਰਾ ੧੬੫ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ: ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ

ਤੇਰਾ ੮੪੪/੧੩ ਮੈ ਆਧਾਰੁ ਤੇਰਾ ਤੂ ਖਸਮੁ ਮੇਰਾ...॥
੧੨੫੫/੨੨ ...ਤੂ ਮੇਰਾ ਹਉ ਤੇਰਾ॥
ਤੇਰਉ ੮੪੪/੧੪ ...ਮੈ ਤਾਣੁ ਤਕੀਆ ਤੇਰਉ॥
ਤੇਰੌ ੧੧੮੯/੨੫ ਚਲਤੀ ਬਾਰ ਤੇਰੌ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥
ਤੋਹੀ ੬੬੩/੧੧ ...ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ॥
ਤੈਡਾ ੪੧੮/੨੫ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਹਿਬਾ ਤੂ ਮੈ ਹਉ ਤੈਡਾ॥

ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ

ਤੋ ੭੨੧/੪ ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ...॥[1]

-o-

ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਮੂਲ-ਰੂਪ

ਤੁਮ,ਤੁਮ੍ਹ,ਤੁਸੀ - ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯੁਸ਼ਮਦ੍ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਤੁਸ਼ਮਦ੍ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦਾ ਪਾਲੀ ਰੂਪ ਤੁਮ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਅਪ.ਤੁਮ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪਰਵਰਤੀ ਅਪ.ਤੁਮ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਤੁਮ੍ਹ ਅਤੇ ਤੁਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ.ਦਾ ਤੁਸੀ,ਤੁਸ - ਤੁਸੰਦ ਪ੍ਰਾ.ਤੁਸ਼ਮਦ੍ ਤੋਂ ਹੈ।

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਤੁਮਰੋ,ਤੁਮਾਰਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ -ਰ ਚਿਹਨ ਉੱਤਮ-ਪੁਰਖ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਮੇਰਾ ਦੇ ਚਿਹਨ -ਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਤੁਮ੍ਹ ੪੧੮/੧੫ ਪੰਧਾ ਪਿਟਹੁ ਭਾਈਹੋ ਤੁਮ੍ਹ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹੁ॥
ਤੁਮ ੧੨/੧੮ ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਨਿਰਭਉ ਕਾ ਸੋਹਿਲਾ॥
ਤੁਸੀ ੫੮੦/੨੮ ਤੁਸੀ ਰੋਵਹੁ ਰੁਵਣ ਆਈਹੋ ਝੂਠਿ ਮੁਠੀ ਸੰਸਾਰੇ॥

-o-

ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ,ਬਹੁਵਚਨ

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਸੰਯੋਗਆਤਮਕ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਤੁਮ੍ਹੇ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋਵਾਰੀ (੯੩੮/੧੧) ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਤੁਮ ਜਾਂ ਤੁਮ੍ਹ ਹਨ ਜੋ ਪਰਸਰਗਾਂ ਸਹਿਤ ਜਾਂ ਮੂਲ-ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਤੁਮਿ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਰਵਰਤੀ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 'ਹੀ' ਕਰਕੇ 'ਤੁਮ ਹੀ' ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪਰਸਰਗਾਂ ਸਹਿਤ

---

੧. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ। ਪੰਨਾ ੨੯੫.
੨.. ਪੰ: ੧੯੩ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਇਤਿ. - ਡਾ.ਵਿ.ਭਾ.ਅਰੁਣ

ਤੁਮ ਸਿਉ ਜਾ ਤੁਮ੍ਹ ਕਉ ਆਦਿ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਤੁਮ੍ਹ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਔਂਠ ਵਾਰੀ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ:-

ਤੁਮ੍ਹੇ ੯੩੮/੧੧ ਕਵਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ...॥

ਇੱਥੇ ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਕਵਨ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਚਿਹਨ (_) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਹੈ ਇਸਲਈ ਤੁਮ੍ਹੇ 'ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ'(ਜਾਤਿ) ਕਵਨ ਹੈ' ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਤੁਮ੍ਹੇ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਤੁਮ ੫੯੭/੩ ਤੁਮ ਸਾਚੇ ਹਮ ਤੁਮ ਹੀ ਰਾਚੇ॥
ਤੁਮ੍ਹ ੪੧੮/੧੫ ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹ ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਈ॥

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਬਹੁਤੇ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੇਖੋ ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ। ਕੁਝ ਇੱਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਜੋ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਤੁਮਾਰਾ ੬੩੫/੮ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਅਪਣਾ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਤੁਮਾਰਾ॥
੯੩੮/੧੨ ਕਵਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ...॥
ਤੁਮਰੋ ੧੧੯੯/੧੮ ਤੁਮਰੋ ਹੋਇ ਸੁ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਵੈ॥
ਥਾਰੋ ੧੨੫੫/੧੨ ਹਮ ਥਾਰੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜਗੁ ਤੁਮਰਾ...॥

ਤੁਮਰੋ ਆਦਿ ਰੂਪ ਲਘੂ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।

*****

ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

-o-

ਸ੍ਰੀ.ਗ੍ਰੰ.ਵਿੱਚ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ 'ਇਹੁ' ਅਤੇ ਦੂਰਵਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ 'ਓਹੁ' ਤੋਂ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਕਾਰਕੀ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਨਿਕਟਵਰਤੀ:
ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਹੁ ੯੪੦/੧੧ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵੈ ਕਹਾ ਇਹੁ ਜਾਵੈ ਕਹਾ ਇਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਇ
ਏਹੁ ੪੭੧/੪,੫ ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ॥
ਇਨਿ ੫੮੮/੨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਉ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬਪੜੋ
ਇਨਿ ਦੂਜੈ ਭਗਤਿ ਵਿਸਾਰੀ ਜੀਉ॥

-o-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਏਨ੍ਹਾ ੧੨੮੮/੭ ਹਰਣਾਂ ਬਾਜਾਂ ਤੇ ਸਿਕਦਾਰਾਂ ਏਨ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਾਉ॥

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਹੋ ੧੦੩੬/੬ ਆਪੇ ਸਾਹੁ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰਾ ਸਾਚੇ ਇਹੋ ਭਾਇਦਾ॥
ਏਹ ੧੫/੭ ਮੰਧਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹ ਨ ਓਹੁ॥
ਏਹੁ ੯੩੪/੨੮ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ ਹੈ ਅਵਗੁਣਿ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹਿ॥
ਏਹੋ ੪੧੭/੧੬ ਇਕਨ੍ਹਾ ਏਹੋ ਲਿਖਿਆ ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੋਵਹਿ ਦੁਖ॥

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਨ ੨੩/੨੫ ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ ਦੁਸਟ ਕਿਰਖਾ ਕਰੇ
ਇਨ ਤਜਿ ਆਤਮੈ ਹੋਇ ਧਿਆਈ॥
ਏਹਿ ੪/੧੩ ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਏਨਾ ੧੫੦/੬ ਨਾਠਕ ਸਿਰ ਖੁਥੇ ਸੈਤਾਨੀ ਏਨਾ ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ॥

-o-

ਦੂਰਵਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

(ਓਹ)

-o-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਨਾਲ ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ (ੁ) ਕਰਕੇ (ਾ) ਅਥਵਾ (ੋ) ਲਾਕੇ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਓਹ/ਾ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣ:-

ਓਹ : ਓਹੁ ੧੦੨੮/੪ ਓਹੁ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖੁ ਓਹ ਸੁੰਦਰਿ ਨਾਰੀ॥
ਓਹਾ ੧੨੮੬/੧੬ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਓਹਾ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ॥
ਓਹੋ ੧੨੮੬/੨੦ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਓਹੋ ਚੰਗਾ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ॥

•••

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ ਹ ਨੂੰ ਿ ਲਾਕੇ ਜਾਂ -ਹਿ ਨੂੰ -ਇ,-ਨਾ,-ਨ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵਹੁ ਤੋਂ ਵਾਹੇ ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

ਓਹਿ ੧੩੮/੧੪ ਓਹਿ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲੇ ਸਚੇ ਨਾਇ ਸਮਾਇਆ॥
ਓਇ੧੨੯੦/੮ ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ ਕਾ ਦਾਨੁਨਾ
ਓਨਾ ੯੫੬/੧੯ ਓਨਾ ਰਿਜਕੁ ਨ ਪਇਓ [illegible] ਓਨਾ ਹੋਰੋ ਖਾਣਾ॥
ਓਨ੍ਹੀ ੪੬੭/੧ ਓਨ੍ਹੀ ਮੰਦਿ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਧਰਮਕਮਾਇਆ॥
ਵਾਹੇ੭੨੨/੧੩ ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੇ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁਪਾਈਐ।

-o-

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਓਹ ਦੇ ਹ ਨੂੰ (ੁ)ਅਥਵਾ (ੀ) ਲਾਕੇ (ਜਾਂ ਪਰਸਰਗ ਲਾਕੇ) ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ:-

ਓਹੁ ੯੩੫/੧ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ ਹੈ ਅਵਗੁਣਿ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹਿ॥
ਓਹੀ੪੧੩/੧੦ ਕਛੂਛ ਮਲ ਕਛੂਛ ਰੋਵੈ ਓਹੀ॥
(ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਓਸ ਨੋ ੪੧੮/੧੪ ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ...)

•••

ਕਰਮ-ਕਾਰਕ- ਬਹੁਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ -ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਓਨਾ ੭/੪ ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ ਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਚਿਹਨ (_) ਲਾਕੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ:-

ਓਸੁ ੪੩੪/੧੩ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ
ਓਸੁ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਆ॥
ਉਸੁ ੧੪੧/੧,੨ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ -ਨ੍ਹਾ ਕਰਕੇ:-

ਉਨ੍ਹਾ ੪੭੧/੨੬ ਉਨ੍ਹਾ ਭਿ ਆਵਹਿ ਓਈ ਸਾਦ॥

-o-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ -ਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਮਾਹਿ ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਉਸਹੀ ਮਾਹਿ...੧੩੨੯/੧੭

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ -ਨਿ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਕਰਕੇ:-

ਉਨਿ ੩੫੮/੧੦ ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕਾ ਜਮਸਿਉ ਮੇਲੁ॥
ਉਸਕੀ੧੩੨੯/੨੦..(ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ।)

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਓਹ ਦੇ -ਹ ਨੂੰ -ਨਾ ਕਰਕੇ:-

ਓਨਾ ੧੪੪/੨੫ ਓਨਾ ਖਸਮਾ ਕੈ ਦਰਿ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ॥
ਉਨਕਾ ੧੨੯੦/੯, ਓਨਾਕਾ ੨੫/੩ (ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ)।

-o-

ਅਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

-o-

ਕੋਈ ਕਿਛੁ   ਏਕ ਇਕ ਇਕ   ਅਵਰ ਹੋਰ

ਸਭ ਸਗਲ ਸਗਲ   ਪਰ ਅਨ

-o-

ਕੋਈ ਕਿਛੁ

ਕੋਈ

¹ ਸੰ.ਕੋऽਪਿ (ਕ:ਅਪਿ) ਤੋਂ ਪਾ.ਕੋਪਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਕੋਵਿ ਤੋਂ ਅਪ.ਕੋਇ[1] ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ. ਕੋਇ,ਕੋਈ,ਕੋ,ਕੋਊ ਆਦਿ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ। ਕੁਈ (੧੪੪/੧,੨,੪,੫) ਤੁਈ ਨਾਲ ਤੁਕਾਂਤ ਮਿਲਾਣ ਲਈ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਵਰਤਿਆ [illegible] ਹੈ।

ਕਿਛੁ

¹ ਬੀਮਜ਼ ਪ੍ਰਾ.ਕਿਚਿ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰ.ਕਿਂਚਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੀ 'ਕਛੁ' ਦਾ 'ਕ' 'ਕਿ' ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।[2] ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ [illegible] ਕਿਛੁ,ਕਿਛ,ਕਿਛੁ/ਰੂਪ [illegible] ਮਿਲਦੇ ਹਨ; [illegible] ਕਛੁ, ਕਛੂ [illegible] ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਕਿਛ ੧੧੨੫/੬ ਜੋ ਕਿਛ ਕਰਣਾ ਸੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ॥
ਕਿਛੁ ੧੧੨੫/੫ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥
ਕਿਛੁ ੧੧੨੫/੪ ਤੁਝ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਕਛੁ २५/११ ; ਕਛੂ ११९८/२४

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਤੇ ਕਿਛੁ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਕੋ ੧੦੩੫/੨੪ ਮਮਤਾ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਮਾਥੈ ਨਾ ਕੋ ਕਿਸੈ ਧਿਆਇਦਾ॥
ਕੋਈ੮੫੪/੧ ਕੋਈ ਵਾਹੇ ਕੋ ਲੁਣੈ ਕੋ ਪਾਇ ਖਲਿਹਾਨਿ॥

੧.ਪੰ.੨੦੭ ਹਿੰ.ਭਾ. - ਡਾ.ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
੨.ਪੰ.੨੦੮ ਹਿੰ.ਭਾ. - ਡਾ.ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ
¹ ਸੰ.ਕਿਂਚਿਤ੍ ਤੋਂ ਸ਼ਿਲਾਲਿਖੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਕਿਂਚਿ (ਗਿਰਨਾਰ) ਤੋਂ ਕਿਂਛਿ (ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਕੇਂਦ੍ਰੀਯ ਤਥਾ ਪੂਰਵੀ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ), (ਮਹਾਪ੍ਰਾਣਤਾ ਕਦਾਚਿਤ ਕਸ਼੍ਚਿਦ੍ ਤੋਂ *ਕਸ਼੍ਛ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਟਰਨਰ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ) ਤੋਂ *ਕਿਚ੍ਛ ਤੋਂ ਕਿਛ੍ਛ,ਕਿਛੁ...'(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ- ਲੇਖਕ) --- ਉਹੀ।

ਕੋਇ ੬੬੦/੮ ਸਰਬੀ ਸਦਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ,ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਕੋਊ ੬੮੫/੨੫ ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ॥
ਕੇ ੨/੨੩ ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥
ਕਿਸੈ ੪੭੨/੩ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ॥
ਕਿਨੈ ੧੦੨੪/੧੦ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕਿਨੈ ਨ ਭਾਖੀ॥
ਕਿਹੁ ੧੨੩੯/੨੬ ਜੇ ਕਿਹੁ ਹੋਇ ਤ ਕਿਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਤਿ॥
ਕਿਛੁ ੫੦੪/੨੫ ਸੋ ਜੀ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਛੁ ਰਹੈ ਨ ਦੀਸੈ...॥
ਕਾਹਾ ੧੦੩੩/੮ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਾਹਾ ਹੇ॥

-o-

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੈ ੪੧੨/੨੭ ਕਿਸੈ ਨ ਪੂਛੈ ਬਖਸੇ ਆਪਿ॥
ਕਿਛੁ ੧੫੫/੫ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਮੈ ਜਾ ਕਿਛੁ ਲੀਆ...॥
ਕਿਛੁ ੧੨੮੨/੪ ਤਿਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ॥

-o-

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੈ ੧੦੧੪/੧੦ ...ਕਿਸੈ ਨ ਭਾਵੈ ਰਖਿਓ ਘਰੇ॥
ਕਾਹੂ ੯੯੦/੨ ਭਉ ਏਕਾ ਜੀਉ ਉਮਾਹੂ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ॥
ਕਿਨੈ ੧੦੩੫/੫ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੋਝੀ ਕਿਨੈ ਨ ਹੋਈ॥
ਕਿਸਹੀ ੧੦੨੧/੧ ਆਪੇ ਕਿਸ ਹੀ ਕਸਿ ਬਖਸੇ ਆਪੇ ਦੇ ਲੈ ਭਾਈ ਹੇ॥

-o-

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੈ ੮੭੬/੧੧ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਮੀਤੁ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਾਈ
ਨਾ ਕਿਸੈ ਬਾਪੁ ਨ ਮਾਈ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ: ਕਿਸੈ..ਕੇਰਿਆ ੧੪੩/੫ ਕਿਸੈ ਦਾ ੧੪੫/੨੧
ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ੪੭੩/੨੬ ਕਿਸੈ ਕੋ ੧੦੨੨/੬
ਕਿਸੀ ਕਾ ੮੭੬/੧੧

੧.'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਮੇ ਕੋਊ (ਖਿਤ੦੭)ਰੂਪ ਸਰ੍ਵਾਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।'
ਪੈਰਾ ੧੯੧ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ
੨.'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਮੇ ਕਛੁ ਸਰ੍ਵਾਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੂਪ ਹੈ।'
ਪੈਰਾ ੧੯੩ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

ਏਕ ਇਕ ਹਿਕ

ਏਕੁ[1]

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ:

ਏਕੁ ੩੫੬/੨੫ ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਵੇਸ ਬਹੁਤੇਰੇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਚੋਜ ਨ ਤੇਰੇ॥
ਇਕੁ ੫੫੮/੬ ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨੁ ਕਾ ਬਿਰਹਾ॥
ਇਕੋ ੧੨੮੬/੨੪...ਇਕੋ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ)

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਕਿ ੪੭੫/੭ ਇਕਨ੍ਹੀ ਦੁਧੁ ਸਮਾਈਐ ਇਕਿ ਚੁਲ੍ਹੈ ਰਹਨ੍ਹਿ ਚੜੇ॥
ਹਿਕਿ } ੧੦੧੫/੧੭ ਹਿਕਨੀ ਲਦਿਆ ਹਿਕਿ ਲਦਿ ਗਏ ਹਿਕਿ ਭਾਰੇ
ਹਿਕਨੀ } ਭਰਨਾਹਿ॥
ਇਕਨੀ ੧੪੨/੨੫ ਇਕਨੀ ਬਧੇ ਭਾਰ ਇਕਨਾ ਤਾਖਤੀ॥
ਇਕਨਾ ੧੪੧/੧੨ ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ ਇਕਨਾ ਭਰੇ ਤੁਜਾਰਾ॥
ਇਕ ੪੬੮/੧੯ ਇਕ ਦਝਹਿ ਇਕ ਦਬੀਅਹਿ ਇਕਨਾ ਕੁਤੇ ਖਾਹਿ॥
ਏਕਿ ੮੭੬/੧੦ ਏਕਿ ਚਲੇ ਹਮ ਦੇਖਹ ਸੁਆਮੀ...॥

-o-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਏਕੁ ੫੬੬/੨੮ ਇਕੁ ਕਰਮੁ ਧਰਮੁ ਨ ਹੋਇ ਸੰਜਮੁ ਜਾਮਿ ਨ ਏਕੁ ਪਛਾਣੀ॥
ਇਕੁ੮੪੦/੫ ਏਕਾਦਸੀ ਇਕੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਵੈ॥
ਏਕਸੈ੧੧੬੮/੧੮ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ ਕਿਆ ਕਹੈ॥ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸਲਾਹੇ ਏਕਸੈ॥
ਏਕਸੇ ੯੩੪/੯ ਤਤੁ ਬੁਝਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੇ ਤਿਨ ਕਉ ਡਾਸ ਨ ਰੰਚ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਕਨਾ ੪੬੮/੧੯ ਇਕ ਦਝਹਿ ਇਕ ਦਬੀਅਹਿ ਇਕਨਾ ਕੁਤੇ ਖਾਹਿ॥

-o-

ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਏਕਸੁ ਸਿਉ ੧੦੧੩/੧੮ - (ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ)

-o-

---

੧. 'ਏਕ ਤਥਾ ਔਰ ਕੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਅਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਮ ਕੀ ਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਮੇ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈ..।' ਪੰ.੧੯੪ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ
ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਏਕਸੁ ਤੇ ੨੨੩/੧੦ - (ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ)

-o-

ਅਧਿਕਾਰਣਬਹੁਵਚਨ

ਇਕਨ੍ਹੀ ੪੭੫/੭ ਇਕਨ੍ਹੀ ਦੁਧੁ ਸਮਾਈਐ ਇਕਿ ਚੁਲ੍ਹੈ ਰਹਨਿ ਚੜੇ॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਏਕਸੁ ੧੫੬/੧ ਏਕਸੁ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਵਹਿ
ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਕੀ ਧਾਵਿਸਤਾ॥

...

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਕਨਾ ੧੪੩/੪ ਇਕਨਾ ਮਰਣੁ ਨ ਚਿਤਿ ਆਸ ਘਣੇਰਿਆ॥
ਇਕਨ੍ਹਾ ੪੭੫/੪ ਇਕਨ੍ਹਾ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰੀਆ ਇਕਿ ਤੁਰੀ ਚੜਹਿ
ਬਿਸਿਆਰ॥
੧੨੮੭/੭ ਇਕਨ੍ਹਾ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰ ਬੰਦਿ ਰਬਾਣੀਐ॥

-o-

ਅਵਰ ਹੋਰ

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਅਵਰ ੧੦੨੩/੧ ਸਭ ਊਪਰਿ ਅਵਰ ਨ ਦੀਸੈ ਸਾਚੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈਹੇ॥
ਅਵਰੁ ੬੧/੧੬ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਤੂੰ ਭਾਵਹਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ।
ਅਵਰੋ ੪੩੪/੫ ਕਾਇਆ ਭੀਤਰਿ ਅਵਰੋ ਪੜਿਆ ਮੰਮਾ ਅਖਰੁ ਵੀਸਰਿਆ।
ਹੋਰੁ ੮/੩ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ॥

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅਵਰਿ ੧੫੫/੧੯ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇਹ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨ੍ਹਿ ਪੰਚਜਨਾ।
ਅਵਰੇ ੬੪/੧੧ ਹਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ॥

-o-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਅਵਰੁ ੧੨੩੩/੭ ਏਕਸ ਬਿਨੁ ਮੈ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ॥
ਅਉਰੁ ੧੨੪੩/੨ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਉਰੁ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅਵਰਾ ੩੫੬/੨੪ ਆਪਿ ਮਰੈ ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੀ॥

-o-

ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅਵਰਾਹਾ ੫੫੭/੨੧ ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੋ ਅਵਰਾਹਾ॥

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅਵਰਾ ੪੭੧/੧੬ ਵਣਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੇ...॥

-o-

ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਹੋਰਨਿ ੩੫੧/੨੪ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਆਪਿ ਸਵਾਰੇ ਹੋਰਨਿ
ਕਾਰਜੁ ਨ ਹੋਈ॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਅਵਰੀ ੩੫੯/੧੨ ਤੈਰੈ ਗੁਣ ਹੋਹਿ ਨ ਅਵਰੀ॥

-o-

ਸਭ ਸਰਬ ਸਗਲ

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸਭੁ ੧੬/੫ ਤਿਸੁ ਵਿਣੁ ਸਭੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ॥
ਸਗਲੀ ੧੧੯੦/੮ ਸਗਲੀ ਭੂਲੈ ਨਹੀ ਸਬਦੁ ਅਚਾਰੁ॥

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭਿ ੯/੨੬ ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ॥
ਸਭੇ ੫੫/੨੬ ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਊਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ॥
ਸਭੇ ੧੨੭੩/੨੧ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰੇ ਸਭੈ ਹੈ ਜੇਤੀ ਗੁਰ ਭਾਵੈ ਪ੍ਰਿਉ ਪਾਈ॥
ਸਭਨੀ੪੬੯/੭ ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ॥
ਸਗਲ ੨੨੨/੧੬ਸਗਲ ਬਿਗੂਤੇ ਭਾਵੈ ਦੋਇ॥
ਸਗਲੇ ੧੪੫/੫ ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਬੇਨੰਤੀ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ॥
ਸਗਲੀਆ ੫੪/੨ਸਭੇ ਕੰਤ ਮਹੇਲੀਆ ਸਗਲੀਆ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ॥

-o-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭਨਾ ੩/੨੨ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥
ਸਰਬ ੬/੭ ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸਭਸੈ ੭੫੧/੧੯ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਕਾਰਣੁ ਧਾਰਿਆ ਸਭਸੈ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ ਜੀਉ॥
੧੧੧੦/੨੨ ਆਪਣ ਵੀਰੀ ਸਭਸੈ ਆਵੈ ਪਕੀ ਖੇਤੀ ਲੁਣੀਐ॥

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭਨਾ ੩੫੪/੨੬ ਸਭਨਾ ਫਲੁ ਲਾਗੈ ਨਾਮੁ ਏਕੋ ਬਿਨੁ ਕਰਮਾ ਕੈਸੇ ਲੇਹੀ॥
ਸਭਨਾਹ੫੮੫/੪ ਸਭਨਾ ਮਰਣਾ ਆਇਆ ਵੇਛੋੜਾ ਸਭਨਾਹ॥

-o-

ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ

ਸਭੇ ੧੨੮੪/੧੮ ਸਭੇ ਵਰਤੈ ਸਭੁ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਨਿਹਾਲਿਆ॥
ਸਰਬੇ ੫੬੬/੧੭ ਸਰਬੇ ਸਮਾਣਾ ਆਪਿ ਤੂ ਹੈ ਉਪਾਇ ਧੰਧੈ ਲਾਈਆ॥
ਸਰਬੀ ੬੬੦/੮ ਸਰਬੀ ਸਾਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸਭਸੈ ੪੧੩/੧੦ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭਸੈ ਸਿਰਿ ਤੇਹੀ॥

...

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭਨਾ ੪੬੮/੧੮ .ਸਚ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ॥ ਸਭੇ ੧੦੧੩/੨੮..ਸਭੇ ਸਿਰਿ..

<u>ਪਰ ਅਨ</u>

ਹੋਰ ਅਥਵਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਆਪਿ ਤੋਂ ਬਣੇ ਆਪਨਾ/ਆਪਣਾ/ਆਪਣੀ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਰੂਪ ਪਰਾਇਆ, ਪਰਾਈ ਆਦਿਕ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਪਰਾਇਆ, ਪਰਾਈ ਅਧਿਕ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਵਰਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਪਰ ੨੨੬/੨ ਜਿਉ ਤਨੁ ਬਿਧਵਾ ਪਰ ਕਉ ਦੇਈ॥(ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ)

-o-

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਪਰ ੨੨੬/੩ ਕਾਮਿ ਦਾਮਿ ਚਿਤੁ ਪਰ ਵਸਿ ਸੇਈ।
ਪਰਾਇਆ ੭੫/੧੫ ਛੂਟਾ ਬੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੇਆਨੇ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ॥
ਪਰਾਈ ੫੮੬/੫ ਹੁਕਮੁ ਭਇਆ ਬਾਹਰੁ ਘਰੁ ਛੋਡਿਆ ਖਿਨਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ॥

'ਪਰ' ਵਾਂਗ ਹੀ 'ਅਨ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਅਥਵਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਉਦਾਹਰਣ:-

ਅਨ ਕਉ ੫੬/੧੨ ਅਨਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ...॥
ਅਨ ਕੋ ੭੫/੧੩ ਅਨ ਕੋ ਕੀਜੈ ਮਿਤਰਾ....॥

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

(ਜੋ)

ਅਨੁਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

(ਸੋ)

-o-

ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ – ਜੋ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਜੋ, ਸੋ ਆਦਿ ਸਰਵਨਾਂਵ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਭਕਤੀ, ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਓ-ਅੰਤ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹਨ। ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸਭਨਾ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।[1]

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯः ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੋ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ. ਜੋ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ. ਜੋ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ. ਦੇ 'ਜਾ' ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਸਰਗਾਂ ਦਾ 'ਾ' ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਜਾ' ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।[2]

ਜਿਸ, ਜਿਨ – ਜੋ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਹਨ।

• • •

ਮੂਲ-ਰੂਪ

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਜੋ ੨੧/੬ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਬੰਧੀ ਦੇਹੁਰੀ ਜੋ ਆਇਆ ਜਗੁ ਸੋ ਖੇਲੁ॥
੪੭੪/੧੫ਜੋ ਜੀਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹ ਕਾ ਕਹਿਆ ਵਾਉ॥

• • •

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਜੋ ੫੭/੨੬ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਊਜਲੇ ਜੋ ਰਾਤੇ ਹਰਿ ਨਾਇ॥
੬੦/੧੬ ਖੋਟਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂ ਜੋ ਚੁਗਦੇ ਸਰ ਤਲਿ॥

-o-

ਵਿਕਾਰੀ-ਰੂਪ

'ਜੋ' ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬੋਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਿ, ਜਿਸੁ, ਜਿਨਿ, ਜਿੰਨਿ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਿ, ਜਿਨੀ, ਜਿਨ, ਜਿਨ੍ਹੀ, ਜਿਨ੍ਹ ਆਦਿ ਹਨ; ਉਦਾਹਰਣ:-

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਜਿ ੨੨੬/੧੫ ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਵਾਟ ਦਿਖਾਵੈ॥

੧: ਪੰ:੩੦੩ ਪੰ.ਭਾ. ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਸ੍ਰੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ
੨. ਪੈਰਾ ੧੨੬ ਹਿ.ਗ੍ਰਾ.ਅਪ. - ਜੀ.ਵੀ.ਤਗਾਰੇ

ਜਿਸੁ ੨੨/੨੦ ਜਿਸੁ ਸਤਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੇਟਿਓ
ਸੁ ਭਉਜਲਿ ਪਚਿ ਪਚਾਇ॥
ਜਿਨਿ ੫੭/੨ ਸਾਧਨ ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਜਥਾ ਸੰਗਿ॥
ਜਿੰਨਿ੧੧੧੩/੨...ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਜਿੰਨਿ ਉਪਾਇਆ॥

...

<u>ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਜਿ ੪੬੮/੬ ਤਿਨ ਮੰਗਾ ਜਿ ਤੁਝੈ ਧਿਆਇਦੇ॥
ਜਿਨ ੭੩/੫ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥
ਜਿਨ੍ਹ੧੨੮੧/੧੮ ਸੇ ਸੁਖੀਏ ਸਦਾ ਸੋਹਣੇ ਜਿਨ੍ਹ ਵਿਚੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ॥
ਜਿਨੀ੪੭੨/੨੮ ਨਾਨਕ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੁਤਫੁ ਨਾਹਿ॥
ਜਿਨ੍ਹੀ੪੨੦/੧੯ ਜਿਨ੍ਹੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ॥

-o-

<u>ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਇਸ ਕਾਰਕ ਦੇ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਾ, ਜਿਸੁ, ਜਿਸੈ, ਜਿਸਹਿ, ਜਿਤੁ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ(ਪਰਸਰਗ ਨੋ ਸਹਿਤ ਭੀ ਜਿਸ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਪਰਸਰਗ ਲਗਣ ਕਾਰਣ ਜਿਸ ਦੇ -ਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ)। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਜਿਸੁ..ਜਿਸੈ ੧੩੪੪/੨ ਸੋ ਭੂਲੈ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਭੁਲਾਏ
ਬੂਝੈ ਜਿਸੈ ਬੁਝਾਈ॥
ਜਿਸਹਿ ੯੫੨/੧੬ ਜਿਸਹਿ ਦਿਖਾਲਾ ਵਾਟੜੀ ਤਿਸਹਿ ਭੁਲਾਵੈ ਕਉਣ॥
ਜਿਤੁ ੨/੮ ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

...

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ : ਜਿਸਨੋ ੫੩/੧੨

...

<u>ਕਰਮ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਜਿਨ੍ਹ, ਜਿਨਾ ਹਨ:-

ਜਿਨ੍ਹ ੭੬੫/੨੫ ਜਿਨ੍ਹ ਵਿਸਿ ਆਇਆ ਹੋਹਿ ਰਲੀਆ॥
ਜਿਨਾ[redacted]/੧੯ ਮਨਮੁਖਿ ਮੂਰੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨਾ ਗਿਆਨੁ॥

...

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਵਰਤੋਂ:

ਜਿਨ ਕਉ ੧੭/੯   ਜਿਨਾ ਨੋ = ੭੨/੯

-o-

ਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਿਤੁ ਜਿਤੈ (ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ ਜਿਸ) ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ:

ਜਿਤੁ ੪੬੯/੨੭ ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ॥
ਜਿਤੈ ੧੦੪੦/੨੬ ਸਚੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਜਿਤੈ ਲਗਿ ਤਰਣਾ॥

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ:- ਜਿਸ ਸਿਉ ੭੫/੧੫

-o-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਿੰ, ਜੈ, ਜਿਸੁ, ਜਿਨਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਜਿ ੪੭੨/੧੨ ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ॥
ਜੈ ੯੩੩/੨੪ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ॥
ਜਿਸੁ ੭੩/੧ ਸਭੁ ਸਚੋ ਸਚੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੈ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ॥
ਜਿਨਿ ੧੫੪/੨੩ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਿ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਇਆ।

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ:- ਜਿਸ ਨੋ ੯੫੨/੧੪ ਜਿਸ ਕਉ ੧੦੩੦/੧੩

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਜਿਨ, ਜਿਨ੍ਹ, ਜਿਨਾ, ਜਿਨੀ, ਆਦਿ ਰੂਪ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਹਨ:-

ਜਿਨ ੨੧/੨੩ ਜਿਨ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਤੇ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰਿ॥
ਜਿਨ੍ਹ ੫੦੫/੭ ਨਿੰਦਕ ਨਰ ਕਾਲੇ ਮੁਖ ਨਿੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹ ਗੁਰ ਕੀ ਦਾਤਿ ਨ ਭਾਈ॥
ਜਿਨਾ ੨੨/੨੨ ਜਿਨਾ ਸਤਗੁਰ ਰਸਿ ਮਿਲੈ ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣ॥
ਜਿਨੀ ੫੯੬/੨੬ ਸਾਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਨਾ ਲਾਗਾ ਜਿਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਇਆ।

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ:- ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ੩੫੩/੧੨ ਜਿਨਾ ਕਉ ੪੬੯/੧੦

-o-

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਜਿਸੁ ੪੨੧/੨ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਕਰਾਏ॥

ਪਰਸਰਗ ਸਹਿਤ:- ਜਿਸ ਤੇ ੨੦/੬

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਜਿਸੁ, ਜਿਸੈ, ਜਿਤੁ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਜਿਸੁ ੯੫੨/੧੩ ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਸਿਧਿ ਦੇਵੈ ਜੇ ਸੋਈ ॥
ਜਿਸੈ ੧੬/੪ ਦੁਖ ਤਿਸੈ ਪਹਿ ਆਖੀਅਹਿ ਸੁਖ ਜਿਸੈ ਹੀ ਪਾਸਿ ॥
ਜਿਤੁ੭੯੧/੨੦ ਜਿਤੁ ਮਉਲਿਐ ਸਭ ਮਉਲੀਐ ਤਿਸਹਿ ਨ ਮਉਲਿਹੁ ਕੋਇ

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ:- ਜਿਸ ਕੇ ੧੮/੧੦ ਜਿਸਕਾ ੫੯/੨੪
ਜਿਸ ਕੈ ੧੦੧੦/੮

ਸੰਬੰਧਕ (ਕੇ) ਬਹੁਵਚਨ ਅਤੇ (ਕੈ) ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ:-

ਜਾ ਕੇ ੬੬੦/੧੫ ...ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ੧੩੨੮/੧੪ਜਾ ਕੈ ਰੂਪੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਮੁਖੁ ਮਾਸ

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਸ ਦੇ ਜਿਨ, ਜਿਨ੍ਹ, ਜਿਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਆਦਰ ਲਈ ਜਿਨ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਭੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ:-

ਜਿਨ ੪੭੨/੧੪ ਸੁਖੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥
ਜਿਨ੍ਹ ੪੬੫/੨੦ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਨਿ ਭਾਉ ॥
ਜਿਨਾ ੧੬/੧੬ ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ ॥
ਜਿਨ੍ਹਾ੪੬੫/੧੪ ਡਿਠੀ ਰੋਇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ:- ਜਿਨਕੈ ੮/੫ ਜਿਨ ਕੇ ੭੨੨/੨
ਜਿਨ੍ਹਕੀ ੬੧੮/੪ਜਿਨਾ ਕਾ ੫੮/੪

ਆਦਰ-ਸੂਚਕ:

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕਵਚਨ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

ਜਿਨ ੫੬੭/੧੩ ਸੋਹਣੇ ਨਕ ਜਿਨ ਲੰਮੜੇ ਵਾਲਾ ॥

-o-

ਅਨੁਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

(ਸੋ)

-o-

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ, ਵਾਂਗ ਗੁ੍ਰੰ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਇੱਕਵਚਨ ਮੂਲਰੂਪ 'ਸੋ' ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਮੂਲਰੂਪ 'ਸੇ' ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਸੁ ਸੁੋ ਸੋ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਸਿ, ਸਾ, ਸੇ ਹਨ। ਸੁੋ ਰੂਪ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸੋਇ[2]'ਸੋਈ ਸੋਈ ਆਦਿ ਸੋ ਅਤੇ ਸੇ ਦੇ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਹਨ।

ਸੋ ਦਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਸ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਨ ਹੈ। ਵਿਕ੍ਰਿਤਰੂਪ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਸੁ, ਤਿਸੈ, ਤਿਸਹਿ, ਤਾਸੁ, ਤਾਹ, ਤਾਹਾ, ਤਾਹਿ, ਤੈ, ਤਿਤੁ ਅਤੇ ਤਹੀ ਤੋਂ 'ਇਨਾ' 'ਤਿਨਾ' ਦਾ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਰੂਪ ਤਿਨ੍ਹਿ, ਤਿਨਿ, ਤਿਨ੍ਹੀ, ਤਿਨੈ, ਤਿੰਨਿ, ਤਿਨਹਿ, ਤਿਨਹੀ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਵਚਨ ਤੋਂ ਅੰਤਰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਐ-ਅੰਤ ਤਿਨੈ ਜਾਂ [redacted] ਇ-ਅੰਤ ਤਿਨਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਨਿ, ਤਿਨੈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇੱਕਵਚਨ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਤਿਨਹਿ, ਤਿਨਹੀ, ਤਿਨ੍ਹੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿਨਿ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਬਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਏ ਵਰਤੀ 'ਹੀ' ਕਾਰਣ ਹਨ। 'ਹੀ' ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਤਿਨਿ ਦੇ -ਨਿ ਨੂੰ -'ਨ੍ਹ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੀ ਨੂੰ -ਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ-ਉਕਤ ਸੋਇ, ਸੋਈ, ਸੇਈ ਭੀ ਸੋਹੀ ਅਤੇ ਸੇਹੀ ਹਨ ਜੋ ਹ ਦੇ ਇ, ਈ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਭੀ ਤਿਸ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧਕ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ 'ਤਿਸ' ਦਾ ਵਿਭਕਤੀ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਤਿਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਤਾ, ਤੇ, ਤੈ ਭੀ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਰੂਪ ਤਸ੍ਯ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਨੀ, ਤਿਨ੍ਹਾ, ਤਿਨਾ, ਤਿਨ, ਤਿਨ੍ਹ, ਤਿਨਾਹ, ਤਿਨ੍ਹਾਹੀ, ਤਿੰਨਾ, ਤਾਹੂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਤਿਨਾੜੀ, ਤਿਨਾੜੀਆ, ਤਿਨੇਹਿ, ਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

...

ਮੂਲ ਰੂਪ

ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸੋ ੯੯੩/੨ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਸੁ ਵੇਦਨ ਹੋਵਿ॥

---

੧. '.ਸੰ.ਸ: ਤੋਂ ਪਾ.ਪ੍ਰਾ.ਅਪ. ਸੋ' ਪੰ:੨੦੫ ਖੰਡ ੨ -ਹਿੰ.ਭਾ.-ਡਾ.ਭੋ.ਨ.ਤਿ:

੨. ਸੋ ੫ ਪਿ ਤੋਂ ਸ:ਅਪਿ. ਤੋਂ ਸੋਵਿ ਤੋਂ ਸੋਇ ਪੰ.੨੦੫ ਖੰਡ ੨ - ਉਹੀ

ਸੁ ੧੪੨/੨੮ ਜੋ ਦਰਿ ਰਹੇ ਸੁ ਉਬਰੇ ਨਾਨਕ ਅਜਬ ਡਿਠੁ॥

• • •

<u>ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਸੇ ੧੫੬/੨੮ ਅਨਤ ਕਉ ਚਾਹਨ ਜੋ ਗਏ ਸੇ ਆਏ ਅਨਤ ਗਵਾਇ॥

-o-

ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ

<u>ਕਰਤਾ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u> : <u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਸੁੋ ੧੩੨੮/੨੮ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਕ ਸੇਵੇ ਸਿਖੁ ਸੁੋ ਖੋਜਿ ਲਹੈ॥
ਸਾ ੩੫੧/੨੬ ਜਿਸ ਨੋ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹੋਇ॥
ਸੋ ੭੫੧/੧੯ ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ ਜੀਉ॥
ਸੋਈ ੪੧੮/੧੬ ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਤਾ ਨਾਨਕਾ ਜਾਗਾਏ ਸੋਈ॥
ਸੋਇ ੪੭੨/੧੪ ਸੁਖੇ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥

<u>ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਸਿ ੪੩੮/੧੮ ਨਾਮੁ ਲੈਨਿ ਸਿ ਸੋਹਹਿ ਤਿਨ ਸੁਖ ਫਲ ਹੋਵਹਿ।
ਸੇਈ ੯/੬ ਸੇਈ ਤੁਧ ਨੋ ਗਾਵਨਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ...॥

-o-

ਤਿਸ / ਤਿਨ

• • •

<u>ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਤਿਸ (ਪਰਵਰਤੀ 'ਹੀ' ਸਹਿਤ)
੪੭੫/੬ ਨਾਨਕ ਕਰਣਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਫਿਰਿ ਤਿਸ ਹੀ ਕਰਣੀ ਸਾਰ॥
ਭਾਹ੪੬੭/੭ ਜਿਨਿ ਕਰਤੈ ਕਰਣਾ ਕੀਆ ਚਿੰਤਾ ਭਿ ਕਰਣੀ ਤਾਹ॥

<u>ਤਿਨਿ</u>

ਤਿਨ ਜਦ ਤਿਨਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ 'ਤਿਸਦੇ' ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਸ ਰੂਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

੨੨੧/੨੫ ਜਿਨਿ ਬੂਝਿਆ ਤਿਨਿ ਸਹਜਿ ਪਛਾਣਿਆ॥
ਤਿਨ੍ਹਿ੧੩੪੪/੬ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀਂ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜ੍ਹਾਇਆ॥
ਤਿਨ੍ਹਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ॥

ਤਿਨਹਿ ਤਿਨੈ ੯੦੭/੨ ਜਾ ਆਏ ਤਾ ਤਿਨਹਿ ਪਠਾਏ
ਚਾਲੇ ਤਿਨੈ ਬੁਲਾਇ ਲਇਆ ॥
ਤਿਨਿ ੪੭੫/੧੩ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਧੁਰਿ ਛੋਡੀ ਤਿਨਿ ਪਾਇ॥
ਤਿਨਹੀ੧੩੯/੨੫ਤਿਨਹੀ ਕੀਆ ਵਿਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਉਪਾਇਆ ॥
ਤਿਨ੍ਹੀ੧੨੪੯/੨੮ਈਸ ਮਹੇਸੁਰੁ ਸੇਵ ਤਿਨ੍ਹੀ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਤੇ ੧੦/੧ ਖਸਮ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ॥
ਤਿਨ ੧੧੧੦/੧੬ ਤਿਨ ਘਰ ਰਾਖਿਅੜਾ ਚੈ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗਿ ਰਾਮ॥
ਤਿਨਾ੧੨੮੫/੨੨ ਇਕਿ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹਿ ਮੂਰਖ ਤਿਨਾ ਕਿਆ ਕੀਜਈ ॥
ਤਿਨ੍ਹਾ ੪੧੮/੪ ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਚੀਰੀ ਦਰਗਹ ਪਾਟੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਰਣਾ ਭਾਈ ॥
ਤਿਨੀ ੭੩/੬ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਤਿਨੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਚੁਕਾਇਆ ॥

-੦-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਤਿਸੁ ੩੪੯/੧੮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ ਕਰੇ ਕਰਾਇਆ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭਾਈ॥
ਤਿਸੁ ੮੭੮/੧੦ ਅੰਤਰਿ ਜਾਹਿ ਤਿਸੈ ਤੂ ਰਖੁ॥
ਤਿਸਹਿ ੭੫/੫ ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣੈ ॥
ਤਾਹਿ ੪੭੦/੩ ਦੁਖੁ ਦੁਖੁ ਛੋਰਿ ਵਟਾਈਅਹਿ ਗਿਆਨੀ ਬੂਝਹਿ ਤਾਹਿ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ: ਤਿਸ ਕਉ ੨੨੬/੧੭

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਤਾਹੂ ੧੪੧੦/੧੧ ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ ਕਲ॥
ਤਿਨ੍ਹ ੪੩੮/੨੦ ਤਿਨ੍ਹ ਜਰਾ ਨ ਮਰਣਾ ਨਰਕਿ ਨ ਪਰਣਾ ਜੋਹਰਿਨਾਮੁਧਿਆਵੈ
ਤਿਨ੍ਹਾ੪੭੫/੮ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਵਾਰੇ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥
ਤਿਨਾਹ ੨੩/੫ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਤਿਆ ਭਾਰੁ ਨ ਭਰਮੁ ਤਿਨਾਹ॥
ਤਿਨ ੪੬੮/੬ ਤਿਨ ਮੰਗਾ ਜਿ ਤੁਝੈ ਧਿਆਇਦੇ॥

-੦-

ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ; ਤਿਸੁ ਸਿਉ ੨੧/੨੬ ਤਿਤੁ ਕਾਰਣਿ ੯੫੨/੧

...

ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ; ਤਿਨ੍ਹਾਹੀ ਸੇਤੀ ੧੧੭੧/੨੩

-੦-

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਤਿਸੁ ੬/੨੧ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ...॥
ਤਿਸੈ ੪੩੮/੧੭ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ ਹਉ ਤਿਸੈ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜੀਉ॥ (ਵਿਟਹੁ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ)
ਤਿਸਹਿ ੩੬੦/੧੨ ਪੂਰਾ ਸਾਚੁ ਪਿਆਲਾ ਸਹਜੇ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥
ਤਿਤੁ ੧੪੭/੧੭ ਤਿਤੁ ਫਲ ਰਤਨ ਲਗਹਿ ਮੁਖਿ ਭਾਖਿਤ...॥
ਤੇ ੯੩੩/੨੪ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੇ ਸਭੁ ਕੋਈ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਦੇਇ॥
ਤਾਹਾ ੧੦੩੨/੨੨ ਜਾ ਕਉ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ਆਪੇ ਅਕਥਕਥਾ ਬੁਧਿ ਤਾਹਾ ਹੇ॥
ਤਾਸ ੨੧/੪ ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪਣਾ ਹਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣਾ ਤਾਸੁ॥
ਤਿਨਹੀ ੫੭੯/੨੧ ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਤਿਨ ਹੀ ਲੀਆ ਹੋਆ ਤਿਸਕਾ ਭਾਣਾ

...

ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਤਿਨ ੧੬/੧ ਸੁਣਹਿ ਵਖਾਣਹਿ ਜੇਤੜੇ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥
ਤਿਨ੍ਹ ੪੩੮/੬ ਜਿਨ੍ਹ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ੍ਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਤਿਨਾ ੨੨/੨੮ ਜਿਨਾ ਰਾਸਿ ਨ ਸਚੁ ਹੈ ਕਿਉ ਤਿਨਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥
ਤਿਨ੍ਹਾ ੪੭੩/੧ ਨਾਨਕ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ॥
ਤਿੰਨਾ ੪੨੧/੨੬ ਤਿੰਨਾ ਭਰਮੁ ਨ ਭੇਦੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ॥
ਤਿਨੀ ੧੨੮੬/੨੪ ਜਿਨੀ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ॥

-o-

ਅਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ; ਤਿਸੈ ਤੇ ੭੬੬/੨੫ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ੫੮/੩

-o-

ਅਧਿਕਰਣ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਤਿਸੈ ੧੦੯੩/੫ ਨਾਨਕ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਤੁ ੮/੧੨ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥
ਤਹੀ ੨੨੧/੨੭ ਤਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ; ਤਿਸੁ ਮਹਿ ੧੭/੧੮ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਤਿਨ ਮਹਿ ੮/੪

...

-o-

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਤਿਸੈ ੪੭੫/੪ ਸੋ ਕਰੇ ਜਿ ਤਿਸੈ ਰਜਾਇ॥
ਤਿਸਹਿ੫੯੭/੫ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਕਿਸੁ ਸਾਲਾਹੀ ਤਿਸਹਿ ਸਰੀਕੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਤਾਸੁ ੫੬/੧੯ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਕਿਆ ਤਾਸੁ॥
ਤਾਹਿ ੨੦/੨ ਨਾਨਕ ਅਉਗਣ ਵੀਸਰੇ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਪਤਿ ਤਾਹਿ॥
ਤਸ੍ਯ ੧੩੫੩/੧੪ਨਿਹਚਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ: ਤਾ ਕੇ ੧੦੧੦/੮ ਤਿਸੈ ਕਾ ੬੭੯/੨੨
ਤਿਸੈ ਕੀ ੧੫੫/੧੪ ਤਿਸ ਦਾ ੧੦੧੧/੨੩
ਤਿਸ ਦੀ ੬/੨੧

...

ਸੰਬੰਧ-ਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਤਿਨ੍ਹਾ ੪੬੫/੨੧ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਨਿ ਭਾਉ॥
ਤਿਨਾੜੀ੧੧੦੯/੬ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ॥
ਤਿਨਾੜੀਆ੮੫/੩ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ॥
ਤਿਨੇਹਿ ੬੦/੧ ਜਲ ਮਹਿ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ ਬਿਨੁ ਜਲ ਮਰਣ ਤਿਨੇਹਿ॥

ਸੰਬੰਧਕ ਸਹਿਤ: ਤਾ ਕੇ ੮/੪ ਤਿਨ ਕੀ ੨੨੮/੩
ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ੪੩੨/੧੪ ਤਿਨਾ ਦੀ੧੪੩/੨੫
ਤਿਨ ਕੇ ੧੩੪੫/੨੭

-0-

ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

-0-

ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਰੂਪ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਹਨ:-

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਪੁਲਿੰਗ

ਕਉਣੁ ੭੯੫/੧੩ ਕਉਣੁ[1] ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ॥

ਕਉਨੁ ੯੩੮/੧੨ ਕਵਨ ਤੁਮੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ
ਕਉਨੁ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਸੁਆਓ ॥

ਕਵਣੁ ੨੪੩/੬ ਪਿਰਿ ਛੋਡਿਅੜੀ ਜੀਉ ਕਵਣੁ ਮਿਲਾਵੈ॥

ਕਵਨੁ ੪੧੬/੩ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਹਮਾਰਾ॥

ਕਿਨਿ੧੦੯੧/੩ ਸਾਗਰੁ ਗੁਣੀ ਅਥਾਹੁ ਕਿਨਿ ਹਾਥਾਲਾ ਦੇਖੀਐ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਰਵਨਾਂਵ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਅੰਤ ਤੇ (ੁ) ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ :-

ਕਉਣ ੩੫੦/੨੫ ਕਿਸੁ ਤੂ ਪੁਰਖੁ ਜੋਰੂ ਕਉਣ ਕਹੀਐ...॥
੧੧੯੧/੭ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ...॥

ਕਵਨ ੭੯੫/੪ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ਕਹਾ ਹਉ ਮੀਆ ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ॥
੮੭੬/੬ ਨਾ ਜਾਣਾ ਹਰੇ ਮੇਰੀ ਕਵਨ ਗਤੇ॥

ਕਵਣ ੪/੨੫ ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥

-0-

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ

ਕਵਣਿ ੪/੨੫ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

ਕਉਣੁ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਵਿਵਿਧਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਂਦੀ ਹੈ:-

ਕਉਣੁ ਕਉਣੁ ੨੨੭/੨੮ ਇਨ ਬਿਧਿ ਕਉਣੁ ਕਉਣੁ ਨਹੀ ਤਰਿਆ॥

੧.' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਮੇਂ ਭੀ ਕੌਨੁ ਤਥਾ ਕੋ ਸਰ੍ਵਾਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰੂਪ ਹੈਂ...।'
ਪੰ.੧੮੬ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ।

ਸਮੁਚ-ਬੋਧਕ 'ਹੋਰ ਕਉਣੁ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਕਉਣੁ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਉਣੁ ੭੬੪/੧੯ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮ੍ਾਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕਉਣੁ ਬੁਝਾਏ॥
ਕਵਣੁ ੭੬੪/੨੦ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਸਿਆਣੇ ਕੇਤੇ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਣੁ ਕਹਾਏ॥

-o-

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੁ ੨੨੧/੮ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਦੇਖਉ ਮੀਤੁ॥
ਕਿਸੁ ਸੇਵਉ ਕਿਸੁ ਦੇਵਉ ਚੀਤੁ॥
ਕਿਸੈ ੩੫੩/੨੮ ਕਿਸੈ ਪਛਾਵਹਿ ਪਥਿ ਕੁਣਿ ਬੂਝੇ...॥
ਕਿਸਹਿ ੯੦੬/੨੮ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵਹਿ ਕਿਸਹਿ ਸੁਣਾਵਹਿ
ਭੈ ਸਾਗਰ ਅਸਰਾਲਿ ਪਇਆ॥
ਕਾਸੁ ੧੩੪੪/੧੮ ਧੁਰਿ ਹੁਕਮੁ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਕਹੀਐ ਕਾਸੁ॥

-o-

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕੈ ੪੧੮/੨੬ ਦਰੁ ਛੋਡਾ ਮੈ ਕਿ ਨੀਮ੍ ਕੈ ਕੈ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ॥
ਕਿਸੁ ੨੨੧/੮ ਕਿਸੁ ਸੇਵਉ ਕਿਸੁ ਦੇਵਉ ਚੀਤੁ॥

-o-

<u>ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੁ ੧੫੩/੨੦ ਕਿਸੁ ਜਾਚਉ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥

-o-

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਕਿਸੁ ੨੨੧/੯ ਕਿਸੁ ਪੂਛਉ ਕਿਸੁ ਲਾਗਉ ਪਾਇ॥
ਕਿਸੁ ਉਪਦੇਸਿ ਰਹਾ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

-o-

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਕਿਨਾਹ ੫੯੫/੪ ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ ਆਗੈ ਮਿਲਣੁ ਕਿਨਾਹ॥

-o-

<u>ਕਿ ਕਿਆ ਕੀ</u>।

ਕਿ ੨/੭ ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥
ਕਿਆ ੬/੧੮ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ
ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ॥
ਕੀ ੨੩/੧੧ ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ॥

-o-

'ਕਿਸ' ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਸੰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 'ਹੀ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ 'ਕਿਸੁ' ਦੇ ਪਰਵਰਤੀ ਨੋ, ਕਉ, ਥੈ, ਸੰਬੰਧਕ ਆਵੇ ਤਾਂ 'ਕਿਸੁ' ਦੇ (ੁ) ਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕਿਸ ਨੋ ੧੨੪੧/੧੩ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਕਿਸ ਨੋ ਕਰਤਾ ਦੇਇ॥
ਕਿਸ ਕਉ ੫੪/੧੯ ਹਉ ਸੁਤੀ ਪਿਰੁ ਜਾਗਣਾ ਕਿਸ ਕਉ ਪੂਛਉ ਜਾਇ॥
ਕਿਸ ਥੈ ੪੧੮/੮ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਹੋਵੈ ਕਿਸ ਥੈ ਜਾਇ ਰੂਆਈਐ॥

੨. ਜਦੋਂ 'ਕਿਸੁ' ਦੇ ਪਰਵਰਤੀ ਕੇਰਾ, ਅਗੈ, ਆਗੈ, ਕਹੁ, ਨਾਲਿ, ਪਹਿ ਉਪਰਿ ਸੰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਤਾਂ 'ਕਿਸੁ' ਦਾ ਅੰਤਿਮ (ੁ) ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ:-

ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ ੧੦੯/੧੫ ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਹਉ ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ॥
ਕਿਸੁ [redacted] ਕਹੁ ੨੨੪/੧੪ ਕਿਸੁ ਕਹੁ ਦੇਖਿ ਕਰਉ ਅਨ ਪੂਜਾ॥
ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ੪੬੮/੧੦ ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕੀਚੈ ਦੋਸਤੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਚਲਣਹਾਰੁ॥
ਕਿਸੁ ਪਹਿ ੭੬੭/੬ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਖੋਲਉ ਗੰਠੜੀ ਦੂਖੀ ਭਰਿ ਆਇਆ॥
ਕਿਸੁ ਉਪਰਿ ੧੨੪੧/੧੨ ਕਿਸੁ ਉਪਰਿ ਓਹੁ ਟਿਕਟਿਕੈ...॥

੩. ਜਦੋਂ ਕਿਸੁ ਦੇ ਪਰਵਰਤੀ 'ਹੀ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੁ ਦੀ (ੁ) ਨਹੀਂ:-

ਕਿਸਹੀ ੬੩/੨੧ ਕਿਸਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਅਸਾਰ॥
੧੫੫/੮ ਕਿਸਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲੈ ਨਾਨਕ...॥

...

ਕਾ ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਕ:-

ਕਾ ਕਉ ੯੦੫/੧੫ ਕਿਰਤੁ ਪਇਆ ਦੋਸੁ ਕਾ ਕਉ ਦੀਜੈ॥
ਕਾ ਕੋ ੪੧੬/੧ ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਧਨੁ ਕਾ ਕੋ ਕਹੀਐ॥

-੦-

ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ

-o-

ਆਪਿ

ਗੁ.ਗ੍ਰ. ਵਿੱਚ ਆਪਿ ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਤਮਨ੍ - ਦੇ ਵਿਉਤੱਪਨ ਰੂਪ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ: ਅਪ੍ਪਾ, ਅਤ੍ਤਾ।'[1] ਗੁ.ਗ੍ਰ. ਦਾ ਆਪ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਅਪ੍ਪਾ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ [redacted] ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆਪਿ ਆਪੇ ਆਪਿ ਆਪੀਨੈ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਆਪੁ ; ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਆਪੁ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਆਪੈ ; ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਆਪਹੁ ਆਪੌ ਆਪੈ ਆਪਾਹੁ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਅਪ ਅਪਣਾ ਆਪਣਾ ਅਪਣੇ ਅਪੁਨੀ ਅਪੁਨੇ ਅਪੁਨਾ ਆਪਣ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਆਪਿ ੧੨੮੨/੩ ਅਪਣਾ ਆਪੁ ਆਪਿ ਤੋਲਸੀ ਆਪੇ ਮਿਲਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਆਪੇ ੫/੨੧ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥
ਆਪੈ ੧੧੧੧/੧੩ ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ਆਪੈ॥
ਆਪੁ ੨੨/੧੯ ਆਪੁ ਗਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਆਪੀਨੈ ੫੮੦/੧੦ ਜਿਨਿ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ...।
ਆਪੀਨ੍ਹੈ ੪੬੩/੬ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆਪਿ,ਆਪੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼,ਆਪੈ ਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਘਟ ਅਤੇ ਆਪੀਨੈ,ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

-o-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਆਪੁ ੧੧੧੧/੧੩ ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ਆਪੈ॥

ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ 'ਆਪੁ' ਦਾ ਸੰਬੰਧਕ 'ਕਉ' ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-ਆਪ ਕਉ ੫੮/੧੫

-o-

---

1. ਪੰ:੨੧੯ ਭਾ.ਆ.ਭਾ. - ਜ.ਬ.

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆਪੈ ੩੬੦/੧੮ ਆਪੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥

-o-

<u>ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆਪਹੁ ੭੨/੪ ਇਹੁ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥ ਆਪਹੁ ਤੁਧੁ ਖੁਆਇਆ॥
ਆਪੈ ੯੩੫/੨੫ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਆਪੈ ਚੀਨ੍ਹਿ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ॥
ਆਪੈ ੫/੩ ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੈ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥
ਆਪਾਹੁ ੭੮੮/੨੪ ਆਪਿ ਖੁਲੋਵਹਿ ਆਪਿ ਕਰਿ ਆਪੀਣੈ ਆਪਾਹੁ॥

-o-

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਅਪ ੧੩੮/੭ ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਰਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਤਨੁ॥
ਅਪਣਾ ੪੬੭/੨੩ ਸਚੁ ਵੇ ਜੀਆ ਆਪਣਾ ਕੀਆ।
ਆਪਣਾ ੬/੨੧ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ॥
ਅਪਣੇ ੧੧੮੯/੧੭ ਅਪਣੇ ਕਰਿ ਰਾਖਹੁ ਗੁਰ ਭਾਵੈ॥
ਅਪੁਨੀ-ਅਪੁਨੇ ੨੨੮/੧੦ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪੁਨੀ ਕਹੈ ਅਪੁਨੇ ਨਹੀ ਭਾਇਆ॥
ਅਪੁਨਾ ੨੨੫/੨੭ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਭੇ ਸਹਿ ਅਪੁਨਾ ਕੀਨਾ॥
ਆਪਣ ੧੫੭/੧ ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਭਾਗਠੁ ਹੋਇ।
ਆਪਣੇ ੧੪੧/੨੫ ਪੜੇ ਬੰਧ ਦੁਆਰ ਮੁਰਖੁ ਜਾਣੈ ਆਪਣੇ॥

-o-

<u>ਆਪਿ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ</u>

ਆਪੇ ਆਪਿ ੨/੧੦,੧੧ ਥਾਪਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ
ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥
ਆਪੇ ਆਪੇ ੧੦੨੫/੯ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪੇ ਆਪੇ॥
ਆਪੇ ਆਪੁ ੯੪੫/੧੨ ਆਪੇ ਆਪੁ ਖਾਇ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ
ਆਪੇ ਆਪਣਾ ੪੭੩/੧੭ ਕੀਤਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਲੇਖਾ ਸੰਢੀਐ॥
ਆਪੇ ਆਪਣੀ ੯੩੬/੯ ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ॥
ਆਪੇ ਆਪੇ ੯੫੧/੧੯ ਸਾਸਤੁ ਬੇਦੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ॥ ਆਪੋ ਆਪੈ ਪੂਜਾ ਹੋਇ॥

੧.ਕਬੀਰ ਵਿੱਚ ਆਪਹਿ ਆਪਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-
ਆਪਹਿ ਆਪ ਬੰਧਾਇਆ ਦੋਇ ਲੋਚਨ ਮਰਹਿ ਪਿਆਸ ਰੇ॥
ਪੰ.੨੧੦ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ

ਅਵਯਯ 'ਹੀ' ਸਹਿਤ:

ਸ਼ਬਦ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ ਅਵਯਯ 'ਹੀ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- ਆਪੀਨ੍ਹੈ ੪੬੩/੬ = ਆਪਿ ਹੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਬਦਲੀ ਕਾਰਣ 'ਹ' 'ਨ' ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨ, ਹ ਸੰਯੁਕਤ 'ਨ੍ਹ' ਬਣ ਗਇਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ 'ਹੀ' ਦੀ 'ੀ' 'ਆਪਿ' ਦੀ 'ਿ' ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਹ ਆਪੀ ਬਣ ਗਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਇਸ 'ਹ' ਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ-ਵਿਅੰਜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ 'ਨ' ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :- ਆਪੀਨੈ ੫੮੦/੧੦

ਆਪੇ ੫/੬ ਆਪੈ ੧੧੧੧/੧੩

ਇਸ 'ਹੀ' ਦੇ 'ਹ' ਦਾ ਲੋਪ ਹੋਕੇ ਪਿੱਛੇ ਬਚੀ ਇਸਦੀ 'ੀ' ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਲਗਕੇ (ੇ),(ੈ) ਬਣ ਗਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪੇ,ਆਪੈ (=ਆਪਹੀ) ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

-੦-

ਮੱਧਮਪੁਰਖ ਸਹਿਤ ਅਵਯਯ 'ਹੀ':

ਕਈ ਥਾਂਈ ਸਰਵਨਾਂਵ 'ਤੂੰ' ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ- (ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ)- ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਅਵਯਯ 'ਹੀ' ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- ਤੂਹੀ ੧੬੩/੨੭ । ਅਧਿਕ ਥਾਂਵਾਂ ਇਹ 'ਹੀ' ਕਿਸੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੰਜੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- 'ਤੂ ਹੀ' ਤੋਂ ਤੂਈ ੧੪੪/[illegible]

ਕਦੇ 'ਹੀ' ਨੂੰ 'ਹੈ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :- ਤੂ ਹੈ ੫੬੬/੧੭

ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਤੁਝਹਿ ੪੩੭/੬
ਤੁਝਹੀ ੧੨੯੦/੧੫, ਤੁਝੈ ੨੫/੧੦ , ਤੁਧੈ ੧੩੯/੧੨, ਤੁਮਹੀ ੧੦੪੦/੨੪
ਤੋਇ ੧੨/੨੬ , ਤੋਹਿ ੩੫੭/੨੫

-੦-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

੧. ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

੨. ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

੩. ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਚਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਨਾਂਵ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

(ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ (ੁ) ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਵਿਭਕਤੀ ਲਾਕੇ):-

ਸਾਚੁ ੨/੬ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ 'ਸਾਚੁ' ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰ॥
ਅਮੁਲੁ ੫/੨੪ 'ਅਮੁਲੁ' ਧਰਮੁ 'ਅਮੁਲੁ' ਦੀਬਾਣੁ॥
ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ੧੧੯੦/੧੧'ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ' ਬੇਅੰਤੁ ਅਪਾਰਾ॥ ਸਚਿ ਪਤੀਜੈ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

• • •

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

[illegible]

(ਆਦਰ ਲਈ ਪ੍ਰਭ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਹਨ:-)

ਅਮੁਲ ੫/੨੩'ਅਮੁਲ' ਗੁਣ 'ਅਮੁਲ'ਵਾਪਾਰ॥
'ਅਮੁਲ'ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥
ਸੁਘੜ੫੬੬/੨੧ ਗਾਵਨਿ ਸੁਰਿਨਰ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਣਾ॥
ਬੇਅੰਤ੪੮੯/੧੮ ਪ੍ਰਭ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਕੋ ਪਾਵਹਿ॥

ਕਬੀਰ, ਕਰੀਮ, ਬੇਐਬ, ੭੨੧/੪, ੫
ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ॥
ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਐਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ॥

-o-

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

(ਉ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ):-

ਨਿਰੋਧਰੁ ੯੩੧/੯ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਨਿਰੋਧਰੁ ਗੁਰੁ ਦੇਵੈ ਪਤਿ ਮਤੀ॥
ਨਿਰਮਲੁ ੪੧੫/੧੨ਸਿਮਰਹੁ ਰਾਮਨਾਮੁ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲੁ...॥
ਬੇਅੰਤ ੯੩੬/੨੫ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੇਅੰਤੁ ਧਿਆਈਐ...॥
ਦੁਲੰਭੁ ੭੫੧/੨੨ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ॥
ਚੁਲੰਭੁ ੭੫੧/੨੨ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ~~ਗੁਰਮੁਖਿ-ਪਾਇਆ~~
ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਆ॥

-o-

ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਨਿਰਮਲ ੫੭/੧੦ ਭਾਈ ਰੇ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ ਨਿਰਮਲ ਜਲਿ ਨਾਇ॥
ਬਿਖਮ ੧੩੩੧/੭ ਬਾਬਾ ਐਸਾ ਬਿਖਮ ਜਾਲਿ ਮਨੁ ਵਾਸਿਆ॥

-o-

ਆ-ਅੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ -ਅਉ, -ਉ, -ਐ, -ਏ ਅੰਤ ਕਰਕੇ; ਆ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸੁਆਰਥੇ ੜ ਲਾਕੇ ਅਥਵਾ ਅੰਤ ਤੇ -ਣਾ ਲਾਕੇ:-

ਬੁਰਾ ੬੩੬/੧੦ ਰਾਹੁ ਬੁਰਾ ਭੀ ਹਾਵਲਾ...॥
ਸਾਚਉ ੬੩੭/੫ ਸਾਚਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਨਿ ਵਸੈ...॥
ਸਾਚੌ ੪੧੯/੧੭ ਸਾਚੌ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹਉਮਿ ਬਿਖੁ ਮਾਰੀ॥
ਉਜਲੋ ੬੩੭/੪ ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਉਜਲੋ...॥
ਪੂਰੈ ੪੧੯/੨੧ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਦੀਆ॥
ਸਾਚੜਾ ੫੭੯/੧੦ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਾਚੜਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੋ॥
ਬਉਰਾਨਾ ੯੯੧/੧੦ ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕੁ ਬਉਰਾਨਾ॥
ਸਾਚਾ ੨/੫ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ...॥
ਪੂਰਾ ੬੩੬/੨੮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਸਾਬਾਸਿ॥
ਕਰੜਾ ੬੪੩/੯ ਜਮੁ ਕਰੜਾ ਮਨਮੁਖੁ ਗਾਵਾਰ॥
ਸਚਾ ੩੫੫/੧੬ ਸਚਾ ਅਰਜੁ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ॥
ਸਕਤਾ ੩੬੦/੨੧ ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ...॥

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੇ ੩੫੫/੧੬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਸਾਚੇ ਦਰਬਾਰਿ॥
ਕਚੇ ੧੨੮੦/੧੮ ਮਨਮੁਖ ਕਚੇ ਕੂੜਿਆਰ ਤਿਨ੍ਹੀ ਨਿਹਚਉ ਦਰਗਹ ਹਾਰਿਆ॥
ਕੂੜੇ ੧੬/੧੭ ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹ॥
ਥੋੜੇ..ਅਗਲੇ੯੯੯/੧੦ ਸੁਖ ਥੋੜੇ ਦੁਖ ਅਗਲੇ ਦੂਖੇ ਦੂਖਿ ਵਿਹਾਇ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਆ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਉ-ਅੰਤ ਜਾਂ ਉ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਅਗਲਾ ੨੩/੬ ਹਰਿ ਜਪਿ ਲਾਹਾ ਅਗਲਾ ਨਿਰਭਉ ਹਰਿ ਮਨ ਮਾਹਿ॥
ਸਚੜਾ ੫੭੯/੧੯ ਆਵਹੁ ਮਿਲਹੁ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਚੜਾ ਨਾਮੁ ਲਏਹਾਂ॥
ਸਾਚਾ ੯੯੨/੩ ਬੋਹਿਥੁ ਜਲ ਸਿਰਿ ਤਰਿ ਟਿਕੈ ਸਾਚਾ ਵਖਰੁ ਜਿਤੁ॥
ਕੂੜਾ ੪੧੯/੧੨ ਕੂੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛੋਡੀਐ ਤਉ ਸਾਚੁ ਪਛਾਣੈ॥
ਫੀਕਾ ੪੧੯/੨੦ ਮਨਮੁਖ ਪਥਰੁ ਸੈਲੁ ਹੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਫੀਕਾ॥
ਸਾਚੋ ੫੯/੧੪ ਸਾਚੋ ਵਖਰੁ ਸੰਚੀਐ ਪੂਰੈ ਕਰਮਿ ਅਪਾਰੁ॥
ਸਾਚਉ ੫੯/੧੨ ਸਾਚਉ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ...॥

<u>ਕਰਮਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਜਾ ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਕੂੜੇ ੧੦੨੬/੧੬ ਸਾਕਤ ਕੂੜੇ ਬੰਧਿ ਭਵਾਈਅਹਿ
ਮਰਿ ਜਨਮਹਿ ਆਈ ਜਾਈ ਹੇ॥
ਚਿਟੇ..ਮੈਲੇ੭੫੧/੭ ਚਿਟੇ ਜਿਨ ਕੇ ਕਪੜੇ ਮੈਲੇ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਜੀਉ॥
ਬਹੁਤੇ ੯੩੩/੧੬ ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇ ਕੂੜਿਆਰਿ॥
ਬੰਕੇ ੭੫੦/੧੭ ਨ ਮੈ ਰੂਪੁ ਨ ਬੰਕੇ ਨੈਣਾ॥
ਮੀਠੇ ੧੫੨/੨੦ ਨਾ ਕੁਲ ਢੰਗੁ ਨ ਮੀਠੇ ਬੈਣਾ॥

ਕਚਿਆ੧੨੮੦/੭ ਮਨਮੁਖ ਮਾਰੇ ਪਛਾੜਿ ਮੂਰਖ ਕਚਿਆ॥

...

<u>ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੈ ੮੭੮/੮ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ ਭੇਟਿਓ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨਿਬੇੜਾ॥

...

<u>ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਜਾ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਕਾਚੀ ੧੦੩੨/੨੭ ਕਾਚੀ ਸਉਦੀ ਤੋਟਾ ਆਵੈ॥
ਮਿਠੇ ੧੪੩/੧੭ ਗੰਢੁ ਪਰੀਤੀ ਮਿਠੇ ਬੋਲ॥

...

<u>ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਜਾ ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੇ ੩੫੮/੨੦ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ਸਾਚੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵੈ॥
ਸਾਚੇ ੩੫੫/੧੬ ੩੫੫/ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਸਾਚੈ ਦਰਬਾਰਿ॥
੫੦੪/੧੮ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਸੇ ਬਾਚੇ...॥

...

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੇ ੫੬੭/੧ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਚੇ ਨਾਵੈ॥
੫੮੭/੮ ਸਾਚੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ॥

...

<u>ਸੰਪ੍ਰਦਾਨਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਕੂੜੇ ੧੦੯/੨੧ ਸਾਕਤ ਕੂੜੇ ਸਚੁ ਨ ਭਾਵੈ॥

...

<u>ਅਪਾਦਾਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੇ ੪੧੪/੧੨ ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੁ॥
ਕਾਚੇ ੯੩੨/੧੬ ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ॥
ਪੂਰੇ ੧੦੩੨/੧੮ ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤਤੁ ਨ ਪਾਈਐ...॥

...

<u>ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਸਾਚੇ ੩੪੯/੧੨ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ।

...

<u>ਸੰਬੋਧਨਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਆ-ਅੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਭੂਲੇ-ਬਾਵਰੇ ੫੭/੨੭ ਸੁਣਿ ਮਨ ਭੂਲੇ ਬਾਵਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਾਗੁ॥

-੦-

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਨਿਕੋਰ ੭੮੯/੧੫ ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੂਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ॥

-o-

ਈ-ਅੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਈ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਅੰਨੀ ਬੋਲੀ੧੦੨੨/੧੬ ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਅੰਨੀ ਬੋਲੀ॥
ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ੫੭/੨ ਸਾਧਨ ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਜਾਤਾ ਸੰਗਿ॥
ਬੁਰੀ ੩੫੫/੨੭ ਸਾਸੁ ਬੁਰੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ
ਪਿਰ ਸਿਉ ਮਿਲਣ ਨ ਦੇਇ ਬੁਰੀ॥

...

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅੰਤ ਤੇ 'ਆ' ਲਾ ਕੇ:-
ਕੂੜੀਆ ੧੬/੬ ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸਭਿ ਕੂੜੀਆ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਪਰਵਾਣੁ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਈ-ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ:-

ਕੂੜੀ ੪੭੧/੨੬ ਕੂੜੀ ਰਾਸਿ ਕੂੜਾ ਵਾਪਾਰੁ॥ ਕੂੜੁ ਬੁਲਿ ਕਰਹਿ ਆਹਾਰੁ॥
ਘਣੀ੧੦੧੫/੧੨ ਸਾਥ ਲਦੇ ਤਿਨ ਨਾਠੀਆ ਭੀੜ ਘਣੀ ਦਰੀਆਉ॥

...

ਕਰਣਕਾਰਕ ਬਹੁਵਚਨ

ਅੰਤ ਤੇ 'ਈਆਂ' ਲਾ ਕੇ:-

ਕੂੜੀਈ ੧੪੧/੪ ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ ਕੂੜੋ ਪਲੈ ਪਾਇ॥

...

ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਅੰਤ ਤੇ 'ਇ' ਲਾ ਕੇ

ਭੀੜੀ ੯੫੩/੨੧ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ॥
ਉਲਝੀਐ੭੬੫/੧੨ ਪਿਰੁ ਉਲਝੀਐ ਮਾਝੀਐ ਤਿਹੁ ਲੋਆ ਸਿਰਤਾਜਾ ਰਾਮ

-o-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ

***

੧) ਮੂਲ-ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ; ਜਿਵੇਂ :-

ਬਿਨੁ ਤੇਲ ਦੀਵਾ ਕਿਉ ਜਲੈ॥ ੨੫/੨੫
ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ॥ ੨੫/੨੬
ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ॥ ੨੫/੨

੨) ਉਤੱਰ-ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਅਪਾਦਾਨ ਦੀ ਕਾਰਕ ਵਿਭਕਤੀ ਅਥਵਾ ਸੰਬੰਧਕ 'ਤੇ' 'ਹੁ' ਜਾਂ 'ਦੂ' ਤੋਂ ਘੱਟ, ਅਧਿਕ, ਨੇੜ ਜਾਂ ਦੂਰ, ਹੇਠ ਜਾਂ ਉਤੇ ਆਦਿ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਤੇ ੩੫੪/੧੧ ਤੁਝ ਤੇ ਵਡਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਤੇ ੧੫੫/੨੩ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਘਟਿ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ॥
ਤੇ ੪੧੧/੨੫ ਜਲ ਮਹਿ ਉਪਜੈ ਜਲ ਤੇ ਦੂਰਿ॥
ਤੇ ੪੬੩/੧ ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ...॥

ਹੁ ੧੫/੧੨ ...ਨੀਚੀ ਹੁ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥

ਦੂ ੫/੨ ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥
ਦੂ ੭੬੨/੮ ਇਕ ਦੂ ਇਕਿ ਚੜੰਦੀਆ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ॥

...

੩) ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਚੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉਚਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ 'ਉਪਰਿ' ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਉਪਰਿ ੫/੧੪ ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

...

੪) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਅੰਤ ਤੇ -ਵਰ ਲਾ ਕੇ:-

ਹੈਵਰ ੬੨/੧੩ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟ ਦਤੁ ਕਰੀ ਬਹੁ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਦਾਨੁ॥
ਗੈਵਰ ੨੨੨/੭ ਗੈਵਰ ਹੈਵਰ ਕੰਚਨ ਸੁਤ ਨਾਰੀ॥
ਤਰਵਰ ੮੪੦/੧੬ ਤੇਰਸਿ ਤਰਵਰ ਸਮੁਦ ਕਨਾਰੇ॥

ਹੈਵਰ : ਹਯ = ਘੋੜਾ
ਵਰ = ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
ਗੈਵਰ : ਗਯ/ਗਜ = ਬਲਦ/ ਹਾਥੀ
ਵਰ = ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
ਤਰਵਰ : ਤਰ = ਰੁੱਖ
ਵਰ = ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ

-o-

੫) ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਲਈ -ਏਰ ਪ੍ਰਤਯਯਾਂ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਚਨਵਾਚਕ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾਏ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

<u>ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

-ਏਰ+ਆ ਜਾਂ -ਏਰ+ਓ ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਨੇਰਾ ੭੬੪/੨੫ ਘਰਿ ਆਪਨੜੈ ਖੜੀ ਤਕਾ ਮੈ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਰਾਮ॥
ਘਨੇਰੋ ੧੦੯੦/੨੦ ਸਰਬੇ ਜੋਇ ਅਗਛਮੀ ਦੂਖੁ ਘਨੇਰੋ ਆਥਿ॥

<u>ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

-ਏਰ+ਏ ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਨੇਰੇ ੧੦੨੯/੯ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਦੂਖ ਘਨੇਰੇ॥
ਬਹੁਤੇਰੇ ੩੫੬/੨੫ ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਵੇਸ ਬਹੁਤੇਰੇ॥

...

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

-ਏਰ+ਈ ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਨੇਰੀ ੫੯/੧੩ ਸਫਲਿਓ ਬਿਰਖੁ ਹਰੀਆਵਲਾ ਛਾਵ ਘਣੇਰੀ ਹੋਇ॥

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

-ਏਰ+ਈਆਂ ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਘਣੇਰੀਆ ੨੪੩/੩ ਧਨ ਨਾਹ ਬਾਝਹੁ ਰਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਬਿਖਮਰੈਣਿ ਘਣੇਰੀਆ॥

-o-

੬) ਅਧਿਕਤਮ ਜਾਂ ਅਲਪਤਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਅਤਿ, ਪਰਮ, ਮਹਾਂ, ਵਡਾ ਘਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਸੰਗਿਆ ਆਦਿ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ; ਜਿਵੇਂ :-

ਅਤਿ+ ੨੪੩/੧੧ ਕਿਉ ਘੂਲੈ ਗਲ ਜੇਵੜੀਆ ਜੀਉ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ॥
੯੫੬/੧੮ ਬਗਲਾ ਕਾਗੁ ਨ ਰਹਈ ਸਰਵਰਿ ਜੇ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਸਿਆਣਾ॥
੪੧੫/੧੨ ਸਿਮਰਹੁ ਰਾਮਨਾਮੁ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲੁ...॥
੧੫/੧੨ ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥

-o-

ਪਰਮ+ ੫੯੬/੨੬ ਹਉ ਮੂਰਖ ਪਾਪੀ ਪਤਿਤੁ ਪਰਮ ਪਾਖੰਡੀ ਤੂ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰ.
੧੫੪/੨੩ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥
ਤੂ ਅਤੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਰਮਹੀਰੁ॥ ੧੧੯੦/੧੯

ਮਹਾ+ ੯੪੨/੧੬ ਮੁਕਤਿ ਮਹਾ ਸੁਖ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ॥
੧੦੦੯/੧੯ ਬਾਬਾ ਜਗੁ ਫਾਥਾ ਮਹਾ ਜਾਲਿ॥

ਵਡ+
ਵਡਾ+
ਵਡਦਾਣਾ ੧੧੧੨/੨੦ ਦੇਵੈ ਸਬੁ ਦਾਨੋ ਸੋ ਪਰਵਾਣੋ ਸਦ ਦਾਤਾ ਵਡਦਾਣਾ॥
ਵਡਪੁਰਖੁ ੫੦੫/੧੩ ਤੂੰ ਵਡ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮ ਤਰੋਵਰੁ ਹਮ ਪੰਖੀ ਤੁਝ ਮਾਹੀ॥
ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ੫੬੭/੧੨ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਆਪਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ॥
ਵਡਾ ਵੇਛੋੜਾ੫੮੧/੨੮ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਵਡਾ ਵੇਛੋੜਾ ਬਿਨਸੈ ਜਗੁ ਸਬਾਏ॥
+ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਵਡਾ ੨੧/੨੧ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਪਿਆਰਾ ਵੀਸਰੈ ਰੋਗੁ ਵਡਾ ਮਨ ਮਾਹਿ॥

-o-

੭) ਅਲਪਤਾ ਜਾਂ ਛੁਟਾਈ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਡਾ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾਚਕ ਕਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

੩੫੦/੨੫ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਜੁਗਤਿ ਹਥਿ ਕੀਨੀ ਕਾਲੀ ਨਥਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ॥
੩੫੦/੨੩ ਸੰਘੁਲੇ ਦਹਸਿਰਿ ਮੂੰਡ ਕਟਾਇਆ ਰਾਵਣੁ ਮਾਰਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ॥
੩੫੦/੨੮ ...ਕੇਸੁ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਤਿਲੁ', ਕੂਕਰ ਅਤੇ ਘਣਾ ਨੂੰ ਅਲਪ, ਹੀਣ, ਅਧਿਕ ਆਦਿ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਤਿਲੁ ੩੪੯/੧੨ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ
ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ॥
ਕੂਕਰ ੨੧/੧੬ ਕੂਕਰ ਕੂੜੁ ਕਮਾਈਐ ਗੁਰ ਨਿੰਦਾ ਪਚੈ ਪਚਾਨੁ॥
ਘਣੇ ੨੧/੧੭ ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਦੁਖੁ ਘਣੋ ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਕਰੈ ਖੁਲਹਾਨੁ॥

...

੮) ਅੰਤ ਤੇ -ਇਸ਼ਟ, -ਤਮ, ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ :-

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਇਸ਼ਟ ਅਤੇ 'ਤਮ' ਲਾ ਕੇ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਭੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:-

-ਇਸ਼ਟ ਜੇਠ ੬੪੨/੧੮..ਜੇਠ ਮੁਏ ਦੁਖਿ ਸਸੂ ਕਾ ਡਰੁ ਕਿਸੁ॥
+ਤਮ ਉਤਮ੪੬੮/੫ ਹਉ ਢਾਢੀ ਕਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੋਰਿ ਉਤਮ ਜਾਤਿ ਸਦਾਇਦੇ
ਪ੍ਰੀਤਮ੪੮੯/੧੨ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਿਉ ਬਿਸਰਹਿ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ॥

-o-

੯) ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਦੁਹਰਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਕਚੁ-ਨਿ-ਕਚੁ

੨੫/੧੯ ਅੰਧਾ ਕਚਾ ਕਚੁ-ਨਿਕਚੁ॥
੪੬੩/੧੪ ਜੇ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਸੁ ਕਚੁਨਿਕਚੁ॥
੧੫੧/੮ ਭੈ ਬਿਨੁ ਘਾੜਤ ਕਚੁਨਿਕਚ॥

...

੧੦) ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਵਲਿ 'ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ' ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੂਚਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ੧੪੧/੧੫ ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ
ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ॥

...

੧੧) ਇਕੋ ਜਿਨੇ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਲਨਾ ਵਜੋ ਬਰਾਬਰਿ, ਜੈਸਾ ਆਦਿ ਅਵਯਯ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਬਰਾਬਰਿ ੧੫੬/੨੨ ਜੋਅਣਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ...॥
ਜੈਸਾ ੧੫੬/੨੫ ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ॥

-o-

ਰੂਪ ਨਿਰਮਾਣ

...

ਸੰਗਿਆ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਸੰਗਿਆ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

+ਆ ਜੂਠਾ ੧੪੯/੨੨ ...ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ॥

+ਆਇਆ ਤਿਹਾਇਆ੧੩੮/੨੭..ਨਹ ਤਿਪਤੈ ਭੁਖਾ ਤਿਹਾਇਆ॥

+ਆਇਰਾ ਸਰਾਇਰਾ੪੭੦/੧੭ ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ...॥

+ਆਇਣ ਪਰਧਾਇਣੁ੯੪੨/੧੯ ਭੇਦੁ ਬਿਚਖਿਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਧਾਇਣੁ॥

+ਆਗਰ ਮੁਖਾਗਰ ੧੧੬੯/੪ ਚਾਰੇ ਬੇਦੌਂ ਮੁਖਾਗਰ ਪਾਠਿ॥

+ਆਰ ਗਾਵਾਰ ੧੧੬੯/੮ ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿ ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ॥

+ਆਲ ਰਸਾਲ ੮੪੩/੧੩ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸਾਲ ਰਸੀਆ ਰਵੈ ਸਾਚਿ ਪਿਆਰੀਆ॥

+ਆਲਾ ਕਿਰਪਾਲਾ੧੦੩੮/੧੮ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ॥
ਆਇ ਨ ਜਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਰਪਾਲਾ॥

+ਆਲੀ ਸੁਖਾਲੀ ੧੪੨/੧੯ ਕਿਆ ਕਪੜੁ ਕਿਆ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ...॥

+ਆਲੁ ਦਇਆਲੁ੮੪੩/੨੬ ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਦਾਤਾ॥
ਜੀਆ ਅੰਦਰਿ ਤੂੰ ਜਾਪਿ॥

ਆਲੇ ਰਸਾਲੇ ੬/੧੭ ...ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

+ਆਵਲੁ ਹਰੀਆਵਲਾ੫੯/੧੩ ਸਫਲਿਓ ਬਿਰਖੁ ਹਰੀਆਵਲਾ...॥

ਆਵਾ ਸਚਾਵਾ ੧੦੨੩/੬ ਸਾਚੀ ਨਗਰੀ ਤਖਤੁ ਸਚਾਵਾ॥

ਇ ਦਾਨਿ ੫੯੭/੨੪ ਤੂ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤਾ ਦਾਨਿ ਮਤਿ ਪੂਰਾ...॥

ਈ ਸੰਸਾਰੀ..ਭੰਡਾਰੀ੭/੩ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥
ਪਿਆਸੀ ੩੫੭/੧ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜੈ ਆਵਾ॥
ਲੋਭੀ ਕਪਟੀ੩੫੯/੪ ਲੋਭੀ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਪਾਖੰਡੀ ਮਾਇਆ ਅਧਿਕ ਲਗੇ॥
ਪਾਪੀ ਪਾਖੰਡੀ

ਈਆ ਰਸੀਆ ੧੦੨੧/੭ ...ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਪਰਮ ਸੰਜੋਗੀ॥

ਈਲਾ ਰੰਗੀਲਾ ੧੦੨੭/੫ ਕਹਿ ਕਹਿ ਰੋਵਹਿ ਬਾਲੁ ਰੰਗੀਲਾ॥

ਈਨ ਮਲੀਨ ੧੧੬੯/੨੪ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੈਲ ਮਲੀਨ ਅੰਗੁ॥
ਕੁਲੀਨੁ ੧੨੫੬/੧੬ ਜਾਤਿ ਕੁਲੀਨੁ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਹੋਇ॥

ਉਲੀ ਠਗਉਲੀ ੬੧/੧੪ ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ ਹਉ ਮੁਈ...॥

ਵਾੜਾ ਠਗਵਾੜਾ ੨੪/੨੪ ਹਉ ਠਗਵਾੜਾ ਠਗੀ ਦੇਸੁ॥

ਸੀ ਤਪਸੀ ੧੧੭੫/੧੧ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਤਪਸੀ ਜਨ ਕੇਤੇ...॥

+ਕ ਨਿਰਮੋਲਕ੧੦੩੯/੧੫ ਅੰਤਰਿ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨਿਰਮੋਲਕ...॥

ਟ ਫੋਕਟ ੧੦੧੪/੧੪ ...ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਵਿਕਾਰ ਕਰੇ॥

ਠ ਭਾਗਠ ੫੯੫/੧੪ ...ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ॥

+ਣ ਚਿਲਕਣਾ ੭੨੯/੧ ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ...॥

+ਵਾਣੀ ਮਲਵਾਣੀ ੧੪੯/੨੧ ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ...॥

...

ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ:-

ਅ+ ਅਭਾਗਾ ੫੯੮/੧੯ ...ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹਿ ਅਭਾਗਾ॥

ਅਨ+ ਅਨੂਪ ੧੦੩੯/੧੪ ਅੰਤਰਿ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ...॥

ਸੁ+ ਸੁਭਾਗੀ ੬੩੫/੧੧ ਪੂਰਾ ਬੈਰਾਗੀ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਗੀ...॥

ਨਿਰ+ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ੯੩੧/੫ ਅਤਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਸਾਇਸਿ ਦੇਹਾ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੰਗਿਆ ਦਾ ਲੋਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕ ਥਾਈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੰਗਿਆ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਮੂਲਕ:

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

+ਏਲ ਨਵੇਲ ੮੪੩/੧੦ ਨਾਨਕ ਮੁੰਧ ਨਵੇਲ ਸੁੰਦਰਿ...।

+ਏਲੀ ਇਕੇਲੀ੧੧੦੮/੨੦ ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ...।

+ਐ ਪਹਿਲੈ ੭੪/੨੨ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ...।

ਦੂਜੈ ੭੫/੧ ਦੂਜੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ...॥

...

ਕ੍ਰਿਆ ਮੂਲਕ

ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

+ਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ੧੨੮੮/੨੪ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲੇਖੈਦਾਰੁ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ॥

+ਈ ਪੂਰੀ ੭੬੫/੧੫ ਪਤਿ ਮਤਿ ਪੂਰੀ...॥

ਭੂਲੀ ੧੦੮੭/੨੧ ਭੂਲੀ ਭੂਲੀ ਮੈ ਫਿਰੀ ਪਾਧਰੁ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥

+ਏ ਪੀੜੇ ੯੯੯/੬ ਖਮੇ ਕਰੂ ਸਰਾਇਰੇ ਵਿਸਨਿ ਰਬ ਪੀੜੇ॥

+ੜ ਛੁਟੜਿ ੧੫੫/੩ ...ਛੁਟੜਿ ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ॥

+ਵਣਾ ਡਰਾਵਣਾ੪੭੧/੨ ...ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ॥

+ਵਣੋ ਡਰਾਵਣੋ ੫੯/੧੬ ਭਵਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਡਰਾਵਣੋ ਨਾ ਕੰਧੀ ਨਾ ਪਾਰੁ॥

-o-

ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; (੧)ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ (੨) ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਪੂਰਨ-ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਅਪੂਰਣ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ-ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ - ਗਣਨਾਵਾਚਕ, ਤਿੱਥਵਾਚਕ, ਗੁਣਾਵਾਚਕ, ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ, ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਯੋਗ-ਸਹਿਤ ਉਦਾਹਰਣ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:-

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

(ਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

(ੳ) ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਇਹ ਹਨ :-

ਏਕ, ਇਕ, ਇਕੋ ; ਦੋਇ, ਦੁਇ ; ਤੀਨਿ, ਤੀਨ, ਤਿਨਿ, ਤ੍ਰੈ, ਤ੍ਰਿਹੁ ;
ਚਾਰਿ; ਪੰਚ, ਪੰਜ, ਪੰਜਿ ; ਛਿਅ, ਖਟ, ਖਟੁ ; ਸਪਤ, ਸਤ ਸਾਤ ;
ਅਸਟ, ਅਠ ; ਨਉ, ਨਵ ; ਦਸ, ਦਹ ।

ਤ੍ਰੈਸਤ ; ਚਉਛਿਅ ; ਬਾਰਹ, ਬੇਦਸ ; ਤ੍ਰਿਹਦਸ, ਤੇਰਸਿ ;
ਚਉਦਹ, ਚਉਦਸਿ, ਚਤੁਰਦਸ ; ਅਠਾਰਹ, ਅਸਟਦਸਾ, ਅਠਾਰ, ਦਸਅਠ ;
ਬੀਸਸਪਤਾਹਰੋ(=੨੭) ; ਤੀਹ ; ਤੇਤੀਸ ; ਛਤੀਹ ; ਪਚਾਸ,
ਪੰਚਾਸਾ ; ਸਠਿ ; ਅਠਸਠਿ, ਅਠਿਸਠਿ ; ਅਠਤਰੇ ;
ਚਉਰਾਸੀ, ਚਉਰਾਸੀਹ ; ਸਤਾਨਵੇ ; ਸਉ, ਸਦ ।

ਆਯੂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਹਨ

ਦਸ, ਬੀਸ, ਤੀਸਾ, ਚਾਲੀਸੀ, ਪਚਾਸੀ, ਸਠੀ, ਸਤਰਿ, ਅਸੀਹਾਂ(ਕਾਂ), ਨਵੈ।

ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ :-

ਸਹੰਸ, ਸਹੰਸਰ; ਲਖ, ਲਾਖ; ਕੋਟ, ਕੋਟਿ, ਕ੍ਰੋੜ; ਸੰਖ, ਅਰਬਦ, ਨਰਬਦ।

...

(ਅ) ਤਿਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ:-

ਤਿਥਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਮ, -ਮੀ, -ਆ, -ਤੀਆ, -ਥਿ, -ਇ, -ਛੀ, -ਇਆ ਲਾ ਕੇ :-

ਏਕਮ, ਦੂਜ(ਾ), ਤ੍ਰਿਤੀਆ, ਚਉਥਿ, ਪੰਚਮੀ, ਖਸਟੀ, ਸਪਤਮੀ, ਅਸਟਮੀ,
ਨਉਮੀ, ਦਸਮੀ ;
ਏਕਾਦਸੀ, ਦੁਆਦਸਿ, ਦੁਆਦਸੀ ;
ਤੇਰਸਿ ਚਉਦਸਿ; (ਅਮਾਵਸ, ਅਮਾਵਸਿਆ)

(ੲ) <u>ਗੁਣਾਵਾਚਕ</u>

ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਣਾ, ਉਣੀ, ਗਣ, ਗਣਿ ਲਾ ਕੇ :-

ਦੂਣਾ ; ਚਵਗਣ ; ਚਵਗਣਿ ; ਦਊਣੀ
+ਭਾ ਦੂਇਭਾ

...

(ਸ) <u>ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ</u>

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

੦ ਪਹਿਲ
ਐ ਪਹਿਲੈ ਦੂਜੈ ਤੀਜੈ ਚਉਥੈ ਪੰਜਵੈ ਛਿਵੈ ਸਤਵੈ ਅਠਵੈ ਨਾਵੈ ਦਸਵੈ
ਆ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ; ਦੂਤੀਆ, ਦੂਜਾ, ਦੂਆ, ਬਿਆ, ਬੀਆ, ਬੀਆਂ ;
ਤੀਆ, ਤੀਜਾ ; ਚਉਥਾ ; ਪੰਜਵਾ ; ਨਾਵਾ ; ਦਸਵਾ ।
ਏ ਪ੍ਰਥਮੇ ਚਉਥੇ
ਓ ਪਹਿਲੋ
ਈ ਦੁਯੀ ਦੂਜੀ ; ਚਉਥੀ ; ਪੰਜਵੀ ।
ਇ ਦੂਇ ਦੋਇ
ਫਾਰਸੀ : ਅਵਲਿ

...

(ਹ) ਇੱਕਵਾਚਕ : ਇਕ ਏਕ
ਦੋਵਾਚਕ : ਦੋਇ ਦੁਇ ਦੁਹੁ ਦੁਹੁ
ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ : ਤ੍ਰੈ ਤੀਨੇ ਤਿਹੁ ਤਿਹ ; ਚਹੁ ਚਾਰੇ ਚਹੁਆਰੇ ;
ਪੰਚ ਪੰਚੇ ਪੰਜੇ ; ਸਤੀ ; ਅਠੀ ; ਨਵਾ ਨਵੇ ; ਦਸੈ

...

<u>ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ</u>

ਗਣਨਾਵਾਚਕ : ਏਕ ਇਕ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਏਕ, ਇਕ ਹੀ ਐਸਾ ਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਏਕੁ, ਇਕੁ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਏਕ, ਇਕ*। ਇਸਦੀ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਵੈਦਿਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

---

* " This is the only numeral which shows the distánction of gender" Para 105 (page 197) Historical Grammer of Apabhramsa- G.V.Tagare.

" The use of eka as indeterminative is as old as the Atharva Veda and is not a speciality of Ap. (Page 198) Ibid.

ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਕੁ ੨/੧੯ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥
੧੪੦/੨੫ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਇਕੁ ਤੂੰ ਹੋਰੁ ਜਗਤੁ ਵਣਜਾਰਾ॥
ਏਕੁ ੨੪/੨੦ ਤੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਤਾਰੇ ਸੰਸਾਰ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਕੁ ੪੧੮/੨੭ ਮੈ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਸਾਚੇ ਗੁਰਬੁਧਿ॥
ਏਕੁ ੧੭/੨੬ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਕਿਆ ਹੋਰਿ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਕ ੧੧੭੧/੨੧ ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ॥

...

ਕਰਮਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਕ ੭੫੨/੭ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ॥
੯੯੦/੨੩ ਸੁਣਿ ਸਹ ਕੀ ਇਕ ਬਾਤ ਸੁਹੇਲੀ॥
ਏਕ ੨੨੨/੨੭ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਏ॥

...

ਕਰਣਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਕ ੧੨੮੩/੧੪ ਕਟੇ ਪਾਪ ਅਸੰਖ ਨਾਵੈ ਇਕ ਕਣੀ॥

...

ਮਧ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਰੇ[1] ਇਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਏਕ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹੈ।

ਏਕ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 'ਹਿਕੋ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ।

---

੧. ਪੈਰਾ ੧੦੫ ਹਿ.ਗ੍ਰਾ.ਅਪ. - ਡਾ.ਜੀ.ਵੀ.ਤਗਾਰੇ

ਏਕ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਰੂਪ :-

ਏਕਾ	੧੧੮੮/੨੬	ਏਕਾ ਸੁਰਤਿ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥
ਇਕਾ	੮੩/੨੦	ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਇਕਾ ਛਾਉ॥
ਏਕਿ	੮੭੬/੧੦	ਏਕਿ ਚਲੇ ਹਮ ਦੇਖਹ ਸੁਆਮੀ ਭਾਹਿ ਬਲੰਤੀ ਆਈ॥
ਇਕਿ	੧੦੨੫/੮	ਇਕਿ ਸੋਗੀ ਇਕਿ ਰੋਗੀ ਵਿਆਪੇ॥
ਏਕੀ	੯੫੪/੩	ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ॥
ਏਕੁ	੨੨੩/੪	ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ॥
ਇਕੁ	੨/੧੯	ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ...॥
ਏਕੇ	੯੪੦/੨੩	ਏਕੇ ਕਉ ਸਭੁ ਏਕਾ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ॥
ਏਕੈ	੯੩੬/੨੩	ਉਤਮੁ ਹੋਵਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੈ ਭਾਇ॥
ਏਕੋ	੯੩੮/੨੨	ਰਹਹਿ ਇਕਾਂਤਿ ਏਕੋ ਮਨਿ ਵਸਿਆ...॥
ਇਕੋ	੨੫/੧	ਲੇਖਾ ਇਕੋ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥

...

ਹਿਕੋ	੪੧੮/੨੬	ਹਿਕੋ ਮੈਡਾ ਤੂ ਧਣੀ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ॥
ਏਕੀ	੩੬੦/੭	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੀ॥
ਏਕਸ	੧੨੩੩/੭	ਏਕਸ ਬਿਨੁ ਮੈ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ॥
ਇਕਸ	੧੨੩੯/੨੦	ਇਕਸ ਨ ਪੁਜਹਿ ਬੋਲ ਜੇ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਮਿਲੈ॥
ਏਕਸੁ	੧੦੧੩/੧੮	ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਰਹੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਏ॥
ਇਕਸੁ	੧੪੧/੧੧	ਇਕਸੁ ਬਾਝਹੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਕਿਸੁ ਅਗੈ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ।
ਏਕਸੈ	੯੩੪/੯	ਤਤੁ ਬੁਝਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੈ ਤਿਨ ਕਉ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਰੋਗ॥
ਏਕਸੈ	੧੧੬੮/੧੮	ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸਲਾਹੇ ਏਕਸੈ...॥
ਏਕਤੁ	੧੧੮੮/੧੬	ਏਕਤੁ ਰਾਚੈ ਪਰਹਰਿ ਦੋਇ॥
ਇਕਤੁ	੫੮/੨੬	ਇਕਤੁ ਤਾਗੈ ਰਲਿ ਮਿਲੈ ਗਲਿ ਮੋਤੀਅਨ ਕਾ ਹਾਰੁ॥
ਇਕੇਲਾ	੧੦੨੬/੬	ਤਿਥੈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ ਇਕੇਲਾ॥
ਇਕੇਲੀ	੧੧੦੮/੨੦	ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ...॥
ਏਕਲੜੀ	੨੪੩/੨	ਸੁਣਿ ਨਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ ਏਕਲੜੀ ਬਨ ਮਾਹੇ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸ-ਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਰਵਨਾਂਵ ਤਥਾ ਸੰਗਿਆ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤ-ਅੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜ ਦਾ ਲੋਪ ਕਰਕੇ ਸੰਗਿਆ ਵਾਂ ਬਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

-0-

<u>ਤਿਥਵਾਚਕ</u>

ਏਕਮ ੮੩੮/੨੫ ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਏਕਾਦਸੀ੮੪੦/੫ ਏਕਦਾਸੀ ਇਕੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਵੈ॥

...

<u>ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ</u>

ਪਹਿਲ ੭੯੧/੨੦ ਪਹਿਲ ਬਸੰਤਿ ਆਗਮਨਿ ਪਹਿਲਾ ਮਉਲਿਓ ਸੋਇ॥
ਪਹਿਲਾ ੧੪੧/੫ ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ...॥
ਪਹਿਲੀ੧੨੮੯/੧੭ ਪਹਿਲੀ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ॥
ਪਹਿਲੈ ੧੩੭/੨੪ ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਥਣ ਦੁਧਿ॥
ਪਹਿਲੋ ੧੨੮੮/੯ ਪਹਿਲੋ ਦੇ ਜੜ ਅੰਦਰਿ ਜੰਮਿ ਤਾ ਉਪਰਿ ਹੋਵੈ ਛਾਉ॥

ਪ੍ਰਥਮੇ ੨੨੭/੨ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਲੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥
ਅਵਲਿ ੧੪੧/੧੫ ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ॥ (ਫਾਰਸੀ ਵਿਚੋਂ)

-o-

<u>ਗਣਨਾਵਾਚਕ</u> : ਦੋਇ ਦੁਇ

ਦੋਇ ੨੨੩/੬ ਧਰਤਿ ਗਗਨ ਨਹ ਦੇਖਉ ਦੋਇ।
ਦੁਇ੧੦੧੫/੨੩ ਪੁਰਖੁ ਸਿਆਣਾ ਏਕੁ ਹੈ ਏਕ ਜਾਤਿ ਦੁਇ ਨਾਉ॥

ਇ-ੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਅਵਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਇ,ਦੁਇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

ਦੋਇ ੧੧੮੮/੧੪ ਏਕਤੁ ਰਾਚੈ ਪਰਹਰਿ ਦੋਇ।
ਦੋਈ ੭੬੬/੧੨ ਪਰਪੰਚ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ਥਾਕੇ ਕੂੜੁ ਕਪਟੁ ਨ ਦੋਈ।
ਦੂਆ ੧੫੪/੩ ਅਵਰੁ ਨ ਕਹਣੈ ਵਾਲਾ ਦੂਆ।
ਦੂਐ ੧੦੨੩/੮ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਦੂਐ ਤਾਜਿ ॥
ਦੂਜਾ ੮੩੨/੧ ਕਿਸੁ ਵੇਖਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੂਜਾ॥
ਦੂਜੇ ੭੨੯/੨੩ ਜਾ ਕਉ ਮਹਲੁ ਹਜੂਰਿ ਦੂਜੇ ਨਿਵੈ ਕਿਸੁ॥
ਦੂਜੀ ੧੯/੧੪ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਦੂਜੀ ਕਾਰੈ ਲਾਗਿ॥
ਦੁਤੀਆ੧੦੪੦/੨੫ ਜਤ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮ ਹੀ
ਅਵਰੁ ਨ ਦੁਤੀਆ ਗਾਇਆ॥
ਬਿਆ ੨੫/੧੩ ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ॥
ਬੀਆ ੧੧੧੧/੭ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਅਵਰੁ ਨ ਬੀਆ ਰਾਮ ॥
ਬੀਭਾ ੪੧੮/੨੫ ਦਰੁ ਬੀਭਾ ਮੈ ਨੀਮ੍ਹਿ ਕੋ...॥
ਬੀਜਉ ੯੩੬/੨੦ ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀ...॥
ਬੀਜੀ ੧੩੪੩/੬ ਅਵਰੁ ਨ ਬੂਝਸਿ ਬੀਜੀ ਕਾਰਾ॥

...

<u>ਤਿੱਥਵਾਚਕ</u>

ਦੁਆਦਸਿ ੮੪੦/੧੦ ਦੁਆਦਸਿ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਅਉਧੂਤਾ॥
ਦੁਆਦਸੀ ੮੪੦/੧੩ ਦੁਆਦਸੀ ਦਇਆ ਦਾਨੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ॥

ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

...

<u>ਗੁਣਾਵਾਚਕ</u>

ਦੂਣਾ ੪੭੦/੨੧ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ॥

ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਦੁਇਭਾ ੭੮੯/੧੪ ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ॥

...

<u>ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ</u>

ਦੁਇ ੧੪੧/੬ ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ॥
ਦੁਯੀ ੪੬੩/੬ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ...॥

ਬ ਦੂਜਾ ੧੧੧੦/੬ ਦੂਜਾ ਪਹਰ ਭਇਆ ਜਾਗੁ ਅਚੇਤੀ ਰਾਮ॥
ਦੂਜੀ ੫੮/੧੩ ...ਅਵਿ ਨ ਦੂਜੀ ਵਾਰ॥
ਦੂਜੇ ੧੪੫/੨੭ ਦੂਜੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ॥

...

ਦੋਵਾਚਕ:

ਸਹ-ਚਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਲਾਖਣਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਦੁਇ ਕਰ ੫੪/੬ ਦੁਇ ਕਰ ਜੋੜਿ ਖੜੀ ਤਕੈ ਸਚੁ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ॥
ਦੁਇ ਪਖ੧੦੨੪/੧ ਦੁਇ ਪਖ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਣੀਧਰ..॥੧੦੨੪/੧
ਦੁਇ ਪੁੜ੧੪੨/੨੭ ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ...॥
ਦੁਇ ਪਟ੭੭/੭ ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇਪਟ ਜੜੇ॥

ਸਰਮ ਸੁਰਤਿ ਦੁਇ ੧੫੨/੨ ਸਰਮ ਸੁਰਤਿ ਦੁਇ ਸਸੁਰ ਭਏ॥
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ੭੨੨/੨੩ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ ੯੫੫/੪ ਸਾਵਣੁ ਰਾਤਿ ਅਹਾੜੁ ਦਿਹੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ ਖੇਤ॥
ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ੪੬੮/੨੮ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ॥
ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ੧੦੨੧/੪ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ...॥
ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੁਇ ੧੪੯/੬ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੁਇ ਦਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਜਾਇਮਨੁਖ॥
ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦੁਇ ੩੫੧/੧੪ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦੁਇ ਸਾਖੀ ਪਾਸਿ॥
ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੋਇ੧੩੨੮/੨੧ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੁਇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੁ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ੭੫੧/੧੭ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਨਾਲਿ ਜੋਉ॥

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਦੁਇ ੪੧੭/੯ ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਖੇ ਰੰਗੁ ਲਾਇ॥
ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ੧੧੭੧/੨੦ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ...॥

ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦੋਊ ੧੨੫੬/੩ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦੋਊ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਸੰਸਾਰ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਊ੩੫੬/੩ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਊ ਬਿਨਾਸਤ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਭਈ॥
ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ੯੯੨/੨੨ ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ...॥
ਦੁਹੁ ਲੋਚਨ ੪੮੯/੧੬ ਸਿਧ ਸਮਾਧਿ ਕਰਹਿ ਨਿਤ ਝਗਰਾ ਦਿਸ ਦੁਹੁ ਲੋਚਨ ਕਿਆ ਹੇਰੈ॥
ਦੁਹੁ/੯੩੩/੧੩ ਟੂਟੇ ਬਾਧ ਦੁਹੂ ਦਿਸ ਗਹੀ॥

ਲਾਖਣਿਕ:

...

'ਏਕੁ ਸੁਆਨੁ ਦੁਇ ਸੁਆਨੀ ਨਾਲਿ'(੨੪/੧੮), ਦੁਇ ਸੁਆਨੀ= ਭੁਖ ਤੇ ਤ੍ਰਿਖਾ, ਦੋਇ ਪੰਥੀ..ਦੁਇ ਰਾਹ(੧੦੩੨/੧੩-੧੪), ਦੋਇ ਪੰਥੀ = ਦੋ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼, ਦੋਇ ਰਾਹ = ਦੋ ਧਰਮ ਮਾਰਗ।

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ: ਬਾਰਹ ੯੩੯/੬, ਬਾਰਸ ੧੧੦੯/੨੫, ਬੀਸ ੯੩੩/੫.

-੦-

ਤ੍ਰੈ ਤੀਨ

ਗਣਨਾਂਵਾਚਕ

'ਤ੍ਰੈ'

ਤ੍ਰੈ ੧੨੪੫/੨੩ ਜਲੁ ਤਰੰਗ ਅਗਨੀ ਪਵਨੈ ਫੁਨਿ ਤ੍ਰੈ ਮਿਲਿ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ॥
ਤ੍ਰਿਹੁ ੮੩੨/੮ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਉਪਜਿ ਬਿਨਸੈ ਦੂਜੈ॥
ਤਿਹ ੧੩੭/੨੩ ...ਗੁਰੁ ਦੀਪਕੁ ਤਿਹ ਲੋਇ॥ (ਤਿਹ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ)।
ਤਿਹੁ ੮੪੦/੨੩ ਸਸੀਅਰੁ ਗਗਨਿ ਜੋਤਿ ਤਿਹੁ ਲੋਈ॥
ਤੀਨਿ੪੧੪/੨ ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰਿ ਸਮਾਵੈ॥
ਤੀਨ ੪੧੪/੧੧ ਤੀਨ ਭਵਨ ਨਿਹਕੇਵਲ ਗਿਆਨੁ॥
ਤਿਨਿ ੭/੨ ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

• • •

ਤਿੱਥਵਾਚਕ

ਤ੍ਰਤੀਆ ੮੩੯/੮ ਤ੍ਰਤੀਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸਾ॥
(ਤ੍ਰਤੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ)

• • •

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਤੀਜਾ ੧੧੧੦/੧੧ ਤੀਜਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਨੀਦ ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ॥
ਤੀਆ ੧੦੩੪/੫ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਆ ਤੀਆ॥
ਤੀਐ ੧੦੨੩/੮ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਦੂਐ ਤੀਐ॥
ਤੀਜੈ ੧੪੬/੧ ਤੀਜੈ ਮੁਹੀ ਗਿਰਾਹ ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ॥
(ਤੀਆ,ਤੀਐ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ)

• • •

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਥਵਾ ਤ੍ਰਿਕੜੀ ਲਈ :-

ਤ੍ਰੈਗੁਣ ੧੩੪੩/੨੦ ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਧਾਤੁ॥
ਤ੍ਰੈਲੋਕ ੧੧੧੩/੭ ਤ੍ਰੈਲੋਕ ਦੀਪਕੁ ਸਬਦਿ ਚਾਨਣੁ...॥
ਤ੍ਰੈਲੋਈ੧੧੭੧/੭ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਤ੍ਰੈਲੋਈ...॥
ਤ੍ਰਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ੬੦/੧੪ ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੋਝੀ ਹੋਇ॥
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ੧੮/੨੨ ਕਿਉ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟਸੀ...॥
ਤ੍ਰੈਪਾਲ ੪੭੦/੨੪ ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ॥
ਤ੍ਰਿਬਿਧ੯੦੩/੨੨ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਲੋਗਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਗਾ॥
ਤਿਕਾਲ ੧੧੨੭/੧੯...ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ ਤਿਕਾਲ ਕਰੈ॥
ਤਿਹਾਲ ੪੭੦/੩ ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ॥
ਤ੍ਰੀਠੇ ੧੦੯੧/੧ ਅਤਿ ਡਾਹਪਣਿ ਦੁਖੁ ਘਣੋ ਤੀਠੇ ਥਾਵ ਭਰੀਹੁ॥
(ਤ੍ਰੈਤੈ ੪੭੦/੩ ਤ੍ਰੈਤੈ ਰਥੁ ਜਤੈ ਕਾ ਜੋਰੁ ਅਗੈ ਰਥਵਾਹੁ॥ ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ)

-o-

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚੀ

ਤ੍ਰੈਸਠ ੯੪੪/੧੪ ਤ੍ਰੈਸਠ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਕਹੀਐ...॥
ਤ੍ਰਿਹਦਸ੫੦੩/੮ ਤ੍ਰਿਹਦਸ ਮਾਲ ਰਖੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ॥

...

ਤਿੰਨ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਖਿਆਵਾਚੀ

ਤੀਸਾ ੧੩੮/੪ ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ॥
ਤੀਹ ੨੪/੭ ਤੀਹ ਕਰਿ ਰਖੇ ਪੰਜਿ ਕਰ ਸਾਥੀ...॥
ਤੇਤੀਸ ੯੪੨/੨੦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟ ਤੇਤੀਸ ਉਧਾਰੇ॥

-o-

ਚਾਰਿ

-o-

ੳ

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਚਾਰਿਦਿਨ ੭੫੧/੨ ਕਚਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਥੋੜੜਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਜੀਉ॥
ਦਿਨਚਾਰਿ੧੦੧੨/੨੭ ਦੁਇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਸੁਹਾਵਣਾ...॥
ਚਾਰਿਦਿਹਾੜੇ੧੨੮੬/੨੦ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਚਾਰਿ ਦਿਹਾੜੇ...॥

...

ਤਿਥਿਵਾਚਕ

ਚਉਥਿ ੮੩੮/੧੦ ਚਉਥਿ ਉਪਾਏ ਚਾਰੇ ਬੇਦਾ॥

...

ਗੁਣਾਵਾਚਕ

ਚਵਗਣ ੫੮੬/੨ ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ॥
ਚਵਗਣਿ ੧੪੧੨/੨੨ ਜਿਤੁ ਡਿਠੈ ਤਨੁ ਪਰਫੁੜੈ ਚੜੈ ਚਵਗਣਿ ਵੰਨੁ॥

...

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ ਧੁਨੀ -ਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ :-

ਚਉਥਾ ੧੧੧੦/੧੫ ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਦਉਤੁ ਬਿਹਾਗੈ ਰਾਮ॥

ਚਉਥੀ ੧੪੧/੬ ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮੁਨ...॥
ਚਉਥੇ ੮੪੦/੧੯ ਚਉਦਸਿ ਚਉਥੇ ਥਾਵਹਿ ਲਹਿ ਪਾਵੈ॥
ਚਉਥੇ ੧੩੭/੨੫ ਚਉਥੇ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ॥

...

<u>ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ</u>

ਚਹੁ ਜੁਗੀਂ ੫੭/੨੨ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਮੈਲੇ ਮਲੁ ਭਰੇ...॥
ਚਹੁ ਹਥਿ੧੧੯੦/੨੪ਚਾਰੇ ਦੀਵੇ ਚਹੁ ਹਥਿ ਦੀਏ ਏਕਾ ਏਕਾ ਵਾਰੀ॥
ਚਹੁਦਿਸਿ੧੨੭੫/੧੮ਚਹੁਦਿਸਿ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤੈ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ ਚਹੁਦਿਸਿ ਨਾਮਪਤਾਲੰ॥

ਚਾਰੇ ਵੇਦ ੪੭੦/੧੧ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੋਏ ਸਚਿਆਰ॥
ਚਾਰੇਖਾਣੀ੪੩੨/੭ਚਚੈ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਜਿਨਿ ਸਾਜੇ ਚਾਰੇਖਾਣੀ ਚਾਰਿ ਜੁਗ॥
ਚਾਰੇਨਦੀਆ੧੪੭/੨੦ਹੰਸੁ ਹੇਤੁ ਲੋਭੁ ਕੋਪੁ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆ ਅਗਿ॥
ਚਾਰੇਅਗਨਿ ੨੧/੨੮ ਚਾਰੇ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰਿ ਮਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿਜਲੁ ਪਾਇ।
ਚਾਰੇਦੀਵੇ੧੧੯੦/੨੪ ਚਾਰੇ ਦੀਵੇ ਚਹੁ ਹਥਿ ਦੀਏ...॥

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰੇ ਕੁੰਟ ੧੧੯੧/੭, ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ੧੪੯/੯ ਆਦਿ।

<u>ਚਾਰਿ</u>

ਚਾਰਿ ਜੁਗਾ ੪੩੨/੭, ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ੧੫੪/੧੯
ਚਾਰਿ ਕੁੰਡਾ ੫੬/੨੨ ਚਾਰਿ ਨਦੀ ਅਗਨੀ ੧੦੩੧/੧੪

...

<u>ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ</u>

ਚਉਦਹ ੧੧੯੦/੨੪ ਨਉਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਬ
ਬਹਾਲੀ॥
ਚਉਦਸਿ੮੪੦/੧੯ ਚਉਦਸਿ ਚਉਥੇ ਥਾਵਹਿ ਲਹਿ ਪਾਵੈ॥
ਚਉਰਾਸੀ੧੩੪੪/੨੦ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਡੋਲੈ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ॥
ਚਉਰਾਸੀਹ੪੩੪/੩ ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਮੂੜੇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ
ਫੇਰੁ ਪਇਆ॥
ਚਹੁਛਿਅ ੧੩੩੨/੬ ਬਾਰਹਮਹਿ ਰਾਵਲ ਖਪਿ ਜਾਵਹਿ ਚਹੁਛਿਅ ਮਹਿ
ਸੰਨਿਆਸੀ॥
ਚਤੁਰਦਸ ੧੦੩੯/੧੩ਚਤੁਰਦਸ ਹਾਟ ਦੀਵੇ ਦੁਇ ਸਾਖੀ॥
ਚਾਲੀਸੀ ੧੩੮/੪ ਚਾਲੀਸੀ ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀਪਗੁ ਖਿਸੈ...॥

...

ਚਉ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ:-

ਚਉਕੜਿ ੪੭੧/੬ ਚਉਕਾ ੧੨੪੫/੧੫ ਚਉਣੇ ੧੪੩/੧੨
ਚਉਪੜਿ ੪੨੨/੧੮ ਚਉਬਾਰਾ੫੯੬/੧੮

ਵ੦-

ਪੰਚ ਪੰਜ

-o-

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਪੰਚ ੪੧੪/੨ ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰ ਸਮਾਵੈ॥
ਪੰਜਿ ੧੪੧/੫ ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ॥
ਪੰਜ ੨੪/੧੫ ਪੰਜ ਵਖਤ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਹਿ...॥

...

ਤਿਥਿਵਾਚਕ

ਪੰਚਮੀ ੮੩੯/੧੩ ਪੰਚਮੀ ਪੰਚ ਭੂਤ ਬੇਤਾਲਾ॥

...

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਪੰਜਵਾ ੪੭੩/੮ ...ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਖਿਰਤੁ॥
ਪੰਜਵੀ ੧੪੧/੬ ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥
ਪੰਜਵੈ ੧੩੭/੨੬ ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ॥

...

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

ਪੰਚ ਚੇਲੇ ੧੫੫/੨੪ ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕੀਜੈ ਡੰਡਾਤਾ।
ਪੰਚ ਸਬਦ੧੦੪੦/੫ ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਮੁ...॥
ਪੰਚ ਭੂ ੯੩੯/੧੨ ਗੂੰਧਉ ਖਪਰੁ ਪੰਚਭੂ ਟੋਪੀ।
ਪੰਚ ਭੂਤ੧੦੪੨/੯ ਪੰਚ ਭੂਤ ਸਚਿ ਭੈ ਰਤੇ ਜੋਤਿ ਸਚੀ ਮਨ ਮਾਹਿ।
ਪੰਚ ਬਾਣ੧੦੪੨/੯ ਪੰਚ ਬਾਣ ਲੇ ਜਮ ਕਉ ਮਾਰੈ...॥
ਪੰਚ ਲੋਕ੧੦੩੯/੨੪ ਪੰਚ ਲੋਕ ਵਸਹਿ ਪਰਧਾਨਾ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ੧੫੫/੧੯ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚਜਨਾ।
ਪੰਚ ਦੂਤ ੧੧੩/੭ ਤ੍ਰੈਲੋਕ ਦੀਪਕੁ ਸਬਦਿ ਚਾਨਣੁ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸੰਘਾਰਹੇ॥
ਪੰਚ ਅਗਨਿ੯੯੦/੭ ਕਾਇਆ ਆਰਣੁ ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ ਪੰਚ ਅਗਨਿ
ਤਿਤੁ ਲਾਗਿ ਰਹੀ॥
ਪੰਚ ਤਤੁ ੯੦੭/੨੪ ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਅਹਿਨਿਸਿ ਦੀਪਕੁ ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿਅਪਾਰ

ਪੰਖੀ ਪੰਚ੧੦੩੩/੨੩ ਪੰਖੀ ਪੰਚ ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਧਾਵਹਿ॥
ਤਸਕਰ ਪੰਚ੯੦੪/੭ ਤਸਕਰ ਪੰਚ ਸਬਦਿ ਸੰਘਾਰੇ॥
ਅਵਰਿ ਪੰਚ੧੫੫/੧੫ ਅਵਰਿ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰਬਾਰੁ ਮਨਾ॥
ਪੰਚੇ ੪੧੩/੭ ਏਕੁ ਮਰੈ ਪੰਚੇ ਮਿਲਿ ਰੋਵਹਿ।
ਪੰਜੇ ੧੨੮੮/੨੧ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ।
ਪੰਜਾ ੧੪੧/੫ (ਦੇਖੋ ਪੰਜਿ)

...

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਪੰਚਾਸ ੧੪੩/੧੨ ਪੰਚਾਸਾ ੧੩੨੮/੯ ਪੰਚਾਸੀ ੧੩੮/੫
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪੰਚ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ।

ਪੰਚ ਨਾਲ -ਆਇਣ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਪੰਚਾਇਣ ੯੯੨/੫ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਣਿ ੭੬੫/੬ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਏ ਹਨ।

-੦-

ਛਿਅ

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਛਿਅ ੧੨/੨੪ ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ॥
ਖਟ ੧੨੩੭/੨੦ ਨਵ ਛਿਅ ਖਟ ਕਾ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰ॥
ਖਟੁ ੯੩੯/੭ ਬਾਰਹ ਅੰਤਰਿ ਏਕੁ ਸਰੇਵਹੁ ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਇਕ ਪੰਥਾ॥

...

ਤਿੱਥਵਾਚਕ

ਖਸਟੀ ੮੩੯/੧੮ ਖਸਟੀ ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭ ਸਾਜੇ॥

...

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਛਿਵੈ ੧੩੭/੨੬ ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ॥

...

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

੧੨/੨੪ ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥

...

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਛਿਅ ਚਾਰਿ ੯੪੧/੨੮ ਬਾਰਹ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਅਚਾਰਿ

ਛਤੀਹ ੧੦੨੬/੨੩, ਸਠਿ ੧੧੬੮/੧੬ ਅਤੇ ਸਠੀ ੧੩੮/੫ ਵਿੱਚ ਭੀ ਛਿਅ ਸੰਮਿਲਿਤ ਹੈ।

-੦-

ਸਪਤ ਸਤ ਸਾਤ

-o-

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਸਪਤ ੧੪੪/੨ ਨ ਸਪਤ ਜੇਰ ਜਿਮੀ॥
ਸਤ ੧੧੯੦/੨੩ ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ...॥
ਸਾਤ ੮੩੯/੨੨ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਭਰੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰਿ॥

...

ਤਿੱਥਵਾਚਕ

ਸਪਤਮੀ ੮੩੯/੨੧ ਸਪਤਮੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰੀਰਿ॥

...

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

ਸਤੀ ਰੰਨੀ੧੪੧੨/੧੮ ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਘਰੇ ਸਿਆਪਾ ਰੋਵਨਿ ਕੂੜੀ ਕੰਮੀ॥
ਸਪਤ ਸਰੇ ੪੩੭/੧ ਕਰਿ ਮਜਨੋ ਸਪਤ ਸਰੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਮੇਰੇ ਰਾਮ॥
ਸਪਤ ਸਰੋਵਰ੧੦੩੭/੧੯ਸੁੰਨਹੁ ਸਪਤ ਸਰੋਵਰ ਥਾਪੇ॥
ਸਪਤ ਸਾਇਰ੧੦੩੬/੧੭ਸਾਇਰ ਸਪਤ ਭਰੇ ਜਲਿ ਨਿਰਮਲ...॥
ਸਪਤ ਦੀਪ੧੪੪/੩ ਨ ਸਪਤ ਦੀਪ ਨਹ ਜਲੋ॥
ਸਪਤ ਪਤਾਲ੧੦੩੫/੧੬ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ

...

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਸਤਰਿ੧੩੮/੬ ਸਪਤਾਹਰੋ੨੩/੨੬(ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ) ਸਤਾਨਵੈ੨੩/੩

...

-o-

ਅਸਟ ਅਠ

-o-

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਅਸਟ ੮੩੯/੨੪ ਅਸਟਮੀ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਬੁਧਿ ਸਾਧੈ॥
ਅਠ ੧੪੬/੧੩ ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਰੀਰੁ॥

...

ਤਿੱਥਵਾਚਕ

ਅਸਟਮੀ ੮੩੯/੨੪ਅਸਟਮੀ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਬੁਧਿ ਸਾਧੈ॥

...

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਅਠਵੈ ੧੩੭/੨੭ ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਆ ਤਨੁ ਨਾਸੁ॥

• • •

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ:

ਅਸਟ ਦਸਾ ੮੩੯/੧੧ ਅਸਟ ਦਸਾ ਖਟੁ ਤੀਨਿ ਉਪਾਏ॥

ਅਠ ਸਠਿ ੧੫੦/੩ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ...॥

ਅਠਿਸਠਿ ੧੪੭/੧੯ ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ॥

ਅਠਾਰ ੨੩/੨੭ ਅਠਾਰਹ ੧੪੨/੩ ਅਠਤਰੇ ੭੨੩/੩ ਅਤੇ ਅਸੀਹਾਂ ੧੩੮/੬

-•-

ਨਵ ਨਉ

-o-

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਨਉ ੧੧੯੦/੨੩ ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ...॥

ਨਵ ੪੧੪/੨ ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰਿ ਸਮਾਵੈ॥

• • •

ਤਿੱਥਵਾਚਕ

ਨਉਮੀ ੮੩੯/੨੭ ਨਾਉ ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਨਾਥ ਨਵ ਖੰਡਾ॥

• • •

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਨਾਵਾ ੧੫੬/੧੩ ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਰੀਰੁ॥

ਨਾਵੈ ੧੩੭/੨੭ ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ॥

• • •

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

ਨਵਾ ੨/੧੧ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ...॥

ਨਵੇ ਨਾਥ ੮੩੯/੨੭ ਨਾਉ ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਨਾਥ ਨਵ ਖੰਡਾ॥

ਨਉ ਨਿਧਿ ੧੯/੩ ਨਉ ਨਿਧਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ...॥

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ੧੫੨/੫ ਨਉ ਦਰ ੫੯੦/੨੨ ਨਉ ਸਰ ੯੪੩/੨੭

ਨਉ ਘਰ ੧੦੩੩/੧੬ ਨਉ ਕੁਲ ੧੨੮੯/੮ ਆਦਿ।

• • •

ਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆ

ਨਵੇ ੧੩੮/੬

-o-

ਦਸ ਦਹ

-.-

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਦਸ ੧੩੮/੪ ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ॥

...

ਤਿੰਥਵਾਚਕ

ਦਸਮੀ ੮੪੦/੨ ਦਸਮੀ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

...

ਗੁਣਾਵਾਚਕ

ਦਸੂਣੀ ੨/੨੦ ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥

...

ਕ੍ਰਮਵਾਚਕ

ਦਸਵਾ ੧੫੨/੫ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ॥
ਦਸਵੈ ੧੩੮/੧ ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਸ॥

...

ਸਮੁਦਾਇਵਾਚਕ

ਦਸੌ ੧੨੭੩/੧੬ ਘਨਹਰ ਘੋਰ ਦਸੌ ਦਿਸਿ ਬਰਸੈ...॥

...

ਸੰਗਿਆ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ: ਦਹਸਿਰੋ ੧੪੧੨/੧੦ ਦਹਸਿਰੁ ੯੫੪/੧
ਦਹਸਿਰਿ ੩੫੦/੨੨ ਦਸਾਹਰਾ ੬੮੭/੨੪

...

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਦਸ ਅਠ ੧੧੬੮/੪ ਦਸ ਅਠ ਲੀਖੇ ਹੋਵਹਿ ਪਾਸਿ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ੮੩੮/੧੧ ਅਸਟ ਦਸਾ ਖਟੁ ਤੀਨਿ ਉਪਾਏ॥

...

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਤਿੰਥਵਾਚਕ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸੰਮਿਲਤ ਹੈ- ਏਕਾਦਸੀ, ਦੁਆਦਸਿ, ਦੁਆਦਸੀ, ਬਾਰਹ, ਬੇਦਸ, ਤ੍ਰਿਹਦਸ, ਤੇਰਸਿ, ਚਉਦਹ, ਚਉਦਸਿ, ਚਤੁਰਦਸ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ੨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖੋ।

-o-

ਸਉ

•

ਗਣਨਾਵਾਚਕ

ਸਉ ੧੭/੭ ਜੇ ਸਉ ਵੇਰ ਕਮਾਈਐ ਕੂੜੈ ਕੂੜਾ ਜੋਰੁ॥

--

ਸਦ ੪੬੨/੨੭ ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥
(ਫਾਰਸੀ ਸਦ ਤੋਂ)

• • •

ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਖਿਆ

...ਪੰਜਿ ਸੈ ਦਾਣਾ ਖਾਇ॥ ੧੨੮੯/੧੩

• • •

-o-

ਸਉ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਹਜ਼ਾਰ ੬੩/੨੧ ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜਾਰ॥

ਸਹੰਸ ੭੯੦/੨੪ ਸਉ ਓਲਾਮ੍ਹੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ॥
ਸਹੰਸਰ੯੫੩/੨੬ ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ॥

ਲਖ ੩੫੮/੧ ਲਖ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ...॥
ਲਖਾ ੩੫੮/੨ ਲਖਾ ਉਪਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਤੇਰੀ...॥
ਲਾਖ੧੦੮੭/੧ ਕੂੜ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁੜੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ॥

ਕੋਟ ੪੩੮/੪ ਕੋਟ ਕੋਟੰਤਰ ਪਾਪਾ ਕੇਰੇ...।
ਕੋਟਿ ੨/੪ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥
ਕੋਟੀ ੨/੪ (ਦੇਖੋ ਕੋਟਿ)
ਕਰੋੜਿ੪੬੩/੧੨ ਸਭੇ ਤੁਧੁ ਆਖਹਿ ਲਖ ਕਰੋੜਿ॥
ਕਰੋੜੀ੪੬੪/੨੧ ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ੧੦੩੫/੧੩ ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ॥

ਸੰਖ ਅਸੰਖ੪੧੩/੧੮ ਕਰਮ ਧਰਮ ਬਹੁ ਸੰਖ ਅਸੰਖ॥
ਬਿਸੰਖ ੧੪੮/੬ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਬਿਸੰਖ ਦਰਗਹ ਪਾਵਣਾ॥

-o-

ਅਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਅਪੂਰਣ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ:-

ਅਰਧ ੬੨/੧੧ ਅਰਧ ਸਰੀਰੁ ਕਟਾਈਐ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤੁ ਧਰਾਇ॥
ਅਧ ੫੮੧/੧੧ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਅਧ ਪੰਧਿ ਹੈ ਸੰਸਾਰੋਵਾ।
ਅਧੁ ੧੨੮੬/੧੫ ਅਧੁ ਗੁਲ੍ਹਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ...॥
ਅਧੀ ੬੬੨/੧੩ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਅਧੀ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਅਧੂਆ ੫੦੫/੮ ...ਬਿਲਮ ਨ ਅਧੂਆ ਰਾਈ॥

ਸਵਾ ੧੪੧੨/੧੫ ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ॥

ਸਵਾ ਤੋਂ -ਇਆ, -ਈ ਆਦਿ ਅੰਤ੍ਯ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜੋ ਅਧਿਕ ਦੇ ਅਰਥਵਾਚਕ ਹਨ :-

ਸਵਾਇਆ ੪੧/੨੩ ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਨਿਤ ਦੇਵੈ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ।
ਸਵਾਈ ੫੦੫/੬ ਰੋਸੁ ਕਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਬਖਸ ਨ ਮੇਟੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਈ॥

...

ਅਵਾਈ ੧੩੪੪/੪ ਕਰਉ ਅਵਾਈ ਧਰਤੀ ਮਾਂਗੀ...॥

-o-

ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

-o-

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਅਗਣਤ ੧੦੩੭/੭ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਅਗਣਤ ਅਪਾਰਾ॥
ਅਗਣਤੁ ੯੩੪/੬ ਗਣਤ ਗਣਾਵੈ ਅਖਰੀ ਅਗਣਤੁ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥
ਅਨਤਾ ੧੫੬/੨੭ ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਣੀ ਧਰੇ ਅਨਤ ਨ ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ॥
ਅਨੰਤ ੭/੧੮ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥
ਅਨਿਕ ੬੯੬/੧ ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਕਾਹੂ ਸੇਤਾਏ॥
ਅਨੇਕ ੭/੧੮ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥
ਨਾਨਾ ੩੯੦/੬ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੈ।

<u>ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ</u>:-

ਬਿਸੀਆਰ੪੭੪/੪ ਇਕਨਾ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰੀਆ ਇਕਿ ਤੁਰੀ ਚੜਹਿ
ਬਿਸੀਆਰ॥

ਕੁਝ ਤੁਲਨਾ ਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਹਨ :-

ਘਨੇਰੇ੧੦੨੯/੯ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਦੂਖ ਘਨੇਰੇ॥
ਘਨੇਰੋ੧੦੯੦/੨੦ ਸਰਬੋ ਜੋਇ ਅਗਛਮੀ ਦੂਖੁ ਘਨੇਰੋ ਆਥਿ॥
ਘਨੇਰੀ੧੧੧੧/੨੩ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਸੰਗਿ ਨ ਸਾਥੀ ਆਵੈ ਜਾਇੰ ਘਨੇਰੀ॥
ਬਹੁ ੬੨/੧੩ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟ ਦਤੁ ਕਰੀ ਬਹੁ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਦਾਨੁ॥
ਬਹੁਤੇ ੩੫੭/੧੫ ਬਹੁਤੇ ਅਉਗਣ ਕੂਕੈ ਕੋਈ॥

-o-

ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜੋ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਹਨ:-

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਸਭੁ ੧੪/੯ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ...॥
ਹੋਰੁ ੧੫੧/੧੩ ਭਰੀਐ ਜੇ ਭਰੁ ਹੋਵੈ ਹੋਰੁ॥
੧੪੦/੨੬ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਇਕੁ ਤੂੰ ਹੋਰੁ ਜਗਤੁ ਵਣਜਾਰਾ॥
ਅਵਰੁ ੫੭/੭ ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਕੋਊ ੯੫੨/੩ ਬਾਰੀ ਆਈ ਮਿਲ ਨ ਕਾਊ॥
ਕਾਇ ੧੯/੧੨ ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੀ ਵਿਝਵੀ ਧੂਉ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਕਾਇ॥
(ਆਉਰੁ ੧੧੯੯/੧੧)
...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭਿ ੪੧੨/੩ ਸਭਿ ਜਪ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭ ਚਤੁਰਾਈ॥
ਹੋਰਿ ੮੪੦/੨੫ ਹੋਰਿ ਜੀਅ ਉਪਾਏ ਵੇਕੋ ਵੇਕਾ॥
੧੦੧੦/੨੫ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਹੋਰਿ ਲਾਲਚ ਬਾਦਿ॥
ਅਵਰਿ੧੪੦/੧੬ ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੇ ਦੁਨੀਕੇ ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਕਰੇਉ॥
੭੨੮/੫ ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ॥
ਇਕਿ ੮੩/੧੩ ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ
ਏਤੇ ੧੫/੧੯ ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ...॥
ਕੇਤੇ ੧੨੩੮/੧੮ ...ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੂਏ॥
ਕੇਤੜੇ ੧੮/੧੦ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਕੇਤੜੇ ਦਾਤਾ ਏਕੋ ਸੋਇ॥
ਕੇਤੜਿਆ੧੦੨੩/੧੮ ਕੇਤੜਿਆ ਜਗੁ ਧੁੰਧੂਕਾਰੇ॥
ਜੇਤੇ ੨੪/੨੮ ਏਕਾ ਸੁਰਤਿ ਜੇਤੇ ਹੈ ਜੀਅ॥
ਜੇਤੜੇ ੫੯੫/੧੦ ਨਾਨਕ ਅਵਗਣ ਜੇਤੜੇ ਤੇਤੇ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰ॥
ਜੇਤੇ..ਤੇਤੇ੭੯੯/੨੦ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਤੇਤੇ ਵਣਜਾਰੇ॥
ਆਉਰੀ ੯੫੪/੭..
...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਸਭ ੩੫੬/੮ ਮੋਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਮੋਹੁ ਸਭ ਕਾਰ॥
ਹੋਰ ੪੬੫/੨ ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਖੁਆਰੁ॥
੪੭੫/੧੪ ...ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
ਅਵਰ੯੯੧/੧੩ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਖਸਮ ਕਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ॥
੧੧੯੧/੬ ...ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ॥
ਜੇਤੀ..ਤੇਤੀ੯੯੦/੬ਜਾਲੀ ਰੈਨਿ ਜਾਲੁ ਦਿਨੁ ਹੂਆ ਜੇਤੀ ਘੜੀ ਫਾਹੀ ਤੇਤੀ॥
ਕੇਤੀ ੯੩੨/੧੭ ਕੇਤੀ ਨਾਰਿ ਵਰੁ ਏਕੁ ਸਮਾਲਿ॥
ਜੇਤੀ ੪੬੭/੨੦ ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ॥
...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਸਭ ੪੩੩/੭ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਥਾਈ...॥
ਹੋਰ ੧੨੪੨/੧ ਹੋਰ ਕਰੀ ਮਤੀ ਕਚੁ ਪਿਚੁ...॥
ਹਭੀਆਂ੫੫੭/੭ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਭੀਆਂ ਨਾਲਿ॥
ਏਤੀਆ੧੩੨੮/੧੧ਏਤੇ ਗੁਣ ਏਤੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਦੇਇ ਨ ਪਛੋਤਾਵੈ।
ਕੇਤੀਆ੭/੨੫ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ।

...

<u>ਸਗਲ</u> <u>ਸਰਬ</u> <u>ਸਾਰਾ</u>

-o-

ਸਗਲ ੩/੧੦ ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥
ਸਗਲੇ ੧੪੭/੨ ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ...॥
ਸਗਲੀ੩੫੬/੧੮ਸਗਲੀ ਸਉਦੀ ਤੋਟਾ ਆਵੈ॥
ਸਗਲੀ੯੪੨/੧੦ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ ਗਣਤ ਮਿਟਾਵੈ॥
ਸਗਲੀਆ੫੪/੨ਸਭੇ ਕੰਤ ਮਹੇਲੀਆ ਸਗਲੀਆ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ॥

ਸਰਬ ੨੦/੨੬ ਤੂ ਸਰਬ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੀ...॥
ਸਰਬੀ੩੫੫/੨੬ਸਰਬੀ ਰੰਗੀ ਰੂਪੀ ਤੂੰ ਹੈ...॥
ਸਰਬੇ ੫੦੪/੩ ਸਰਬੇ ਜਾਚਿਕ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਤਾ...॥

ਸਾਰਾ ੮੩੯/੨੮ ਆਈ ਪੂਤਾ ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਾਰਾ।
ਸਾਰੇ ੮੭੯/੧੩ ਤਹ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਤਪ ਸਾਰੇ॥

-o-

ਬਿਰਲੋ ੬੩੫/੧੭ ਬਿਰਲੋ ਗਿਆਨੀ ਬੂਝਣੁ...॥

-o-

ਸਰਬਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

-o-

ਸਰਬਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

੧) ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਸਰਬਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਮੇਰਾ ੫੩/੨੨ ਜਿਥੈ ਬਸਿ ਮੇਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਹੈ ਥਾਉ॥
ਮੇਡਾ ੧੦੧੪/੨੨ ਮੇਡਾ ਮਨੁ ਰਤਾ ਆਪਨੜੇ ਪਿਰ ਨਾਲਿ॥
ਮੋਹਿ ੧੧੮੭/੨੩ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਿ॥
ਮੋਰਾ ੧੨੩੩/੩ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੋਰਾ॥
ਮੋਰੇ ੪੧੧/੧੪ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਨਹੁ ਅਭ ਮੋਰੇ॥
ਮੇਰੁ ੪੭੦/੧ ਨਾਨਕ ਮੇਰੁ ਸਰੀਰ ਕਾ ਇਕੁ ਰਥੁ ਇਕੁ ਰਥਵਾਹੁ॥
ਮੇਰਿਆ ੧੧੧੨/੨੩ ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤੂ ਸਮਝੁ ਅਚੇਤ ਇਆਣਿਆ ਰਾਮ॥
ਮੇਰੇ ੪੩੯/੭ ਮੇਰੇ ਜੀਅੜਿਆ ਪਰਦੇਸੀਆ ਕਿਤੁ ਪਵਹਿ ਜੰਜਾਲੇ ਰਾਮ॥
ਮੇਰੈ ੫੯੬/੪ ...ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਇਆ॥
ਮੇਰੋ ੧੧੯੭/੨੧ ਛੂਟਿ ਨਾਹੀ ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ॥

...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਅਸਾਡਾ ੪੭੨/੪ ਇਹੁ ਮੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਕਿਤੈ॥
ਹਮਾਰਾ ੧੫੫/੧੩ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਭਾਰਾ...॥
ਹਮਰਾ ੩੫੧/੨੨ ਗੁਰੁ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ॥
ਹਮਰੈ ੩੫੧/੨੨ ਹਮਰੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਭਤਾਰੁ॥
ਹਮਾਰੇ ੪੩੬/੧੮ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ ਮੀਤ ਹਮਾਰੇ...॥
ਹਮਾਰੈ ੯੯੧/੧੭ ਸੋ ਧਨੁ ਵਖਰੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਹਮਾਰੈ॥
ਹਮਾਰੋ ੧੦੧੫/੧੩ ਸਾਰਉ ਰੰਗਿ ਰੰਗਾਵਲੋ ਸਖੀ ਹਮਾਰੋ ਕੰਤੁ॥

ਹਮਰਾ, ਹਮਰੈ ਆਦਿ ਲਘੂਰੂਪ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਹਨ।

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਮੇਰੀ ੯/੨੪ ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਮੇਰੀਆ ੧੧੧੦/੫ ਸੁਣਿ ਬੇਨੰਤੀ ਮੇਰੀਆ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਸੰਗਿਆ 'ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ' ਅਤੇ 'ਰਹਰਾਸਿ' ਨਾਲ ਹਮਰੀ ੩੫੩/੬, ਅਤੇ ਹਮਾਰੀ ੩੬੦/੪ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

-o-

੨) ਮਧਮਪੁਰਖ ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਤੇਰਾ ੧੬/੨੩ ਕਮਰਬੰਦੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਨੁ ਜੋ-ਬਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ॥
ਤਉ ੨੨੮/੧੮ ਤਉ ਸਰਣਾਗਤਿ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਾ॥
ਤੂ ੧੪੦/੨੧ ਤੂ ਗਣਤੈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਚੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ॥
ਤੋਰ ੧੧੮੭/੧੪ ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਪਗ ਲਾਗਉ ਤੋਰ॥
ਤੇਰੈ ੩੫੮/੨੪ ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ॥
ਤੋਹਿ੧੨੩੭/੨੧ ਤਿਨਿ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਤੋਹਿ॥
ਤੁਮਾਰੈ੧੦੩੪/੮ ਕਰਮੁ ਧਰਮੁ ਸਾਚੁ ਹਾਥਿ ਤੁਮਾਰੈ॥
ਤੁਮਾਰਾ੧੫੫/੧੦...ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ॥
ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ੭੬੪/੧੯ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ...॥

ਤੁਮਾਰੈ,ਤੁਮਾਰਾ ਅਤੇ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ, ਬਹੁਵਚਨ ਸਰਵਨਾਂਵ, ਪ੍ਰਭ ਲਈ ਆਏ ਆਦਰਵਾਚਕ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਾਥਿ,ਨਾਮੁ ਅਤੇ ਖੇਲ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇੱਕਵਚਨ ਸੂਚਕ ਪ੍ਰਤਯ (ੈ)(ਾ) ਨਾਲ ਅੰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਤੇਰੇ ੧੮/੨ ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ...॥
ਥਾਰੇ੫੯੭/੨੫...ਹਮ ਥਾਰੇ ਭੇਖਾਰੀ ਜੀਉ॥
ਤੁਮਾਰੇ੫੬੭/੮ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰਿ ਭਗਤ ਤੁਮਾਰੇ॥
ਤੇਰਿਆ੭੨/੧੪ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਰਿਦੈ ਸਮਾਣੀਆ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਤੇਰੀ ੬੧/੨੨ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨ ਪਵੈ...॥
ਤੋਇ ੧੨/੨੬ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥
ਤੋਹਿ ੩੫੭/੨੫ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਹਿ॥

ਤੁਮਾਰੀ ੨੨੫/੨੧ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ॥
ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ੭੯੫/੧੬ ...ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ॥

ਤੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਵਾਸਤੇ ਆਦਰਵਾਚਕ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਰਣਿ ਅਤੇ ਜੋਤਿ ਇੱਕਵਚਨ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਹਨ ਇਸਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਈ-ਅੰਤ ਇੱਕਵਚਨ ਹਨ।

...

ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਤੁਮਰਾ, ਤੁਮਰੀ ਆਦਿ ਲਘੁ ਰੂਪਾਂ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਰੀਆਂ (ਤੁਮਾਰੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।-

ਤੁਮ੍ਰੀ ੧੨੭੪/੧੨ ਤੁਮ੍ਰੀ ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪਤਿ ਰਾਖਹੁ...॥
ਤੁਮਾਰੀ ੧੩੮/੧੦ ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈਐ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮਾਰੀ।
ਤੁਹਾਰੀਆ ੯੯੯/੫ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ...॥

(ਤੁਮਰਾ ੧੨੫੫/੨੨ ...ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਭੁ ਤੁਮਰਾ...॥ ,
ਤੇਰਓ ੮੪੪/੧੪ ...ਮੈ ਤਾਣੁ ਤਕੀਆ ਤੇਰਓ।(ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ
...

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਤੇਰੀਆ ੧੮/੧ ਕੇਤੀਆ ਤੇਰੀਆ ਕੁਦਰਤੀ...॥

-o-

ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

-o-

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਹੁ ੪੧੭/੨੦ ਇਹੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਤੂ ਗੋਸਾਈ॥
ਏਹੁ ੪੬੫/੩ ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮ ਭਰੰਮਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਿ
ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ॥
ਏਹੋ ੧੫੭/੧੯ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ...॥
ਏਹੀ ੯੯੦/੨੭ ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਅੰਦੇਸਾ ਏਹੀ॥
ਏਨੈ ੧੪੬/੯ ਏਨੈ ਚਿਤਿ ਕਠੋਰਿ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ॥
ਇਤੁ ੩੫੦/੧੪ ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ॥
ਏਤੁ ੩੫੬/੧੦ ਏਤੁ ਮੋਹਿ ਡੂਬਾ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਐਤੁ ੪੭੩/੧੮ ਜਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ ਐਤੁ ਜਗਿ ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਗਾਰਬਿ ਹੰਢੀਐ॥
ਇਸੁ੧੩੪੨/੧੪ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਕਰਣੀ ਹੈ ਸਾਰ॥
ਏਸੁ ੯੪੦/੧੨ ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਉ ਜੋ ਅਰਥਾਵੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ॥
ਵੇਖੋ ੬੪/੧੭

...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਏਈ ੯੦੨/੨੫ ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ॥
ਓਈ ੪੭੧/੨੬ ਉਨ੍ਹਾ ਭਿ ਆਵਹਿ ਓਈ ਸਾਦ॥
ਏਹਿ ੧੪੩/੧੩ ਨਾਨਕ ਮੂਰਖ ਏਹਿ ਗੁਣ ਬੋਲੇ ਸਦਾ ਵਿਣਾਸੁ॥
ਇਨ੍ਹੀ੪੭੦/੧੫ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਦੀਆ
ਇਨ੍ਹੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ॥
ਇਨਾ ੫੫/੨੭ ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ
ਏਨਾ ੪੩੨/੧੬ ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ...।
ਏਨ੍ਹਾ ੪੬੯/੧੦ ਏਨ੍ਹਾ ਜੰਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ...॥
ਏ ੧੩੪੩/੧੮ ਏ ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲੇ ਮਰਹੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਏਨੀ ੧੨੮੧/੪ ਏਨੀ ਜੰਤਾ ਨੋ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਰਿ ਕਰਤਾਰ॥
ਏਨੀ ੭੯੧/੧੩ ਏਨੀ ਕੂਨੀ ਰਉ ਕਰੇ ਅਵਰ ਕਿ ਬੁਣੀਅਹਿ ਭਾਲ॥
ਵੇਖੋ ੪੭੨/੨੬

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਇਹ ੨੨੨/੨੮ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਇਹ ਮਤਿ ਪਾਏ॥
ਏਹ ੪੭੨/੧੧ ਵਢੀਅਹਿ ਹਥਿ ਦਲਾਲ ਕੈ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ॥
ਏਹਾ ੧੪੩/੨੩ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਛੈ ਭਜਿ ਪਵਹਿ ਏਹਾ ਕਰਣੀਸਾਰੁ॥
ਏਸੁ ੯੪੩/੧ ਏਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਦੇਇ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਇਹੋ ੧੧੮੯/੨੬ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕੀ ਇਹੋ ਪਾਂਇ॥
ਵੇਖੋ ੧੦੧੩/੭

...

ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ- ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

-o-

ਜਿਸੁ ਕਿਸੁ ਤਿਸੁ ਸਰਵਨਾਂਵ ਤੋਂ

ਜਿਸੁ ਕਿਸੁ ਤਿਸੁ ਸਰਵਨਾਂਵ ਤੋਂ ਜਿਤੁ ਕਿਤੁ ਤਿਤੁ ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਂਵ ਦਾ ਜੋ ਕਾਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਉਸੇ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸੁ ਤੋਂ ਜਿਨੀ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਆਦਿ ਰੂਪ ਭੀ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗੁ.ਭਾ. ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਦਾ '_-ਅੰਤ' ਆਏ ਹਨ; ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਜਿਤੁ ੨੧/੧ ਮੁਇਆ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਈਐ...॥
੧੪੬/੧੦ ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਸਚੁ ਨ ਪਾਇ ਸੁ ਭੰਨਿ ਘੜਾਈਐ॥
ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ੬੩੫/੧੫ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਭਾਈ...॥
ਜਿਤੁ ੪੭੩/੯ ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਉਚਰਹਿ...॥
੮੭੮/੧੧ ਜਿਤੁ ਦੀਵੈ ਸਭਿ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥

ਕਿਤੁ ੫੩/੧੨ ਜਿਸ ਨੋ ਵਾਇ ਸੁਣਾਈਐ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਕਿਤੁ ਥਾਇ॥
੯੪੪/੫ ਕੁਬੁਧਿ ਚਵਾਵੈ ਸੋ ਕਿਤੁ ਠਾਇ॥
੯੫੧/੨੪ ਕਿਤੁ ਕਾਰਣਿ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ॥
੯੪੫/੩ ...ਕਿਤੁ ਭੋਜਨਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ॥

ਕਿਤੈ ੯੦੨/੨੨ ਕਿਤੈ ਦੇਸਿ ਨ ਆਇਆ ਸੁਣੀਐ ਤੀਰਥ ਪਾਸਿ ਨ ਬੈਠਾ॥
੧੪੧੨/੫ ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੀ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੈ ਥਾਇ॥

ਤਿਤੁ ੧੨/੧੭ ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲਾ ਸਿਵਰਿਹੁ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੋ॥
੧੭/੫ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕਾ ਮੁਖਿ ਟਿਕਾ ਤਿਤੁ ਘਟਿਮਤਿਵਿਗਾਸੁ॥
੫੫/੨ ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ ਸਚ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਓਤਾਰੁ॥

...

ਬਹੁਵਚਨ

ਜਿਨੀ ੧੨੮੪/੮ ਜਿਨੀ ਪੁਰਖੀ ਉਰਿ ਧਾਰਿਆ ਸਚਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ॥
ਜਿਨ੍ਹੀ ੭੬੨/੯ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਸੇ ਅੰਬੀ ਛਾਵੜੀਏਹਿ ਜੀਉ॥

-o-

ਤਿਸੁ ੩੫੭/੮ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ, ਤੇ ੨੧/੨੩, ਤਿਨ ੭੩/੬ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਨਿਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

-o-

ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸਰਵਨਾਂਵ
ਜੋ ਸੋ
ਤੋਂ ਬਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

-o-

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਜੋ,ਸੋ ਤੋਂ ਬਣੇ ਇੱਕਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਜੋ,ਸੋ,ਸੋਈ,ਸੋਇ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਸੇ,ਸੇਈ ਰੂਪ ਆਏ ਹਨ; ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾ,ਸਾਈ,ਸੇ ਰੂਪ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓ-ਅੰਤ ਰੂਪ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਦੇ ਅਤੇ -ਆ-ਅੰਤ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ (ਜਿਵੇਂ ਜੋ ਤੋਂ ਜੋ, ਸੋ ਤੋਂ ਸੋ,ਸੋਇ,ਸੋਈ ਅਤੇ ਸੋ ਤੋਂ ਸਾ,ਸਾਈ) ਦੇ ਹਨ। ਏ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ ਸੇ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। -ਇ ਜਾਂ -ਈ 'ਹੀ' ਦੇ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਰੂਪ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਹੋਰ ਬਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰੂਪ 'ਹੀ' ਵਾਂਗ ਵੱਖਰੇ ਨ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਏ ਹਨ; ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

<u>ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਜੋ..ਸੋ ੭੩੦/੧੦ ਜੋ ਦਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਸੋ ਦਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥
ਸੋਇ ੮੩੨/੧੪ ਮਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਸੋਭ ਦਰਿ ਸੋਇ॥
ਸੋਈ ੨੫/੧੬ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਪਰਵਾਣੁ॥

<u>ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਸੇ ੧੪/੨੧ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਹਿ ਸੇ ਭਲੇ...॥
ਸੇਈ ੭੨੯/੩ ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ॥

...

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

ਸਾ ੫੭/੩ ਸਚਿ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਾ ਭਲੀ ਪਿਰਿ ਮੋਹੀ ਗੁਣ ਸੰਗਿ॥
ਸਾਈ੭੫/੧੫ ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਜਿਸ ਸਿਉ ਲਾਇਆ ਹੇਤੁ॥

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਸੇ ੭੨/੯ ਸਹੀਆ ਸੇ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ਜੀਉ॥

-o-

੫) <u>ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ</u>

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਵਿੱਚ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਏਤੀ ੫/੭ ...ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥
੩੬੦ /੧੮ ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੈ॥
ਜੇਤਾ੩੫੦/੬ ...ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ ਤੇਰੀ॥
ਤੇਤਾ ੨੫/੧੨ ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ॥
ਤੇਤੀ੩੫੦/੬ ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਤੇਤੀ...॥
ਤੇਤੇ੧੧੮੭/੧੮ ਖਿਲੇ ਬਿਗਸੇ ਤੇਤੇ ਸੋਗ॥
ਕੇਤਾ ੩/੨੪ ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥

...

ਏਵਡੁ ੧੫੪/੪ ਤੂ ਏਵਡੁ ਦਾਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥
ਜੇਵਡੁ ੧੪੭/੫ ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ॥
ਤੇਵਡੁ ੬/੫ ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥
ਕੇਵਡੁ ੫੩/੨੨ਬਾਵਾ ਨਾਵ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਵਾ ਕੇਵਡੁ ਨਾਉ॥

ਤੇਵਡ ੩੪੯/੧੯ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ॥
ਏਵਡ੧੨੪੧/੧੯ਨਾ ਹਉ ਬਕੀ ਨ ਨੀਕੀਆ ਏਵਡ ਰਖਹਿ ਜੋਤਿ॥

...

੬) ਪਰਕਾਰਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਐਸਾ, ਜੈਸਾ, ਤੈਸਾ, ਕੈਸਾ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪਰਕਾਰਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਐਸਾ	੨੨੨/੧੬	ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ॥
	੨੨੩/੧੪	ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੈ॥
ਐਸੇ	੨੨੪/੭	ਐਸੇ ਦਾਸੁ ਮਿਲਿ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
ਐਸੇ	੭੨੨/੧੯	ਐਸੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ...॥
ਜੈਸਾ	੧੫੬/੨੫	ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ॥
ਜੇਹਾ	੪੬੯/੨੭	ਜੇਹਾ ਘਾਲੇ ਘਾਲਣਾ ਤੇਵੇਹੋ ਨਾਉ ਪਚਾਰੀਐ॥
ਤੈਸਾ	੭੬੬/੨੧	ਅੰਜਨੁ ਤੈਸਾ ਅੰਜੀਐ ਜੈਸਾ ਪਿਰੁ ਭਾਵੈ॥
ਕੈਸਾ	੨੨੩/੨੪	ਜੋਗੀ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ ਹੋਇ॥
ਕੈਸਿ	੬੪/੭	ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ॥
ਕਿਨੇਹਾ	੫੯੬/੨੨	ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਕਿਨੇਹਾ॥
ਤੇਹਾ	੧੨੫੪/੧੦	ਜੇਹੀ ਰੁਤਿ ਕਾਇਆ ਸੁਖੁ ਤੇਹਾ ਤੇਹੋ ਜੇਹੀ ਦੇਹੀ॥
ਕੇਹਾ	੬/੬	ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥
ਤੇਵੇਹੋ	੪੬੮/੨੧	ਫਲੁ ਤੇਵੇਹੋ ਪਾਈਐ ਜੇਵੇਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ॥
ਤੈਸੋ	੫੦੪/੬	ਜੈਸੀ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਤੈਸੋ ਜਲੁ ਦੇਵਹਿ ਪਰਕਾ
ਤੇਹੇ	੬੬੨/੧੨	ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹੇ ਰਾਹਿ ਜਾਇ॥

...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਐਸੇ	੧੦੧੪/੧੧	ਬਿਸਰਤ ਨਾਮ ਐਸੇ ਦੋਖ ਲਾਗਹਿ...॥
ਜੇਹੇ	੧੦੨੧/੨੨	ਜੋ ਤੁਧੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਤੁਧ ਹੀ ਜੇਹੇ...॥
	੧੩੩੦/੧੩	ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥
ਤੈਸੇ	੭੬੩/੨੩	ਨਾਨਕ ਮੈ ਵਰੁ ਸਾਚਾ ਭਾਵੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੈਸੇ॥
ਕੈਸੇ	੯੦੨/੨੧	ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੇ ਪਉਣ ਝੁਲਾਰੇ ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ ਥਾਵ ਕੈਸੇ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਐਸੀ	੫੯/੨੭	ਰੇ ਮਨ ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਜਲ ਕਮਲੇਹਿ॥
	੩੫੭/੧੧	ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਐਸੀ ਮਤਿ ਪਾਵੈ॥
ਜੈਸੀ	੫੦੩/੨੨	ਜੈਸੀ ਭੂਖ ਹੋਇ ਅਭ ਅੰਤਰਿ...॥
ਜੇਹੀ	੨੪/੨੮	ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਰਾਹੁ॥

ਜੇਵੇਹੀ ੪੬੮/੨੧ ਫਲੁ ਤੇਵੇਹੋ ਪਾਈਐ ਜੇਵੇਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ।
ਤੇਹੋ ਜੇਹੀ੧੨੫੪/੧੦ ਜੇਹੀ ਵ੍ਰਿਤਿ ਕਾਇਆ ਸੁਖੁ ਤੇਹਾ ਤੇਹੋ ਜੇਹੀ ਦੇਹੀ॥
ਤੈਸੀ ੭੬੩/੨੧ ਜੈਸੀ ਆਸਾ ਤੈਸੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ॥
ਕੈਸੀ ੧੩/੩ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ...।
ਕੇਹੀ ੩੫੧/੧੨ ਤਉ ਪਰਵਾਹ ਕੇਹੀ ਕਿਆ ਕੀਜੈ॥
ਕਿਨੇਹੀ੧੦੨੭/੨੮ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਮੁਕਤਿ ਕਿਨੇਹੀ॥

...

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਜੇਹੀਆ ੧੦੧੫/੫ ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੇਹੀਆ ਮੂ ਜੇਹੀਆ ਕਿਤੀਆਹ॥

-o-

੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੇ ਗੁ.ਡਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ।-

ਇਕ-ਵਚਨ

ਕਉਣੁ	੭੩੦/੫	ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾ...॥
ਕਵਣੁ	੭੩੦/੨੫	ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ॥
ਕਵਨੁ	੮੭੭/੪	ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ...॥
ਕਉਣ	੭੩੦/੨੪	ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ...॥
ਕਵਣ	੯੪੨/੨੭	ਕਵਣ ਮੂਲੁ ਕਵਣ ਮਤਿ ਵੇਲਾ॥
ਕਵਨ	੯੪੩/੬	ਕਵਨ ਗੁਫਾ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਅਵਾਸਨੁ॥
ਕਿਸੁ	੯੩੯/੨੫	ਕਿਸੁ ਵਖਰ ਕੇ ਤੁਮ ਵਣਜਾਰੇ॥
ਕਿ	੨/੭	ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ...॥
ਕਿਆ	੫/੧੧	ਮੰਤ੍ਰੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ॥
ਕਹਾ	੯੯੨/੧੮	ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ॥
ਕੈਸੇ	੯੯੨/੧੮	" "
ਕਾਹੇ	੧੫੬/੧੪	ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ॥
ਕੈ	੧੫/੨੦	ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮੁ ਨਿਵਾਸੁ॥

...

ਬ-ਹੁਵਚਨ

ਕਿਨੀ	੧੭/੨੮	ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਤੁਸੀ ਰਾਖਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ॥
ਕਵਨ	੯੯੦/੭	ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ ਛੂਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਜਯ (ੁ) ਲਾਇਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਕਵਚਨ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਬਣਾਨ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

-o-

੮) ਨਿੱਜਵਾਚਕ 'ਆਪਿ' ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਆਪਿ ਤੋਂ -ਪਿ ਦੀ 'ਿ' ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਣ,-ਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸੁਆਰਥੇ 'ਕ' ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਅਪੁਨੈ,ਅਪੁਨੇ ਵਿੱਚ -ਪਿ ਦੀ 'ਿ' ਨੂੰ '_' ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਹੈ; ਕੁਝ ਲਘੂ ਰੂਪ ਅਪਣਾ,ਅਪਨਾ,ਅਪਣੈ,ਅਪਨੈ,ਅਪੁਨਾ,ਅਪੁਨੈ, ਅਪਨੇ,ਅਪੁਨੇ,ਅਪਣੀ,ਅਪਨੀ ਆਦਿ ਭੀ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਨਾਲ -ਆ, -ਏ, -ਐ ; ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਨਾਲ -ਈ ਅਤੇ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਨਾਲ -ਏ, -ਇਆ ਪ੍ਰਤਯ ਅੰਤ ਤੇ ਲਾਏ ਹਨ। ਆਪਿ ਦਾ ਲਘੂ ਰੂਪ 'ਅਪ' ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਹਨ।

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਅਪ ੧੩੮/੭ ਨਵੇ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪਬਨੁ॥
ਅਪਣਾ ੭੨/੨੫ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ॥
ਅਪਨਾ ੫੮੮/੧੬ ਅਪਨਾ ਘਰੁ ਮੂਸਤ ਰਾਖਿ ਨ ਸਾਕਹਿ ਕੀ ਪਰ ਘਰੁ
ਜੋਹਨ ਲਾਗਾ॥
ਅਪੁਨਾ ੫੦੪/੭ ਬਡੇ ਭਾਗ ਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਅਪੁਨਾ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਰਾਰ॥
ਆਪਣਾ ੧੪/੫ ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥
ਆਪਨੜਾ ੪੨੦/੧੪ ਆਪਨੜਾ ਮਨੁ ਵੇਚੀਐ...॥
ਆਪਨੜੈ ੭੨੨/੬ ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ॥
ਆਪਨੜੇ ੧੦੧੪/੨੨ ਮੈਡਾ ਮਨੁ ਰਤਾ ਆਪਨੜੇ ਪਿਰ ਨਾਲਿ॥

ਅਪਣੈ ੯੩੪/੧੩ ਅਪਣੈ ਹਾਥਿ ਵਡਾਈਆ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ॥
ਅਪਨੈ ੩੫੧/੧੮ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥
ਅਪੁਨੈ ੯੩੦/੨੫ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੈ ਘਰਿ ਆਵੈ॥
ਆਪਣੈ ੫੬/੨੪ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਚਲੈ ਕਾਰਜੁ ਸਾਰਿ॥

ਅਪਣੇ ੩੫੭/੬ ਛੋਡਿ ਵਡਾਈ ਅਪਣੇ ਖਸਮ ਸਮਾਵੈ॥
ਅਪਨੇ ੧੧੧੧/੨੧ ਬਿਨੁ ਅਪਨੇ ਨਾਹੈ ਕੋਇ ਨ ਚਾਹੈ ਕਿਆਕਹੀਐਕਿਆਕੀਜਿ
ਅਪੁਨੇ ੭੮੬/੧੩ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਜਪਉ ਅਪੁਨੇ ਹਰਿ ਭਾਲੀ॥
ਆਪਣੇ ੭੨/੨੨ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀਆ॥

...

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਆਪਣ ੪੭੪/੩ ਆਪਣ ਹਥੀ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰੀਐ॥
ਆਪਣੇ ੬੩/੧ ਮਨਮੁਖੁ ਜਾਣੈ ਆਪਣੇ ਧੀਆ ਪੂਤ ਸੰਜੋਗੁ॥
ਆਪਣਿਆ ੪੩੩/੨੦ ...ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥

...

ਵਿਸਤ੍ਰੀਤਿਕ ਇੱਕਵਚਨ

ਅਪਣੀ ੧੨੫੪/੧੮ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਤਿਸੁ ਕਦੇ ਨ ਵਿਆਪੈ
ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ॥
ਅਪਨੀ ੨੨੫/੬ ਰਾਮੁ ਨ ਚੀਨਿਆ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਈ॥
ਆਪਣੀ ੫੩/੨੦ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤਿ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਕਰਣੁ ਕਰੇਇ॥

...

ਆਪ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪੇ ਆਪਣਾ, ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਬਣਾਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਥਮ 'ਆਪ' ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਤੇ -ਏ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਆਪੇ ਆਪਣਾ ੪੭੩/੧੭ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਲੇਖਾ ਸੰਢਿ॥
ਆਪੇ ਆਪਣੀ੯੩੬/੯ ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧਿ ਧੀਰ॥

-o-

ਪਰ [illegible]

ਨਿਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਪਰਾਇਆ ਵਾਸਤੇ 'ਪਰ' [illegible] '[illegible] ਤੋਂ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

ਪਰਾਇਆ ੧੪੧/੧ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥
ਪਰਾਈ ੧੩੯/੨੨ ਵਸਤੁ ਪਰਾਈ ਅਪੁਨੀ ਕਰਿ ਜਾਨੈ...॥

ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ:-

ਪਰ ਘਰੁ ੫੮੯/੧੬ ਪਰਨਿੰਦਾ ੧੫/੧੫

-o-

ਕ੍ਰਿਆ

ਧਾਤੂ

:

ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਧਾਤੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ :-

੧. ਮੂਲ-ਧਾਤੂ...ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਧਾਤੂ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਮਿਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੨. ਯੌਗਿਕ ਧਾਤੂ.

(ੳ) ਉਪਸਰਗਯੁਕਤ ਧਾਤੂ :

ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਉਪਸਰਗਯੁਕਤ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਧਾਤੂ ਲਏ ਹਨ।

(ਅ) ਨਾਂਵ ਧਾਤੂ :

ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਭੂਤ-ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਂਵ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਧਾਤੂ ਰੱਖੇ ਹਨ।

-o-

ਅੰਤ ਉਤੇ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਆ ਪਦਾਂ, ਜੋ ਫ਼ਾਰਸੀ(ਜਾਂ ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਰਾਹੀਂ) ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦਾਂ ਜਾਂ ਸੰਗਿਆ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਧਾਤੂ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ

ਅਰ ਆਛ ਅਘੂਲ ਅਣ/ਢੂਣ ਅਰਪ ਅਡ ਐਂਜ

ਸਹ ਸਕ ਸਜ ਤੋਂ ਸਾਜ ਸਟ/ਸੁਟ ਸਦ ਸਮਾਰ ਸਰ ਸਨਾਹ ਸਵ ਸੜ

ਸਾਧ ਸਾਧਾਰ ਸਿਖ ਸਿੰਚ ਸਿਙ/ਸੀਙ ਸਿਧ ਸਿਮਰ/ਸਿਵਰ ਸਿਰਜ/ਸਿਰ

ਸੁਹ ਸੁੰਙ/ਸੁਙ ਸੁਣ ਸੁਖ/ਸੋਖ ਸੁਧ/ਸੋਧ ਸੇਵ ਸੇਂਚ

ਹਸ ਹਫ/ਹੰਫ ਹਰ ਹਲ ਹਿਰ ਹੇਰ
ਕਹ/ਕਥ ਕਡ ਕਟ ਕਢ ਕਤ ਕਰ ਕੜ ਕਿਰ ਕੁਹ/ਕੁਠ ਕੰਪ
ਖਉਲ ਖਟ ਖਪ/ਖਫ ਖਰ/ਖਲ/ਖੜ ਖਿਸ ਖਿੱਚ ਖਿੜ ਖੀਲ(ਨਾਂਵ ਧਾਤੂ ਖੇਲ)
ਖੁਨ੍ਹ ਖੋਜ ਖੰਡ॥
ਗਹ ਗਡ ਗਣ ਗਰਜ/ਗਾਜ ਗਲ ਗਿਰ ਗਿੜ ਗੁਪ ਗੁਡ ਗੰਢ॥
ਘਸ ਘਟ ਘਤ ਘਲ ਘੜ ਘਾਲ ਘਿਨ ਘੁਟ ਘੁਮ ਘੁਲ॥
ਚਖ ਚਟ ਚੂਰ ਚਲ ਚਢ ਚਾਂਪ ਚਿੰਤ ਚਿਬ ਚਿੜ ਚੁਗ/ਚੁਣ ਚੁਸ
ਚੁਰ ਚੋਲ(ਚੁਲ)॥
ਛਡ ਛਪ ਛਿਜ ਛੀਨ ਛੋਹ (*ਛੁਹ)॥
ਜਗ ਜਪ/ਜੰਪ ਜਰ ਜਲ ਜੜ ਜਾਗ ਜਾਚ ਜਾਣ ਜਿਣ ਜੀਵ ਜੁਗ/ਜੁੜ
ਜੁਝ ਜੇਵ ਜੋਹ॥
ਝਕੋਲ/ਝੋਲ(*ਝੂਲ) ਝਖ ਝਰ ਝੜ ਝਾਗ ਝੂਰ/ਝੂਰ॥
ਟਰ ਟਲ ਟਰ ਟੁਕ/ਟੂਕ॥
ਠਹਰ॥
ਡਸ ਡਾਰ(ਪ੍ਰੇਰਣ - ਡਰ/ਡਲ ਤੋਂ) ਡਿਠ ਡੁਬ ਡੇਖ(ਦਿਸ ਤੋਂ) ਡੋਲ(ਡੁਲ)॥
ਢਹ/ਢਠ ਢਰ/ਢਲ/ਢੁਲੀ ਢੂਢ॥
ਤਕ ਤਛ ਤਜ ਤਣ ਤਪ ਤਰ ਤ੍ਰੁਟ/ਤ੍ਰੁਠ(ਤੋਰ/ਤੋੜ) ਤੁਠ ਤੁਲ(ਤੋਲ)॥
ਥਕ ਥਪ ਤੋਂ ਥਾਪ ਥੰਮ੍ਹ॥
ਦਸ ਦਝ ਦਧ ਦਬ ਦੜ ਦਿਸ ਦਿੜ/ਦ੍ਰਿੜ॥
ਧਕ ਧਰ ਧਾਰ ਧਾਵ ਧ੍ਰਾਪ॥
ਨਸ ਨਚ ਨਿੰਦ ਨਿਵ॥
ਪਰ/ ਪਵ/ ਪੜ ਪਰ ਪਟ/ਪਛ(ਪਾਟ,ਪਾੜ,ਫਾਰ,ਫੂਟੈ,ਫੋੜ) ਪਤ ਪਾਲ ਪਿੰਢ
ਪਿਟ ਪੀਸ ਪੀੜ ਪੁੱਛ ਪੁਛ ਪੂਰ ਪੋਖ ਪੇਖ॥
ਫਸ/ਫਹ ਫਲ ਫਿਟ ਤੋਂ ਫੀੜ/ਫੋੜ ਫੁਲ ਫੇਲ॥
ਬਸ ਬਜ ਬਣ/ਬਠ ਬਤ ਬਧ/ਬੰਧ ਵਧ ਬਰਸ/ਵਰਸ/ਵਰ੍ਹ/ਵਸ/ਬੂਠ/ਬਰਜ/ਵਰਜ
ਬਲ ਬਿਧ(ਬੀਧ) ਬੁਝ ਬੁਡ ਬੁਲ/ਬੋਲ ਬੰਚ॥
ਭਵ/(ਭਉ) ਭਇ ਭਖ ਭਜ ਭਣ/ਭਨ ਭਰ ਭਰਮ ਭਾਰ/ਭਾਲ ਭਿੜ
ਭੇਜ ਭਿਦ/ਭੇਦ ਭੰਨ॥
ਮਰ ਮਥ ਮਰ ਮਲ ਮਾਜ(ਮੰਜ ਤੋਂ) ਮੁਡ/ਮੁੰਡ ਮਾਣ ਮਿਟ ਮਿਲ ਮੀਟ
ਮੁਸ/ਮੁਠ ਮੁਹ(ਮੋਹ) ਮੁਕਰ ਮੁਛ ਮੁੜ ਮੰਗ ਮੰਨ॥
ਰਹ/ਰਖ ਰਚ ਰਜ ਰਮ/ਰਵ ਰਲ ਰਾਧ ਰੁਧ/ਰਿੰਨ ਰੁਲ॥
ਲਬ ਲਖ ਲਗ ਲੰਘ ਲਦ ਲਭ/ਲਧ/ਲਹ/ਲਵ/ਲ-/ਲੀ/ਲੇ ਲੜ ਲਿਖ
ਲੀਪ(ਲਿਪ ਤੋਂ) ਲਪਟ ਲੁਝ/ਲੁਛ ਲੁਟ ਲੁਡ॥
ਵਹ/ਵਗ ਵਚ(ਵਚ) ਵਜ ਵੰਞ ਵਟ ਵਢ ਵਤ ਵਰਤ ਵਲ ਵਾਰ
[illegible] [illegible] ਵਿਛ ਵੁਣ ਵੇੜ ਵੰਡ॥

...

ਸੁਅਰ-ਅੰਤ [illegible] :-

'ਾ' ਖਾ ਗਾ ਘਾ ਛਾ ਜਾ ਧਾ ਧਿਆ ਨਾ ਪਾ(ਹੋਰ ਰੂਪ ਪਵ/ਪਿ)
'ਿ' ਸਿ/ਸੀ ਥਿ/ਥੀ ਦਿ/ਦੀ/ਦੇ
'ੀ' ਪੀ ਲੀ/ਲੇ
'ੁ' ਖੁ/ਖੇ ਭਉ(ਇਸਲਈ ਦੇਖੋ ਭਵ) ਧੁ/ਧੂ ਰੁ/ਰੋ ਲੁ(ਲੁਣੈ ਵਿੱਚ)
'ੇ' ਸੇ ਹੇ ਰੇ ਧੇ

-o-

ਯੌਗਿਕ ਧਾਤੂ

ਉਪਸਰਗਯੁਕਤ

ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ

ਉਸਰ ਉਗਵ ਉਚਰ ਉਜਾੜ ਉਜਰ(ਉਜਾਰ) ਉਠ ਉਡ ਉਤਰ ਉਥਾਪ ਉਧਰ
ਉਪਜ ਉਬਰ ਉਰਝ ਉਲਟ ਉਛਲ(ਉਛਲ ਤੋਂ) ਅਰਾਧ ਅਲਾ/ਅਲਾਵ ਆਸੂਮ
ਆਖ ਆਜ ਆਨ/ਆਣ/ਆਣ ॥
ਸਉਪ ਸਉਰ ਸਕੇਲ(?ਸਕਲ) ਸਮਝ ਸਮਾਹ ਸਮਾਰ/ਸਮਾਨ ਸਿਵਾਣ ਸੁਮਾਨ
ਸੰਗ੍ਰਹ ਸਘੀਰ ਸੰਚ/ਸੰਜ ਸੰਤਾਪ ਸੰਬਾਹ ॥
ਨਿਸਤਾਰ ਨਿਹਾਰ/ਨਿਹਾਲ ਨਿਕਸ/ਨਿਕਲ/ਨਿਕਥ ਨਿਖੁਟ(? ਨਿਖਟ-ਨਿਕਸ ਤੋਂ)
ਨਿਪਜ/ਨਿਪੰਨ/ਨਿਮ/ਨਿਰਮ ਨਿਬ/ਨਿਰਬਹ ਨਿਬੜ/ਨਿਵਰ ਨਿਵ ॥
ਪਸਰ ਪਹਰ/ਪਿਛ/ਪਿਨ ਪਹੁਚ/ਪੁਜ ਪਖਾਲ/ਪਛੋੜ ਪਠ ਪਰਹਰ ਪਰਖ/ਪਿਖ
ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਗਾਸ ਪਰਜਾਰ/ਪਰਜਾਲ ਪ੍ਰਜਵ ਪ੍ਰਤਪ ਪਰਫੜ ਪਰਾਵ/ਪਰਾਤ
ਪਰਬੋਧ ਪਰੀਸ ਪੇਲ ਵਿਆਪ ਬਿਸਥਾਰ/ਵੀਥਰ ਵਿਸਰ ਬਿਕ ਵਿਗਸ
ਵਿਗਸ ਵਿਕ੍ਰਤ/ਵਿਗੁਚ/ਵਿਗੋ ਬਿਚਰ ਬਿਛ ਵਿਦਾਰ(ਵਿਦਰ ਤੋਂ)
ਬਿਗ੍ਰਸ/ਬਿਧਾਸ/ਵਿਧਉਬ ਵਿਣਸ/ਬਿਣਸ/ਬਿਨਸ ਬਿਨਵ ਬਿਰੁਧ ਬਿਰੋਲ/ਬਿਲੋ ∠
∠ ਵਿਲਲ/ਬਿਲਲ ਬਿਵਰਜ
ਵਿਛੁੜ ਵਿਹੂਨ ਵਿਲਾੜ(?ਵਿਲੜ
ਵੀਆਹ ਵਿਆਹ ॥

ਉਪਸਰਗ-ਲੋਪ ਹੋ ਕੇ

ਚੜ/ਚੜ੍ਹ ਬਹ/ਬਿਸ/ਬਿਠ ਮਾਵ

...

ਸੁਅਰ-ਅੰਤ

ਾ ਅਘਾ ਅਲਾ/ਆਲਾ(ਦੇਖੋ ਅਲਾਵ) ਆ ਸਮਾ/ਸਮੇ/ਸਮੋ/-ਮਾ
ਪਾ ਬਿਹਾ ਵਿਆ
ੁ ਪਉ/ਪਾ
ੋ ਵਿਗੋ(ਵਿਗੁਤ) ਬਿਲੋ/ਵਿਲੋ(ਦੇਖੋ ਬਿਰੋਲ)

-o-

ਨਾਂਵ ਧਾਤੂ

ਗੁਸ ਓਦ ਅਰਥ ਅਰੰਡ ਇਛ ਅਡੋਲ ਅਪੜ ਅੰਬੜ ਸਰਸ ਸੀਗਾਰ
ਸੁਖ ਸੁਹ/ਸੁਭ ਸੁਭਾਖ ਸੁਤ/ਸੁਰ ਸੰਤੋਖ ਹਰਖ ਹੋਮ ਕਮ ਕਲਾਫ
ਕੁੰਹਕ ਕੁਰਲ ਕੂਕ ਖੇਡ ਗਡ ਗਇਆ ਗਰਬ ਚਾਹ ਚਿੰਦ
ਚੀਨ/ਚੀਨ੍ਹ ਛਲ ਜਨਮ/ਜੰਮ/ਜਮ ਜੀਤ ਜੋਰ ਝੁਕ ਝੂਟ ਝਖ- ਝੂਕ
ਛੇਦ ਛਿਲਕ ਟਿਕ ੧ ਟੋਲ ਠਗ ਠਾਕ ਠਾਢ ਠੋਕ ਤਿਆਗ
ਤ੍ਰਿਪਤ ਤ੍ਰਿਸਟ* ਤੈਰ ਦੀਪ ਦੂਰ ਧੀਰ ਨਬ ਨਿਵਾਸ ਪਕੜ
ਪਕ ਪਚਾਰ ਪਛਾਣ ਪਛਾੜ ਪਛੁਤਾ ਪਤੀਜ/ਪਤੀਅ ਪਰਸ
ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਪਰਚ ਪਾੜ ਪੁਕਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਫਿਰ ਬਕ ਬਣ ਬਖਸ
ਬਿੰਦ ਬੀਜ ਬੀਤ ਬੁਕ ਬੈਰਾਗ ਭਾਗ ਭਾਣ ਭੀਜ ਭਿਟ
ਭੁੰਜ ਭੁਲ ਭੋਗ ਮਉਲ ਮੁਕਤ ਰਸ ਰਹਸ ਰੋਕ ਰੰਗ ਲੁਕ
ਲੁਭ/ਲੋਭ ਲੋੜ ਲੋਚ ਵਖਾਣ ਵੀਚਾਰ ਵਡ ਵਣਜ

-o-

ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਆਏ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦ ਅਤੇ ਨਾਂਵ ਧਾਤੂ

ਅਸਤਿ ਆਰਾਮੁ ਸਵਦ ਕੁਨ ਕਰਦਮ /ਕਰਦੇਮ ਕੂਰ ਖਰੀਦਿ/ਖਰੀਦੀ

ਗਸਤਮ ਗਲਤੂ ਗਿਰਫਤਹ ਗੁਜਾਰਹਿ ਗੁਦਾਰੇ ਗੁਫਤਮ ਗੋਈ ਗੋਈਆ

ਜੋਇ ਦਾਨੀ ਦਾਰਦ ਦਿਹੰਦ ਨਿਵਾਜੇ ਨੇਸ ਫੁਰਮਾਵਹਿ ਫੁਰਮਾਈ

ਬਖਸੇ ਬਿਅਫਤਮ ਬੀਨਾਈਅਿ/ਬੀਨਿ ਬਗੋਇ/ਬਗੋਯਦ ਮੇਰਵਦਿ ਰਉ

ਰਸੀਦ

ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਆਏ

ਕਬੂਲੁ ਕੁਰਬਾਣੈ ਤਲਬੀਅਿ

ਫ਼ਾਰਸੀ/ਅਰਬੀ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਪਦਾਂ ਨਾਲ i) ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯਯ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ :-

ਕਰਦਮ/ਕਰਦੇਮ ਗਸਤਮ ਗੁਫਤਮ ਬਿਅਫਤਮ ਬਗੋਯਦ ਕੁਨ ਦਾਰਦ ਦਿਹੰਦ ਰਸੀਦ
ਬਗੋਇ ਮੇਰਵਦਿ ਰਉ ਆਦਿ ਨਾਲ।

ii) ਕੁਝ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜੇ ਹਨ ; ਜਿਵੇਂ :-

ਇ ਨਾਲ:- ਕੁਰਬਾਣੈ ਤਲਬੀਅਿ ਬੀਨਿ/ਬੀਨਾਈਅਿ ਕੂਜ਼
ਨਾਲ:- ਗੁਜਾਰਹਿ ਫੁਰਮਾਵਹਿ
ਆ ਨਾਲ:- ਗੋਈਆ
ਨਾਲ:- ਨਿਵਾਜੇ

-o-

ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ

-੦-

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਇਹ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

੧. ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਆ ਲਾ ਕੇ :-

ਸੁਣਾਏ ੧੫੦/੨੧	ਜਲਾਇ ੬੪/੧੦
ਤਪਾਇ੧੪੧੧/੨੮	ਪਿਲਾਇਆ ੯੫੫/੨੪

੨. ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਆਵ ਲਾ ਕੇ :-

ਗਵਾਵੈ ੪੧੯/੧੬

੩. ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕ ੧ ਅਤੇ ੨ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ -ਆ ਅਤੇ -ਆਵ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰੂਪ ਹੋਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

-ਆ ਵਾਲੇ	-ਆਵ ਵਾਲੇ
ਉਠਾਇਆ ੭੨੯/੮	ਉਠਾਵਹਿ ੧੫੪/੨੬
ਉਪਾਏ ੮੩੯/੮	ਉਪਾਵਹੁ ੧੫੬/੨੧
ਸਦਾਇ ੧੪੧/੭	ਸਦਾਵਹਿ ੪੬੯/੫
ਕਰਾਏ ੧੪੧/੧੩	ਕਰਾਵੈ ੭੯੬/੬
ਚੁਕਾਏ ੨੨੩/੧੯	ਚੁਕਾਵਹੇ ੫੬੭/੭
ਭੋਗਾਈਐ ੧੦੨੮/੧੦	ਭੋਗਾਵੈ ੫੯੮/੨੦

੪. ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ -ਆ ਲਾ ਕੇ, ਪਰੰਤੂ ਐਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ [illegible] ਪਿੱਛੋਂ 'ਲ' ਦਾ ਆਗਮ ਕਰਕੇ :- ਇਹ 'ਲ' ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਦਾ ਹੈ।[1]

(ੳ) -ਆਲ ਵਾਲਾ ਰੂਪ

ਉਠਾਲੀ ੮੭੭/੧੫	ਜੀਵਾਲਹਿ ੧੫੪/੬
ਬਹਾਲਿਆ ੪੬੩/੨੪	ਦਿਖਾਲਿਆ੧੧੪੦/੨੬

---

੧. ਪੰ: ੧੬੬ ਗੁਰੋ.ਬਲ.ਭਰ.ਭਾਸ਼ਾ.ਅਪ.- ਡਾ.ਭਾ.ਚੰ.ਤੇਲੰਗ

(ਅ) ਕੁਝ ਇੱਕ ਦੀਰਘ-ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂਆਂ ਨਾਲ -ਆਲ ਦੀ ਥਾਂ -ਵਾਲ ਲਾਇਆ ਹੈ :-

ਖਾ ਤੋਂ ਖਵਾਲੇ ੧੨੯੦/੨੧
ਨਾ ਤੋਂ ਨਾਵਾਲਿਆ ੫੮੦/੨੫

ਇਸ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ

ਪਾ ਤੋਂ ਪਵਾਇ ੧੨੮੦/੬

-੦-

(ੲ) ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਲਾ ਲਾ ਕੇ, ਜੇਕਰ ਧਾਤੂ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੀਰਘ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਧੁਸੁਵ ਕਰਕੇ :-

ਰੋ ਤੋਂ ਰੁਲਾਇਆ ੪੧੮/੧
ਦਿਖ ਤੋਂ ਦਿਖਲਾਇਆ ੭੩/੨੧

-੦-

੫. ਧਾਤੂ ਦੇ ਮਧਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਗੁਣ ਕਰਕੇ :-

(ੳ) ਇੱਕ-ਅੱਖਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ

ਡੁਬ ਤੋਂ ਡੋਬੇ ੪੬੮/੧੧ ਜੁੜ ਤੋਂ ਜੋੜੀ ੭੬੪/੩
ਸੁਖ ਤੋਂ ਸੌਖਿ ੯੦੭/੨੧ ਸੁਧ ਤੋਂ ਸੋਧਿ ੯੩੮/੧

ਇੱਕ-ਅੱਖਰਾਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਰੂਪ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕੋ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮਧਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ -ਆ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

ਤਰ ਤੋਂ ਤਾਰਸੀ ੭੨੯/੨੦, ਤਰਾਵੈ ੮੫੪/੨
ਮਰ ਤੋਂ ਮਾਰਸੀ ੯੯੨/੪, ਮਰਾਊ ੧੦੧੪/੨੫

ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਧਾਤੂ ਦਾ ਗੁਣ ਕੀਤਾ ਸੁਅਰ ਭੀ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ -ਆ ਭੀ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਵਹ ਤੋਂ ਵਾਹਸੀ ੯੩੪/੨, ਵਾਹਾਇਦਾ ੧੦੩੩/੨੧

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਮਰਾਊ ਅਤੇ ਵਾਹਾਇਦਾ ਦੇ ਰੂਪ ਦੋਹਰੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇਕਹਰੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਮਰਾਊ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਜ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਿਅੰਜਨਾਂਤ ਧਾਤੂਆਂ

ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਅਥਵਾ ਧਾਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਦਾ ਚਿਹਨ ਲਗਾਣ ਤੋਂ ਪੂਰਵ -ਬ- ਜੋੜ ਕੇ[1] (ਮਿਸ਼ਰਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ -ਵ- ਜੋੜ ਕੇ) ਦੋਹਰੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।   ਪਰੰਤੂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਦੋਹਰੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਥਾਵਾਂ ਤੇ -ਵਾ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਖਵਾਲੇ(੧[illegible]/੨੧) ਪਵਾਇ(੧੨੮੦/੬) ਨਾਵਾਲਿਆ(੫੮੦/੨੫) ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਹੀ ਹਨ।

(ਅ) ਦੋ ਅੱਖਰਾਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ

ਜਦੋਂ ਸਾਧਾਰਣ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਧਾਤੂ ਉਪਸਰਗ ਲਗ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਦੁਅੱਖਰਾਤਮਕ[2] ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਅੱਖਰ ਦਾ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਸੁਅਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਚਿਹਨ -ਆ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :-

ਬਿਸਰ ਤੋਂ ਬਿਸਾਰ ਹੋਕੇ ਬਿਸਾਰਿਆ ੪੩੯/੨
ਬਿਨਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਸ ਹੋਕੇ ਬਿਨਾਸੇ ੧੧੬੯/੨੭
ਉਸਰ ਤੋਂ ਉਸਾਰ ਹੋਕੇ ਉਸਾਰੇ ੪੩੩/੧੩
ਉਬਰ ਤੋਂ ਉਬਾਰ ਹੋਕੇ ਉਬਾਰੇ ੫੬੭/੮
ਵਿਸਰ ਤੋਂ ਵਿਸਾਰ ਹੋਕੇ ਵਿਸਾਰੇ ੯੮੩/੯
ਵਿਗਸ ਤੋਂ ਵਿਗਾਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਗਾਸਿਆ ੫੪/੧੩ ਆਦਿ ਵਿੱਚ

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (੧) ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਅਰਥ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਧਾਰਣ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ,(੨) ਜਾਂ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਚਿਹਨ ਵਧਾਇਆ ਗਇਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕ੍ਰਿਆ ਸਾਧਾਰਣ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

੧. ਥਾਪੇ ੧੫੦/੪
ਪਾਲਹਿ੨੨੮/੧੭

੨. ਸਮ੍ਹਾਹਿ ੧੦੧੦/੧੨
ਹਰਖਾਈ ੧੨੭੩/੨੦
ਰਵਾਏ ੯੪੪/੫

---

੧. ਪੰ:੯੩ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

੨. ਪੰ:੧੫੪ ਹਿ.ਕਨ.ਗ੍ਰਾ. ਵਿ.ਐਸ.ਕਲੋ.ਗੀ.ਐਸ.ਡੀ

ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਣਾ,ਨਾ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੰਗਿਆ ਦੇ .ਸਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਣਾ,ਨਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜੋੜ ਕੇ ਭੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਧਾਤੂਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਭੀ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਰੂਪ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

੧. -ਣ, -ਨ ਵਾਲੇ ਰੂਪ

ੳ. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ -ਣ, -ਨ ਲਾ ਕੇ, ਜੇਕਰ ਧਾਤੂ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ -ਣ, -ਨ ਦੇ ਪੂਰਵ -ਵ, -ਉ ਜਾਂ -ਅ ਵਧਾਇਆ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :-

ਬੈਸਣ ੩੫੪/੧੩ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥
ਬੰਧਨ ੬੨/੧੬ ਕੇਤੇ ਬੰਧਨ ਜੀਅ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰ॥
ਨਾਵਣ੨੪੩/੧੨ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਨਾਵਣ ਕਿਉ ਅੰਤਰ ਮਲੁ ਧੋਵੈ॥
ਸਉਣੁ ੧੪/੧੪ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਗੁਫੈ ਨ ਦੇਖਾ ਸੁਪਨੈ ਸਉਣ ਨ ਥਾਉ॥
ਪੀਅਣ ੧੩੭/੨੬ ਪੈਨਣ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ॥

ਅ. ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ -ਣ, -ਨ ਨੂੰ _ -ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਆਖਣੁ ੪/੧੯ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥
ਚੁਗਣੁ ੧੨੮੬/੧੫ ਅਧੁ ਗੁਲ੍ਹਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ॥
ਕਥਨੁ ੨/੧੫ ...ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਇਕੱਵਚਨ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਵਣੁ,ਵਨੁ ਲਾ ਕੇ ਜਦੋਂਕਿ ਧਾਤੂ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਹੋਵੇ

ਨਾਵਣੁ ੧੪੬/੫ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਚਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਇ॥
ਬਿਨਾਸਨੁ੧੦੪੦/੨੧ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਲੋਭ ਬਿਨਾਸਨੁ॥

ੲ. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ -ਣਾ,-ਨਾ ਲਾ ਕੇ :-

ਖਾਣਾ ੩੫੧/੧੧ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਬਾਦਿ॥
ਜਾਣਾ ੨/੧੫ ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਤਰਨਾ੪੩੩/੧੭ ਨਾ ਤਰਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ॥
ਕਥਨਾ ੧੫੦/੨੧ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਥਨਾ ਮਾਇਆ ਲੂਕੈ॥

ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਲਈ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ

੧. ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਣਿ ਜਾਂ ਨਿ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਕਹਣਿ ੧੫/੧੧ ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ਕਹਣਿ ਨ ਵਡਾ ਹੋਇ॥
ਕਹਣਿ ੫/੯ ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਕਥਨਿ ੫੯/੧ ...ਕਥਨਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥
ਚਲਣਿ੧੦੨੮/੨੪ ...ਇਹੁ ਚੰਚਲੁ ਚਲਣਿ ਨ ਦੇਨਾ ਹੇ॥

੨. ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਣੀ ਜਾਂ -ਨੀ ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਕਰਣੀ ੧੮/੧੯ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਦੇ ਪਾਈਐ ਦਰੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਪਿਆਰਿ॥
ਕਥਨੀ ੨੨੩/੧ ਕਥਨੀ ਕਥਉ ਨ ਆਵੈ ਓਰੁ॥
ਕਥਨੀ ੫੬/੧੩ ਕਥਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ॥

੩. ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਣੇ ਜਾਂ ਨੇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਆਵਣੇ ੭੬੭/੮ ਆਵਣੇ ਜਾਵਣੇ ਖਰੇ ਡਰਾਵਣੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਫੇਰੀਆ॥
ਕਥਨੇ ੮/੫ ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ॥

੪. ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਣੈ ਜਾਂ ਨੈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਕਹਣੈ ੬੧/੨੩ ਕਹਣੈ ਹਾਥ ਨ ਲਭਈ॥
ਕਥਨੈ ੫੯/੫ ਕਥਨੈ ਕਹਣਿ ਨ ਛੁਟੀਐ॥

੫. ਧਾਤੂ ਨੂੰ-ਵਣੋ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਨਾਵਣੋ ੬੮੮/੪ ਸੰਗਤਿ ਮੀਤ ਮਿਲਾਪੁ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੋ।
ਜਾਵਣੋ ੬੩/੩ ਇਹੁ ਤਨੁ ਵਿਡੁ ਜਾਵਣੋ ਸਾਕਤ ਭੋਗਿ ਭੋਗਾਇ।

ਜਾਂ ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਣੋ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਜਾਣੋ ੧੧੧੨/੧੫ ਸਭੁ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਇਆ ਚੂਕਾ ਆਵਣ ਜਾਣੋ॥

ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਕ ਜੋੜ ਕੇ :-

-ਨ ਕੈ

ਭਰਨ ਕੈ ੫੦੪/੧੫ ਐਸੇ ਬਹੁਤੇ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਭਿਖਿਆ ਕਉ ਕੇਤੇ
ਉਦਰੁ ਭਰਨ ਕੈ ਤਾਈ॥

-ਣ ਕਉ

ਭੇਟਣ ਕਉ ੯੭੮/੩ ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ...॥

-ਣ ਅੰਦਰਿ

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ੬੧/੧੦ ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ॥

-ਣੇ ਸਿਉ

ਖਾਣੇ ਸਿਉ ੧੪੬/੨ ਖਾਧਾ ਹੋਇ ਸੁਆਹ ਭੀ ਖਾਣੇ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ॥

-ਣੈ ਕੀ

ਚਲਣੈ ਕੀ ੬੪/੬ ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ॥

-ਣੈ ਕੇ

ਲੈਣੈ ਕੇ ੫੩/੨੬ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਲੈਣੈ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਕੁਝ ਹੋਰ ਰੂਪ:-

ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

-ਇਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਪੁਛਿਆ ੧੪੧੨/੨੪ ਨਾਨਕ ਕਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਵਿਣੁ ਪੁਛਿਆ ਹੀ ਲੈ ਜਾਇ॥
ਨਾਤਿਆ ੭੯੯/੧੪ ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ॥

-ਇਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਸੁਣਿਐ[1] ੨/੨੫ ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥
ਸੇਵਿਐ ੧੫/੨੭ ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ...॥
ਗਇਐ ੯੩੪/੨੨ ਧਨਿ ਗਇਐ ਬਹਿ ਝੂਰੀਐ ਧਨ ਮਹਿ ਚੀਤੁ ਗਵਾਰ॥
ਬੁਝਿਐ ੧੪੮/੪ <u>ਪੜਿਐ</u> ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ॥

---

੧. ਸ੍ਰੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਐਸੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤ ਕਾਰਦੰਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਰਚਨਾ ਵਾਂਗ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੩੦੭ ਪੈਰਾ ੪੧੨ - ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਦੁਨੀ ਚੰਦ
ਬ੍ਰਜ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਜ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ-ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ- ਦੇਖੋ ਪੰ:੧੬੧ ਬ੍ਰ.ਭਾ.ਵਿ.-ਡਾ.ਪ੍ਰੇ.ਨ.ਟੰਡਨ
ਅਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯ -ਇਆ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ ਪੁਛਿਆ ਦਾ ਪੁਛਿਆਂ (ਪੁੱਛਣ [illegible]ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਐ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ -ਐ ਅੰਤ ਪ੍ਰਤਯ ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ।

<u>ਐ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-</u>

ਸੰਜੈ ੪੬੯/੩ ਮੂਰਖ ਪੰਡਿਤ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਜਤਿ ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰੁ॥
ਪੀਤੈ੧੨੪੦/੧੦ ਪਾਣੀ ਚਿਤੁ ਨ ਧੋਪਈ ਮੁਖਿ ਪੀਤੈ ਤਿਖ ਜਾਇ॥

<u>ਏ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-</u>

ਭਜੇ ੨੨੫/੧੪ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਭਜੇ ਨਿਤ ਖੁਆਰੀ॥
ਕਹੇ..ਸੁਣੇ੫੮/੧੬ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਆਪੁ ਨ ਚੀਨੀਐ ਕਹੇ ਸੁਣੇ ਕਿਆ ਹੋਇ॥

-o-

<u>ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ :-</u>

ਆਵਣ ੧੧੦੮/੧੧ ਸਭੇ ਮਹਲਿ ਰਹੇ ਬੈਰਾਗੀ ਆਵਣ ਦੇਹਿ ਤ ਆਵਾ॥
ਪੁਛਣ ੧੫/੬ ਲੇਖੈ ਸਾਹ ਲਵਾਈਅਹਿ ਪੜੇ ਕਿ ਪੁਛਣ ਜਾਉ॥
ਭਾਲਣ ੩੫੦/੨੦ ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ॥
ਰਾਵਣ ੫੫੭/[illegible] ਜੇ ਗੁਣਵੰਤੀ ਥੀ ਰਹੈ ਤਾ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵਣ ਜਾਇ॥

-o-

ਕਰਤ੍ਰੀਵਾਚਕ ਸੰਗਿਆ

ਮੂਲ ਧਾਤੂ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਨਾਲ -ਹਾਰ,-ਵਾਰ/ਵਾਲ -ਆਕਾਂ,-ਆਰੀ,-ਕ,-ਤ ਪ੍ਰਤਯ ਜੋੜ ਕੇ ਕਰਤ੍ਰੀਵਾਚਕ ਸੰਗਿਆ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

+ ਹਾਰ

ਉਧਾਰਣਹਾਰ ੧੦੦੯/੯ ਗੁਰਮਤੀ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਭਿ ਕੁਲ ਉਧਾਰਣਹਾਰ॥
ਉਸਾਰਣਹਾਰ੧੨੮੦/੨੮ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ ਕਰਿ ਖਿਨ ਮਹਿ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰਣਹਾਰ॥
ਸਿਰਜਨਹਾਰ੩੫੧/੧੧ ਗਲੀ ਗਲਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ॥
ਕਰਣੈਹਾਰ ੧੦੪੨/੨੩ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਣੈਹਾਰ ਅਪਾਰਾ ॥
ਚਾਲਣਹਾਰ ੧੨੭੫/੮ ਨਿਜਘਰਿ ਵਾਸਾ ਤਹ ਮਨੁ ਨ ਚਾਲਣਹਾਰ॥

+ ਹਾਰਾ

ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ੯/੨੨ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ॥
ਉਤਾਰਣਹਾਰਾ ੯੪੩/੧੮ਆਪੇ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਣਹਾਰਾ॥
ਰਾਖਣਹਾਰਾ ੧੦੨੮/੧੯ਕੋਤਾ ਪਾਇ ਨ ਗਣਈ ਮੂਲੇ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਖਣਹਾਰਾ ਹੇ॥
ਭੋਗਣਹਾਰਾ ੧੦੪੧/੧੭ਘਟਿ ਘਟਿ ਭੋਗੈ ਭੋਗਣਹਾਰਾ...॥
ਸਦਣਹਾਰਾ ੧੨/੨੩ ਸਦਣਹਾਰਾ ਸਿਮਰੀਐ ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨਿ।

+ ਹਾਰੁ

ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ੧੪੩/੨੪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੋਟਿਅਹੁ ਖਰੇ ਕਰੇ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥
ਬਖਸਣਹਾਰੁ ੬੩/੧ ਆਪਿ ਛਡਾਏ ਛੁਟੀਐ ਆਪੇ ਬਖਸਣਹਾਰੁ॥
ਬੋਲਣਹਾਰੁ ੧੦੧੦/੫ ਸੁਹਟੁ ਪਿੰਜਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਬੋਲੈ ਬੋਲਣਹਾਰੁ॥
ਰਖਣਹਾਰੁ ੭੫੨/੧੧ ਤੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਖਣਹਾਰੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ॥

+ ਹਾਰੇ

ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ੧੦੩੨/[illegible]ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ॥
ਗਾਵਣਹਾਰੇ ੬/੮ ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ।
ਕਾਟਣਹਾਰੇ ੬੮੫/੨੭ ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਭੈ ਕਾਟਣਹਾਰੇ।

+ ਹਾਰੈ

ਥਾਪਣਹਾਰੈ ੧੦੩੬/੧੬ ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਥਾਪਣਹਾਰੈ॥

<u>+ ਹਾਰੋ</u>

ਸਵਾਰਣਹਾਰੋ ੫੭੯/੧੩ ਢਾਹੇ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੋ॥

<u>+ ਹਾਰੀ</u>

ਚਾਲਣਹਾਰੀ ੧੦੦੯/੨ ਤੂ ਅਜਰਾਵਰੁ ਅਮਰੁ ਤੂ ਸਭ <u>ਚਾਲਨਹਾਰੀ</u> ॥

<u>+ ਹਾਰਿਆ</u>

ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ ੮੪੩/੨੨ ਚਰਿ ਜਾਇ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀ ਭਾਣੈ ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹ -ਰਿਆ॥

<u>+ ਹਾਰੇਵਾ</u>

ਰੋਵਣਹਾਰੇਵਾ ੫੮੧/੨੧ ਰੋਵੈ ਮਾਇਆ ਮੁਠੜੀ ਧੰਧੜਾ ਰੋਵਣਹਾਰੇਵਾ॥

<u>+ ਵਾਰਾ/ਵਾਰੇ/ਵਾਰੀ, ਵਾਲਾ/ਵਾਲੇ/ਵਾਲਿਆ</u>

ਰਖਵਾਰਾ ੮੪੦/੧ ਪ੍ਰਭ ਆਦੇਸੁ ਆਦਿ ਰਖਵਾਰਾ॥
ਰਖਵਾਲਾ ੪੧੨/੧੭ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਰਾਖੈ ਰਖਵਾਲਾ॥
ਰਖਵਾਰੇ ੧੨੭੪/੩ ਜੇ ਜਗਦੀਸ ਪ੍ਰਭੁ ਰਖਵਾਰੇ ਰਾਖੇ ਪਰਖੇ ਸੋਈ॥
ਰਖਵਾਲੇ ੨੨੪/੧੩ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਰਖਵਾਲੇ।
ਰਖਵਾਲਿਆ ੧੨੮੪/੧੬ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਜਮਕਾਲੁ ਸਚਾ ਰਖਵਾਲਿਆ॥
ਕੋਟਵਾਰੀ ੧੧੯੧/੩ ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ ਪਾਪੁ ਕਰੇ ਕੋਟਵਾਰੀ॥

<u>+ ਕ</u>

ਨਿੰਦਕ ੪/੮ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥
ਸੇਵਕ ੭/੨੬ ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਜਾਚਕ ੧੨੪੫/੧੫ ...ਸਭਿ ਜਾਚਕ ਤੂ ਦਾਤਾਰਾ॥

<u>+ਆਕਾ</u>

ਮੋਹਾਕਾ ੪੭੨/੧੦ ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥

<u>+ਆਰੀ</u>

ਲੇਖਾਰੀ ੬੩੬/੨੫ ਧਨੁ ਲੇਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਪਿਆਰੇ ਸਚੁ ਲਿਖੈ ਉਰਿਧਾਰਿ॥

<u>+ ਤਾ</u>

ਕਥਤਾ ੧੫੨/੬ <u>ਕਥਤਾ</u> <u>ਬਕਤਾ</u> <u>ਸੁਨਤਾ</u> ਸੋਈ॥

-o-

ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ -ਤ ਜਾਂ -ਦ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਯੋਗ:-

ਮੂਲ ਰੂਪ : ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਤੁ ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਜਾਗਤੁ ੯੩੩/੩ ਜਾਗਤੁ ਜਾਗਿ ਰਹਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ।
੨੨੯/੮ ਸੂਤੇ ਕਉ ਜਾਗਤੁ ਕਹੈ...॥
ਜੀਵਤੁ ੬੬੨/੨੦ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ॥

੨.ਜਦ ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧਕ ਆਵੇ ਜਾਂ ਤਤਕਾਲ ਕਾਰਜ ਦਰਸਾਣ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਆ ਉਤੇ ਬਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਵਜਯ 'ਹੀ' ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਤ' ਨੂੰ _ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ :-

ਜਾਗਤ ੨੨੯/੮ ਸੂਤੇ ਕਉ ਜਾਗਤੁ ਕਹੈ ਜਾਗਤ ਕਉ ਸੂਤਾ॥
ਜੀਵਤ ੨੨੯/੮ ਜੀ ਤ ਕਉ ਮੂਆ ਕਹੈ...॥
ਪੀਵਤ ੩੬੦/੧੪ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ॥

੩.ਦੋ ਵਿਭਿੰਨ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤਾਂ ਅਥਵਾ ਇਕੋ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ 'ਤ' ਨੂੰ _ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ :-

ਆਵਤ ਜਾਤ ੧੦੨੭/੧੩ ਆਵਤ ਜਾਤ ਪੰਥ ਸਿਰਿ ਡਾਰੇ॥
ਜੀਵਤ ਮਰਤ ੧੨੯੯/੯ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਰਹੈ ਉਰਵਾਰੂ॥
ਭਰਮਤ ਡੋਲਤ ੬੯੬/੧੮ ਭਰਮਤ ਡੋਲਤ ਭਏ ਉਦਾਸਾ॥

ਡੋਲਤ ਡੋਲਤ ੯੩੩/੨੦ ਡੋਲਤ ਡੋਲਤ ਹੇ ਸਖੀ ਫਾਟੇ ਚੀਰ ਸੀਗਾਰ॥
ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ੯੩੨/੬ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ॥
ਹੇਰਤ ਹੇਰਤ ੯੩[illegible]/੧੬ ਹੇਰਤ ਹੇਰਤ ਹੇ ਸਖੀ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈਰਾਨੁ॥

-o-

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

੪.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਤ' ਜੋੜ ਕੇ :-

ਧਾਵਤ ੯੩੪/੨੫ ਧੰਧਾ ਧਾਵਤ ਰਹਿ ਗਏ...॥
ਜਾਗਤ ੧੧੧੦/੮ ਰਾਖਹੁ ਖੇਤੀ ਹਰਿ ਗੁਰ ਹੇਤੀ ਜਾਗਤ ਚੋਰ ਨ ਲਾਗੈ।
ਪਰਸਤ ੮੭੮/੬ ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਝਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ...।

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੫.ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਵਾਂਗ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਤ'ਜੋੜ ਕੇ :-

ਆਵਤ ੯੦੬/੨੪ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਕਉ ਆਵਤ ਦੇਖੈ...॥

-o-

ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ

੧.ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ -ਇਆ ਕਰਕੇ :-

ਜੀਵਤਿਆ ੯੩੫/੨੬ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਆਪੋ ਚੀਨ੍ਹੈ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ॥
ਸੁਤਿਆ ੮੩/੧੪ ...ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ॥
ਜੀਵਦਿਆ ੪੨੧/੧੦ ਜੀਵਦਿਆ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ॥
੨.

੨.ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ 'ਤ'/'ਦ' ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਕ ਕਰਕੇ :-

ਪੜ੍ਹੰਤਿਆ ੧੦੧੨/੨੧ ਪੂਛਉ ਬੇਦ ਪੜ੍ਹੰਤਿਆ ਮੂਠੀ ਵਿਣੁ ਮਾਨੇ॥
ਜੀਵੰਦਿਆ੧੨੪੨/੨੬ ਜਿਨ ਜੀਵੰਦਿਆ ਪਤਿ ਨਹੀ ਮੁਇਆ ਮੰਦੀ ਸੋਇ॥

੩.ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਚਲਤਾ ੧੦੩੧/੪ ਉਠਿ ਚਲਤਾ ਠਾਕਿ ਰਖਹੁ ਘਰਿ ਅਪਨੈ...।
ਜਾਤਾ ੨੨੯/੯ ਆਵਤ ਕਉ ਜਾਤਾ ਕਹੈ...।

੪.ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਅਉ,ਔ,ੳ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਜਾਤਉ ੨੪੨/੨੧ ਨਿਕਸਿ ਜਾਤਉ ਰਹੈ ਅਸਥਿਰੁ...॥
ਜਾਤੌ ੧੩੩੨/੨੨ ਬਾਹਰਿ ਜਾਤੌ ਨਾਕਿ ਰਹਾਵੈ...॥
ਜਾਤੋ ੮੪੦/੧੪ ਬਾਹਰਿ ਜਾਤੋ ਭੀਤਰਿ ਆਣੈ॥

੫. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ -ਅਉ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 'ਤਾ' ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ</u> :-

ਪਚੰਤਉ ੯੩੫/੭ ਨਰਕਿ ਪਚੰਤਉ ਕਿਉ ਰਹੈ ਕਿਉ ਬੰਚੈ ਜਮਕਾਲੁ॥

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

੬. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ -ਈ ਪ੍ਰਤਯ ਜੋੜਕੇ</u> :-

ਜਲਦੀ ੪੬੬/੮ ਘਰਿ ਭਾਂਡੇ ਇਟਾ ਕੀਆ ਜਲਦੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ॥

<u>ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ</u>

੭. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ -ਏ ਅੰਤ ਕਰਕੇ</u> :-

ਕਹਤੇ ੯੪੪/੩ ਕਹਤੇ ਮੁਕਤੁ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਾਰੇ॥

੮. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਏ-ਅੰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ -ਦ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ</u> :-

ਜਾਗੰਦੇ ੮੩/੧੩ ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ॥

-੦-

<u>ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ</u>:

੧. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਈ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ</u>:-

ਢੂਢਤੀ ਫਿਰਤੀ ੯੩੪/੨੬ ਸੰਨੁ ਬਨੁ ਫਿਰਤੀ ਢੂਢਤੀ ਬਸੁਤ ਰਹੀ ਘਰ ਬਾਰਿ॥

੨. <u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤਿਆਂ</u>:-

ਖੋਜਤ ੯੪੬/੨੪ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਬਹੁਚੇਲੇ ਖੋਜਤ ਫਿਰਹਿ ਫੁਰਮਾਣੇ॥

<u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ</u> :-

ਬੂਡਤ ੪੧੪/੧੯ ਬੂਡਤ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਤਉ ਡਰਿ ਭਾਗੇ॥

...

ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਡ' ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾਇਆ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ :-

ਬਿਲਲ ੫੦੫/੧੭ ਬਿਲਲਾਪ ਬਿਲਲ ਬਿਲੰਤੀਆ...॥

-੦-

ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜ ਕੇ, ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਆ ਜੋੜਕੇ :-

ਤੁਟਾ ੧੨੮੭/੨੨ ਬੰਧੁ ਤੁਟਾ ਬੇੜੀ ਨਹੀ ਨ ਤੁਲਹਾ ਨ ਹਾਥ॥
ਪੀਆ ੯੪੫/੭ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਾਚੇ ਮਾਤਾ॥
ਕੀਆ ੨੪/੧੦ ...ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ॥

੨.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਓ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਓ ੪੭੩/੨੮ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਣਾ ਕੀਓ...॥
ਪੀਓ ੯੪੫/੮ ਅਪਿਉ ਪੀਓ ਆਤਮ ਸੁਖੁ ਧਾਰੀ॥
ਭੂਲੋ ੨੨੨/੪ ਮਨੁ ਭੂਲੋ ਬਹੁ ਚਿਤੈ ਵਿਕਾਰੁ॥

੩.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਇਆ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਸੁਣਿਆ ੪/੨੨ ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥
ਜਾਚਿਆ ੧੨੩੨/੨੫ ਅਨਭਉ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਚਿਆ...॥
ਉਪਾਇਆ ੭੧/੨੪ ਤੁਧੁ ਸੰਸਾਰੁ ਉਪਾਇਆ॥

੪.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਇਓ ਜੋੜਕੇ :-

ਪਾਇਓ ੭੧/੨੬ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੁ ਨ ਪਾਇਓ...॥
ਰਖਿਓ ੪੬੭/੧ ਓਨ੍ਹੀ ਮੰਦਿ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ...॥

੫.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ -ਈਆ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਰੰਗੀਆ ੯੪੩/੧੨ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਰੰਗਿ ਰੰਗੀਆ॥

੬.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਔ ਲਾ ਕੇ :-

ਬੂਡੌ ੭੬੭/੪ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿਕੇ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ ਅੰਧੁ ਬੂਡੌ ਧੰਧਲੀ॥

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

੧. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਏ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਭੂਲੇ ੧੪੯/੯ ਉਝੜਿ ਭੂਲੇ ਰਾਹ ਗੁਰਿ ਵੇਖਾਲਿਆ॥
ਗਏ ੧੨੩੨/੨੫ਅਨਭਉ ਬਿਸਰਿ ਗਏ...॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਈ ਲਾ ਕੇ :-

ਭੁਲੀ ੬੦/੨੫ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ...॥
ਲੂਟੀ੨੨੪/੨੫ ਲੂਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੇਤਿ...॥

੨.ਧਾਤੂ ਹੀ ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ :-

ਕੀ ੯੯੦/੪ ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਈਆਂ ਲਾ ਕੇ :-

ਮੇਲੀਆ ੮੪੩/੧੭ ...ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮ ਮੇਲੀਆ॥
ਰੋਕੀਆ੧੨੮੮/੨੫ ਅਉਘਟ ਰੁਧੇ ਰਾਹ ਗਲੀਆ ਰੋਕੀਆ॥

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਭੂਤ-ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਐਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 'ਤ' ਦਾ ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।[1] ਕੁਛ ਵਿੱਚ 'ਤ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਨ' ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਤ' ਅਤੇ 'ਨ' ਨੂੰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਇਸਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ-ਅੰਨ ਪੁਰਖ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤ, ਨ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ (ਾ) ਕੰਨਾ ਲਾ ਕੇ :-

ਦੀਤਾ ੪੩੬/੧੫ ਰਾਵੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੜੀਆ ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ ਰਾਮ॥
ਕੀਤਾ ੭੧/੨੪ ਵੇਖਹਿ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ...।
ਕੀਨਾ ੨੨੫/੨੭ ਮਿਰਤੂ ਮਰੈ ਸਹਿ ਅਪੁਨਾ ਕੀਨਾ॥

੨.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਤੇ'/ਨੇ ਲਾ ਕੇ :-

ਕੀਤੇ ੫੫/੧੧ ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਹੁ॥
ਕੀਨੇ ੧੨੭੫/੧੬ਜੋ ਕਿਛ ਕੀਨੇ ਸੁ ਪ੍ਰਭੂ ਰਜਾਇ॥

---

੧. "ਦਿਤਾ...ਨ੍ਹਾਤਾ ਆਦਿ..ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਪੁਰਾਣੇ ਤਦਭਵ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਸੰਸ.ਦੱਤ ਤੋਂ ਅਤੇ ਤੱਤਾ ਸੰ.ਤਪ੍ਤ ਆਦਿ ਅਤੇ ਨ੍ਹਾਤਾ ਆਦਿ ਪਹਿਲਿਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ-"ਪੰ: ੩੮੪ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿ.- ਦੁਨੀ ਚੰਦ

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੇ/ਨੇ ਲਾ ਕੇ :-

ਕੀਤੇ ੬/੨ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥
ਕੀਨੇ ੧੦੪੩/੧੬ ਪਾਖੰਡ ਕੀਨੇ ਜੋਗੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

੨.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨੇ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨੇ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ
ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ :-

ਰੁੰਨੇ ੫੮੨/੧੩ ਚਾਕਰਾ ਆਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਇਆ ਰੁੰਨੇ ਰੋਵਣ ਹਾਰੇ।

੩.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨ ਨਾਲ ਸੁਅਰਥੇ ੜ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ -ਏ ਕਰਕੇ :-

ਰੁਨੜੇ ੫੫੮/੫ ...ਰੁਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ।

੪.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨ੍ਹ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਨ੍ਹ ੧੧੮੭/੧੯ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤਿ ਕੀਨ੍ਹ ਸਿ ਹੋਰ॥

੫.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲੇ ਜੋੜ ਕੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਰਾਠੀ ਦਾ ਹੈ:-

ਤਜੀਅਲੇ ੩੫੮/੨੪ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ...॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੀ/ਨੀ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਤੀ ੧੫/੨੬ ...ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ।
ਪੀਤੀ ੧੨੭੫/੧੩ਜਿਨਿ ਪੀਤੀ ਤਿਸੁ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰ॥
ਕੀਨੀ ੧੫੫/੨੭ ਹਮ ਭੂਲ ਕੀਨੀ ਰੰਗਾਤਾ॥

੨.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨੀ ਲਾ ਕੇ ਪਰੰਤੂ ਨੀ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਸੁਅਰ ਨੂੰ
ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ :-

ਰੁੰਨੀ ੫੮੦/੨੪ ਸੁਰਤਿ ਮੁਈ ਮਰੁ ਮਾਈਏ ਮਹਲ ਰੁੰਨੀ ਦਰਬਾਰੇ॥

੩.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਨ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਨ ੧੦੧੦/੧੦ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਕਛੂ ਨਹੀ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ਕੀਨ॥

੪.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਤੂ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਤੂ ੧੫੩/੬ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪਾਪ ਲੋਭ ਕੀ ਕੀਤੂ।

ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਸੰਗਿਆ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਮੂਆ ੨੨੮/੮ ਜੀਵਤ ਕਉ ਮੂਆ ਕਹੈ ਮੂਏ ਨਹੀ ਰੋਤਾ॥

ਆਇਆ੨੨੮/੯ਆਵਤ ਕਉ ਜਾਤਾ ਕਹੈ ਜਾਤੇ ਕਉ ਆਇਆ॥
ਭੂਲੇ ੧੦੧੦/੧੫ ਭੂਲੇ ਮਾਰਗੁ ਜੋ ਦਸੇ ਤਿਸਕੈ ਲਾਗਉ ਪਾਇ॥
ਪਕੇ ੧੫/੬ ਨਖ ਸਾਹ ਨਵਾਈਅਹਿ ਪਕੇ ਕਿ ਪੁਛਣ ਜਾਉ॥

ਭੂਲੀ ੧੦੨੫/੧ ਨਾਵਹੁ ਭੂਲੀ ਚੋਟਾ ਖਾਏ॥
ਫਾਥੀ੧੨੭੬/੧ ਫਾਥੀ ਛੂਟਹਿ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਬਧੇ ੧੪੩/੭ ਬਧੇ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮ ਖਸਮ ਨ ਭਾਇਆ॥
ਬੈਠੇ੧੨੮੮/੧੦ ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ੍ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ॥
ਖੜੇ ੧੩੯/੧੨ ਇਕਿ ਖੜੇ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਚਾਕਰੀ...॥

ਭਉਕੀਆ੧੪੬/੧ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ॥
ਸਵਾਰੀਆ੧੪੮/੧੭ ਮਹਲਾ ਮੰਝਿ ਨਿਵਾਣੁ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀਆ॥

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚੋਂ :-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਪੜ੍ਹਿਆ ੧੨੮੮/੨੪ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲੇਖੇਦਾਰੁ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ॥
ਪੀੜੇ ੯੮੮/੬ ਖੇਮੇ ਛਤ੍ਰ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਥ ਪੀੜੇ॥
ਪੂਰੇ ੧੦੧੧/੨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਕਾਟੈ ਮਨ ਪੀਰਾ॥
ਪੂਰੀ ੭੮੪/੧੫ ਪਤਿ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਪੂਰਾ ਪਰਵਾਨਾ...॥

ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦਾ ਦੂਹਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ :

ਭੂਲੀ ਭੂਲੀ ੧੦੮੭/੨੨ ਭੂਲੀ ਭੂਲੀ ਮੈ ਫਿਰੀ ਪਾਧਰੁ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥

-o-

ਪੂਰਬ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਇ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਓਢਿ ੨੨੫/੧੦ ਕਿਆ ਪਹਿਰਉ ਕਿਆ ਓਢਿ ਦਿਖਾਵਉ॥
ਸਦਿ ੯੯੯/੭ ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ।

ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. ਸ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤ :-

ਸਾਜਿ,ਸਾਰਿ,ਸਾਲਾਹਿ,ਸਿਰਜਿ,ਸੇਵ,ਸੋਧਿ,ਸੰਚਿ,ਸੰਜਿ,ਸਿੰਚਿ,ਸੰਗ੍ਰਹਿ

੨. ਕ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤ :-

ਕਹਿ, ਕਟਿ,ਕਢਿ,ਕਤਿ,ਕਰਿ,ਕਮਾਇ,ਕਲਾਣਿ, ਕਿਰਿ,ਕੁਹਿ,ਕੁਟਿ

੨.ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਇ ਦੀ ਥਾਂ -ਈ,-ਏ,ਆ/ਇਆ ਕਰਕੇ:

ਉਰਧਾਰਿ ਦੀ ਥਾਂ 'ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰੇ'੯੪੬/੬
ਬੀਚਾਰਿ ਦੀ ਥਾਂ 'ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੇ'੯੪੬/੩
ਲਾਇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਜਿਸ ਨੋ ਲੈਹਿ ਤੂ ਲਾਈ' ੧੦੧੧/੨੧
ਆਇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ' ੯੫੩/੨੭

੩.'ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਜਦ ਪੂਰਬ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਸਿਹਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਂ ਕਰਕੇ :-

ਕਥੇ ਕਥਿ ੭੯੫/੮ ਕਿਆ ਹਉ ਕਥੀ ਕਥੇ ਕਥਿ ਦੇਖਾ...॥
ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੇ੫੫੮/੫ ਹਉ ਮਰਉ ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੇ...॥

੪.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ -ਕਿ ਹੋਰ ਲਾ ਕੇ :-

ਛੁਟਕਿ ੧੩੪੪/੧੫ ਧੰਧਾ ਛੁਟਕਿ ਗਇਆ ਵੇਕਾਰੁ।

੫.ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾ ਕਰਕੇ :-
ਪੀ ੬੩/੨੦ ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਦਰਗਹਿ ਪੈਧਾ ਜਾਇ॥
ਦੇ ੪/੧੮ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ।

-੦-

ਸ੍ਵਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ -ਇ ਲਾ ਕੇ :-

ਬਣਾਇ ੧੩੮/੧੫ ਰਖਿਆ ਬਣਤ ਬਣਾਇ।
ਬੋਇ ੭੮੮/੨੮ ਤਿਨ ਜਰੁ ਵੈਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿ ਬੂਡੇ ਬੋਇ ਮਰੰਨਿ॥
ਪਰੋਇ ੬੮੭/੨੭ ਗੁਣਹਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਇ ਕਿਸ ਕਉ ਰੋਈਐ॥

੬. ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਕਰਿ ਜਾਂ ਕੇ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਛਡਿ ਕੇ ੭੯੦/੨੬ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ॥
ਭੋਗਿ ਕੇ ੪੬੪/੧੪ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ੧੨/੨੧ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਾਵਹੁ ਤੇਲੁ॥
ਤਜਿ ਕਰਿ ੧੦੧੩/੧੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪਿਆ...॥

ਕੇ : ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਸਉਪਿ ਸਾਜਿ ਸਾਧਿ ਸੋਇ ਹੋਇ ਜੋੜਿ ਵੇਖਿ ਪੂਛਿ ਪੜ੍ਹਿ ਮਾਰਿ ਮਿਲਿ ਰਖਿ ਆਦਿ ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ-ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਕਰਿ : ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਕੂਟਿ ਮੇਲਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

-o-

ਭਾਵਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਮ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਿ ਲਾ ਕੇ ਭਾਵਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਜਾਂ ਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਬਲ ਭਾਵ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਜੋਹਿ ੯੦੫/੮ ਜਮੁ ਜੰਦਾਰੁ ਜੋਹਿ ਨਹੀ ਸਾਕੈ ਸਰਪਨਿ ਡਸਿ ਨ ਸਕੈ॥
ਤੋੜਿ ੯੯੩/੧੧ ਹੇਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਿ ਨ ਸਾਕਹਿ॥
ਪੂਛਿ੧੨੮੯/੬ ਪੁਛਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ਜਾਂ ਖਸਮੈ ਭਾਇਆ॥
ਮੇਲਿ ੩੫੩/੧੨ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਆਪਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲਿ॥
ਪੋਹਿ ੨/੨੬ ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥

ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ :-

ਪੇਲਿ ੩੫੩/੧੨	ਪੈਰਖਿ ਲਏ ੯੪੪/੨
ਫੇਰਿ ੯੩੭/੨੪	ਭੇਜਿ ੫੫੮/੮
ਅੰਬੜਿ ੫੩/੨੨	ਰਹਿ ੧੨੭੩/੧੮
ਥਕਿ ੨/੪	ਥਾਕਿ ੯੩੫/੩
ਨਿਕਸਿ ੨੪੨/੨੧	ਪਸਰਿ ੮੭੬/੧੩
ਪਚਿ ੧੦੩੧/੨੭	ਬਹਿ ੪੧੯/੧੫
ਬਿਸਰਿ ੧੨੩੨/੨੫	ਰਾਖਿ ੫੯੮/੧੬
ਮੇਟਿ ੧੭/੧੦	

-੦-

ਕਰਮਵਾਚ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। "ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ 'ਯਕ', ਈਅ, ਇਜ੍ਜੇ' ਤੋਂ ਯਕ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ 'ਈਅ' ਅਤੇ ਇੱਜ ਆਦੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਤਤਿਪਰਿਦੇਤੋ' (੭-੧) ਤੋਂ ਤ ਨੂੰ ਇ ਹੋਣ ਤੇ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਹ੍ਯਤੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਸਹੀਅਇ, ਸਹਿਜ੍ਜਇ) ਇਹ ਦੋਨੋ ਰੂਪ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"[1]

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ -ਈਆ ਰੂਪ ਸਹੀਐ (੧੫੧/੫) ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਜ ਦੀ ਇ ਨੂੰ ਈ ਹੋ ਕੇ ਜ੍ਜ ਦੁੱਤ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਣ ਹੋ ਗਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਣ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਇਜ੍ਜ ਤੋਂ ਈਜਿ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਰਮਵਾਚ ਦਾ ਰੂਪ ਸਹੀਜਿ (੯੦੫/੧੦) ਬਣ ਗਇਆ ਹੈ।

ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ -ਈਅ ਵਾਲੇ ਰੂਪ :-

ਚੜੀਐ ੭/੧੧ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥
ਪੜੀਐ੪੬੭/੨੦ ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ...।

ਧਾਤੂ	ਚੜ	ਪੜ
ਕਰਮਵਾਚ ਦਾ ਚਿਹਨ	ਈਅ	ਈਅ
ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਅੰਨਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਚਿਹਨ	ਐ	ਐ

ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਅਰਥ ਕੁਝ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਸਮਾਈਐ ਸਿਮਰੀਐ ਸਮਝਾਈਐ ਸਲਾਹੀਐ ਸੁਣੀਐ ਸੁਣਾਈਐ
ਹੋਈਐ ਹਾਰੀਐ ਕਹੀਐ ਕਮਾਈਐ ਕਾਢੀਐ ਕਰਾਈਐ
ਗੰਡੀਐ ਝੂਰੀਐ ਛੁਟੀਐ ਜਲਾਈਐ ਤਰੀਐ ਖੁਆਈਐ
ਭੁਲੀਐ ਪੂਰੀਐ ਦੇਖੀਐ ਦਿਖਾਈਐ ਭੇਟੀਐ ਨਿਹਾਲੀਐ

ਅੰਨਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਈਅ + ਹਿ

ਪੜੀਅਹਿ ੪੬੭/੨੦ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ॥ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ॥
ਲਦੀਅਹਿ ੪੬੭/੧੯ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ

-੦ਚ

---

੧. ਪੰਨਾ ੨੯੭ ਪੌਂਗਾ ੩੪੭ ਪ੍ਰਾ. ਭਾ. ਕਾ ਵ੍ਹ. ਵ — ਆਚਾਰਜ ਨਰੇਂਦ੍ਰਨਾਥ

ਧਾਤੂ + ਈਅ + ਨਿ

ਸਮਾਲੀਅਨਿ ੧੨/੧੯ ਨਿਤ ਨਿਤ ਜੀਅੜੇ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਦੇਖੈਗਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥
ਸਮਾਲੀਅਨਿ = ਸਮਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਹੀਅਨਿ, ਪਰਖੀਅਨਿ, ਪਾਈਅਨਿ, ਭਰੀਅਨਿ ਆਦਿ ਹਨ।

ਮੱਧ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਈਅ + ਹੁ

ਜਾਣੀਅਹੁ ੪੧੮/੨੧ ਤਾਂ ਵਾਪਾਰੀ ਜਾਣੀਅਹੁ ਲਾਹਾ ਲੈ ਜਾਵਹੁ॥

ਅੱਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਆਗਿਆਰਥਕ 'ਜਾਲੀਅਉ' (੫੪/੧੭) ਅਤੇ ਭਵਿਖਾਰਥਕ 'ਫੜੀਅਗੁ' (੧੨੯੯/੧੧) ਹਨ।

੨. ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ -ਈਜ ਵਾਲੇ ਰੂਪ

ਮੱਧ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮੱਧ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਅੱਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਲੀਜੈ ੫੯੬/੨੬ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਡੁਬਦਾ ਪਥਰੁ ਲੀਜੈ॥
ਦੀਜੈ ੭੫੨/੭ ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ॥

-ਈਜ ਆਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਕਰਮਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਸਹੀਜੈ ੯੦੫/੧੦ ਕੀਜੈ ੯੦੫/੮ ਕਰੀਜੈ ੯੦੫/੧੧ ਰਵੀਜੈ ੯੦੫/੧੯
ਧਰੀਜੈ ੯੦੫/੧੯ ਪੀਜੈ ੯੦੫/੯ ਮਰੀਜੈ ੯੦੫/੧੦ ਲਈਜੈ ੭੬੫/੨੮

੩. ਕਰਮਵਾਚ ਦਾ -ਈਅ ਚਿਹਨ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਤੂ ਦੇ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਕਰਮਵਾਚ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਸਕੇਲੀਐ ੬੩੭/੧੫ ਏਧਨੁ ਅਧਿਕ ਸਕੇਲੀਐ ਭਾਈ ਪਾਵਕੁ ਰੰਚਕ ਪਾਇ॥
ਸਕੇਲੀਐ ਵਿੱਚ ਸਕਲ ਤੋਂ ਕ ਦੇ ਅ ਨੂੰ -ਏ ਕਰਕੇ।

੪. ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ ਚਿਹਨ ਧ/ਜ ਅਥਵਾ -ਈਅ ਦੀ ਥਾਂ ਚ ਜਾਂ ਪ ਲਾ ਕੇ :-

ਕਚਿ ੧੪੧੦/੭ ਪਹਿਲਾ ਵਸਤੁ ਸਿਞਾਣਿ ਕੈ ਤਾਂ ਕੀਚੈ ਵਾਪਾਰੁ॥
ਦਿਚੈ ੧੪੧੦/੭ ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਜੈਕਾਰੁ॥

ਧੋਪਿ ੧੦੧੩/੫ ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਭਰਮੀਐ ਵਿਗੂਚਹਿ ਕਿਉ ਮਲੁ ਧੋਪੈ ਪਾਪੈ॥
੪/੧੯ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਧੋਪਈ ੧੨੪੦/੧੦ ਪਾਣੀ ਚਿਤੁ ਨ ਧੋਪਈ ਮੁਖਿ ਪੀਤੈ ਤਿਖ ਜਾਇ॥
ਸਿਞਾਪੈ ੨੪੩/੧੪ ਸੀਪੈ ੯੫੫/੨੬ ਜਾਪੈ ੨੨੭/੧੨
ਰਪੈ ੯੪੧/੧੬ ਰਾਪੈ ੨੨੮/੫ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ।

'ਜਾਣਾ'/'ਹੋਣਾ' ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ ਰੂਪ :-

ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਜਾਣਾ/ਹੋਣਾ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਭੀ ਕਰਮਵਾਚ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਜਾਣਾ ਨਾਲ

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ੫/੨੭
ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥ ੫/੧੬
ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ॥ ੯/੧੪

ਹੋਣਾ ਨਾਲ

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥ ੨/੧੦
ਮਨੁ ਬੈਰਾਗੀ ਘਰਿ ਵਸੈ ਸਚ ਭੈ ਰਾਤਾ ਹੋਇ॥ ੨੧/੮
ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਮੁਠੇ ਜਾਹਿ॥੧੨੮੮/੨੩

-o-

ਕਰਮਵਾਚ ਸਕਰਮਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾਵਾਚ ਅਕਰਮਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ:-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਆ-ਪਦ ਐਸੇ ਭੀ ਹਨ ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕਰਮਵਾਚ ਸਕਰਮਕ ਕ੍ਰਿਆ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਤਾਵਾਚ ਅਕਰਮਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-
ਉਪਜਣਾ, ਬੁਝਣਾ, ਭਿਜਣਾ, ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਭਿੱਜਣਾ ਆਦਿ।

ਉਪਜਿ ੪੧੩/੪ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਪਤਿ ਖੋਇ॥
ਬੂਝੈ ੪੧੩/੫ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ॥
ਭੀਜੈ ੪੧੯/੧੨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਮਨ ਮੰਦਰੁ ਭੀਜੈ॥
ਭਿਜੈ ੧੬/੧੫ ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ॥

-o-

ਕਾਲ ਰਚਨਾ

-੦-

ਮੂਲ ਕਾਲ

ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਰੂਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਪੁਰਖ-ਬੋਧਕ ਹੈ, ਲਿੰਗ ਬੋਧਕ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਤਯ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਵਿਅੰਜਨ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਅਉ ਅਤੇ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਵਉ ਲਾਕੇ:

ਮਾਗਉ ੭੨੧/੧੪ ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਉ ਨੀਤਾ ਨੀਤ॥
ਚੜਾਵਉ੨੨੫/੧੮ ਰੋਆ ਚੰਦਨੁ ਅੰਕਿ ਚੜਾਵਉ॥

੨.ਵਿਅੰਜਨ ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਉ ਲਾ ਕੇ :-

ਡਿਠੁ ੧੦੧੫/੧੬ ਪਾਰਿ ਪਵੰਦੜੇ ਡਿਠੁ ਮੈ...॥

੩.ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਓ ਲਾ ਕੇ :-

ਜਾਓ ੯੩੮/੧੩ ...ਹਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਬਲਿ ਜਾਓ॥

੪.ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ -ਵਉ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਜੀਵਉ ੫੮/੩ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਉ ਬਿਨੁ [illegible] ਮਰਿ ਜਾਉ॥

੫.ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਈ ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਸਾਲਾਹੀ ੭੨੮/੧੧ ...ਹਉ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਈ॥

੬.ਧਾਤੂ ਨੂੰ -ਈਉ ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਜਾਣੀਉ ੬੬੦/੧੨ ਸੇਵੀ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਣਾ ਅਵਰੁ ਨਾ ਜਾਣੀਉ ਕੋਇ॥

੭.ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਆ/ਵਾ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਜਾਣਾ ੫੬੭/੯ ਹਉ ਆਖਿ ਨ ਜਾਣਾ॥
ਸੋਵਾ ੩੫੬/੨੮ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸ ਭਰਿ ਸੋਵਾ॥

ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ -ਈ ਅੰਤ ਦੀ ਥਾਂ ਤੀ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ:-

ਜਾਤੀ ੧੩੮/੧੪ ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਦੇ ਮੇਰੇ ਸਚਿਆ
ਬਲਿ ਬਲਿ ਹਉ ਤਿਨ ਜਾਤੀ॥

ਇਥੇ 'ਵਡਾਤੀ' ਨਾਲ ਤੁਕਾਂਤ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ 'ਜਾਈ' ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਤਮਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਧਾਤੂ + -ਇਹ

ਕਰਿਹ ੮੫/੩ ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਥਿਰੁ ਖੜੀਆਹ॥

ਧਾਤੂ + -ਅਹ

ਦੇਖਹ ੮੭੬/੧੦ ਏਕਿ ਚਲੇ ਹਮ ਦੇਖਹ ਸੁਆਮੀ ਭਾਹਿ ਬਲੰਤੀ ਆਈ॥

ਧਾਤੂ + -ਅਸਿ

ਬੂਡਸਿ ੪੩੩/੧੮ ਨ ਤਰਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ ਤਾਰਿ ਲੇਹਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ।

• • •

ਮੱਧ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਧਾਤੂ + ਅਸਿ

ਚੇਤਸਿ ੧੫੫/੨੭ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ਸੁਆਮੀ ਏਕੁ ਨ ਚੇਤਸਿ ਅੰਧਾਤਾ॥
ਲਾਵਸਿ੧੫੫/੨੮ ਕਰਿ ਪਟੰਬੁ ਗਲੀ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਵਸਿਤਾ॥

ਧਾਤੂ + -ਅਹਿ

ਜੀਵਾਲਹਿ ੧੫੪/੬ ਤੂ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਹਿ...।

ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਨਾਲ -ਅਹਿ ਦੇ 'ਅਹ' ਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ -ਇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ -ਅਹਿ ਤੋਂ -ਈ ਹੋ ਕੇ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਮਿਲਾਇ ੧੫੪/੬ ਤੂ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਹਿ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਜਪਾਇ ੧੫੪/੭ ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ॥
ਭਾਵੀ ੧੫੪/੬ (ਦੇਖੋ ਜਪਾਇ)

ਧਾਤੂ + -ਅਹੁ/ਅਹੂ

ਰੋਵਹੁ ੪੧੮/੨੬ ਮੋਇਆ ਕਉ ਕਿਆ ਰੋਵਹੁ ਰੋਇ ਨ ਜਾਣਹੁ॥

ਪਛਾਣਹੁ ੪੧੮/੨੭ ਰੋਵਹੁ ਸਭੁ ਸਲਾਹਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਹੁ॥

-੦-

ਔਂਠ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ :-

ਧਾਤੂ + -ਇ

ਦੇਇ ੫/੨੧ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥
ਜਾਇ੯੭੬/੮ ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥

ਧਾਤੂ + [redacted] ਹ (ਜੋ[redacted] ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ ਹੈ)

ਦੇਹ ੨/੨ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ।

ਧਾਤੂ + -ਅਈ/ਈ

ਜਾਣਈ ੧੨੭੯/੨੩ ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ॥
ਲੇਈ ੨੨੧/੧੯ ਘਰ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਸਕਰੁ ਲੇਈ॥

ਧਾਤੂ + -ਅਏ/ਵਏ

ਧਾਰਏ ੧੧੧੩/੮ ਰੂਪੁ ਰੰਗੁ ਪਿਆਰੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਹਰਿ ਆਪਿ
ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਏ।
ਆਵਏ ੨੪੨/੧੫ ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਮਿਲਿ ਮਿਲਾਈ ਬਿਨੁ ਪੀਰ ਨੀਦ ਨ
ਆਵਏ।

ਧਾਤੂ + ਏ

ਕਰੇ ੨/੧ ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ।

ਧਾਤੂ + ੈ

ਬੋਲੈ ੧੦੧੦/੫ ਸੂਹਟੁ ਪਿੰਜਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਬੋਲੈ ਬੋਲਣਹਾਰੁ॥
ਧਰੈ..ਹਿਰੈ ੧੪੪/੮ ਕਲਾ ਧਰੈ ਹਿਰੈ ਸੁਈ॥

ਧਾਤੂ + ਅਤਿ/ਅੰਤਿ/ਅਸੁ /ਅਸਿ

ਭਣਤਿ ੫੯੯/੧੮ ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਬੂਝੈ ਕੋ ਬੀਚਾਰੀ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ੫੬੭/੧੧ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਸਹਸਾ ਬੁਝੈ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਉਤਰਸੁ ੪/੧੭ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ।
ਟੂਕਸਿ ੧੫੬/੮ ਰਾਤਿ ਅਨੇਰੀ ਸੂਝਸਿ ਨਾਹੀ
ਲਜੁ ਟੂਕਸਿ ਮੂਸਾ ਭਾਈ ਰੇ॥

-o-

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

੧. ਧਾਤੂ + ਹਿ ਜਾਂ ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੁਅਰ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਕਰਕੇ
-ਹਿ ਲਾ ਕੇ :-

ਜਾਹਿ ੧੨੮੬/੧੨ ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਮੰਗਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਜਾਹਿ॥
ਜਾਂਹਿ ੧੨੮੬/੧੨ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਦਰ ਕੇਤੜੇ ਕੇਤੇ ਆਵਹਿ ਜਾਂਹਿ॥

੨. ਧਾਤੂ + ਏਹਿ

ਕਰੇਹਿ ੪੮੯/੮ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਆਦਮੀ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣ ਕਰਮ ਕਰੇਹਿ॥

੩. ਧਾਤੂ + -ਅਹਿ/ਵਹਿ

ਮਾਣਹਿ ੮੫/੪ ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ॥
ਚੁਗਹਿ ੯੩੪/੮ ਤਉ ਚੁਗਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੇ ਤਿਨ ਕਉ ਫਾਸ ਨ ਰੰਚ॥
ਆਵਹਿ ੨੦/੩ ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਵਹੀ ਪੂਰਿ ਭਰੇ ਅਹੰਕਾਰਿ॥

੪. ਧਾਤੂ + ਵਹੀ

ਦੇਵਹੀ ੧੨੮੪/੨੭ ਇਕਿ ਵਣਖੰਡਿ ਬੈਸਹਿ ਜਾਇ ਸਦੁ ਨ ਦੇਵਹੀ॥
ਧੋਵਹੀ ੧੨੮੪/੨੮ ਇਕਿ ਭਸਮ ਚੜ੍ਹਾਵਹਿ ਅੰਗਿ ਮੈਲੁ ਨ ਧੋਵਹੀ॥

੫. ਧਾਤੂ + ਵਹੇ

ਭਾਵਹੇ ੫੬੬/੨੨ ਸੁਰਿਨਰ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਣ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਨ ਭਾਵਹੇ॥
ਗਵਾਵਹੇ੫੬੬/੨੩ ਮਾਇਆ ਮੋਹੇ ਚੇਤਹਿ ਨਾਹੀ ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੇ॥

੬. ਧਾਤੂ + ਨਿ/ਅਨਿ/ਵਨਿ/ਅਨ੍ਹਿ/ਵਨ੍ਹਿ

ਦੇਨਿ ੧੦੩੨/੧੬ ਲੈ ਕੇ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੇ॥
ਕਹਨਿ ੫/੪ ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤੁ॥
ਅਵਨਿ੧੦੧੫/੧੦ ਆਵਨਿ ਵੰਞਨਿ ਨ ਰਹਨਿ ਪੂਰ ਭਰੇ ਪਈਆਹ॥
ਰਹਨ੍ਹਿ੪੭੫/੮ ਇਕਨੀ ਦੁਧੁ ਸਮਾਈਐ ਇਕਿ ਚੁਲ੍ਹੈ ਰਹਨ੍ਹਿ ਚੜੇ॥
ਸਵਨ੍ਹਿ ੪੭੫/੮ ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ ਪੈ ਸਵਨ੍ਹਿ ...॥

੭. ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਅੰਨਿ/ਅੰਨ੍ਹਿ ਲਾ ਕੇ :-

ਵਸੰਨਿ ੭੨੯/੬ ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨਿ॥
ਭੁਲੰਨ੍ਹਿ ੭੨੯/੬ ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈ ਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨ੍ਹਿ॥
ਹੰਨ੍ਹਿ ੭੨੯/੮ ... ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨ੍ਹਿ॥

੮. <u>ਧਾਤੂ + ਇਨੀ</u>

ਪਾਇਨੀ ੪੨੧/੨੩ ਖੋਟੇ ਠਵਰ ਨ ਪਾਇਨੀ ਰਲੇ ਜੂਠਾਨੇ।

੯. <u>ਧਾਤੂ + ਵਨੀ/ਵਨ੍ਹੀ</u>

ਆਵਨੀ ੭੨੯/੫ ਢਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ॥
ਆਵਨ੍ਹੀ ੭੨੯/੭ ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨ੍ਹੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨ੍ਹਿ॥

੧੦. <u>ਧਾਤੂ + ਏਨਿ</u>

ਕਰੇਨਿ ੪੭੨/੪ ਤਨਿ ਫਿਟੇ ਫੇੜ ਕਰੇਨਿ॥
ਭਰੇਨਿ ੪੭੨/੫ ਮਨਿ ਜੂਠੇ ਚੁਲੀ ਭਰੇਨਿ॥
ਲੁਟੇਨਿ ੧੫੫/੧੯ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਧੋਹਜਨਾ॥

੧੧. <u>ਧਾਤੂ + ਅੰਤਿ</u>

ਜਾਣੰਤਿ ੧੨੪੬/੩ ਇਕਨਾ ਨਾਦ ਨ ਬੇਦ ਨ ਗੀਅ ਰਸੁ
ਰਸਕਸ ਨ ਜਾਣੰਤਿ॥
ਲਹੰਤਿ ੧੨੪੬/੪ ਇਕਨਾ ਸੁਧਿ ਨ ਬੁਧਿ ਨ ਅਕਲਿ ਸਰ
ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ ਨ ਲਹੰਤਿ॥
ਕਰੰਤਿ ੧੨੪੬/੪ ਨਾਨਕ ਸੇ ਨਰ ਅਸਲਿ ਖਰ
ਜਿ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਗਰਬ ਕਰੰਤਿ॥

-o-

ਵਰਤਮਾਨ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ

ਤਖ 5 :- (ਆਗਿਆ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼)

੧. ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ -ਉ/-ਅਉ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਪੇਖਉ ੯੮੯/੫ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ॥
ਜਾਉ੧੦੧੦/੭ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਾ ਮਾਰਿ ਮਰੁ ਭਾਗੋ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਜਾਉ॥

੨. ਧਾਤੂ + ਆ

ਰਹਾ ੯੮੯/੪ ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾ ਸਦ ਧੂਰਿ॥

੩. ਧਾਤੂ + ਵਓ

ਪਾਵਓ ੧੧੧੩/੧੯ ਕਰਿ ਦਇਆ ਦਾਨੁ ਦਇਆਲੁ ਸਾਚਾ
ਹਰਿਨਾਮ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਓ॥

੪. ਧਾਤੂ + ਵਉ

ਆਵਉ ੧੪/੧੯ ਨਦਰੀ ਕਿਸੈ ਨ ਆਵਊ...॥

ਉਤਮ- ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਹ/ਅਹ

ਮਿਲਹ ੧੭/੨੪ ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥
ਕਰਹ ੧੭/੨੫ ਮਿਲਿਕੈ ਕਰਹ ਕਹਾਣੀਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਕੰਤ ਕੀਆਹ॥
ਦੇਹ ੫੮੨/੨ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਦੇਹ ਅਸੀਸਾ ਹੇ॥

੨. ਧਾਤੂ + ਏਹਾ/ਏਹੀ

ਕਰੇਹਾ ੫੭੯/੨੩ ਜੋ ਤਿਨਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਸੁ ਆਗੈ ਆਇਆ
ਅਸੀ ਕਿ ਹੁਕਮੁ ਕਰੇਹਾ॥
ਲਏਹੀ ੫੭੯/੧੯ ਆਵਹੁ ਮਿਲਹੁ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਚੜਾ ਨਾਮੁ ਲਏਹੀ॥

(ਉਕਤ ਵਾਕੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਯੋਗ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਭਾਵਨਾਰਥ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਦੇ ਭਵਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।)

-੦-

ਪਰ੍ਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆਰਥਕ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮੱਧ-ਪੁਰਖ ਲਈ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :- ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਇ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਆਰਾਧਿ ੬੮੮/੬ ਆਰਾਧਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਾਚਾ ਨਿਤ ਦੇਇ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ।
ਸੰਮਾਲਿ ੩੫੫/੬ ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ॥
ਸੇਵਿ ੨੧/੧੩ ਹਰਿਗੁਰੁ ਸਰਵਰੁ ਸੇਵਿ ਤੂ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥
ਛਡਿ ੧੧੧੨/੨੪ ਏ ਮਨਿ ਮੇਰਿਆ ਛਡਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣੀ ਸਮਾਣਿਆ ਰਾਮ।
ਸੁਣਿ ੫੭/੨੭ ਸੁਣਿ ਮਨ ਭੂਲੇ ਬਾਵਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਾਗੁ॥
ਢਾਲਿ ੮/੧੨ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥
ਭਾਲਿ ੩੫੫/੭ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਹੋਰਿ ਕਰਮ ਨ ਭਾਲਿ॥

ਦੋ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਗਿਆਰਥਕਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਭੰਨਿ ਸਵਾਰਿ ੭੩/੫ ...ਤੂੰ ਆਪੇ ਭੰਨਿ ਸਵਾਰਿ ਜੀਉ॥
ਸੋਧਿ ਲੈ ੯੯੧/੨੩ ਗੁਰੁ ਸਰੁ ਸੋਧਿ ਲੈ ਸੇਮਸਰੁ ਪੇਖਿ ਲੈ...॥
ਜਾਰਿ ਲੈ ੯੯੧/੨੬ ਅਜਰ ਗਹੁ ਜਾਰਿ ਲੈ ਅਮਰ ਗਹੁ ਮਾਰਿ ਲੈ...॥
ਜੰਮਾਇ ਲੈ ੨੩/੪ ਮਨੁ ਕਿਰਸਾਣੁ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਜੰਮਾਇ ਲੈ...॥
ਪਿਛਾਣਿ ਲੈ ੧੦੯੦/੨੩ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਾਣਿ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਐਸੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆਰਥ ਨਾਲ ਦੂਸਰਾ ਆਗਿਆਰਥ 'ਲੈ' ਮੂਲ ਧਾਤੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

੨.ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਉ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਉਚਰੁ ੧੫੫/੧੭ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ॥
ਜਾਣੁ ੨੧/੧੪ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜਾਣੁ॥
ਜਾਗੁ ੮੪੪/੬ ਜਾਗੁ ਸਲੋਨੜੀਏ ਬੋਲੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਮ॥
ਬਰਸੁ ੧੨੫੫/੮ ਬਰਸੁ ਘਨਾ ਮੇਰਾ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਇਆ॥
ਆਉ ੫੫੮/੮ ਆਉ ਸਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤੁ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ॥
ਧਾਉ ੧੪੧੦/੧੭ ਰੇ ਮਨ ਡੀਗਿ ਨ ਡੋਲੀਐ ਸੀਧੈ ਮਾਰਗਿ ਧਾਉ॥

ਉਤਾਰੁ ਆਖੁ ਹਸੁ ਕਬੂਲੁ ਕਹੁ ਘਤੁ ਚਲੁ ਤਰੁ ਦੇਖੁ ਪਰਹਰੁ ਬੰਨ੍ਹ ਭਜੁ ਭੰਨੁ ਭਾਖੁ ਬੁਝੁ ਮਾਨੁ ਮਤੁ ਰਹੁ ਰਾਖੁ ਲਾਗੁ ਵੀਚਾਰੁ ਵਿਗਸੁ ਵੇਖੁ ਪਹੁਚੁ ਸਮਝੁ ਪਛਾਣੁ ਕਮਾਉ ਗਾਉ ਜਾਉ..ਆਦਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਆਗਿਆਰਥ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

-o-

੩. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਹਿ/ਅਹਿ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਜਾਹਿ ੨੦/੧੭ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਲੈ ਲਾਹਾ ਘਰਿ ਜਾਹਿ॥
ਲੇਹਿ ੪੩੩/੧੮ ...ਤਾਰਿ ਲੇਹਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ॥
ਦੇਹਿ ੮੭੮/੪ ਦੇਹਿ ਭਗਤਿ ਪੂਰਨ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹਉ ਤੁਝ ਕਉ
ਬਲਿਹਾਰਿਆ॥

ਜਾਣਹਿ ੫੯੫/੧੯ ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ॥

੪. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਅਸਿ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਜਪਸਿ ੧੫੬/੧, <u>ਜਪਸਿ</u> ਨਿਰੰਜਨੁ <u>ਰਚਸਿ</u> ਮਨਾ॥

੫. ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ -ਅਹੇ ਜੋੜ ਕੇ :-
ਧਨੁ ਸੰਚਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਖਰੁ
ਪਛਾਣਹੇ ੧੧੧੩/੧੨ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਭਾਉ ਪਛਾਣਹੇ॥
ਜਾਣਹੇ ੧੧੧੩/੧੨ ਮੈਲੁ ਪਰਹਰਿ ਸਬਦਿ ਨਿਰਮਲੁ ਮਹਲੁ ਘਰੁ ਸਚੁ ਜਾਣਹੇ॥

੬. ੦ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਧਾਤੂ ਹੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ :-

ਪੀ ੧੧੧੩/੧੩ ...ਛੋਡਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਰਸੋ॥
ਲੇ ੨੨/੩ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਹੁ ਪਿਆਰਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਲੇ ਹਰਿ ਬੋਲਿ॥

<u>ਫਾਰਸੀ ਵਿਚੋਂ</u> :

ਬੁਗੋਇ ੬੪/੧੮ ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ॥

<u>ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ</u>

ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. <u>ਧਾਤੂ + -ਹੁ/ਅਹੁ</u>

ਜਾਹੁ ੪/੨੦ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ॥
ਲੇਹੁ ੪੧੮/੧੯ ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਮਖਸੂਦੁ ਲੇਹੁ ਮਤ ਪਛੋਤਾਵਹੁ॥

'ਲੈ' ਦੇ ਲੇ,ਲ,ਲਹ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ -ਹੁ ਜੋੜਿਆ ਹੈ:-

ਲੇਹੁ ੫੬੭/੮ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਕਰਹੁ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਜਮਹੁ ਉਬਾਰੇ॥
ਲਹੁ ੧੪੧੧/੩ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ...॥
ਲਹਹੁ ੧੦੩੦/੧੦ ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜਿ ਲਹਹੁ ਘਰੁ ਅਪਨਾ
ਬਹੁੜਿ ਨ ਗਰਭ ਮਝਾਰਾ ਹੇ॥

ਜਾਣਹੁ ੫੫/੧੨ ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ॥
ਪੁਛਹੁ ੫੭/੬ ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਪਧਾਊਆ ਚਲੇ ਚਾਕਰ ਹੋਇ॥
ਬੋਲਹੁ ੧੦੩੦/੯ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗੁਰਬਚਨੀ ਬੋਲਹੁ॥
ਟੋਲਹੁ ੧੦੩੦/੯ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਇਹ ਰਸੁ ਟੋਲਹੁ॥
ਚੀਨਹੁ੧੦੪੧/੧੫ ਚੀਨਹੁ ਆਪੁ ਜਪਹੁ ਜਗਦੀਸਰੁ...॥
ਜਾਗਹੁ ੪੧੮/੧੨ ਜਾਗਹੁ ਜਾਗਹੁ ਸੂਤਿਹੋ ਚਲਿਆ ਵਣਜਾਰਾ॥
ਪਰੋਵਹੁ੧੧੭੧/੫ ਕਰ ਹਰਿ-ਹਟ ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ
ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ॥
ਦੇਅਹੁ ੧ ੪੧੨/੨੫ਦੇਸ ਨ ਦੇਅਹੁ ਰਾਇ ਨੋ ਮਤਿ ਚਲੇ ਜਾਂ ਬੁਢਾ ਹੋਵੈ॥

੨. ਧਾਤੂ + ਇਅਹੁ

ਜਾਣਿਅਹੁ ੪੮੯/੯ ਨੇੜਾ ਹੈ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਿਅਹੁ ਨਿਤ ਸਾਰ ਸੰਮ੍ਹਾਲੇ॥

੩. ਧਾਤੂ + ਇਹੁ (ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਨਾਲ)

ਦੇਖਾਲਿਹੁ ੧੦੨੫/੩ ਮੈ ਦੇਖਾਲਿਹੁ ਤਿਸੁ ਸਾਲਾਹੀ॥

੪. ਧਾਤੂ + ਵਹੋ/ਇਵਹੋ

੫੮੨/੩ ਆਸੀਸਾ ਦੇਵਹੋ ਭਗਤਿ ਕਰੇਵਹੋ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਿਅ ਕਿਆ ਮੇਲੋ॥

੫. ਧਾਤੂ + ਅਉ/ਵਉ

ਰਹਉ ੫੯੯/੫ ਦੇਖਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ਰਹਉ ਬਿਸਮਾਦੀ...॥
ਪੂਛਉ੧੦੧੨/੨੧ ਪੂਛਉ ਬੇਦ ਪੜੰਤਿਆ...॥
ਸਮਝਾਵਉ੧੧੧੩/੧੯ਨਾਨਕੁ ਪਇਅਪਿ ਸੁਣਹੁ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਗੁਰਸਬਦਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਵਉ॥

...

ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਧ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਵਾਸਤੇ ਮੱਧ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਅੱਨ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ, ਕਰਮਵਾਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉਤਮ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਉਤਮ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ ਜਾਂ ਅੱਨ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਕਰਮਵਾਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਧ-ਗੋਸਟ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਐਸੇ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ

ਮਿਲਦੇ ਹਨ ; ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਸੰਬੋਧਨ ਲਈ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ :-

੯੩੮/੧੩ ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ ਕਹ ਆਵਹੁ ਕਹ ਜਾਹੋ॥
੯੩੮/੧੮ ਚਰਪਟੁ ਬੋਲੈ ਅਉਧੂ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੋ॥

ਉਤੱਮ-ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁਵਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :-

੯੩੮/੧੫ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬੈਸਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਹੀਐ ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਏ॥
੯੩੮/੧੫ ਸਹਜੇ ਆਏ ਹੁਕਮਿ ਸਿਧਾਏ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰਜਾਏ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ(੯੩੮/੧੩) ਵਿੱਚ) ਮੱਧਮ-ਪੁਰਖ ਲਈ ਅਤੇ (੯੩੮/੧੫) ਵਿੱਚ) ਉਤੱਮ-ਪੁਰਖ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮਵਾਚ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਰਮਵਾਚ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਦੀਜੈ ੪੧੯/੧੧ ਕੀਜੈ ੯੩੮/੨੪ ਭਰੀਐ ੯੩੮/੨੧ ਪਾਈਐ ੯੩੮/੨੫
ਖਾਈਐ ੯੩੯/੧ ਨਾਈਐ ੯੩੯/੧ ਸਮਾਈਐ ੯੩੯/੭

ਆਦਰ-ਸੂਚਕ : ਮੱਧ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਮੱਧ ਬਹੁਵਚਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ :-

ਧਾਤੂ + -ਹੁ/ਅਹੁ/ਏਹੁ

ਦੇਹੁ ੬੮੭/੨੪ ਹਉ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕਾ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਧਰਣੀਧਰਾ॥
ਹੋਹੁ ੧੪੦/੨੭ ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥
ਲੇਹੁ ੧੧੯੦/੪ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਸੁਜਾਖੇ ਲੇਹੁ ਪਛਾਣਿ।

ਗਾਵਹੁ ੧੧੮੭/੨੧ ਗਾਵਹੁ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਆਰਿ॥
ਭਣਹੁ ੧੧੮੭/੨੧ ਨਾਮ ਭਣਹੁ ਸਚ ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ॥
ਸੇਵਹੁ ੧੧੮੭/੨੨ ਪ੍ਰਿਉ ਸੇਵਹੁ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਾਰਿ॥

ਕਰੇਹੁ ੪੨੨/੧੧ ਤੂ ਉਤਮੁ ਹਉ ਨੀਚੁ ਸੇਵਕੁ ਕਾਂਢੀਆ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇਹੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਵਾਂਢੀਆ॥

...

ਅੰਨ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. ਧਾਤੂ + -ਅਉ/-ਉ ; ਕਰਮਵਾਚ ਵਿੱਚ -ਈਅ ਲਾ ਕੇ :-

ਜਲਉ ੫੯/੧੯ ਜਿਹਵਾ ਜਲਉ ਜਲਾਵਣੀ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੈ ਰਸਾਇ॥
ਜਾਉ ੭੯੦/੨੫ਸੁੰਞੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਜਾਉ॥
ਜਾਲਿਅਉ ੫੪/੧੭ ਅੰਕ ਜਲਉ ਤਨੁ ਜਾਲਿਅਉ ਮਨੁ ਧਨੁ ਜਲਿਬਲਿ ਜਾਇ॥

੨. ਧਾਤੂ + -ਇ

ਪਾਇ ੩੫੮/੧੨ ...ਲੇਖਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ।

੩. ਧਾਤੂ + -ਈ

ਕਰੀ ੯੩੯/੯ ਹਉਮਿ ਮਮਤਾ ਦੂਰ ਕਰੀ।

ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਨਾਲ -ਆਈ ਲਾ ਕੇ :-

ਡੁਲਾਈ ੯੩੯/੪ ...ਪਰ ਘਰਿ ਚਿਤੁ ਨ ਡੋਲਾਈ॥

੪. ਧਾਤੂ + -ਏ

ਕਰੇ ੮੭੭/੨੧ ਵਸਗਤਿ ਪੰਚ ਕਰੇ ਨਹ ਡੋਲੈ॥
ਪਾਲੇ ੮੭੭/੨੨ ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗ ਕਉ ਪਾਲੇ॥

੫. ਧਾਤੂ + ਐ

ਮਾਰੈ ੯੪੦/੧੦ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਹਉਮਿ ਬਿਖੁ ਮਾਰੈ...॥
ਨਿਵਾਰੈ ੯੩੯/੧੦ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਿਵਾਰੈ...॥
ਬਾਹੁੜੈ ੧੧੦੮/੨ ...ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਬਾਹੁੜੈ॥

...

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ -ਅਨੁ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਜਲਨੁ ੫੫੮/੨ ਜੋ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹਾ॥

-੦-

ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਭਾਵਨਾਰਥ :

ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਭਾਵਨਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧.ਧਾਤੂ + ਉ/ਅਉ/ਵਉ

ਜਾਉ ੨੫/੧੩ ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ॥
ਕਹਉ ੧੧੮੮/੭ਆਪਿ ਭੁਲਾਏ ਕਿਸੁ ਕਹਉ ਜਾਇ॥
ਪਾਵਉ੨੪੫/੧੧ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਕਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ॥

੨.ਧਾਤੂ + ਊਂ

ਆਖੂੰ ੧੨੪੧/੧੫ ਆਖੂੰ ਆਖਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕਹਣਿ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥

੩.ਧਾਤੂ + ਆ/ਵਾ ਜਾਂ ਆਂ/ਵਾਂ

ਪਾਵਾ ੧੦੩੪/੧੩ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਾ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ॥
ਆਖਾ ੧੧੮੯/੨੪ ਕਿਆ ਹਉ ਆਖਾ ਜਾਂ ਕਿ ਕਛੂ ਨਾਹਿ॥
ਹੋਵਾ ੩੫੬/੨੮ ਇਉ ਕਿਉ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵਾ॥

ਵਸਾਂ ੫੫/੨੧ ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾਂ...॥
ਹੋਵਾਂ ੧੪੦/੧੯ ਆਪਿ ਨ ਬੁਝਾ ਲੋਕ ਬੁਝਾਈ ਐਸਾ ਆਗੂ ਹੋਵਾਂ॥

੪.ਧਾਤੂ + ਈ

ਕਥੀ ੭੯੫/੮ ਕਿਆ ਹਉ ਕਥੀ ਕਥੇ ਕਥਿ ਦੇਖਾ॥
ਕਰੀ ੧੩੨੧/੨੧ ਭਗਤਿ ਕਰੀ ਕਰਾਇਹਿ ਮੋਰ॥

੫.ਧਾਤੂ + ਏਉ

ਕਰੇਉ ੯੩੬/੬ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਚਾਲਸੀ ਕਿਸ ਕਉ ਮੀਤੁ ਕਰੇਉ॥

...

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਕਈ ਥਾਈਂ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਦਯੋਤਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ...ਤਾਂ -ਜਾਮਿ ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧.ਧਾਤੂ + -ਅਹਿ/-ਏਹਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਨਾਲ -ਇਹਿ

ਕਰਹਿ ੫੬੭/੧੦ ਨਦਰਿ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਾਚੁ ਪਛਾਣਾ॥
ਜਾਣਹਿ੪੩੬/੭ ਤਉ ਗੁਣ ਪਛਾਣਹਿ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣਹਿ...॥
ਕਰੇਹਿ ੬/੪ ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ ਤਾ ਆਖ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈਕੇਇ॥
ਕਰਾਇਹਿ੧੩੩੧/੨੧ ਭਗਤਿ ਕਰੀ ਕਰਾਇਹਿ ਮੋਰ॥

੨.ਧਾਤੂ + ਵਹੀ

ਪਛੋਤਾਵਹੀ ੪੨੦/੪ ਸਾਹਿਬੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਇ ਨ ਪਛੋਤਾਵਹੀ॥

੩.ਧਾਤੂ + ਵਹੇ

ਚੁਕਾਵਹੇ ੫੬੭/੭ ਭਰਮੇ ਭੁਲਾਵਾ ਤੁਝਹਿ ਕੀਆ ਜਾਮਿ ਏਹੁ ਚੁਕਾਵਹੇ॥

੪.ਧਾਤੂ + ਅੰਨ-ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤਯ -ਵਏ ਲਾ ਕੇ :-

ਪਛੋਤਾਵਏ ੧੧੧੩/੧੮ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਰਹਿ ਰਲੀਆ
ਫਿਰਿ ਨ ਪਛੋਤਾਵਏ॥

...

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ + ਅਹੁ/ਵਹੁ

ਸਿੰਚਹੁ ੧੧੭੧/੬ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਲੀ ਕੇ ਹੋਵਹੁ॥

ਗਾਵਹੁ ੭੬੪/੧੧ ਸਭੁ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੁ ਤਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਹੁ...॥
ਪਰਹੁ ੧੦੨੬/੫ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਰਹੁ ਤਾ ਉਬਰਹੁ...॥

...

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ :-

੧.ਧਾਤੂ + ਇ

ਸਮੇਇ ੬੩੭/੩ ਚਿਤ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਸਚਿ ਵਸੈ ਭਾਈ
ਜੇ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਮੇਇ॥
ਹੋਇ ੪੮੮/੭ ਛੂਟਿ ਲਹੈ ਜੀਉ ਮਾਜਾਇ ਮੇਖ ਪਇਆਣਾ ਹੋਇ॥

੨.ਧਾਤੂ + ਈ/ਅਈ

ਜਾਈ ੧੩੪੫/੧੭ ...ਮਨਮੁਖਿ ਦੁਖੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਲਗਈ ੧੪੧੧/੧੪ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤਿ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਚਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ॥

੩.ਧਾਤੂ + ਏ/ਵਏ

ਜਾਏ ੧੩੪੫/੨੧ ਸਹਜੇ ਸਹਜੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਏ॥
ਛਡਾਏ ੯੩੪/੧੨ ਆਪਿ ਛਡਾਏ ਛੁਟੀਐ...॥
ਰਾਵਏ ੪੩੬/੧੫ ਅਪਣਾ ਮਨੁ ਦੀਆ ਹਰਿ ਵਰੁ ਲੀਆ ਜਿਉ ਭਾਵੈ
ਤਿਉ ਰਾਵਏ॥
ਹਾਰੇ ੧੦੨੭/੩ ਏਕੁ ਵਿਸਾਰੇ ਤਾ ਪਿੜ ਹਾਰੇ...॥

੪.ਧਾਤੂ + ਐ/ਵੈ

ਵਾਜੈ..ਲਾਗੈ ੩੫੬/੨੨ ਘੂੰਘਰੂ ਵਾਜੈ ਜੇ ਮਨੁ ਲਾਗੈ॥
ਕਾਟੈ ੧੦੮੭/੨੨ ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ ਦੁਖੁ ਕਾਟੈ ਮੇਰਾ ਕੋਇ॥
ਆਵੈ ੩੫੯/੧੬ ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ ਤ ਨਾਨਕ ਭੋਗੁ ਕਰੇਈ॥

...

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ:-

੧.ਧਾਤੂ + ਹਿ/ ਅਹਿ/ਵਹਿ

ਹੋਹਿ ੧੪/੩ ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ॥
ਜਾਹਿ ੧੪੫/੪ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਜਾਹਿ ਦਿਸੰਤਰਿ...॥
ਊਸਰਹਿ੧੪/੩ (ਦੇਖੋ ਹੋਹਿ)
ਜਾਵਹਿ੧੪੫/੩ ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤੇਗ ਵਗਾਵਹਿ ਸਿਰ ਮੁੰਡੀ ਕਟਿ ਜਾਵਹਿ॥

੨.ਧਾਤੂ + ਅਹੀ/ਵਹੀ

ਛੂਟਹੀ ੪੧੯/੬ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਨ ਛੂਟਹੀ ਭ੍ਰਮਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ॥
ਰੋਵਹੀ ੧੨੮੫/੩ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਤਨੁ ਛਾਰੁ ਕਿਆ ਕਹਿ ਰੋਵਹੀ॥

੩.ਧਾਤੂ + ਵਨਿ/ ਅੰਨਿ੍

[illegible]- ਹੋਵਨਿ ੧੦੮੮/੧੧ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਵੈ...॥
ਚਲੰਨਿ੍ ੭੨੯/੩ ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ੍॥
ਦਿਸੰਨਿ੍੭੨੯/੪ ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ੍॥

-੦-

ਯੌਗਿਕ ਰੂਪ

ਵਰਤਮਾਨ ਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਲਾ ਕੇ :-

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

+ਹੈ ੮੭੮/੨ ਹਮ ਭੋਲਤ ਬੇਕੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ...॥

੨. ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਲਾ ਕੇ :-

(ਜਾਣਾ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਰੂਪ ਜਾਈ, ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਲਾ ਕੇ):-

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

+ਜਾਈ ੧/੯ ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
+ਜਾਇ ੨/੧੯ ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

+ਜਾਹਿ ੪੭੨/੨੫ ਨਾਨਕ ਹੈਸਾ ਅਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ॥
੧੨੮੮/੨੩ ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਮੁਠੇ ਜਾਹਿ॥
੫/੧੨ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

੩. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ :

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਸੜਿਓਹਿ ੧੪੧੨/੨੦ ਕੇ ਦੇਖਣੈ ਸੜਿਓਹਿ ਕਾਲੀ ਹੋਈਆ ਦੇਹੁਰੀ...॥
ਸੜਿਓਹਿ = ਤੂੰ ਸੜਿਆ ਹੈਂ।

ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ

ਮੁਈਆਸਿ ੭੬੨/੨੫ ਭਾਣੈ ਸਹੁ ਭੀਹਾਵਲਾ ਹਉ ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ
ਮੁਈਆਸਿ ਜੀਉ ॥

-੦-

ਯੌਗਿਕ ਰੂਪ

ਵਰਤਮਾਨ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਰੂਪ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ ; ਜਿਵੇਂ :-

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ -ਤ ਨੂੰ (ੁ) ਲਾ ਕੇ :-

ਚੜਤੁ ਹੈ ੮੭੬/੮ ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥
ਰਹਤੁ ਹੈ ੮੭੬/੯ ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥
ਬਸਤੁ ਹੈ ੭੯੫/੧੨ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ...॥
ਕਰਤੁ ਹੈ੧੩੨੯/੨੭ਊਚਾ ਤੇ ਫੁਨਿ ਨੀਚੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ਨੀਚ ਕਰੈ ਸੁਲਤਾਨੁ॥

ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਲਾ ਕੇ :-

ਪੀਵਤੁ ਰਹੈ ੩੫੦/੧੧ ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਮਦੁ ਮੀਠਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਲਾ
ਪੀਵਤੁ ਰਹੈ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ 'ਤ' ਨੂੰ (ੁ) ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ :-

ਲਗਤ ਹੈ ੧੩੨੯/੧੯ ਜੈਸੇ ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ ਟਿੰਡ ਲਗਤ ਹੈ॥
ਭਰੀਅਤ ਹੈ੧੩੨੯/੨੦ ਇਕ ਸਖਨੀ ਹੋਰ ਫੇਰਿ ਭਰੀਅਤ ਹੈ॥

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ -ਏ ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ :-

ਫਿਰਦੇ ਰਖੀਅਹਿ੧੪੨/੩ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਫਿਰਦੇ ਰਖੀਅਹਿ...॥
ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ੧੧੦੮/੨੫ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ
ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ॥
ਪੜਦੇ ਰਹਨਿ ੫੩/੧੯ ਬਰਕਤਿ ਤਿਨ ਕਉ ਅਗਲੀ ਪੜਦੇ ਰਹਨਿ ਦਰੂਦ॥

-o-

ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ :-

੧. ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਵਤੁ ੨੨੨/੧੩ ਮਲ਼ਿ ਰੰਚਲੁ ਧਾਵਤੁ ਫੁਨਿ ਧਾਵੈ॥
ਜਾਣਦਾ ੭੨/੨੪ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ...॥
ਪੜਤਾ ੮੭੬/੪ ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾ-ਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੈ ਪੁਰਾਨਾ॥

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਜਾਣਦਾ ੧੨੮੧/੨੩ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੂ ਹੈ ਜਾਣਦਾ॥

ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

੧. ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ -ਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਯ ਨ ਲਾਕੇ :-

ਡੋਲਤ ੮੭੮/੪ ਹਮ ਡੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ...॥
ਸਿਝਤ੮੭੮/੬ ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਝਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਅੰਖਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ॥
ਚਲਤ ੪੬੪/੨੧ ਕੇਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ॥

੨. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ -ਦ ਨੂੰ ਬਹੁਵਚਨ-ਵਾਚਕ ਪ੍ਰਤਯ -ਏ ਲਾਕੇ

ਦੇਂਦੇ..ਲੈਂਦੇ ੧੨੮੬/੮ ਕੁਲਹਾਂ ਦੇਂਦੇ ਬਾਵਲੇ ਲੈਂਦੇ ਵਡੇ ਨਿਲਜ॥
ਭਉਕਦੇ ੧੪੧/੧੨ ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ....॥
ਭਰਮਦੇ ੧੨੮੦/੧੫ਇਕਿ ਭਗਵਾ ਵੇਸੁ ਕਰਿ ਭਰਮਦੇ...॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ -ਤ ਨੂੰ ਬ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਯ ਨ ਲਾਕੇ ਪਰੰਤੂ -ਤ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸੁਅਰ ਨੂੰ -ਈ ਕਰਕੇ :-

ਬਾਜੰਤ ੭੬੭/੧੩ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਸੁਹੇਲਾ ਬਾਜੰਤ ਅਨਹਦ ਬੀਣਾ॥

੨. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਾਚਕ -ਈ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾਕੇ :-

ਬਿਲਲਾਦੀ ੧੦੨੨/੧੧ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਦਰਿ ਦੀਸੈ ਬਿਲਲਾਦੀ...॥
ਕਰੇਦੀ..ਸਾਰੇਦੀ੧੧੦੮/੧੦-੧੧ ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੇਦੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇਦੀ
ਗੁਣ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਭਉਦੀਆ ੪੬੫/੧੭ ਪੰਖੀ ਭਉਦੀਆ ਲੈਨਿ ਨ ਸਾਹ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਝੁਕਾ ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਜੋੜ ਕੇ ਰੂਪ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਧਾਤੂ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਵਿਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ ਇਸ ਕੰਵੱਰ ਅਧਿਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਭੂਤ ਕਾਲ

ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰੂਪ ਹੀ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧.ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ -ਆ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਚੂਕਾ ੪੩੮/੯ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਚੂਕਾ ਜੋ ਹਰਿ ਲਾਗੇ ਪਾਵੈ॥
ਫਾਸਾ ੪੩੩/੨੭ ਫਫੇ ਫਾਹੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਫਾਸਾ...॥
ਡੀਠਾ ੨੨੯/੧੧ ...ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ॥
ਪੀਆ ੯੪੫/੭ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਾਚੇ ਮਾਤਾ॥
ਹੋਆ ੪/੨੬ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

੨.ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਇਆ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਪਰਿਆ ੧੦੩੦/੨੩ ਹਉਮਿ ਕਰਤਾ ਭਵਜਲਿ ਪਰਿਆ॥
ਬੇਧਿਆ ੧੧੧੨/੧੪ ਨਾਨਕ ਹੀਰਾ ਹੀਰਿ ਬੇਧਿਆ ਗੁਣ ਕੈ ਹਾਰਿ ਪਰੋਵੈ॥
ਭਾਇਆ ੫੬੬/੪ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਇਆ॥
ਗਇਆ ੫੬੬/੨੧ ਦੂਖੁ ਗਇਆ ਸੁਖੁ ਆਇ ਸਮਾਣਾ॥

੩.ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਇਓ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਗਇਓ ੧੧੨੬/੨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਨਮੁ ਗਇਓ॥
ਭੇਟਿਓ ੨੨/੨੧ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੇਟਿਓ।

੪.ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਓ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਪੀਓ ੯੪੫/੮ ਅਪਿਉ ਪੀਓ ਆਤਮ ਸੁਖੁ ਧਾਰੀ॥
ਕੀਓ ੧੦੩੬/੧੪ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਕੀਓ ਦਇਆਲਾ॥
ਭੂਲੋ ੨੨੪/੨੪ ਭੂਲੋ ਰਾਵਣੁ ਮੁਗਧੁ ਅਚੇਤਿ॥

੫.ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਔ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਬੂਡੌ ੭੬੭/੪ ...ਅੰਧੁ ਬੂਡੌ ਧੰਧਲੀ॥

੬.ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਤੋ/-ਨੋ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਕੀਤੋ ੭੫/੧੦ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਵਾਪਾਰੁ ਨ ਕੀਤੋ

ਬਹੁਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ

ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ :-

੧. ਧਾਤੂ + -ਏ

ਕਰੇ ੧੦੩੧/੭ ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਤੁਮਾਰੀ॥
ਕੀਏ ੫੬੬/੧੮ ਇਕਿ ਕੂੜਿ ਹੀ ਕੀਏ ਰਜੇ ...॥
ਡੂਬੇ ੧੨੮੭/੨੩ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਕੇਤੇ ਡੂਬੇ ਸਾਥ॥
ਮੂਏ ੧੨੮੭/੫ ਸੇਈ ਮੂਏ ਜਿਨ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ।

੨. ਧਾਤੂ + -ਤੇ/-ਨੇ

ਕੀਤੇ ੯੮੮/੯ ਸਾਦ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁੜੇ॥
ਕੀਨੇ ੧੦੪੩/੧੬ ਪਾਖੰਡ ਕੀਨੇ ਜੋਗੁ ਨ ਪਾਇਆ...॥
੧੨੫੫/੫ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਜੋਨਿ ਭੇਖ ਬਹੁ ਕੀਨੇ ...॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

੧. ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਈ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਪਰੀ ੯੩੮/੧੦ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਿਵਾਰੇ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁ ਸਮਝ ਪਰੀ॥
ਰਾਤੀ ੫੬੭/੧੯ ਸੁਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਫਿਰੈ ਮਾਤੀ...॥
ਮੁਈ ੧੨੮੭/੬ ਮੁਆ ਪਿਆਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਈ...॥
ਗਵਾਈ ੨੩/੧੩ ਗੁਣਾ ਗਵਾਈ ਗੰਠੜੀ ਅਵਗਣ ਚਲੀ ਬੰਨਿ॥

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਈਆ/ਈਆਂ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਹੋਈਆ ੧੨੪੨/੨੮ ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ॥
ਗੋਈਆ ੧੨੮੭/੮ ਮਨਮੁਖਿ ਗਾਫਾ ਗੋਈਆ ਕੀਤਾ ਚਾਉ ਰਲੀ॥
ਬੈਠੀਆ ੯੧/੪ ਕਾਰੀ ਕਢੀ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾਂ ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆ ਨਾਲਿ॥
ਰੋਕੀਆਂ ੧੨੮੮/੨੫ ਅਉਘਟ ਰੁਧੇ ਰਾਹ ਗਲੀਆਂ ਰੋਕੀਆਂ॥

-੦-

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਦੇ ਲੇ-ਅੰਤ ਰੂਪ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੇ-ਅੰਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਰਾਠੀ[1] ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਧਾਤੂ ਸੁਅਰ-ਅੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਮਵਾਚ ਦਾ ਚਿਹਨ -ਈਅ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਲ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਵਚਨ-ਵਾਚਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਏ ਲਾਇਆ ਹੈ। 'ਮਰਾਠੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸਕਰਮਕ ਧਾਤੂਆਂ ਨਾਲ -ਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਮ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਖਵਾਂਦਾ ਹੈ।[2] ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ :-

ਤਜੀਅਲੇ ੩੫੮/੨੪ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸਕਸ ਤਜੀਅਲੇ
ਕਾਪੜ ਛੋਡੇ ਚਮੜ ਲੀਏ॥
ਬਸੀਅਲੇ ੫੦੩/੮ ਏਕ ਨਗਰੀ ਪੰਚ ਚੋਰ ਬਸੀਅਲੇ...॥
ਕਬੀਅਲੇ ੫੦੩/੧੫ ਸੋ ਗਿ ਗੁਰੂ ਸੋ ਸਿਖੁ ਕਥੀਅਲੇ ਸੋ ਵੈਦੁ ਜਿ ਜਾਣੈ ਰੋਗੀ॥
ਵਸੀਅਲੇ ੯੪੫/੧੫ ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਹਚਲੁ ਹਿਰਦੈ ਵਸੀਅਲੇ...॥

-o-

---

੧. ਪੈਰਾ ੨੫੦ (ਪੰ:੨੯੪) ਮਰਾਠੀ ਭਾਖੇਚਾ ਵਿਕਾਸ -
ਜਉਲ ਬਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ-ਅੰਤਰਕਾਰ ਵਾਸੁਦੇਵ ਗੋਪਾਲ ਪਰਾਂਜਪੇ

੨. ਪੰ:੨੪੪ - ਗੁ. ਵਿ.- ਪ੍ਰੋ.ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ[1]

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕੁਝ ਰੂਪ ਐਸੇ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਰਵਨਾਂਵ ਉਸ, ਉਨਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਲਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਧਾਤੂ ਅਕਰਮਕ ਹਨ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿੰਗ ਤੇ ਵਚਨ ਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਾਤੂ ਸਕਰਮਕ ਹਨ ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਚਨ ਕਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

੧. ਉਨਿ ਸਰਵਨਾਂਵ ਲਾ ਕੇ :-

ਦਿਤੋਨੁ ੪੭੨/੨੭ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ॥
ਰਚਿਓਨੁ੧੪੬/੩ ਭੀ ਉਨਿ ਰਚਿਓਨੁ ਵਾਦੁ ਸੋ ਵਰਿਆ ਕੀ ਪਿਛੁ ਬਧੀ॥
ਰਖਿਓਨੁ ੭੨/੨੬ ਕੰਨਿ ਲਾਇਕੈ ਰਖਿਓਨੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਤੋਨੁ = ਦਿਤਾਉਨਿ = ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ
ਰਚਿਓਨੁ = ਰਚਿਆਉਨਿ = ਉਸ ਨੇ ਰਚਿਆ
ਰਖਿਓਨੁ = ਰਖਿਆਉਨਿ = ਉਸ ਨੇ ਰਖਿਆ

ਭਾਵ ਹੈ।

੨. ਉਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਲਾ ਕੇ :-

ਚੜਾਇਅਸੁ ੭੮੯/੧੪ ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜਾਇਅਸੁ ਹੋਰ॥
ਮੁਤੀਅਸੁ ੭੬੨/੧੮ ਤੇ ਸਹ ਨਾਲਹੁ ਮੁਤੀਅਸੁ...॥
ਭੁਲੀਅਸੁ ੭੬੨/੧੫ ਹਉ ਏਨੀ ਟੋਲੀ ਭੁਲੀਅਸੁ ਤਿਸ ਕੰਤ ਨ ਬੈਠੀ ਪਾਸਿਜੀਉ

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜਾਇਅਸੁ = ਚੜਾਇਆ ਉਸੁ = ਉਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ
ਮੁਤੀਅਸੁ = ਮੁਤੀਆਂ ਉਸੁ = ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਮੁਤੀਆਂ
ਭੁਲੀਅਸੁ = ਭੁਲੀਆਂ ਉਸੁ = ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲੀਆਂ

ਭਾਵ ਹੈ।

ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਅੰਮੜੀਆਸੁ ੫੫੭/੧੪ ਰਾਹੁ ਦਸਾਈ ਨ ਜੁਲਾਂ ਆਖਾਂ ਅੰਮੜੀਆਸੁ॥
ਸਵਾਰੀਆਸੁ੧੪੮/੨੦ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀਆਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਿਆ॥

-੦-

੧. ਪੰ:੨੫੫ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਸਫਿਕਸਜ਼ ਵ੍ਰਿਅਰਸਨ ਔਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੈਂਗੁਏਜ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ।

੧. ਜਦ ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਕਥਿਤ ਕਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਇਅਨ ਲੱਗ ਕੇ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਸਾਜਿਅਨੁ ੪੭੫/੭ ਆਪੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣ ਦੇਇ॥
ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ ੫੮੦/੧੧ ਦੁਇ ਪੁੜ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ ...॥
ਸਿਰਜਿਅਨੁ ੫੮੦/੧੨ ਸੂਰਜੁ ਚੰਦੁ ਸਿਰਜਿਅਨੁ...॥
ਮੇਲਿਅਨੁ ੧੪੫/੨੧ ਭਗਤ ਆਪੇ ਮੇਲਿਅਨੁ...॥

ਪਾਇਅਨੁ ੯੩੭/੧੨ ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਵਿਚਿ ਪਾਇਅਨੁ ਕਰਤਾ ਅਲਗੁ ਅਪਾਰੁ॥
ਖੁਆਇਨੁ ੧੪੫/੨੨ ਸੈਸਾਰੀ ਆਪਿ ਖੁਆਇਅਨੁ...॥
ਲਾਇਅਨੁ ੭੮੯/੧੭ ਇਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਲਾਇਅਨੁ...॥

੨. ਜਦ ਕਰਮ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਈਅਨੁ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ :-

ਉਪਾਈਅਨੁ ੫੬੬/੧੨ ਸਭ ਉਪਾਈਅਨੁ ਆਪਿ...॥
ਭੁਲਾਈਅਨੁ ੪੩੩/੨ ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ ਆਪੇ...॥

੩. ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਲਈ ਚਿਹਨ -ਮੁ ਲਾ ਕੇ ਸੰਯੋਗਾਤਮਕ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

ਗਇਅਮੁ ੧੦੧੫/੨ ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਗਇਅਮੁ..॥
ਦਿਤਮੁ ੧੦੧੫/੯ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਏਤਾ ਭਵ ਥਕੀ ਗੁਰਿ ਪਿਰੁ
ਮੇਲਿਮੁ ਦਿਤਮੁ ਮਿਲਾਇ॥

੪. ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ (ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ) ਲਈ ਧਾਤੂ ਨਾਲ -ਈ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ -ਏਹਿ,-ਅਹਿ ਆਦਿ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ:-

ਰਹੀਏਹਿ ੧੫੫/੩ ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਰਹੀਏਹਿ॥
ਹੋਈਅਹਿ ੧੫੫/੪ ਛੁਟੜਿ ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ॥
ਰਹੀਅਹਿ ੧੫੫/੪ ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਰਹੀਅਹਿ ਸੁਪਨੰਤਰਿ
ਤੁਧੁ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ॥

-o-

ਭੂਤ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

੧. ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਹੀ ਭੂਤ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਪਰਵਰਤੀ ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਤੋਂ ਇਸਦੇ ਭੂਤ ਅਪੂਰਣ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ:-

੧. ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ :-

ਬਿਨਸਤ ੨੨੮/੨੨ ਜਗੁ ਬਿਨਸਤ ਹਮ ਦੇਖਿਆ॥
ਧਾਵਤ ੧੦੧੦/੩ ਧੰਧੈ ਧਾਵਤ ਜਗੁ ਬਾਧਿਆ॥

੨. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਆ-ਅੰਤ ਕਰਕੇ :-

ਵਹਾਇਦਾ ੧੦੩੫/੧੭ ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ
ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ॥
ਕਹਾਇਦਾ ੧੦੩੫/੨੨ ...ਨ ਕੋ ਨਾਥੁ ਕਹਾਇਦਾ॥

੨. ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਕਰਤੇ ੧੦੧੪/੭ ...ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਛੋਡਿ ਖੜੇ॥
ਹੋਦੇ ੧੬/੧੬ ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ।
ਪਵੰਦੜੇ ੧੦੧੫/੧੬ਪਾਹਿ ਪਵੰਦੜੇ ਡਿਠੁ ਮੈ...॥

੩. ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਫਿਰਤੀ ਢੂਢਤੀ ੮੩੪/੨੬ ਬਨੁ ਬਨੁ ਫਿਰਤੀ ਢੂਢਤੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਘਰਿਬਾਰਿ।
ਬਲੰਦੀ ੧੯/੧੧ ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੀ ਵਿਝਵੀ ਧੂਉ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਕਾਇ॥

੪. ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ

ਹੋਦੀਆ ੪੧੭/੩ ਮਹਲਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਦੀਆ ਹੁਣਿ ਬਹਣਿ ਨ ਮਿਲਨਿ ਹਦੂਰਿ॥

-0-

<u>ਭੂਤ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ</u>

ਸੰਭਾਵਨਾਦਯੋਤਕ ਸ਼ਬਦ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ -ਆ, -ਉ,-ੳ ਲਾ ਕੇ ਸੰਨਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ -ਈ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕਵਚਨ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

ਰਹਤਾ ੯੪੫/੨੦ ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਮਨੁ ਕੈਠੈ ਰਹਤਾ॥
ਬਸਤਉ ੯੪੫/੨੬ ਨਾਭਿ ਕਮਲੁ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ ਤਾ ਨਿਜਘਰਿ ਬਸਤਉ ਪਵਨੁ ਅਨਰਾਗੀ॥
ਰਹਤਉ ੯੪੫/੨੭ ...ਰੂਪ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਅਕੁਲੀਣਿ ਰਹਤਉ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ॥
ਹੋਤਉ ੯੪੫/੨੮ ਗਉਨੁ ਗਗਨੁ ਜਬ ਤਬਹਿ ਨ ਹੋਤਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਆਪੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

ਹੋਤੋ ੯੪੫/੨੧ ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ ਤਾ ਪਵਨੁ ਕਵਨੁ ਘਰਿ ਸਹਤਾ॥
ਹੋਤੀ੯੪੫/੨੦ ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ।..॥

-o-

ਭਵਿੱਖਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ -ਸੇ[1] ਅਤੇ -ਗੇ[2] ਯੁਕਤ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਬਣਾਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ। 'ਗ' ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਰੂਪ ਲਿੰਗ ਬੋਧਕ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਲੱਗੇ ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲਿਕ ਪ੍ਰਤਜਯ ਤੋਂ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਵਚਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਪਰਤਾਪ + ਹਿ + ਗਾ (ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ ੮੭੭/੩)

ਗਾ ਦੇ ਪੂਰਵ -ਹਿ ਪ੍ਰਤਜਯ ਮਧ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਬਣ ਗਿਆ 'ਤੂੰ ਸੜੇਗਾ'। ਇਵੇਂ ਹੀ ਫਾਸਹਿਗਾ ੯੯੩/੧੧ - 'ਤੂੰ ਫਸੇਂਗਾ' ਆਦਿ।

ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਜਯ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸ/-ਗ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ :-

੧. ਧਾਤੂ + ਸੀ

ਗਾਵਸੀ ੭੫੨/੮ ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ॥

੨. ਧਾਤੂ + ਸਾ

ਸੇਵਸਾ ੯੩੪/੧ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਤਿਸੁ ਸੇਵਸਾ
ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥

੩. ਧਾਤੂ + -ਇਸਾ

ਧਿਆਇਸਾ ੬੯੯/੪ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਛਉ ਜਾਇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਸਾ ਜੀਉ॥
ਪਾਇਸਾ ੮੩/੧੫ ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ॥

੪. ਧਾਤੂ + ਅਉ + ਗੀ (-ਗੀ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤਜਯ)

ਪਹਿਰਉਗੀ ੩੫੯/੫ ਫੂਲਮਾਲਾ ਗਲਿ ਪਹਿਰਉਗੀ॥
ਲਿਖਉਗੀ ੨੪੨/੨੦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਿਖਉਗੀ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਸਨੇਹਾ॥
ਪੂਛਉਗੀ ੭੨੫/੬ ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਫ ਪੂਛਉਗੀ ਜਾਏ॥

੫. ਧਾਤੂ-+-ਅੰਕ ੪ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਦਾ -ਗੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਹਟਾ ਕੇ ਕਦੇ ਕੇਵਲ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਂਦੀ ਹੈ:

---

੧. ਪੰ:੫੦੦ ਹਿੰ. ਭਾ. ਕਾ ਉਦ. ਔਰ ਵਿ.- ਡਾ. ਉਦਯਨਾਰਾਯਣ ਤਿਵਾਰੀ
੨. ਉਹੀ (ਸ -ਗ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਦੇਖੋ)

ਜਿਵੇਂ :-

(੭੨੫/੬-੭ ਵਿੱਚ) ਲਗਉ ਅਤੇ ਕਰਉ

ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਪੂਛਉਗੀ ਜਾਏ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ ਲੇਉਗੀ ਪੰਥੁ ਬਤਾਏ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਲਗਉ = ਲਗਉਗੀ, ਕਰਉ = ਕਰਉਗੀ।

• ••

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਸਹਿ

ਲੈਸਹਿ ੪੬੩/੮ ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥

ਧਾਤੂ + ਅਸਿ

ਲੰਘਸਿ ੧੦੨੯/੧੩ ਕਿਉਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਾ॥
ਛੂਟਸਿ ੧੧੨੬/੧੯ ਮਨ ਰੇ ਕਿਉ ਛੂਟਸਿ ਦੁਖ ਭਾਰੀ॥

ਧਾਤੂ + ਅਹੀ

ਨਿਬਹੀ ੩੫੫/੬ ਐਥੈ ਓਥੈ ਨਿਬਹੀ ਨਾਲਿ॥

ਧਾਤੂ + ਹਿਗਾ

ਫਾਸਹਿਗਾ ੯੯੩/੧੧ ਜਮਪੁਰਿ ਫਾਸਹਿਗਾ ਜਮਜਾਲੀ॥

ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਹੁਗੇ

ਰੋਵਹੁਗੇ ੪੧੮/੧੪ ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹ ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਈ॥

[ਅੱਨ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ:
ਧਾਤੂ +ਅਹਿਗੇ/ਇਗੇ

ਕਰਹਿਗੇ ੧੧੯੧/੮ ਚਾਰੇ ਕੁੰਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ॥
ਜਾਇਗੇ ੧੨੪੭/੧੪ (ਦੇਖੋ ਅੱਗੇ, ਪੰਨਾ ੨੫੯ ਜਾਇਗਾ)]

ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ

ਧਾਤੂ + -ਸੀ/ਅਸੀ

ਚਲਸੀ ੬੧/੧੭ .ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਚਲਸੀ...॥

ਨਚਸੀ ੧੨੮੦/੨੬ ਜਰੁ ਜਰਵਾਣਾ ਕੰਨ੍ਹਿ ਚੜਿਆ ਨਚਸੀ॥
ਜਾਣਸੀ ੪੨੨/੬ ਦਰਗਹ ਨਾਮੁ ਹਦੂਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਸੀ॥
ਹੋਸੀ ੭੫੦/੨੪ ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸਚੁ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ॥

ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ :- ਜਾਸੀ ਚਾਲਸੀ ਛੁਟਸੀ ਨਿਖੁਟਸੀ ਪਛਾਣਸੀ ਰੋਸੀ ਸਮਾਲਸੀ ਉਠਸੀ... ਆਦਿ ਹਨ।

<u>ਧਾਤੂ + ਇਸੀ</u>

ਪਾਇਸੀ ੭੩੦/੧ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ॥
ਵਰਤਾਇਸੀ੭੩੦/੨ਮੈਲੇ ਹਛੇ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ॥
ਹੋਇਸੀ ੭੨੯/੨੮ ਭਾਂਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਣੁ ਧੋਤਾ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇਸੀ॥

<u>ਧਾਤੂ + ਸੀਓ</u>

ਰਹਸੀਓ ੧੪੧/੨੩ ਰਾਜੇ ਰਯਤਿ ਸਿਕਦਾਰ ਕੋਇ ਨ ਰਹਸੀਓ॥
ਢਹਸੀਓ ੧੪੧/੨੪ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰ ਹੁਕਮੀ ਢਹਸੀਓ॥

<u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ + ਗ</u>

ਦੇਖੈਗਾ ੧੫੭/੧੬ ਨਿਤ ਨਿਤ ਜੀਅੜੇ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਦੇਖੈਗਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥

<u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ + ਗੁ</u>

ਕਰੇਗੁ ੭੨੩/੨ ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ॥

<u>ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ</u>

<u>ਧਾਤੂ + ਗਿ</u>

ਹੋਵਗਿ ੭੫੨/੧੪ ਦੇਹੀ ਹੋਵਗਿ ਖਾਕੁ ਪਵਣੁ ਉਡਾਈਐ॥
ਢਹਗਿ ੧੧੭੧/੪ ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗਚੁ ਲਾਵਹੁ॥
ਵਜਗਿ ੪੬੯/੭ ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥

<u>ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ + ਗੀ</u>

ਧੀਰਿਗੀ ੨੪੩/੨ ਕਿਉ ਧੀਰਿਗੀ ਨਾਹ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭ ਵੇਪਰਵਾਹ॥
ਅੱਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ (ਪੁਲਿੰਗ) ਧਾਤੂ + ਗੁ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ + ਗਾ ~~[illegible]~~ ਲਾ ਕੇ :-
ਹੋਗੁ ੯੩੪/੪ ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਕਿਸੁ ਗਹੀ ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗੁ॥
ਜਾਇਗਾ੧੨੫੭/੧੪ ਨ ਇਹੁ ਤਨ ਜਾਇਗਾ ਨ ਜਾਹਿਗੇ ਖੰਭ॥

-੦-

ਧਾਤੂ + ਏਗੁ

ਕਰੇਗੁ ੭੨੩/੨ ...ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ॥

ਧਾਤੂ + ਇਬਾ

ਹੋਇਬਾ ੧੩੨੯/੧੮ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਪਰੁ ਹੋਇਬਾ...॥

ਅੰਨਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ

ਧਾਤੂ + ਅਹਿਗੇ/ਹਿਗੇ

ਕਰਹਿਗੇ ੧੧੯੧/੮ ਚਾਰੇ ਕੁਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ॥
ਜਾਹਿਗੇ ੧੨੫੭/੧੪ਨ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਨ ਜਾਹਿਗੇ ਖੇਤ॥

ਧਾਤੂ + ਗ

ਹੋਗ ੧੧੮੭/੧੯ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤਿ ਕੀਨ੍ਹ ਸਿਹੋਗ॥

ਧਾਤੂ + ਸਨਿ/ਅਸਨਿ

ਕਰਸਨਿ ੧੪੩/੮ ਕਰਸਨਿ ਤਖਤਿ ਸਲਾਮੁ ਲਿਖਿਆ ਪਾਵਸੀ॥
ਖੜਸਨਿ ੭੬/੧੧ ਇਕ ਰਤੀ ਗੁਣ ਨ ਸਮਾਣਿਆ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ
ਅਵਗਣ ਖੜਸਨਿ ਬੰਨਿ॥

ਧਾਤੂ + ਹੀ

ਹੋਹੀ ੧੨੫੪/੯ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਿਆਵਹਿ ਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹਿ
ਸੇਈ ਸੂਚੇ ਹੋਹੀ॥

-o-

ਭਵਿੱਖਤ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਨਾਲ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਤਯ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ :-

ਕ੍ਰਿ.ਸੰਗ.+ ਆ

ਪੜਣਾ ੯੩੭/੨੧ ਹਰਿ ਪੜਣਾ ਹਰਿ ਬੁਝਣਾ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਖਹੁ ਪਿਆਰੁ॥

ਸਹਣਾ ੪੩੪/੯ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਮਕਰਿ ਸਹਣਾ...॥
ਵਸਾਵਣਾ੧੪੮/੭ ਨਾਨਕ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਾ॥

ਕ੍ਰਿ.ਸੰਗ.+ ਉ

ਬੂਝਣਉ ੯੩੫/੧੭ ਬਿਰਲੋ ਗਿਆਨੀ ਬੂਝਣਉ...॥

ਕ੍ਰਿ.ਸੰਗ.+ਓ

ਬਾਜਣੋ ੧੦੯੧/੨ ਮਾਂਦਲੁ ਬੇਦਿ ਸਿ ਬਾਜਣੋ ਘਣੋ ਧੜੀਐ ਜੋਇ॥

ਕ੍ਰਿ.ਸੰਗ.+ਏ

ਛਡਣੇ ੯੯੯/੧੭ ਘਰ ਛਡਣੇ ਰਹੇ ਨ ਕੋਈ॥

੦ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰਕੇ :-
ਭੋਗਣ ੧੦੦੯/੧੩ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸੰਘਾਰਾ॥

-੦-

ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਸੰਭਾਵਨਾਰਥ

ਸੰਭਾਵਨਾ-ਦਯੋਤਕ ਸ਼ਬਦ ਤਾ,ਤਾਂ,ਤਾਮਿ ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ :-

ਧਾਤੂ + ਸੀ

ਛੁਟਸੀ ੧੧੧੩/੧੦ ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤਾ ਛੁਟਸੀ॥
ਜਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਸੀ ਰਾਮ॥

ਧਾਤੂ + ਇਗਾ/ਣਗੁ

ਹੋਇਗਾ ੭੯੫/੧੦ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਤਾ ਖਸਮੈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਈ॥
ਆਣਗੁ ੧੪੧੧/੧੭ ਭਾਂਡਾ ਆਣਗੁ ਰਾਸਿ ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ॥

ਕ੍ਰਿ.ਸੰਗ.+ ਆ

ਪਵਣਾ ੧੪੧੨/੨੬ ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਵਣਾ ਖਾਤੀ ਟੋਵੈ॥

ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆ

-o-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਥਾਈਂ ਕੀਤਾ ਗਇਆ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ ਕ੍ਰਿਆ ਮੁਖ ਕ੍ਰਿਆ ਵਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕ੍ਰਮ ਭੰਗ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰੂਪ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ:-

੧. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੂਪ:

ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਬਲੰਦੀ ਆਈ੮੭੬/੧੧ ਏਕਿ ਚਲੇ ਹਮ ਦੇਖਹ ਸੁਆਮੀ ਭਾਹਿ ਬਲੰਤੀ ਆਈ॥
ਜੀਵਤ ਜੀਵੈ ੯੫੫/੨੬ ਇਉ ਪਤਿ ਪਾਟੀ ਸਿਫਤੀ ਸੀਪਿ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤ ਜੀਵੈ।
ਜਾਗਤ ਰਹਹਿ੧੦੨੫/੨੪ ਓਇ ਜਾਗਤ ਰਹਹਿ ਨ ਸੂਤੇ ਦੀਸਹਿ॥

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆ, ਜਾ, ਜੀ, ਖੋਜ, ਦੇਖ, ਫਿਰ, ਬੂਝ, ਭਜ, ਮਰ, ਰਹ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੨. ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੂਪ:

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਸਹਯੋਗ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਯਤਾ, ਪੂਰਣਤਾ ਅਥਵਾ ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਹੋਣ ਜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਦੇਣ ਦਾ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ੯੩੫/੨੦ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਉਸਰੇ ਢਾਹੇ॥
ਖੋਲਿ ਚਲੀ ੯੩੧/੧੦ ਲਾਜ ਮਰੰਤੀ ਮਰਿ ਗਈ ਘੂਘਟੁ ਖੋਲਿ ਚਲੀ॥
ਕਰ ਥਾਕੀ ੯੩੭/੧੮ ਹਾਰ ਡੋਰ ਕੰਕਨ ਘਣੇ ਕਰਿ ਥਾਕੀ ਸੀਗਾਰੁ॥
ਕਢਿ ਬਹੀ ੯੫੩/੧੯ ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਬਹੀ॥
ਬੀਚਾਰਿ ਦੇਖਹੁ੯੩੭/੨੦ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਦੇਖਹੁ ਮਨਿ ਬੀਚਾਰਿ॥

ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸਰ, ਉਜੜ, ਆ, ਸਹ, ਸਮਾ, ਸੁਣਾ ਸਿਞਾਣ, ਸੋਖ, ਸੰਚ, ਕਹ, ਕਰ, ਖਪ, ਚਲ, ਛਡ, ਜਾ, ਜੀ, ਝੂਰ, ਢਾ, ਤਰ, ਤ੍ਰਿਪਤ, ਥਕ, ਥਾਪ, ਦਝ, ਦੇਖ, ਧਿਆ, ਧਰ, ਪਛਤਾ, ਪਾ, ਪੈ, ਪੀਵ, ਪਤੀਜ, ਪੇਖ, ਫਿਰ, ਬਹ/ਬੈਠ, ਬਿਨਸ, ਬੂਝ, ਮਰ, ਮਿਲ, ਮੰਗ, ਰਹ/ਰਖ, ਰਚ, ਰੋ, ਲੈ, ਵਸ, ਵਿਗਸ, ਵਿਗੁਚ, ਵਿਛੁੜ, ਵਿਖਾਣ, ਵੁਣ, ਵੰਞ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੋ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਭਿੰਨ ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤਾਂ ਦਾ ਯੋਗ:

ਅਨੇਕ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਐਸੀਆਂ ਭੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਤਾਂ ਧੁਨੀ ਦੀ .ਸਮਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਇੱਕਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਜਲਿਬਲਿ ਜਾਉ੧੪/੫
ਗਿੜਿ ਮੁੜਿ ਪੂਰਹਿ ਤਾਲ ੪੬੪/੨੬
ਝਿਠੀ ਠਕਿ ਵਜਾਇ ੬੧/੨੩

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਪ, ਥਾਪ, ਕਢ, ਪੂਰ, ਰਹ, ਆ, ਜਾ, ਦੇਖ, ਬੁਝ, ਚੜਾ, ਨਾਲ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤਾਂ ਦੇ ਦੁਹਰਾ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

•••

ਇਕੋ ਹੀ ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਦੁਹਰਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਅਧਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਭੀ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਾਕੀ ੧੦੨੧/੨੬ਕਰਿਕਰਿ ਥਾਕੀ ਮੀਤ ਘਨੇਰੇ॥
ਫਿਰਿਫਿਰਿ ਆਵੈ ੯੩੫/੧੨ਫਿਰਿਫਿਰਿ ਆਵੈ ਫਿਰਿਫਿਰਿ ਜਾਇ॥
ਤਪਿਤਪਿ ਖਪੈ ੬੬੧/੨੪ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋਬਾਰ
ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ॥
ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੋਸੀ ੬੯੯/੧੧...ਅਵਗੁਣ ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੋਸੀ॥

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਦੁਹਰਾ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਆ, ਆਖ, ਖਾ, ਘੜ, ਜਾ, ਜਨਮ, ਥਕ, ਦਝ, ਧਰ, ਪਛੁਤਾ, ਪਾ, ਪੈ, ਬੂਡ, ਬੁਝ, ਭੰਨ, ਮਰ, ਰੋ, ਵੇਖ, ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੩. ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੂਪ:

ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਯਤਾ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਬਧਾਜਾਇ ੯੫੫/੧੯ ਨਾਨਕੁ ਚਿਤੁ ਅਚੇਤੁ ਹੈ ਚਿੰਤਾ ਬਧਾ ਜਾਇ॥
ਮੇਟਿਆ ਜਾਇ੧੦੦੯/੨੨ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਨ ਸੁਝਈ ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੇਟਿਆ ਜਾਇ॥
ਰਹੈ..ਰਾਤਾ ੯੩੧/੪ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤਿ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥
ਸੂਤੇ ਦੀਸਹਿ ੧੦੨੫/੨੪ ਓਇ ਜਾਗਤ ਰਹਹਿ ਨ ਸੂਤੇ ਦੀਸਹਿ॥
ਤਪੇ ਤਪਾਇਆ੯੪੩/੧੪ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਸੂਰਜੁ ਤਪੈ ਤਪਾਇਆ॥

ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦਾ ਜਾ, ਸੁਣ, ਛੁਟ, ਰਹ, ਸੁਝ, ਢਾ, ਤਪ, ਦਿਸ, ਭਵ ਮਿਟ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

-o-

੪. ਭਾਵਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

ਇਸਦੇ 'ਰਹਿਆ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰਤਾ 'ਸਕਨਾ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਜਾਂ ਅਸਮਰਥਾ 'ਜਾਣਾ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੋਂ ਕੰਮ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ,ਉਦਾਹਰਣ :-

ਜੋਹਿ ਨਹੀ ਸਾਕੈ ੯੦੫/੭ ਜਮੁ ਜੰਦਾਰੁ ਜੋਹਿ ਨਹੀ ਸਾਕੈ...
ਡਸਿ ਨ ਸਕੈ ੯੦੫/੮ ਸਰਪਨਿ ਡਸਿ ਨ ਸਕੈ ਹਰਿ ਕਾ ਰਸੁ ਪੀਜੈ॥
ਧਾਰਿ ਰਹਿਆ ੧੦੨੨/੭ ਭਰਪੁਰਿ ਧਾਰਿ ਰਹਿਆ ਨਿਹਕੇਵਲੁ॥
ਜਲਿ ਜਾਇ ੯੩੫/੧੫ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ
ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ॥
ਬੁਝਿ ਗਇਆ ੧੨੮੭/੨ ਭੁਲਿਆ ਬੁਝਿ ਗਇਆ ਤਪਤਾਲੁ॥

ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਆ,ਘੁਮ,ਖੜ,ਡਰ,ਲਾ,ਲੈ,ਸੁਣ,ਦੇ,ਪੈ,ਚਲ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੫. ਕ੍ਰਿਆਰਥਕ ਸੰਗਿਆ:

ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਬਣੇ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਯਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ੮੭੮/੨੬ ਸਹ ਕੀਆ ਗਲਾ ਦਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ
ਤੈ ਤਾ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ੯੩੦/੨੦ ਏਕੁ ਸਰੇਵੈ ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੈ
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ॥
ਲਖਣਾ ਜਾਈ੧੦੨੧/੨੪ ...ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ਹੇ॥

/ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਹਰ
ਇਸਦੇ ਇਕਹਰੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ,ਜਾ,ਕਹ,ਬੰਧ,ਲਗ,ਰਹ,ਬੁਝ,ਵਿਗੁਚ, ਵਿਸਰ,ਸੁਝ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

...

੬. ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਐਸੇ ਉਦਾਹਰਣ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਨਿਭਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਆਪੇ ਕਰੈ ਕਥੈ ਸੁਣੈ ਸੋਇ।੯੩੦/੨੮॥
ਝੂਰਿ ਝੂਰਿ ਝਖਿ ਮਾਟੀ ਰਲਿ ਜਾਇ॥ ੯੩੩/੭॥
ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥ ੨/੩॥
ਹੈਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ...॥ ੬/੧੯॥

ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ

ਅਸਤਿਤ੍ਵ- ਵਾਚਕ 'ਹੈ'

...

ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤ

-o-

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਹੋਣਾ' ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਰੂਪ 'ਹੈ' ਸਹਾਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਅਥਵਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵ-ਵਾਚਕ ਵਧੇਰੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆਛੈ ਅਤੇ ਅਹੈ ਰੂਪ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਤਕ ਆਛੈ ਦਾ ਅਹੈ ਵਿੱਚ[1] ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, "ਗੋਰਖ ਵਿੱਚ ਆਛੈ, ਹੈ- ਹਨ ਕਿੰਤੂ ਅਹੈ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਛੈ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੋ ਵਾਰ ਅਤੇ ਅਹੈ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਆਛੈ ੪੭੦/੬ ਸਾਮ ਕਹੈ ਸੇਤੰਬਰ ਸੁਆਮੀ ਸਚ ਮਹਿ ਆਛੈ ਸਾਚਿ ਰਹੇ॥
੯੪੫/੧੭ਸੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਛੈ
ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦਿ ਲਹੈ॥
ਅਹੈ ੧੧੨੫/੫ ਜੋ ਕਿਛ ਅਹੈ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ॥

ਇਸੇ ਤਰਾਂ, 'ਹੈ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਸਤਿਤ੍ਵ-ਵਾਚਕ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:-

ਹੈ ੧/੪ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥
੨੨/੧੨ ਸਚੁ ਸਚੁ ਧਨੁ ਨਾਮ ਹੈ...।

ਇਸੇ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ 'ਅਸਤਿ' ਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਅਸਤਿ ੧੪੩/੨੮ ਅਸਤਿ ਏਕੁ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ॥

-o-

ਹੈ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ

ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

ਇਸਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਉਤਮ ਪੁਰਖ	ਹਾ ੧੦੧੫/੨੨	ਹਾਂ ੬੬੦/੧੪
ਮਧਮ ਪੁਰਖ	ਹੈ ੩੫੪/੭	--
ਅੰਨ ਪੁਰਖ	ਹੈ੧੨੪੧/੨੪ ਹੈ੧੦੩੧/੧੨	ਹੈ੩੫੧/੫ ਹੈ੧੨੮੦/੧੯ ਅਹਿ੪੭੪/੨ ਹੈਨਿ੧੨੮੬/੨੧ ਹੈਂਨ੍ਹਿ੨੮/੮

---

੧. ਪੰ:੨੫੧ ਖੰਡ ਦੋ ਹਿੰ.ਭਾ. - ਡਾ.ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ

ਵਰਤਮਾਨ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ
ਤੇ
ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ

-੦-

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਉਤਮ ਪੁਰਖ	ਹੋਵਾ੧੪/੮ ਹੋਵਾਂ੧੪੦/੧੯	--
ਮਧਮ ਪੁਰਖ	ਹੋਇਐ੧੫੦/੬	ਹੋਵਹੁ੭੨੮/੧੪ ਹੋਹੁ੧੧੯੦/੩
ਅੰਨ ਪੁਰਖ	ਹੋਵੈ੧੫੦/੫ ~~[illegible]~~	ਹੋਹਿ੭/੯ ਹੋਹੀ੧੨੫੪/੯
	ਹੋਈਐ੧/੭ ਹਈ੪੭੧/੪	ਹੋਨਿ੫੯੫/੧੧ ਹੋਵਨਿ੧/੮
	ਹੋਵੀ੪੩੪/੫ ਹੋਵਈ੬੨/੨੮	ਹੋਵਨੀ੫/੯ ਹੋਵਹਿ੭/੯
	ਹੋਈ੮੩੧/੧੩ ਹੋਵਈ੬੨/੨੮	ਹੋਵਨਿ੧੪੨/੮ ~~ਹੋਈਆ੧੪੧੨/~~
	ਹੋਈਆ੧੪੧੨/੨੦	
ਇ.ਲਿ:	ਹੋਵੈ੭/੪ ਹੋਵੀ੬੮੯/੧੬	

-੦-

ਭੂਤ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਹੋਦਾ੧੪੬੦/੫ ਹੋਦਾ੧੨੮੯/੧੧ (ਹੋਦਿ੮੫/੫)	ਹੋਦੇ ੧੬/੧੬
	ਹੋਤੌ[1]੯੪੫/੨੨ ਹੋਤਉ੯੪੫/੨੮	ਹੁਤੇ੧੨੫੫/੧੧
ਇ.ਲਿੰਗ	ਹੋਦੀ੧੫੨/੧੧ ਹੋਤੀ੯੪੫/੨੦	ਹੋਦੀਆ੪੧੭/੩

-੦-*ਚ੭-

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਹੂਆ੧੫੪/੨ ਹੋਆ੪/੨੬ ਹੋਇਆ੭੨/੨੦	ਹੂਏ੧੨੩੮/੧੮ ਹੋਏ੧੨੪੨/੨੮
ਇ.ਲਿ:	ਹੋਈ੧੨੪੪/੭ ਹੋਈਅਹਿ੧੫੫/੪	ਹੋਈਆ੪੧੭/੨੪

---

੧. ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭੀ ਬ੍ਰਜ ਦਾ ਹੈ: ਬ੍ਰਜ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:- "ਆਧੁਨਿਕ ਤਥਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾਵੋਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਭੂਤ ਸੰਭਾਵਨਾਰਥ ਦੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ-

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ (ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਵਿੱਚ)	ਹੋਤੋ ਹੋਤੌ	ਹੋਤੇ
ਇ.ਲਿ: (ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਵਿੱਚ)	ਹੋਤੀ	ਹੋਤੀਂ :"

ਪੰ:੧੦੮ ਬ੍ਰਜ ਭਾਖਾ - ਡਾ. ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

ਭਵਿਖਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਹੋਸੀ੪੧੮/੧੪ ਹੋਇਸੀ੭੨੯/੨੭	ਹੋਹੀ੧੨੫੪/੯ ਹੋਹਿ ੧/੭
	~~ਹੋਵਗਿ੧੧੬~~ ਹੋਇਗਾ੩੫੭/੨	ਹੋਵਹਿ੭/੯ ਹੋਗ੧੧੮੭/੧੯
	ਹੋਗੁ੧੨੯੦/੨੮	
	ਹੋਇਬੈ[1]੧੩੨੯/੧੮	
	ਹੋਨੀ੫੯੮/੧	
ਇ.ਲਿੰ:	ਹੋਵਗਿ੧੧੬੯/੮	

-੦-

ਹੋਇਬਾ ਵਿੱਚ ਇਬ ਲਾ ਕੇ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਅਵਧੀ[2] ਤਥਾ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ।

-੦-*-੦-

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਸੀ੧੨੮੭/੭ ਸਓ੧੨੮੭/੭	--
	ਸਾ੧੦੨੭/੫ ਸਿਆ ੧੨੪੨/੧੦	
ਇ.ਲਿੰ:	--	ਸੀਆ੪੧੭/੫

-੦-

ਥੀਣਾ

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਥੀਣਾ' ਤੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਅੰਨ ਪੁਰਖ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਵਿੱਚ 'ਥੀਐ'੧੮/੧੨ ਥੀਵੈ੫੫੭/੧੫ (ਕਰਮਵਾਚ ਵਿੱਚ)ਥੀਜੈ੯੦੫/੧੬

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਅੰਨਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਥਿਆ੪੭੧/੭ ਥੀਆ੩੫੨/੨੬, ਪੁਲਿੰਗ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਥੀਏ੧੧੭੨/੬ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਥੀਈ੨੪੨/੧੨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੧."ਪੂਰਬੀ ਹਿੰਦੀ, ਬਿਹਾਰੀ, ਓੜੀਆ, ਬੰਗਾਲੀ ਅਤੇ ਆਸਾਮੀ ਵਿੱਚ ਭਵਿਖਤ ਦਾ ਅੰਗ -ਇਬ, -ਅਬ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"- ਪੈਰਾ ੪੦੭(ਪੰ: ੩੮੦) ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿ.- ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍ਰ

੨.'ਇਹ 'ਬ' ਵੀ 'ਅਵਧੀ' ਦੇ 'ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ' ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" ਪੰ.੨੬੦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ - ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਭਇਆ

--

ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਇਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਣਾ ਦੇ ਭੂਤ ਕਾਲਿਕ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਹੋਇਆ ਵਾਂਗ ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਜ[1] ਦੇ ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਭਇਆ੪੬੯/੧੪ ਭਇਓ੧੧੨੬/੧੩	ਭਏ੧੧੭੨/੬
ਇ.ਲਿੰ:	ਭਈ੧੫੩/੧੭ ਭਈਲੇ੩੫੭/੪	--

-o- * -o-

ਰਹਣਾ

-o-

'ਰਹ' ਤੋਂ ਗੁਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ		
ਉਤਮਪੁਰਖ	ਰਹਉ੨੨੬/੧੯ ਰਹਾ੧/੫ ਰਹਾਂ੬੬੦/੧੦	--
ਮਧਮਪੁਰਖ	ਰਹੁ੧੦੩੦/੩	ਰਹਉ੫੯੯/੫ ਰਹਹੁ੯੦੩/੧੨
ਅੰਨਪੁਰਖ	ਰਹੈ੧੩੪੪/੯ ਰਹਈ੧੯੩੨/੨੨	ਰਹਹਿ੪/੧ ਰਹਨਿ੧੨੯੯/੨ ਰਹਨੀ੧੪੮/੧੭ ਰਹਨ੍ਹਿ੪੭੫/੮
ਕਰਮਵਾਚ	ਰਹੀਜੈ੧੦੪੩/੧੦ ਰਹੀਐ੨੨੭/੨੧	
(ਇ.ਲਿੰ:)	ਰਹੀਅਹਿ੧੫੫/੪ ਰਹੀਏ੧੫੫/੩	

---

੧. ਬ੍ਰਜ-ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਭਯੋ ਭਯੌ ਭੋ ਭੌ	ਭਯੇ
ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ	ਭਈ	ਭਈਂ

ਪੰ.੧੧੦ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦਰ ਵਰਮਾ

ਰਹ ਤੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਰੂਪ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਰਹਤਾ੯੪੫/੨੦ ਰਹਦਾ੭੩੧/੫	ਰਹਤੇ੩੫੮/੧੯
	ਰਹੀਆ੧੩੩੦/੨੩ ਰਹਤ(ਹਿ)੮੭੬/੯	

-o-

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ

	ਇੱਕਵਚਨ	ਬਹੁਵਚਨ
ਪੁਲਿੰਗ	ਰਹਿਓ੮੩੧/੧੯ ਰਹਿਆ੨੩/੧੬	ਰਹੇ੭੬/੬
ਇ.ਲਿੰਗ	ਰਹੀ੧੪੨/੨੬	

-o-

ਭਵਿੱਖਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਤੇ ਆਗਿਆ-ਅਰਥ

ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ

ਰਹਸੀ੧੫੪/੨੮ ਰਹਸਿਓ੧੪੧/੨੩

...

ਆਗਿਆਰਥ ਰਹੁ੬੧/੯ ਰਹਹੁ੪੧੪/੨੩ ਰਹਣਾ ੧੫੪/੯

-o-

ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਰੂਪ

-o-

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ 'ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਰਹਾਉ੧੧੮੯/੧੧, ਰਖਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਰਹਾਵਾ੭੩੧/੨, ਅੰਨਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ (ਕਰਮਵਾਚ ਵਿੱਚ ਰਹਾਇਆ੭੩੦/੨੦), ਰਹਾਵੈ੪੧੪/੩ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਰੂਪ ਰਹਾਤਾ੧੦੩੧/੪, ਰਹਾਇਦਾ੧੦੩੭/੨ ਆਦਿ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਭੂਤ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਤੋਂ ਪੁਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਰਹਾਇਆ੨੨੧/੩ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਰਹਾਏ੪੧੨/੧੨ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਰਹਾਈ੨੪/੧੧ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਰਹਾਈਆ੯/੨੦ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

-o-

ਥੀ, ਰਹਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗ

'ਥੀ' ਨਾਲ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਥੀ ਰਹਾਂ੯੩੬/੧੨ ਅਤੇ ਅੰਨਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਥੀ ਰਹੇ੫੫੭/੧੧ ਆਦਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਰੂਪ ਹਨ।

****

ਅਵਯਯ

...

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਰਥਕ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ (ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ ਰਾਹੀਂ) ਭੀ ਆਏ ਹਨ। ਰਚਨਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

੧. ਮੂਲ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ।
੨. ਸਾਧਿਤ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜੋ ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ।
੩. ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ ਅੰਸ਼ ਜੋ ਮੂਲ ਜਾਂ ਸਾਧਿਤ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਸਾਮਾਸਿਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪੱਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

੧. ਕਾਲ ਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੨. ਸਥਾਨਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੩. ਰੀਤੀਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੪. ਕਾਰਣਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੫. ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੬. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੭. ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
੮. ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

...

੧. ਕਾਲ ਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਮੂਲ ਰੂਪ

ਅਜੁ ੬੦/੧੭ ਘੜੀ ਕਿ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਖੇਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ॥
ਅਜਹੁ੧੧੦੯/੬ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ॥

ਅਜੈ ੩੫੭/੪ ਅਜੈ ਸੁ ਜਾਗਉ ਆਸ ਪਿਆਸੀ॥
ਅਨਤ੧੦੪੨/੧੮ ਅੰਤਰੁ ਦੇਖਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਬੂਝੈ ਅਨਤ ਨ ਮਨੁ ਡੋਲਾਇਆ॥
ਅੰਤਿ ੯੩੦/੨੮ ਊਪਰਿ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਤਿਸੁ ਹੋਇ॥
ਅੰਤੇ ੧੨੮੭/੯ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਤਾ ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ॥
ਆਦਿ੯੩੦/੨੮ (ਦੇਖੋ ਅੰਤਿ)
ਸਦ ੭੯੬/੧੩ ਸਦ ਬੈਰਾਗਨਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਨਿਹਾਲੀ॥
ਸਦਾ ੧/੧੧ ...ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ।
ਹੁਣਿ੧੨੩੮/੧੯ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਕਿਆ ਜਾਤੀ ਕਿਆ ਹੁਣਿ ਹੂਏ
ਕਲਿ ੬੦/੧੭ (ਦੇਖੋ ਅਜੁ)
ਕਲੁ ੫੯੫/੨੦ ...ਮਰੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ।
ਕਾਲਿ੮੩੧/੨੦ ਜੋ ਆਜੈ ਸੋ ਦੀਸੈ ਕਾਲਿ॥
ਚਿਰੁ ੯੩੨/੨੪ ਚਿਰੁ ਜੀਵਨੁ ਚੇਤਨੁ ਨਿਤ ਨੀਤ॥
ਚਿਰੀ੪੩੯/੧੬ ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਬਦਿ ਸਾਚੈ ਮੇਲਿ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ।
ਚਿਰਾਣਾ੧੧੧੨/੨੧ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਅਸਥਿਰੁ ਜਾਪੈ ਸਾਚਾ ਮਹਲੁ ਚਿਰਾਣਾ॥
ਤਿਲੁ ੭੩੧/੪ ਅੰਧੁਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ। ([illegible] ੩੧)
ਨਿਤ ੯੪੩/੧੫ ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਕਾਨੁ ਜੋਦਤ ਨਿਤ ਰਹੈ॥
ਨੀਤ ੯੩੨/੨ ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇ ਨੀਤ॥
ਨੀਤਿ੫੮/੮ ਸਬਦਿ ਮੰਨੈ ਘਰੁ ਪਾਈਐ ਨਿਰਬਾਣੀ ਪਦੁ ਨੀਤਿ॥
ਨਿਦਾਨਿ੪੧੪/੧੮ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਆ ਲਹਸਿ ਨਿਦਾਨਿ।
ਪੁਨਹਿ ੫੦੩/੨੦ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ ਮਮ ਪੁਨਹਿ ਨ ਗਰਭੰ...॥
ਪੁਨਿ੯੯੨/੨੫ ਊਪਰਿ ਗਗਨੁ ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ ਤਾ ਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ॥
ਫੁਨਿ ੧੦੩੪/੧੯ ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਆਵਹਿ ਫੁਨਿ ਜਾਵਹਿ॥
ਪੂਰਬਿ ੯੮੯/੯ ਸਾਦ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁੜੇ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ ਮਾਇ॥
ਭਲਕੇ ੨੪/੧੮ ਭਲਕੇ ਭਉਕਹਿ ਸਦਾ ਬਇਆਲਿ।

...

<u>ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ</u>

ਆਖਿਰ ੭੨੧/੭ ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੂ ਸਬਦ ਤਕਬੀਰ॥
ਚੂ ੭੨੧/੮ (ਦੇਖੋ ਆਖਿਰ)

...

ਸਾਧਿਤ

ਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਖਿਨੁ ੭੩੧/੪ (ਵੇਖੋ ਤਿਲੁ)
ਘੰਟੇ ੧੪੧/੨੪ ਦਰਬਿ ਭਰ ਭੰਡਾਰ ਰਾਤੇ ਇਕ ਖਣੇ॥
ਘੜੀ ੫੮/੩ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਊ...॥
ਪਲੁ ੧੨੭੩/੧੮ ਖਿਨੁ ਤਿਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਪਲੁ ਜਲ ਬਿਨੁ...॥
ਮੂਲ ੧੦੪੦/੨੮ ਮੂਲ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ
ਵੇਲ ੪/੨੯ ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥
ਵੇਲਾ ੨/੮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਵਖਤ ੧੪੧/੫ ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ...॥
ਵਖਤੁ ੪/੨੫ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਥਿਤਿ...॥
(ਅਰਬੀ ਵਕ਼ਤ ਤੋਂ)
[illegible]

...

ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਅਬ ੭੯੬/੧੪ ਅਬੈ ਜਾਣੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਲੀ॥

...

ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ

ਕਬ ੧੪੮/੧ ...ਕਬ ਉਤਮ ਕਬ ਨੀਚ॥

...

ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ

ਜਬ ੨੩/੨੪ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਹੋਹਿ ਜਬ ਰਾਖੇ...॥
ਜਬੈ੪੭੩/੨੯ ਦਰਿਵਾਟ ਉਪਰਿ ਖਰਚੁ ਮੰਗਾ ਜਬੈ ਦੇਇ ਤ ਖਾਹਿ॥
ਜਉ ੧੪੧੨/੨ ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥
ਜਦਹੁ ੪੧੭/੫ ਜਦਹੁ ਸੀਆ ਵੀਆਹੀਆ...॥
ਜਾ ੨੫/੧੦ ਜਾ ਤੁਧੁ ਲਾਗੈ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਲੀ॥
ਜਾਂ ੩੫੧/੨੨ ਗੁਰੁ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ ਜਾਂ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨਿਆ॥

---

੧. 'ਕਾਲਿਕ ਅੰਸ਼ 'ਦਾ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਬੀਮਜ਼ ਕੇਲਾਗ ਸੰ.ਵੇਲਾ(ਸਮਯ) ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੰ:੨੯੬ ਖੰਡ ਦੋ - ਹਿੰ.ਭਾ.- ਡਾ.ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ ।
'ਡਾ.ਚੈਟਰ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ -ਬ < -ਵਵ-, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰ.ਏਵਮ੍ > ਪ੍ਰਾ.ਏਬ੍ਬੇ ਕਬ,ਜਬ,ਤਬ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਰਵਨਾਮਿਕ ਅੰਗ ਕ-+ਬ,ਜ-+ਬ ਤਥਾ ਤ-+ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰ:੫੦੭ ਹਿੰ.ਭਾ.ਕਾ ਉ.ਵਿ.- ਡਾ.ਉ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ।

ਜਿ ੩੫੧/੨੨ ਗੁਰ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ...॥
ਜਿਤੁ ੪/੨੫ ...ਸਾਚੁ ਕਹਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥
ਜਾਸਿ ੫੬੭/੬ ਸਾਚਾ ਮੁਰਾਰੇ ਤਾਸਿ ਜਾਪਹਿ ਜਾਸਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਹੇ॥
ਜੇ ੧੦੮੭/੧ ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕ ਜੇ ਮਿਲੈ...॥ (ਸੰਕੇਤ)

...

ਨਿਤਜ-ਸੰਬੰਧੀ

ਤਬ ੧੨੭੫/੨੬ ਜਬ ਪਕੜੀ ਤਬ ਹੀ ਪਛੁਤਾਨੀ॥
ਤਉ ੧੦੮੭/੧ ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ॥
ਤਦਿ ੫੦੩/੨੭ ਨਾ ਤਦਿ ਮਾਇਆ ਮਗਨੁ ਨ ਛਾਇਆ॥
ਤਾ ੨੫/੧੦ (ਦੇਖੋ ਜਾ)
ਤ ੪੭੩/੨੬ (ਦੇਖੋ ਜਬੈ)
ਤਾਂ ੩੫੧/੨੩ (ਦੇਖੋ ਜਾਂ)
ਤਾਸਿ ੫੬੭/੬ (ਦੇਖੋ ਜਾਸਿ)

...

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ

ਅਚਿੰਤੁ ੧੦੧੩/੧੬ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕੀ ਆਸ ਨ ਕਰਈ ਅਚਿੰਤੁ ਮਿਲੈ ਸੋ ਪਾਏ॥

...

ਕ੍ਰਿਆ-ਮੂਲਕ

ਉਪਜੰਪਿ੨੨੮/੫ ਉਪਜੰਪਿ ਵਲਸਨੁ ਕੀਜੈ ਤਾ ਕਾ।

...

ਫਿਰਿ ੨/੨ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥
ਫੇਰਿ ੧੩੨੯/੧੯ ...ਇਕ ਸਖਨੀ ਹੋਰ ਫੇਰਿ ਭਰੀਅਤ ਹੈ।
ਬਹੁਰਿ ੨੨੬/੮ ਨਾਮ ਬਿਸਾਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵੈ॥
ਬਹੁੜਿ ੧੯/੨੫ ਸਚੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਾਵੈ ਤਾਉ॥
ਬਾਹੁੜਿ੧੦੪੨/੪ ...ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਜਾਇਆ॥

...

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਉਕਤੀ

ਸੰਗਿਆ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ

ਸਾਸਿਸਾਸਿ ੮੪੩/੧੮ ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਘੜੀ ਨ ਰਸਾ ਵਿਸਰੈ
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਨਿਰੰਜਨੋ॥

ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ੨੦/੮ ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ਤੁਧੁ ਸੰਮਲਾ ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਾਰੇਉ॥
ਜੁਗਹ ਜੁਗ੩੬੦/੧ ਬਾਬਾ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ॥
ਜੁਗਹ ਜੁਗਹ ੫੪/੧ ਨਾਨਕ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਤੇਰੇ ਜੁਗਹ ਜੁਗਹ ਭੰਡਾਰ॥
ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ੯੩੧/੨੦ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਥਾਪਿ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰੁ॥
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ੧੦੨੨/੧੩ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਸਾਚਾ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ॥
ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ੧੩੪੪/੨੧ ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਊਭਿ ਪਇਆਲਿ॥
ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ੧੩੩੦/੧੯ ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਛੀਜੈ॥
ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ੧੩੩੦/੧੮ (ਵੇਖੋ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ)
ਨਿਤ ਨਿਤ ੧੨੫੭/੧ ਨਿਤ ਨਿਤ ਨੇਹੁ ਨ ਛੀਜੈ ਦੇਹ॥
ਨੀਤ ਨੀਤ ੧੪੫/੧੬ ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ
ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ॥
ਨੀਤਾ ਨੀਤਾ੭੬੫/੨੭ ਸਗਲ ਗੁਣ ਅਵਗਣੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਹਿ ਨੀਤਾ ਨੀਤਾ॥
ਨਿਤ ਨੀਤ ੯੩੨/੨੪ ਵਿਚੁ ਜੀਵਨੁ ਚੇਤਨੁ ਨਿਤ ਨੀਤ॥
ਨੀਤਾਨੀਤਿ ੨੨੨/੧ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਸੁ ਨੀਤਾਨੀਤਿ॥
ਵਾਰ ਵਾਰ ੧੪/੧੭ ਕੁਸਾ ਕਟੀਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੀਸਣਿ ਪੀਸਾ ਪਾਇ॥
ਬਾਰੋਬਾਰ ੧੩੪੪/੧੭ ...ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬੂਡੇ ਬਾਰੋ ਬਾਰ॥
ਵਾਰੋ ਵਾਰ੧੨੪੨/੧੧ ਸਭਿ ਕਾਰਣ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਦੇਖੈ ਵਾਰੋਵਾਰ।
ਵੇਰਾਵੇਰ ੩੫੦/੨੦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਣਣਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣੁ ਵੇਰਾ ਵੇਰ॥

...

ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੰਗਿਆ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਅੰਤਰ/ਅੰਤਰਿ ਲਾਇਆ ਹੈ ।-

ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰ੧੦੨੭/੨੧ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ॥
ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰਿ੧੦੩੮/੯ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਰਾਇਣ
ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ ਪਤਿ ਪਾਇਦਾ॥

...

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ

ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ੧੪੧/੧੫ ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ
ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ।
ਬੇਕੁਲ ਬੇਕੁਲੇ ੯੩੪/੧੦ ਊਡਹਿ ਤ ਬਕੁਲ ਬੇਕੁਲੇ ਤਾਕਹਿ ਚੋਗ ਘਣੀ॥

...

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ

ਸਦਾ ਸਦਾ ੯੫[illegible]/੨੨ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਸੇਵੀਐ ਸਦਾ ਸਦਾ ਜੋ ਦੇਇ॥

...

ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ੯੩੫/੧੦ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੇ ਕਊਆ॥

...

ਸਾਮਾਸਿਕ ਰੂਪ

ਦੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੰਗਿਆ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਵਯਯ ਜੋੜ ਕੇ :

ਅਹਿਨਿਸਿ ੧੮/੨੭ ਕਲਰ ਕੇਰੀ ਕੰਧ ਜਿਉ ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਿਰਿ ਢਹਿ ਪਾਇ।
ਸਾਝ ਬਿਆਲ੧੫੪/੧੪ ਜਾਹਿ ਸਵਾਰੇ ਸਾਝ ਬਿਆਲ॥
ਸਾਝ ਬਿਹਾਗ੧੫੨/੨੮ ਸਾਝ ਬਿਹਾਗ ਤਕਹਿ ਆਗਾਸੁ॥
ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ੭੯੬/੧੩ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਜਪਉ ਅਪੁਨੇ ਹਰਿ ਭਾਲੀ॥
ਸਾਹ ਗਿਰਾਹ੧੨੮੮/੨੮ ਹੁਕਮੀ ਸਾਹ ਗਿਰਾਹ ਦੇਂਦਾ ਜਾਣੀਐ॥
ਖਿਨੁ ਪਲੁ ੨੧/੨੩ ਜਿਨ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਤੇ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾ
ਘੜੀ ਚਸੇ ੧੧੧੦/੨੨ਘੜੀ ਚਸੇ ਕਾ ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ...॥
ਦਿਹੁਦੀਵੀ੭੫੨/੧੫ ਦਿਹੁ ਦੀਵੀ ਅੰਧਘੋਰੁ ਘਬੁ ਮੁਹਾਈਐ॥
ਦਿਨਸਰਾਤਿ੨੧/੧੪ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਿਨਸ ਰਾਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ
ਧਨੁ ਜਾਨੁ॥
ਦਿਨਸੁਰਾਤਿ੧੧੭੦/੨੦ ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਆਰੇ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ॥
ਦਿਨਰਾਤਿ ੧੧੬੯/੫ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ॥
ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ੧੨੩੯/੨੫ ਇਕਿ ਆਖਿ ਆਖਹਿ ਸਬਦੁ ਭਾਖਹਿ
ਅਰਧ ਉਰਧ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ॥
ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ੯੭੯/੧੦ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ...॥
ਦਿਨੁ ਰੈਣੀ ੨੨੭/੧੫ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਮੂਠੇ ਦਿਨੁ ਰੈਣੀ॥
ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ੧੦੩੫/੧੪ ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨਾ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜੁ...॥
ਨਿਸਿਦਿਨ ੧੨੩੭/੨੦ ਨਿਸਿਦਿਨ ਉਚਰੈ ਭਾਰ ਅਠਾਰ॥
ਨਿਸਬਾਸੁਰ੧੧੦੭/੧੦ ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਰੰਗਿ
ਰਾਵੈ॥
ਰਾਤਿਦਿਹੈ ੭੫੨/੨੦ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਹਰਿਨਾਉ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈਐ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤਿ ੯੩੧/੩ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤਿ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ੧੨੭੯/੧੨ਕੋਏ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਰੋਜ ਵਿਹਾਣਿਆ॥
ਰਾਤਿਦਿਨਸੁ ੪੭੧/੯ ਲਖ ਨਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ
ਜਾਇ ਨਾਲਿ॥
ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ੧੦੨੧/੪ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ...॥
ਰੈਣਿਦਿਨੁ ੨੪੨/੨੭ ਕਰ ਜੋੜਿ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਬਿਨਤੀ
ਰੈਣਿ ਦਿਨੁ ਰਸਿ ਭਿੰਨੀਆ॥
ਪਲ ਪੰਕਜ ੧੨੭੫/੧੦ ਪਲ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕਾਮੁ ਛਡਾਏ...॥

...

ਤਿੰਨ ਸੰਗਿਆ ਪਦ ਜੋੜ ਕੇ

- ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਘੜੀ ੧੧੨੬/੧੮ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਘੜੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨਿਆ...॥

...

ਘੜੀਮੁਹਤਿਕਿ ੬੪/੧੨ ਘੜੀਮੁਹਤਿਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੁਚੁ॥
ਘੜੀਕਿਮੁਹਤਿਕਿ੬੦/੧੬ ਘੜੀਕਿਮੁਹਤਿਕਿ ਚਲਣਾ ਖੇਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ॥
ਮੁਹਤਕਿਤਾਲਿ੬੬੧/੧੧ ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਤਾਲਿ॥
ਮੁਹਤੁ ਨ ਚਸਾ੧੪੭/੨੪ ਮੁਹਤੁ ਨਾ ਚਸਾ ਵਿਲੰਮੁ ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ॥

-੦-

<u>ਦੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਰਵਨਾਵ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਦਿ ਜੋੜ ਕੇ</u> :-

ਅਬ ਤਬ ੫੦੪/੯ ਅਬ ਤਬ ਅਵਰੁ ਨ ਮਾਗਉ ਹਰਿ ਪਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀਜਿ ਪਿਆਰਿ॥
ਅਬਹੀ ਕਬਹੀ੮੭੬/੫ ਅਬਹੀ ਕਬਹੀ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਨਾ...॥
ਇਬਕੇ ੫੮੧/੧੮ ਇਬਕੇ ਰਾਹੇ ਜੰਮਨਿ ਨਾਹੀ ਪਛੁਤਾਣੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰੋ॥
ਕਦਹੀ ੪੩੪/੬ ਧਧੇ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਵੀ ਕਦ ਹੀ ਜੇਕਰਿ ਸਚੁ ਪਛਾਣੈ॥
ਕਦੇ ਨ ੯੫੫/੨੮ ਸਚੁ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਸੀਤਾ ਕਦੇ ਨ ਪਾਟੈ॥
ਕਦੇ ਹੀ੧੨੮੭/੧੩ ਬਿਖਿਆ ਕਦੇ ਹੀ ਰਜੈ ਨਾਹੀ...॥
ਕਬਹਿ ਨ ੯੯੦/੧੩ ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ॥
ਕਬਹੀ ਨ ੧੦੩੬/੨੬ ਕਬਹੀ ਨ ਘਾਟਸਿ ਪੂਰਾ ਤੋਲੇ॥
ਕਬਹੁ ਨ ੧੧੨੭/੧੦ ਭਰਮੁ ਭੇਦੁ ਭਉ ਕਬਹੁ ਨ ਛੁਟਸਿ...॥
ਕਬਹੂ ਨ ੧੧੨੬/੧੫ ਅਨ ਕੋ ਦਰੁ ਘਰੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਨਸਿ...॥
ਕਬਹੂੰ ਨ ੭੯੦/੧੪ ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਵਤਨ ਨਿਰਮਲਾ ਮੈਲਾ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਇ॥

-<u>ਲਗ ਸਹਿਤ</u> :-

ਜਬ ਲਗੁ ੯੯੨/੧੪ ਜਬ ਲਗੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਬ ਲਗ ਬਿਘਨ ਨ ਹੋਇ॥
ਜਬ ਲਗਿ ੬੩/੧੦ ਜਿਉ ਸੁਪਨੈ ਨਿਸਿ ਭੁਲੀਐ ਜਬਲਗਿ ਨਿਦ੍ਰਾ ਹੋਇ॥
ਜਉ ਲਗੁ ੪੨੨/੨ ਜਉ ਲਗੁ ਜੀਉ ਪਰਾਣ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ॥
ਤਬ ਲਗ ੯੯੨/੧੪ (ਦੇਖੋ ਜਬ ਲਗੁ)

ਜਬ ਤਬਹਿ੯੪੫/੨੮ ਗਉਨੁ ਗਗਨੁ ਜਬ ਤਬਹਿ ਨ ਹੋਤਉ...॥

ਜਿਚਰੁ ੫੯੪/੧੧ ਤਿਚਰੁ ਜਾਣੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਜਿਚਰੁ ਲੇਵੈ ਦੇਇ॥
ਤਿਚਰੁ ੫੯੪/੧੧ (ਦੇਖੋ ਜਿਚਰੁ)

ਤਬਹੀ ੧੨੭੪/੨੪ ਸਹਜਿ ਮਿਲਿਆ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
(ਤਬਹੀ ਭੇ੧੨੭੪/੨੪ ਸਹਜਿ ਮਿਲਿਆ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥)
ਤਦ ਹੀ ੫੯੯/੧੨ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਤਦ ਹੀ ਗਾਵਾ॥

ਤਾਹੀ ੫੯੮/੧੩ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਸਦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਤਾਹੀ
ਜਾਣੁ॥
ਤਾਲੂ ੬੬੨/੧ ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਲੂ॥
ਤਾਪਸ ੮੩/੨੦ ਨਾਨਕ ਤਾਪਸੁ ਜਾਪਿ ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੇ ਪਾਏ॥
ਤਦੇ ੬੫੩/੧੬ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਹਾਸਲੁ ਤਦੇ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ
ਹੰਢਹਿ ਜੀਅ ਕਮਾਏ॥

(<u>ਸੰਕੇਤਾਰਥਕ</u> :-

ਜੇ ਕਰਿ ੧੫੬/੫ ਅਉਖਧ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮਨ ਏਕੈ ਜੇਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਚਿਤੁ ਕੀਜੈ ਰੇ॥)

...

<u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਤੇ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ</u>

ਅੰਤੀਵਾਰ੧੨੯੧/੪ ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀਵਾਰ॥
ਚਹੁ ਜੁਗਿ੧੨੯੦/੬ ਜੁਗਿ ਚਾਰਿ ੫੫/੪ ਜੁਗਿ ਚਾਰੇ ੯੩੨/੮
ਤਿਕਾਲ ੧੧੨੭/੧੯ ਲਖਵਾਰ ੧/੫

...

<u>ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ :-</u>

<u>ਦੋ ਤਿੰਨ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਵਯਯ ਲਾ ਕੇ :-</u>

ਆਜੁ ਕਾਲਿ੧੦੨੫/੨੭ ਆਜੁਕਾਲਿ ਮਰਿ ਜਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ...॥
ਆਜੁ ਕਾਲੁ ੧੦੩੧/੨੭ ...ਆਜੁ ਕਾਲੁ ਪਇ ਜਾਤਾ ਹੈ॥
ਸਦ ਹੀ ੧੨੭੩/੨੧ ਪ੍ਰਿਉ ਨਾਲੇ ਸਦ ਹੀ ਸਭਿ ਸੰਗੇ...॥
ਪੁਨਰਪਿ ੨੨੪/੨ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉ॥
ਆਜੁ ਕਿ ਕਲਿ ੬੦/੧੭ ਘੜੀ ਕਿ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਖੇਲਣੁ ਅਜ ਕਿ ਕਲਿ

...

<u>ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਗਿਆ ਜੋੜ ਕੇ :-</u>

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ੧੨੯੧/੬ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ੪੩੭/੨
ਸਦਾ ਥਇਆਲਿ ੨੪/੧੮ ਖਿਨੁ ਤਿਲੁ..ਪਲੁ ੧੨੭੩/੧੮

...

<u>ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ,ਅਵਯਯ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ :-</u>

ਅਨਦਿਨੁ ੬੨/੧੦ ਖਿਨੁ ਤਾਈ ੧੨੭੪/੮ ਅਗੇ ਦੇ ੪੧੭/੧੧
ਪਹਿਲੋ ਦੇ ੧੨੮੮/੯ ਨਿਰੰਤਰ ੪੧੯/੨ ਨਿਰੰਤਰਿ ੫੫/੯
ਨਿਰੰਤਰੀ ੨੦/੧੧ ਨਿਰੰਤਰੇ ੭੬੭/੧੩

-o-

੨. ਸਥਾਨਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਮੂਲ ਰੂਪ

ਊਪਰਿ ੬੨/੧੭ ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥
ਊਪਰਿ ੯੩੦/੨੮ ਊਪਰਿ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਤਿਹੁ ਲੋਇ॥
ਪਉ ੧੦੨੩/੧੩ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪੈਰ ਧਰੇ ਪਉ ਧਰਣਾ॥
ਪਰਿ ੯੯੨/੨੫ ...ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ...।
ਉਪਰਹੁ੪੧੭/੬ ਉਪਰਹੁ "ਪਾਣੀ ਵਾਰੀਐ ਛਨੇ ਛਿਮਕਨਿ ਪਾਸਿ॥

ਤਲੇ ੩/੨੨ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ॥
ਤਲਾਹਾ੫੦੩/੧੦ ਊਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸੁ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ॥

ਅਗੈ ੧੦੧੦/੧੫ ਅਗੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਨਾਹਿ...॥
ਆਗੈ੧੪੧੦/੧੮ ...ਆਗੈ ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ॥
ਅਗਹੁ ੧੫੬/੧੮ ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ* ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ॥
ਹੇਠਿ ੪੭੨/੬ ਚਿਰੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਿ ਨਦਰੀ ਹੇਠਿ ਚਲਾਇਦਾ॥

ਪਾਛੈ ੧੪੧੦/੧੭ ਪਾਛੈ ਬਾਘੁ ਡਰਾਵਣੇ...॥
ਪਿਛੈ ੭੯੯/੫ ਪਹੂਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਨਿ ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ।
ਪਿਛਹੁ ੧੫੬/੮ (ਦੇਖੋ ਅਗਹੁ)
ਪੈ ੪੭੨/੨੪ ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ॥

ਅੰਤਰਿ ੨੦/੨੮ ਅੰਤਰਿ ਲਾਗੀ ਜਲਿ ਬੁਝੀ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ॥
ਅੰਤਰ ੨੪੩/੧੨ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਨਾਵਣ ਕਿਉ ਅੰਤਰ ਮਲੁ ਧੋਵੈ॥
ਅੰਦਰਿ੧੨੯੦/੧੬ ...ਤੁਧ ਅੰਦਰਿ ਆਪੁ ਲੁਕਾਇਆ।
ਅੰਦਰਹੁ ੪੭੩/੨੨ ਅੰਦਰਹੁ ਝੂਠੇ ਪੈਜ ਬਾਹਰਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਫੈਲੁ॥

ਬਾਹਰਿ੪੭੩/੨੨ (ਦੇਖੋ ਅੰਦਰਹੁ)
ਬਾਹਰਹੁ੧੩੯/੧੪ ਓਹਿ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲੇ ਸਚੇ ਨਾਇ ਸਮਾਇਆ॥

ਭੀਤਰਿ੭੯੯/੧੨ ਨਾਨਕ ਬਦਰਾ ਮਾਲਕਾ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਣਿ।
ਵਿਚਿ ੧੦੧੧/੨੩...ਸਾਹੁ ਜਿਨੈ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ।
ਵਿਚਹੁ ੩੫੯/੨੩ ਦੁਖੁ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥

ਅਲਗੁ ੯੩੭/੧੩ ...ਕਰਤਾ ਅਲਗੁ ਅਪਾਰੁ॥
ਵਖਿ ੭੨੩/੧ ...ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ॥

ਨਿਕਟਿ ੮੩੧/੧੨ ਨਿਕਟਿ ਵਸੈ ਦੇਖੈ ਸਭੁ ਸੋਈ॥
ਨੇੜਿ ੪੩੮/੭ ਤਿਨ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵੈ ਕਬਹੁ ਨ ਆਵਹਿ ਹਾਰਿ ਜੀਉ॥
ਨੇੜਾ ੪੮੯/੯ ਨੇੜਾ ਹੈ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਿਅਹੁ ਨਿਤ ਸਾਰੇ ਸੰਮ੍ਹਾਲੇ॥

ਨਾਲਿ ੪੧੨/੨੪ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਨਿਬਹੀ ਤੁਧੁ ਨਾਲਿ॥
ਨਾਲਹੁ ੭੬੨/੧੮ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਹੁ ਮੁਤੀਅਸੁ...॥
ਨਾਲਾ ੨੨੨/੨੭ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਨਾਲਾ॥
ਨਾਲੀ ੭੯੬/੧੪ ਅਬ ਜਾਨੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਲੀ॥
ਨਾਲੇ ੪੧੮/੧੮ ਜੇ ਚਲਦਾ ਲੈ ਚਲਿਆ ਕਿਛੁ ਸੰਪਿ ਨਾਲੇ॥

ਪਾਸਿ ੯੦੫/੧੯ ਊਂਦਰ ਦੂੰਦਰ ਪਾਸਿ ਧਰੀਜੈ॥
ਪਾਸਹੁ ੭੨੯/੪ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ॥
ਸਾਥਿ ੯੦੬/੨੬ ਅੰਤਿਕਾਲਿ ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ॥

ਸਉਹੇ ੯੩੬/੧੭ ਚਾਕਰੁ ਕਹੀਐ ਖਸਮ ਕਾ ਸਉਹੇ ਉਤਰ ਦੇਇ॥
ਸਹੀ ੯੩੩/੧[illegible] ਟੂਟੈ ਨੇਹੁ ਕਿ ਬੋਲਹਿ ਸਹੀ॥
ਸਾਣੈ ੯੦੪/੧੬ ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਸਾਣੈ॥

ਦੂਰਿ ੬੦/੧੧ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵਈ ਜਾਣੈ ਦੂਰਿ ਹਜੂਰਿ॥
ਦੂਰਹੁ ੯੯੦/੧੫ ਚੰਦ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵ-ਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ॥
ਦੂਰੇ ੬੮੫/੧੮ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸੰਤ ਚੁਗਹਿ ਨਹੀ ਦੂਰੇ॥

ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ

ਨਜੀਕਿ ੧੨੭੪/੨੪ ਪ੍ਰਿਉ ਨਜੀਕਿ ਨ ਬੁਝੈ ਬਪੁੜੀ...॥
ਹਜੂਰਿ ੬੦/੧੧ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵਈ ਜਾਣੈ ਦੂਰਿ ਹਜੂਰਿ॥
ਹਜੂਰੇ ੯੪੪/੧ ਸਾਚੈ ਚਾਚੈ ਦੇਖਿ ਹਜੂਰੇ॥
ਹਦੂਰਿ ੭੫੩/੨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਖਿ ਹਦੂਰਿ ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਤੂ ਹੈ॥
(ਅਰਬੀ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ)

ਜੇਰ ੧੪੩/੨੬ ਹਮ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਕਾ ਰਾਇਆ॥
ਪੇਸਿ ੭੨੧/੪ ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ॥
ਮਿਆਨੁੋ ੨੫/੯ ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪੇ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੁੋ॥

-o-

ਸਥਿਤ

ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ

ਏਥੈ ੯੫੨/੪ ਏਥੈ ਜਾਣੈ ਸੁ ਜਾਇ ਸਿਞਾਣੈ॥
ਐਥੈ ੪੧੭/੨੦ ਕਹਾ ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੁਹ ਬੰਕੇ ਐਥੈ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀ॥
ਐਥਾਊ ੪੬੬/੪ ਇਕਿ ਹੋਦਾ ਖਾਇ ਚਲਹਿ ਐਥਾਊ ਤਿਨਾ ਭਿਕਾਈਕਾਰ
ਓਥੈ ੭/੨੦ ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥

...

ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ

ਕਹ ੧੨੮੭/੭ ਕਿਥਹੁ ਆਇਆ ਕਹ ਗਇਆ...॥
ਕੇਹ ੬੦/੬ ਸਰ ਭਰਿ ਥਲ ਹਰੀਆਵਲੇ ਇਕ ਬੂੰਦ ਨ ਪਵਈ ਕੇਹ॥
ਕਹਾ੧੫੨/੨੨ ਜਾਤੇ ਜਾਇ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਵੈ॥
ਕਤ ੪੧੬/੨ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਰਾਮਨਾਮੁ ਕਤ ਲਹੀਐ॥
ਕਿਤੈ ੨੨/੧੫ ਹੋਰੁ ਕਿਤੈ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ।
ਕਿਥੈ ੧੪੧/੨੬ ਬਾਗ ਮਿਲਖ ਘਰ ਬਾਰ ਕਿਥੈ ਸਿ ਆਪਣੇ॥
ਕਿਥਹੁ ੧੨੮੭/੭ ਕਿਥਹੁ ਆਇਆ ਕਹ ਗਇਆ...॥

ਕੈਠੈ ੯੪੫/੨੦ ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਮਨੁ ਕੈਠੈ ਰਹਤਾ॥
(ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ)।

...

ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ

ਜਹ ੭੫੨/੨੩ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਨਾਲਿ ਗੁਰਿ ਦੇਖਾਲਿਆ॥
ਜਹਾਂ ੪੧੪/੨੮ ਜਹਾਂ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤਹ ਜਾਉ॥
ਜਿਤੁ ੧੫੦/੧੦ ਗੁਰੁ ਸਮੁੰਦੁ ਨਦੀ ਸਭਿ ਸਿਖੀ ਨਾਤੈ ਜਿਤੁ ਵਡਿਆਈ॥
ਜਿਥੈ ੧੫/੧੩ ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥

੧.(ਕਹਾ, ਤਹਾ, ਜਹਾਂ ਵਿੱਚ), 'ਸਥਾਨਿਕ ਅੰਸ਼ 'ਹਾ' ਨੂੰ ਬੀਮਜ਼ ਤਥਾ ਕੇਲਾਗ ਸੰ.ਸਥਾਨੇ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਤਤ੍ਰਸਥਾਨੇ ਤਹਾਂ, ਯਤ੍ਰਸਥਾਨੇ ਜਹਾਂ - ਪੰ:੨੯੯ ਖੰਡ ਦੋ - ਹਿੰ.ਭਾ.-ਡਾ.ਭੋ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ

ਨਿਤਨ-ਸੰਬੰਧੀ

ਤਹ ੭੫੨/੨੩ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਨਾਲਿ ਗੁਰਿ ਦੇਖਾਲਿਆ ॥
ਤਹਾ ੩੫੫/੨੩ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਤਹਾ ਗੁਦਰਾਣੁ ॥
ਤਹੀ ੨੨੪/੧੮ ਜਹ ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰੇ ਤਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
ਤਿਥੈ ੭/੧੯ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥

• • •

ਸਰਬੇ ੫੬੬/੧੭ ਸਰਬੇ ਸਮਾਣਾ ਆਪਿ ਤੂਹੈ ਉਪਾਇ ਧੰਧੈ ਲਾਈਆ ॥
ਸਰਬੀ ੬੬੦/੮ ਸਰਬੀ ਸਾਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

• • •

ਸੰਗਿਆ-ਮੂਲਕ //ਸੰਗਿਆ ਮੂਲਕ

ਪਾਰ ੯੪੪/੭ ਕਿਉਕਰਿ ਬੂਡੈ ਪਾਵੈ ਪਾਰ ॥
ਪਾਰਾ੧੦੨੯/੧੩...ਕਿਉਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਾ ॥
ਪਾਰਿ੧੦੨੬/੧੩...ਇਉ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਈ ॥
ਪਾਰੇ ੯੦੩/੨੦ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੇ ॥
ਪਾਰੋ ੯੩੮/੧੮ ...ਕਿਉਕਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਰੋ ॥

ਪਰੈ ੩/੨੧ ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥
ਓਰੈ ੬੨/੧੬ ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥

• • •

(ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ)

ਉਰਧ ੫੦੩/੧੦ ਉਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸੁ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ ॥
ਊਭਿ ੮੭੬/੮ ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ...॥

ਦੁਆਲੈ੭੫/੧੪ ਕੂੜਾ ਗੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੁਆਲੈ ਖਿਨਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ॥

ਭਰਪੂਰ ੯੩੬/੧੩ਅਵਗੁਣੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ...॥
ਭਰਪੂਰਿ੨੫/੧੧ ਤੂ ਭਰਪੂਰਿ ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ ॥
ਭਰਪੂਰੇ ੯੪੪/੧ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਭਰਪੂਰਿ ੯੩੮/੧੧ ਪੂਰਿ ੮੪੪/੧੦ ਧੁਰਿ ੧੦੧੨/੮ ਧੁਰਹੁ੧੦੩੫/੬

-o-

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼

ਸਧਾਰਨਵਾਚਕ

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਕਰਕੇ :-

ਜਹ ਜਹ ੮੭੬/੧੩ ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਨਰ ਹਰੀ॥
ਜਤ ਜਤ੧੦੪੦/੨੪ ਜਤ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ॥
ਤਹ ਤਹ ੮੭੬/੧੩ (ਦੇਖੋ ਜਹ ਜਹ)
ਤਤ ਤਤ ੧੦੪੦/੨੪ (ਦੇਖੋ ਜਤ ਜਤ)

ਪਰੈ ਪਰੈ ੧੦੪੦/੨੨ ਊਪਰਿ ਪਰੈ ਪਰੈ ਅਪਰੰਪਰੁ॥
ਵੇਕੀ ਵੇਕੀ੧੦੩੨/੧੩ਵੇਕੀ ਵੇਕੀ ਜੰਤ ਉਪਾਏ॥
ਵੇਕੋ ਵੇਕਾ ੮੪੦/੮ ਹੋਰਿ ਜੀਅ ਉਪਾਏ ਵੇਕੋ ਵੇਕਾ।
ਏਕੀ ਏਕੀ੩੫੧/੧ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਛਪੇ ਕਿਉ ਛਪਿਆ
ਏਕੀ ਏਕੀ ਵੰਡਿ ਦੀਆ॥

ਵ..

ਦੋ ਭਿੰਨ ਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ੬੪੨/੧੬ ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ਭੈ ਵਸੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗੁ॥
ਪੇਈਐ ਸਹੁਰੈ ੫੬/੮ ਨਾ ਸੁਖੁ ਪੇਈਐ ਸਾਹੁਰੈ ਝੂਠਿ ਜਲੀ ਵੇਕਾਰਿ॥
ਘਰ ਦਰ ੯੩੨/੧੪ ਘਰ ਦਰ ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ॥
ਵਣਖੰਡਿ ੧੪੦/੯ ਇਕਿ ਕੰਦ ਮੂਲੁ ਚੁਣਿ ਖਾਹਿ ਵਣ ਖੰਡਿ ਵਾਸਾ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ੪੧੨/੨੩ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਨਿਬਹੀ ਤੁਧੁ ਨਾਲਿ॥
ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ੧੫੭/੯ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ...॥
ਬਾਰੇ ਬਾਰ੧੨੪੩/੧੨ ਘਰ ਗਰ ਕੀਤੇ ਬਾਰੇ ਬਾਰ॥

...

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਕ ਨਾ ਕੇ:-

ਨੈਸਾਣੇ ੯੩੮/੨੧ ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈਸਾਣੇ॥
ਧੁਰਕੀ ੧੦੧੧/੬ ...ਸਭੁ ਧੀਰਕ ਧੁਰ ਕੀ॥
ਧੁਰਾਹੂ ੫੯੮/੨੮ ਸਰਬ ਜੀਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਧੁਰਾਹੂ ਬਿਨੁ ਲੇਖੈ
ਨਹੀ ਕੋਈ ਜੀਉ॥
ਧੁਰੇ ੯੩੨/੨੮ ਲਿਖਿਆ ਕਿਰਤੁ ਧੁਰੇ ਪਰਵਾਣਾ॥

-੦-

[redacted]

<u>ਸਰਵਨਾਵ-ਮੂਲਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਾਵ, ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਸੰਬੰਧਕ ਆਦਿ ਨਾਲ ਬਣੇ :-</u>

ਉਤਹੀ ੧੦੮੭/੨੩ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਾਜਨੁ ਉਤਹੀ ਠਾਇ॥
ਇਤ ਉਤ ੯੦੬/੨੧ ਇਤਉਤ ਮਾਇਆ ਦੇਖਿ ਪਸਾਰੀ...॥
ਐਥੈ ਓਥੈ ੩੫੫/੬ ਐਥੈ ਓਥੈ ਨਿਬਹੀ ਨਾਲਿ॥
ਜਤ ਕਤ੧੦੨੩/੧੩ ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾ।
ਜਤ੍ਰ ਕਤ੍ਰ੧੧੨੭/੨੫ ...ਜਤ੍ਰ ਕਤ੍ਰ ਤੂ ਸਰਬ ਜੀਆ॥
ਜਿਥੈ ਕਿਥੈ ੯੫੨/੨ ਜਿਥੈ ਕਿਥੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥
ਜਹ ਹੀ ੧੨੩੨/੨੦ ਤਹ ਹੀ ਮਨੁ ਜਹ ਹੀ ਤੈ ਰਾਖਿਆ॥
ਕਤ ਹੀ ੪੧੮/੧੬ ਓਹੁ ਨ ਸੁਣਈ ਕਤਹੀ ਤੁਮ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵਹੁ॥
ਕਤਹੁ ਨ੧੨੯੧/੫ ...ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ।
ਕਿਤੁ ਥਾਇ੫੩/੧੨ ਜਿਸ ਨੋ ਵਾਇ ਸੁਣਾਈਐ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਕਿਤੁ ਥਾਇ॥
ਕਿਤੁ ਨਾਇ੯੪੪/੫ ਕੁਬੁਧਿ ਚਵਾਵੈ ਸੋ ਕਿਤੁ ਨਾਇ।
ਕਿਥਾਊ ੧੪੯/੨੫ ਓਨਾ ਪਿੰਡੁ ਨ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ
ਨ ਦੀਵਾ ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ॥
ਕਿਦੂ ਥਾਵੌ੧੫੬/੧੪ ...ਕਿਦੂ ਥਾਵੌ ਹਮ ਆਏ॥
ਕੋਥਾਊ ੪/੧੫ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥
ਕੋਥਾਇ ੯੫੧/੨੮ ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਪੀਰੈ ਕੋਥਾਇ ਨ ਪਾਈ॥
ਕਿਤੈ ਥਾਇ ੧੪੧੨/੫ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੈ ਥਾਇ॥
ਜਤ ਕੋ ਤਤ ਹੀ੧੨੫੫/੭ਰਤਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗਿਆ
ਜਤ ਕੋ ਤਤ ਹੀ ਆਇਆ॥
ਤਿਥਾਈ੧੦੨੪/੨ ...ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਤਿਥਾਈ ਹੇ॥
ਤਹ ਹੀ ੧੨੩੨/੨੦ (ਦੇਖੋ ਜਹ ਹੀ)
ਤਤ ਹੀ ੧੨੫੫/੭ (ਦੇਖੋ ਜਤ ਕੋ..)

ਜਿਹਧਰਿ੮੪/੪ ਜਿਹਿਧਰ ਦੇਖਾ ਤਿਹਿ ਧਰਿ ਮਉਜੂਦ॥
ਤਿਹਧਰਿ੮੪/੪ (ਦੇਖੋ ਜਿਹਧਰਿ)

...

<u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਗਿਆ ਯੁਕਤ</u>

ਤਿਹੁ ਲੋਇ ੬੨/੧੮ ਤਿਹੁ ਲੋਈ ੭੬੩/੨੬ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ੭੩੦/੫
ਤਿਹੁ ਲੋਕਾ ੩੫੧/੨੩ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ੬੦/੧੪ ਤ੍ਰੈਲੋਕ ੧੧੧੩/੭
ਤ੍ਰੈ ਲੋਈ ੧੧੭੧/੨੭ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ੪੧੮/੨੪ ਚਹੁਦਿਸਿ੧੨੭੫/੧੮
ਦਹਦਿਸ ੬੩੫/੨੬ ਦਹਦਿਸਿ ੧੧੦੯/੨ ਆਦਿ ਅਤੇ ਐਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ।

-o-

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ

ਅਗੈ ਪਿਛੀ ੧੪੯/੨੮ ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ ਅਗੈ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ॥
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ੩੫੮/੧੪ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੁ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ੧੦੪੨/੨੦ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗ. ਸਾਮਾਸਿਕ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਐਸੇ ਸਾਮਾਸਿਕ ਰੂਪ ਦਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸੋਮੇ ਦਾ, ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹੈ :-

ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋੁ ੨੫/੧੪ ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪੇ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋੁ॥

-o-

੩. ਰੀਤੀਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਮੂਲ ਰੂਪ

ਭੇਕਟ ੧੩੪੩/੧੦ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਭੇਕਟ ਸਭਿ ਕਰਮਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀਗਰੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ॥
ਬਾਦਿ ੯੦੬/੧੬ ਸੰਜਮੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨੁ ਬਾਦਿ ਜਇਆਂ॥
ਬਿਰਥਾ੨੨੨/੧੮ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਕਹਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ।
ਚੁਪੈ ੧੨੮੮/੨੦ ਚੁਪੈ ਚੰਗਾ ਨਾਨਕਾ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਹਿ ਗੰਧੁ॥
ਧੁਕਿ ੧੦੧੫/੧੬ ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ॥
ਭਲਾ ੫੬੬/੨ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਲਿਖਾਈਐ॥
ਜੋਰੀ ੭੨੨/੨੨ ...ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥(ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ)

...

ਸਾਧਿਤ

ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਇਉ ੮੭੭/੧੨ ਜੀਵਤਿਆ ਇਉ ਮਰੀਐ॥
ਇਵ ੯੩੮/੮ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥
ਏਵ ੮੫੪/੧ ਨਾਨਕ ਏਵ ਨ ਜਾਪਈ ਕੋਈ ਖਾਇ ਨਿਦਾਨਿ॥
ਏਵੈ ੧੨੪੨/੧੨ ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਜੀਵੈ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥
ਏਤੁ ੮੭੮/੯ ਸੁਰਤੀ ਸੁਰਤਿ ਰਲਾਈਐ ਏਤੁ॥

ਕਿਉ ੫/੧ ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥
ਕਿਵ ੫/੧ (ਵੇਖੋ ਕਿਉ)
ਕੇਵ ੬੬੦/੯ ਤੁਧੁ ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਕੇਵ ਰਹਾ॥
ਕੈਸੇ ੯੦੬/੨ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ॥
ਕੈਸਾ ੨੨੧/੨੨ ਬੈਸਿ ਸੁਘੜਾ ਮਹਿ ਆਖਉ ਕੈਸਾ॥
ਜਿਉ ੪੧੬/੭ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਦਇਆਲਾ।
ਜਿਵ ੧੩੩੧/੯ ਜਿਵ ਆਇਆ ਤਿਵ ਜਾਇਸੀ ਕੀਆ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾ
ਜੇਵ ੪੩੮/੧ ਜੇਵ ਸਾਇਰ ਦੇਹ ਲਹਰੀ ਬਿਜਲ ਜਿਵੈ ਚਮਕਏ॥
ਜਿਵੈ ੪੩੮/੧ (ਵੇਖੋ ਜੇਵ)
ਜੇਤੁ ੮੭੮/੯ ਤਨੁ ਕਰਿ ਤੁਲਹਾ ਲੰਘਹਿ ਜੇਤੁ ।
ਜਾਵੈ ੧੨੪੨/੧੨ (ਵੇਖੋ ਏਵ)

ਤਿਉ ੪੧੬/੭ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਦਇਆਲਾ॥
ਤਿਵ ੧੩੩੧/੯ (ਵੇਖੋ ਜਿਵ)
ਤਿਵੈ ੧੧੯੯/੧੧ ਜਿਉ ਤੂ ਰਾਖਹਿ ਤਿਵੈ ਰਹਾਉ॥
ਤਬਾ ੯੯੩/੫ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਬਾ ਫਿਰੁ ਨਾਏ॥

ਆਪੁ ੧੨੪੧/੧੪ ਹੁਕਮਿ ਰਹਾਏ ਆਪਣੈ ਮੂਰਖੁ ਆਪੁ ਗਣੇਇ॥

• • •

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼

ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ ਸਰਵਨਾਂਵ, ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਸੰਬੰਧਕ, ਨਾਂਵ ਆਦਿ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਏ ਸਮਾਸਿਕ ਰੂਪ :-

ਇਵਹੀ ੧੨੪੪/੨੨ ਧਨਵੰਤਾ ਇਵ ਹੀ ਕਹੈ ਅਵਰੀ ਧਨ ਕਉ ਜਾਉ॥
ਇਉਕਿਉ ੩੫੬/੨੭ ਇਉ ਕਿਉ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵਾ॥
ਕਿਉਕਰਿ੯੪੪/੭ ਕਿਉਕਰਿ ਬੂਝੈ ਪਾਵੈ ਪਾਰ॥
ਕਿਵਕਰਿ ੪/੨੮ ਕਿਵਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ
ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥
ਕਵਨਮੁਖਿ ੯੪੩/੧੪ ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਸੂਰਜੁ ਤਪੈ ਤਪਾਇਆ॥
ਕਾਹੇ ਕਉ ੯੪੦/੧ ਕਾਹੇ ਕਉ ਤੁਧੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ॥
ਕਾਹੇ ਕੂ ੧੨੯੧/੨੧ ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥
ਕਿਤ ਕਉ ੨੫/੨ ਕਿਤ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ॥
ਕਿਵ ਨ ੫੫੮/੧੦ ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ...॥
ਕਿਵੈ ਨ ੯੦੬/੨ ਜਤਨ ਕਰੈ ਬਿੰਦੁ ਕਿਵੈ ਨ ਰਹਾਈ॥

ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ

ਈ ਦਿਨੀ ੭੨੧/੯ ...ਮਮ ਈ ਦਿਨੀ ਅਹਵਾਲ॥

• • •

ਬਿਧਿ ਨਾਲ

ਇਹ ਬਿਧਿ ੭੯੦/੧੫ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਛੁਟੀਐ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥
ਇਨ ਬਿਧਿ ੭੨੮/੭ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ
ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ॥
ਇਨ੍ਹਿ ਬਿਧਿ ੭੨੮/੯ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਸੇਵੇ ਇਨ੍ਹਿ ਬਿਧਿ
ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਤੁ ਰਹੈ॥
ਇਨੁਬਿਧਿ ੭੩੧/੨ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੋ ਸਹੁ ਤੇਲੀ ਇਨੁਬਿਧਿ
ਪਿਰੁ ਰਹਾਵਾ॥
ਇਤੁ ਬਿਧੀ੨੪/੩ ਮਾਲ ਕੈ ਮਾਣੈ ਰੂਪ ਕੀ ਸੋਭਾ
ਇਤੁ ਬਿਧੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ੪੩੬/੨੪ ਤਿਤੁ ਅਗਮ ਤਿਤੁ ਅਗਮਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ
ਜਾਈਐ ਰਾਮ॥
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ੬੭੭/੬ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ੨੩/੧੮ ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ॥
ਸਭ ਬਿਧਿ ੧੧੦੯/੨੭ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਕਰਤਾ ਸਭ ਬਿਧਿ
ਜਾਣੈ॥

ਕਿਤੁ ਦੀ ਪੁੰਨਰੁਕਤੀ ਕਰਕੇ :-

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ੯੪੬/੨ ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥

- - - -

ਅਖੀ ਪਰਣੈ ੧੨੪੧/੨੬ ਅਖੀ ਪਰਣੈ ਜੇ ਫਿਰਾਂ ਦੇਖਾਂ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ॥
ਮੁਖਿ ਧਿਆਣੈ੧੦੧੦/੧੭ ਮੁਖਿ ਧਿਆਣੈ ਧਨ ਖੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਦੇਖੁ।

ਭਾਇ ਨਾਲ :-

ਇਕ ਭਾਇ੮੪੩/੧੭ ਇਕ ਭਾਇ ਇਕਮਨਿ ਨਾਮੁ ਵਸਿਆ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮ ਮੇਲੀਆ॥
ਏਕ ਭਾਇ੧੧੮੭/੨੬ ਨਹ ਅਸਥਿਰੁ ਦੀਸੈ ਏਕ ਭਾਇ।
ਏਕੈ ਭਾਇ ੯੩੬/੨੩ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੈ ਭਾਇ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ੧੮/੨੬ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ ਮੁਠੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

ਸਹਜ ਭਾਇ੩੫੩/੨੭ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਸਹਜ ਭਾਇ
ਲਿਵ ਲਾਏ॥

...

ਸੁਖ ਭਾਇ੯੩੭/੧੦ ਸਬਦਿ ਮਹਲੀ ਖਰਾ ਤੂ ਖਿਮਾ ਸਚੁ ਸੁਖ ਭਾਇ॥
ਸਚ ਭਾਇ ੨੨/੯ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੂੜੁ ਨ ਭਾਵਈ ਸਚਿ ਰਤੇ ਸਚ ਭਾਇ॥
ਸਤਿਗੁਰਭਾਇ੫੯੭/੨੩ ਸਾਕਤ ਪ੍ਰਭੁ ਨ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਪਾਈਐ
ਸ-ਤਿਗੁਰ ਭਾਇ॥
ਖਸਮੈ ਭਾਇ੪੭੪/੨੩ ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਜੇ ਚਲੈ ਖਸਮੈ ਭਾਇ॥
ਗੁਰਭਾਇ ੬੨/੨੦ ਸਾਧੂ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਜਨੈ ਸੰਤੋਖੁ ਵਸੈ ਗੁਰ ਭਾਇ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਇ੧੦੩੯/੫ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਿ ਰਾਤਾ ਕੇਵਲ ਬੈਰਾਗੀ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਇ
ਸੁਭਾਇਆ॥
ਪਿਰ ਭਾਇ੬੩੭/੧੩ ਬਈਅਰਿ ਬੋਲੈ ਮੀਠੁਲੀ ਭਾਈ
ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਪਿਰ ਭਾਇ॥
ਭੈ ਭਾਇ ੫੦੫/੨੭ ਭੈ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਤਰੁ ਭਜਨੁ ਮਨਾ ਚਿਤ
ਲਾਇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ॥

ਭਗਤਿ ਭਾਇ੧੦੨੧/੧੩ ਆਪੇ ਮੁਕਤਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਵਰ ਦਾਤਾ
ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ਹੇ॥
ਮਨ ਭਾਇ ੯੦੩/੧੪ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਰਵੈ ਮਨ ਭਾਇ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਇ੯੯੯/੧੩ ਬੂਡੀ ਘਰੁ ਘਾਲਿਓ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਇ ਚਲੋ॥
ਜਬ ਮਨ ਕੇ ਭਾਇ੧੨੩੭/੧੯ ਲੇਖਾ ਲਿਖੀਐ ਮਨ ਕੇ ਭਾਇ॥

ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਾਲ, ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਭਾਇ' ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ:

ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ੧੩੪੪/੮ ਗਣਤ ਨ ਗਣੀ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਾ ਬੋਲੀ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ।
ਭਾਇ ਸੁਭਾਏ ੭੬੫/੧ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਜਾਤਾ ਤੂ ਸੋਈ ਮਿਲਿਆ ਭਾਇਸੁ
ਭਾਇ ਸੁਭਾਏ॥

-o-

ਲਗਾਤਾਰ ਇਕੋ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਇਕ ਪੈਰ੧੨੪੧/੧੧ ਪੁਰੀਆ ਖੰਡਾ ਸਿਰਿ ਕਰੇ ਇਕ ਪੈਰਿ ਧਿਆਏ॥
ਇਕ ਮਨਿ੪੩੮/੧੧ ਜਿਨ੍ਹ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਇਆ
ਤਿਨ੍ਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰਿ ਜੀ॥

-o-

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਮੂਲਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼

ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਾਲ :-

ਜਿਉ ਜਿਉ੧੪੪/੧੮ ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਚੇ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਇ ਗਿਰਾਹ।
ਜਿਵ ਜਿਵ ੮/੯ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥
ਤਿਵ ਤਿਵ ੪/੧੪ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥
ਤਿਉ ਤਿਉ੧੪੪/੧੯ (ਵੇਖੋ ਜਿਉ ਜਿਉ)
ਤਿਵੈ ਤਿਵ ੮/੯ (ਵੇਖੋ ਜਿਵ ਜਿਵ)

. . .

ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਦੇ ਦੁਹਰਾ ਨਾਲ :-

ਨਾ ਨਾ(ਕਰਤ)੯੩੪/੨੮ ਨਾ ਨਾ ਕਰਤ ਨ ਛੂਟੀਐ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ।

ਅਨੁਕਰਣਮੂਲਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਕੇ :-

ਥਰ ਥਰ੯੩੪/੧੪ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪਿ ਜੀਅੜਾ ਥਾਨ ਵਿਹੂਣਾ ਹੋਇ॥
ਭੜ ਭੜ੧੦੨੬/੬ ਭੜ ਭੜ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰੁ ਦੇ ਲਹਰੀ...॥
ਭੜਵਾਉ ੧੫੩/੮ ਅਗਨਿ ਪਾਣੀ ਬੋਲਿ ਭੜਵਾਉ॥

੪. ਕਾਰਣਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਸਰਵਨਾਂਵ-ਮੂਲਕ

ਕਾਇ ੫੫੭/੧੧ ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣਿ ਕੂਕੇ ਕਾਇ॥
ਕਾਇਚ੯੯੧/੨੪ ਮੂੜੇ ਕਾਇਚ ਭ੍ਰਮਿ ਭੁਲਾ॥
ਕਾਇਤੁ੪੧੭/੧੨ ਤਾਂ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ।
ਕਾਹੀ ੫੯੮/੧੨ ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਲੋਭ ਬਹੁ ਝੂਠੇ ਬਾਹਰਿ ਨਾਵਹੁ ਕਾਹੀ ਜੀਉ॥
ਕਾਹੇ ੨੩/੨੩ ਕਾਹੇ ਗਰਬਸਿ ਮੂੜੇ ਮਾਇਆ॥
ਕਿਉ ੯/੨੪ ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥
ਕੇਹੇ ੯੦੨/੨੬ ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ॥
ਕਿਤੁ ੧੦੧੦/੧੩ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਿ॥

-o-

੫. ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਣਾ ੯੩੪/੩ ਣਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਕਿਸੁ ਗਹੀ ਣਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗੁ॥
ਨ ੯੦੫/੧ ਦੁਬਿਧਾ ਰਾਤੇ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵਹਿ॥
ਨਹ ੯੯੨/੨ ਮੀਨ ਕੀ ਚਪਲ ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਮਨੁ ਰਾਖੀਐ
ਉਡੈ ਨਹ ਹੰਸੁ ਨਹ ਕੰਧੁ ਛੀਜੈ॥
ਨਹਿ੧੨੭੩/੧੧ ਚਕਵੀ ਨੈਨ ਨੀਂਦ ਨਹਿ ਚਾਹੈ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਨੀਂਦ ਨ ਪਾਈ॥
ਨਹੀ੧੧੯੦/੮ ਸਗਲੀ ਭੂਲੇ ਨਹੀ ਸਬਦੁ ਅਚਾਰੁ॥
ਨਨ ੧੩/੫ ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ
ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੁੋਹੀ॥
ਨਨਾ ੧੩/੫ (ਵੇਖੋ ਨਨ)
ਨਾ ੨੩/੨ ਖੋਟੇ ਪੋਤੈ ਨਾ ਪਵਹਿ ਤਿਨ ਹਰਿਗੁਰ ਦਰਸੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਨਾਹਿ ੭੨/੫ ਪਰਤਾਪੁ ਲਗਾ ਦੋਹਾਗਣੀ ਭਾਗ ਜਿਨਾ ਕੇ ਨਾਹਿ ਜੀਉ।
ਨਾਹੀ ੭੬/੬ ਅਖੀ ਅੰਧੁ ਜੀਭ ਰਸੁ ਨਾਹੀ ਰਹੇ ਪਰਾਕਉਤਾਣਾ॥
ਨੀਮ੍ਹਿ੪੧੮/੨੫ ਵਸੁ ਬੀਤਾ ਮੈ ਨੀਮ੍ਹਿ ਕੋ ਕੇ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ॥
ਨੀਮ੍ਹੀ੪੧੮/੨੪ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਢੂਢੀਆ ਕੋ ਨੀਮ੍ਹੀ ਮੈਡਾ॥
ਨਿਰਤਿ੮੭੮/੧੬ ਨਿਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ਗਣੀ ਸਹੰਸ॥

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਹਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਹਨ:-

ਮਤ ੨੪੨/੧੩ ਮੈ ਮਤ ਜੋਬਨਿ ਗਰਬਿ ਗਾਲੀ ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਏ।
ਮਨਹਿ੩੪੯/੨੨ ਆਪੇ ਦੁਰਮਤਿ ਮਨਹਿ ਕਰੇਇ॥

...

੬. <u>ਨਿਸ਼ਚਯਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ</u>

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਨਿਸੰਗ ੬੪੨/੧੭ ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ਤੈ ਵਸੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗ॥
ਨਿਸੰਗੁ ੧੪੫/੯ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗੁ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਈਐ॥
ਨਿਹਚਉ ੧੦੩੪/੨੦ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਨਿਹਚਉ ਹੋਵੈ॥

• • •

<u>ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ</u>

ਨ...ਮੂਲੇ ੧੦੨੮/੨੮ ਨਾਨੇ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖੀਐ ਮੂਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਿਖੁ ਵੀਚਾਰਾ ਹੇ॥
ਮੂਲੇ ਨ ੧੪੧੨/੭ ਸਭ ਬਿਨੁ ਸਾਖੀ ਮੂਲੇ ਨ ਬਾਕੀ॥
ਮੂਲੇ ਨਾਹਿ ੭੨੯/੨੦ ਸਹਸਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹਿ ਸਰਪਰ ਤਾਰਸੀ॥
ਨ.... ਕਦੇ ਨਾਹਿ ੧੧੯੮/੧੩ ਤੂ ਅਭੁਲੁ ਨ ਭੂਲੌ ਕਦੇ ਨਾਹਿ॥

-o-

੭. <u>ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ</u>

ਇਸਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਅਤਿ ੯੪੨/੧੩ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਨੂਆ ਅਤਿ ਡੋਲਾਇ॥
ਅਧਿਕ੯੨੪/੧੦੬੩੭/੧੪ ਈਧਨੁ ਅਧਿਕ ਸਕੇਲੀਐ ਭਾਈ ਪਾਵਕ ਰੰਚਕਪਾਇ
ਰੰਚ ੯੩੪/੧੦ ਤਨੁ ਧੁਰਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੈ ਤਿਨ ਕਉ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਰੰਚ॥
ਰੰਚਕ੬੩੭/੧੬ (ਦੇਖੋ ਅਧਿਕ)
<u>ਭੋਰੀ</u>੧੦੧੪/੨੩ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਖੰਨੀਐ ਕੀਤੀ
ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ॥
ਕਿਛੁ ੩੫੦/੫ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਜਾਣੈ ਮਿਹਮਾਨੁ॥
ਤਾ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ॥
ਕਿਛੁ੧੨੮੨/੪ ਤਿਸਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ॥
ਥੋੜੀ ੩੫੪/੨੬ ਅਖਰ ਬਿਰਖ ਬਾਗ ਭੁਇ ਥੋੜੀ ਸਿੰਚਿਤ ਭਾਉ ਕਰੇਹੀ॥
ਬਹੁ ੨੨੨/੭ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਪਿਰ ਬਾਨੇ ਹਾਰੀ॥
ਬਹੁਤੁ ੬੧/੨ ਅਖਰ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭੁਲੀਐ ਭੇਖੀ ਬਹੁਤੁ ਅਭਿਮਾਨੁ॥
ਬਹੁਤਾ ੨੪/੨੪ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੁ॥
ਬਹੁਤੀ ੩੫੪/੧੫ ਖਾਣ ਜੀਵਣ ਕੀ ਬਹੁਤੀ ਆਸ॥

• • •

<u>ਸੰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ੇਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਸਾਮਾਸਿਕ ਰੂਪ :-</u>

ਤਿਲ ਕਾ ੪/੨੧ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ॥
ਤਿਲੁ ਨ ੧੦੨੨/੭ ਸਭਸੈ ਦਾਸਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ॥
ਤ੍ਰਿਣੁ ਨ ੧੨੪੧/੨੫ ਤ੍ਰਿਣੁ ਨ ਪਾਇਓ ਬਪੁੜੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਗਵਾਰ॥

-o-

ਤਾਕੀਦ ਸੂਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ : ਹੀ ਭੀ ਅਪਿ

ਜਦ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁ.ਗ੍ਰ.ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

੧. ਹੀ

-ਹੀ ਕਬਹੀ ੧੧੨੭/੧੩ ਬਿਨੁ ਗੁਰਸਬਦ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਕਬਹੀ...॥
-ਹੇ ਕਬਹੇ ੧੧੧੦/੬ ਨਾਨਕ ਮੂਰਖੁ ਕਬਹਿ ਨ ਚੇਤੈ...।
-ਹੁ ਕਬਹੁ ੧੧੨੬/੨ ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਕਬਹੁ ਨ ਛੂਟਸਿ...॥
-ਹੂੰ ਕਬਹੂੰ ੧੨੫੭/੧੦ ਕਬਹੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਖਿਆ ਭੈਣ॥
-ਹੂ ਕਬਹੂ ੧੧੬੯/੩ ਰੇ ਮਨ ਲੇਖੈ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਇ॥

ਇਹ ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ, ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਸੂਚਕ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ :-

ਸੰਗਿਆ ਨਾਲ

ਮਨ ਹੀ ਤੇ ੧੧੧੧/੮ ਹਰਿ ਰਹਿਆ ਸੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ
ਮਨ ਹੀ ਤੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥

ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ

ਤੁਝ ਹੀ ਤੇ ੧੨੮੩/੨੩ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੇਦਨੀ ਤੁਝ ਹੀ ਤੇ ਹੋਈ॥
ਕਿਨ ਹੀ ੧੨੮੫/੧੪ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਆਚਾਰੁ ਨ ਕਿਨਹੀ ਪਾਇਆ॥

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਾਲ

ਸਦ ਹੀ ੧੨੭੩/੨੧ ਪ੍ਰਿਉ ਨਾਲੇ ਸਦ ਹੀ ਸਚਿ ਸੰਗੇ ਨਦਰੀ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਈ।
ਤਬ ਹੀ ੧੨੭੪/੨੫ ਸਹਜ ਮਿਲਿਆ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ...॥
ਉਤ ਹੀ ੧੨੫੫/੮ ਬਿਸਟਾ ਕੀਟ ਭਏ ਉਤ ਹੀ ਤੇ ਉਤ ਹੀ ਮਾਹਿ
ਸਮਾਇਆ॥
ਤਹ ਹੀ ੧੧੦੮/੨੭ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ
ਜਾਈਐ॥
ਜਹ ਹੀ ੧੨੩੨/੨੦ ਤਹ ਹੀ ਮਨੁ ਜਹ ਹੀ ਤੈ ਰਾਖਿਆ...॥

...

ਭੂੱਤਕਾਲ ਬੋਧਕ

ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਦੇਖਤ ਹੀ ੧੧੯੭/੧੫ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ..॥

ਤੁਲਨਾ ਬੋਧਕ

ਸੰਬੰਧਕ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਯੋਗ :-

ਹੂ ੧੦੧੪/੧੦ ਕਾਲੀ ਹੂ ਧਉਲੇ..ਸੁਰਤਿ ਭਈ ਕਾਲੀ ਹੂ ਧਉਲੇ
ਕਿਸੈ ਨ ਭਾਵੈ ਰਖਿਓ ਘਰੇ॥
੧੫/੧੨ ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥

ਨਿਸ਼ਚਯਾਰਥਕ

ਹੂ ੧੨੪੦/੨੦ ਨਾਨਕ ਭੁਲੀਆ ਭਸੁ ਰੰਗੁ ਭਸੁ ਹੂ ਭਸੁ ਖੇਹ॥
ਹੂ ੧੨੯੧/੫ ...ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੂ ਨ ਜਾਇ॥

-o-

੨. ਭੀ

ਭਿ ੧੨੯੧/੨੧ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
ਭੀ ੧/੪ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਭੀ॥

-o-

੩. ਅਪਿ

ਪੁਨਰ ਨਾਲ :-

ਪੁਨਰਪਿ ੨੨੪/੨ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉ॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕ

-੦-

ਪ੍ਰਾ.ਭਾ.ਆ.ਭਾ. ਦੇ ਕਾਰਕ-ਚਿਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਜਯਾਂ ਦੇ ਮੂਲਰੂਪਾਂ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਕਾਰਣ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।[1] ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਜਯਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ। ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਰਥਾਤ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰਾਂ, ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਆ.ਭਾ.ਆ.ਭਾ. ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ - ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਚਿਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵ-ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਵਰਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਇਸਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਕ ਕਹਿਆ ਹੈ। (ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਰਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)।

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ

(-ਨੇ) ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਲਈ ਚਿਹਨ 'ਨੇ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-'ਆਪੀ ਨੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ'(੫੮੦/੧੦) ਅਤੇ 'ਆਪੀ ਨੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿ'-(੧੨੭੯/੯) ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

'ਨੇ - ਨੇ' ਚਿਹਨ ਦੇ ਨਿਕਾਸ[2] ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹੈ।

---

੧. "(ਜਦ) ਮ.ਭਾ.ਆ.ਭਾ.ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ, ਭੀ ਸਮੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋ ਗਈ (ਤਾਂ) ਇਸਦੇ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾ.ਭਾ.ਆ.ਭਾ.ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਘਟਣ ਲੱਗੀ। ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਭਕਤੀਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਤੋਂ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲਇਆ ਜਾਣ ਲਗਾ। (ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ) ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਜਯ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਕਾਲ ਤਕ ਇਤਨੀ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਵਸ਼ਕ ਹੋ ਗਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਅਨ੍ਯ ਕਾਰਕਾਂ ਲਈ ਭੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚਲ ਪਇਆ।" (ਪੰ.ਅਨੁ.ਲੇਖਕ) ਪੰ:੪੩੭ ਹਿੰ.ਭਾ.ਕਾ ਉ.ਵਿ. - ਡਾ.ਉ.ਨ.ਤਿਵਾਰੀ

੨. "(ਗ੍ਰੀਅਰਸਨ ਤੇ ਟ੍ਰੰਪ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਵਿਭਕਤੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਏਨ' ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ...ਬੀਮਜ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਰਣਕਾਰਕ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ 'ਨੇ' ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ," ਪੰ:੧੯੭ ਪੰ.ਭਾ.ਦਾ ਵਿਕ.

- ਡਾ.ਵਿ.ਭਾ.ਅਰੁਣ

ਕੇਲਾਗ ਹਿੰਦੀ 'ਨੇ' ਦਾ ਵਿਕਾਸ[1] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਲਗਨ ਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਨੇ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਬੀਮਜ਼ ੧੬ਵੀਂ ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਅਥਵਾ ੧੬ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, "ਗੋਰਖਨਾਥ ਵਿੱਚ 'ਨੇ', 'ਨੈਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਰਮ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਲਈ ਨਹੀਂ"।[2]

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ 'ਆਪੀਨੇ' ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਦੋ ਥਾਈਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਰੰਭ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

-o-

ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਕਾਰਕ

(ਨੋ) ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ 'ਨੂੰ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਵਰਤੋਂ 'ਨੋ' ਅਤੇ 'ਕਉ' ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਕੋ' ਦੀ, 'ਕੂ, ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿਉ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। 'ਕੂ' ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਅਤੇ 'ਨੂੰ' ਦੋ ਵਾਰੀਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। 'ਨੂੰ' ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ ਇਸੇ 'ਨੋ' ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਨੂੰ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

(ਕੋ) 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਜ ਵਿੱਚ 'ਕੋ' ਸਰਵਾਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੂਪ ਹੈ।'[3] ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਕੌ, ਕੈ, ਕੌਂ, ਕੂੰ, ਕੂ ਹਨ। 'ਕੋ' ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਭੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦ ਹੈ।[4]

---

੧. " ਸੰ.ਲਗਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਲਗਿਅਓ ਤੋਂ ਹਿੰ.ਲਗਿ,ਨੇ,ਲੇ,ਨੇ...ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਇਸੇ ਇਸ ਰੂਪ ਮੇਂ ਯਦਿ ਰੱਖਾ ਜਾਏ ਤੋ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਸੰ.ਲਗ੍ ਧਾਤੂ ਕਾ ਭੂਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਲਗਨ + ਕ: ਤੋਂ ਪ੍ਰਾ.ਲਗਿਓ ਤੋਂ ਲਗਿੱਗਅ ਤੋਂ ਲਾਗਿਅ(ਤੋਂ ਲਾਗੀ ਤੋਂ ਲਾਈ) ਤੋਂ ਲਾਗਿ ਤੋਂ ਲਾਇ ਤੋਂ ਨੇ (ਤੋਂ ਨੇ) ਤੋਂ ਲੇ ਤੋਂਨੇ। ਯੋ ਇਸ ਮਤ ਮੇਂ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਠੋਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੈ, ਅਤ: ਇਸੇ ਭੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ।"
ਪੰ:੧੬੬ ਖੰਡ ਦੋ ਹਿੰ.ਭਾ.- ਡਾ.ਭੋ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ

ਨੋਟ (ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕਿਨਿ ਤੋਂ 'ਕਿਨਹੀ' ਤੋਂ 'ਕਿਨੇ' ਅਤੇ 'ਤਿਨਿ' ਤੋਂ 'ਤਿਨ ਹੀ' ਤੋਂ 'ਤਿਨੇ' ਬਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ 'ਨੇ' ਦੀ ਉਤਪਤੀ '-ਨਿ+ਹੀ' ਤੋਂ ਅਥਵਾ ਕਿਨੇ, ਤਿਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਭੀ ਸੰਭਵ ਹੈ) ਲੇਖਕ

੨. ਪੰ:੧੬੭ ਖੰਡ ਦੋ ਹਿੰ.ਭਾ.- ਡਾ.ਭੋ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ

੩. ਪੰ:੮੬ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

੪. ਪੰ.੧੬੮ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਭੋ.ਨਾ.ਤਿਵਾਰੀ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕਉ,ਕੋ,ਕੂ,ਕੂੰ,ਕੌ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਉ,ਹੇਤਿ,ਕਾਰਣਿ ਕਾਰਨਿ ਤਾਈ,ਤਾਂਈ,ਜੋਗੁ,ਕੇ ਅਤੇ ਵਿਟਹੁ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਨ ਰਲ-ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਨੋ ੧੩੪੩/੨੦ ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਧਾਤੁ॥ਇਸ ਨੋ ਵਿਆਪੈ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪੁ॥
ਕੋ ੫੯੬/੩ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੋ ਬੇਟਾ ਨੀਕਾ ਸਸੁਰੈ ਚਤੁਰੁ ਜਵਾਈ॥
ਕੌ ੫੯੬/੪ ਬਾਲ ਕੰਨਿਆ ਕੌ ਬਾਪੁ ਪਿਆਰਾ ਭਾਈ ਕੌ ਅਤਿ ਭਾਈ।
ਕਉ ੮੭੮/੩ ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ...॥
ਕੂ ੧੨੯੧/੨੧ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ।
ਓਹੀ ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ।
ਕੂੰ ੧੪੧੦/੭ ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ॥
ਸਿਉ ੨੨੯/੫ ਅੰਧੇ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ ਕਿਆ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਹੀਐ॥
ਹੇਤਿ ੨੨੪/੧੫ ਸੰਤ ਹੇਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ।
ਕਾਰਣਿ ੪੧੭/੨੪ ਇਸੁ ਜਰੁ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ...॥
ਕਾਰਨਿ ੯੯੦/੧੫ ਚੰਦ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ।
ਤਾਈ ੮੭੭/੧੪ ਪਰੁ ਛੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੇ ਤਾਈ॥
ਤਾਂਈ ੧੨੭੩/੧੮ ਖਿਨੁ ਤਿਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਪਲੁ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮਰਨੁ ਜੀਵਨੁ ਤਿਸੁ ਤਾਂਈ॥
ਜੋਗੁ ੧੪੧੨/੧੨ ਮਨ ਮਹਿ ਝੂਰੈ ਰਾਮ ਚੰਦੁ ਸੀਤਾ ਲਛਮਣ ਜੋਗੁ॥
ਨੋ ੭੧/੨੬ ਸਭੁ ਨਾਵੈ ਨੋ ਪਰਤਾਪਦਾ॥

ਕਉ ੮੭੮/੪ ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ...॥
ਕੇ ੫੫/੧੫ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਣੈ...॥
ਵਿਟਹੁ ੭੨/੧੮ ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਘੁਮਾਇਆ॥

-ਚਲੇ-

ਕਰਣਕਾਰਕ

ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸੰਬੰਧਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਸਉ ੧੦੪੩/੨੧ ਪਾਖੰਡ ਧਰਮੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਸਉ...॥
ਸਿਉ ੩/੧੩ ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ।
ਸੇਤੀ ੩/੧੪ ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥
ਸੇ ੧੩੩੧/੧੩ ਨਾਨਕੁ ਜਨ ਕੈ ਸੌਹੁ ਸੇ ਬੇ ਭਾਵੈ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
ਸਾਥਿ ੫੫/੧੭ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਹੋਰਿ ਫਾਥੇ ਚੋਗੈ ਸਾਥਿ॥
ਸੰਗਿ ੪੧੬/੧੮ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਭਗਤਾ ਹਰਿ ਸੰਗਿ॥

ਸੰਗੇ ੭੬੬/੨੬ ਸਾਜਨ ਰਾਤੇ ਸਚ ਕੇ ਸੰਗੇ...॥

ਨਾਲਿ ੧੯/੧੦ ਨਾਨਕ ਪੇਡੂ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਸਹਿ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ॥

ਨਾਲੇ ੫੮੧/੧੩ ਦੁਖ ਸੁਖੁ ਦੀਆ ਜੇਤਾ ਕੀਆ ਸੋ ਨਿਬਹੈ ਜੀਅ ਨਾਲੇ॥

ਸੰਗਿ ੬੬੨/੪ ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰਣਾ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥

ਸਣੁ ੧੫੨/੨੬ ਸਣੁ ਕੀ ਸਾਰਾ ਵਿਥਿਆ...॥

ਸਣੈ ੧੨੪੪/੬ ਲਸਕਰ ਸਣੈ ਦਮਾਮਿਆ ਛੂਟੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰ॥

ਸਮੇਤਿ ੨੨੪/੨੫ ਛੂਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੇਤਿ॥

'ਰਜੀ— ਰਾ ੧੪੪/੫ ਤਜਾ ਰਾ ਏਕ ਆਸ ਵਸੇ"

(ਸਣੈ ਤੇ ਸਮੇਤਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ)।

-੦-

ਅਪਾਦਾਨ ਕਾਰਕ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਪਾਦਾਨ ਕਾਰਕ ਸਾਨੁਨਾਸਿਕ ਚਿਹਨ ਤੋਂ, ਥੋਂ, ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਤੇ ਅਤੇ ਤੇ ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਉ, ਦੂ, ਹੂ, ਹੁ, ਪਾਸਹੁ, ਪਹਿ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:- ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ- ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਸਿਉ ੧੧੮੭/੧੦ ਜਗ ਸਿਉ ਤੂਟੀ ਝੂਠ ਪਰੀਤਿ॥

ਤੇ ੧੨੮੯/੮ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਆ ਕਹਾ ਏਹੁ ਜਾਣੁ॥

ਤੇ ੪੭੪/੧ ...ਕਲ ਆਪੇ ਹੀ ਤੇ ਧਾਰੀਐ॥

ਦੂ ੭੬੨/੮ ਇਕ ਦੂ ਇਕ ਚੜੰਦੀਆ...॥

ਹੂ ੭੦੩/੨੩ ਹਿਕ ਹੂ ਹਿਕਿ ਚਾੜੇ...॥

ਹੁ ੧੦੧੪/੧੦ ਸੁਰਤਿ ਗਈ ਕਾਲੀ ਹੁ ਧਉਲੇ...॥

ਪਾਸਹੁ ੧੨੪੩/੧੩ ਤੈ ਸਹ ਪਾਸਹੁ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ॥

ਪਹਿ ੫੦੪/੮ ਅਬ ਤਬ ਅਵਰੁ ਨ ਮਾਗਉ ਹਰਿ ਪਹਿ॥

-੦-

ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਕ

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

ਮਧੇ ੯੦੫/੧ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਜਨੁ ਆਪਾਰੁ॥

ਮਹਿ ੭੯੫/੫ ਜੈਸੇ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਉ ਰਜਾਈ॥

ਮਾਹਿ ੭੬੬/੨੭ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਾਜਨ ਕਰਹਿ ਰਲੀਆ...॥

ਮਾਹੀ ੭੬੬/੨੭ ਸਾਜਨ ਰਤੇ ਸਚ ਕੇ ਸੰਗੇ ਮਨ ਮਾਹੀ॥

ਮਾਹੀ ੧੨੭੪/੧੦	...ਸਰਪਨਿ ਡਸੇ ਦੂਜਾ ਮਨ ਮਾਹੀ॥
ਮਾਹੇ ੨੪੩/੨	ਸੁਣਿ ਨਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ ਏਕਲੜੀ ਬਨ ਮਾਹੇ॥
ਮਝਿ ੧੧੯੦/੫	ਮਨਮੁਖਿ ਭਰਮਿ ਮਝਿ ਗੁਬਾਰ॥
ਮੰਝਿ ੧੪੮/੧੭	ਮਹਲਾ ਮੰਝਿ ਨਿਵਾਸੁ...॥
ਮੰਝ ੧੧੦੮/੧	ਬਨ ਫੂਲੇ ਮੰਝ ਬਾਰਿ...॥
ਮੰਝਾਰਿ੧੦੦੯/੧੮	ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ ਲਾਦਿਆ ਦੀਆ ਸਮੁੰਦ ਮੰਝਾਰਿ॥
ਮਝਾਰਾ੧੦੩੦/੧੦	...ਬਹੁੜਿ ਨ ਗਰਭ ਮਝਾਰਾ ਹੇ॥
ਮਝਾਰਿ੬੩੬/੧੫	...ਹੁਕਮੇ ਉਦਰ ਮਝਾਰਿ॥
ਮਝਾਰੀ੫੯੮/੪	...ਬਹੁੜਿ ਨ ਗਰਭ ਮਝਾਰੀ ਜੀਉ॥
ਮਝਾਰੇ ੧੦੨੬/੨੫	ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਰਤੇ ਉਦਰ ਮਝਾਰੇ॥
ਮੇ ੨੩/੨੭	ਦਸ ਅਠਾਰ ਮੇ ਅਪਰੰਪਰੋ ਚੀਨੈ ਕਹੇ ਨਾਨਕੁ ਇਵ ਏਕੁ ਤਾਰੇ।
ਵਿਚਿ ੧੨੪੦/੧੫	ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮਣੁ ਦੁਖਿ ਮਰਣੁ...॥
ਵਿਚਹੁ ੧੫੦/੩	ਪਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਰਤਨ ਉਪੰਨੇ॥
ਅੰਤਰਿ ੭੫/੨੪	ਰਾਮਨਾਮੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਨਾਹੀ...॥
ਅੰਤਰੇ ੭੬੭/੧੨	...ਸੁ ਮਹਲੁ ਮਹਲਾ ਅੰਤਰੇ॥
ਅੰਦਰਿ ੪੭੨/੨੦	ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ॥
ਨਿਰੰਤਰਿ੪੧੨/੨੭	ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਆਪੇ ਆਪਿ॥
ਭੀਤਰਿ ੭੪/੨੫	[illegible]ਾਮਹਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ...॥
ਪੈ ੪੭੫/੮	ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ ਪੈ ਸਵਨ੍ਹਿ...॥
ਉਪਰਿ ੯੦੪/੧੯	ਸਭਸੈ ਉਪਰਿ ਗੁਰਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ॥
(ਉਪਰਿ)..ਪਰਿ੯੯੨/੨੫	ਉਪਰਿ ਗਗਨੁ ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ...॥
ਤੈ ੪੭੨/੧੯	ਜੇਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ॥
ਤਲਿ ੬੦/੧੬	ਖੇਲਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂੰ ਜੋ ਚਰਦੇ ਸਰ ਤਲਿ॥
ਹੇਠਿ ੪੭੨/੬	ਚਿਤੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੋ ਵੇਖਿ ਨਦਰੀ ਹੇਠਿ ਚਲਾਇਦਾ॥
ਜੇਰ(ਫ਼ਾ)੧੪੩/੨੬	ਹਮ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ...॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਰਕ

ਕਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਾ(ਕੀ,ਕੇ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਕਾਰਕ ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।[1] ਦੂਜੇ ਇਹ ਇਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੇ,ਕੋ,ਸੇ,ਮੇ ਆਦਿ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜ ਦੇ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣੀ ਪ੍ਰਤਯ

੧.ਪੰ:੫੮ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਉਨਕੀ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਓਂ ਕਾ ਸਵਰੂਪ
- ਡਾ.ਅੰਬਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਮਨ

ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਦੀ, ਦੇ, ਦੈ, ਦੀਆ ਨਾਲੋਂ ਕਾ ਅਤੇ ਕਾ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪਾਂ ਕੀ, ਕੇ, ਕੈ, ਕੇਰਾ, ਕੇਰੀ, ਕੇਰੇ, ਕੇਰਿਆ, ਕੇਰੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ ਦਾ, ਦੀ, ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨੌ, ਛੇ, ਛੇ ਵਾਰੀ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 'ਕਾ' ਇੱਕਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ੩੦੦ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ 'ਸੰਦਾ' ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਸੰਦੀਆ, ਸੰਦੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਕਾ ੨/੧੬ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ...॥
ਕੀ ੨/੧੯ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥
ਕੇ ੩/੫ ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ॥
ਕੈ ੫੪/੬ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸੀਗਾਰੀਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਪਿਰ ਕੈ ਪਾਸਿ॥
ਕੋ ੫੫/੧੪ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਾਧੋ ਕਾਲ ਕੋ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਾਲੁ ਅਫਾਰੁ॥
ਦਾ ੧੪੦/੨੫ਜਿਸਦਾ ਜੀਉ ਪਰਾਣੁ ਹੈ...॥
ਦੀ ੧੪੩/੨੪ਗਣਤ ਤਿਨਾ ਦੀ ਕੋ ਕਿਆ ਕਰੇ...॥
ਦੇ ੧੪੧/੯ ...ਇਕ ਕਰੇ ਦੇ ਵਾਪਾਰਾ॥
ਦੈ ੧੪੫/੧੨ਸਭੈ ਦੈ ਦਰਿ ਜਾਇ ਸਚੁ ਚਵਾਇਸਿ ॥
ਕੇਰਾ ੧੦੯/੧੫ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਹਉ ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ॥
ਕੇਰੀ ੭੬੬/੧ ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ॥
ਕੇਰੇ ੭੨੮/੧੪ਹੋਵਹੁ ਚਾਕਰ ਸਾਚੇ ਕੇਰੇ ॥
ਕੈ ੮੭੭/੧੪ਪੜੁ ਛੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੈ ਤਾਈ॥
ਕੇਰਿਆ੧੪੩/੫ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਨਿਤ ਕਿਸੈ ਨ ਕੇਰਿਆ॥
ਕੇਰੀਆ੭੨੯/੧੮ਹਮ ਸਹ ਕੇਰੀਆ ਦਾਸੀਆ...॥
ਦੀਆ ੧੪੨/੭ ਸੁਰਗੈ ਦੀਆ ਮੋਹਣੀਆ ਇਸਤਰੀਆ ਹੋਵਨਿ...॥
ਸੰਦਾ ੧੦੧੫/੨ਸਭੇ ਸੰਦਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥
ਸੰਦੜੇ ੭[illegible]੨/੧੪ਮੰਦਰ ਮਿਟੀ ਸੰਦੜੇ ਪਥਰ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਸੰਦੀਆ ੮੩/੧੩ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥

-o-

ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸਰਵਨਾਂਵ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ

-੦-

ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਕ ਕਿਸ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਦਾਹਰਣ-ਮਾਤਰ ਸਰਵਨਾਂਵ 'ਜਿਸ' ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦਾ ਬਿਉਰਾ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹੈ:-

ਸੰਬੰਧਕ	੦	ਸਿਉ	ਕਉ	ਕਾ	ਕੀ	ਕੇ	ਕੈ	ਤੇ	ਦਾ	ਨੋ	
ਗਿਣਤੀ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਸ.ਭਾ.ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।	੧	੧	੩	੯	੩	੩	੨	੫	੩	੨੦	=੫੦
									ਕੁਲ ਜੋੜ		=੫੦

ਕੁਲ ੫੦ ਵਾਰੀਂ 'ਜਿਸ' ਸਰਵਨਾਂਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭ.ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸਰਵਨਾਂਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰਤਿ-ਸ਼ਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਿਆ :-

੦ ੨%
ਸਿਉ ੨%
ਕਉ ੩%
ਕਾ ੧੮%
ਕੀ ੬%
ਕੇ ੬%
ਕੈ ੪%
ਤੇ ੧੦%
ਦਾ ੬%
ਨੋ ੪੦%

ਨੋਟ:- ੦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ 'ਜਿਸ' ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਕ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕਲੇ 'ਨੋ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਭ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਅਥਵਾ ਕੁਲ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ੨/੫ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਕਾ' ਦਾ ਤੇ ਤੀਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸੱਤੇ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੁਲ ਦਾ ੨ ੧/੩ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

-੦-

ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁ.ਭਾ.ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਹਨ:-

ਸਥਾਨਵਾਚਕ

ਉਪਕੰਠਿ ੧੨੭੪/੮ ਨਦੀ ਉਪਕੰਠਿ ਜੈਸੇ ਘਰੁ ਤਰਵਰੁ...॥
ਕਨਿ ੫੫੮/੭ ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ...॥
ਨਜੀਕਿ ੧੨੭੪/੨੪ ਪਿਰੁ ਨਜੀਕਿ ਨ ਬੁਝੈ ...॥
ਪਾਸਿ ੧੨੪੩/੧੧ ਝਖਿ ਝਖਿ ਜਾਹਿ ਝਖਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਪਾਸਿ॥
ਪਾਸੇ ੭੯੫/੧੮ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਰਣ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ॥
ਪਹਿ ੭੬੭/੫ ਕਰ ਜੋੜਿ ਗੁਰ ਪਹਿ ਕਰਿ ਬਿਨੰਤੀ...॥
ਪਾਹੀ ੫੯੮/੭ ...ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ਜੀਉ॥
ਸਾਥਿ ੫੫/੧੭ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਧੁਨਿ ਸਟੀਅਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੰਗੀ ਸਾਥਿ॥
ਆਗੈ ੧੧੦੯/੧੨ ...ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ॥
ਪਾਛੈ ੧੨੫੬/੨੫ ਤਾਕੈ ਪਾਛੈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ॥

ਊਪਰਿ ੯੦੪/੧੯ ਅਤੇ ਊਪਰਿ ੪੭੨/੨ - ਸਭਸੈ ਅਤੇ ਚਉਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਹਨ।

-੦-

ਵ੍ਯਤਿਰੇਕ ਸੰਬੰਧੀ

ਬਿਨੁ ੧੪/੫ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਵਿਣੁ ੪੧੬/੧੨ ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਸਬਦੈ ਜਨਮੁ ਕਿ ਲੇਖਹਿ॥
ਬਿਨਾ ੨੨੨/੨੪ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਨਿਜ ਠਾਉ॥
ਬਿਹੂਣ ੧੨੩੭/੨੨ ਨਾਮ ਬਿਹੂਣ ਮੁਕਤਿ ਕਿਉ ਹੋਇ॥
ਬਿਹੂਣੇ ੪੧੨/੪ ਨਾਮ ਬਿਹੂਣੇ ਮਾਥੇ ਛਾਈ॥
ਬਿਹੂਨਾ ੯੩੧/੧੮ ਭਗਤਿ ਬਿਹੂਨਾ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ॥
ਵਿਹੂਣਾ ੪੬੬/੨੨ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੂਝੈ॥
ਵਿਹੂਣੀ ੪੬੫/੯ ਨਾਨਕ ਮੁਸਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ...॥
ਵਿਹੂਣੇ ੪੮੯/੮ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਆਦਮੀ...॥
ਵਿਹੁਣਿਆ ੫੭/੨੩ ਭਗਤੀ ਭਾਇ ਵਿਹੁਣਿਆ...॥
ਬਾਝਹੁ ੧੪੧/੧੧ ਇਕਸੁ ਬਾਝਹੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਾਹੀ...॥
ਬਾਝੁ ੧੩੮/੩ ਬਾਝੁ ਗੁਰਾ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਬਾਹਰਾ ੪੬੮/੨੬ ਨਾਨਕ ਪਾਹੇ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ॥
ਬਾਹਰੀ ੪੭੫/੧੪ ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰੀ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
ਬਾਹਰੇ ੪੬੮/੩ ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ...॥

-੦-

ਸਮਾਨਤਾ-ਵਾਚਕ-ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ

ਜਿਉ ੨੩/੨ ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ...॥
ਜੇਹਾ ੫੯੬/੨੨... ਕੋਇ ਨ ਕਿਸਹੀ ਜੇਹਾ॥
ਜੇਹਿਆ੧੫੦/੧੫ ਸਭੁ ਜਿ ਮੰਗਹਿ ਦਾਨੁ ਸਿ ਤੁਧੈ ਜੇਹਿਆ॥
ਜੇਹੀਆ੧੦੧੫/੫ ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੇਹੀਆ ਮੂ ਜੇਹੀਆ ਕਿਤੀਆਹ॥
ਜੇਹੇ ੧੦੨੧/੨੨ ਜੋ ਤੁਧੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਤੁਧ ਹੀ ਜੇਹੇ...॥
ਸਾ ੩੫੬/੨ ...ਤੁਮ ਸਾ ਮੀਤੁ ਨ ਅਵਰੁ ਕੋਈ॥
ਸਮਾਨਿ੪੩੭/੪ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਸਮਾਨਿ ਤੀਰਥੁ ਨਹੀ ਕੋਈ...॥
ਜੈਸਾ ੧੫੬/੨੫ ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ।
ਜੈਸੀ ੯੩੬/੧੨ ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾਂ...॥
ਜੈਸੇ ੧੧੯੭/੧੦ ਭੂਰ ਭਵਿਖ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਜੈਸੇ...॥
ਸਿਉ ੯੯੧/੨੪ ਮੀਨ ਕੀ ਚਪਲ ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਮਨੁ ਰਾਖੀਐ...॥

ਸਮਸਰਿ੪੧੬/੧੪ ਤੁਮ ਸਮਸਰਿ ਅਵਰੁ ਕੋ ਨਾਹੀ॥
ਸਮਸਰੇ ੫੬੬/੧੪ ...ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਨ ਸਮਸਰੇ।
ਸਰਿ ੭੨੮/੧੦ ... ਤੁਮ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਤੁਲਿ ੫੬੬/੧੪ ... ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਨ ਸਮਸਰੇ॥
ਬਰਾਬਰਿ(ਫਾ)੧੫੬/੨੨ ਜੀਅੜਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ...॥

-o-

ਵਿਨਿਮਯ ਸੰਬੰਧੀ

ਬਦਰਾ ੭੯੯/੧੧ ਨਾਨਕ ਬਦਰਾ ਮਾਲ ਕਾ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਣਿ॥
ਬਦਲੇ ੧੫੬/੨੫ ...ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ।
ਬਦਲੇ ੨੨/੨੨ ...ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ॥

(ਅਰਬੀ 'ਬਦਲ' ਤੋਂ)

-o-

'ਰਾਹੀਂ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ

ਕਰਿ ੧੪੫/੧੪ ...ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਪਰਣੈ ੧੨੪੧/੨੬ ਅਖੀ ਪਰਣੈ ਜੇ ਫਿਰਾਂ...॥

-o-

ਸਮੁੱਚਯ-ਬੋਧਕ ਅਵਯਯ

ਗੁ.ਗ੍ਰ. ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸਮੁੱਚਯ-ਬੋਧਕ ਅਵਯਯ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਅਤੇ ੪੭੨/੨੦ ਰੋਹੋ ਅਤੇ ਨਕਟੀ ਅੰਦਰਿ ਕਾਇਆ ਹੋਇ॥
ਅਰੁ ੮੭੭/੧੮ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੇਰੇ।
ਤੇ ੧੪੩/੨ ਰਸੁ ਕਸੁ ਟਟਰਿ ਪਾਈਐ ਤਪੈ ਤੇ ਵਿਲਲਾਇ॥

ਕਿ ੮੭੮/੧੬ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਸੂਦੁ ਕਿ ਵੈਸੁ॥
ਕੈ ੯੩੦/੧੦ ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ॥
ਜਿਉ ੩੫੩/੧੩ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ ਰਹਹਿ ਪਿਆਰੇ ਜਿਉ ਜਲ ਅੰਭ
ਊਪਰਿ ਕਮਲ ਨਿਰਾਰੇ।
ਜਨਕ ੧੩/੨ ਗਗਨਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ
ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥
ਪਰੁ ੯੩੧/੧੮ ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀ ਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ॥

ਜਿ ੩੫੧/੧ ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇ ਖੀਰੁ ਮਥਿਆ ਹੋਰਿ ਭਖਲਾਏ
ਜਿ ਅਸੀ ਕੀਆ॥
ਜੇ ੮੫/੬ ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹੁ॥
ਜੇਕਰਿ ੧੫੬/੫ ਅਉਖਧ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮਨ ਏਕੈ ਜੇਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਚਿਤੁ ਕੀਜੈ ਰੇ॥
ਜਉ ੧੪੧੨/੨ ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥

ਤੇ ੩੫੪/੧੧ ਤੁਝ ਤੇ ਵਡਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਨਾਹਿਤ ੧੪੯/੫ ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ ਬਖਸੀਅਹਿ ਨਾਹਿਤ ਪਾਹੀ ਪਾਹਿ॥
ਨਾਹੀ ੯/੨੦ ਕਰਮਿ ਕ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ॥

ਭਾਵੈ ੨੫/੧੭ ਭਾਵੈ ਦੇਇ ਨ ਦੇਈ ਸੋਇ॥

-੦-

ਵਿਸਮਯ-ਆਦਿ-ਬੋਧਕ ਅਵਯਯ

-੦-

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ, ਘਿਰਣਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ, ਅਸਚਰਜਤਾ, ਹਰਸ਼, ਕ੍ਰਿਤਗਿਅਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਅਵਯਯ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਸੰਬੋਧਨਦਯੋਤਕ :-

ਐ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਸੂਚਕ 'ਜੀ' ਜਾਂ 'ਜੀਉ' ਲਾ ਕੇ :-

ਐਜੀ ੫੦੪/੧੧ ਐ ਜੀ ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਆਵੈ ਫੁਨਿ ਜਾਵੈ॥
ਐ ਜੀਉ ੫੦੪/੨੦ ਐ ਜੀਉ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਨਾਮੇ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ...।
ਏ ੧੩੪੩/੧੮ ਏ ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲੇ ਮਰਹੁ ਨ ਕੋਈ।
ਹੇ ੯੩੭/੨੨ ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥

ਰੀ ੩੪੭/੨ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ਰ. ਮਾਈ॥
ਰੇ ੫੦੪/੧੩ ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਈ॥
ਵੇ ੧੨੪੪/੯ ਭੀਤਰਿ ਚੋਰੁ ਬਹਾਲਿਆ ਖੋਟੁ ਵੇ ਜੀਆ ਖੋਟੁ।

'੦' ਕਈ ਵਾਕੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਭੀ ਸੰਬੋਧਨਦਯੋਤਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਈ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

੦ ੬੦/੨੪ ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ॥
੦/ਆ ੬੧/੧੫ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥

•••

ਘਿਰਣਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ-ਬੋਧਕ

ਧਿਕਾਰੁ ੮੭੮/੨੫ ਲੋਕੁ ਧਿਕਾਰੁ ਕਹੈ ਮੰਗਤ ਜਨ ਮਾਗਤ ਮਾਨੁ ਨ ਪਾਇਆ।
ਧ੍ਰਿਗੁ ੧੮/੨੬ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ ਮੁਠੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

ਨਾਮਰਜਾਦੁ ੭੪/੨੫ ਨਾਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ...।
ਫਿਟੁ ੭੯੦/੨੬ ਫਿਟੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ।
੪੨੨/੧੩ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਆ ਜੀਵਣਾ ਫਿਟੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਚਤੁਰਾਈ॥

•••

ਅਸਚਰਜ-ਬੋਧਕ, ਸ਼ੁਕਰ-ਬੋਧਕ, ਕ੍ਰਿਤਗਿਆਤਾ-ਬੋਧਕ

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ੧੫੩/੭ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਚੇ ਮੈ ਤੇਰੀ ਟੇਕ॥
ਵਾਹੁ ੧੪੯/੯ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚੇ ਵਾਹੁ ਸਚੁ ਸਮਾਇਆ॥
ਧੰਨੁ ੧੯/੯ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ॥
੨੪/੧੧ ਆਬੁ ਖਾਕੁ ਜਿਨਿ ਬੰਧਿ ਰਹਾਈ ਧੰਨੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰੋ॥
ਧਨੁ ਧਨੁ ੪੨੨/੧੬ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਧਨੁ ਧਨੁ ਜਸੁ ਗਾਏ॥

...

ਸ਼ੋਕ-ਬੋਧਕ

ਹੈ ਹੈ ੧੪੧੦/੧੫ ਹੈ ਹੈ ਕਰਿ ਕੈ ਓਹਿ ਕਰੇਨਿ॥

-o-

ਵਾਕ - ਰਚਨਾ

-o-

ਪਦ-ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਕ ਵਿਚਕਾਰ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਗਦ-ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਦ-ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਛੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਲਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਵਾਕ-ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਗਦ-ਲੇਖਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਭੀ ਪਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਠੀਕ ਅਧ੍ਯਯਨ ਗਦ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧ੍ਯਯਨ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

੧. ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ।
੨. ਸਰਲ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕ ਰਚਨਾ।

੧. ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ:

ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਵਿੱਚ-ਬ੍ਰਜੀ ਆਦਿ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:- ਕਰਤਾ, ਕਰਮ, ਕ੍ਰਿਆ; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਗਿਆ ਜਾਂ ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁ.ਭਾ. ਦੇ ਅਨੇਕ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਕ ਦੇ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪਦ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਪਜਾਣ ਲਈ ਜਾਂ ਛੰਦ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਾਰਣ, ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਬਦਲਕੇ ਕਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਮ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਕਦੇ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਭੀ ਪਿਛੋਂ ਅਥਵਾ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਉਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਲੋਪ ਭੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਵਾਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗੁ.ਭਾ. ਦੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ

੧. ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਤਾ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ

੧.ਪੰ:੧੨੫ (ਪੈਰਾ ੨੫੩) ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ - ਡਾ.ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ

੨.'ਜੇਕਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਾਰਤਕ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ- ਪਹਿਲਾ ਕਰਤਾ, ਫੇਰ ਕਰਮ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਾਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।'
ਪੰ.੪੨੫ ਪੰ.ਭਾ. ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਦੁਨੀ ਚੰਦ

ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਲਿ ਤੋੁਲਾਵੈ ਤੋਲੈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ॥ ੯੩੨/੧੯,੨੦
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ ਗਣਤ ਮਿਟਾਵੈ॥ ੯੪੨/੧੦
ਬੋਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ॥ ੯੩੫/੧੪-੧੫

ਉਕਤ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਬੋਰ ਅਤੇ ਬਹਿਣ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ, ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

-0-

੨. ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੂਹੈ ਜਾਣਹਿ...॥ ੯੪੬/੨੧-੨੨
ਦੇਹੀ ਨਗਰੀ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ। ਸਿਰਿ ਸਿਰ ਕਰਣੈਹਾਰੈ ਸਾਜੇ॥ ੧੦੩੯/੨੬

ਉਕਤ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤੂਹੈ' ਅਤੇ 'ਕਰਣੈਹਾਰੈ' ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਪਰੰਤੂ ਕਰਮ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਹਨ।

-0-

੩. ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਭੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਪਾਵਣਹਾਰੈ॥ ੧੦੩੬/੨੧
ਇਕ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਸੁਨਹੁ ਨਰ ਭਾਈ॥ ੯੯੧/੨੦
ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ ...॥ ੯੩੦/੨੭
ਜੋਗੀ ... ਹਿ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਈ ਚਹਿਓ ਨਿਰਾਲਮੁ ਰਾਇਆ॥੧੦੩੮/੧੯
ਸਚੈ ਬਾਹਿਰ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰਾ॥ ੧੦੪੦/੩
ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ॥ ੧੦੪੩/੨
ਆਇ ਨ ਜਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਰਪਾਲਾ॥ ੧੦੩੮/੧੮

ਪਾਵਣਹਾਰੈ, ਨਰ ਭਾਈ, ਸੂਰੁ, ਨਿਰਾਲਮੁ ਰਾਇਆ, ਨਿਰੰਕਾਰਾ- ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਨ ਜੋ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਪਿਛੇ ਆਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਹਨ। ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੁ - ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ।

੪. ਅਨੇਕ ਵਾਰੀ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਲੁਪਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਹੁ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਈਐ...॥ ੧੦੪੧/੯
ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਹੁ ਤਰਹੁ ਸਚੁ ਤਾਰੀ॥ ੧੦੪੧/੧੦-੧੧
ਚੀਨਹੁ ਆਪੁ ਜਪਹੁ ਜਗਦੀਸਰੁ...॥ ੧੦੪੧/੧੪-੧੬

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਲੇਹੁ, ਤਰਹੁ ਚੀਨਹੁ, ਜਪਹੁ ਆਦਿ ਵਿੱਚ -ਹੁ ਵਿਭਕਤੀ, ਮੱਧ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਵਚਨ ਲਈ, ਆਗਿਆਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਗਿਆ

ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੇ ਲੁਪਤ ਕਰਤਾ (ਸੰਗਿਆ, ਸਰਵਨਾਂਵ ਆਦਿ) ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਸੋਵੈ॥ ਹਥੀ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ॥ ੯੯੯/੧੯-੨੦
ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ॥ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਸੁ ਵੇਦਨ ਹੋਵੈ॥੯੯੩/੧-੨

ਉਕਤ ਕਥਿਤ ਸੋਵੈ, ਰੋਵੈ, ਜਾਗੈ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਤਾ ਲੁਪਤ ਹਨ ਪਰੰਤੂ -ਐ ਕਰਤਾਕਾਰਕ ਇੱਕਵਚਨ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਯ ਤੋਂ ਇਸਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਐਸਾ ਦੀਵਾ ਨੀਰਿ ਤਰਾਇ॥
ਜਿਤੁ ਦੀਵੈ ਸਭ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥ ੮੭੮/੧੦-੧੧

ਇਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ 'ਤਰਾਇ' ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾ (ਤਰਾਉਣਵਾਲਾ) ਲੁਪਤ ਹੈ; 'ਦੀਵਾ' ਅਤੇ 'ਨੀਰ' ਦੋ ਹੋਰ ਸੰਗਿਆ-ਪਦ ਇਸਦੇ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ, 'ਨੀਰ' ਦੀ (ਿ) ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਰਣਕਾਰਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸੁਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ 'ਦੀਵੇ' ਦੇ 'ਨੀਰ' ਵਿੱਚ ਨਾਕਿ 'ਨੀਰ' ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿੱਚ ਤਰਾਇ ਜਾਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਦੀਵਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਦਾ ਹੈ, ਨੀਰ ਨਹੀਂ। 'ਤਰਾਇ'- ਪ੍ਰੇਰਣਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕਵਚਨ ਅੰਨਪੁਰਖ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਲੁਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦੇਣ ਤੇ ਭੀ ਜੇਕਰ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਕ-ਸੂਚਕ ਵਿਭਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

-o-

<u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ:</u>

ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣ:-

੧. <u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ:</u>

ਚੰਚਲੁ ਚੀਤੁ ਨ ਰਹਈ ਠਾਇ॥ ੯੩੨/੨੨
ਗੁਪਤੀ ਬਾਣੀ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥ ੯੪੪/੧
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਮਿਲਾਏ॥ ੧੦੩੬/੨੭
ਉਤਮ ਜਨ ਸੰਤ ਭਲੇ ਹਰਿ ਪਿਆਰੇ॥ ੧੦੩੮/੨੬

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਤੁ, ਬਾਣੀ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਤੇ ਜਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕ੍ਰਮ-ਵਾਰ ਚੰਚਲੁ, ਗੁਪਤੀ, ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਉਤਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ।

੨. ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ:-

ਰਾਖਨਹਾਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਸੁਣਿ ਬੇਨੰਤੀ ਮੇਰੀਆ।੧੧੧੦/੫
ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਗਰਬੁ ਗਵਾਏ॥ ੧੦੪੦/੧੫
ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਨੈਹਾਰ ਅਪਾਰਾ॥ ੧੦੪੨/੨੩
ਬਾਬਾ ਮੈ ਕਰਮਹੀਣੁ ਕੂੜਿਆਰ॥ ੯੯੯/੭-੮
ਜਮਪੁਰਿ ਵਜਹਿ ਖੜਗ ਕਰਾਰੇ॥ ੯੯੩/੯
ਆਪਿ ਅਗੋਚਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਾਲਾ॥ ੮੩੯/੧੩

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਨਹਾਰਾ, ਪ੍ਰਭੁ, ਕਰਨੈਹਾਰ, ਮੈ, ਖੜਗ, ਪੁਰਖੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਹਨ। ਅਗਮ-ਅਪਾਰਾ, ਦਾਨਾ-ਬੀਨਾ, ਅਪਾਰਾ, ਕਰਮਹੀਣ-ਕੂੜਿਆਰ, ਕਰਾਰੇ, ਨਿਰਾਲਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਏ ਹਨ।

੩. ਕੁਝ ਐਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਅੰਤ ਉਤੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :-

ਮਨ ਮਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰਸਿ ਮੋਰਾ॥ ੮੭੯/੧੧
ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਨ ਜਾਣਉ ਵਿਖੜਾ....॥ ੧੧੧੧/੨੬

ਉਕਤ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨ, ਮਾਰਗੁ-ਪੰਥੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਯ ਹਨ - ਮੋਰਾ ਅਤੇ ਵਿਖੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ [illegible] ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵਿਥ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸਰਵਨਾਂਵ

ਸਰਵਨਾਂਵ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਾਂਵ ਦੀ ਥਾਂ ਕਰਤਾ ਵਾਂਗ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਂਗ, ਸੋ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਤੇ ਉਹੀ ਨਿਯਮ ਢੁਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਕਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਕਰਤਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਦਿ ਉਤੇ॥

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਮ

ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਮ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਗ੍ਰਾ. ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਮ- ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-। ਕਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਪੂਰਵ ਭੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ:-

੧. <u>ਕਰਮ ਦੀ 'ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ' ਵਿੱਚਕਾਰ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ:-</u>

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ॥ ੯੪੨/੧੦
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ॥ ੯੪੩/੪
ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਇ॥ ੯੩੧/੧

-o-

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ', 'ਹਉਮਿ-ਅਗਨਿ', ਮਨੁ-ਤਨੁ, ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ।

੨. <u>ਕਰਮ ਦੀ 'ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ' ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ:-</u>

ਵੇ-ਪਰਵਾਹ ਪੂਰੇ ਭੰਡਾਰੇ॥ ੧੦੩੬/੧
ਤੂ ਦੇਵਹਿ ਮੰਗਤ ਜਨ ਚਾਊ॥ ੮੭੮/੨੨
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹਮ ਤਾਕੇ ਦਾਸਾ॥ ੮੩੯/੧੩
~~ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਭਰੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰਿ॥~~
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲਿ ਤਤੁ ਬਿਰੋਲਿ ਚੀਨੈ ਅਲਖ ਅਪਾਰੋ॥ ੯੪੪/੨੪
ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ॥ ੯੯੯/੧੬
ਤਜਿ ਸਾਦ....॥ ੯੯੯/੧੭
ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਜਪੈ ਮੁਖਿ ਨਾਮ॥ ੮੪੦/੧੫

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੰਡਾਰੇ, ਚਾਊ, ਦਾਸਾ, ਅਲਖਅਪਾਰੋ, ਮਾਣਾ, ਸਾਦ, ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਏ ਹਨ।

-o-

੩. <u>ਕਰਮ ਦੀ 'ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ' ਤੋਂ ਪੂਰਵ, ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ:-</u>

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੀਜੈ...॥ ੧੦੩੯/੧
ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੰਚਹੁ ਰੇ ਜਨ ਭਾਈ॥ ੧੦੩੯/੨੦
ਘਰੁ ਦਰੁ ਥਾਪਿ ਥਿਰੁ ਥਾਨਿ ਸੁਹਾਵੈ॥ ੮੪੦/੨੫
ਕੁਬੁਧਿ ਚਵਾਵੈ ਸੋ ਕਿਤੁ ਠਾਇ॥ ੯੪੪/੫

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮ, ਹਰਿਧਨੁ, ਘਰਦਰੁ, ਕੁਬੁਧਿ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ, ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

ਕਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਇ ਕਰਮ ਬਣਾਕੇ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ:-
<u>ਸੁਖਮਨਾ ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ</u> ਬੂਝੈ ਜਾ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ॥ ੯੪੪/੨੫

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ

ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਛੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਕਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਥਵਾ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਜਾਂ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਹੀ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

੧. ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਣੈ॥ ੧੦੪੨/੧੭
ਜਿਸ ਕਉ ਮੇਲੇ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਏ॥ ੧੦੪੨, ੭
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਏ॥ ੧੦੪੩/੬

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣੈ, ਸਮਾਏ, ਬੁਲਾਏ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਈਆਂ ਹਨ।

...

੨. ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ਲਗਾਵਹਿ ਭਸਮੈ॥ ੧੦੪੩/੧੫
ਵਾਚਹਿ ਪੁਸਤਕ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨਾ॥ ੧੦੪੩/੧੩

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅੰਨਪੁਰਖ ਇੱਕਵਚਨ ਲੁਪਤ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਧਾਤੂ ਨਾਲ '-ਹਿ' ਵਿਭਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁਰਖ, ਵਚਨ ਅਤੇ ਕਾਲ ਦਾ ਪੱਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵ ਸੁਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

...

੩. ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਵਾਕ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਇ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ॥ ੧੦੪੨/੨੫
ਕਿਸੁ ਨੇੜੈ ਕਿਸੁ ਆਖਾਂ ਦੂਰੇ॥ ੧੦੪੨/੨੫
ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ॥ ੧੦੪੩/੨
ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ॥ ੧੦੪੩/੧੭
ਸਾਹਿਬੁ ਸੋ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਖੇਲੁ॥ ੯੯੯/੧੧

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇ ਰਹਿਆ, ਆਖਾਂ, ਕਰੇ, ਕਰਹਿ, ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ।

-o-

੪. ਕ੍ਰਿਆ-ਰਹਿਤ ਵਾਕ ਯੋਜਨਾ।

ਅਨੇਕ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਭੀ ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਐਸੇ ਸੰਸਰਗੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।[1]

ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਨੈਹਾਰਿ ਅਪਾਰਾ॥ ੧੦੪੨/੨੩
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥ ੧੦੪੨/੨੮
ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ਬਨਵਾਰਾ॥ ੧੦੪੩/੧
ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜਸੁ ਪਿਆਰਾ॥ ੧੦੪੩/੧੧

ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਭੁਇਅੰਗਮ ਭਾਠੀ॥ ਰੇਚਕ ਕੁੰਭਕ ਪੂਰਕ ਮਨ ਹਾਠੀ॥
ਪਾਖੰਡ ਧਰਮੁ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਹਰਿ ਸਿਉ...॥ ੧੦੪੩/੧੯-੨੧

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਫਿਰ ਭੀ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਚਰਣ ਛੋਟੇ ਵਾਕ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਇੱਕ ਚਰਣ ਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਵਾਂ ਵਾਕ ਤਿੰਨਾਂ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਕਹਿਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਹਰਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆਏ 'ਪਾਖੰਡ ਕੀਨੇ ਜੋਗੁ ਨ ਪਾਈਐ' (੧੦੪੩/੧੬), ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦ ਉਪਰਲੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-o-

੫. ਅਨੇਕ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਹੀ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ - ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਆਦਿ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ, ਅਜੇਹੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ। ੧੩੪੨/੨੬

ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ-ਜਨ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਸਬਦ ਨਾਲ ਸਾੜਦਾ ਹੈ:-

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੁਰਮਤੀ ਪਾਏ॥ ੧੩੪੨/੨੪
ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ॥ ੧੩੪੨/੨੬
ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ॥ ੧੩੪੨/੨੬

(ਮਨ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲ) ਭਜਦਾ ਹੈ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-o-

---

੧. ਪੰ: ੪੩੪ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਦੁਨੀ ਚੰਦ੍ਰ

੬. ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਪਦ ਹੀ ਐਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਦ ਵਿੱਚ ਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਪਦ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮ॥
ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ-ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਪਉੜੀ ੩੫- ਜਪੁਜੀ ਪੰਨਾ ੭/੨੧-੨੬

ਉਕਤ ਪਦ ਵਿੱਚ ਆਖਹੁ ਅਤੇ ਘੜੀਅਹਿ ਦੋ ਕ੍ਰਿਆ ਪਦ ਹਨ।

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿਆ ਹੈ (ਹੁਣ) ਗਿਆਨਖੰਡ ਕਾ ਕਰਮ ਆਖੋ' – ਅਗੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਦਾ ਕਰਮ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ "ਘੜੀਅਹਿ" ਵਰਤੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪੂਰਾ ਪਦ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਇਕੱਲੀ ਕ੍ਰਿਆ 'ਘੜੀਅਹਿ' ਤੋਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁਝ ਹੀ ਜੋ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਦੁਇ ਕਰਮਕ ਰੂਪ

ਜਦ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਦੋ ਕਰਮ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੁਖ-ਕਰਮ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; 'ਗੌਣ ਕਰਮ' ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੁਖ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਆਇਆ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣ:-

ੳ. ਮੁਖ-ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਗੌਣ ਕਰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ:-

ਮਨਮੁਖ ਕਉ ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਵਿਆਪਸਿ...॥ ੧੩੭੫/੧੬
ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਅਭ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਸਿ....॥ ੧੩੭੫/੧੮
ਮੋਧਨੁ ਦੀਜੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ॥ ੨੨੭/੯
... [illegible]
ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ॥ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ।।੪੬੭/੨੩
ਮੋ ਮੂਰਖ ਕਿਛੁ ਦੀਜੈ।।੫੯੬/੨੫

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ-ਕਰਮ – ਦੁਖੁ-ਦਰਦੁ, ਭਗਤਿ, ਧਨੁ,

ਡੁਖੁ,ਕਿਛੁ ਹਨ ਜੋ ਵਿਆਪਸਿ,ਹੋਵਸਿ,ਦੀਜੈ,ਦੀਆ ਅਤੇ ਦੀਜੈ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗੌਣ-ਕਰਮ ਮਨਮੁਖ,ਮੈ,ਦੇਹੀ,ਮੈ ਹਨ ਜੋ ਮੁਖ ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ।

ਅ. ਮੁਖ-ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ,ਗੌਣ-ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ :-

ਮਨੁ ਦੀਜੈ ਗੁਰ ਆਪਣੇ....੫੯/੯
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥ ੪੩੩/੨੧

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁ ਅਤੇ ਦੋਸੁ ਮੁਖ-ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਦੀਜੈ ਅਤੇ (ਨ)ਦੀਜੈ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਅਵਰ ਜਨਾ ਗੌਣ-ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਹਨ।

ੲ. ਗੌਣ-ਕਰਮ,ਮੁਖ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ:

ਐਸਾ ਬਲੁ ਛਲੁ ਤਿਨ ਕਉ ਦੀਆ...॥ ੧੩੪੫/੨੪
ਖਿਮਾ ਗਹੀ ਮਨੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ॥ ੯੩੨/੭

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲੁ ਛਲੁ ਅਤੇ ਮਨੁ ਮੁਖ-ਕਰਮ ਹਨ; ਤਿਨ ਕਉ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਗੌਣ-ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਮੁਖ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ 'ਦੀਆ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਏ ਹਨ।

-o-

ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਤਾ:

ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਤਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਆ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ:-

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ...॥ ੧੩/੧
ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚੁ॥ ੬੪/੧੧-੧੨

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ ਬਨੇ ਅਤੇ ਗਏ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਬਨੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਦੋ ਕਰਤਾ ਰਵਿ ਅਤੇ ਚੰਦੁ ਹਨ ਅਤੇ (ਕੂਚੁ ਕਰਿ) ਗਏ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਚਾਰ ਕਰਤਾ (ਚਾਰ ਬਹੁਵਚਨ ਸੰਗਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਇ) ਸੁਲਤਾਨ,ਖਾਨ, ਮਲੂਕ ਅਤੇ ਉਮਰੇ ਹਨ।

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਅਵਯਯ - ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ:

ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਪਜਾਣ ਲਈ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀ ਰਖਿਆ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਹਨ:-

੧. ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਖਿਨ ਮਹਿ ਮੂਏ ਜਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਨਿਆ॥ ੯੩੨/੯
ਸਹਸਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹਿ ਸਰਪਰ ਤਾ-ਰਸੀ॥ ੭੨੯/੨੦

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿਨਮਹਿ ਅਤੇ ਸਰਪਰ, ਕ੍ਰਿਆ ਮੂਏ ਅਤੇ ਅ ਤਾਰਸੀ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਏ ਹਨ।

੨. ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਯੋਗ:

ਗੁਰਕੇ ਸਬਦਿ ਪਾਵੈ ਸਚਿ ਪਾਰਿ॥ ੯੩੯/੨੩
ਤੇਰਸਿ ਤਰਵਰ ਸਮੁਦ ਕਿਨਾਰੈ॥ ੯੪੦/੧੬
ਘੜੀ ਕਿ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਖੇਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ॥ ੬੦/੧੭
ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨ ਲਹਾ ਹਉ ਬਨਿ ਲੋਧਾ ਕਿਤੁ॥ ੭੨੯/੯
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂੰ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ॥ ਵ ੭੨੯/੧੦

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਿ, ਕਿਨਾਰੈ, ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ, ਕਿਤੁ, ਜਿਤੁ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਏ ਹਨ।

੩. ਕਈਆਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੀ ਪਰਧਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਉਪਰਿ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਤਿਹੁ-ਲੋਇ॥ ੯੩੦/੨੮

ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:

੧. (ੳ) ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਾਮਾਨਜ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਰਥਾਤ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਜ-ਸੰਬੰਧੀ ਦੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ:-

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ॥ ੧੦੩੬/੮
ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ॥ ੧੦੩੮/੧੭
ਜਬ ਲਗੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਬ ਲਗ ਬਿਘਨ ਨ ਹੋਇ॥ ੯੯੨/੨੪
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ॥ ੭੨੯/੩
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਦਇਆਲਾ॥ ੪੧੬/੭

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ..., ਤਾ...; ਜਹ..ਤਹ; ਜਬਲਗੁ..ਤਬਲਗ; ਜਿਥੈ..ਤਿਥੈ; ਜਿਉ..ਤਿਉ; ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ, ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਕੇ ਪੂਰਨ ਵਾਕ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਚਲਦਾ

(ਅ) ਦੋ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚਰਣ ਦਾ ਆਰੰਭ ਜੇ ਕਰ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਚਰਣ ਦਾ ਆਰੰਭ ਨਿਤ੍ਯਸੰਬੰਧੀ ਨਾਲ, ਉਦਾਹਰਣ:-

ਜਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ। ੮੭੯/੭
ਤਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰੀ॥ ੮੭੯/੮

ਤਾ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜਾ-ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ, ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

(ੲ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਲਟ ਰੂਪ-ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ:-

ਤਹ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਤਪ ਸਾਰੇ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ॥
ਜਹ ਆਪੁ ਗਇਆ ਭਉ ਭਾਗਾ॥
ਗੁਰਚਰਣੀ ਸੇਵਕੁ ਲਾਗਾ॥ ੮੭੯/੧੩-੧੪

ਨਿਤ੍ਯ ਸੰਬੰਧੀ ਤਹ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਜਹ ਦੇ ਪੂਰਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

-੦-

੨.(ੳ)ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਨਿਤ੍ਯ-ਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਤ੍ਯ-ਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਜਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਤ੍ਯਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਮਨੁ ਕੈਠੈ ਰਹਤਾ॥ ੯੪੫/੨੦
ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਤਾ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵੈ॥ ੮੩੯/੧੯
ਜਿਉ ਤਾਗਾ ਜਗੁ ਏਵੈ ਜਾਣਹੁ॥ ੮੪੦/੪

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਨਾਲ ਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤਉ, ਤਾ ਨਾਲ ਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ, ਜਿਉ ਨਾਲ ਤਿਉ ਦੀ ਥਾਂ ਏਵੈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਦੇ ਪੂਰਵ ਨਿਤ੍ਯਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:-

ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥ ੯੯੧/੧੩-੧੪

ਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤਉ ਨੂੰ ਜਾ ਦੇ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੩. (ੳ) ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਿਤ੍ਯ-ਸੰਬੰਧੀ-ਰੂਪ ਲੁਪਤ ਹੈ।

ਜਿਉ ਜਲ ਅੰਤਰਿ ਕਮਲੁ ਬਿਗਾਸੀ
ਆਪੇ ਬਿਗਸਿ ਧਿਆਇਦਾ॥ ੧੦੩੬/੨੩-੨੪
ਧੋਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ॥ ੭੨੯/੨
ਜੇ ਘਰੁ ਰਾਖਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਖਹਿ ਹੋਵਹਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ॥ ੧੧੭੧/੧੩-੧੪
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ ਜੇਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ॥ ੧੧੭੧/੧੫-੧੬
ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ॥ ੧੧੭੧/੧੪-੧੫

ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦਿ ਨ ਭੇਦੀਐ ਕਿਉ ਸੋਹਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿ॥ ੧੯/੨
ਜਉ ਲਗੁ ਜੀਉ ਪਰਾਣ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ॥੪੨੨/੨

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ,ਜੇ,ਜੇਕਰਿ,ਜੇ, ਜਬਲਗੁ,ਜਉਲਗੁ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ।

੪. ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਤ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲੁਪਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ ਤਾਪਵਨੁ ਕਵਨ ਘਰਿ ਸਹਤਾ॥
ਰੂਪ ਨ ਹੋਤੋ ਰੇਖ ਨ ਕਾਈ ਤਾ ਸਬਦਿ ਕਹਾ ਲਿਵਲਾਈ॥ ੯੪੫/੨੧-੨੨
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਪੂਰਾ ਪਾਈਐ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਦਾ॥ ੧੦੩੬/੨੫
ਸਬਦੇ ਭੇਦੇ ਤਉ ਪਤਿ ਪਾਵੈ॥ ੮੩੮/੨੦

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤ,ਤਾ,ਤਉ ਆਦਿ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਆਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕਾਂ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ।

੫. <u>ਵਾਕੰਸ਼ ਰੂਪ</u>

(ੳ) <u>ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਦੂਹਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ</u>:

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਚੇ ਭਾਵੈ
ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਇ ਗਿਰਾਹ॥ ੧੪੪/੧੮-੧੯
ਜਤ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ...॥ ੧੦੪੦/੨੪
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਨਰਹਰੀ॥ ੮੭੬/੧੩-੧੪

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉ ਜਿਉ..; ਤਿਉ ਤਿਉ, ਜਤ ਜਤ.. ਤਤ ਤਤ, ਜਹ ਜਹ..ਤਹ ਤਹ ਦੂਹਰੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ।

(ਅ) ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੂਹਰਾ ਰੂਪ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥ ੮/੯

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਜਿਵ ਜਿਵ ਨਾਲ ਤਿਵ ਤਿਵ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ੲ) ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਦਾ ਦੂਹਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਤ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਇਕਹਿਰਾ, ਜਿਵੇਂ:-

ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਰਤੁ ਚਲਾਏ ਤਿਉ ਚਲੀਐ,..॥ ੯੯੦/੩

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਨਿਤਸੰਬੰਧੀ ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੀ ਥਾਂ ਤਿਉ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

-੦-

(ਅ) ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਦਾ ਇਕਹਿਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਅਥਵਾ ਨਿਤ੍ਯਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਦੂਹਰਾ, ਜਿਵੇਂ:-

ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥ ੪/੧੪

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਜਿਵ ਜਿਵ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਜਿਵ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

-o-

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ

ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅੰਤ ਉਤੇ ਵੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ:-

ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ

ਰੇ ਮਨ ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ...॥ ੬੦/੭
ਐਜੀ ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਆਵੈ ਫੁਨਿ ਜਾਵੈ...॥ ੫੦੪/੧੧

ਵਾਕ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ...॥ ੯੩੭/੨੨
ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ਰੀ ਮਾਈ॥ ੩੫੭/੨

ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡ ਦੂਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂ ਬਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ॥ ੯੯੦/੧੯

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੇ,ਐਜੀ, ਸੰਬੋਧਨਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ , ਤੇ,ਰੀ ਵਾਕ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰੇ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਏ ਹਨ।

-o-

੨. ਸਰਲ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕ ਰਚਨਾ

ਸਰਲ ਵਾਕ-

ਗੁ.ਬਾ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸਰਲ ਵਾਕ ਇੱਕ ਇੱਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਈ ਸਰਲ ਵਾਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:-

੧. ਇੱਕ ਵਾਕ ਇੱਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ॥ ੯੫੪/੬-੭
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ ਗਣਤ ਮਿਟਾਵੈ॥ ੯੪੨/੧੦
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ। ੯੪੨/੧੬
ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਕੈਸੇ ਜੀਵਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ। ੭੯੬/੧੧
ਘਰ ਦਰ ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ॥ ੯੩੨/੧੪-੧੫

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਕ ਸਰਲ ਵਾਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇਕੋ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੨. ਇੱਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਰਲ ਵਾਕ

ਰੋਸੁ ਨ ਕੀਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ਰਹਣੁ ਨਹੀ ਸੰਸਾਰੇ॥ ੯੩੧/੬
ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਰੰਕ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ਆਇ ਜਾਇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ॥ ੯੩੧/੭
ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਤਨਿ ਜੂਠਿ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ॥ ੫੫/੨੮- ੫੬/੧
ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਰਹੀਏਹਿ ਛੁਟੜਿ ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ॥੧੫੫/੩-੪
ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ॥ ੧੧੭੧/੧੪
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ੧/੪

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਇਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸਰਲ ਵਾਕ ਆਏ ਹਨ।

ਜਟਿਲ ਵਾਕ

ਵਿਆਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੱਦ-ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,'ਪਰੰਤੂ ਕਾਵਿ ਦੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਣ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'[੧] ਗੁ.ਬਾ. ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਜਟਿਲ ਵਾਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਉਪ-ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(ੳ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕ
(ਅ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ
(ੲ) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ
(ਸ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ
(ਹ) ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ

---
੧. ਪੰਨਾ ੨੦੮-੯ ਪੂ. ਹਿ. ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਡਾ. [illegible]. ਨਾ. ਟੰਡਨ

(ਕ)ਸੰਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਪਦ-ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕ ਕਦੇ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ, ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਸੰਗਿਆ ਉਪ-ਵਾਕ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਉਤੇ ਢੁਕਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਜਟਿਲ ਵਾਕ ਇੱਕ ਇੱਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਜਟਿਲ ਵਾਕ ਦੋ ਦੋ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਉਦਾਹਰਣ:-

(ੳ) <u>ਇੱਕ ਇੱਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕ:</u>

ੳ. <u>ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਤੂੰ</u> ਜਿਨਿ ਸਚੋ ਸਚੁ ਵਰਤਾਇਆ॥ ੪੬੭/੧੪

ਅ. ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ <u>ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮ੍ਹਾਲੀਐ</u>॥ ੪੭੪/੮

ੲ. ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ <u>ਸਾ ਘਾਲੁ ਬੁਰੀ ਕਿਉ ਘਾਲੀਐ</u>॥੪੭੪/੯

ਸ. <u>ਤਿਨਾ ਸਵਾਰੇ ਨਾਨਕਾ</u> ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥ ੪੭੫/੯

ਹ. ਜਿਸਦਾ ਦਿਤਾ ਖਾਵਣਾ <u>ਤਿਸੁ ਕਹੀਐ ਸਾਬਾਸਿ</u>॥੪੭੪/੨੬

ਕ. <u>ਸੋ ਕਰੇ</u> ਜਿ ਤਿਸੈ ਰਜਾਇ॥ ੪੭੫/੧੪

ਖ. ਜਿਉ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਨ ਹਾਰੀਐ <u>ਤੇਵੇਹਾ ਪਾਸਾ ਢਾਲੀਐ</u>॥ ੪੭੪/੧੦-੧੧

ਗ. ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ <u>ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ</u>॥ ੪੭੪/੧੪

ਘ. ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਕਰੇ <u>ਆਪਿ ਹਉ ਕੈਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ</u>॥ ੪੭੫/੩

ਙ. ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ <u>ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ</u> <u>ਤਾ ਤਿਨ੍ਹੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ</u>॥ ੪੬੭/੧੫

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ :-
੧) ਰੇਖਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕ ਹਨ ਜੋ ਕਦੇ ਤਾਂ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ; ੨) (ੳ),(ਅ),(ੲ),(ਸ),(ਹ),(ਕ) ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਦੂਸਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਹੈ; ੩) (ਖ),(ਗ),(ਘ) ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦੂਸਰਾ ਉਪ-ਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਹੈ; ੪) (ਘ)ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ; ੫) (ਙ) ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਨਾਲ ਦੋ ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕ ਆਏ ਹਨ।

-o-

(ਅ) <u>ਦੋ ਦੋ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਟਿਲ ਵਾਕ।</u>

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ॥ ੪੬੮/੧੨
ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ॥ ੪੬੮/੧੨

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ੪੬੮/੧੩ -੧੪

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪਦ-ਅੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਕ ਦੇ ਦੋ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਉਪ-ਵਾਕ ਹਨ ਅਥਵਾ ਹਰ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋ ਉਪ-ਵਾਕ।

(ੳ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ

ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ ਦਾ ਥਾਉ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪ-ਵਾਕ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ।

ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥ ੬/੬
ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਡਾ ਕਰਿ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਡੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ।੪੭੩/

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ ਦੂਸਰੇ ਉਪ-ਵਾਕ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ

ਜਿਨ੍ਹ ਪਟ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਗੁਦੜੁ ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਸਾਰਿ ॥੪੭੩/੨੩-੨੪
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਸੋਈ ॥ ੧੩੪੩/੨੨

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਸਾਰਿ', 'ਤਹ ਤਹ ਸੋਈ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪ-ਵਾਕ/ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਉਪ-ਵਾਕਾਂ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ-ਵਾਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ) ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਹਨ।

-੦-

(ਅ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕ ਨਾਲ ਬੜੇ ਸਰਲ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ ਗੁ.ਗ੍ਰੰ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ :-

ਗੁਰਮਤੀ ਦਧਿ ਮਥੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈਐ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ੧੦੦੯/੬
ਅਖੀ ਮੀਟ ਚਲਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ ਘਰੁ ਦਰੁ ਦਿਸੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੫੯੬/੧੩

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਉਪਵਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ।

(ੲ) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ

੧) ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ॥
ਲਗੀ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁਰੈ ਨਿਤ ਨ ਪੇਈਆ ਹੋਇ॥ ੨੩/੧੧-੧੨
ਮਨੁ ਜਾਣਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ॥ ੨੪/੨
ਸੁਣਿ ਮਨ ਭੂਲੇ ਬਾਵਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਾਗੁ॥੫੭/੨੭
ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮਨੁ ਦੇਖਿਆ
ਤੁਮ ਸਾ ਮੀਤੁ ਨ ਅਵਰੁ ਕੋਈ॥ ੩੫੬/੨

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ' 'ਮਨੁ ਜਾਣਸਹਿ',-'ਸੁਣਿ ਮਨ ਭੂਲੇ ਬਾਵਰੇ',- 'ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮਨੁ ਦੇਖਿਆ'- ' ਸਾਰੇ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

'ਲਗੀ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁਰੈ',-'ਗਲੀ ਪਾਇਆ',- 'ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਾਗੁ'- ' ਤੁਮ ਸਾ ਮੀਤੁ ਨਾ ਅਵਰੁ ਕੋਈ',- ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਜੋ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਏ ਹਨ।

੨) ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੂਹਰੇ ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਭੀ ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :-

ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਸੁਣਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ॥ ੯੩੮/੧੪

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ 'ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ' - ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹੈ 'ਸੁਣਿ ਬੈਰਾਗੀ'- ਪਹਿਲਾ ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ' ਦੂਜਾ ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰਾਂ :-

ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥੯੩੮/੮

ਇਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ 'ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ' ਮੁਖ ਉਪ-ਵਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਉਪਵਾਕ ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਹਨ।

-0-

(ਸ) <u>ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ</u>

ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਜੋ, ਜਿਤੁ, ਜੈਸਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋ, ਸੇ, ਸੋਈ, ਤਿਸੁ, ਤੈਸੀ, ਤੈਸੇ, ਤੈਸਾ ਆਦਿ ਸਰਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪ ਵਾਕ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ।

੧) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਪਹਿਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਉਸਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ :-

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ...॥ ੯/੧੧
ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੋ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥ ੧੫/੨੦
ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮ੍ਹਾਲੀਐ॥ ੪੭੪/੮
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਹਿ ਸੇ ਭਲੇ...॥ ੧੫/੨੧
ਜੈਸਾ ਘਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੋ ਤੈਸਾ॥ ੨੨੧/੨੨
ਜੈਸੀ ਮਨਸਾ ਤੈਸੀ ਦਸਾ॥ ੧੩੪੨/੭
ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥੭੨੨/੨
ਜੈਸੇ ਗੋਇਲਿ ਗੋਇਲੀ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰਾ॥ ੪੧੮/੧੧

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਸੋਈ', ਸੋ, ਸੇ, ਤੈਸੀ, ਤੈਸੜਾ, ਤੈਸੇ ਆਦਿ ਸੀ ਸਰਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਉਪਵਾਕ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ, ਜਿਤੁ, ਜੈਸਾ, ਜੈਸੀ, ਜੈਸੇ ਸਰਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਵਾਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ।

੨) ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਪਹਿਲਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਨ ਕੀਜਈ ਜੋ ਦਿਸੈ ਚਲਣਹਾਰੁ॥ ੨੧/੨੪-੨੫
ਤੈਸੀ ਵਸਤੁ ਵਿਸਾਹੀਐ ਜੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲਿ॥ ੨੨/੨੫-੨੬
ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ॥ ੪੭੩/੧੩
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਇਸੀ॥ ੪੭੧/੧੯

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ, ਜੈਸੀ, ਜਿਤੁ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੋ, ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਵਾਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਸੁ, ਤੈਸੀ, ਸੋ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਵਾਕ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ।

(੩)ਗੁ.ਭਾ.ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ/ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੰਬੰਧ-ਸੂਚਿਕ ਸ਼ਬਦ 'ਜੋ' ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ ਲੁਪਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਧੁਰਿ ਛੋਡੀ ਤਿੰਨਿ ਪਾਇ॥ ੪੭੫/੧੪
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਏ॥ ੪੬੮/੧
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਸੋ ਸੁਖੁ ਪਾਏ। ੪੬੮/੧
ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸ ਜਿਣਿ ਗਏ। ੪੬੩/੨੫

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਈ, ਸੋ, ਸੇ ਨਿਤਜਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂਆਏ।

-o-

(੪) ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕ (੩) ਦੇ ਉਲਟ ਕਈ ਵਾਰੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦਾ ਸੰਬੰਧ-ਸੂਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵ ਤਾਂ ਉਪਵਾਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਡਾ ਕਰਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਡੀਆ ਵਡਿਆਈਆ॥ ੪੭੩/੧
ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦਵਾਰ॥ ੪੬੨/੨੦
ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ/ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ॥ ੪੬੩/੧

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਜਿਸੁ' ਅਤੇ 'ਜਿਨਿ' ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਪ-ਵਾਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ। ਜਿਸੁ ਅਤੇ ਜਿਨਿ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸਰਵਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਪਤ ਹੈ।

-o-

(ਹ) ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ

੧) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈਆਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਵਿੱਚ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸਤਰਾਂ, ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਹ ਪੂਰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :-

ਜਾ ਤੁਧੁ ਨਾਰੇ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਣੀ॥ ੨੫/੧੦
ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ॥ ੪੭੩/੨-੩
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥ ੪੬੮/੧੩
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥ ੪੬੮/੧੨
ਜਬਲਗੁ ਜੋਬਨਿ ਸਾਸੁ ਹੈ ਤਬਲਗੁ ਇਹੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥ ੨੦/੧੫
ਜਬ ਪਕਰੀ ਤਬ ਹੀ ਪਛੁਤਾਨੀ॥ ੧੨੭੫/੨੬
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਸੋਈ॥ ੧੩੪੩/੨੨
ਜਿਉ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲਿ ਪਾਇਐ। ਤਿਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾਸਨਿਦਾਸਿ॥ ੨੨/੭-੮

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ, ਜਬਲਗੁ, ਜਬ, ਜਹ ਜਹ, ਜਿਉ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਤਜਸੰਬੰਧੀ ਤਾ, ਤਬਲਗੁ, ਤਬ, ਤਹ ਤਹ, ਤਿਉ ਆਦਿ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ। ਉਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ।

੨) ਗੁ.ਭਾ. ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਵਾਕ ਐਸੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਵਿੱਚ ਨਿਤਜਸੰਬੰਧੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਤਾ ਤੂ ਮੁਲਾ ਤਾ ਤੂ ਕਾਜੀ ਜਾਣਹਿ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਈ॥ ੨੪/੧੨-੧੩
ਸਹਿ ਮੇਲੇ ਤਾ ਨਦਰੀ ਆਈਆ॥ ੪੭੩/੨
ਗੁਰਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ॥ ੪੭੨/੫
ਸਾਹਿਬੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰਾਇਸੀ॥੪੭੧/੧੯
ਮਿਲੈਗਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤਬ ਕਰਉਗੀ ਸੀਗਾਰੋ॥ ੩੫੯/੫

ਉਪਰ ਆਏ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤਾ', 'ਜਾਂ' 'ਤਬ' ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਵਾਕ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਤਜ-ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਦੂਜੇ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਲੁਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਕਦੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ।

੩) ਅਨੇਕ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦਾ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜੇ ਨਾਵਹਿ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਮੈਲੁ॥ ੪੭੩/੨੩
ਨਾਨਕ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ॥ ੪੭੧/੧੧
ਤੂ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ ਨ ਹੋਈ॥ ੪੬੯/੧੪
ਕਾਇਆ ਕਾਮਣਿ ਜੇ ਕਰੀ ਭੋਗੇ ਭੋਗਣਹਾਰੁ॥ ੨੧/੨੬

ਜਬ ਗਲਿ ਫਾਸ ਪਰੀ ਅਤਿਭਾਰੀ॥ ਉਡਿ ਨ ਸਾਕੈ ਪੰਖ ਪਸਾਰੀ॥ ੧੨੭੫/੨੬

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ,ਜਾ,ਜਬ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਉਪਵਾਕ 'ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਮੈਲੁ'- 'ਨਾਨਕ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਈ'- 'ਤੂ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ ਮੈ ਨਾਹੀ', ਭੋਗੇ ਭੋਗਣ ਹਾਰੁ',- 'ਉਡਿ ਨ ਸਾਕੈ ਪੰਖ ਪਸਾਰੀ' ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਮ ਚਾਰ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਤਜ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਵਿੱਚ 'ਤਬ' ਦਾ ਲੋਪ ਹੈ।

-o-

੪) ਕਈ ਵਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਉਪਵਾਕ ਅਤੇ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸੰਬੰਧਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

ਸਹਿ ਤੁਠੈ ਨਉਨਿਧਿ ਪਾਈਆ॥ ੪੭੨/੬

ਸਹਿ ਤੁਠੈ - ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ/ਜਦ/ਜੇ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੋਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਨਉਨਿਧਿ ਪਾਈਆ' - ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਤਜ-ਸੰਬੰਧੀ ਤਾ/ਤਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

-o-

(ਕ) ਸੰਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕ:

-o-

ਗੁਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਕਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਯੁਕਤ ਇੱਕ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਭੀ ਵੱਧ ਸੰਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੧) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਦਾ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ :-

(੧) ਸੁਣਿ ਮਨ ਭੂਲੇ ਬਾਵਰੇ॥ (੨) ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਾਗੁ॥
(੩) ਹਰਿ ਜਪਿ(੪) ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਤੂ...੫੭/੨੭

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ (੧) ਮੁੱਖ ਉਪਵਾਕ ਹੈ, (੨)ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਅਤੇ (੩) (੪) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਹਨ।

(੧) ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ (੨) ਸੁਣਿ ਬੈਰਾਗੀ (੩)ਕਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ॥੯੩੮/੧

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਭੀ (੧) ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹੈ, (੨) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਅਤੇ (੩) ਸੰਗਿਆ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

...

੨) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦਾ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ:-

(੧) ਜਿਨ੍ਹ ਪਟੁ ਅੰਦਰਿ (੨) ਬਾਹਰਿ ਗੁਦੜੁ (੩) ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਸਾਰਿ॥੪੭੩/੨੨
(੧) ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ (੨) ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰ॥
(੩) ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ...।੪੧੭/੨

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ (੩) ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਉਪਵਾਕ, ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹਨ, (੧) ਅੰਕ ਤੇ ਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਅਤੇ ਅੰਕ(੨) ਤੇ ਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਵਾਕ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਲਘੁਤਾ ਅਸਚਰਜ-ਜਨਕ ਹੈ।

(੧) ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ (੨) ਜਿ ਖਟੇ (੩) ਘਾਲੇ (੪) ਦੇਇ॥੪੭੨/੧੨

ਅੰਕ (੧) ਵਾਲਾ ਉਪਵਾਕ ਮੁਖ ਉਪਵਾਕ ਹੈ, ਅੰਕ (੨) ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ; ਅੰਕ (੩) ਅਤੇ ਅੰਕ (੪) ਵਾਲੇ 'ਘਾਲੇ' ਅਤੇ 'ਦੇਇ' ਸੰਗਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ।

...

੩) ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦਾ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ:-

(੧) ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ (੨) ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ॥ ੬੮
(੩) ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ (੪) ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ॥ ੪੬੮/੧੨ ੪੬੮/੧੨

ਤੁ--

(੧) ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ (੨) ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ॥
(੩) ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ (੪) ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ॥ ੪੬੮/੧੫

---

(੧) ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ (੨) ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥
(੩) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ (੪) ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥ ੪੬੮/੧੭

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕੋ ਪਦ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਇੱਕ ਤੇ ਆਇਆ ਹਰ ਇੱਕ ਉਪਵਾਕ, ਮੁਖ-ਉਪਵਾਕ ਹੈ। ਅੰਕ (੨) ਵਾਲੇ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਹਨ; ਅੰਕ (੩) ਅਤੇ ਅੰਕ (੪) ਉਤੇ ਆਇਆ ਹਰ ਇੱਕ ਉਪਵਾਕ ਕ੍ਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਪਵਾਕ ਦੇ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਉਪਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਚਿਤ੍ਰ ਯੋਜਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

-o-

ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ

-o-

ਇਸ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ-ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅਖਰ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ-ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੰਨਾਂ/ਪਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ੨੨੧/੨੮ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਪੰਨਾਂ ੨੨੧ ਪਾਲ ੨੮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਉਸਤਤਿ' ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਨਾਂ/ਪਾਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਥਾਂ ਆਉਂਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੰਨੇ ਜਿਵੇਂ ੨੨੧/੨੮, ੧੦੨੫/੨੩, ੧੦੪੧/੧੫, ੧੩੩੧/੩, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ - ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ।

***

ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ

:::

ਉਸ	੧੩੨੯/੨੦
ਉਸਤਤਿ	੨੨੧/੨੮
ਉਸਤਾਦੁ	੨੪/੫
ਉਸਨ	੮੭੯/੨
ਉਸਰੇ	੯੩੫/੨੦
ਉਸਾਰਣਹਾਰ	੧੨੮੦/੨੮
ਉਸਾਰਿ	੧੫੫/੧੭
ਉਸਾਰਿਆ	੬੨/੨੪
ਉਸਾਰੀ	੧੫੫/੧੦
ਉਸਾਰੇ	੩੫੪/੧੦
ਉਸਾਰੈ	੪੩੩/੧੩
ਉਸੁ	੧੪੧/੧,੨
ਉਗਵੈ	੪੬੮/੨੫
ਉਗਾਹੀ	੧੦੩੨/੧੬
ਉਚਰੂ	੧੫੫/੧੭
ਉਚਰੁ	੧੩੨੮/੫
ਉਚਰੈ	੮੩੨/੩
ਉਚਰੜੀਐ	੭੬੫/੧੨
ਉਚਾਈ	੧੫੬/੮
ਉਚਾਪਤਿ	੧੧੧੨/੨੧
ਉਚੀ	੧੪੮/੨
ਉਚੇ	੪੬੮/੨
ਉਛਾਹੜਾ	੧੦੨੬/੧
ਉਜਲ	੭੮੮/੨੭
ਉਜਲਾ	੧੬/੩
ਉਜਲਿਆ	੪੩੨/੨੦
ਉਜਲੂ	੭੨੯/੧
ਉਜਲੇ	੨੨/੨੪
ਉਜੜੈ	੧੨੪੫/੩
ਉਜਾੜੈ	੨੪੩/੭
ਉਜਾਲਾ	੯੦੩/੧੮
ਉਜਾੜੀ	੧੦੨੪/੨੬
ਉਜਿਆਲਾ	੨੨੩/੭
ਉਜੀਆਰਾ	੩੫੩/੨੨
ਉਝਰਤ	੪੨੨/੧੮
ਉਝੜ	੪੬੪/੪
ਉਝੜਿ	੧੪੯/੯
ਉਝੜੂ	੫੮੧/੧੬
ਉਠਸੀ	੭੨੩/੩
ਉਠਣਾ	੧੦੧੧/੬
ਉਠਦਿਆ	੩੫੦/੧੮
ਉਠਾਇਆ	੭੨੯/੮
ਉਠਾਲਿ	੮੩/੧੪
ਉਠਾਲੀ	੮੭੭/੧੫
ਉਠਾਲੀਆ	੭੩/੪
ਉਠਾਵਹਿ	੧੫੪/੨੬
ਉਠਿ	੬/੩
ਉਠੀ	੧੬/੧੬
ਉਠੇ	੧੩੯/੨੬
ਉਠੈ	੧੧੧੦/੨੦
ਉਡਹਿ	੯੩੪/੧੦
ਉਡਣੈ	੧੨੫੭/੧੩
ਉਡਰਿ	੧੦੩੩/੨੩
ਉਡਰਿਆ	੧੪੫/੧੫
ਉਡਾਇਐ	੭੫੨/੧੪
ਉਡਾਏ	੧੫੬/੧੭
ਉਡਾਵੈ	੧੦੪੦/੪
ਉਡਿ	੪੬੫/੨੦
ਉਡਿ ਉਡਿ	੪੬੫/੧੦
ਉਡਿਆ	੧੩੮/੨
ਉਡੈ	੯੩੯/੨੨
ਉਤ	੧੫੪/੧੪
ਉਤਪਤਿ	੯੦੫/੨੨
ਉਤਭੁਜ	੩੫੪/੨੧

ਉਤਭੁਜਾ	੪੬੭/੫
ਉਤਭੁਜੁ	੯੦੫/੨੦
ਉਤਮ	੧੪੮/੧
ਉਤਮੁ	੧/੧੦
ਉਤਰ	੯੩੬/੧੭
ਉਤਰਉ	੮੭੬/੧੫
ਉਤਰਸਿ	੭੯੧/੬
ਉਤਰਸੁ	੪/੧੭
ਉਤਰਹਿ	੧੪੯/੪
ਉਤਰਿ	੪੧੧/੧੩
ਉਤਰੀ	੧/੬
ਉਤਰੂ	੯੩੮/੧੯
ਉਤਰੁ	੧੮/੨੩
ਉਤਾਹਿ	੯੩੬/੫
ਉਤਾਰਣਹਾਰਾ	੯੪੩/੧੮
ਉਤਾਰਾ	੬੬੦/੭
ਉਤਾਰਿ	੨੧/੧
ਉਤਾਰਿਆ	੪੭੦/੧੭
ਉਤਾਰੂ	੫੯/੧੮
ਉਤਾਰੁ	੪੭੨/੨੩
ਉਤਾਰੇ	੯੪੨/੧੫
ਉਤਾਵਲਾ	੪੨੦/੮
ਉਤੁ	੯/੨੩
ਉਤੰਗੀ	੧੪੧੦/੩
ਉਥਾਪਿ	੧੪੧੨/੧੧
ਉਥਾਪੇ	੪੧੭/੨੧
ਉਥਾਪੈ	੧੨੩੮/੫
ਉਦਕੁ	੫੬੭/੧੯
ਉਦਰ	੬੩੬/੧੪
ਉਦਰੁ	੫੦੪/੧੫
ਉਦਾਸ	੪/੧
ਉਦਾਸਾ	੧੪੦/੧੧
ਉਦਾਸਿ	੭੬੨/੨੨
ਉਦਾਸੀ	੩੫੭/੪
ਉਦਾਸੁ	੯੫੨/੨੩
ਉਦਾਸ	੩੫੯/੩
ਉਦਿਆਨਾ	੧੦੪੩/੧੮
ਉਦਿਆਨੇ	੯੩੮/੨੭
ਉਦਿਆਨੈ	੨੨੧/੧੬
ਉਦੈ	੧੦੩੬/੭
ਉਦੋਸਾਹੈ	੧੪੧੨/੧੬
ਉਦੋਸੀਅ	੧੪੧੨/੧੭
ਉਧਰੇ	੯੩੦/੧
ਉਧਾਰਣਹਾਰ	੧੦੦੯/੯
ਉਧਾਰਾ	੧੦੦੯/੩
ਉਧਾਰੀ	੯੦੭/੨੦
ਉਧਾਰੇ	੧੩੯/੨
ਉਨ	੧੨੯੦/੯
ਉਨਮਨਿ	੭੮੮/੨੫
ਉਨਵਿ	੧੧੦੭/੧੯
ਉਨਾ	੪੭੧/੨੬
ਉਨਿ	੩੫੮/੧੦
ਉਪਕੰਠਿ	੧੨੭੪/੮
ਉਪਜਹਿ	੧੦੩੫/੧੨
ਉਪਜਿਓ	੯੦੬/੭
ਉਪਜੀ	੧੦੧੩/੧੨
ਉਪਜੇ	੪੮੯/੧੧
ਉਪਜੈ	੧੯/[illegible]
ਉਪਜੰਪਿ	੨੨੮/੫
ਉਪਠੀ	੪੭੨/੮
ਉਪਦੇਸ	੭/੨੩
ਉਪਦੇਸਿ	੨੨੧/੯
ਉਪਦੇਸੁ	੪੭੦/੧੪
ਉਪਮਾ	੨੨੮/੨੧
ਉਪਰਹੁ	੪੧੭/੬
ਉਪਰਿ	੩/੨੧
ਉਪਾਇ	੬੦/੧
ਉਪਾਇਆ	੨੦/੧੦
ਉਪਾਇਦਾ	੧੦੩੩/੧੪
ਉਪਾਈ	੨/੧੭
ਉਪਾਈਅਨੁ	੫੬੬/੧੨
ਉਪਾਈਐ	੧੩੮/੧੦

ਉਪਾਏ ੬/੧੫
ਉਪਾਤੀ ੧੩੮/੯
ਉਪਾਰਜਣੀਆ ੧੩੮/੯
ਉਪਾਵਹੁ ੧੫੬/੨੧
ਉਪੇਤਾਣਾ ੪੬੭/੨੬
ਉਪੰਨਾ ੧੨੯੦/੧੧
ਉਪੰਨੀ ੧੩੭/੨੬
ਉਪੰਨੇ ੧੫੦/੩
ਉਬਰਹੁ ੧੦੨੬/੫
ਉਬਰੀ ੧੮/੬
ਉਬਰੇ ੧੯/੧੫
ਉਬਰੈ ੨੨੫/੨੫
ਉਬਾਰੇ ੫੬੭/੮
ਉਭੇ ੧੩੮/੧
ਉਮਰੇ ੬੪/੧੧
ਉਰ ੫੫/੫
ਉਰਸਾ ੮੪੩/੨੩
ਉਰਧਾਰੁ ੫੪/੧੩
ਉਰਝਿ ੧੦੨੬/੧੦
ਉਰਝੀ ੧੩੩੦/੧੫
ਉਰਧ ੭੪/੨੩, ੨੪
ਉਰਧਿ ੧੩੯/੧੬
ਉਰਵਾਰਿ ੧੫੭/੯
ਉਰਵਾਰੁ ੧੦੦੯/੧੮
ਉਰਿ ੧੨੮੪/੯
ਉਲਥੜੇ ੭੫/੨੭
ਉਲਟ ੨੨੧/੪
ਉਲਟਿ ੪੧੪/੩
ਉਲਟਿਓ ੧੫੩/੧੪
ਉਲਟੀ ੬੬੨/੨੦
ਉਲਟੇ ੯੫੩/੧
ਉਲਟੈ ੧੨੭੪/੧੯
ਉਲਟੌ ੯੩੫/੨੮
ਉਲਾਸਾ ੨੨੬/੬
ਉਲਾਮ੍ਹੇ ੩੪੯/੨੦

ਉਵਤਿਆ ੧੨੮੯/੧੬
ਊਸਰਹਿ ੧੪/੩
ਊਗਵਿਆ ੯੩੦/੨੪
ਊਗਵੈ ੧੮/੪
ਊਘੈ ੧੨੮੮/੧੯
ਊਂਘ ੧੪੬/੨
ਊਚਉ ੧੮/੧੯
ਊਚਰਹਿ ੪੭੩/੧੦
ਊਚਾ ੫/੧੩
ਊਚੀ ੧੦੪੧/੨੭
ਊਚੇ ੫/੧੪, ੧੪
ਊਚੈ ੧੫੩/੨੬
ਊਚੇ-ਊਚਾ ੧੦੪੧/੨੮
ਊਛਲੈ ੭੨੯/੧੨
ਊਜਲ ੩੫੨/੯
ਊਜਲੀ ੧੭/੨੧
ਊਜਲੁ ੧੩੩੦/੨੭
ਊਜਲ ੫੭/੨੬
ਉਜਲੇ ੫੪/੨੪
ਊਡਕਿ ੪੧੨/੩
ਊਡਉ ੧੨੭੪/੨੦
ਊਡਿ ੧੨੫੭/੧੦
ਊਡੀ ੧੨੫੭/੧੦
ਊਡੀਂ ੬੩੫/੧੮
ਊਡੈ ੯੯੨/੧
ਊਣਾ ੭੮੮/੨੬
ਊਣੇ ੧੫੬/੧੧
ਊਤਮ ੧੫/੧੭
ਊਤਮਾ ੮੩੧/੨੫
ਊਤਮੁ ੪੧੪/੫
ਊਦੰਰ ੯੦੫/੧੮
ਊਧਉ ੬੩੬/੧੫
ਊਧੰਉ ੯੩੯/੧੨
ਊਧੇ ੫੦੪/੪
ਊਧਿ ੧੨੪੫/੨੮

ਊਂਧੇ	੨੨੫/੨੪
ਊਡੇ ਊਨਵਿ	੯੩੦/੨੫
ਊਪਜਹਿ	੫੫/੨੬
ਊਪਜੈ	੧੮/੩
ਊਪਰਿ	੧੮/੧੯
ਊਬਰਹਿ	੫੦੫/੨੫
ਊਬਰੇ	੬੩੭/੧੫
ਊਭਿ	੮੭੬/੮
ਊਭੀ	੧੧੦੭/੧੮
ਊਭੇ	੧੦੨੨/੧੦
ਊਭੈ	੧੦੯੦/੨੩
ਊਭੈ	੫੮੧/੧੮
ਊਰਧੀ	੨੨੮/੨੧
ਊਰਮ-ਧੂਰਮ	੯੩੦/੨੩-੨੪
ਊਰੇ	੫੯੭/੧
ਊਲੈ	੪੩੨/੧੭
(੧)ੴ	੧/੧
ਓਅੰਕਾਰਿ	੯੨੯/੨੬,੨੭
ਓਅੰਕਾਰੁ	੯੨੯/੨੭
ਓਇ	੭੩/੭
ਓਈ	੪੭੧/੨੬
ਓਸੁ	੪੧੮/੧੪
ਓਸ੍ਰ	੪੩੪/੧੩
ਓਹ	੧੦੨੮/੪
ਓਹਾ	੧੨੮੬/੧੬
ਓਹਾੜ	੧੪੧੦/੧੨
ਓਹਿ	੮/੫
ਓਹੀ	੬੪/੧੭
ਓਹੁ	੪/੧੮
ਓਹ	੧੦੧੩/੭
ਓਹੋ	੧੨੮੬/੨੦
ਓਜਾੜਿ	੧੦੨੪/੨੬
ਓਜਾੜੀ	੧੦੧੧/੯
ਓਜਾੜੇ	੬੬੨/੧੯
ਓਟ	੧੫੨/੧੭

ਓਵਿ	੨੨੫/੧੦
ਓਤਾਕੁ	੫੫/੩
ਓਤੁ	੧੭/੬
ਓਥੈ	੭/੨੮
ਓਨਮ	੯੩੦/੨,੨
ਓਨਾ	੭/੪
ਓਨ੍ਹੀ	੪੧੮/੩,੩
ਓਪਤਿ	੨੨੩/੧੦
ਓਮਾਹਓ	੨੪੨/੨੫
ਓਮਾਹਾ	੧੦੩੨/੨੭
ਓਮਾਹੈ	੧੧੦੯/੫
ਓਮੀ	੪੬੯/੨੬
ਓਮੀਆ	੪੬੯/੨੮
ਓਰੁ	੨੨੩/੧
ਓਰੈ	੬੨/੧੬
ਓਲ੍ਹਗੀ	੪੨੧/੫
ਓਲ੍ਹਗੀਆ	੪੨੧/੫
ਓਲਾਮਾ	੯੦੩/੯
ਓਲਾਮ੍ਹੇ	੭੯੦/੨੫
ਓੜਕ	੫/੪,੪
ਓੜਕਿ	੯੫੩/੨੧
ਓੜਕੁ	੭੬/੯
ਓੜ੍ਹੁ	੧੦੩੩/੮

' ਅ '

ਅਉਹਠ	੯੫੨/੨੧
ਅਉਹਠਿ	੯੦੭/੧੯
ਅਉਖਧ	੧੫੬/੫
ਅਉਖਧੁ	੪੧੬/੯
ਅਉਖਾ	੯/੨੩
ਅਉਗਣ	੧੭/੨੫
ਅਉਗਣਿਆਰੇ	੪੨੧/੨੮
ਅਉਗਣੁ	੧੩੪੪/੩
ਅਉਗੁਣ	੫੯੫/੧੦

ਅਉਗੁਣਵੰਤੀ ੧੭/੧੪
ਅਉਗੁਣਿ ੨੨/੨੦
ਅਉਘਟ ੧੨੮੮/੨੫
ਅਉਤਾਰੁ ੭੫੨/੧੫
ਅਉਧੁ ੯੫੫/੬
ਅਉਧੂ ੮੭੭/੨੬
ਅਉਧੂਤ ੯੫੩/੭
ਅਉਧੂਤਾ ੮੪੦/੧੦
ਅਉਧੂਤੀ ੯੫੨/੨੨
ਅਉਧੂਤੁ ੮੭੭/੨੩
ਅਉਰੀ ੯੫੪/੭
ਅਉਰੁ ੫੩/੧੭
ਅਉਲਿ ੧੪੧/੧੫
ਅਸਗਾਹ ੧੪੪/੧੭
ਅਸਗਾਹੁ ੩/੬
ਅਸਟ ੬੧/੨੧
ਅਸਟਮੀ ੮੩੯/੨੪
ਅਸਤਿ ੧੪੩/੨੮
ਅਸਥੰਭੁ ੯੪੫/੨੧, ੨੬
ਅਸਥਿਰ ੧੦੩੯/੨੩
ਅਸਥਿਰੁ ੫੪/੨੭
ਅਸਥਾਨੁ ੯੦੫/੨੬
ਅਸਥਾਨਿ ੪੧੫/੧੭
ਅਸਨਾਈ ੭੯੫/੬
ਅਸਨੇਹਿ ੫੯/੨੮
ਅਸਮਾਨਿ ੫੯੫/੯
ਅਸਮਾਨੀ ੧੪/੧੯
ਅਸਮਾਨੁ ੧੫/੧੬
ਅਸਰਾਲਾ ੧੦੩੧/੧੫
ਅਸਰਾਲਿ ੯੦੬/੨੮
ਅਸਰਾਲੁ ੧੦੦੯/੧੯
ਅਸਰੂਪੁ ੯੩੦/੨੧
ਅਸਲਿ ~~੧੩੪੬/੩~~ 1411/22
ਅਸਵਾਰ ੧੪੨/੨੫
ਅਸਵਾਰੁ ੯੫੬/੫
ਅਸਾ ੫੭੯/੨੧
ਅਸਾਹ ੧੭/੨੬
ਅਸਾੜਾ ੪੭੨/੪
ਅਸਾਰ ੬੩/੨੨
ਅਸੀ ੨੫/੪
ਅਸੀਸੜੀਆ ੧੨/੨੦
ਅਸੀਸਾ ੫੮੨/੨
ਅਸੀਹਾਂ ੧੩੮/੬
ਅਸੁਨਿ ੧੧੦੮/੨੭
ਅਸੁਰ ੯੩੦/੨੭
ਅਸੁਰਸੰਘਾਰੁ ੫੯/੧੫
ਅਸੁਨੁ ੫/੫
ਅਸੰਖ ੩/੨੭
ਅਸੰਖਾ [illegible]/੭
ਅਹਕਰਣੁ ੭੨/੧੩
ਅਹਰਣਿ ੮/੧੦
ਅਹਿਲਿਆ ੧੩੪੩/੨੮
ਅਹਵਾਲ ੭੨੧/੯
ਅਹਾਰੁ ੧੨੪੩/੧
ਅਹਾਰੇ ੯੩੯/੧
ਅਹਾਰੈ ੯੩੯/੫
ਅਹਾੜੀ ੧੨੮੬/੧੦
ਅਹਾੜੁ ੯੫੫/੪
ਅਹਿ ੯੪੨/੧੯
ਅਹਿਨਿਸਿ ੧੮/੨੭
ਅਹਿਲਾ ੭੫/੯
ਅਹੇ ੧੧੨੫/੫
ਅਹੈ ੨੨੭/੨੮
ਅਹੰਕਰਣੁ ੧੩੪੩/੧੬
ਅਹੰਕਾਰ ੨੨੩/੩
ਅਹੰਕਾਰਾ ੧੪੦/੨੩
ਅਹੰਕਾਰਿ ੧੯/੧੩
ਅਹੰਕਾਰੀ ੨੨੪/੨੦
ਅਹੰਕਾਰੁ ੫੮/੧੧
ਅਹੰਕਾਰੇ ੫੭੯/੧੮
ਅਕ ੧੨੮੬/੧੯
ਅਕਤਾਲੀ ੧੨੮੬/੧੯
ਅਕਿਤਤਾ ੧੨੮੬/੧੯
ਅਕਥ ੬੨/੨੦

ਅਕਥਉ ੧੨੩੩/੧੦
ਅਕਥੀ ੧੦੩੩/੨੬
ਅਕਥੁ ੫੯/੧੨
ਅਕਥੇ ੬੩੫/੩
ਅਕਥੈ ੫੯/੨੨
ਅਕਥੌ ੧੩੩੧/੨੧
ਅਕਲ ੪੧੪/੨੭
ਅਕਲਪਤ ੯੪੦/੧੬
ਅਕਲਿ ੧੧੨੬/੫
ਅਕਲੀ ੭੮੯/੨੪
ਅਕਲੀ-ਬਾਹਰੇ ੧੦੪੦/੨੩
ਅਕਾਸੁ ੪੧੨/੨੬
ਅਕਾਸੀ ੧੦੨੧/੧੬
ਅਕਾਰ ੫੦੪/੩
ਅਕਾਲ ੧/੨
ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ ੧੦੩੮/੨੨
ਅਕਿ ੧੪੮/੧
ਅਕੁ ੧੪੭/੨੬
ਅਕੁਲ ੫੯੭/੧੦
ਅਕੁਲੀਣਿ ੯੪੫/੨੭
ਅਕੁਅਣਾ ੫੫੭/੧੫
ਅਖਰ ੬੧/੨
ਅਖਰਾ ੪/੧੩
ਅਖਰੀ ੪/੧੧,੧੨
ਅਖਰੁ ੧੫੦/੨੨
ਅਖਲੀ ੧੨੭੫/੧
ਅਖਿਓ ੧੫੦/੨੩
ਅਖੀ ੭੬/੫,੬
ਅਖੀਂ ੧੨੪੧/੨੬
ਅਖੁਟ ੧੦੩੪/੮
ਅਖੁਟਉ ੧੦੯੦/੨੧
ਅਖੁਟੀ ੫੫੬/੧੩
ਅਖੂਟੁ ੪੧੪/੨
ਅਖੂਟ ੯੩੩/੧੧
ਅਖੰਡੁ ੧੭/੧੧
ਅਗਹੁ ੧੫੬/੧੮
ਅਗਛਮੀ ੧੦੯੦/੨੦
ਅਗਣਤ ੧੦੩੭/੭
ਅਗਣਤੁ ੯੩੪/੬
ਅਗਦੁ ੭੨੨/੨੬
ਅਗਨਿ ੮/੧੧
ਅਗਨੀ ੭/੧੬
ਅਗਮ ੫੩/੧੩
ਅਗਮਪੁਰੇ ੪੩੬/੨੩
ਅਗਮੁ ੭੬੨/੨੬
ਅਗਰ ੨੨੬/੯
ਅਗਰਵਾਸੁ ੪੬੫/੨੮
ਅਗਰਿ ੧੪/੩
ਅਗਲਾ ੧੬/੧੫
ਅਗਲੀ ੨੦/੧੯
ਅਗਲੇ ੯੯੯/੧੦
ਅਗਲੌ ੫੭/੧੦
ਅਗਾਹੁ ੧੦੨੭/੨੬
ਅਗਾਹਿ ੧੧੮੮/੧੪
ਅਗਾਜਾ ੭੬੫/੧੪
ਅਗਾਧਿ ੧੦੨੭/੨੬
ਅਗਾਧਿਬੋਧਿ ੮੪੩/੧੨
ਅਗਾਮੀ ੬੩੫/੨
ਅਗਿ ੧੯/੧੫
ਅਗਿਆਨ ੮੭੬/੬
ਅਗਿਆਨਾ ੧੦੦੯/੬
ਅਗਿਆਨੀ ੯੩੪/੬
ਅਗਿਆਨੁ ੨੨੬/੧੩
ਅਗੀ ੧੪/੧੭
ਅਗੈ ੨/੭
ਅਗੋਚਰ ੫੯੭/੬
ਅਗੋਚਰੁ ੪੩੭/੧੨
ਅਗੋਂਪਛੀ ੧੪੯/੨੮
ਅਗੋਦੇ ੪੧੭/੧੧
ਅਗੰਮ ੪/੧੦

ਅਗੰਮੁ	੬੪/੧੪
ਅਘੜੁ	੯੪੧/੬
ਅਘਾਇ	੨੨/੧
ਅਘਾਈ	੪੨੧/੨੬
ਅਘੁਲਿਆ	੯੩੩/੨੮
ਅਘੁਲੇ	੧੩੪੪/੧੪
ਅਚਰਜੁ	੪੧੬/੧੩
ਅਚਲੁ	੪੧੨/੨੪
ਅਚਾਰਿ	੬੯੯/੧੦
ਅਚਾਰੁ	੧੯/੪
ਅਚਿੰਤਾ	੫੫/੧੩
ਅਚਿੰਤੁ	੧੦੧੩/੧੬
ਅਚੇਤ	੭੫/੪
ਅਚੇਤਿ	੨੨੪/੨੪
ਅਚੇਤਿਆ	੪੩੯/੧੫
ਅਚੇਤੀ	੧੧੧੦/੭
ਅਚੇਤੁ	੭੫/੧੭
ਅਛਲ	੨੫/੨੩
ਅਛਲਿਓ	੭੬੬/੧੧
ਅਛਲੁ	੪੧੩/੬
ਅਜਹੁ	੧੧੦੯/੬
ਅਜਗਰ	੧੦੪੩/੧੪
ਅਜਗਰਿ	੧੦੨੫/੨
ਅਜਪਾ	੧੨੯੧/੬
ਅਜਪਾਜਾਪੁ	੮੪੦/੧੪
ਅਜਬੁ	੧੪੨/੨੮
ਅਜਰ	੯੯੧/੨੬
ਅਜਰਾਈਲ	੭੨੧/੬
ਅਜਰਾਈਲੁ	੯੫੩/੨੦
ਅਜਾਵਰੁ	੧੦੦੯/੧
ਅਜਰੁ	੧੨੮੯/੮
ਅਜਾਈ	੧੩੨੯/੨੬
ਅਜਾਦੀ	੯੩੩/੨੭
ਅਜਾਣ	੧੫/੨੧
ਅਜਾਣਾ	੧੫੫/੧੨
ਅਜਾਣੁ	੬੮੮/੯
ਅਜਾਣੰਤਾ	੧੨੪੨/੧੭
ਅਜਾਤਿ	੧੮/੩
ਅਜੁ	੬੦/੧੭
ਅਜੂਨੀ	੧/੨
ਅਜ	੩੫੭/੪
ਅਜੋਨੀ	੪੮੯/੧੮
ਅਟਲ	੪੧੩/੬
ਅਟਲੁ	੧੦੩੪/੨੭
ਅਠਸਠਿ	੨/੩/2
ਅਠਤਰੈ	੭੨੩/੩
ਅਠਵੈ	੧੩੭/੨੭
ਅਠਾਰ	੨੩/੨੭
ਅਠਾਰਹ	੫/੫
ਅਠਿਸਠਿ	੧੪੭/੧੯
ਅਠੀ	੧੪੬/੪
ਅਡੀਠੁ	੫੪/੨੫
ਅਡੋਲੁ	੧੭/੧੬
ਅਡੰਬਰ	੧੯/੭
ਅਢਾਈ	੧੩੪੪/੪
ਅਢੁ	੧੧੦੮/੭
ਅਣਹੋਦ	੪੬੮/੪
ਅਣਜਾਣਤ	੧੧੬੮/੧੭
ਅਣਡੀਠਾ	੧੨੫੬/੧੨
ਅਣਠਾਤਿਆ	੭੮੯/੧੫
ਅਣਮੰਗਿਆ	੭੩/੮
ਅਣਵੀਚਾਰੀ	੪੧੬/੨੪
ਅਣਾਇਆ	੧੯/੬
ਅਤਿ	੧੫/੧੨
ਅਤੀਤ	੨੨੭/੧੯
ਅਤੀਤਾ	੧੦੨੭/੨੮
ਅਤੀਤੁ	੭੨੧/੧੩
ਅਤੀਤ	੩੬੦/੬
ਅਤੁਲੁ	੫੯/੧
ਅਤੇ	੫/੭
ਅਤੋਲਕਾ	੨੦/੨੦
ਅਤੋਲੁ	੧੭/੧੭
ਅਥਲੁ	੮੭੮/੧੦
ਅਥਰਬਣੁ	੪੭੦/੧੦
ਅਥਾਹਾ	੧੦੪੩/੮
ਅਥਾਹੁ	੬੪/੫
ਅਦਲੀ	੧੦੨੨/੪

ਵਅਕੁ ਅਦਲੁ ੭੬੫/੬
ਅਦਿਸਟ ੧੦੪੧/੨੫
ਅਦਿਸਟੁ ੨੨੨/੧੭
ਅਦ੍ਰਿਸਟ ੧੦੪੧/੨੮
ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ੯੯੯/੫
ਅਧ ੫੮੧/੧੧
ਅਧਊਲਧੀ ੨੨੮/੨੦
ਅਧਕੀ ੨੨੬/੧੧
ਅਧਾਰ ੪੮੯/੧੩
ਅਧਾਰਾ ੨੨੮/੨੦
ਅਧਾਰਿ ੬੧/੧
ਅਧਾਰੀ ੬੮੫/੨੬
ਅਧਾਰੁ ੫੮/੨੭
ਅਧਾਰੋ ੯੩੮/੨੬
ਅਧਿਆਤਮ ੨੨੩/੧੩
ਅਧਿਆਤਮਕਰਮ ੧੦੩੯/੬
ਅਧਿਕ ੧੫੩/੧੮
ਅਧਿਕਉ ੬੦/੩
ਅਧਿਕਾਈ ੧੨੩੩/੭
ਅਧਿਕਾਰ ੧੪੧੨/੯
ਅਧਿਕੁ ੧੧੮੭/੧੯
ਅਧੀ ੬੬੨/੧੩
ਅਧੁ ੧੨੮੬/੧੫
ਅਧੂਆ ੫੦੫/੮
ਅਧੇਰਾ ੧੧੯੧/੧
ਅਨ ੫੬/੧੨
ਅਨਹਤ ੨੨੮/੭
ਅਨਹਤਾ ੧੩/੪
ਅਨਹਤਿ (੧)੯੪੦/੪
ਅਨਹਦ ੨੧/੨,੩
ਅਨਹਦਸਬਦੁ ੮੩੯/੧੯
ਅਨਹਦਿ ੧੦੨੫/੧੦
ਅਨਹਦੁ ੪੩੬/੧੯
ਅਨਹਦੋ ੪੩੬/੧੮
ਅਨਗਾਹਾ ੪੬੫/੧੭
ਅਨਤ ੧੫੬/੨੭,੨੮
ਅਨਤਾ ੧੫੬/੨੭
ਅਨਦਿਨੁ ੬੨/੧੦,੨੧
ਅਨਦਿਨੋ ੬੬੬/੨- ੧੩/੯
ਅਨਦਿਨੋ ੨੪੩/੧੬
ਅਨਦੁ ੩੫੧/੨੦
ਅਨਪੂਜਾ ੨੨੪/੧੪
ਅਨਭਉ ੭੨੫/੧੧
ਅਨਮਾਰਗਿ ੧੧੫੩/੨੨
ਅਨਰਸ ੫੯੮/੧੮
ਅਨਰਾਗਾ ੫੯੮/੨੧
ਅਨਰਾਗੀ ੯੪੫/੨੬
ਅਨਾਹਤਿ ੬/੨੬
ਅਨਾਹਦ ੩੬੦/੧੧
ਅਨਾਹਦਿ ੩੫੧/੯
ਅਨਾਹਦੁ ੩੫੧/੩
ਅਨਾਥ ੬੮੫/੨੬
ਅਨਾਥਹ ੨੨੪/੧
ਅਨਾਥੁ ੯੩੨/੧੩
ਅਨਾਥਿ ੬/੨੬
ਅਨਿਕ ੬੮੬/੧
ਅਨੀਤਿ ੧੧੮੭/੧੦
ਅਨੀਤੇ ੪੧੪/੨੧
ਅਨੀਲ ੨੨੧/੨੦
ਅਨੀਲੁ ੬/੨੫
ਅਨੁ ੪੧੪/੧੮
ਅਨੂਪ ੫੭/੧੨
ਅਨੂਪੁ ੭/੨੮
ਅਨੇਕ ੬/੭
ਅਨੇਕਾ ੩੫੮/੨੦
ਅਨੇਕੈ ੩੬੦/੬
ਅਨ੍ਹੇਰਾ ੩੪੯/੨੩
ਅਨੇਰੀ ੧੫੬/੯
ਅਨੈਤ ੭/੧੮
ਅਨੈਤੁ ੪੬੫/੧੬

ਅਨੰਦ ੩੫੨/੪
ਅਨੰਦਿ ੪੬੬/੬
ਅਨੰਦੁ ੭/੨੮
ਅਪਸਰ ੫੯੮/੧੦
ਅਪਣਾ ੭੨/੨੫
ਅਪਣਾਆਪੁ ੧੨੮੨/੩
ਅਪਣੀ ੫੪/੫
ਅਪਣੇ ੩੫੭/੬
ਅਪਣੋ ੯੩੪/੧੩
ਅਪਣੈ ੧੧੮੯/੧੭
ਅਪਤੀਜੁ ੧੦੨[illegible]/[illegible]
ਅਪਥੁ ੧੦੨੯/੧੧
ਅਪਨਾ ੪੨੦/੧੫
ਅਪਨਾਆਪੁ ੯੯੦/੧੬
ਅਪਨੀ ੨੨੫/੬
ਅਪਨੇ ੮੪੩/੧੧
ਅਪਨੋ ੩੫੧/੧੯
ਅਪ[illegible]ਕੁ ੧੩੮/੭
ਅਪਬਹੁ ੧੩੮/੭
ਅਪਮਾਨੁ ੩੫੪/੧੦
ਅਪਰ ੨੨੯/੧੪
ਅਪਰਅਪਾਰਾ ੧੦੨੬/੨੪
ਅਪਰਅਪਾਰੋ ੧੦੨੬/੨੨
ਅਪਰਅਪਾਰੈ ੯੩੮/੯
ਅਪਰਾਧ ੯੦੪/੨੫
ਅਪਰਾਧੀ ੪੭੦/੨੧
ਅਪਰੰਪਰ ੨੨੩/੨੧
ਅਪਰੰਪਰਾ ੪੨੨/੧੭
ਅਪਰੰਪਰਿ ੪੨੨/੧੭
ਅਪਰੰਪਰੁ ੨੨੮/੨੪
ਅਪਰੰਪਰੇ ੨੩/੨੭
ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ੧੬/੫
ਅਪਛਾ ੯੩੫/੩
ਅਪਛਿ [illegible]/੨੫
ਅਪਾਰ ੫/੧੭

ਅਪਾਰਾ ੧੪੦/੨੨
ਅਪਾਰਿ ੯੩੫/੫
ਅਪਾਰੀ ੯੦੭/੨੫
ਅਪਾਰੁ ੨/੬
ਅਪਾਰੇ ੮੪੩/੨੦
ਅਪਾਰੋ ੧੦੨੨/੮
ਅਪਾਰੈ ੫੭੯/੧੧
ਅਪਿਉ ੨੨[illegible]/੨੦
ਅਪਿਓ ੧੫੪/੧੦
ਅਪਿਆਉ ੧੪/੧੪
ਅਪੁ ੧੦੩੧/੧੬
ਅਪੁਨਾ ੭੬/੨
ਅਪੁਨੀ ੧੩੯/੨੨
ਅਪੁਨੇ ੩੫੩/੧੯
ਅਪੁਨ ੪੧੫/੨੨
ਅਪੁਨੋ ੨੨੯/੧੦
ਅਫਰੁ ੧੪੩/੨੭
ਅਫਰਿਉ ੨੨੭/੧੧
ਅਫਰਿਓ ੯੩੦/੧੭
ਅਫਾਰਾ ੧੦੩੦/੨੨
ਅਫਾਰੀ ੨੨੪/੨੧
ਅਫਾਰੁ ੫੫/੧੪
ਅਬ ੪੬੮/੨੪
ਅਬਹੀਕਬਹੀ ੮੭੬/੫
ਅਬਤਬ ੫੦੪/੯,੨੨
ਅਬਿਨਾਸੀ ੧੫੨/੨੪
ਅਬੇਤਬੇ ੨੨੫/੧੯
ਅਭ ੫੭/੯
ਅਭਅੰਤਰਿ ੨੨੪/੧੦
ਅਭਸਬਦ ੫੬/੧
ਅਭਖੁ ੧੨੯੦/੪
ਅਭਗੁ ੪੬੭/੯
ਅਭਭਗਤੀ ੧੦੨੭/੧੫
ਅਭਪੀਰ ੫੭/੯
ਅਭਰਤ ੧੨੩੩/੧

ਅਭਾਖਿਆ	੪੭੨/੨	ਅਮੋਲੁ	੪੨੨/੧੦
ਅਭਾਗਾ	੫੯੮/੧੯	ਅਮੋਲੂ	੧੦੮੭/੨
ਅਭਾਗੁ	੨੨੮/੬	ਅਮੋਲੋ	੪੩੬/੧੦
ਅਭਿਆਸਾ	੨੨੪/੨੭	ਅਮ੍ਰਿਤ	੫੦੪/੫
ਅਭਿਆਸੁ	੬੬੩/੪	ਅਰਚਾ	੪੬੫/੨੮
ਅਭਿਮਾਨ	੫੯/੨੬	ਅਰਜ	੭੨੧/੪
ਅਭਿਮਾਨਾ	੮੩੨/੫	ਅਰਜੁ	੩੫੫/੧੬
ਅਭਿਮਾਨਿ	੪੧੪/੧੭	ਅਰਥਾਇ	੨੨੯/੧੩
ਅਭਿਮਾਨੀ	੧੦੪੧/੧੪	ਅਰਥਾਵੈ	੯੪੦/੧੨
ਅਭਿਮਾਨੁ	੬੧/੩	ਅਰਥੁ	੧੫੪/੨੦
ਅਭਿਮਾਨੈ	੧੩੪੪/੧੨	ਅਰਦਾਸਿ	੨੫/੧੩
ਅਭੁਲੁ	੬੧/੧੧	ਅਰਦਾਸੇ	੭੯੫/੧੯
ਅਭੁਲੂ	੬੩੭/੫	ਅਰਧ	੬੨/੧੧
ਅਭਉ	੭੯੬/੨	ਅਰਪਿ	੧੦੨੫/੪
ਅਭੇਵਏ	੭੬੬/੨੪	ਅਰਪਿਓ	੨੨੭/੨੪
ਅਭੇਵਹੁ	੩[illegible]੬/੧੮	ਅਰਪੇ	੮੩੨/੧੮
ਅਭੇਵਾ	੨੨੪/੧੧	ਅਰਬਦ	੧੦੩੫/੧੩
ਅਭੈਵ	੨੨੪/੨੨	ਅਰਾਧਿਆ	੯੪੫/੬
ਅਮਰ	੪/੫	ਅਰਾਧੇ	੮੩੯/੨੫
ਅਮਰਪਦੁ	੧੩੪੨/੧੧	ਅਰੁ	੨੩/੭
ਅਮਰਾ	੬੮੯/੧	ਅਰੰਭੁ	੯੪੩/੨
ਅਮਰਾਪਦੁ	੭੨੫/੧੪	ਅਰੰਭ	੧੦੩੬/੧੧
ਅਮਰਾਪੁਰਿ	੧੦੨੨/੨੭	ਅਲਹੁ	੫੩/੧੩
ਅਮਰੁ	੬੩/੧੯	ਅਲਖ	੧੪੦/੨੨
ਅਮਲ	੧੪੦/੧੬	ਅਲਖਿ	੧੪੯/੮
ਅਮਲੀ	੫੫੭/੩	ਅਲਖੁ	੬੪/੧੪
ਅਮਲੁ	੧੫/੨੫	ਅਲਖੈ	੯੪੪/੧੮
ਅਮਾਵਸ	੧੪੫/੧੫	ਅਲਖਾਂਉ	੧੦੯੦/੧੫
ਅਮਾਵਸਿਆ	੮੪੦/੨੨	ਅਲਗੁ	੯੩੭/੧੩
ਅਮਿਉ	੩੬੦/੯	ਅਲਪ	੯੩੯/੫
ਅਮੁਲ	੫/੨੩	ਅਲਾਇ	੭੩੦/੧੧
ਅਮੁਲਏ	੭੬੭/੧੧	ਅਲਾਹੂ	੬੪/੧੪
ਅਮੁਲਾ	੫/੨੪	ਅਲਾਵੈ	੬੮੯/੨੩
ਅਮੁਲੁ	੫/੨੪	ਅਲਿਪਤ	੯੦੪/੭
ਅਮੁਲੇ	੮੭੭/੨੪	ਅਲਿਪਤੁ	੧੩੯/੧੪
ਅਮੁਲੈ	੫/੨੬	ਅਲੀਅਲ	੯੯੦/੧੪
ਅਮੋਲਕੁ	੧੦੨੯/੨੮	ਅਲੁ	੪੬੭/੨੬
ਅਮੋਲਿ	੨੨/੫	ਅਲੂਣੀ	੨੫/੨੧

ਅਲੇਖ	੧੦੩੮/੨੨
ਅਲੋਅ	੬੬੩/੨
ਅਵਸਥਾ	੧੫੪/੧੭
ਅਵਗਣ	੨੩/੧੩
ਅਵਗਣਵੰਤੀ	੭੬੩/੨੧
ਅਵਗਣਾ	੭੬੨/੧੯
ਅਵਗਣਿ	੬੧/੨੮
ਅਵਗਣਿਆਰ	੧੦੮੪/੧੦
ਅਵਗਣਿਆਰਿ	੫੬/੮
ਅਵਗਣਿਆਰੁ	੧੦੧੧/੨੭
ਅਵਗਣਿਆਰੇ	੭੬੬/੨੦
ਅਵਗਣੁ	੭੬੫/੨੭
ਅਵਗਤਿ	੧੩੨੮/੧੮
ਅਵਗਹੇ	੭੨/੨੪
ਅਵਗੁਣ	੫੮੦/੧੯
ਅਵਗੁਣਿ	੯੩੩/੧੭
ਅਵਗੁਣਿਆਰੀ	੬੮੯/੨੪
ਅਵਗੁਣੀ	੯੩੬/੧੩
ਅਵਘਟਿ	੪੧੧/੧੩
ਅਵਤਾਰ	੪੬੫/੮
ਅਵਤਾਰਾ	੧੦੨੯/੨੧
ਅਵਤਾਰੀ	੧੨੭੯/੨੭
ਅਵਤਾਰੁ	੪੬੬/੧੮
ਅਵਧੂ	੯੦੮/੧੦
ਅਵਰ	੧੫/੨੩
ਅਵਰਾ	੬/੨੮
ਅਵਰਾਹਾ	੫੫੭/੨੧
ਅਵਰਿ	੧੪੦/੧੬
ਅਵਰੀ	੧੪੦/੧
ਅਵਰੀਤਾ	੭੬੫/੨੪
ਅਵਰੁ	੧੪/੬
ਅਵਰ	੬੪/੧੧
ਅਵਰੋ	੪੩੪/੫
ਅਵਲਿ	੧੪੧/੧੫
ਅਉਲਿ	੧੪੧/੧੫
ਅਵਾਈਂ	੧੦੨੩/੨੬
ਅਵਾਹਨੁ	੯੪੩/੭
ਅਵਿਗਤ	੪੧੧/੨੪
ਅਵਿਗਤਿ	੯੪੦/੧੮
ਅਵਿਗਤੁ	੫੦੩/੧੭
ਅਵਿਗਤੇ	੯੪੦/੧੩
ਅਵਿਗਤੋ	੮੪੩/੨੫
ਅਵਿਨਾਸੀ	੭੬੫/੧੭
ਆ	੧੪੪/੫
ਆਉ	੧੪/੯
ਆਓ	੧੧੦੯/੨੩
ਆਇ	੨੩/੪
ਆਇਓ	੭੬੬/੧੭
ਆਇਅੜੇ	੪੩੬/੧੪
ਆਇਆ	੨੧/੬
ਆਇਜਾਇ	੯੩੧/੭
ਆਇੜੇ	੪੩੪/੧੬
ਆਈ	੬/੨੪
ਆਈਆ	੫੪/੩
ਆਈਐ	੧੪੪/੨੬
ਆਈਐਜਾਈਐ	੮੩੨/੧੩
ਆਈਹੈ	੫੮੦/੨੮
ਆਈਲੇ	੧੧੬੮/੧੧
ਆਐ	੫੯/੨
ਆਸ	੧੭/੨੩
ਆਸਣਿ	੫੬/੨੭
ਆਸਣੁ	੭/੬
ਆਸਤ	੧੦੩੬/੭
ਆਸਤਿ	੯੫੩/੪
ਆਸਨੁ	੧੦੪੦/੨੨
ਆਸਨਿਰਾਸਾ	੯੩੩/੭
ਆਸਾ	੫੯/੪
ਆਸਾੜੁ	੧੧੦੮/੧੩
ਆਸੀਸੜੀਆ	੧੫੭/੧੮
ਆਸੀਸਾ	੫੮੨/੨,੩
ਆਸੁਮਾਈ	੨੩/੨੬
ਆਹਾਰੁ	੪੭੧/੨੩
ਆਹਾਰੋ	੯੪੪/੨੩
ਆਹੀ	੧੩/੯

ਆਕ	੬੮੯/੧੧	ਆਗਲ	੨੨੨/੨੦
ਆਕਾਸ	੨/੨੫	ਆਗਾਸ	੫/੪
ਆਕਾਸਾ	੧੦੩੧/੧੭	ਆਗਾਸਾ	੫/੪
ਆਕਾਸਿ	੨੨੮/੨੬	ਆਗਾਸੀ	੧੦੩੭/੫
ਆਕਾਸੀ	੬੨/੨	ਆਗਾਸੁ	੧੫੨/੨੮
ਆਕਾਸੁ	੧੪੩/੯	ਆਗਿ	੭੫੨/੧੭
ਆਕਾਰ	੧/੯	ਆਗਿਆ	੨੨੭/੩
ਅਕਾਰਾ	੪੬੬/੫	ਆਗੀ	੧੩੪੩/੧
ਅਕਾਰੁ	੪/੨੬	ਆਗੂ	੧੪੦/੨੪੧੯
ਅਕੀਲ	੯੯੨/੮	ਆਗੈ	੯੩੬/੭
ਆਕੀਆ	੯੫੩/੧੯	ਆਗੋਪਾਲੈ	[illegible]੨/੧੪
ਆਖਉ	੨੨੧/੨੨	ਆਘਾਈ	੧[illegible]/੨੭
ਆਖਹਿ	੨/੬	ਆਚਾਰ	੧੨੮੬/੨
ਆਖਹੁ	੧੧੮੯/੬	ਆਚਾਰਾ	੨੨੧/੭
ਆਖਣ	੯/੨੬	ਆਚਾਰਿ	੧੧੧੩/੩
ਆਖਣਵਾਲਾ	੯/੨੦	ਆਚਾਰੀ	੮੫/੨
ਆਖਣਵਾਲੇ	੫੩/੧੨	ਆਚਾਰੁ	੫੪/੨੩
ਆਖਣਾ	੧੪/੧੬	ਆਚੂ	੧੨੩੪/੧
ਆਖਣਿ	੫/੧,੨੦	ਆਛੈ	੪੭੦/੬
ਆਖਣੁ	੪/੧੯	ਆਜੁਕਾਲਿ	੧੦੨੫/੨੭
		ਆਜੁਰਾਇ	੧੦੩੨/੨੭
ਆਖਾ	੨/੧੫	ਆਂਜ	੮੩੧/੨੦
ਆਖਾ	੫੫੭/੧੪	ਆਂਟ	੬੬੩/੧
ਆਖਾਂ	੫੫੭/੧੪	ਆਡਾਣੂ	੧੦[illegible]੬/੯
ਆਖੁ	੭੨੨/੨੮	ਆਡਾਣੇ	੪੬੪/੨੨
ਆਖਿ	੫/੨੦,੨੭	ਆਣਹੁ	੧੪੧੧/੧੭
ਆਖਿਆਖਿ	੧੨੪੧/੨੫	ਆਣਿ	੨੫/੨੬
ਆਖਿਰ	੭੨੧/੭	ਆਣਿਆ	੩੫੨/੧੬
ਆਖੀ	੩੫੦/੨੩	ਆਣੀ	੯੯੧/੫
ਆਖੀਅਹਿ	੭/੧੦	ਆਣੇ	੨੫/੨੨
ਆਖੀਅਹੁ	੧੦੫/੧੯	ਆਣੈ	੮੪੦/੧੪
ਆਖੀਐ	੫/੬	ਆਤਸ	੧੨੯੧/੧੨
ਆਖੂ	੭੨੨/੨੮	ਆਤਮ	੨੨੧/੧੨
ਆਖੈ	੫/੨	ਆਤਮਹ	੧੩੫੩/੨੦
ਆਖੂੰ	੧੨੪੧/੧੫	ਆਤਮਤਤੁ	੯੦੮/੩
ਆਗਠਿ	੫੦੩/੧੨	ਆਤਮਧਾਰਾ	੨੨੧/੭
ਆਗਮ	੯੯੦/੧੮	ਆਤਮਰਾਉ	੩੫੮/੧੪
ਆਗਮਠਿ	੭੯੧/੨੦	ਆਤਮਰਾਮ	੯੪੪/੬ (੪੫)

ਆਤਮਰਾਮਾ	੧੧੦੭/੭	ਆਪਾਹੁ	੭੮੮/੨੪
ਆਤਮਰਾਮੁ	੧੮/੨੦	ਆਪਾਰਾ	੧੦੨੨/੨੧
ਆਤਮਰਾਮੈ	੧੦੨੮/੨੦	ਆਪਾਰੁ	੯੦੫/੨
ਆਤਮੁ	੨੨੪/੧੫	ਆਪਿ	੫/੧੫
ਆਤਮੈ	੨੩/੨੫	ਆਪੀ(ਨੈ)	੫੮੦/੧੦
ਆਤਮੀ	੧੩੫੩/੨੦	ਆਪੀਣੈ	੭੮੮/੨੪
ਆਥਿ	੪/੨੪	ਆਪੀਨੈ	੪੬੩/੬
ਆਦਮੀ	੧੪੪/੨	ਆਪੁ	੫/੬
ਆਦਰੁ	੬੮੫/੨੪	ਆਪੇ	੨/੧੦
ਆਦਿ	੧/੪	ਆਪੇਆਪਿ	੨/੧੦,੧੧
ਆਦਿਜੁਗਾਦਿ	੧੨੯੧/੬	ਆਪੇਆਪੇ	੧੦੨੫/੯
ਆਦਿਪੁਰਖੁ	੯੦੬/੨੭	ਆਪੈ	੩੬੦/੧੮
ਆਦਿਪੁਰਖੁਹਰਿ	੮੭੯/੧੨	ਆਪੈਆਪੁ	੯੬੫/੨
ਆਦੀ	੯੫੪/੧	ਆਪੋ	੯੩੫/੨੫
ਆਦੇਸੁ	੬/੨੫	ਆਪੋਆਪਣਾ	੪੭੩/੧੭
ਆਦੇਸੋ	੧੧੨੭/੨	ਆਪੋਆਪਣੀ	੯੩੬/੯
ਆਧਾਰ	੧੨੭੫/੭	ਆਪੋਆਪੈ	੯੫੧/੧੯
ਆਧਾਰਿ	੧੪੪/੨੨	ਆਪੌ	੫/੩
ਆਧਾਰੁ	੨੪/੨੧	ਆਬ	੨੪/੧,੧੧
ਆਧਾਰੋ	੨੪/੧੪	ਆਰਸੀਆ	੪੧੭/੨੦
ਆਧੌਰ	੧੪੫/੧੬	ਆਰਜਾ	੨/੨੦
ਆਨ	੧੫੩/੧੯	ਆਰਣਿ	੭੫੨/੯
ਆਨਦ	੫੦੫/੮	ਆਰਤੁ	੯੯੦/੭
ਆਨੈ	੯੪੩/੨੧	ਆਰਤੀ	੧੩/੩,੪,੯
ਆਨੰਦ	੬੮੫/੨੬	ਆਰਾਉ	੨੫/੧੯
ਆਨੰਦਾ	੧੩੩੧/੧੭	ਆਰਾਧਿ	੬੮੮/੬
ਆਨੰਦੁ	੧੫੪/੨੨	ਆਰਾਧਿਆ	੧੪੧੨/੧੩
ਆਪ	੫੮/੧੫	ਆਰਾਧਿਤੈ	੫੦੫/੧੬
ਆਪਹੁ	੭੨/੪	ਆਰਾਧੇ	੧੩੯/੨੩
ਆਪਣ	੨੩/੧੧	ਆਲ	੧੦੧੨/੧੩
ਆਪਣਾ	੬/੨੧	ਆਲਸੁ	੧੦੧੧/੮
ਆਪਣਿਆ	੪੩੩/੨੦	ਆਲਪਤਾਲ	੪੬੪/੨੭
ਆਪਣੀ	੫੩/੨੦	ਆਲਮੁ	੪੩੨/੨੨
ਆਪਣੇ	੫੮/੯	ਆਲਾਉ	੪੬੩/੧੬
ਆਪਣੈ	੫੩/੨੫	ਆਲਾਪਿ	੧੪੧੦/੧੨
ਆਪਨੜਾ	੪੨੦/੧੪	ਆਵਿ	੭੫/੨੮
ਆਪਨੜੇ	੧੦੧੪/੨੨	ਆਵਉ	੫੭੧/੫
ਆਪਨੜੈ	੧੪੩/੫	ਆਵਉਜਾਉ	੧੧੮੮/੨੮
ਆਪਾ	੧੩੨੯/੮	ਆਵਊ	੧੪/੧੯
ਆਪਾਉ	੨੩/੨੧	ਆਵਈ	੨/੨੨

ਆਵਏ ੨੪੨/੧੪
ਆਵਸਿ ੧੧੨੬/੧੯
ਆਵਹਿ ੫/੨੪
ਆਵਹਿਜਾਹਿ੮੪੦/੨੫
ਆਵਹਿਜਾਵਹਿ੧੦੨੯/੪
ਆਵਹੀ ੧੪੭/੨੭
ਆਵਹੁ ੪/੨੦
ਆਵਹੁਜਾਵਹੁ ੧੦੩੦/੨੬
ਆਵਟਣੁ ੬੦/੮
ਆਵਣ ੧੦੨੧/੯
ਆਵਣਜਾਣਾ ੭੬/੭
ਆਵਣਜਾਣਿਆ੧੨੭੯/੧੪
ਆਵਣਜਾਣੀ ੧੧੧੨/੩
ਆਵਣਜਾਣੁ ੯੩੬/੩
ਆਵਣਜਾਣੇ ੮੩੯/੩
ਆਵਣਜਾਣੋ ੧੧੧੨/੧੫
ਆਵਣਵਾਰ ੧੩੨੯/੨੭
ਆਵਣਾ ੧੧੬੮/੧੦
ਆਵਣਿ ੭੬੨/੨੫
ਆਵਣਿਜਾਣਿ੯੩੪/੪
ਆਵਣੁ ੧੯/੫
ਆਵਣੁਜਾਣਾ ੯੦੫/੩
ਆਵਣੁਜਾਣੁ ੬੮੬/੮
ਆਵਣੇ ੭੬੭/੮
ਆਵਤ ੨੨੭/੨੦
ਆਵਤਜਾਤੁ ੧੦੨੭/੧੩
ਆਵਤਜਾਂਤ ੯੦੬/੧੭
ਆਵਤੁ ੧੩੨੯/੧੬
ਆਵਨਿ ੬/੧੮
ਆਵਨੀ ੪੨੧/੨੪
ਆਵਨ੍ਹੀ ੭੨੯/੭
ਆਵਨੁ ੨੧/੧੧
ਆਵਾ ੩੪੭/੧
ਆਵਾਗਉਣੁ ੭੨੯/੧੫
ਆਵਾਗਵਣੁ ੫੮੦/੧੬
ਆਵੀ ੪੩੨/੨੪
ਆਵੈ ੨/੩,੯
ਆਵੈਗੀ ੭੨੫/੪
ਆਵੈਜਾਇ ੪੭੨/੨੬
ਆਵੈਜਾਵੈ ੧੦੪੦/੨੮
ਆਵੰਨਿ ੧੨/੨੩
ਆੜਿ ੧੨੭੫/੨੩
ਇ ੫੦੩/੨੩
ਇਸਾ ੩/੧੨,੯
ਇਸੀ ੫੯/੨੭
ਇਸੁ ੭੨੨/੧੯
ਇਸੇ ੨੨੪/੭
ਇਤੁ ੪੭੩/੧੮
ਇਥਾਉ ੪੬੬/[illegible]
ਇਥੈ ੪੧੭/੨੦
ਇਥਉਥੈ ੩੫੫/੬
ਇਬ ੨੪/੪
ਈਸ ੩੫੨/੯
ਈਸਾ ੧੦੩੪/੨੩
ਈਸੁ ੧੨੫੬/੨੬
ਈਕਸੁ ੨੨੧/੧੭
ਈਕਿ ੧੭/੨੪
ਈਕੁ ੫੪/੧੭
ਈਕ ੧੧੦੯/੧੮
ਈਗਿ ੧੦੧੪/੨੭
ਈਗਿਆਰ ੪੬੬/੯
ਈਗੁ ੧੧੬੯/੨੪
ਈਗੁਲ ੯੪੪/੧੪,੨੨
ਈਗੁਰੀ ੯੩੨/੨੩
ਈਗੁਰੂ ੨੦/੬
ਈਞਨੜੇ ੫੮੦/੨੩
ਈਚਲਿ ੧੧੮੭/੧੬
ਈਜਨ ੭੩੦/੧੫,੧੮,੨੧,
ਈਜਨੁ ੫੭/੧੪
ਈਜਨੇ ੪੩੭/੨੪

ਅੰਜਿਅ	੭੬੬/੨੨
ਅੰਡਜ	੪੬੭/੫
ਅੰਤ	੫/੧੨
ਅੰਤਕਾਲਿ	੧੧੯੯/੨੨
ਅੰਤਰ	੨੧/੧
ਅੰਤਰਗਤਿ	੪/੨੨
ਅੰਤਰਜਾਮਿ	੧੫੩/੧੯
ਅੰਤਰਜਾਮੀ	~~੪੬੭~~ ੭੬੪/੧੭
ਅੰਤਰਿ	੧੯/੧੫
ਅੰਤਰਿਗਤਿ	੧੩੩੦/੨੬
ਅੰਤਰਿਬਾਹਰਿ	੧੦੪੨/੨੦
ਅੰਤਰੁ	੧੦੨੩/੨੭
ਅੰਤਰੇ	੭੬੭/੧੨
ਅੰਤਿ	੨੩/੨੪
ਅੰਤਿਕਾਲਿ	੯੦੬/੨੬
ਅੰਤੀਵਾਰ	੧੨੮੧/੪
ਅੰਤੁ	੫/੯,੧੦,੧੧
ਅੰਤੇ	੮੭੬/੧੨
ਅੰਦਰਹੁ	੧੩੯/੧੪
ਅੰਦਰਿ	੧੨੮੮/੯
ਅੰਦਰੁ	੬੨/੨੫
ਅੰਦੇਸਾ	੧੮/੨੧
ਅੰਦੇਸਿਅੜਾ	੪੩੯/੧੧
ਅੰਦੇਸੇ	੪੬੮/੨
ਅੰਧ	੪/੫
ਅੰਧਕੂਪਿ	੮੭੬/੧੪
ਅੰਧਘੋਰੁ	੭੫੨/੧੫
ਅੰ[illegible]ਲੁ	੧੧੨੬/੨੩
ਅੰਧਲੀ	੭੬੭/੩
ਅੰਧਾ	੨੫/੧੮
ਅੰਧਾਤਾ	੧੫੫/੨੮
ਅੰਧਾਰਾ	੧੨੭[illegible]/੧੬
ਅੰਧਜਾਰਾ	੫੯੯/੧੬
ਅੰਧਾਰਿ	੪੯੯/੧੬
ਅੰਧਾਰੀ	੮੩੧/੨੩
ਅੰਧਾਰੁ	੫੫੬/੧੪
ਅੰਧਾਰੇ	੫੮੦/੧੨
ਅੰਧਿਆ	੧੨੩੯/੨੩
ਅੰਧਿਆਰਾ	੨੨੮/੨੨
ਅੰਧਿਆਰਿ	੭੯੬/੪
ਅੰਧਿਹੇ (ਅੰਧਿਆਰੀ ੧੧੧੦/੨)	੪੧੯/੧੬
ਅੰਧੀ	੬੦/੨੩
ਅੰਧੁ	੧੯/੫
ਅੰਧੁਲਾ	੫੮/੪
ਅੰਧੁਲੀ	੧੧੯੦/੪,੫
ਅੰਧੁਲੇ	੫੮/੩
ਅੰਧੂਲੇ	੧੯/੪
ਅੰਧੇ	੩/੬
ਅੰਧੇਰਾ	੭੬੫/੨੧
ਅੰਧੇਰਿਆ	੧੧੧੦/੬
ਅੰਧੇਰੁ	੧੩੨੭/੧੪
ਅੰਧੇਰੈ	੧੦੨੯/੯
ਅੰਧਿ	੧੫/੭
ਅੰਧੋਅਧਾ	੩੫੮/੫
ਅੰਧੈ	੧੩੩੧/੧
ਅੰ[illegible]	੧੪੪/੪
ਅੰਨੀ	੧੨੪੦/੪
ਅੰਨੁ	੧੪੯/੨੬
ਅੰਨ੍ਹ	੧੪੧੨/੨੬
ਅੰਬਰਿ	੭੬੨/੧੫
ਅੰਬਰੁ	੧੪੭/੩
ਅੰਬੜਾ	੭੬੨/੧੨
ਅੰਬੜਿ	੫੩/੨੨
ਅੰਬੜੇ	੫੫੭/੩
ਅੰਬਾਰੇ	੫੮੦/੨੪
ਅੰਬਿ	੧੫੭/੭
ਅੰਬੀ	੭੬੨/੯
ਅੰਬ੍ਰਿਤਸਰਿ	੧੦੪੩/੯
ਅੰਭ	੩੫੩/੧੩
ਅੰਮੜੀਆਸੁ	੫੫੭/੧੪
ਅੰਮਾਲੀ	੫੫੮/੩
ਅੰਮਾਵਣਿ	੭੬੨/੮
ਅੰਮ੍ਰਿਤ	੨/੮
ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ	੧੫੩/੧੪

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੇ ੩੬੦/੧੬
ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮੁ ੧੧੧੧/੨੨
ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ੧੧੦੭/੨੦
ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸੁ ੧੦੪੧/੨੬
ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ੭੬੪/੧੪,੧੮
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ੮/੧੨

। ੲ ।

ਇਉ ੨੨/੮,੨੨
ਇਆਣਾ ੧੫੬/੩
ਇਆਣਿਆ ੧੧੧੨/੨੩
ਇਆਣੀ ੩੫੭/੮
ਇਆਨੜੀਏ ੭੨੨/੫
ਇਆਨੇ ੧੦੩੦/੩
ਇਸ ੯੩੦/੧੬
ਇਸਕ ੧੦੯੦/੧੪
ਇਸਤਰੀ ੯੫੧/੧੮
ਇਤਰੀਆ ੧੪੨/੮
ਇਸਤ੍ਰੀ ੧੦੧੩/੧੨
ਇਸਨਾਨਹੁ ੧੫੦/੨
ਇਸਨਾਨੀ ੫੦੫/੧੨
ਇਸ੍ਨਾਨੁ ੩/੩
ਇਸੁ ੨੨੯/੧੩
ਇਹ ੨੨੨/੨੮
ਇਹੁ ੧੯/੨੮
ਇਹੈ ੧੧੬੯/੨੬
ਇਹੋ ੧੦੩੭/੬
ਇਕ ੧/੭
ਇਕਸ ੧੨੩੮/੨੦
ਇਕਸੁ ੧੪੧/੧੧
ਇਕਠਾਈ ੫੮/੨੬- ੨੨੧/੨੦
ਇਕਤੁ ੫੮/੨੬
ਇਕਤੁਥਾਇ ੪੧੫/੨੨
ਇਕਦੂ ੫/੨
ਇਕਨਾ ੧/੧੧
ਇਕਨ੍ਹਾ ੪੧੭/੧੬
ਇਕਨੀ ੧੪੨/੨੫
ਇਕਨ੍ਹੀ ੪੭੫/੭
ਇਕਠੇ ੬੨/੧੮
ਇਕਮਨਿ ੪੩੮/੬
ਇਕਾ ੮੩/੨੦
ਇਕਾਂਤਿ ੯੩੮/੨੨
ਇਕਿ ੧/੧੧
ਇਕਮਨਿ ੪੬੯/੨੧
ਇਕੀਸ ੭/੧੧
ਇਕੁ ੨/੧੯
ਇਕੇਲਾ ੭੨੩/੧
ਇਕੇਲੀ ੧੧੦੮/੨੦
ਇਕੋ ੨੫/੧
ਇਛ ੨੪੨/੨੩
ਇਛਹੁ ੧੦੨੮/੧੫
ਇਛਿਅੜਾ ੭੨/੨੭
ਇਛੇ ੧੦੧੨/੧
ਇਟਾ ੪੬੬/੮
ਇਤ ੧੫੪/੧੪
ਇਤਉਤ ੯੦੬/੨੧
ਇਤੁ ੨੪/੩
ਇਦਾਸਣਿ ੬/੧੧
ਇੰਦ ੫/੨੮
ਇੰਦ੍ਰੁ ੨/੨੭
ਇੰਦ੍ਰ ੮/੨੪
ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ੮/੨੪
ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ੧੧੨੫/੧੦
ਇੰਦ੍ਰਿ ੧੦੩੨/੩
ਇੰਦ੍ਰੀ ੧੫੩/੮
ਇੰਦ੍ਰੁ ੧੩੪੩/੨੮
ਇਨ ੨੩/੨੫
ਇਨ੍ਹ ੭੨੮/੯
ਇਨਾ ੫੫/੨੭
ਇਨਿ ੪੧੭/੨੪
ਇਨ੍ਹੀ ੪੭੦/੧੫

ਇਣੂ	੭੩੧/੨
ਇਨੇਹੀ	੭੨੧/੧੬
ਇਥਕੇ	੫੮੧/੧੮
ਇਥਤਥ	੯੩੦/੧੯
ਇਵ	੧੩/੬
ਇਵਹੀ	੧੨੪੪/੨੨
ਇਵੇਹਾ	੭੯੦/੨੬
ਇਵੇਹੀ	੧੪੧੨/੮
ਇੜਾ	੯੪੪/੨੫
ਈਸ	੧੨੭੯/੨੮
ਈਸਰ	੬/੧
ਈਸਰੁ	੨/੧੪
ਈਖ	੧੫੨/੨੦
ਈਟੀ	੭੨੮/੬
ਈਧਣੁ	੬੩੭/੧੫
ਈਮਾਣੁ	੨੪/੧
ਈਵੜੀ	੪੩੨/੧੫
ਏ	੧੫/੧੬
ਏਈ	੯੦੨/੨੫
ਏਸੁ	੯੪੦/੧੨
ਏਹ	੧੫/੭
ਏਹਾ	੨੪/੨੧
ਏਹਿ	੪/੧੩
ਏਹੀ	੯੯੦/੨੭
ਏਹੁ	੩/੨੩
ਏਹੋ	੭/੨੧
ਏਕ	੩/੨੬
ਏਕਸ	੧੨੩੩/੭
ਏਕਸੂ	੧੫੬/੧
ਏਕਸੁ	੧੮/੧੨
ਏਕਸੈ	੧੧੬੮/੧੮
ਏਕਠੇ	੩੫੮/੧੨
ਏਕਤੁ	੧੧੮੮/੧੬
ਏਕਮ	੮੩੮/੨੫
ਏਕਲੜੀ	੨੪੩/੨,੪
ਏਕਾ	੭/੨
ਏਕਾਦਸੀ	੮੪੦/੫
ਏਕਿ	੫੫੮/੩
ਏਕੀ	੩੫੧/੧
ਏਕੁ	੩/੧੯
ਏਕ	੭੯੬/੫
ਏਕ	੧੮/੧੭
ਏਕੇ	੩/੨੫
ਏਕੋਨਾਮੁ	੮੭੬/੬
ਏਕੈ	੩੬੦/੭
ਏਕੰਕਾਰੁ	੧੦੩੯/੨੨
ਏਤੜੇ	੭੯੦/੧੮
ਏਤਾ	੧੪੭/੪
ਏਤੀ	੫/੭
ਏਤੀਆ	੧੩੨੮/੧੧
ਏਤੁ	੭/੧੦
ਏਤ	੬/੪
ਏਥੇ	੧੫/੮
ਏਦੂ	੯੦੩/੮
ਏਨਾ	੧੫੦/੬
ਏਨ੍ਹਾ	੧੨੮੮/੭
ਏਨੀ	੧੨੮੧/੪
ਏਨੀ	੭੬੨/੧੪
ਏਨੈ	੧੪੬/੯
ਏਵ	੨੪/੨
ਏਵਡ	੧੨੪੧/੧੬
ਏਵਡੁ	੫/੧੪
ਏਵੈ	੨/੯

' ਸ '

ਸਉ	੧੭/੭
ਸਉਹੇ	੯੩੬/੧੭
ਸਉਣ	੧੪/੧੪
ਸਉਣਾ	੧੭/੨
ਸਉਦਾ	੧੮/੧੫
ਸਉਦਾਗਰੀ	੫੯੫/੧੮
ਸਉਦੀ	੧੦੩੨/੨੭
ਸਉਦੀਂ	੩੫੬/੧੯
ਸਉਪਉ	੪੧੩/੧੭
ਸਉਪਿ	੧੩੨੯/੨੩
ਸਉਪੀਐ	੯੩੪/੨੪
ਸਉਰੈ	੧੩੨੯/੪
ਸਉੜਿ	੧੨੮੮/੧੯
ਸਈਆਦ	੧੨੪੨/੨੮
ਸਸਿ	੫੭/੧੨
ਸਸੀਅਰ	੮੪੦/੨੦
ਸਸੀਅਰੁ	੮੪੦/੨੩
ਸਸੁਰ	੧੫੨/੨
ਸਸੁਰੈ	੫੯੬/੩
ਸਸੁਰੈ-ਪੇਈਐ	੬੪੨/੧੬
ਸਸੁੜਿ	੧੪੧੦/੪
ਸਸੁੜੀਆਹ	੧੦੧੫/੭
ਸਸੂ	੬੪੨/੧੯
ਸਸ	੪੩੨/੧੨
ਸਹ	੭੨/੧੦
ਸਹਸ	੧/੬
ਸਹਸਬਾਹੁ	/੨੬
ਸਹਸਾ	੨੧/੨੫
ਸਹਸੀ	੪੧੫/੧੪
ਸਹਸੈ	੧੪੧੦/੧੮
ਸਹਸੈ-ਸਹਸਾ	੧੦੧੪/੭
ਸਹਹਿ	੨੨੬/੯
ਸਹਘੋ	੧੦੮੬/੨੬
ਸਹਜ	੨੨੬/੨੫
ਸਹਜਸਮਾਧਿ	੧੨੩੨/੧੭
ਸਹਜਘਰਿ	੮੭੯/੧੯
ਸਹਜਘਰੁ	੧੩੪੨/੮
ਸਹਜਜਗੋਟਾ	੮੭੯/੨੪
ਸਹਜਭਾਇ	੧੧੮੮/੧
ਸਹਜਿ	੩/੩
ਸਹਜੂ	੪੧੪/੬
ਸਹਜੁ	੫੭/੧੫
ਸਹਜੇਸਹਜਿ	੧੦੪੨/੨੦
ਸਹਜੈ	੫੭/੯
ਸਹਣਾ	੪੩੪/੯
ਸਹਤਾ	੯੪੫/੨੧
ਸਹਨਾ	੨੨੭/੭
ਸਹਨਾਲੀ	੮੪੩/੧੧
ਸਹਨਾਈ	੪੧੭/੧੯
ਸਹਰੁ	੧੪੧੨/੧੫
ਸਹਾਈ	੩੫੬/੧੮
ਸਹਾਹਿ	੧੦੧੦/੧੨
ਸਹਾਮੈ	੬੩੫/੧
ਸਹਿ	੧੯/੧੦
ਸਹਿਲਾ	੧੩੪੪/੨੨
ਸਹੀ	੯੩੩/੧੩
ਸਹੀਆ	੭੨/੯
ਸਹੀਆਹ	੧੦੧੫/੮
ਸਹੀਐ	੧੫੧/੫
ਸਹੀਜੈ	੯੦੫/੧੦
ਸਹੀਦ	੫੩/੧੭
ਸਹੁ	੨੨/੨੮
ਸਹੁਲੜੀਆਹ	੧੨/੨੪
ਸਹੇਲੜੀਹੋ	੨੪੨/੧੯
ਸਹੇਲੀ	੫੬/੬
ਸਹੇਲੀਆ	੨੪੨/੧੭
ਸਹੇਲੀਹੋ	੨੪੨/੨੩

ਸਹੇੜੀਐ	੧੨੮੭/੧੮	ਸਖੇ*	੧੦੨੮/੧੩
ਸਹਿ	੪੧੬/੨੩	ਸਖਿਨੀ	੪੧੬/੨੦
ਸਹੰਸ	੭੯੦/੨੪	ਸਗ	੧੨੯੧/੧੨
ਸਹੰਸਰ	੯੫੩/੨੬	ਸਗਲ	੩/੧੦
ਸਹੰਮ	੭੮੯/੭	ਸਗਲਿਅਥ	੪੬੪/੨੩
ਸਹੰਮਾ	੧੧੦੭/੩	ਸਗਲੀ	੧੪੧/੨੮
ਸਹੰਮੀ	੧੪੧੨/੧੯	ਸਗਲੀਂ	੩੫੬/੧੯
ਸਕੰਉ	੧੨੭੪/੨੪	ਸਗਲੀਆ	੫੪/੨
ਸਕਈ	੫੩/੨੩	ਸਗਲੇ	੭੬/੧[illegible]
ਸਕਹਿ	੬/੪	ਸਗੀਹੀ	੧੪੯/੨੩
ਸਕਤਵਾਰ	੧੨੫੬/੧੯	ਸਗੂਨੇਂ	੧੩੩੧/੨੮
ਸਕਤਾ	੩੬੦/੨੦	ਸਗੋਨੀ	੯੩੨/੧੩
ਸਕਤਿ	੧੧੯੦/੨੪	ਸਘਾਰਣ	੧੦੨੮/੨੭
ਸਕਤੀ	੨੧/੬	ਸਚ	੧੮/੩
ਸਕਤੇ	੩੬੦/੨੦	ਸਚੁ	੬੨/੧੬
ਸਕਲ	੧੪੨/੧	ਸਚਖੰਡਿ	੮/੭
ਸਕਾ	੫੫੮/੭	ਸਚਘਰਿ	੨੨੭/੧੯
ਸਕਾਰਥਾ	੮੫/੫	ਸਚ-ਮਹਲੀ	੯੦੭/੧੬
ਸਕੀਐ	੯੩੭/੨੪	ਸਚੜਾ	੫੭੯/੧੯
ਸਕੀਜੈ	੧੨੪੧/੨੪	ਸਚੜਾਉ	੯੩੨/੪
ਸਕੇ	੧੦੩੮/੧	ਸਚੜੇ	੫੮੧/੨੪
ਸਕੇਲੀਐ	੬੩੭/੧੪	ਸਚਾ	੭/੧੮
ਸਕੈ	੨/੨੬	ਸਚਾਵਾ	੧੦੨੩/੬
ਸਖਹੁ	੧੩੯/੨੬	ਸਚਿ	੧੯/੨੪
ਸਖਣੀਆਹਾ	੭੨੯/੫	ਸਚਿਆ	੧੩੮/੧੩
ਸਖਨੀ	੧੩੨੯/੧੯	ਸਚਿਆਰ	੫੫/੧੫
ਸਖਾ	੩੫੨/੫	ਸਚਿਆਰਾ	[illegible]/੭
ਸਖਾਇ	੫੪/੨੦	ਸਚਿਆਰੀ	੯੩੭/੩
ਸਖਾਇਆ	੨੩/੨੪	ਸਚਿਆਰੁ	੨/੧੦
ਸਖਾਈ	੪੧੬/੨	ਸਚਿਆਰੇ	੪੩੭/੨੧
ਸਖਾਤਾ	੧੦੩੨/੩	ਸਚਿਆਰੇਵਾ	੫੮੧/੨੬
ਸਖੀ	੫੬/੬	ਸਚਿ[illegible]ਾਮਿ	੮੭੭/੨੪
ਸਖੀਆ	੩੫੧/੧੯	ਸਚੀ	੮/੧੨
ਸਖੀਏ	੨੩/੧੮	ਸਚੁ	੧/੪
ਸਖੀਹੇ	੪੩੬/੯	ਸਚੁਤਾਰੀ	੧੦੪੧/੧੧

ਸਚੇ	੭/੭
ਸਚੈ	੨੧/੨੦
ਸਚੈਦਰਿ	੮੩੨/੧੭
ਸਚੋ	੫੬/੨੮
ਸਚੋ-ਸਚਾ	੫੫/੧੮
ਸਚੋ-ਸਚੁ	੭੩/੧
ਸਜਣ	੧੨/੨੧
ਸਜਣਾ	੭੬੪/੨੪
ਸਜਣੁ	੨੧/੧੯
ਸਜਨ	੨੪੨/੧੮
ਸਜਨੀ	੧੨੩੨/੧੬
ਸਜਾਇ	੧੪੩/੨
ਸਜਾਈ	੯੦੬/੩
ਸਜੁ	੯੮੯/੧੯
ਸਜੋਗੀ	੭੬੫/੧੨
ਸਟ	੧੫੧/੮
ਸਟਿਆ	੪੭੩/੭
ਸਟੀਅਹਿ	੧੪੩/੨੨
ਸਟੀਐ	੪੭੩/੨੧
ਸਠਿ	੧੧੯੮/੧੬
ਸਠੀ	੧੩੮/੫
ਸਣੁ	੧੪੨/੨੬
ਸਣੂ	੧੨੪੪/੬
ਸਤ	੯/੧੮
ਸਤਸਤੇ	੬੮੮/੬
ਸਤਸਰਿ	੧੭/੨੧
ਸਤਸੰਗਤਿ	੨੨/੫
ਸਤਸੰਗੁ	੧੧੭੨/੨
ਸਤਗੁਰ	੯੦੫/੨
ਸਤਗੁਰਿ	੨੦/੨੪
ਸਤਗੁਰੁ	੨੧/੪
ਸਤਜੁਗਿ	੪੭੦/੩
ਸਤਭਾਇ	੧੩੩੧/੧੭
ਸਤਰੰਜ	੩੫੯/੨੨
ਸਤਰਿ	੧੩੮/੬
ਸਤਵੈ	੧੩੭/੨੭
ਸਤਾਣਾ	੪੨੧/੧੭
ਸਤਾਨਵੈ	੭੨੩/੩
ਸਤਿ	੨/੨੪
ਸਤਿ-ਸਤਿ	੧੦੨੩/੨੦
ਸਤਿਸਰੂਪ	੯੫੨/੨੨
ਸਤਿਸਰੂਪੁ	੯੫੨/੨੪
ਸਤਿਸੰਗਤਿ	੫੦੫/੧੧
ਸਤਿਗੁਰ	੧੮/੭
ਸਤਿਗੁਰਿ	੧੭/੯
ਸਤਿਗੁਰੁ	੫੭/੧੫
ਸਤਿਗੁਰੂ	੪੩੯/੧੪
ਸਤਿਨਾਮੁ	੧/੧
ਸਤੀ	੪/੧
ਸਤੀਆ	੪੬੬/੨
ਸਤੂ	੩/੨
ਸਥ	੧੨੪੧/੧
ਸਦ	੫/੧੮
ਸਦ-ਸਦਾ	੫੮/੧੨
ਸਦਣਹਾਰਾ	੧੨/੨੩
ਸਦਵਾਉ	੪੬੪/੧੮
ਸਦਕਾ	੭੩੦/੮
ਸਦਕੈ	੧੨/੨੨
ਸਦਾ	੧/੧੧
ਸਦਾਇ	੧੪੧/੭
ਸਦਾਇਦੇ	੪੬੮/੫
ਸਦਾਈਐ	੬੩/੨੭
ਸਦਾਏ	੧੭/੮
ਸਦਾ ਸਦਾ	੯੫੬/੨੨
ਸਦਾਵਹਿ	੪੬੯/੫
ਸਦਿ	੪੬੮/੨੮
ਸਦਿਹੁ	੧੩੮/੩
ਸਦੀਐ	੪੭੩/੨੦
ਸਦੂ	੧੨੮੪/੨੭
ਸਦ	੧੨੪੨/੨੦
ਸਦੋਈ	੨੪/੧੬
ਸਨਕ	੧੧੨੫/੧੧
ਸਨਦੀਆ	੧੧੪੩/੧੮
ਸਨਬੰਧ	੧੨੫੭/੧੫
ਸਨਬੰਧੀ	੧੧੯੮/੫
ਸਨਬੰਧੁ	੩/੧੪
ਸਨਮੁਖ	੮੭੮/੩
ਸਨਾਇ	੧੪੧/੭
ਸਨਾਹਾ	੧੦੩੨/੨੫
ਸਨਾਤਿ	੧੦/੨

ਸਨਾਤੀ	੭੨੨/੨੪	ਸਬਃਏ	
ਸਨਾਂਤੀ	੧੨੫੬/੧੭	ਸਬੂਰੀ	੮੩/੧੪
ਸਨਾਦਿ	੧੨੩੨/੨੦	ਸਭ	੬/੨੦
ਸਨਿਆਸੀ	੧੦੧੩/੧੭	ਸਭਸੁ	੧੪੦/੧੯
ਸਨੇਹਾ	੨੪੨/੨੦	ਸਭਸ	੭੨/੧੨
ਸਨੇਹੀ	੮੪੪/੧੧	ਸਭਸੈ	੭੨/੧੨ ੯੦੪/੧੯
ਸਨੇਹੇ	੧੧੦੯/੧੬	ਸਭੈ	੪੭੨/੧੯
ਸਨੰਦਨ	੧੧੨੫/੧੧	ਸਭਨਾ	੨/੧੬,੧੯
ਸਪਤ	੧੪੪/੨	ਸਭਨਾਹ	੪੬੭/੭
ਸਪਤਮੀ	੮੩੯/੨੧	ਸਭੁੰਨੀ	੪੩੩/੨੨
ਸਪਤਾਹਰੋ	੨੩/੨੬	ਸਭਨੀਥਾਈ	੧੪੧੨/੧
ਸਪਰਵਾਰਿ	੯੪੧/੧੩	ਸਭਰਾਈ	੭੨੨/੧੯
ਸਪੁ	੧੦੦੯/੨੪	ਸਭਾ	੧੭/੯
ਸਫਲ	੧੦੩੯/੧੧	ਸਭਾਗਾ	੯੯੧/੧
ਸਫਲੁ	੪੩੨/੧੪	ਸਭਾਗੀ	੫੫੮/੮
ਸਫਲਿਓ	੫੯/੧੨	ਸਭਾਗੇ	੪੩੬/੧੬
ਸਬ	੭੨੧/੮	ਸਭਿ	੪/੨੨
ਸਬਦ	੧੩/੪	ਸਭੁ	੧/੧੨
ਸਬਦਾਹ	੬੪/੧੩	ਸਭ	੫੪/੨
ਸਬਦਿ	੧੮/੯	ਸਭੈ	੧੦੧੩/੨੮
ਸਬਦਿਵਖਰੁ	੯੦੪/੧੭,੧੮	ਸਭੋ	੧੪੨/੮
ਸਬਦਿਬਾਨੁ	੧੧੧੩/੭	ਸਭੋਗੀ	੧੧੫੩/੧੫
ਸਬਦੀ	੫੫/੨੫	ਸਮ	੫੭/੧੯
ਸਬਦੂ	੮/੧੨	ਸਮਸਰਿ	੩੫੧/੨੦
ਸਬਦ	੧੫੦/੧੬	ਸਮਸਰੇ	੫੬੬/੧੪
ਸਬਦੇ	੧੮/੨੦	ਸਮਝ	੮੭੯/੩
ਸਬਦੈ	੨੪/੧	ਸਮਝਈ	੧੪੧੨/੧੩
ਸਬਦੈਂ	੧੩੫੩/੧੬,੧੭,੧੮	ਸਮਝਸਿ	੧੧੮੭/੨੦
ਸਬਦੁ	੮੩/੧੪	ਸਮਝਾ	੬੮੮/੯
ਸਬਾਇ	੧੦੯੦/੧੫	ਸਮਝਾਇ	੬੨/੨੨
ਸਬਾਇਆ	੧੩੯/੨੬	ਸਮਝਾਇਆ	੬੧/੧੧
ਸਬਾਇਅੜੇ	੮੪੩/੧੯ ੧੮	ਸਮਝਾਈ	੧੩੨੮/੧੯
ਸਬਾਈ	੭੫/੧੯	ਸਮਝਾਈਐ	੧੫/੮
ਸਬਾਈਆ	੭੯੦/੧੬	ਸਮਝਾਏ	੯੪੪/੧੬
ਸਬਾਏ	੧੪੫/੨੬	ਸਮਝਾਹਿ	੯੪੩/੨੦
ਸਬਾਹੀ	੧੦੯/੧੨	ਸਮਝਾਵਉ	੧੧੧੩/੧੯

ਸਮਝਾਵਹਿ ੧੫੨/੧੫
ਸਮਝਾਵਹੈ ੧੩੩੦/੧
ਸਮਝਾਵਣਿ ੧੪੦/੨
ਸਮਝਾਵਣੀ ੩੫੮/੭
ਸਮਝਾਵੈ ੨੨੪/੧੨
ਸਮਝਿ ੩੫੩/੨੮
ਸਮਝੁ ੬੪/੧੨
ਸਮਝ ੪੧੫/੧੪
ਸਮਝੈ ੭੬੬/੨੨
ਸਮਪਉ ੯੩੬/੬
ਸਮਦਰਸੀ ੧੦੨੮/੧੮
ਸਮਧਾ ੬੨/੯
ਸਮਧੀ ੧੨੫੭/੫
ਸਮਰਥ ੪੩੬/੧੨
ਸਮਰਥੁ ੫੦੩/੨੩
ਸਮਾਉ ੧੫੩/੨੧
ਸਮਾਇ ੧੫/੨੩
ਸਮਾਇਆ ੭੨/੧੯
ਸਮਾਇਣੁ ੭੨੮/੪
ਸਮਾਇਦਾ ੧੦੩੩/੨੩
ਸਮਾਇਲੇ ੪੧੯/੧੦
ਸਮਾਈ ੨/੧੪
ਸਮਾਈਐ ੫੬/੨੧
ਸਮਾਏ ੨੨੨/੨੮
ਸਮਾਹਿ ੫/੨੪
ਸਮਾਂਹੀ ੧੪੧੨/੨੮
ਸਮਾਹੇ ੧੦੨੫/੭
ਸਮਾਗਾ ੫੯੮/੨੪
ਸਮਾਣਾ ੫੬੬/੧੭,੨੧
ਸਮਾਣਿਆ ੭੬/੧੦
ਸਮਾਣੀ ੧੫੦/੭
ਸਮਾਣੀਆ ੭੨/੧੫
ਸਮਾਣੇ ੫੯੭/੧
ਸਮਾਤਾ ੧੦੩੨/੮

ਸਮਾਧਿ ੪੧੧/੧੭
ਸਮਾਧੀ ੬/੧੨
ਸਮਾਧੈ ੪੭੦/੨੪
ਸਮਾਨਾ ੧੫੪/੧੨
ਸਮਾਨਿ ੯੫੩/੨
ਸਮਾਨਿਆ ੯੦੪/੧੪
ਸਮਾਨੀ ੧੧੧੧/੨,੩
ਸਮਾਨੇ ੧੩੩੨/੧੨
ਸਮਾਨੈ ੨੨੩/੧੭
ਸਮਾਰਹੁ ੧੦੧੪/੧੮
ਸਮਾਰਿ ੧੦੧੪/੧
ਸਮਾਰਿਆ ੭੨/੨੫
ਸਮਾਰੇ ੧੦੧੪/੧੧
ਸਮਾਲਸਿ ੧੨੭੫/੫
ਸਮਾਲਸ਼ੀ ੭੨੩/੩
ਸਮਾਲਹਿ ੧੦੧੫/੨੮
ਸਮਾਲਹੁ ੯੩੮/੪
ਸਮਾਲਿ ੨੨/੨੫,੨੭
ਸਮ੍ਹਾਲਿ ੪੧੨/੨੩
ਸਮਾਲਿਆ ੧੪੯/੧੦
ਸਮ੍ਹਾਲਹਿ ੫੭੯/੨੦
ਸਮਾਲੀ ੨੫/੧੦
ਸਮ੍ਹਾਲੀ ੧੧੯੧/੧੦
ਸਮਾਲੀਅਨਿ ੧੨/੧੯
ਸਮਾਲੀਐ ੧੪੩/੩
ਸਮ੍ਹਾਲੀਐ ੪੭੪/੯
ਸਮ੍ਹਾਲੂ ੧੨੭੬/੨
ਸਮਾਲ ੬/੭
ਸਮ੍ਹਾਲੇ ੩੪੭/੪
ਸਮ੍ਹਾਲੈ ੧੩੩੦/੨੧
ਸਮਾਵਈ ੪੨੦/੧੧
ਸਮਾਵਏ ੫੬੭/੩
ਸਮਾਵਹਿ ੧੫੬/੭
ਸਮਾਵਹੀ ੧੧੧੩/੬

ਸਮਾਵਹੁ	੪੩੪/੧੩
ਸਮਾਵਣਾ	੧੪੮/੫
ਸਮਾਵਣਿਆ	੧੦੯/੨੬
ਸਮਾਵਨੀ	੭੬੩/੧੫
ਸਮਾਵਾ	੯੩੩/੪
ਸਮਾਵੈ	੧੧੭੧/੧੬
ਸਮਾਵੇ	੭੬/੧੩
ਸਮੁਦ	੮੪੦/੧੬
ਸਮੁੰਦ	੫/੮
ਸਮੁੰਦਿ	੫/੭
ਸਮੁੰਦੁ	੧੫੦/੯
ਸਮਊ	੨੦/੯
ਸਮੇਤਿ	੨੨੪/੨੫
ਸਮੇਸਰਿ	੯੦੭/੧੧
ਸਮੋਇ	੧੯/੨੭
ਸਮੋਈ	੫੯੯/੪
ਸਰ	੬੦/੬
ਸਰ ਅਪਸਰ	੯੪੧/੧੯
ਸਰਸ	੧੧੦੮/੧੮
ਸਰਸਿਆ	੧੪੮/੨੮
ਸਰਸੀ	੬੯੯/੧੭
ਸਰਕਾਰਾ	੧੩੩੧/੨੬
ਸਰਗੁਣੁ	੯੪੦/੨੨
ਸਰਜੀਤੁ	੧੨੮੨/੧੬
ਸਰਣਾ	੧੫੩/੨੩
ਸਰਣਾਇ	੨੨੬/੧੯
ਸਰਣਾਈ	੬੧/੨੦
ਸਰਣਾਗਤਿ	੨੨੮/੧੮
ਸਰਣਿ	੨੨੫/੨੧
ਸਰਣੀ	੫੦੫/੧੮
ਸਰ[illegible]ਾ	੧੪੯/੧੬
ਸਰਨਿ	੮੭੬/੭
ਸਰਨੀ	੫੦੬/੩
ਸਰਪਨਿ	੬੨/੧੦
ਸਰਪਰ	੫੭੯/੬
ਸਰਫੇ ਸਰਫੇ	੧੪੧੨/੨੩
ਸਰਬ	੬/੭
ਸਰਬਗੁਣੀ	੯੦੫/੪
ਸਰਬਜੀਤਿ	੧੧੮੭/੧੩
ਸਰਬਠਾਈ	੮੪੪/੧੦
ਸਰਬਦਇਆ	੯੦੬/੧੯
ਸਰਬਪਾਲ	੧੧੬੬/੨੩
ਸਰਬਾਣਾ	੧੦੨੧/੨
ਸਰਬੀ	੩੫੫/੨੬
ਸਰਬੀ ਬਾਣੀ	੧੧੫੩/੧੯
ਸਰਬੀਰੰਗੀਰੂਪੀ	੩੫੫/੧੬
ਸਰਬੇ	੩੫੦/੨੪
ਸਰਬੇ ਬਾਈ	੧੩੨੮/੨੨
ਸਰਬੰ	੬੬੦/੮
ਸਰਮ	੭/੨੮
ਸਰਮੁ	੬/੨੩
ਸਰਮੈ	੧੨੪੫/੩
ਸਰਵਰ	੬੮੫/੧੯
ਸਰਵਰੜੇ	੩੫੭/੧੮
ਸਰਵਰਿ	੩੫੨/੧੦
ਸਰਵਰੁ	੨੧/੧੩
ਸਰਾ	੩/੫
ਸਰਾਂ	੪੬੭/੬
ਸਰਾਇਰੇ	੧੪੧੧/੨੭
ਸਰਾਇਰਾ	੪੭੦/੧੭
ਸਰਾਈ	੪੧੭/੨੨
ਸਰਾਪਿ	੧੪੧੨/੧੧
ਸਰਾਪੀ	੧੧੮੮/੪
ਸਰਾਫ	੬੩੬/੩
ਸਰਾਫੀ	੪੧੩/੨੫
ਸਰਾਫੁ	੭੩੦/੨੫
ਸਰਿ	੭੫/੨੭
ਸਰੀ	੧੮/੬
ਸਰੀਅਤਿ	੮੪/੨
ਸਰੀਆ	੧੦੨੬/੨੭
ਸਰੀਕੀ	੫੬੬/੧੦
ਸਰੀਕੁ	੫੯੭/੫

ਸਰੀਰ	੧੫/੧੯	ਸਲਾਹੀ	੫੮/੯
ਸਰੀਰਹੁ	੧੦੨੨/੨੪	ਸਲਾਹੀਂ	੧੩੪੪/੮
ਸਰੀਰਾ	੩੫੪/੨	ਸਲਾਹੀਅਹਿ	੧੩੨੮/੩
ਸਰੀਰਿ	੬੮੬/੨੦	ਸਲਾਹੀਐ	੨੦/੧੩
ਸਰੀਰੀ	੭੨੧/੧੬	ਸਲਾਹੇ	੬੬੨/੬
ਸਰੀਰੂ	੫੭/੯	ਸਲਾਹੈ	੧੧੫੩/੨੫
ਸਰੀਰੇ	੧੧੯੭/੭	ਸਲਾਮ	੧੪੩/੭
ਸਰੀਰੈ	੧੦੧੨/੬	ਸਲਾਮਤਿ	੩/੨੭
ਸਰੁ	੧੭/੨੦	ਸਲਾਮੁ	੧੪੩/੮
ਸਰੁਦ੍ਰਾ	੧੧੫੩/੧੬	ਸਲਾਰ	੧੬/੧੪
ਸਰੂਪ	੭੨੨/੨੦	ਸਲਿਲ	੨੩/੨੧
ਸਰੂਪਾ	੧੦੪੧/੨੪	ਸਲੋਕੁ	੪੭੩/੬
ਸਰੂਪੀ	੧੦੨੧/੨੩	ਸਲੋਨੜੀਏ	੪੩੬/੪
ਸਰੂਪੁ	੪੧੪/੨	ਸਲੋਨੀ	੨੨੫/੧੩
ਸਰੇ	੪੩੭/੨	ਸਵਦ	੭੨੧/੮
ਸਰੇਸਟ	੧੦੧੩/੨੧	ਸਵਨ੍ਹਿ	੪੭੫/੮
ਸਰੇਵਉ	੩੫੬/੧	ਸਵਰਸਿ	੨੨੫/੨੦
ਸਰੇਵਹਿ	੧੧੭੦/੧੫	ਸਵਾ	੧੪੧੨/੧੫
ਸਰੇਵਹੁ	੪੩੩/੧੨	ਸਵਾਇਆ	੧੫੦/੧੮
ਸਰੇਵੀਐ	*/*)੧੨੮੦/੨੭	ਸਵਾਈ	੫੦੫/੬
ਸਰੇਵੇ	੯੩੦/੧੯	ਸਵਾਰਸੀ	੭੨੯/੧੯
ਸਰੈ	੮੪/੨	ਸਵਾਰਹਿ	੧੦੩੯/੨੨
ਸਰੋਤਿ	੬੧੩/੧੬	ਸਵਾਰਹੁ	੧੨੭੩/੨੪
ਸਰੋਵਰ	੧੦੩੭/੨੦	ਸਵਾਰਣਹਾਰ	੧੪੨/੨੨
ਸਲਕਲੀਆ	੯੩੬/੧੪	ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ	੯/੨੨
ਸਲਲ	੨੨/੧੯	ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ	੧੪੩/੨੪
ਸਲਲੈ	੨੨/੧੯	ਸਵਾਰਣਹਾਰੈ	੫੭੯/੧੩
ਸਲਾਈਆ	੭੨੨/੭	ਸਵਾਰਿ	੫੪/੫
ਸਲਾਹਹੁ	੧੦੨੬/੩	ਸਵਾਰਿਆ	੧੪੯/੨
ਸਲਾਹਣਾ	੧੫/੧੬	ਸਵਾਰੀ	੫੬/੭
ਸਲਾਹਨੂ	੩੫੨/੪	ਸਵਾਰੀਆ	੧੪੮/੧੭
ਸਲਾਹਣ	੫੬/੧੪	ਸਵਾਰੀਅਸੁ	੧੪੮/੨੦
ਸਲਾਹਨਿ	੫੮/੧੧	ਸਵਾਰੀਐ	੪੭੪/੩
ਸਲਾਹਾ	੧੦੩੨/੨੦	ਸਵਾਰੇ	੬/੧੧
ਸਲਾਹਿ	੨੨/੬	ਸਵਾਰੈ	੧੫੪/੧੪

ਸਵੈਂਧਿ	੧੦੧੪/੨੬
ਸੜਿਓਹਿ	੧੪੧੨/੨੦
ਸਾ	੫੭/੩
ਸਾਉ	੫੬੬/੨੬
ਸਾਇ	੭੨੨/੨੬
ਸਾਇਰ	੫੩/੧੫
ਸਾਇਰਿ	੯੪੨/੨੦
ਸਾਇਰੁ	੬੬੦/੧੭
ਸਾਈਂ	੩/੨੬
ਸਾਸ	੨੦/੨੬
ਸਾਸਤ	੩/੧
ਸਾਸੁ	੬੩੫/੧੬
ਸਾਸੂ	੮੩੧/੨੫
ਸਾਸਿ	੧੨੫੬/੨੪
ਸਾਸਿ-ਸਾਸਿ	੮੪੩/੧੮
ਸਾਸਿਗਰਾਸਿ	੭੯੬/੧੩
ਸਾਸੁ	੧੭/੫
ਸਾਹ	੫/੮
ਸਾਹਾ	੬/੨੨
ਸਾਹੀ	੪੧੭/੧੨
ਸਾਹਿ	੨੦/੮
ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ	੨੦/੮
ਸਾਹਿਆ	੭੬/੯
ਸਾਹਬੁ	੧੫/੧੧
ਸਾਹਿਬ	੧੨/੨੨
ਸਾਹਿਬਾ	੯/੧੪
ਸਾਹਿਬੁ	੨/੫
ਸਾਹਿਬੈ	੪੩੭/੧੧
ਸਾਹੁ	੨੨/੨੬
ਸਾਹੁਰੜੀ	੧੧੭੧/੧੦
ਸਾਹੁਰੜੈ	੩੫੭/੯
ਸਾਹੁਰੈ	੨੩/੧੨
ਸਾਹੂ	੭੯੦/੪
ਸਾਹੇ	੯੦੪/੧੫
ਸਾਕਹਿ	੫੯੮/੧੬
ਸਾਕਤ	੨੨/੯
ਸਾਕਤਾ	੨੧/੧੧
ਸਾਕਤਿ	੧੦੩੧/੨੦
ਸਾਕਤੁ	੪੧੫/੯
ਸਾਕਾ	੪੩੬/੭
ਸਾਕੂ	੫੫/੩
ਸਾਕ	੭੬/੧੨
ਸਾਖ	੫੦੩/੧੦
ਸਾਖਤਿ	੧੬/੨੫
ਸਾਖਤੀ	੧੪੨/੨੫
ਸਾਖਾ	੩੫੨/੧੧
ਸਾਖੀ	੩੫੧/੧੪
ਸਾਖੀਅ	੬੮੮/੯
ਸਾਖੂ	੯੩੩/੪
ਸਾਖੈ- ਸਾਖੈ	੯੪੪/੭
ਸਾਂਗ	੧੬/੨੫
ਸਾਗਰ	੨੨੬/੧੪
ਸਾਗਰਿ	੨੨੧/੨੨
ਸਾਗਰੁ	੧੭/੨੦
ਸਾਗਰੋ	੪੩੭/੧
ਸਾਗਰੋਂ	੧੩੫੩/੧੪
ਸਾਂਗੀ	੩੫੮/੨੬
ਸਾਗੁ	੧੨੮੯/੨੩
ਸਾਂਗੁ	੪੨੨/੧੭
ਸਾਚ	੨੨੮/੧
ਸਾਚਉ	੫੪/੧੦
ਸਾਚੜਾ	੫੭੯/੧੦
ਸਾਚਾ	੨/੫
ਸਾਚਿ	੧੮/੪
ਸਾਚੀ	੬/੧੯
ਸਾਚੁ	੨/੬
ਸਾਚ	੯/੨੩,੨੫
ਸਾਚੇ	੯/੨੪
ਸਾਚੋ	੫੭/੧,੯
ਸਾਚੌ	੪੧੯/੧੭

ਸਾਜ	੬੬੩/੪
ਸਾਜਹਿ	੫੬੨/੫- ੮੭੬/੧੦
ਸਾਜਣ	੫੮੨/੫
ਸਾਜਨ	੨੪੨/੨੫
ਸਾਜਨਾ	੭੬੫/੩
ਸਾਜਨਿ	੫੫/੨੦
ਸਾਜਨੀ	੩੫੫/੨੮
ਸਾਜਨੁ	੫੫/੨੦
ਸਾਜਿ	੨/੧
ਸਾਜਿਅੜੁ	੪੭੫/੭
ਸਾਜਿਆ	੧੯/੨੭
ਸਾਜਿਓ	੪੬੩/੬
ਸਾਜਿਐ	੬੨/੧੮
ਸਾਜੀ	੨੨੭/੧੨
ਸਾਜੀਐ	੪੬੩/੭
ਸਾਜੇ	੪/੨੮
ਸਾਝ	੧੫੨/੨੮
ਸਾਝੀ	੧੧੭੧/੧੦
ਸਾਡੜੇ	੧੦੧੫/੧
ਸਾਣ	੯੫੬/੨
ਸਾਣੈ	੯੦੪/੧੬
ਸਾਤ	੪੩੬/੨
ਸਾਤਿ	੧੦੧੩/੧੯
ਸਾਂਤਿ	੬੦/੪
ਸਾਥ	੪੬੭/੧੯
ਸਾਥਿ	੩/੧੧
ਸਾਥੀ	੨੪/੮
ਸਾਥੂ	੬੧/੧੮
ਸਾਥ	੧੪੦/੨
ਸਾਦ	੬/੨੮
ਸਾਦਹੁ	੧੦੩੪/੨੩
ਸਾਦਕ	੫੩/੧੭
ਸਾਦਿ	੫੬/੧੦
ਸਾਦਿਕ	੩੫੮/੨੩
ਸਾਦਿਕਾ	੮੩/੧੪
ਸਾਦੂ	੨੫/੨੧
ਸਾਦੇ	੧੨੮੮/੧੮
ਸਾਧ	੬/੧੨
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ	੯੦੬/੧੬
ਸਾਧਨ	੫੪/੯
ਸਾਧਨਾ	੧੫੫/੧੮
ਸਾਧਾਰਏ	੪੩੬/੧੩
ਸਾਧਾਰਿਆ	੮੪੩/੧੦
ਸਾਧਾਰੁ	੩/੧੬
ਸਾਧਿ	੧੯/੨
ਸਾਧਿਆ	੯੪੫/੫
ਸਾਧਿਕ	੭੬੪/੧੯
ਸਾਧਿਕਾ	੫੭/੨੧
ਸਾਧਿਕੂ	੧੦੨੨/੩
ਸਾਧੀਐ	੫੬/੧੮
ਸਾਧੁ	੬੨/੧੯
ਸਾਧੂ	੨੧/੧੧
ਸਾਧ	੮੩੯/੨੫
ਸਾਨੇਹੜੇ	੧੧੧੧/੨੪
ਸਾਨੁ	੧੫੧/੧੬
ਸਾਬਤੁ	੧੦੨੪/੨੪
ਸਾਬਾਸਿ	੧੮/੧੪
ਸਾਬੂੰਣੁ	੪/੧੮
ਸਾਬੂਣ	੪੩੨/੨੦
ਸਾਮ	੪੭੦/੫
ਸਾਰ	੪/੨
ਸਾਰਏ	੪੩੬/੧੨
ਸਾਰਹਿ	੪੩੮/੮
ਸਾਰਹੇ	੧੧੧੩/੭
ਸਾਰਥਿ	੯੦੪/੨੧
ਸਾਰਦ	੧੦੨੮/੨੦
ਸਾਰਾ	੨੨੪/੧੦
ਸਾਰਿ	੧੯/੧੩
ਸਾਰਿਆ	੮੪੪/੯
ਸਾਰਿਗਪਾਣਿ	੧੧੯੯/੨੩
ਸਾਰਿਗਪਾਣੀ	੮੭੯/੧੩
ਸਾਰਿੰਗ	੧੩/੧੦

ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ੨੩/੨੧
ਸਾਰੀ ੨੨੨/੮
ਸਾਰੀਐ ੪੭੪/੧
ਸਾਰੂ ੮/੧੦
ਸਾਰ ੨੪੩/੪
ਸਾਰੇਦੀ ੧੧੦੮/੧੧
ਸਾਰੇਵਾ ੫੮੧/੨੦
ਸਾਰੈ ੨੩/੨੭
ਸਾਰੰ ੪੭੦/੨੪
ਸਾਰੰਗ ੫੬੭/੧੮
ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ੧੦੯੦/੧੫
ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ੧੦੯੦/੧੫
ਸਾਲਕ ੫੩/੧੭
ਸਾਲਕੁ ੧੪੧੦/੧੩
ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ੧੧੭੧/੧
ਸਾਲਾਹ ੪/੧੨
ਸਾਲਾਹਣਮੰਦਰ੨/੨੮
ਸਾਲਾਹਣਾ ੧੫/੨੩
ਸਾਲਾਹਣੁ ੪੬੬/੬
ਸਾਲਾਹਨਿ ੪੬੫/੨੭
ਸਾਲਾਹਿ ੫/੭
ਸਾਲਾਹਿਆ ੬੩੬/੨੨
ਸਾਲਾਹਿਹੁ ੫੯੫/੫
ਸਾਲਾਹੀ ੫/੧
ਸਾਲਾਹੀਐ ੫੫/੨੫
ਸਾਲਾਹੇ ੧੦੩੨/੧੮
ਸਾਲਾਹੈ ੫੮/੧੫
ਸਾਲਿਕ ੩੫੮/੨੨
ਸਾਲੋਣੇ ੧੬/੧੮
ਸਾਵਣਿ ੧੧੦੮/੧੭
ਸਾਵਣੀ ੧੨੮੬/੧੦
ਸਾਵਣੁ ੫੫੭/੧੭
ਸਾਵ ੧੩੩੧/੧੭
ਸਿ ੪/੨੫
ਸਿਉ ੩/੧੩
ਸਿਆ ੧੨੪੨/੧੦
ਸਿਆਹੀ ੧੬/੨੧
ਸਿਆਣਪ ੨੦/੨੦
ਸਿਆਣਪਾ ੧/੬
ਸਿਆਣਾ ੫/੨
ਸਿਆਣਿਆ ੫੯੫/੪
ਸਿਆਣੀ ੫੫/੧੧
ਸਿਆਣੇ ੭੬੪/੨੦
ਸਿਆਨਾ ੨੨੧/੧੪
ਸਿਆਪਾ ੧੪੧੨/੧੮
ਸਿਸਿ ੬੪/੧੬
ਸਿਕਜਾਸਣੀ ੧੩੮/੬
ਸਿਕਦਾਰ ੧੪੧/੨੩
ਸਿਕਦਾਰਂ ੧੨੮੮/੭
ਸਿਕਦਾਰੀ ੯੦੨/੨੬
ਸਿਕਦਾਰੁ ੪੬੮/੨੮
ਸਿਕਦਾਰੈ ੨੨੭/੧੦
ਸਿਖ ੨/੧੯
ਸਿਖਹਿ ੮੪੦/੧੭
ਸਿਖਵੰਤੇ ੫੦੩/੧੪
ਸਿਖਾ ੩੫੮/੨੫
ਸਿਖਿਆ ੨੨੧/੧੧
ਸਿਖੀ ੧੫੦/੧੦
ਸਿਖੁ ੫੦੩/੧੫
ਸਿਗੀਤ ੧੩੮/੧
ਸਿੰਘਾਸਣਿ ੮੭੮/੧੬
ਸਿੰਘਾਸਨੁ ੯੦੫/੧੧
ਸਿਙੀ ੧੪੫/੧
ਸਿੰਙੀ ੩੬੦/੨
ਸਿੰਙੀਆ ੭੯੦/੬
ਸਿੰਚਹੁ ੧੧੭੧/੩,੫
ਸਿੰਚਿ ੧੨੩੩/੧
ਸਿੰਚਿਤ ੩੫੪/੨੬
ਸਿਜਦਾ ੮੪/੩
ਸਿਜਾਣਾ ੫੮੨/੧੫
ਸਿਞਸੀ ੧੪੨/੧੧
ਸਿਞਤ ੮੭੮/੬
ਸਿਞੈ ਸਿਞਾਇ ੫੪੦/੭ ੧੪੨/੧੩
ਸਿਞਾਣੀਐ ੫੮/੨੨
ਸਿਞਾਣੈ ੪੧੯/੮
ਸਿਞਾਪੈ ੨੪੨/੧੪
ਸਿਢੁ ੬੪/੭
ਸਿਧ ੨/੨੫
ਸਿਧ .ਸਭਾ ੯੩੮/੭
ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ੯੪੧/੨੪

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ੮੭੭/੧੮
ਸਿਧਾ ੮/੨
ਸਿਧਾਇਆ ੪੬੪/੧੪
ਸਿਧਾਏ ੯੩੮/੧੫
ਸਿਧਾਰੀਆ ੧੪੮/੧੯
ਸਿਧਾਵਹਿ ੧੧੧੩/੧੩
ਸਿਧਿ ੬/੨੮
ਸਿਧਿਬੁਧਿ ੮੩੯/੨੪
ਸਿਧੀ ੯/੧੯
ਸਿਧੁ ੧੪/੮
ਸਿਨਾਖਤੁ ੧੪੧/੨੭
ਸਿਫਤਿ ੫/੨੨
ਸਿਫਤੀ ੫/੯
ਸਿਫਤੀਂ ੧੨੪੧/੨੫
ਸਿਬਾਲੁ ੯੩੩/੧
ਸਿਮਰਹੁ ੪੧੫/੧੨
ਸਿਮਰਣ ੩੫੬/੧੭
ਸਿਮਰਣੁ ੪੧੬/੯
ਸਿਮਰਨ ੧੦੩੦/੧੯
ਸਿਮਰਿ ੧੧੧੩/੧
ਸਿਮਰਿਆ ੭੫੦/੧੯
ਸਿਮਰਿਹੁ ੫੭੯/੮
ਸਿਮਰੀ ੬੬੧/੪
ਸਿਮਰੀਐ ੧੨/੨੨
ਸਿਮਰੇ ੨੨੪/੧੮
ਸਿਮ੍ਰਿਤ ੩/੧
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ੧੪੩/੧੧
ਸਿੰਮਲ ੪੭੦/੧੭
ਸਿਰ ੧੪੧/੧੭
ਸਿਰਹੁ ੧੪੦/੧੧
ਸਿਰਕਾਰ ੧੪੨/੨੨
ਸਿਰਕਾਰਾ ੧੦੩੩/੫
ਸਿਰਖੁਥੇ ੧੫੦/੬,੧੦
ਸਿਰਜਣਹਾਰ ੩੫੧/੧੧
ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ੬੮੮/੧੪
ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ੭/੭
ਸਿਰਜਣਹਾਰ ੧੦੩੨/੧੨
ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ੧੦੨੩/੧੯
ਸਿਰਜਣਹਾਰੋ ੧੨/੧੬
ਸਿਰਜਿ ੧੪੯/੮
ਸਿਰਜਿਅਨੁ ੫੮੦/੧੨
ਸਿਰਜਿਆ ੫੮੦/੧੬
ਸਿਰਜਿਐ ੫੮੦/੧੪
ਸਿਰਜੀ ੫੮੦/੧੩
ਸਿਰਠਿ ੨/੧੭
ਸਿਰਠੀ ੪/੨੮
ਸਿਰਤਾਜਾ ੭੬੫/੧੩
ਸਿਰਦਾਰੁ ੧੪੨/੨੩
ਸਿਰਨਾਵਣੀ ੪੭੨/੧੨
ਸਿਰਾਹੁ ੫੫/੧੨
ਸਿਰਿ ੪/੮
ਸਿਰਿਆ ੯੩੬/੨੪
ਸਿਰਿਸਿਰਿ ੧੦੨੦/੧੭
ਸਿਰਿਕਵਰੋ ੫੮੦/੨੧
ਸਿਰਿਮੋਰਾ ੧੨੭੪/੬
ਸਿਰਿਮੋਰੁ ੧੧੮੭/੧੪
ਸਿਰੂ ੨੦/੨੩
ਸਿਰੋ ਸਿਰੋਸਿਰਿ ੭੧/੨੪ ੯੯੨/੨੨
ਸਿਰੈ ੧੪੨/੫
ਸਿਰੰਦਾ ੫੭੮/੨੭
ਸਿਰੰਦਿਆ ੬੮੮/੨੨
ਸਿਲ ੪੭੦/੨੩
ਸਿਲਕਾ ੪੧੭/੯
ਸਿਲਾ ੬੮੬/੧੮
ਸਿਵ ੨੧/੫
ਸਿਵਸਕਤੀ ੧੦੧੪/੧
ਸਿਵਘਰਿ ੧੩੨੯/੬
ਸਿਵਨਗਰੀ ੩੬੦/੬੩
ਸਿਵਪੁਰਿ ੯੫੨/੨੨
ਸਿਵਰਹੁ ੧੫੭/੧੪

ਸਿਵਰਿਆ ੬੬੧/੫
ਸਿਵਰਿਹੁ ੧੨/੧੭
ਸੀ ੧੨੭੪/੭
ਸੀਓ ੧੨੮੭/੭
ਸੀਆ ੪੧੭/੫
ਸੀਸ ੨੨੪/੨੫
ਸੀਸਿ ੪੭੦/੨੨
ਸੀਸੁ ੫੫੮/੯
ਸੀਹ ੧੨੮੮/੯
ਸੀਹਾ ੧੪੪/੧੪
ਸੀਹੁ ੩੬੦/੨੧
ਸੀਖ ੧੫੨/੧੮
ਸੀਗਾਰ ੧੯/੮
ਸੀਂਗਰਾਂ ੧੦੭੯/੮੭
ਸੀਂਗਾਰ% ੧੩੪੩/੧੫
ਸੀਗਾਰਿਆ ੬੨/੮
ਸੀਗਾਰੀ ੬੪੨/੧੮
ਸੀਗਾਰੀਆ ੧੭/੨੮
ਸੀਗਾਰੀਐ ੫੮/੧੮
ਸੀਗਾਰੁ ੧੮/੨੮
ਸੀਗਾਰੇ ੩੫੯/੬
ਸੀਚਾਨੇ ੫੫/੧੬
ਸੀਝਸਿ ੨੩/੩
ਸੀਝਿ ੮੩੨/੧੫
ਸੀਤ ੮੭੯/੨
ਸੀਤਲੁ ੧੫੨/੧੯
ਸੀਤਾ ੮/੪
ਸੀਤੇ ੮/੪
ਸੀਧਿ ੫੦੪/੫
ਸੀਧੇ ੮੩੧/੨੦
ਸੀਨਾ ੧੦੨੮/੩
ਸੀਪਿ ੯੫੫/੨੬
ਸੀਲ ੨੨੩/੨੨
ਸੀਲੁ ੧੪੦/੨੭
ਸੀਵੈ ੯੫੫/੨੫
ਸੁ ੪/੨੪
ਸੁਆਉ ੧੯/੨੫
ਸੁਆਓ ੯੩੮/੧੨
ਸੁਅਸਤਿ ੪/੨੩
ਸੁਆਰ ੧੩੮/੧
ਸੁਆਰਿ ੬੪/੨
ਸੁਆਰੀ ੧੪੯/੨੩
ਸੁਆਰੁ ੩੫੦/੧੯
ਸੁਆਦ ੪੧੫/੨੩
ਸੁਆਦਿ ੧੧੯੦/੨੧
ਸੁਆਨ ੮੩੨/੧੨
ਸੁਆਨੀ ੨੪/੧੮
ਸੁਆਨੁ ੨੪/੧੭
ਸੁਆਮਿ ੫੬੬/੯
ਸੁਆਮੀ ੧੫੫/੨੭
ਸੁਆਲਿਊ ੧੫/੨੩
ਸੁਆਲਿਉ ੪੬੯/੧੭
ਸੁਆਲਿਹੁ ੩/੨੪
ਸੁਇਨਾ ੧੫/੧੮
ਸੁਇਨੇ ੧੬/੨੪
ਸੁਈ ੧੪੪/੭,੯
ਸੁਹਦੇ ੫੩/੧੭
ਸੁਹਾਇਆ ੧੫੫/੨੬
ਸੁਹਾਈ ੧੨੭੪/੧੮
ਸੁਹਾਏ ੮੪੪/੨
ਸੁਹਾਗਣਿ ੫੭/੩
ਸੁਹਾਗਣੀ ੧੯/੯
ਸੁਹਾਗਾ ੫੯੫/੧੩
ਸੁਹਾਗੁ ੫੮/੧
ਸੁਹਾਣੁ ੪/੨੪
ਸੁਹਾਨੀ ੧੨੫੪/੧੪
ਸੁਹਾਵਣਾ ੧੮/੧੯
ਸੁਹਾਵਣਿਆ ੧੦੯/੧੪
ਸੁਹਾਵਣੀ ੫੪/੧੫
ਸੁਹਾਵਣੇ ੨੧/੨
ਸੁਹਾਵਣੈ ੧੭/੨੨
ਸੁਹਾਵਣੋ ੬੮੮/੫
ਸੁਹਾਵੜੇ ੧੧੦੮/੧
ਸੁਹਾਵਾ ੫੬੬/੨੫
ਸੁਹਾਵੀ ੪੩੬/੨
ਸੁਹਾਵੈ ੨੪੩/੭
ਸੁਹੀਆ ੧੪੧੦/੪
ਸੁਹੇਲਾ ੨੨੬/੧੩

ਸੁਹੇਲੀ ੨੪੩/੮
ਸੁਹੇਲੀਆ ੨੪੨/੧੭
ਸੁਹੇਲੇ ੧੦੩੩/੯
ਸੁਹੇਲੈ ੫੭੯/੨੫
ਸੁਕ ੧੪੮/੨੨
ਸੁਕਰਮ ੬੩੫/੧
ਸੁਕਰਮਾ ੧੧੦੭/੬
ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ੧੫੪/੨੮
ਸੁਖ ੧/੧੦
ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ੩੫੩/੨੪
ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ੯੦੬/੨੪
ਸੁਖਜੀਵਣੁ ੬੩/੮
ਸੁਖਦਾਤਾ ੫੯/੧੫
ਸੁਖਦਾਤੇ ੧੨੭੩/੨੪
ਸੁਖ ਦੁਖ ੫੭/੧੯
ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾਤਾ ੧੩੪੫/੧੭
ਸੁਖਮਨ ੧੨੯੧/੩
ਸੁਖਮਨਾ ੯੪੪/੨੫
ਸੁਖਵਾਸੀ ੬੩੪/੨੦
(ਸੁਖਵਾਸੀ ੬੩੪/੨੦)
ਸੁਖਾ ੧੦੨੭/੨੭
ਸੁਖਾਇਆ ੯੩੦/੧੩
ਸੁਖਾਨਿਆ ੧੨੫੪/੧੭
ਸੁਖਾਲੀ ੧੪੨/੧੯
ਸੁਖਾਲੇ ੧੧੦੮/੨੧
ਸੁਖਾਵੈ ੧੧੦੭/੨੦
ਸੁਖਿ ੫੮/੧੮
ਸੁਖਿਸਹਜਿ ੧੧੧੨/੨
ਸੁਖੀ ੪੧੪/੧੩
ਸੁਖੀਆ ੪੧੩/੪
ਸੁਖੀਏ ੫੫/੪
ਸੁਖੁ ੨/੧੩
ਸੁਖੇ ੫੭/੧੮
ਸੁਗਿਆਨੁ ੭੬੬/੧੦
ਸੁਘੜ ੫੬੬/੨੧
ਸੁਘੜੁ ੧੦੨੧/੨
ਸੁਚ ੧੨੪੩/੧
ਸੁਚਜੀ ੫੫੮/੩
ਸੁਚਵਿਣੁ ੯੦੩/੫
ਸੁਚਾ ੯੫੧/੨੨
ਸੁਚਿ ੭੫/੨੫
ਸੁਚੀਆ ੧੨੪੦/੮
ਸੁਚੀਤ ੪੧੩/੧੭
ਸੁਚੀਤੁ ੧੫੩/੬
ਸੁਚੇ ੪੭੩/੫
ਸੁਚੇਤ ੪੬੩/੩
ਸੁਚੈ ੪੭੩/੫
ਸੁਜਾਖਾ ੧੨੪੨/੮
ਸੁਜਾਖੇ ੧੧੯੦/੩
ਸੁਜਾਗੇ ੪੧੯/੮
ਸੁਜਾਣ ੨੨/੨੩
ਸੁਜਾਣਾ ੫੬੬/੨੧
ਸੁਜਾਣਿ ੯੩੩/੨੨
ਸੁਜਾਣਿਆ ੧੩੨੯/੨੮
ਸੁਜਾਣੀ ੧੫੦/੫
ਸੁਜਾਣੁ ੧੯/੨
ਸੁਜਾਨਾ ੧੦੪੦/੧
ਸੁਜਾਨੁ ੬੩੭/੧੪
ਸੁਝਈ ੨/੨੪
ਸੁਝਾਏ ੧੫੦/੨੧
ਸੁਞੇ ੪੬੩/੪
ਸੁੰਞੈ ੫੮/੬
ਸੁਟੀਅਹਿ ੫੫/੧੭
ਸੁਟੀਐ ੪੭੧/੧੧
ਸੁਣਈ ੪੧੮/੧੬
ਸੁਣਹਿ ੧੬/੧
ਸੁਣਹੁ ੫੬੭/੧੫
ਸੁਣਣਾ ੩੫੦/੨੦
ਸੁਣਣਿ ੫/੧੦
ਸੁਣਤਉ ੬੮੬/੩

ਸੁਣਤਾ ੧੦੨੧/੨
ਸੁਣਾਇ ੪੧੪/੨੨
ਸੁਣਾਇਆ ੧੪੨/੨੪
ਸੁਣਾਇਸੀ ੭੨੩/੪
ਸੁਣਾਈਐ ੫੩/੧੨
ਸੁਣਾਏ ੮੭੭/੨੮
ਸੁਣਾਵਹਿ ੩੫੩/੨੮
ਸੁਣਾਵਹੁ ੪੧੮/੧੬
ਸੁਣਾਵੈ ੨੨੬/੧੬
ਸੁਣਿ ੨/੮
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ੧੪/੧੬
ਸੁਣਿਅਹੁ ੪੬੫/੫
ਸੁਣਿਆ ੪/੨੨
ਸੁਣਿਐ ੨/੨੫
ਸੁਣਿਸੁਣਿ ੮੩੧/੨੪
ਸੁਣੀ ੨/੧੯
ਸੁਣੀਐ ੨/੧੨
ਸੁਣੀਜਿ ੭੩੦/੮
ਸੁਣੇ ੫੮/੧੬
ਸੁਣੇਇ ੧੨੮੯/੭
ਸੁਣੇਹੀ ੨੩/੧੧
ਸੁਣੈ ੨੫/੧੫
ਸੁਤ ੬੧/੧੩
ਸੁਤਾ ੪੧੮/੧੬
ਸੁਤਿਆ ੮੩/੧੪
ਸੁਤੀ ੨੩/੧੨
ਸੁਤੀਏ ੫੪/੧੬
ਸੁਤੂ ੭੫/੩
ਸੁਤੁ ੨੩/੧੦
ਸੁਤੇ ੧੭/੩
ਸੁਤੈ ੨੩/੨੩
ਸੁਥਾਇ ੫੬/੨੮
ਸੁਥਾਨੁ ੪੧੪/੧੧

ਸੁੰਦਰ ੨੨੫/੧੩
ਸੁੰਦਰਿ ੭੨੨/੨੦
ਸੁੰਦਰੁ ੧੩੮/੪
ਸੁਧ ੧੨੩੨/੧੯
ਸੁਧਿ ੩/੧੧
ਸੁਧੀ ਸੁਧ ੧੧੬੯/੨੪ ੧੫/੧੫
ਸੁਨਹਿ ੧੦੪੩/੧੪
ਸੁਨਹੁ ੪੧੧/੧੫
ਸੁਨਣਾ ੨੪/੬
ਸੁਨਣਿ ੪੩੬/੮
ਸੁਨਤਾ ੧੫੨/੬
ਸੁਨਾਵਹਿ ੧੦੪੩/੧੪
ਸੁਨਿ ੧੨੩੨/੧੫
ਸੁਨਿਆਰੁ ੮/੧੦
ਸੁਨੇ ੯੯੦/੧੮
ਸੁੰਨ ੪੩੬/੨੦
ਸੁੰਨਸਮਾਧਿ ੯੦੪/੧੩
ਸੁੰਨਹੁ ੧੦੩੮/੨
ਸੁੰਨਤਿ ੧੪੦/੨੭
ਸੁੰਨਮਸੁੰਨੰ ੯੪੩/੨੨
ਸੁੰਨਿ ੪੧੧/੧੪
ਸੁੰਨਿਮੰਡਲਿ ੧੨੯੧/੪
ਸੁੰਨੁ ੯੪੩/੨੫
ਸੁੰਨ ੧੦੩੭/੧੭
ਸੁੰਨਿ ੯੪੩/੨੨
ਸੁੰਨੋਸੁੰਨੁ ੯੪੩/੨੫
ਸੁੰਨੰ ੯੪੩/੨੨
ਸੁਪਨਾ ੧੮/੧੧
ਸੁਪਨੈ ੧੪/੧੪
ਸੁਪਨੰਤਰਿ ੧੫੫/੪
ਸੁਪਨੰਤਰੁ ੫੮੧/੨੧
ਸੁਪੇਦਾ ੭੮੯/੨੩
ਸੁਪੇਦੀ ੧੬/੨੧

ਸੁਬਹਾਨੁ ੧੪੨/੧੨
ਸੁਭ ੫੦੫/੧੯
ਸੁਭਰ ੧੫੬/੧੧
ਸੁਭਾਉ ੮੪੪/੩
ਸੁਭਾਇ ੫੫/੧੦
ਸੁਭਾਇਆ ੧੦੩੯/੫
ਸੁਭਾਈ ੧੦੧੧/੧੫
ਸੁਭਾਏ ੨੨੨/੨੨
ਸੁਭਾਖਿਆ ੧੦੧੧/੮
ਸੁਭਾਖੈ ੯੪੫/੧੯
ਸੁਭਾਗੀ ੬੩੫/੧੧
ਸੁਭਾਨੁ ੨੧/੧੮
ਸੁਭਾਵੀ ੧੨੫੫/੨੨
ਸੁਮਾਨੈ ੨੨੧/੧੭
ਸੁਮਾਰ ੫੦੩/੨੨
ਸੁਮਾਰਿ ੫੩/੨੬
ਸੁਮਾਰੀ ੧੪੪/੨੧
ਸੁਮਾਰੁ ੩/੨੪
ਸੁੰਮ ੧੪੧/੨੮
ਸੁਰ ੬੪/੧੦
ਸੁਰਹੀ ੧੫੦/੮
ਸੁਰਗ ੧੦੨੧/੨੨
ਸੁਰਗਾ ੬/੧੪
ਸੁਰਗਿ ੭੧/੨੨
ਸੁਰਗੁ ੯/੩
ਸੁਰਗੈ ੧੪੨/੭
ਸੁਰਤਾ ੭੯੫/੨੦
ਸੁਰਤਿ ੩/੧੦
ਸੁਰਤਿਸਉ ਸਬਦੁ ੮੭੭/੧੩
ਸੁਰਤੀ ੭/੧੪
ਸੁਰਤੇ ੧੨੪੦/੮
ਸੁਰਮਾ ੩੫੯/੧੫
ਸੁਰਾ ੮/੨
ਸੁਰਿ ੬੮੫/੨੬
ਸੁਰਿਨਰ ੬/੨
ਸੁਰਿਨਾਥ ੨/੨੪
ਸੁਲਤਾਨ ੫/੮
ਸੁਲਤਾਨਖਾਨ ੧੬/੧੬
ਸੁਲਤਾਨਾ ੪੭੨/੮
ਸੁਲਤਾਨੀ ੧੨੯੦/੮
ਸੁਲਤਾਨੁ ੧੪/੧੧
ਸੂਅਰੁ ੧੪੧/੨
ਸੂਐ ੪੬੫/੧੭
ਸੂਈ ੯੫੫/੨੫
ਸੂਹਤੁ ੧੦੧੦/੪
ਸੂਹਾ ੫੪/੩
ਸੂਕਹਿ ੪੩੮/੨੧
ਸੂਕਹੀ ੧੧੬੮/੧੦
ਸੂਕਰ ੮੩੨/੧੨
ਸੂਕਾ ੪੧੯/੨੦
ਸੂਕੀ ੧੦੨੩/੨੫
ਸੂਖ ੧੬/੪
ਸੂਖਮ ੪੬੬/੧
ਸੂਖੀ ੭੨੯/੨੦
ਸੂਖੁ ੫੬੬/੫
ਸੂਚਾ ੧੯/੨੪
ਸੂਚਾਚਾਰੀ ੫੯੭/੧੫
ਸੂਚੀ ੨੨੪/੯
ਸੂਚੇ ੫੫/੧੯
ਸੂਚੈ ੫੯੭/੧੪
ਸੂਝ ੩੫੨/੨੧
ਸੂਝਿਆ ੧੧੨੬/੬
ਸੂਝਈ ੨੨੯/੬
ਸੂਝਏ ੮੪੪/੯
ਸੂਝਸਿ ੧੫੬/੯
ਸੂਝੈ ੬੬੩/੧
ਸੂਝਿ ੪੧੩/੮
ਸੂਝੁ ੧੫੦/੨੧
ਸੂਤ ੩੫੯/੧੦
ਸੂਤਕਿ ੪੧੩/੨੨
ਸੂਤਕੁ ੪੧੩/੧੪
ਸੂਤਕਾਏ ੬੪੪/੨

ਸੂਤਾ	੨੨੯/੮	ਸੇਤਜੰਹ	੪੬੭/੬
ਸੂਤਿ	੩/੨੦	ਸੇਤੀ	੩/੧੪
ਸੂਤਿਹੋ	੪੧੮/੧੨	ਸੇਤੁ	੯੪੨/੧੮
ਸੂਤੀ	੫੪/੧੮	ਸੇਤੰਬਰੁ	੪੭੦/੫
ਸੂਤੁ	੩੫੮/੨੫	ਸੇਵ	੬/੩
ਸੂਤ	੨੨੯/੭	ਸੇਵਉ	੨੨੧/੮
ਸੂਝੁ	੮੭੮/੧੬	ਸੇਵਕੀਆ	੯੩੪/੧
ਸੂਦੁ	੧੩੫੩/੧੭	ਸੇਵਹਿ	੮੫/੪
ਸੂਨਾ	੧੧੮੭/੨੦	ਸੇਵਹੀ	੧੨੮੫/੩
ਸੂਨੇ	੧੫੩/੨	ਸੇਵਹੁ	੧੩੮/੧੨
ਸੂਰ	੪/੨	ਸੇਵਕ	੭/੨੬
ਸੂਰਮਾ	੫੦੩/੨੭	ਸੇਵਕਿ	੮੭੯/੮
ਸੂਰਜੁ	੧੨/੨੭	ਸੇਵਕੁ	੩੫੫/੧੩
ਸੂਰਤਣ	੪੬੭/੧੧	ਸੇਵਤ	੪੩੨/੧੩
ਸੂਰਤਿ	੧੫੨/੮	ਸੇਵਦਾ	੨੧/੧੯
ਸੂਰਿਆ	੫੭੯/੨੮	ਸੇਵਦੇ	੧੨੮੬/੨੭
(ਸੂਰਾ	੬/੧੫)	ਸੇਵਨਿ	੧੪੦/੧੩
ਸੂਰਾ	੬/੧੫	ਸੇਵਾ	੫੮/੨੧
ਸੂਰੁ	੪੭੦/੭	ਸੇਵਿ	੨੧/੧੩
ਸੂਰ	੫੮੦/੧	ਸੇਵਿਆ	੨/੧੧
ਸੂਲਕਣੁ	੧੧੫੩/੧੩	ਸੇਵਿਐ	੧੫/੨੭
ਸੂਲੀਆ	੫੯੫/੯	ਸੇਵਿਹੁ	੫੭੯/੨੪
ਸੇ	੬/੧੮	ਸੇਵਿਹੁ	੫੭੯/੨੪
ਸੇਇ	੪੨੨/੭	ਸੇਵੀ	੨੨੧/੧੦
ਸੇਈ	੬/੧੭	ਸੇਵੀਐ	੫੯/੨੨
ਸੇਖ	੩/੫	ਸੇਵੇ	੨੧/੪
ਸੇਖੰ	੧੧੯੧/੪	ਸੈਵੇ	੨੨੪/੧
ਸੇਖੁ	੯੫੬/੩	ਸੈ	੧੪/੧੯
ਸੇਜ	੨੧/੨੮	ਸੈਸਾਰ	੧੩੨੮/੪
ਸੇਜੜੀ	੫੮/੧੮	ਸੈਸਾਰਾ	੧੦੦੯/੧੧
ਸੇਜੜੀਆ	੪੧੭/੮	ਸੈਸਾਰਿ	੧੩੨੮/੧੫
ਸੇਜਾ	੧੫/੧੯	ਸੈਸਾਰੀ	੧੪੫/੨੨
ਸੇਜੈ	੫੪/੧੮	ਸੈਸਾਰੀਆ	੧੪੫/੨੦
ਸੇਤ	੫੦੩/੧੮	ਸੈਲ	੫੮੨/੫
ਸੇਤਜ	੫ ੬/੨੩	ਸੈਤਾਨੀ	੧੫੦/੬

ਸੈਤਾਨੁ	੨੪/੮
ਸੈਨਾ	੧੪੧੨/੯
ਸੈਨੁ	੩੫੨/੫
ਸੈਭੰ	੧/੨
ਸੈਲ	੯੨੯/੨੭
ਸੈਲਾ	੯੦੪/੨੦
ਸੈਲੁ	੪੧੯/੧੯
ਸੋ	੨/੧੬
ਸੋਇ	੨/੧੧
ਸੋਇਨ	੧੫੫/੧੧
ਸੋਈ	੪/੨੮
ਸੋਸਿ	੯੯੧/੨੩
ਸੋਹਹਿ	੩/੧੮
ਸੋਹਣਾ	੧੭/੧੮
ਸੋਹਣੀ	੫੯/੧੪
ਸੋਹਣੀਆ	੫੮੦/੨੧
ਸੋਹਣੇ	੬੩/੨੦
ਸੋਹਨਿ	੬/੧੦
ਸੋਹਾਏ	੭੬੪/੯
ਸੋਹਾਗਣਿ	੩੫੧/੨੭
ਸੋਹਾਗਣੀ	੧੭/੨੭
ਸੋਹਾਗਨਿ	੧੧੯੭/੧੧
ਸੋਹਾਗਾ	੯੩੨/੩
ਸੋਹਾਗੁ	੧੧੯੮/੨
ਸੋਹਾਗੈ	੧੧੯੭/੧੭
ਸੋਹਾਗੋ	੧੧੧੦/੧
ਸੋਹਾਵਣੀ	੬੪੨/੧੫
ਸੋਹਿ	੯੦੪/੫
ਸੋਹਿਆ	੧੫੦/੧੬
ਸੋਹਿਲੜਾ	੪੩੬/੧੪
ਸੋਹਿਲੜੇ	੧੦੩੨/੨੨
ਸੋਹਿਲਾ	੧੨/੧੬
ਸੋਹਿਲੇ	੭੨੨/੨੬
ਸੋਹਿਲੋ	੧੨/੧੭
ਸੋਹੀਆ	੭੬੪/੨
ਸੋਹੇਲਾ	੧੫੭/੧੫
ਸੋਹੈ	੫/੩
ਸੋਹੰ	੬੦/੧੮
ਸੋਕ	੨੨੨/੯
ਸੋਖਿਆ	੩੫੮/੧੧
ਸੋਖਿ	੯੦੭/੨੧
ਸੋਗ	੫੦੪/੨੮
ਸੋਗਾ	੯੦੩/੨੩
ਸੋਗੀ	੧੦੨੫/੮
ਸੋਗੁ	੯/੨੭
ਸੋਚ	੫੯/੬
ਸੋਚਿ	੧/੪
ਸੋਚੀ	੧/੫
ਸੋਚੈ	੧/੪
ਸੋਝੀ	੬੦/੧੧
ਸੋਤੁ	੬੩੪/੨੧
ਸੋਧਹਿ	੬੬੩/੪
ਸੋਧਿ	੯੦੮/੨
ਸੋਧੈ	੯੩੮/੧
ਸੋਫੀਆ	੧੫/੨੬
ਸੋਭ	੨੨੧/੧੭
ਸੋਭਾ	੨੪/੩
ਸੋਮ	੯੯੧/੨੩
ਸੋਰਠਿ	੬੪੨/੧੫
ਸੋਰੁ	੭/੧੪
ਸੋਵਈ	੬੦/੧੦
ਸੋਵਹੀ	੧੨੮੫/੨
ਸੋਵਤ	੧੧੨੬/੧੭
ਸੋਵਾ	੩੫੬/੨੭
ਸੋਵੈ	੯੪੪/੩
ਸੋਵੰਨ	੫੬੭/੧੪
ਸੰਸਾ	੧੫੫/੨੮
ਸੰਸਾਰ	੫੦੫/੧੮
ਸੰਸਾਰਸ	੧੩੫੩/੧੪
ਸੰਸਾਰਾ	੩੫੪/੪
ਸੰਸਾਰਿ	੨੧/੨੪
ਸੰਸਾਰੀ	੭/੩
ਸੰਸਾਰੁ	੭/੧੫
ਸੰਸਾਰੈ	੫੮੦/੨੭
ਸੰਸਾਰੇ	੨੨੪/੧੯
ਸੰਸਾਰੋ	੨੪/੧੦
ਸੰਸਾਰੋਵਾ	੫੮੧/੧੧
ਸੰਕ	੨੧/੧

ਸੰਕਰਿ ੧੩੨੮/੫
ਸੰਕੁ ੯੯੨/੭
ਸੰਖ ੪੧੩/੧੮
ਸੰਗਤਿ ੨੦/੨੧
ਸੰਗਤੀ ੫੯੭/੧੯
ਸੰਗਮ ੬੩੭/੨੦
ਸੰਗ੍ਰਮਿ ੪੩੬/੫
ਸੰਗ੍ਰਮੁ ੬੮੮/੬
ਸੰਗ੍ਰਮ ੧੦੧੨/੧੩
ਸੰਗਰਹੁ ੯੩੮/੪
ਸੰਗਰਾਮ ੪੬੭/੧੧
ਸੰਗਲ ੯੫੨/੧੩
ਸੰਗਲਿ ੪[illegible]੨/੨੧
ਸੰਗਲੁ ੧੫੫/੨੦
ਸੰਗਾ ੩੫੪/੩
ਸੰਗਿ ੪/੧੮
ਸੰਗੀ ੫੫/੧੭
ਸੰਗੁ ੩੫੨/੨੮
ਸੰਗ ੫੦੫/੩
ਸੰਗ੍ਰਤੀ ੮੪੩/[illegible]
ਸੰਗ੍ਰਹਿ ੨੨੧/੫
ਸੰਗ੍ਰਹੋਇ ੧੧੭੧/੨੨
ਸੰਗ੍ਰਹੈ ੨੩/੨੬
ਸੰਗ੍ਰਾਮਿ ੪੧੫/੨੧
ਸੰਘਾਰਹੇ ੧੧੧੩/੭
ਸੰਘਾਰਾ ੧੦੦੯/੧੪
ਸੰਘਾਰਿ ੨੨੪/੨੮
ਸੰਘਾਰਿਆ ੨੨੭/੪
ਸੰਘਾਰੂ ੫੯/੧੫
ਸੰਘਾਰੇ ੨੨੪/੨੭
ਸੰਘਾਰੈ ੨੨੬/੨੪
ਸੰਚਸਿ ੯੯੦/੧੬
ਸੰਚਹਿ ੨੨੭/੯
ਸੰਚਹੁ ੪੧੮/੧੮
ਸੰਚਰੈ ੫੫/੨੩
ਸੰਚਿ ੧੫੫/੧੧
~~ਰਸਤਾਲਖ~~ ਸੰਚਿਆ ੯੩੪/੨੩
ਸੰਚੀ ੨੨੨/੮
ਸੰਚੀਐ ੫੯/੧੪
ਸੰਚੈ ੧੫੫/੧੦
ਸੰਜਮ ੭੨/੨੩
ਸੰਜਮਿ ੭੬/੧੧
ਸੰਜਮੀ ੧੦੮੮/੧੨
ਸੰਜਮੁ ੨੩/੨੫
ਸੰਜਮੁਸੀਲੁ ੯੦੬/੧੪
ਸੰਜਮੇ ੪੩੬/੨੪
ਸੰਜਿ ੧੩੭/੨੭
ਸੰਜਿਆਰੀ ੨੪/੯
ਸੰਜੀਅਹਿ ੩੫੮/੫
ਸੰਜੈ ੪੬੯/੩
ਸੰਜੋਗ ੧੫੩/੩
ਸੰਜੋਗਿ ੪੧੨/੧੩
ਸੰਜੋਗੀ ੧੮/੧੨
ਸੰਜੋਗੁ ੪/੧੩
ਸੰਢੀਐ ੪੭੩/੧੭
ਸੰਤ ੨੧/੧੪
ਸੰਤ-ਸਭਾ ੧੮/੧੮
ਸੰਤ-ਸੰਗਤਿ ੬੮੮/੭
ਸੰਤਹੁ ੯੦੭/੨੦
ਸੰਤ-ਜਨਾ ੧੮/੧੮
ਸੰਤ-ਜਨੀ ੧੦੪੩/੪
ਸੰਤਤਿ ੧੫੨/੩
ਸੰਤਾ ੪੩੭/੨੦
ਸੰਤਾਇ ੫੯/੧
ਸੰਤਾਈ ੫੦੪/੧੯
ਸੰਤਾਏ ੬੮੬/੧
ਸੰਤਾਪਣਾ ੭੫੨/੪
ਸੰਤਾਪੀ ੩੫੬/੧੭

ਸੰਤਾਪੂ	੨੦/੨੨
ਸੰਤਾਪ	੩੫੨/੨੨
ਸੰਤਾਪੈ	੯੪੨/੧੮
ਸੰਤਾਵੈ	੪੧੧/੧੬
ਸੰਤੀ	੫੬/੨੫
ਸੰਤੁ	੯੩੮/੧੦
ਸੰਤੋਸੁ	੧੦੦੯/੨੬
ਸੰਤੋਖ	੧੬/੨੨
ਸੰਤੋਖਿ	੧੭/੨੮
ਸੰਤੋਖਿਆ	੧੯/੨੮
ਸੰਤੋਖੀ	੬/੧੨
ਸੰਤੋਖੀਆ	੧੮/੧੭
ਸੰਤੋਖੀਆਂ	੬੩੬/੨੩
ਸੰਤੋਖੀਏਂ	੪੬੬/੨੮
ਸੰਤੋਖੁ	੩/੨,੨੦
ਸੰਤੋਖ	੨੨੪/੯
ਸੰਤੋਖੰ	੨੨੩/੨੨
ਸੰਦੜੇ	੭੬੨/੧੪
ਸੰਦਾ	੧੦੧੫/੨
ਸੰਦੀਆ	੮੩/੧੩
ਸੰਧਿ	੨੨੮/੧੨
ਸੰਧਿਆ	੪੭੦/੨੩
ਸੰਧੂਰਏ	੫੬੭/੧੯
ਸੰਧੂਰੁ	੧੯/੬
ਸੰਧੂਰ	੫੫੮/੪
ਸੰਨਿ	੨੩/੧੩
ਸੰਨਿਆਸਾ	੧੪੦/੯
ਸੰਨਿਆਸੀ	੩੫੬/੨੩
ਸੰਨੀ	੯੯੦/੬
ਸੰਪਉ	੨੨੨/੮
ਸੰਪਟੁ	੭੨੮/੮
ਸੰਪਤਿ	੯੦੬/੨੪
ਸੰਪਿ	੧੫੫/੧੧
ਸੰਬਧ	੧੧੯੮/੧੬
ਸੰਬਤਿ	੧੨/੨੦
ਸੰਬਾਹਿ	੪੭੨/੨੭
ਸੰਭਉ	੫੯੭/੭
ਸੰਭੁ	੫੦੩/੧੨
ਸੰਮਲਾ	੨੦/੮
ਸੰਮਲੇ	੯੩੬/੧੫
ਸੰਮਾਲੇ	੪੬੭/੭
ਸੰਮਿਆ	੩੬੦/੬
ਸੰਮ੍ਹਲਿਆ	੪੩੩/੨੪
ਸੰਮ੍ਹਲਾ	੯੩੪/੩
ਸੰਮ੍ਹਾਲੇ	੪੮੯/੯
ਸੰਮ੍ਹਾਲੇਹੀ	੫੭੯/੨੦
ਸੰਮੁਖ	੧੭/੨੫
ਸੰਮੁਖੁ	੫੭੯/੨੪
ਸੰਮ੍ਹਿਖ	੧੨੫੭/੧੧
ਸ੍ਰਵਣ	੧੦੨੩/੧੨
ਸ੍ਰਵਣੀ	੧੦੪੧/੧੯
ਸ੍ਰਿਸਟਾ	੯੩੭/੧੩
ਸ੍ਰਿਸਟਿ	੧੩੮/੮
ਸ੍ਰਿਸਟੇ	੯੩੭/੧੩
ਸ੍ਰੀ	੧੩੫੩/੨੦
ਸ੍ਰੀਧਰ	੪੩੬/੧੨
ਸ੍ਰੀਰਾਮ	੧੫੫/੧੬
ਸ੍ਰੀਰੰਗ	੫੬੭/੧੯
ਸ੍ਰੀਰੰਗੁ	੩੫੯/੧੫
ਸ੍ਰੋਤ	੧੦੨੩/੧੨

: : :

। ਹ ।

ਹਉ	੨/੧੫
ਹਉ ਹਉ	੨੨੬/੨੧
ਹਉਮੈ	੧/੧੨
ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ	੯੦੬/੨੩
ਹਉਰੈ	੫੯੭/੨
ਹਉਲੀ	੧੫੧/੪
ਹਉਲੇ	੯੩੩/੨੬
ਹਈ	੪੭੧/੪
ਹਸਹਿ	੪੬੫/੧੯
ਹਸਣਾ	੩੫੧/੧੧
ਹਸਣਿ	੬੪੮/੨੦
ਹਸਣੁ	੧੪੧੦/੯
ਹਸਤ	੯੦੭/੧੯
ਹਸਤਿ	੪੧੮/੩
ਹਸਤੀ	੬੩/੨੧
ਹਸੁ	੫੯੫/੧੮
ਹਸੈ	੪੬੫/੧੧
ਹਹਿ	੧੩/੫
ਹਕਾ	੭੨੧/੪
ਹਕਿ	੯੫੬/੪
ਹਕੁ	੧੪੦/੨੭
ਹਛਾ	੪੬੮/੧੪
ਹਛੀ	੮੭੮/੧੧
ਹਛੇ	੭੩੦/੨
ਹਛੈ	੧੪੦/੧੬
ਹਜਾਰ	੬੩/੨੧
ਹਜੂਰਿ	੬੦/੧੧
ਹਜੂਰੇ	੯੪੪/੧
ਹਟ	੧੪੧/੨੪
ਹਟਨਾਲੇ	੭੯੯/੨੦
ਹਟੜੀ	੯੪੨/੧੭
ਹਟਿ	੧੪੬/੧੨
ਹਟੁ	੫੯੫/੧੬
ਹਠਿ	੨੪੩/੧੩
ਹਠੀ	੧੧੫੩/੨੦
ਹਠੁ	੨੨੬/੭
ਹਡ	੧੪੧੧/੨੮
ਹਡੁ	੧੨੮੯/੧੮
ਹਢਾਏ	੯੮੯/੧੯
ਹਢਾਵਉ	੨੨੫/੯
ਹਣਵੰਤਰੁ	੧੪੧੨/੧੨
ਹਤਿਆ	੪/੬
ਹਥ	੧੪੯/੨੩
ਹਥਹੁ	੯੦੩/੧
ਹਥਿ	੭/੧੫
ਹਥੀ	੧੩੮/੧੪
ਹਥੀਆਰੁ	੮/੧੧
ਹਥੁ	੪/੧੭
ਹਥੇ	੭੫/੨,੩
(ਹਦੂਰਿ	੨/੩)
ਹਦੂਰਿ	੨/੩
ਹਭੀਆ	੫੫੭/੭
ਹਮ	੧੪੩/੨੬
ਹਮਰਾ	੩੫੧/੨੨
ਹਮਰੀ	੩੫੩/੬
ਹਮਰੈ	੩੫੧/੨੧
ਹਮਾ ਹਮਾਰਾ ੨੩/੧੯	੧੪੪/੫
ਹਮਾਰੀ	੧੫੪/੨੮
ਹਮਾਰੇ	੧੫੬/੨੧
ਹਮਾਰੈ	੪੨੨/੨੦
ਹਮਾਰੌ	੧੦੧੫/੧੩
ਹਰ	੪੭੨/੧੫
ਹਰ ਹਟ	੧੩੨੯/੧੯
ਹਰਖ	੨੨੯/੯
ਹਰਖੁ	੧੩੯/੨੬
ਹਰਖਾਈ	੧੨੭੩/੨੦
ਹਰਖੂ	੬੩/੨
ਹਰਣਾ	੪੩੮/੨੪
ਹਰਣਾਖਸੁ	੨੨੪/੨੩
ਹਰਣਾਖੀਏ	੧੪੧੦/੬
ਹਰਣੀ	੧੫੭/੪

ਹਰਣੀ ੧੨੮੮/੬
ਹਰਮ ੪੭੨/੧੬
ਹਰਮਾ ੪੧੭/੨੩
ਹਰਾਮ ੧੪੧/੩
ਹਰਾਮਖੋਰ ੪/੫
ਹਰਾਮਖੋਰੁ ੨੪/੨੫
ਹਰਾਮੁ ੧੪੨/੧੫
ਹਰਿ ੧੩/੯
ਹਰਿਆ ੨੪/੧੦
ਹਰਿਓ ੨੦/੧੬
ਹਰਿਸਰਿ ੧੨੮੬/੪
ਹਰਿਹਟ ੧੧੭੧/੪
ਹਰਿਹਰਿ ੯੦੩/੨੮
ਹਰਿਹਰਿਚਰਣੀ ੯੯੦/੧੯
ਹਰਿਹਰਿਨਾਮਿ ੯੦੪/੧
ਹਰਿਹਰਿਨਾਮੁ ੧੦੩੦/੭
ਹਰਿਗੁਣ ੬੧/੧ ਹਰਿ[illegible]: ੯[illegible]- ਕਰਿਭੁਮ-
ਹਰਿਗੁਨ ੯੩੩/੭
ਹਰਿਗੁਰ ੨੧/੧੨
ਹਰਿਗੁਰਮੂਰਤਿ ੧੦੪੩/੧੨
ਹਰਿਗੁਰੁ ੪੧੬/੭
ਹਰਿਚਰਣ ੬੬੩/੧੪
ਹਰਿਚਰਣੀ ੫੦੫/੨੭
ਹਰਿਚਰਨੀ ੯੯੦/੨੧
ਹਰਿਜਸੁ ੨੨/੨੭
ਹਰਿਜਨ ੪੧੫/੨੮
ਹਰਿਜਨੁ ੮੭੯/੯
ਹਰਿਜੀਉ ੧੨੩੨/੧੧
(ਹਰਿਜੀਉ ੧੨੩੨/੧੧)
ਹਰਿਦਰਸਨਿ ੧੦੪੪/੧੨
ਹਰਿਦਰਗਹ ੪੩੮/੧੩
ਹਰਿਦੁਆਰਿ ੧੧੦੮/੬
ਹਰਿਧਨੁ ੧੦੩੯/੧੫
ਹਰਿਨਾਉ ੧੭/੨੦
ਹਰਿਨਾਇ ੫੭/੨੬
ਹਰਿਨਾਮ ੨੧/੫
ਹਰਿਨਾਮਰਤਨੁ ੧੦੩੯/੩
ਹਰਿਨਾਮਾ ੩੫੫/੩ ਹਰਿਨਾਮਿ ੪੩੪/੧੫
ਹਰਿਨਾਮੁ ੫੪/੨੩
ਹਰਿਨਾਮੁਸਿਮਰੁ ੮੪੩/੨੩
ਹਰਿਨਾਮੈ ੫੮/੧੪
ਹਰਿਨਾਮਿ ੬੨/੧੦
ਹਰਿਨਾਮੋ ੪੩੬/੯
ਹਰਿਪਦੁ ੧੧੫੩/੧੬
ਹਰਿਪ੍ਰਭ ੫੦੪/੧੪
ਹਰਿਪ੍ਰਭਿ ੮੭੯/੭
ਹਰਿਪ੍ਰਭੁ ੨੧/੧੫
ਹਰਿਭਗਤਿ ੧੧੭੦/੧੮
ਹਰਿਮਨੋ ੯੯੧/੨੮
ਹਰਿਮੰਦਰਿ ੧੧੦੭/੧੭
ਹਰਿਮੰਦਰੁ ੧੭/੧੮
ਹਰਿਰਸ ੨੧/੧੪
ਹਰਿਰਸਿ ੬੩/੧੪
ਹਰਿਰਸੁ ੬੩/੩
ਹਰਿਰਸੁਚੋਗ ੬੮੫/੧੮
ਹਰਿਰਾਏ ੮੭੮/੨੪
ਹਰਿਰੰਗਿ ੧੩੮/੧੧
ਹਰਿਵਰਿ ੧੨੫੪/੧੬
ਹਰਿਵਰੁ ੩੫੩/੪
ਹਰੀ ੫੦੫/੩
ਹਰੀਆਵਲ ੧੧੦੯/੨
ਹਰੀਆਵਲਾ ੫੯/੧੩
ਹਰੀਆਵਲੇ ੬੦/੬
ਹਰੀਚੰਦਿ ੧੩੪੪/੩
ਹਰੀਚੰਦੁ ੨੨੪/੨੧
ਹਰੇ ੩੫੫/੨੬
ਹਰੈ ੧੩੨੯/੨

ਹਲਤਿ	੧੫੫/੫
ਹਲਤਿਪਲਤਿ	੪੧੨/੨੩
ਹਲਾਇਦਿਨੁ	੪੬੫/੧੦
ਹਲਾਲੁ	੧੪੦/੨੭
ਹਲੁ	੯੫੫/੫
ਹਲੇਮੀ	੯੫੫/੭
ਹਵਾ	੭੨੧/੮
ਹਕੂਵਾਣੀਐ	੧੨੮੮/੩
ਹਾ	੧੦੧੫/੨੨
ਹਾਸਲੁ	੧੪/੧੧
ਹਾਹੈ	੪੩੪/੧੪
ਹਾਕਾਰੜਾ	੫੮੨/੧੨
ਹਾਕਾਰਾ	੫੯੨/੧੨
ਹਾਕਿ	੧੪੭/੩
ਹਾਜਰਾ	੪੬੪/੫
ਹਾਜਰੁ	੩੫੨/੧੯
ਹਾਜੀ	੧੦੩੬/੩
ਹਾਟ	੫੭/੧੩
ਹਾਟਿ	੯੯੧/੧
ਹਾਟੀ	੯੩੮/੨੭
ਹਾਟੁ	੧੫੩/੨
ਹਾਠਾ	੧੨੮੦/੧੮
ਹਾਠੀ	੧੦੪੩/੨੦
ਹਾਣਿ	੧੩੩੧/੫
ਹਾਣੁ	੫੯੫/੧੬
ਹਾਣੇ-ਹਾਣਿ	੯੪੧/੪
ਹਾਥ	੩/੬
ਹਾਥਾਲਾ	੧੦੯੧/੩
ਹਾਥਿ	੫੫/੧੬
ਹਾਥੀ	੧੪੧/੨੬
ਹਾਥੁ	੧੪੧੧/੧
ਹਾਦਰਾ	੨/੩
ਹਾਮਾ	੧੪੧/੨
ਹਾਰ	੪੬੪/੨੮
ਹਾਰਹਿ	੪੩੮/੮
ਹਾਰਹੁ	੪੩੩/੯
ਹਾਰਾ	੧੦੨੯/੨੭
ਹਾਰਿ	੪੩੮/੮
ਹਾਰਿਆ	੪੭੨/੧੭
ਹਾਰੀ	੨੨੨/੮
ਹਾਰੀਐ	੧੪੯/੭
ਹਾਰੁ	੫੮/੨੬
ਹਾਰੂ	੧੦੦੮/੨੪
ਹਾਰੈ	੩੬੦/੧੬
ਹਾਰੋ	੩੫੯/੫
ਹਾਲੀ	੫੯੫/੧੨
ਹਾਲੁ	੨੩/੧੯
ਹਾਵੈ	੨੪੨/੧੨
ਹੀ	੬੬੦/੧੪
ਹਿਆਉ	੬੬੧/੫
ਹਿਆਇ	੧੨੫੬/੧੪
ਹਿੰਸਾ	੨੧/੧੪
ਹਿਕ	੧੦੧੪/੨੩
ਹਿਕਣੀ	੧੦੧੫/੧੭
ਹਿਕਮਤਿ	੪੬੫/੨
ਹਿਕਿ	੧੦੧੫/੧੭
ਹਿਕੋ	੪੧੮/੨੬
ਹਿਤ	੧੫੩/੫
ਹਿਤਕਾਰਿ	੯੩੧/੩
ਹਿਤਕਾਰੀ	੨੨੫/੨੮
ਹਿਤਕਾਰੁ	੧੫੪/੧੬
ਹਿਤੁ	੫੭/੧੬
ਹਿਤੈ	੫੦੫/੧੭
ਹਿਦਵਾਣੀਆ	੭੨੨/੨੬
ਹਿਦੂਸਤਾਨੁ	੭੨੩/੨
ਹਿੰਦਵਾਣੀ	੪੧੮/੪
ਹਿੰਦਵਾਣੀਆ	੪੧੭/੧੪
ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੁ	੩੧੬੦/੧੭
ਹਿੰਦੂ	੪੬੫/੨੭
ਹਿਰਦਾ	੯੪੪/੨੦
ਹਿਰਦੈ	੧੫/੨੩
ਹਿਰੈ	੩੫੨/੩
ਹਿਵ	੪੧੧/੧੯
ਹਿਵੈ	੧੩੭/੨੩

ਹੀ	੪/੨੦
ਹੀਅੜਿ	੧੨੪੪/੧੪
ਹੀਆ	੯੪੩/੧੨
ਹੀਚੁ	੧੦੯੦/੨੮
ਹੀਛੀ	੪੧੭/੬
ਹੀਝ	੧੨੫੫/੧੧
ਹੀਟੁ	੭੬੭/੧੭
ਹੀਟੈ	੧੩੩੧/੧
ਹੀਠ	੧੦੧੦/੯
ਹੀਠਾ	੧੧੨੫/੧੯
ਹੀਰ	੧੧੬੯/੨੮
ਹੀਰਾ	੧੭/੧੮
ਹੀਰੁ	੨੨/੧੧
ਹੀਰੇ	੧੪/੬
ਹੀਰੈ	੧੦੯੦/੧੫
ਹੀਲੜਾ	੫੭੯/੯
ਹੁਕਮ	੧/੧੨
ਹੁਕਮਿ	੧/੮
ਹੁਕਮੀ	੧/੮
ਹੁਕਮੁ	੧/੯
ਹੁਕਮੈ	੧੫੧/੧੪
ਹੁਕਮੇ	੧/੧੧
ਹੁਕਮੋ	੪੧੪/੧੫
ਹੁਜਤਿ	੩੫੨/੧੭
ਹੁਣਿ	੪੧੭/੩
ਹੁਰਮਤਿ	੪੭੪/੨੩
ਹੂ	੧੫/੧੨
ਹੂਆ	੧੫੪/੨
ਹੂਏ	੪੩੨/੨੦
ਹੇ	੩੪੯/੧੫
ਹੇਚੁ	੧੨੭੯/੮
ਹੇਕ	੧੦੯੦/੨੮
ਹੇਕੋ	੧੨੭੯/੮
ਹੇਚਿ	੭੨੧/੬
ਹੇਠਿ	੪੭੨/੬
ਹੇਤ	੫੦੫/੨੪
ਹੇਤਿ	੫੪/੧੬
ਹੇਤੀ	੧੧੧੦/੮
ਹੇਤੁ	੫੮/੨੨
ਹੇਤੈ	੭੬੩/੨੭
ਹੇਰਤ-ਹੇਰਤ	੯੩੭/੧੬
ਹੇਰਿ	੧੧੮੭/੧੪
ਹੇਰਿਆ	੧੪੩/੬
ਹੇਰੁ	੪੩੨/੨੧
ਹੇਰੇ	੪੯੯/੧੭
ਹੇਲੰ	੧੨੭੪/੧੧
ਹੇਵਹੀ	੧੨੮੪/੨੮
ਹੈ	੧/੪
ਹੈ ਹੈ	੧੨੪੧/੧੪
ਹੈਂ	੧੨੮੦/੧੯
ਹੈਫ	੧੨੮੬/੨੧
ਹੈਮੰਚਲਿ	੬੨/੧੨
ਹੈਰਾਨਾ	੪੧੫/੧੦
ਹੈਰਾਨੁ	੪੨੨/੫
ਹੈਵਰ	੬੨/੧੩
ਹੋਆ	੪/੨੬
ਹੋਇ	੨/੧੦
ਹੋਇਆ	੭੨/੨੦
ਹੋਇਐ	੧੫੦/੬
ਹੋਇਸੀ	੭੨੯/੨੭
ਹੋਇਗਾ	੩੫੭/੨
ਹੋਇਬਾ	੧੩੨੯/੧੮
ਹੋਈ	੭੫/੧੫
ਹੋਈਅਹਿ	੧੫੫/੪
ਹੋਈਆ	੪੧੭/੨੪
ਹੋਈਐ	੧/੭
ਹੋਏ	੩/੨੫
ਹੋਸੀ	੧/੪
ਹੋਹਿ	੧/੭
ਹੋਹੀ	੧੨੫੪/੯
ਹੌਸੁ	੧੧੯੦/੩
ਹੌਲ	੧੧੮੭/੧੯

ਹੋਛੁ ੧੩੯/੨੮
ਹੋਛਾ ੫੮੨/੯
ਹੋਛੀ ੫੮੨/੯
ਹੋਛਿਆ ੭੬੭/੨
ਹੋਛੇ ੫੯੭/੧
ਹੋਤਉ ੯੪੪/੨੮
ਹੋਤੀ ੯੪੫/੨੦
ਹੁਤੇ ੧੨੫੫/੧੧
ਹੋਤੇ ੯੪੫/੨੧
ਹੋਦਾ ੪੬੬/੩
ਹੋਂਦਾ ੧੨੮੯/੧੧
ਹੋਦੀ ੧੫੨/੧੧
ਹੋਦੀਆ ੪੧੭/੩
ਹੋਦੇ ੧੬/੧੬
ਹੌਦਿ ੮੫/੫
ਹੋਨਿ ੫੯੪/੧੧
ਹੋਨੀ ੫੯੮/੧
ਹੋਮ ੧੫੦/੯
ਹੋਮਿਆ ੬੨/੯
ਹੋਰ ੨/੨੦
ਹੋਰਨਿ ੩੫੧/੨੪
ਹੋਰਿ ੬/੪
ਹੋਰੁ ੩/੨੨
ਹੋਰੈ ੯੫੬/੧੭
ਹੋਵਈ ੧/੫
ਹੋਵਸਿ ੧੩੪੫/੧੮
ਹੋਵਹਿ ੭/੯
ਹੋਵਹੁ ੭੨੮/੧੪
ਹੋਵਗਿ ੭੫੨/੧੪
ਹੋਵਨਿ ੧/੮
ਹੋਵਨੀ ੫/੯
ਹੋਵਾ ੧੪/੮
ਹੋਵਾਂ ੧੪੦/੧੯
ਹੋਵੀ ੬੨/੧੬
ਹੋਵੈ ੧/੧੩
ਹੌਛੁ ੭੨੧/੨੨
ਹੌਸ ੭੫/੨੭
ਹੌਸਾ ੪੩੨/੪
ਹੌਸਿ ੧੩੯/੨੪
ਹੌਸੁ ੨੩/੧੯
ਹੌਸੁਨਾ ੧੧੭੧/੮
ਹੌਢਹਿ ੬੫੩/੧੬
ਹੌਢਨਿ ੧੪੭/੨੮
ਹੌਢਿ ੯੩੨/੨੬
ਹੌਢਾਇ ੪੭੩/੧੮
ਹੌਢਿ ੯੫੫/੨੮
ਹੌਤਾ ੪੧੬/੧੦
ਹੌਨ੍ਹਿ ੭੨੯/੮
ਹੌਡੀ ੨੩/੧੦
ਕਉ ੪/੨੮
ਕਉਣੀ ੨੨/੨੨
ਕਉਣ ੨੨੩/੧੯
ਕਉਣੁ ੧੫੨/੮
ਕਉਨ ੧੦੪੩/੧੨
ਕਉਨੁ ੧੩੨੯/੨੨
ਕਉਰਾ ੪੧੫/੧੩
ਕਉਲੁ ੨੩/੧੯
ਕਉਸਤਕੁ ੧੨੯੩/੯
ਕਉਡਾ ੨੨੯/੧੦
ਕਉਡਿ ੧੨੪੩/੧੪
ਕਉਆ ੯੩੫/੧੦
ਕਸ ੧੫/੧੬
ਕਸਣ ੭੨੨/੨੫
ਕਸਤੂਰਿ ੧੪/੩
ਕਸਵਟੀ ੨੨/੪
ਕਸਾਇਣਿ ੯੧/੩
ਕਸਾਈ ੯੩੨/੫
ਕਸਿ ੫੭/੧੬
ਕਸੀਦਾ ੧੧੭੧/੧੩
ਕਸੁ ੧੪੩/੨
ਕਸੁਧ ੧੦੮੮/੧੧
ਕਸੁੰਭ ੭੫੧/੧
ਕਸ ੧੪੪/੫
ਕਹ ੧੯੫/੧੫

ਕਹਉ	੫੫/੮	ਕਹਾਵਹਿ	੧੫੪/੨
ਕਹਹਿ	੪/੧੧	ਕਹਾਵਣੁ	੧੪੧/੧੪
ਕਹਹੁ	੨੨/੨੭	ਕਹਾਵੈ	੫੯/੧੨
ਕਹਹੂ	੧੫/੨੨	ਕਹਿ	੫੬/੧੫
ਕਹਣਾ	੨/੧੪	ਕਹੀਅਹਿ	੭੨੯/੬
ਕਹਣਿ	੬/੪/੬	ਕਹਿਅਥ	੧/੯
ਕਹਣੁ	੬੧/੨੪	ਕਹਿਐ	੨੫/੧੮
ਕਹਣ	੬੧/੨੩	ਕਹਿਓ	੧੩੩੦/੧੭
ਕਹਣੈਵਾਲਾ	੧੫੪/੨	ਕਹਿਕਹਿ	੬/੩
ਕਹਣੈਵਾਲੇ	੯/੧੪	ਕਹੀ	੩/੭
ਕਹਤ	੩੫੭/੧੭	ਕਹੀਅਹਿ	੮/੨੧
ਕਹਤਉ	੬੮੬/੩	ਕਹੀਅਨਿ	੬/੮
ਕਹਤਉ	੬੮੬/੩	ਕਹੀਆ	੧੩੩੦/੨੩
ਕਹਤਾ	੧੦੨੧/੨	ਕਹੀਐ	੫/੧੩
ਕਹਤੂ	੩੫੭/੧੨	ਕਹੁ	੨੬/੨
ਕਹਤੁ	੯੪੪/੩	ਕਹ	੫੮/੧੬
ਕਹਦੇ	੭੨੮/੯	ਕਹੈ	੧/੧੨
ਕਹਨਿ	੧੪੩/੫	ਕਕਰੁ	੧੨੮੪/੨੭
ਕਹਨੁ	੨੨੧/੨੪	ਕਕੈ	੪੩੨/੨੦
ਕਹਨੂ	੧੪੧੨/੧੫	ਕਖਾਈ	੪੭੧/੨੮
ਕਹਰ	੪੬੭/੨੪	ਕਖ	੭/੨੦
ਕਹਾ	੩/੨੬	ਕਖਾ	੨੫/੧੮
ਕਹਾ	੨੫/੧੬	ਕਖਿਆ	੧੨੮੦/੭
ਕਹਾਂ	੪੧੭/੨੧	ਕਖੀ	੧੦੨੨/੧੬
ਕਹਾਇ	੧੦੨੫/੫	ਕਖੁ	੧੦੯੯/੪
ਕਹਾਇਆ	੧੫੪/੧੦	ਕਖੁਨਿਕਖ	੧੫੧/੮
ਕਹਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੨੨	ਕਖੁਨਿਕਖੁ	੨੫/੧੯
ਕਹਾਇਨਿ	੧੨੩੯/੨੩	ਕਖ	੧੨੮੦/੧੮
ਕਹਾਈਐ	੬੩/੨੭	ਕਖੈ	੧੪੧/੯
ਕਹਾਏ	੮੩/੨੦	ਕਙੀਐ	੭੯੦/੫
ਕਹਾਰ	੬੩੬/੯	ਕਚੁ	੨੫/੧੧
ਕਹਾਣੀ	੮੪੪/੭	ਕਚੂ	੧੧੯੯/੨੪
ਕਹਾਣੀਆ	੧੭/੨੪	ਕਛੋਤਿ	੮੩੧/੨੩
ਕਹਾਨੀ	੮੭੯/੫	ਕਜਲੁ	੧੦੧੬/੨
ਕਹਾਵਉ	੨੨੫/੧੭	ਕਟਾਇ	੬੨/੯

ਕਟਾਛਿਆ ੩੫੦/੨੨
ਕਟਾਈਐ ੬੨/੧੧
ਕਟਾਰਾ ੨੫/੨੪
ਕਟਾਰੇ ੫੫੭/੧੮
ਕਟਿ ੨੪/੮
ਕਟਿਆ ੭੨/੧੩
ਕਟੀਅਨਿ ੫੯੫/੧੧
ਕਟੀਆ ੧੪/੧੭
ਕਟੀਐ ੧੨੮੫/੧੨
ਕਟੇ ੧੦੪੦/੮
ਕੰਟਕੁ ੪੧੫/੧੪
ਕਠਿਨ ੧੧੨੬/੩
ਕਠੋਰ ੭੫੧/੭
ਕਠੋਰਿ ੧੪੬/੯
ਕਢਹਿ ੪੧੭/੧੫
ਕਢੁ ੫੯੫/੧੨
ਕਢਾਏ ੫੬੬/ ੮
ਕਢਾਏ ੫੬੬/੮
ਕਢਿ ੪੭੧/੧੬
ਕਢਿਆ ੧੨੮੯/੧੮
ਕਢੀ ੯੧/੩
ਕਢੀਆ ੪੭੩/੪
ਕਢੀਐ ੪੭੩/੧੭
ਕਢੇ ੧੪੮/੨੮
ਕਢੈ ੪੬੪/੧੯
ਕਣਕ ੧੩੨੯/੧੨
ਕਣੀ ੧੨੮੩/੧੪
ਕਣੁ ੧੪੨/੨੭
ਕਤ ੧੫੬/੧੩
ਕਤਹੀ ੪੧੮/੧੬
ਕਤਹੁਨ ੧੨੯੧/੫
ਕਤਕਿ ੧੧੦੯/੩
ਕਤਿ ੯੫੫/੨੪
ਕਤਿਐ ੭੯੦/੫
ਕਤੀਐ ੪੭੧/੯
ਕਤੂ ੬੪੨/੧੬
ਕਤਬ ੨੪/੧੬
ਕਤੇਬ-ਕੁਰਾਣੁ ੯੦੩/੬
ਕਤੇਬਾ ੫/੫
ਕਤੇਬੀ ੧੦੨੧/੨੪
ਕਤੇਬੀ ੧੨੯੦/੬
ਕਥਉ ੨੨੧/੧੫
ਕਥਹਿ ੧੫੪/੧੬
ਕਥਹੁ ੧੦੩੧/੪
ਕਥਤਾ ੧੫੨/੬
ਕਥਨਾ ੮/੧੦
ਕਥਨਿ ੫੯/੧
ਕਥਨੀ ੫੬/੧੩
ਕਥਨੁ ੨/੧੫
ਕਥਨੇ ੮/੫
ਕਥਨੈ ੫੯/੫
ਕਥਾ ੬੨/੨੦
ਕਥਾਵੈ ੬੮੬/੧੧
ਕਥਿ ੨੨੭/੨੦
ਕਥਿਕਥਿ ੨/੩
ਕਥੀ ੨/੩
ਕਥੀਅਲੇ ੫੦੭/ ੧੪
ਕਥੀਆ ੮/੧
ਕਥੀਐ ੬੩੫/੩
ਕਥੇ ੧੪੯/੨
ਕਥੇਕਥਿ ੭੯੫/੮
ਕਥੈ ੮/੮
ਕਦ ੪੩੪/੬
ਕਦਾ ੧੬/੨੨
ਕਦੇ ੨੦/੮
ਕਦੇਹੀ ੧੨੮੭/੧੩
ਕਨ ੬੬੧/੨੭
ਕਨਾਰੇ ੮੪੦/੧੬
ਕਨਿ ੫੫੮/੭
ਕਨਿ ੯੫੧/੨੧
ਕਨਿਕ ੪੧੬/੫
ਕਪਟ ੧੦੩੦/੧੮
ਕਪਟ ੧੧੦੯/੭

ਕਪਟ	੧੧੦੯/੭
ਕਪਟੀ	੩੫੯/੪
ਕਪਟੁ	੧੫੬/੨
ਕਪਟੂ	੧੦੪੩/੧੪
ਕਪਰੀ	੧੪੧੦/੧੧
ਕਪੜ	੧੪੫/੮
ਕਪੜਾ	੨/੯
ਕਪੜਿ	੫੮੦/੨੪
ਕਪੜੁ	੪/੧੮
ਕਪੜੇ	੧੪੯/੬
ਕਪੜੈ	੧੪੦/੧੪
ਕਪਾਸ	੧੪੩/੧੩
ਕਪਾਹ	੪੭੧/੩
ਕਪਾਹੁ	੪੭੧/੯
ਕਪਾਹਾ	੧੫੦/੭
ਕਪਾਹੀ	੧੨੯੦/੧੧
ਕਪਾਟ	੧੫੩/੨
ਕਪਾਟੀ	੪੭੦/੨੪
ਕਪੂਰਿ	੨੨੬/੯
ਕਪੂਰੁ	੧੯/੭
ਕਫੁ	੧੦੧੪/੯
ਕਬ	੧੪੮/੧
ਕਬਹਿ	੭੮੯/੨੪
ਕਬਹਿਨ	੯੯੦/੧੩
ਕਬਹੀ	੧੧੨੭/੧੪
ਕਬਹੀਨ	੧੦੩੬/੨੬
ਕਬਹੁ	੪੩੮/੭
ਕਬਹੁਨ	੧੧੨੭/੧੦
ਕਬਹੂ	੪੧੭/੧੫
ਕਬਹੂਨ	੧੧੨੬/੧੫
ਕਬਹੂੰ	੧੪੯/੧੭
ਕਬਹੂੰਨ	੭੯੦/੧੪
ਕਬਾੜਾ	੧੦੨੫/੨੮
ਕਬੀਰ	੭੨੧/੪
ਕਬੂਲੁ	੧੦੯੦/੧੩

ਕਮਜਾਤਿ	੧੦/੧
ਕਮਤਰੀਨ	੧੨੯੧/੯
ਕਮਰਬੰਦੁ	੧੬/੨੨
ਕਮਰਿ	੯੬੫/੫
ਕਮਲ	੨੪/੪
ਕਮਲੀ	੧੫੬/੩
ਕਮਲੁ	੨੨/੧
ਕਮਲੇਹਿ	੫੯/੨੮
ਕਮਾਉ	੫੮/੯
ਕਮਾਇ	੫੯/੨੩
ਕਮਾਇਆ	੭੨/੭
ਕਮਾਇਦਾ	੧੦੩੮/੩
ਕਮਾਈ	੯/੧੬
ਕਮਾਈਅਹਿ	੧੮/੨੧
ਕਮਾਈਐ	੧੭/੭
ਕਮਾਏ	੫੮੧/੨੩
ਕਮਾਹਿ	੧੪/੬
ਕਮਾਹੀ	੧੨੯੦/੧
ਕਮਾਹੁ	੭੮੮/੨੪
ਕਮਾਣ	੧੬/੨੪
ਕਮਾਣਾ	੪੬੭/੨੬
ਕਮਾਣਿਆ	੬੮੯/੨੭
ਕਮਾਣੀਆ	੨੬/੧
ਕਮਾਣੇ	੧੧੧੨/੨੪
ਕਮਾਣੈ	੯੫੬/੧੯
ਕਮਾਤਾ	੧੦੩੧/੧੧
ਕਮਾਦੁ	੧੫੦/੭
ਕਮਾਦੈ	੬੫੩/੧੬
ਕਮਾਵਹਿ	੫੯/੨
(ਕਮਾਵਹਿ	੫੯/੨)
ਕਮਾਵਹੀ	੨੨੯/੪
ਕਮਾਵਹੁ	੪੧੮/੧੫
ਕਮਾਵਣਾ	੨੩/੪
ਕਮਾਵਣੀ	੪੨੦/੧੬
ਕਮਾਵਦੇ	੧੨੮੪/੬

ਕਮਾਵਾ ੭੩੧/੨
ਕਮਾਵੈ ੨੨੨/੧੬
ਕਮੀਨ ੧੨੯੧/੯
ਕਮੰਡਲ ੧੧੨੭/੨੦
ਕਮੰਡਲੁ ੧੦੧੩/੧੧
ਕਰ ੫੪/੬
ਕਰ ੧੪੪/੭
ਕਰਉ ੧੫੩/੧੮
ਕਰਉਗੀ ੩੫੯/੫
ਕਰਈ ੧੦੧੩/੫
ਕਰਸਹਿ ੯੮੯/੧੬
ਕਰਸਨਿ ੧੪੩/੮
ਕਰਸੀ ੬/੨੧
ਕਰਹ ੧੭/੨੫
ਕਰਹਿ ੪/੮
ਕਰਹਿਗੇ ੧੧੯੧/੮
ਕਰਹੁ ੨੨/੨੫
ਕਰਕ ੧੨੭੯/੨੩
ਕਰਣ ੫੬/੪
ਕਰਣੁ ੪੧੩/੧੦
ਕਰਣਹਾਰੁ ੬੪/੧੫
ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ੧੩੫੩/੧੫
ਕਰਣਜੋਗੁ ੧੧੯੦/੨੦
ਕਰਣਪਲਾਵ ੧੦੩੧/੨੫
ਕਰਣਾ ੪/੧੯
ਕਰਣੀ ੧੬/੨੨
ਕਰਣੀਕਰੁ ੧੦੨੦/੨੪
ਕਰਣੁ ੫੩/੨੦
ਕਰਣੇ ੪੬੩/੧੦
ਕਰਣੈ ੩/੧੯
ਕਰਣੈਹਾਰਾ ੧੧੯੦/੧੨
ਕਰਣੈਹਾਰਿ ੫੭/੧੨
ਕਰਣੈਹਾਰੈ ੧੦੩੯/੨੬
ਕਰਣੈਹਾਰੋ ੫੮੦/੧੭
ਕਰਣੈਜੋਗੁ ੮੪੦/੨
ਕਰਤ ੧੫੬/੩

ਕਰਤਾ ੧/੧
ਕਰਤਾਕਾਰੀ ੯੦੮/੨
ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ੧੦੨੫/੧੮
ਕਰਤਾਰ ੧੫/੧੬
ਕਰਤਾਰਹੁ ੨੪/੧੨
ਕਰਤਾਰਾ ੧੧੮੯/੫
ਕਰਤਾਰਿ ੭੨/੨੧
ਕਰਤਾਰੁ ੫੪/੨੨
ਕਰਤਾਰੈ ੧੦੨੪/੧੪
ਕਰਤਾਰੋ ੫੮੦/੨੦
ਕਰਤਿਆ ੨੨੨/੧੫
ਕਰਤੀ ੯੩੭/੧੭
ਕਰਤੁ ੧੩੨੯/੨੭
ਕਰਤੂਤਿ ੩੫੧/੨
ਕਰਤੇ ੩/੧੯
ਕਰਤੈ ੭੨/੨੦
ਕਰਦਮ ੭੨੧/੯
ਕਰਦਾ ੧੦੩੧/੧
ਕਰਦਿਆ ੫੮੧/੧੫
ਕਰਦੋਮ ੭੨੧/੮
ਕਰਨ ੧੧੨੬/੫
ਕਰਨਿ ੩/੯
ਕਰਨੈਹਾਰ ੧੦੪੨/੨੩
ਕਰਮ ੮/੨
ਕਰਮ ੮/੨, ੧੪੦/੨੮
ਕਰਮਹੀਣ ੩੫੩/੯
ਕਰਮਹੀਣੁ ੧੩੩੦/੨੧
ਕਰਮਪੇਡੁ ੧੧੬੮/੬
ਕਰਮਭੂਮੀ ੭/੨੩
ਕਰਮਮਣੀ ੬੪੨/੧੯
ਕਰਮਾ ੨/੧੮
ਕਰਮਾਕਾਰੀ ੬੩੫/੧੫
ਕਰਮਾਂ ੧੩੪੫/੮
ਕਰਮਿ ੭/੧੯
ਕਰਮੀ ੨/੯
ਕਰਮੁ ੫/੧੬

ਕਰਮੀ	੪੭੦/੨੬
ਕਰਲਾਈਐ	੩੬੦/੧੯
ਕਰਵਤੁ	੬੨/੧੧
ਕਰੜਾ	੮/੧੯
ਕਰਾਇ	੬੦/੧੯
ਕਰਾਇਆ	੧੩੯/੧੧
ਕਰਾਇਸੀ	੪੭੧/੧੮
ਕਰਾਇਹਿ	੧੩੩੧/੨੧
ਕਰਾਇਦਾ	੪੭੨/੭
ਕਰਾਈ	੭੫/੨੦
ਕਰਾਈਐ	੪੨੧/੧
ਕਰਾਏ	੧੪੧/੧੩
ਕਰਾਂਹੀ	੫੫੬/੧੩
ਕਰਾਰਾ	੧੦੩੧/੧
ਕਰਾਰਿ	੯੩੩/੨੬
ਕਰਾਰੇ	੬/੩
ਕਰਾਰੈ	੧੦੩੩/੭
ਕਰਾਵਣਿਆ	੧੦੯/੨੨
ਕਰਾਵਾ	੭੩੦/੨੬
ਕਰਾਵੈ	੭੯੬/੬
ਕਰਿ	੨/੨੩
ਕਰਿ ਕਰਿ	੮੩੯/੨੦
ਕਰਿਹ	੮੫/੩
ਕਰਿਕਰਿ	੪/੧੯
ਕਰਿਕੈ	੧੨੪੩/੧੩
ਕਰੀ	੨/੧੭
ਕਰੀਐ	੨੨੮/੧੩
ਕਰੀਜੈ	੪੩੮/੧੩
ਕਰੀਮ	੭੨੧/੪
ਕਰੀਮੁ	੬੪/੧੫
ਕਰੁ	੭੫੦/੨੩
ਕਰੂ	੪੭੧/੨੨
ਕਰੂਪ	੧੨੪੬/੧
ਕਰੇ	੨/੧
ਕਰੇਉ	੯੩੬/੬
ਕਰੇਇ	੧੬/੧੯
ਕਰੇਈ	੨੨੧/੧੯
ਕਰੇਹਾ	੩੫੯/੭
ਕਰੇਹਿ	੬/੪
ਕਰੇਹੀ	੩੫੪/੨੬
ਕਰੇਹੁ	੧੪੦/੧੭
ਕਰੇਸੁ	੭੨੩/੨
ਕਰੇਦੀ	੪੬੫/੨੪
ਕਰੇਦੀਏ	੫੫੭/੨੧
ਕਰੇਸਿ	੪੭੨/੪
ਕਰੇਵਹੇ	੫੮੨/੩
ਕਰੈ	੩/੧੯
ਕਰੋ	੨੩/੨੧
ਕਰੋਧੁ	੧੪੫/੨੩
ਕਰੋੜਿ	੪੬੩/੧੨
ਕਰੋੜੀ	੪੬੪/੨੧
ਕਰੰਗੀ	੭੯੦/੨੬
ਕਰੰਤਿ	੧੨੪੬/੪
ਕਰੰਤੈ	੧੧੬੯/੨
ਕਰੰਮਾ	੪੩੩/੨੦
ਕਲ	੪੧੪/੩
ਕਲ	੬੬੨/੨੬
ਕਲਹਿ	੧੪੨/੧੦
ਕਲਜੁਗਿ	੪੭੦/੪
ਕਲਤੁ	੫੯/੨੦
ਕਲਤ੍ਰ	੪੧੨/੮
ਕਲਧਾਰੀ	੯੦੭/੨੦
ਕਲਪ	੧੮/੭
ਕਲਪ	੧੨੩੨/੨੩
ਕਲਪੈ	੩੫੬/੧੦
ਕਲਮ	੩/੮
ਕਲਮਾ	੧੪੦/੨੮
ਕਲਰ	੧੮/੨੭
ਕਲਰਕੰਧ	੯੩੪/੫
ਕਲਰਾ	੧੧੭੧/੩
ਕਲਰਿ	੪੧੯/੧੫
ਕਲਰੁ	੧੦੩੧/੨੨

ਕਲਵਾਲੀ	੯੦੩/੩
ਕਲਵਾਲੀ	੩੫੦/੧੧
ਕਲਾ	੧੪੪/੯
ਕਲਾਣ	੭੯੦/੬
ਕਲਾਣਿ	੧੪੮/੨੭
ਕਲਾਣਿਆ	੧੫੦/੧੪
ਕਲਾਮ	੩/੨੩
ਕਲਿ	੬੦/੧੭
ਕਲਿ	੭੪/੨੫
ਕਲਿਆਣ	੫੦੫/੨੦
ਕਲਿਮਲ	੧੦੨੫/੨੫
ਕਲੀ	੨੨੯/੭
ਕਲੀਕਾਲ	੧੦੨੪/੧੯
ਕਲੂ	੫੯੫/੨੦
ਕਲੇਜੇ	੧੨੭੯/੨੩
ਕਲੰਙੁ	੯੩੨/੨੦
ਕਲੰਦਰੁ	੭੯੫/੧੧
ਕਵਣ	੩/੨੬
ਕਵਣਿ	੪/੨੫
ਕਵਣੁ	੩/੨੨
ਕਵਨ	੫੦੩/੨੨
ਕਵਨੁ	੬੧/੨
ਕਵਰ	੨੨੫/੨੩
ਕਵਲ	੧੩/੯
ਕਵਲਾ	੧੧੯੦/੧੫
ਕਵਲਾ	੧੪੧੨/੧੯
ਕਵਲਿ	੧੨੪੫/੨੮
ਕਵਲੁ	੨੨੫/੨੫
ਕਵਲੁ	੧੦੪੦/੧੦
ਕਵਾਉ	੩/੨੫
ਕਵਾਈ	੪੧੭/੧੯
ਕਵਿਤ	੧੧੦੯/੧੧
ਕਵੀਆ	੨੩/੨੦
ਕਵੇ	੧੧੦੯/੧੧
ਕਛਾਸਟੁ	੯੩੯/੧੩
ਕਛਿ	੧੧੮੮/੩
ਕਛਿਆ	੪੬੭/੨੨
ਕਛੂਏ	੨੨੯/੧੦
ਕਾ	੨/੧੬
ਕਾਉ	੫੮/੬
ਕਾਊ	੯੫੨/੩
ਕਾਓ	੫੮੧/੨੭
ਕਾਇ	੧੫/੨੩
ਕਾਇਆ	੬/੨੪
ਕਾਇਆਂ	੧੨੫੬/੧੦
ਕਾਂਇਆ	੧੭/੪
ਕਾਇਆਗੜੁ	੯੦੫/੧੩
ਕਾਇਰੇ	੯੯੧/੨੫
ਕਾਇਰੁ	੪੧੭/੧੨
ਕਾਈ	੩੬੦/੨੨
ਕਾਸਟੁ	੯੦੬/੧੫
ਕਾਸਾ	੭੨੧/੧੩
ਕਾਸਾਈ	੧੪੫/੧੪
ਕਾਸੀ	੧੦੨੨/੨
ਕਾਸੁ	੧੩੪੪/੧੮
ਕਾਸੇ	੧੪੯/੨੮
ਕਾਹ	੧੧੦੯/੧
ਕਾਹਾ	੧੦੩੩/੮
ਕਾਹੀ	੫੯੮/੧੨
ਕਾਹੂ	੯੯੦/੨
ਕਾਹ	੨੩/੨੩
ਕਾਹੇਕਉ	੯੪੦/੧
ਕਾਹੇਕੂ	੧੨੯੧/੨੧
ਕਾਗ	੧੪੧੧/੭
ਕਾਗੁ	੯੧/੭
ਕਾਗਦ	੧੫/੨
ਕਾਗਦਿ	੩੮
ਕਾਗਦੁ	੧੬/੭
ਕਾਗਲੁ	੪੭੧/੧੬
ਕਾਚੁ	੯੫੬/੧੮
ਕਾਚਉ	੧੦੧੦/੯
ਕਾਚਾ	੨੨੩/੧੪
ਕਾਚੀ	੨੨੨/੮
ਕਾਚੁ	੧੨੭੪/੧
ਕਾਚੇ	੫੯੭/੪
ਕਾਚੈ	੮੪੦/੪

ਕਾਜਲ	੬੪/੧
ਕਾਜਾ	੨੨੫/੨੦
ਕਾਜਿ	੧੨੯੦/੭
ਕਾਜੀ	੨੪/੧੨
ਕਾਜੀਆਂ	੭੨੨/੨੪
ਕਾਜੁ	੩[illegible]੧/੧੯
ਕਾਟਹਿ	੯੩੧/੨੪
ਕਾਟਣਹਾਰਾ	੧੦੦੯/੫
ਕਾਟਣਹਾਰੇ	੬੮੫/੨੭
ਕਾਟਨਹਾਰਾ	੧੫੬/੬
ਕਾਟਿ	੯੩੨/੨੭
ਕਾਟੀ	੧੦[illegible]/੮
ਕਾਟੀਐ	੧੩੩੦/੧੩
ਕਾਟੇ	੪੧੫/੭
ਕਾਟੈ	੧੦੧੧/੨
ਕਾਠੁ	੧੨੪੩/੧੧
ਕਾਂਢੀ	੯੦੪/੧੮
ਕਾਂਢੀਆ	੪੨੨/੧੦
ਕਾਢੀਐ	੭੩੦/੧੦
ਕਾਂਢੀਐ	੫੪/੮
ਕਾਣਿ	੯੪੧/੩
ਕਾਣਿ	੧੪੧੨/੧੦੪
ਕਾਣੈ	੧੧੯੦/੧੦
ਕਾਤੀ	੧੪੫/੧੪
ਕਾਂਤੀ	੧੦੨੨/੨
ਕਾਥਿ	੫੯/੨੨
ਕਾਦਰ	੪੭੫/੧੨
ਕਾਦਰੁ	੬੪/੧੪
ਕਾਦਿਰੁ	੪੬੪/੧੨
ਕਾਦੀ	੬੬੨/੧੭
ਕਾਦੀਆਂ	੪/੨੭
ਕਾਨ	੭/੨੨
ਕਾਨ	੯੯੩/੨
ਕਾਨਾ	੧੦੪੩/੧੪
ਕਾਨਿ	੯੦੩/੨੧
ਕਾਨੀ	੨੨੫/੧੧
ਕਾਨੁ	੬੩/੨੮
ਕਾਨੁ	੭੫/੩
ਕਾਨ੍ਹੁ	[illegible]੬੫/੧੩
ਕਾਪੜੁ	੧੨੭੪/੨੩
ਕਾਪੜ	੩੫੮/੨੪
ਕਾਪੜੀ	੪੧੯/੧
ਕਾਪੜੀਆ	੧੦੧੩/੧੧
ਕਾਪੜੁ	੫੪/੧੨
ਕਾਬਲਹੁ	੭੨੨/੨੨
ਕਾਬਾ	੧੪੦/੨੮
ਕਾਮ	੫੮/੧੧
ਕਾਮ	੩੫੮/੩
ਕਾਮਹਾਰ	੧੧੮੮/੩
ਕਾਮਣ	੫੮੨/੯
ਕਾਮਣਿ	੧੫/੧੮
ਕਾਮਣਿਆਰਿ	੭੯੬/੩
ਕਾਮਣਿਆਰੀ	੫੮੨/੮
ਕਾਮਣੀ	੧੭/੧੫
ਕਾਮਨਿ	੧੧੮੭/੧੭
ਕਾਮਨੀ	੪੧੬/੫
ਕਾਮਾ	੭੨੮/੫
ਕਾਮਿ	੭੫/੨੩
ਕਾਂਮਿ	੬੬੨/੧੬
ਕਾਮੁ	੨੪/੨੨
ਕਾਮ	੧੨੮੮/੧੮
ਕਾਰ	੩/੨੭
ਕਾਰਜ	੬੩੬/੧੬
ਕਾਰਜਿ	੩੫੧/੨੫
ਕਾਰਜੁ	੫੬/੨੪
ਕਾਰਣ	੪੧੩/੧੦
ਕਾਰਣਿ	੫/੧੨
ਕਾਰਣੁ	੪੬੬/੧੦
ਕਾਰਨਿ	੯੯੦/੧੫
ਕਾਰਾ	੬੮੬/੧੨
ਕਾਰਾ	੧੧੬੯/੭

ਕਾਰਾਂ	੯੧/੪
ਕਾਰਿ	੧੩੯/੧੭
ਕਾਰੀ	੯੧/੩
ਕਾਰੀ	੯੧/੩
ਕਾਰੈ	੧੯/੧੪
ਕਾਲ	੫੫/੧੪
ਕਾਲਖ	੪੯੮/੨੪
ਕਾਲਜਮੂਨ	੨੨੪/੨੭
ਕਾਲਤੂ	੨੩/੨੩
ਕਾਲਬਿਕਾਲ	੮੩੨/੧੭
ਕਾਲਬਿਕਾਲੁ	੯੦੮/੧
ਕਾਲਰਿ	੧੨੭੫/੧੫
ਕਾਲਬੁ	੧੦੯੦/੨੦
ਕਾਲ[illegible]ੀ	੭੨੯/੨
ਕਾਲਾ	੧੩੯/੧੮
ਕਾਲਿ	੧੫/੮
ਕਾਲਿਆ	੪੩੮/੨੫
ਕਾਲੀ	੩੫੦/੧੫
ਕਾਲੀਆ	੮੫/੩
ਕਾਲੁ	੨/੨੬
ਕਾਲੁਨੇਖੁ	੨੨੪/੨੮
ਕਾਲੂਬਿਅਕਲ	੧੨੯੧/੮
ਕਾਲੇ	੫੦੫/੭
ਕਾਲੈ	੫੫/੨੬
ਕਾਲੋ	੧੧੨੬/੧
ਕਾਲੌ	੧੨੭੫/੨੧
ਕਾਵ	੧੩੮/੩
ਕਿ	੨/੭
ਕਿਉ	੫/੧
ਕਿਉਕਰਿ	੫੬/੧
ਕਿਆ	੫/੧੧
ਕਿਆਰੇ	੧੧੭੧/੫
ਕਿਸ	੫੪/੧੯
ਕਿਸ[illegible]	੯੦੬/੨੮
ਕਿਸਹੀ	੬੩/੨੧
ਕਿਸਬੈ	੪੧੮/੮
ਕਿਸਨੋ	੫੩/੨੩
ਕਿਸੀ	੮੭੬/੧੧
ਕਿਸੁ	੧੦੯/੧੫
ਕਿਸੈ	੧/੧੩
ਕਿਹੁ	੧੪੦/੧੭
ਕਿੰਕੁਰੀ	੬੨/੨੧
ਕਿਛ	੧੧੨੫/੬
ਕਿਛੁ	੭/੬
ਕਿਛੂ	੬੩੫/੨੮
ਕਿਤ	੨੫/੨
ਕਿਤੁ	੨੪/੯
ਕਿਤੀ	੭੮੯/੭
ਕਿਤੀਆਹ	੧੦੧੫/੬
ਕਿਥੁ ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ	੫੩/੧੨ [illegible]
ਕਿਥੁਨਾਇ	੯੪੪/੫
ਕਿਥੁ[illegible]ਾਇ	੫੩/੧੨
ਕਿਥੁਬਿਧਿ	੨੨੯/੬
ਕਿਤੇ	੮੭੭/੯
ਕਿਤੈ	੨੪੨/੧੩
ਕਿਥਹੁ	੧੨੮੭/੭
ਕਿਥਾਊ	੧੪੯/੨੪
ਕਿਥੈ	੧੪੧/੨੬
ਕਿਦੂ	੧੫੬/੧੪
ਕਿਨ	੮੭੭/੬
ਕਿਨਹੀ	੧੨੮੫/੧੪
ਕਿਨ[illegible]ਾਹ	੫੯੫/੪
ਕਿਨਿ	੬੧/੪
ਕਿਨੀ	੧੭/੨੮
ਕਿਨੇਹਾ	੫੯੬/੨੨
ਕਿਨੇਹੀ	੧੦੨੭/੨੮
ਕਿਨੈ	੯/੧੯
ਕਿਰਸ	੪੧੮/੨੦
ਕਿਰਸਾਣੀ	੫੯੫/੧੩
ਕਿਰਸਾਣੁ	੧੯/੨
ਕਿਰਸਾਨ	੪੧੬/੨੩
ਕਿਰਖਾ	੨੩/੨੪
ਕਿਰਖੀ	੪੧੬/੨੩

ਕਿਰਹਿ	੧੦੩੩/੨੫
ਕਿਰਤ	੧੦੨੯/੫
ਕਿਰਤਾਰਥ	੧੧੨੭/੭
ਕਿਰਤਾਰਥਿ	੯੦੪/੨੨
ਕਿਰਤਾਰਥੁ	੯੩੨/੧੪
ਕਿਰਤਿ	੫੯/੨੩
ਕਿਰਤੁ	੭੫/੧੯
ਕਿਰਪਨ	੯੫੪/੫
ਕਿਰਪਾ	੫੪/੫
ਕਿਰਪਾਲਾ	੧੦੩੮/੧੮
ਕਿਰਪਾਲੁ	੮੪੩/੨੬
ਕਿਰਾੜਾ	੧੪੧੨/੪
ਕਿਰਿ	੧੮/੨੭
ਕਿਰਿਆ	੧੪੯/੨੫
ਕਿਲਵਿਖ	੪੧੫/੭
ਕਿਵ	੧/੭
ਕਿਵਕਰਿ	੪/੨੮
ਕਿਵੈਨ	੯੦੬/੨
ਕੀ	੨/੧੯
ਕੀਓ	੪੭੩/੨੪
ਕੀਅ	੨੪/੨੮
ਕੀਆ	੮/੧
ਕੀਆਹ	੧੭/੨੫
ਕੀਏ	੧੬/੧੮
ਕੀਸਾਰਾ	੧੪੨/੨੬
ਕੀਚ	੫੯੮/੧੧
ਕੀਚਈ	੪੭੪/੧੦
ਕੀਚਹਿ	੮੩੨/੬
ਕੀਚੜਿ	੬੮੫/੨੦
ਕੀਚੈ	੧੫/੨
ਕੀਜਈ	੨੧/੨੭
ਕੀਜਹਿ	੧੪੨/੧੯
ਕੀਜੈ	੧੪੩/੧੫
ਕੀਟ	੧੨੫੫/੮
ਕੀਟਾ	੨/੨੩
ਕੀਤੁ	੨/੨੩
ਕੀਤਾ	੨/੧੦
ਕੀਤੀ	੧੦/੧
ਕੀਤੂ	੧੫੩/੬
ਕੀਤੇ	੪/੨੩
ਕੀਤੈ	੬੬੧/੧੦
ਕੀਤੋ	੫੫/੧੧
ਕੀਨ	੧੦੧੦/੧੦
ਕੀਨੁ	੧੧੮੭/੧੯
ਕੀਨਸਿ	੧੧੮੭/੧੨
ਕੀਨਾ	੨੨੫/੨੭
ਕੀਨੀ	੧੫੫/੨੭
ਕੀਨ੍ਹੀ	੩੫੮/੨੬
ਕੀਨੇ	੧੦੪੩/੧੬
ਕੀਨ੍ਹੇ	੧੨੫੫/੫
ਕੀਨੋ	੯੦੬/੯
ਕੀਨ੍ਹੋ	੮੩੯/੪
ਕੀਨੌ	੧੨੭੫/੧੬
ਕੀਮ	੬੩੪/੨੬
ਕੀਮਤਿ	੯/੧੩
ਕੀਰਤਨੁ	੧੦੨੮/੧੪
ਕੀਰਤਿ	੨/੨੨
ਕੀੜਾ	੧੪੪/੧੭
ਕੀੜੀ	੫/੮
ਕੁਆਰੀ	੬/੨੪
ਕੁਇਰ	੪੧੮/੧
ਕੁਇਰੁ	੪੧੭/੧੩
ਕੁਈ	੧੪੪/੧
ਕੁਸਪਾਤੀ	੩੫੫/੩
ਕੁਸਮ	੭੨੧/੧੫
ਕੁਸਾ	੧੪/੧੭
ਕੁਸੁਧਾ	੮੫/੩
ਕੁਸੁਧੇ	੪੭[illegible]/੨੩
ਕੁਹਕਨਿ	੫੬੭/੧੭
ਕੁਹਥੀ	੪੭੩/੭

ਕੁਹਿ	੪੭੧/੧੦
ਕੁਹੀਆ	੧੪੪/੧੫
ਕੁਕਰ	੧੧੦੯/੧
ਕੁੰਗੂ	੧੪/੩
ਕੁਚਜੀ	੭੬੨/੭
ਕੁੰਚਰੁ	੨੨੧/੧੬
ਕੁਚਲ	੮੩੧/੨੩
ਕੁਚਿਲ	੧੨੮੫/੧੧
ਕੁਚੀਲ	੧੪੯/੨੬
ਕੁਚੀਲੁ	੧੩੯/੧੮
ਕੁਛਿਤ	੨੨੨/੨੬
ਕੁਟਣੀਆ	੭੯੦/੨
ਕੁਟੰਬ	੧੦੧੪/੪
ਕੁਟੰਬੁ	੧੩੯/੧੩
ਕੁਟਵਾਰੀ	੧੧੯੧/੩
ਕੁਟਿ	੧੪੩/੧
ਕੂਟ	੫੯੬/੧੮
ਕੁਠਾ	੪੭੨/੨
ਕੁੰਡਲ	੨੨੫/੧੧
ਕੁੰਡਲ	੧੧੮੭/੨੭
ਕੁੰਡਲੀਆ	੧੧੮੭/੨੭
ਕੁੰਡਾ	੫੬/੨੨
ਕੁੰਡੀ	੧੦੦੯/੨੬
ਕੁਤਾ	੧੫/੧੪
ਕੁਤਿਹੋ	੧੨੮੮/੧੧
ਕੁਤੀ	੧੪੩/੧੦
ਕੁਤ੍ਰੀ	੩੬੦/੨੨
ਕੁਤੇ	੧੪੩/੧੦
ਕੁਦਾਇਆ	੯੧/੨
ਕੁਦਰੁ	੪੬੫/੨੦
ਕੁਦਰਤਿ	੩/੨੫
ਕੁਦਰਤੀ	੧੨੯੧/੧੧
ਕੁਨ	੭੨੧/੪
ਕੁਨਾਰਿ	੧੧੯੭/੧੭
ਕੁਪਰਵਾਣ	੩੫੮/੮
ਕੁਪੀਨ	੯੦੭/੧੧
ਕੁਪੰਖੀ	੧੪੧੧/੭
ਕੁਫਰਗੋਅ	੧੪੨/੧੨
ਕੁਫਰਾਣੈ	੧੪੨/੧੨
ਕੁਬਾਣਿ	੯੪੧/੫
ਕੁਬਾਣੁ	੬੬੨/੧੩
ਕੁਬੁਧਿ	੯੧/੨
ਕੁੰਭ	੧੩੪੩/੯
ਕੁੰਭਕ	੧੦੪੩/੨੦
ਕੁੰਭੁ	੪੬੯/੨੪
ਕੁੰਭ	੪੬੯/੨੪
ਕੁਮਲਾਣੀ	੭੬੩/੧੮
ਕੁਮਲਾਨੀ	੧੦੨੬/੯
ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ	੪੬੬/੮
ਕੁਮੁਦਨੀ	੯੯੦/੧੫
ਕੁਰਬਾਣੀ	੧੩੪੨/੨੫
ਕੁਰਬਾਣੁ	੭੧/੨੩
ਕੁਰਬਾਣ	੨੧/੪
ਕੁਰਬਾਣੈ	੫੫੭/੧੯
ਕੁਰਬਾਣੁ	੪੩੮/੧੭
ਕੁਰਬਾਨੇ	੭੨੧/੨੨
ਕੁਰਲਾਏ	੨੪੩/੫
ਕੁਰਲੀਆ	੭੬੨/੧੫
ਕੁਰਾਣਾ	੨੪/੧੬
ਕੁਰਾਣੁ	੪/੨੭
ਕੁਰੂਪਿ	੧੧੮੭/੧੭
ਕੁਲ	੩੫੩/੫
ਕੁਲਹ	੨੨੫/੧੮
ਕੁਲਹੀ	੧੨੮੬/੭
ਕੁਲਖਣੀ	੧੧੮੭/੧੮
ਕੁਲੀ	੧੫੬/੧੭
ਕੁਲੀਣੁ	੧੨੫੬/੧੬
ਕੁਲੁ	੧੩੯/੧
ਕੁਵਾਟੜੀ	੪੧੯/੧੮
ਕੁੜਿ	੭੬/੭
ਕੁੜਿਈ	੧੪੧੨/੧੮
ਕੂ	੧੨੯੧/੨੧

ਕੂ	੭੬੨/੧੮
ਕੂਕ	੩੪੯/੧੮
ਕੂਕਹਿ	੪੬੯/੨
ਕੂਕਰ	੨੧/੧੬
ਕੂਕੇ	੫੫੭/੧੧
ਕੂਕੈ	੩੫੭/੧੫
ਕੂਚ	੬੪/੧੦
ਕੂਚਾ	੬੪/੧੧
ਕੂਚੁ	੬੮੮/੧੦
ਕੂਜਾ	੧੫੫/੯
ਕੂਜਾ	੧੧੯੪/੫
ਕੂੰਜਾ	੭੬੨/੧੫
ਕੂਜਿ	੧੨੯੧/੧੧
ਕੂਤੁ	੩/੨੪
ਕੂਪ	੧੨੪੫/੨੭
ਕੂਪੁ	੧੩੩੧/੨੮
ਕੂਮਲ	੭੯੧/੧੩
ਕੂਰਾ	੪੨੨/੧੬
ਕੂਰਿ	੧੨/੧੫
ਕੂਰੇ	੮੩੨/੮
ਕੂੜ	੧੫/੨੫
ਕੂੜਾ	੧੭/੭
ਕੂੜਿ	੧੪੬/੨੭
ਕੂੜਿਆਰ	੪/੭
ਕੂੜਿਆਰਾ	੧੪੧/੧੦
ਕੂੜਿਆਰੂ	੧੪੭/੧੦
ਕੂੜਿਆਰੇ	੨੪੩/੧੦
ਕੂੜਿਆਰੋ	੧੦੨੭/੧੩
ਕੂੜੀ	੭/੧੨
ਕੂੜੀਆ	੧੬/੬
ਕੂੜੀਏ	੧੪੧/੪
ਕੂੜੁ	੧੫/੧੪
ਕੂੜੂ	੪/੭
ਕੂੜੇ	੧/੭
ਕੂੜੈ	੧੪੧/੪
ਕੇ	੨/੨੩
ਕੇਇ	੫/੨੧
ਕੇਈ	੧੨੮੭/੨੭
ਕੇਈਕੇਇ	੫/੨੧
ਕੇਸ	੪੩੨/੨੦
ਕੇਸਉ	੩੫੮/੧੩
ਕੇਸਰਿ	੭੨੧/੧੫
ਕੇਸੀ	੯੫੨/੧੧
ਕੇਸੁ	੨੨੫/੫
ਕੇਹ	੬੦/੬
ਕੇਹਾ	੬/੬
ਕੇਹਿ	੫੬/੨
ਕੇਹੀ	੩੫੧/੧੨
ਕੇਹੇ	੯੦੨/੨੬
ਕੇਤੜਾ	੫੩/੧੫
ਕੇਤੜਿਆ	੧੦੨੩/੧੮
ਕੇਤੜੇ	੧੮/੧੦
ਕੇਤਾ	੩/੨੧
ਕੇਤਿਆ	੫/੧੭
ਕੇਤੀ	੩/੨੪
ਕੇਤੀਆ	੭/੨੩
ਕੇਤੇ	੫/੧੨
ਕੇਦਾਰਾ	੧੦੨੨/੧
ਕੇਰਾ	੧੦੯/੧੫
ਕੇਰਿਆ	੧੪੩/੫
ਕੇਰੀ	੧੮/੨੭
ਕੇਰੀਆ	੭੨੯/੧੮
ਕੇਰੇ	੨੩/੮
ਕੇਲ	੧੫੫/੧੮
ਕੇਵ	੨੪੨/੧੨
ਕੇਵਡ	੧੮/੨
ਕੇਵਡੁ	੯/੧੩
ਕੇਵਲ	੫੦੪/੨੮
ਕੈ	੨/੨੨
ਕੈਸਾ	੨੫/੬
ਕੈਸਿ	੬੪/੭
ਕੈਸੀ	੧੩/੩
ਕੈਸੇ	੨੫/੮
ਕੈਹਾ	੧੪੩/੧੪

ਕੋਠੈ ੯੪੫/੨੦
ਕੋ ੧/੧੨
ਕੋਊ ੬੮੫/੨੫
ਕੋਇ ੧/੧੨
ਕੋਇਲੇ ੯੯੦/੮
ਕੋਈ ੪/੨੮
ਕੋਹ ੪੬੪/੨੧
ਕੋਕਿਲ ੧੪੭/੭
ਕੋਕਿਲਾ ੫੬੭/੧੭
ਕੋਟ ੧੭/੧੯
ਕੋਟਿ ੨/੪
ਕੋਟੀ ੨/੩
ਕੋਟੁ ੭੬੬/੧੯
ਕੋਟੰਤਰ ੪੩੮/੪
ਕੋਠੜੀ ੫੭/੧੩
ਕੋਠੀ ੩੫੪/੨੨
ਕੋਠੈ ੪੭੨/੧੬
ਕੋਡ ੭/੨੭
ਕੋਪੁ ੧੪੭/੨੦
ਕੋਰਿ ੪੬੮/੨੬
ਕੋਲੂ ੪੬੫/੧੬
ਕੈ ੫੯੬/੪
ਕੈਡੂ ੩/੨੪
ਕੈਸੁ ੨੨੫/੫
ਕੰਕਨ ੯੩੭/੧੮
ਕੰਕਰ ੧੦੪੨/੭
ਕੰਕਰਿ ੧੦੩੧/੨੩
ਕੰਗਨ ੩੫੯/੧੩
ਕੰਚਨ ੧੭/੧੮
ਕੰਚਨ-ਕੁਆਰ ੧੧੬੯/੧
ਕੰਚਨੁ ੧੪੩/੧੪
ਕੰਟਕੁ ੪੧੫/੧੪
ਕੰਠਿ ੭੨/੨੬
ਕੰਠੁ ੧੦੧੪/੯
ਕੰਠੇ ੧੦੧੬/੧
ਕੰਠਿ ੮੪੪/੪
ਕੰਡਾ ੧੦੨੯/੧੮
ਕੰਡਾ ੭੩੧/੩
ਕੰਡਿ ੧੨੩੯/੨੧
ਕੰਤ ੧੭/੨੫
ਕੰਤ ੧੭/੨੫
ਕੰਤਿ ੧੯/੭
ਕੰਤੀ ੧੧੦੮/੨੨
ਕੰਤੁ ੪੩੩/੨੪
ਕੰਤੈ ੩੪੭/੬
ਕੰਦ ੧੪੦/੮
ਕੰਧ ੧੮/੨੭
ਕੰਧ ੯੩੯/੨੩
ਕੰਧੀ ੫੯/੧੬
ਕੰਧੀ ੫੯/੧੬
ਕੰਧੁ ੩੫੪/੧੪
ਕੰਨ ੯੫੩/੪
ਕੰਨੜੁ ੧੩੨੮/੧੭
ਕੰਨਿ ੭੬/੧੦
ਕੰਨਿ ੪੭੧/੬
ਕੰਨਿਆ ੪੧੬/੨੧
ਕੰਨੀ ੨੩/੧੧
ਕੰਨ੍ਹ ੪੬੪/੨੪
ਕੰਨ੍ਹਿ ੧੨੯੦/੨੪
ਕੰਪਟ ੧੦੧੪/੯
ਕੰਪਿ ੧੧੧੦/੧੮
ਕੰਪਿ ੯੩੪/੧੪
ਕੰਮ ੭੮੯/੬
ਕੰਮਲੋਏ ੭੨੨/੭
ਕੰਮਿ ੨੫/੧੨
ਕੰਮੀ ੧੨੪੦/੨੮ ਕੰਮ ੫੦੩/੧੫
ਕ੍ਰਿਸਨ ੪੧੩/੧੭
ਕ੍ਰਿਸਨਾ ੯੦੩/੩
ਕ੍ਰਿਸਨਿ ੧੦੪੧/੯
ਕ੍ਰਿਸਨੁ ੪੭੦/੮
ਕ੍ਰਿਸੁ ੧੩੫੩/੧੯
ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ੧੩੮੫/੯
ਕ੍ਰਿਪਾ ੧੩/੧੦
ਕ੍ਰੋਧ ੧੪੩/੧

ਕ੍ਰੋਧਿ ੯੧/੩
ਕ੍ਰੋਧੁ ੧੫/੧੫

॥ ਖ ॥

ਖਉਲੀਐ ੭੯੦/੪
ਖਸਟੀ ੮੩੯/੧੮
ਖਸਮ ੨੪/੬
ਖਸਮਹੁ ੭੨/੫
ਖਸਮਾਣਾ ੩੬੦/੧੭
ਖਸਮਿ ੭੨/੨੧
ਖਸਮੂ ੧੦/੧
ਖਸਮੈ ੮੫/੪
ਖਖੈ ੪੩੨/੨੧
ਖਜਾਨੇ ੧੩੪੫/੨੫
ਖੰਜਾਨੈ ੫੭/੧੭
ਖਟ ੧੬/੧੮
ਖਟਿਆ ੪੬੬/੧੬
ਖਟਿਐ ੯੫੧/੧੮
ਖਟੀਅਹਿ ੩੫੮/੫
ਖਟੁ ੧੪੮/੪
ਖਟੁ-ਕਰਮ ੯੦੫/੧੧
ਖਟ ੪੭੨/੧੨
ਖਡ ੧੨੮੬/੮
ਖਣੇ ੧੪੧/੨੫
ਖਤਾ ੩੫੧/੧੪
ਖਤਿਅਹੁ ੧੪੯/੩
ਖਤਿਆ ੧੪੯/੪
ਖਤੇ ੧੪੯/੩
ਖਤੈ ੩੫੧/੧੪
ਖਨ੍ਹੀ ੮੭੮/੧੬
ਖਨ੍ਹੀਆ ੬੬੩/੨
ਖਪਹਿ ੨੨੬/੨੩
ਖਪਛਿ ੯੦/੮
ਖਪਤਿ ੯੪੧/੧੫
ਖਪਈ ੩੫੮/੨੫
ਖਪਹੁ ੮੪੦/੨੬
ਖਪਾਇਆ ੧੩੯/੨੭
ਖਪਾਇਸੀ ੯੩੭/੧੨
ਖਪਾਇਦਾ ੧੦੩੭/੨੪
ਖਪਾਈਐ ੪੨੦/੩
ਖਪਾਏ ੧੦੨੦/੧੭
ਖਪਾਵਹਿ ੧੦੨੫/੧੩
ਖਪਿ ੫/੧੭
ਖਪਿ-ਖਪਿ ੯੩੭/੮
ਖਪੀਐ ੧੪੨/੧੦
ਖਪੇ ੫੮/੨੮
ਖਪੈ ੫੪੫/੨੩
ਖਬਰਿ ੫੯੬/੧੨
ਖਰ ੧੨੪੬/੩
ਖਰਚੁ ੬੪/੭
ਖਰਾ ੨੪/੨੪
ਖਰਾ-ਖਰਾ ੯੩੨/੭
ਖਰਾਬੁ ੩੫੪/੧੪
ਖਰੀ ੫੭/੨
ਖਰੀਦਿ ੪੩੨/੨੨
ਖਰੀਦੀ ੯੯੧/੧
ਖਰੂ ੭੨੫/੧੨
ਖਰੇ ੫੭/੧੭
ਖਲਵਾੜੇ ੧੨੪੫/੩
ਖਲੜੀ ੩੫੮/੨੫
ਖਲਾ ੮/੧੧
ਖਲਾਸੀ ੫/੧੯
ਖਲਿਹਾਨਿ ੮੫੪/੧
ਖਲੀ ੪੩੬/੧੨ ਖਲਿਆ ੧੨੮੪/੧੪
ਖਲੋਏ ੭੨੨/੨੩
ਖਵਾਸ ੧੦੩੭/੧੦
ਖਵਾਸੀ ੧੪੨/੨੦
ਖਵਾਲੇ ੧੪੪/੧੫
ਖਵੇ ੯੦/੮
ਖੜਸਨਿ ੭੨੬/੧੧
ਖੜਗ ੯੯੩/੯
ਖੜਗੁ ੧੦੨੨/੨੦
ਖੜਾ ੫੮੨/੧

ਖੜਿ ੨੧/੪
ਖੜੀ ੫੪/੬
ਖੜੀਅਸਿ ੧੧੬੯/੭
ਖੜੀਆ ੪੧੭/੮
ਖੜੀਆਹ ੮੫/੪
ਖੜੂ ੭੬/੭
ਖੜ ੧੩੯/੧੨
ਖੜੋ ੬੩੫/੧੬
ਖੜੋਵਹਿ ੭੮੮/੨੪
ਖਾਊ ੧੫/੧
ਖਾਇ ੩/੧੧
ਖਾਇਆ ੪੬੭/੨
ਖਾਇਕਾ ੮੩/੧੫
ਖਾਇਕੁ ੫/੨੦
ਖਾਈ ੪੬੭/੨੦
ਖਾਈ ੮੪੭/੮
ਖਾਈਐ ੧੪੪/੨੫
ਖਾਏ ੧੦੯/੨੦
ਖਾਹਿ ੨/੪
ਖਾਹੀ ੨/੪
ਖਾਂਹੀ ੧੨੯੯/੨੮
ਖਾਹੁ ੪/੨੦
ਖਾਕੁ ੨੪/੧੧
ਖਾਕੁ ੮੩੨/੬
ਖਾਜਹਿ ੩੫੮/੫
ਖਾਜੂ ੧੨੪੨/੨੫
ਖਾਜ ੧੫/੮
ਖਾਣ ੧੩੭/੨੬
ਖਾਣਾ ੧੫/੫
ਖਾਣੀ ੬/੧੬
ਖਾਣੁ ੧੬/੬
ਖਾਣ ੧੪੬/੨
ਖਾਤ ੪੬੭/੧੯
ਖਾਤ-ਪੀਅੰਤ ੯੩੨/੮
ਖਾਤੀ ੧੪੧੨/੨੬
ਖਾਦਾ ੧੪੭/੧੬
ਖਾਂਦਾ ੧੨੪੩/੨੬
ਖਾਂਦੀਆ ੪੧੭/੮
ਖਾਧਾ ੧੫/੧੫
ਖਾਧਾਤਾ ੧੫੫/੨੧
ਖਾਧੇ ੧੫੧/੧੭
ਖਾਧੈ ੧੬/੨੦
ਖਾਨ ੬੪/੧੧
ਖਾਨ ੧੨੪੧/੪
ਖਾਨਿ ੧੪੪/੧੫
ਖਾਨੁ ੬੩/੨੭
ਖਾਪਤੁ ੯੦੩/੧੬
ਖਾਮ ੧੨੯੧/੧੧
ਖਾਰ-ਸਮੁਦ੍ਰ ੧੦੧੨/੧੬
ਖਾਰਾ ੫੫/੧੧
ਖਾਰਾਬਾ ੪੬੬/੩
ਖਾਰੁ ੪੬੮/੯
ਖਾਲਕ ੧੪੮/੬
ਖਾਲੀ ੬੨/੨੫
ਖਾਵਹਿ ੪੯੯/੮
ਖਾਵਹੀ ੧੧੧੩/੫
ਖਾਵਣਾ ੪੭੪/੨੬
ਖਾਵਣੇ ੭੨੯/੬
ਖਾਵੈ ੭੬/੧੧
ਖਾੜਾ ੧੨੮੦/੬
ਖਿਆਲ ੭੨੧/੯
ਖਿਆਲੀ ੯੯੩/੧੧
ਖਿਸਰੈ ੧੧੨੬/੯
ਖਿਸਿਆ ੧੦੧੪/੮
ਖਿਸੈ ੧੩੮/੫
ਖਿੰਚਿ ੧੦੩੩/੨੧
ਖਿੰਚੋਤਾਣਿ ੭੫੧/੧੭
ਖਿਚਿ ੯੩੫/੨੨
ਖਿਜਮਤਿ ੯੯੦/੨੭
ਖਿੰਡੀਆ ੧੪੫/੨੮
ਖਿੰਥਾ ੬/੨੪
ਖਿੰਥਾਤਾ ੧੫੫/੨੪
ਖਿਨ ੧੮/੧੧
ਖਿਨਿ ੫੮/੨੮

ਖਿਡੁ	੫੮/੨੮
ਖਿਡੁ-ਖਿਡੁ	੧੩੪੪/੨੧
ਖਿਡੁ-ਖਿਠੋ	੨੪੩/੧੭
ਖਿਡੁ-ਤਿਡੁ	੧੨੭੩/੧੮
ਖਿਡੁਪਲੁ	੨੧/੨੩
ਖਿਡੁਪਲੁਅਰੀ	੧੧੨੬/੧੮
ਖਿਮਾ	੨੨੩/੨੨
ਖੀਣੁ	੭੬/੫
ਖੀਠ	੩੫੪/੧੪
ਖੀਰੁ	੭੫/੧੮
ਖੀਲ	੧੧੮੭/੧੮
ਖੀਵਾ	੧੬/੨
ਖੁਆਇਅਨੁ	੧੪੫/੨੨
ਖੁਆਇਆ	੭੨/੪
ਖੁਆਈ	੪੧੭/੨੫
ਖੁਆਈਅਹਿ	੪੧੭/੧੪
ਖੁਆਈਐ	੧੪੬/੨੮
ਖੁਆਏ	੪੧੭/੨੬
ਖੁਆਰ	੭੯੧/੬
ਖੁਆਰਾ	੧੦੨੬/੬ ੨੦
ਖੁਆਰੀ	੨੨੫/੧੪
ਖੁਆਰੁ	੧੬/੨੦
ਖੁਇ	੯੫੪/੩
ਖੁਈ	੧੧੦੮/੨੮
ਖੁਸਰੋ	੧੪੩/੧੦
ਖੁਸਿ	੪੧੭/੨੬
ਖੁਸੀ	੧੫/੨੬
ਖੁਸੀਆ	੧੬/੧੧
ਖੁੱਲਾ	੧੪੩/੧
ਖੁਏ	੧■੦/੩
ਖੁੰਦਕਾਰੁ	੪੩੨/੨੧
ਖੁਦਾਇ	੧੪੦/੧੫
ਖੁਦਾਇਆ	੧੨੯੧/੧੦
ਖੁਦਾਇ-ਖੁਦਾਇ	੧੨੮੬/੨੦
ਖੁਦਾਈ	੨੪/੧੩
ਖੁਧਿਆ	੮੭੯/੧੭
ਖੁਨਕ	੧੨੯੧/੧੩
ਖੁੰਬਿ	੪੯੮/੨੬
ਖੁਰ	੪੧੮/੫
ਖੁਰਾਸਾਨ	੩੬੦/੧੭
ਖੁਲਹਾਨੁ	੨੧/੧੭
ਖੁਲ੍ਹੀਆ	੧੨੪੦/੧੭
ਖੁਲ੍ਹੁ (ਖੁਲ੍ਹੈ ੬੩੨/੨੬)	੭੮੯/੨੦
ਖੁਲ੍ਹ	੧੦੪੩/੧੫
ਖੂਹਣਿ	੯੩੭/੮
ਖੂਬ	੧੩੩੨/੭
ਖੂਨ	੭੨੨/੨੬
ਖੂਲਹਿ	੧੦੨੭/੧੦
ਖੂਲ੍ਹਿ	੧੩੩੦/੨੮
ਖੂਲੀ	੧੧੧੦/੧੯
ਖੂਲ੍ਹੈ	੨੪੩/੧੦
ਖੇਹ	੨/੨
ਖੇਹੂ	੧੭/੧੨
ਖੇਡ	੧੩੭/੨੬
ਖੇਡਹਿ	੪੬੪/੧
ਖੇਡੀਐ	੯੬੯/੨੭
ਖੇਤ	੪੬੩/੪
ਖੇਤਾਂਹ	੪੬੭/੪
ਖੇਤੀ	੧੫੨/੧੬
ਖੇਤੁ	੭੫/੧੨
ਖੇਤੈ	੪੬੩/੪
ਖੇਮੈ	੯੮੬/੬
ਖੇਲ	੪੧੭/੧੮
ਖੇਲਸੀ	੬੩/੨੪
ਖੇਲਹਿ	੧੦੧੫/੨੭
ਖੇਲਣ	੪੩੩/੨੮
ਖੇਲਣਾ	੪੨੨/੧੯
ਖੇਲਣੁ	੬੦/੧੬
ਖੇਲਾਇ	੧੮/੧੧
ਖੇਲਾਇਆ	੧੨੪੩/੧੩

ਖੇਲਾਇਦਾ	੧੦੩੭/੪ ੧੦੨੧/੪
ਖੇਲਾਈਐ	੭੫/੧੮
ਖੇਲਿ	੬੦/੧੫
ਖੇਲੁ	੧੮/੧੧
ਖੇਲੇ	੯੦੨/੨੧
ਖੇਲੈ	੯੦੩/੧੯
ਖੇਲੋ	੫੮੨/੪
ਖੇਵਟੂ	੧੦੦੯/੧੯
ਖੇਕਾਰੂਾ	੧੦੩੫/੧੮
ਖੇਕਾਰੂ	੧੪੭/੨੩
ਖੈਰ	੧੪੧/੬
ਖੋਇ	੨੩/੪
ਖੋਇਅਬ	੬੦/੨੪
ਖੋਇਓ	੧੦੧੪/੧੫
ਖੋਈ	੨੨੫/੨
ਖੋਹਾਇ	੧੪੯/੨੧
ਖੋਹਾਇਨਿ	੧੪੧੦/੧੫ ੯ 23
[redacted] ਖੋਹੇਨਿ	੧੪੧੦/੧੫
ਖੋਜਤ	੫੭/੨੪
ਖੋਜਤ-ਖੋਜਤ	੮੩੮/੨੬
ਖੋਜਿ	੨੦/੨੩
ਖੋਜੀ	੧੨੫੫/੧੦
ਖੋਜੁ	੯੦੭/੪
ਖੋਜ	੧੦੧੩/੨੦
ਖੋਟ	੧੫੨/੧੮
ਖੋਟਾ	੨੩/੧
ਖੋਟਿ	੨੩/੩
ਖੋਟਿਅਹੁ	੧੪੩/੨੪
ਖੋਟੀ	੫੬/੮
ਖੋਟੁ	੨੩/੩
ਖੋਟੇ	੨੩/੨
ਖੋਟੈ	੨੩/੧
ਖੋਟੋ	੧੩੩੦/੧੦
ਖੋਲਉ	੭੬੭/੬
ਖੋਲਹੁ	੧੧੦੯/੭
ਖੋਲਾਇਦਾ	੧੦੩੩/੧੬
ਖੋਲਿ	੯੩੧/੧੦
ਖੋਲੇ	੧੫੩/੨
ਖੋਲ੍ਹੇ	੧੨੫੫/੨੬
ਖੋਵਸਿ	੧੧੨੭/੧੨
ਖੋਵਹਿ	੨੨੫/੨੮
ਖੋਵਹੀ	੧੨੮੫/੧
ਖੋਵੈ	੪੩੮/੪
ਖੋੜ	੨੨੫/੧੩
ਖੋੜਾ	੨੩/੨੭
ਖੰਜਨੁ	੧੨੭੪/੬
ਖੰਡ	੬/੧੬
ਖੰਡਨਾ	੬੬੩/੯
ਖੰਡਾ	੨/੨੧
ਖੰਡਿ	੧੦੪੧/੧੬
ਖੰਡਿਤ	੯੩੯/੫
ਖੰਡੀ	੧੦੨੩/੪
ਖੰਡੂ	੧੫੬/੮
ਖੰਡਧਾਰ	੧੦੨੮/੧੧
ਖੰਨੀਐ	੫੫੭/੫
ਖੰਭ	੧੨੫੭/੧[illegible]

॥ ਗ ॥

ਗਊਰੁ	੯[illegible]੫/੨੮
ਗਊਰਾ	੪੭੦/੨੧
ਗਊ	੪੭੧/੨੧
ਗਊਆ	੬੨/੧੪
ਗਇਅਮੁ	੧੦੧੫/੨
ਗਇਆ	੫/੩
ਗਇਓ	੧੧੨੬/੨
ਗਇਐ	੯੩੪/੨੨
ਗਈ	੭੬/੩
ਗਈਆ	੫੫੮/੨
ਗਏ	੨੧/੨੫
ਗਸਤਮ	੭੨੧/੮
ਗਹਹਿ	੯੦੬/੫

ਗਹਹੁ ਗਾਹਹੁ ੪੮/੨੦	੧੦੩੦/੧੭
ਗਹਣ	੪੬੫/੭
ਗਹਬਰਾ	੧੮/੧੬
ਗਹਰਾ	੧੦੨੯/੨
ਗਹਿਲੀ	੧੧੦੮/੧੩
ਗਹਿ	੧੪੯/੨
ਗਹਿਆ	੩੬੦/੧੧
ਗਹਿਰ	੯/੧੪
ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ	੧੧੬੯/੨੨
ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰਾ	੩੫੪/੨
ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰੁ	੨੨/੧੨
ਗਹਿਰੀ	੧੪੧੦/੩
ਗਹਿਲੀ	੧੧੦੮/੧੩
ਗਹੀ	੨੨੩/੨੨
ਗਹੀਰ	੧੨੮੭/੧੮
ਗਹੀਰਾ	੯/੧੪
ਗਹੀਰੁ	੧੧੯੦/੧੯
ਗਹੁ	੯੯੧/੨੬
ਗਹੇ	੧੧੯੭/੪
ਗਹੇਲੀ	੯੯੦/੨੩
ਗਗਨ	੩੫੩/੯
ਗਗਨ-ਗੰਭੀਰੁ	੯੩੨/੧੦
ਗਗਨਪੁਰਿ	੯੦੭/[illegible]
ਗਗਨਪੂਰੁ	੧੫੩/੨੨
ਗਗਨਮੈ	੧੩/੧
ਗਗਨਮੰਡਲ	੯੫੩/੧
ਗਗਨਾ	੧੦੩੫/੧੪
ਗਗਨਿ	੧੫੩/੧੪
ਗਗਨੁ	੪੧੨/੨੬
ਗਗਨੰਤਰਿ	੬੩੫/੯
ਗਗਨੰਦਰਿ	੧੦੩੩/੧੩
ਗਿਗ	੪੩੨/੨੩
ਗਚ	੧੨੪੩/੧੨
ਗਚੁ	੧੧੭੧/੪
ਗਡਈ	੧੦੨੯/੧੯
ਗਡਾਵੈ	੪੧੯/੧੬
ਗਡਿਆ	੪੭੩/੯
ਗਡੀ	੪੬੭/੧੮
ਗਡੀਅਹਿ	੪੬੭/੧੯
ਗਡੀਆ	੮੭੯/੨੦
ਗਣ	੬੪/੧੦
ਗਣਹਿ	੯੦੪/੧੫
ਗਣਹਿ	੯੦੪/੧੫
ਗਣਤ	੫/੧੭
ਗਣਤੈ	੧੪੦/੨੧
ਗਣਾਇ	੧੩੯/੨੭
ਗਣਾਇਦਾ	੧੦੩੬/੧
ਗਣਾਇਦੇ	੪੬੮/੪
ਗਣਾਈਐ	੬੩੬/੧੯
ਗਣਾਏ	੧੦੩੪/੨੧
ਗਣਾਵਣਿ	੫੪/੨
ਗਣਾਵਣੀ	੬੦/੧੨
ਗਣਾਵੈ	੯੩੪/੬
ਗਣਿ-ਗਣਿ	੯੦੪/੧੮
ਗਣੀ	੮੭੮/੧੭
ਗਣੀ	੧੩੪੪/੭
ਗਣੀਐ	੯੦੪/੨੪
ਗਣੇਇ	੧੨੪੧/੧੪
ਗਤਿ	੩/੭
ਗਤਿ-ਮਿਤਿ	੮੭੯/੩
ਗਤੁ	੨੧/੨੫
ਗਤ	੮੭੬/੬
ਗਤੈ	੨੨੧/੧੨
ਗਥੁ	੧੦੨੭/੮
ਗਦਹੁ	੭੯੦/੪
ਗਭੀਰ	੧੨੮੮/੨੬
ਗਰਹ	੧੪੨/੫
ਗਰਜਿ	੯੪੩/੨੧
ਗਰਦਨਿ	੧੦੪੦/੨
ਗਰਧਬ	੮੩੨/੧੨
ਗਰਬ	੨੨੧/੧੨
ਗਰਬਸਿ	੨੩/੨੩

ਗਰਬਿ	੬੦/੨੭
ਗਰਬੁ	੨੦/੯
ਗਰਭ	੪੧੪/੨੮
ਗਰਭਾਸਿ	੭੪/੨੩
ਗਰਭਿ	੧੦੪੦/੨੬
ਗਰਭੈ	੫੦੩/੨੧
ਗਰੀ	੪੧੭/੮
ਗਰੀਬੀ	੫੯੫/੧੪
ਗਰੂੜਾ	੧੪੨/੩
ਗਰੂੜਾ-ਖਾਣਾ	੧੧੬੯/੨
[redacted]	
ਗਰੰਥ	੩/੨੮
ਗਲ	੧੫੦/੬
ਗਲ	੪੧੭/੩
ਗਲਤੁ	੯੦੬/੨੧
ਗਲਵਢ	੪/੬
ਗਲਾ	੭/੧੧
ਗਲਾ	੧੫੦/੧
ਗਲਾਂ	੧੨੪੫/੬
ਗਲਾਵਾਲੇ	੧੨੮੬/੨੧
ਗਲਿ	੧੭/੨੪
ਗਲਿਆ	੩੫੭/੨੧
ਗਲੀ	੧੬/੧੨
ਗਲੀਂ	੮੫/੨
ਗਲੀਂ	੧੨੮੭/੨੭
ਗਲੀਆਂ	੧੨੮੮/੨੫
ਗਲੋਈ	੪੬੫/੧
ਗਲੇ	੯੩੦/੧੧
ਗਲੈ	੧੪੧੨/੮
ਗਲੋਲਾ	੧੫/੨੫
ਗਲ੍ਹਾ	੧੪੧੦/੧੫
ਗਵਨੁ	੯੪੦/੩
ਗਵਾਇ	੬੧/੧੦
ਗਵਾਇਆ	੨੪/੩
ਗਵਾਇਦਾ	੧੦੩੪/੪
ਗਵਾਇਨਿ	੧੪੯/੨੪
ਗਵਾਈ	੨੩/੧੩
ਗਵਾਈਆ	੪੧੭/੧੨
ਗਵਾਈਐ	੬੨/੨
ਗਵਾਏ	੩੫੨/੨੫
ਗਵਾਰ	੧੫੧/੧੭
ਗਵਾਰਾ	੧੫੫/੯
ਗਵਾਰੁ	੯੩੧/੧੪
ਗਵਾਵਹੀ	੪੨੨/੫
ਗਵਾਵਹੁ	੧੧੭੧/੩
ਗਵਾਵਹ	੫੬੬/੨੩
ਗਵਾਵੈ	੧੪੧/੧੮
ਗੜ	੫੭/੧੩
ਗੜਿ	੧੭/੧੯
ਗੜੁ	੧੨੭੫/੨
ਗੜੈ	੧੦੩੭/੧੦
ਗਾਉ	੨੨੪/੨
ਗਾਇ	੬੩/੧੪
ਗਾਇਆ	੨੪੨/੨੪
ਗਾਇਦ੍ਰੀ	੧੦੩੬/੨
ਗਾਇਦਾ	੧੦੩੪/੨
ਗਾਈ	੨੨੧/੨੧
ਗਾਈ	੨੨੮/੧੬
ਗਾਈਐ	੫੯੯/੧੬ ੭
ਗਾਈਪੁਤਾ	੧੨੭੯/੧੬
ਗਾਏ	੨੨੨/੨੩
ਗਾਹ	੩/੫
ਗਾਹਕ	੧੦੮੬/੨੬
ਗਾਹਕੁ	੬੦/੧੫
ਗਾਹੀ	੨੨੭/੧
ਗਾਹੇ	੭੨੧/੯
ਗਾਖੜੀ	੬੩/੧੫
ਗਾਗਰਿ	੩੫੫/੨੪
ਗਾਛਹੁ	੧੧੮੭/[illegible]
ਗਾਜੈ	੧੦੨੮/੬
ਗਾਠਿ	੬੩੫/੨੭
ਗਾਡਿ	੧੧੬੯/੨
ਗਾਡਿਆ	੭੬੫/੨੪
ਗਾਡੇ	੧੦੧੦/੧੪
ਗਾਡੇਰੜਿ	੪੧੭/੧੯
ਗਾਡੋ	੮੭੯/੨੧

ਗਾਫਲ (ਗਾਫ਼ਲ) ੭[illegible]੧/੧੬ (੫੨੮/੧੬)
ਗਾਫਿਲ ੭੨੧/੧੦
ਗਾਰਬੁ ੫੭੯/੬
ਗਾਰਬੁ ੧੦੦੯/੨੬
ਗਾਰੁੜੁ ੯੩੬/੨੬
ਗਾਲਿ ੪੭੧/੮
ਗਾਲਿਆ ੧੪੯/੧੧
ਗਾਲੀ ੨੪੨/੧੪
ਗਾਲੀ ੫੯੪/੧੦
ਗਾਲੀਐ ੬੨/੧੨
ਗਾਲੈ ੧੦੨੯/੨੨
ਗਾਲੇ ੯੩੨/੩
ਗਾਵਉ ੪੩੬/੩
ਗਾਵਏ ੮੪੩/੧੩
ਗਾਵਸੀ ੭੫੨/੮
ਗਾਵਹਿ ੬/੮
ਗਾਵਹੁ ੧੨/੧੬
ਗਾਵਣਹਾਰੂ ੬੮੮/੪
ਗਾਵਣਹਾਰੈ ੬/੮
ਗਾਵਣਾ ੧੪੮/੬
ਗਾਵਣਿਆ ੧੦੯/੨੭
ਗਾਵਤ ੧੦੨੭/੨੪
ਗਾਵਦੇ ੪੬੮/੩
ਗਾਵਨਿ ੬/੧੨
ਗਾਵਨ੍ਹਿ ੩੪੭/੫
ਗਾਵਾ ੪੧੧/੨੬
ਗਵਾਰ ੧੧੬੯/੮
ਗਾਵਾਰਾ ੬/੧੬
ਗਾਵਾਹਿ ੧੨੭੫/੨੭
ਗਾਵਾਰੀ ੧੦੧੫/੨੮
ਗਾਵਾਹੁ ੬/੬
ਗਾਵਾਵਹਿ ੪੬੯/੪
ਗਾਵੀਅਹਿ ੭੨੨/੨੬
ਗਾਵੀਐ ੨/੧੨
ਗਾਵੇ ੫੯੯/੧੨
ਗਾਵੈ ੧/੧੩
ਗਿਆਨ ੪/੧
ਗਿਆਨ-ਹੀਣ ੧੪੧੨/੬
ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ ੯੦੫/੨੭
ਗਿਆਨ-ਰਤਨੁ ੧੦੩੯/੧
ਗਿਆਨ-ਰਾਉਤੁ ੫੯/੧੬
ਗਿਆਨਾ ੧੦੧੩/੯
ਗਿਆਨਿ ੭/੧੪
ਗਿਆਨੀ ੯/੧੭
ਗਿਆਨੁ ੩/੨
ਗਿਆਨੁਡੋਰੀ ੯੩੫/੨੨
ਗਿਆਨੁਧਿਆਨ ੮੩੧/੧੭
ਗਿਆਨੁਧਿਆਨੁ ੯੩੦/੨੨
ਗਿਆਨੇ ੭੬੪/੪
ਗਿਆਨੈ ੧੧੧੨/੧੯
ਗਿਆਨੌ ੫੦੫/੨੦
ਗਿਰਹਾ ੫/੮
ਗਿਰਹੀ ੧੪੦/੧੧
ਗਿਰਫਤਹ ੭੨੧/੬
ਗਿਰੰਇ ੧੪੬/੨੬
ਗਿਰਾਸ ੨੦/੨੬
ਗਿਰਾਸੁ ੧੨੯੯/੧੮
ਗਿਰਾਹ ੧੪੪/੧੯
ਗਿਲਾਹ ੧੪੪/੬
ਗਿਰੈ ੧੧੮੭/੧੦
ਗਿਰੰਤਿ ੯੩੪/੫
ਗਿੜਵੜੀ ੧੪੧੦/੫
ਗਿੜਿ ੪੬੪/੨੬
ਗੀਅ ੧੨੯੬/੨
ਗੀਤ ੪/੧੨
ਗੀਤੁ ੫੮੧/੫
ਗੀਤੇ ੪੧੪/੨੧
ਗੁਸਾਈ ੯੯੨/੧੮

ਗੁਸਾਈਂ	੧੨੩੨/੧੯
ਗੁੰਗੇ	੫੫੬/੧੪
ਗੁਜਾਰਹਿ	੨੪/੧੬
ਗੁਣ	੧/੩
ਗੁਣਹ	੨੨੨/੩
ਗੁਣਹਿ	੪੭੦/੧੨
ਗੁਣਹੀਣੀ	੫੬/੨
ਗੁਣਕਾਰੀ	੬੯੦/੨
ਗੁਣਗਹੀਰੁ	੧੧੯੦/੧੯
ਗੁਣਤਾਸਿ	੭੬੨/੨੫
ਗੁਣਤਾਸੁ	੧੭/੬
ਗੁਣਦਾਤਾ	੯੦੮/੪
ਗੁਣਦਾਤੈ	੬੩੬/੨੭
ਗੁਣਵੰਤਿਆ	੨/੨੪
ਗੁਣਵੰਤੀ	੧੭/੧੪
ਗੁਣਾ	੩/੫
ਗੁਣਿ	੩੫੪/੧
ਗੁਣੀ	੨੧/੧੨
ਗੁਣੈ	੧੭/੨੮
ਗੁਣੀਆ	੯੩੬/੧੧
ਗੁਣੀਗਹੀਰਾ	੯/੧੫
ਗੁਣੀਗਹੀਰੁ	੪੧੨/੨੮
ਗੁਣੀਨਿਧਾਨੁ	੨/੧੨
ਗੁਣੁ	੨/੨੩
ਗੁਦਰਾਨੁ	੩੫੫/੨੩
ਗੁਦਰੁ	੪੭੩/੨੪
ਗੁੰਦਾਈਐ	੫੫੮/੪
ਗੁਦਾਰੇ	੧੦੩੭/੮
ਗੁਨ	੪੧੬/੬
ਗੁਨਹ	੧੦੧੨/੭
ਗੁਨਹਗਾਰੁ	੪੬੯/੨੬
ਗੁਨਤਾ	੪੨੦/੫
ਗੁਪਸਿ	੭੯੧/੧੩
ਗੁਪਤ	੩੫੯/੨
ਗੁਪਤੁ	੧੦੩੬/੧੧
ਗੁਪਤਾ	੯੩੯/੧੪
ਗੁ ਤੀ	੯੪੪/੧
ਗੁਪਤੁ	੬/੯
ਗੁਪਤੇ ਗੁਪਤੇ	੧੦੨੬/੨੪
ਗੁਪਤੋ	੫੯੭/੨੭
ਗੁਪਾਲਾ	੪੧੬/੭
ਗੁਫਤਮ	੭੨੧/੪
ਗੁਫਾ	੧੩੯/੧੫
ਗੁਫੈ	੧੪/੧੪
ਗੁਬਾਰ	੧੧੯੦/੫
ਗੁਬਾਰਿ	੪੮੯/੧੨
ਗੁਬਾਰੁ	੧੯/੫
ਗੁਬਾਰੈ	੧੦੨੬/੨੧
ਗੁਬਾਰੈਵਾ	੫੮੧/੧੪
ਗੁਮਾਨੁ	੨੧/੧੨
ਗੁਰ	੨/੧੯
ਗੁਰਸਬਦ	੨੨੫/੨੦
ਗੁਰਸਬਦਿ	੨੨੫/੨੦
ਗੁਰਸਬਦੀ	੫੪/੫
ਗੁਰਸਬਦੁ	੨੨੭/੫
ਗੁਰਸਬਦੈ	੨੨੮/੧੧
ਗੁਰਸਬਦੇ	੧੦੧੪/੧੩
ਗੁਰਸਰ	੧੦੪੩/੯
ਗੁਰਸਰਣਾ	੮੭੯/੨੫
ਗੁਰਸਰਣਿ	੫੦੪/੨੨
ਗੁਰਸਾਖੀ	੧੩/੮
ਗੁਰਸਿਖ	੧੧੭੦/੧੫
ਗੁਰਸੇਵ	੧੧੭੦/੧੬
ਗੁਰਸੇਵਾ	੮੩੨/੧੪
ਗੁਰਸੰਗਤਿ	੩੫੩/੧੫
ਗੁਰਸੰਤਸਭਾ	੧੧੭੦/੧੦
ਗੁਰਹਰਿ	੩੫੬/੧੮
ਗੁਰਹਾਈ	੯/੧੭
ਗੁਲਕਰਣੀ	੭੯੬/੧੬
ਗੁਰਕਿਰਪਾ	੪੬੯/੧੨

ਗੁਰਗਮ ੧੦੨੧/੧੩
ਗੁਰਗਿਆਨ ੯੦੫/੧੬
ਗੁਰਗਿਆਨਅੰਜਨੁ ੧੧੧੩/੬
ਗੁਰਿਗਿਆਨੁ ੬੮੮/੧੪
ਗੁਰਗੋਪਾਲਾ ੯੩੦/੨੪
ਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ੯੩੪/੨੬
ਗੁਰਚਰਣੀ ੨੨੭/੨੭
ਗੁਰਚਰਨ ੧੧੬੯/੨੧
ਗੁਰਚਰਨੀ ੫੯੯/੧੬
ਗੁਰਥਾਨੈ ੧੧੧੨/੧੯
ਗੁਰਦਾਤੇ ੯੩੫/੧੨
ਗੁਰਦੇਵ ੫੦੪/੮
ਗੁਰਦੁਆਰਿ ੧੯/੯
ਗੁਰਦੁਆਰੈ ੧੦੧੫/੨੪
ਗੁਰਦੁਆਰੈ ੯੩੮/੨੫
ਗੁਰਨਿੰਦਾ ੨੧/੧੬
ਗੁਰਪਉੜੀ ੧੨੭੯/੮
ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ੨੨੩/੨੦
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ੧/੨
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ੭੩/੨
ਗੁਰਪਰਮੇਸਰ ੧੦੨੮/੧੩
ਗੁਰਬਚਨ ੧੦੧੪/੧੮
ਗੁਰਬਚਨੀ ੧੮/੪
ਗੁਰਬਾਣੀ ੪੨੧/੪
ਗੁਰਬਿਨੁ ੪੬੭/੨੫
ਗੁਰਬੀਚਾਰਿ ੯੩੭/੨੪
ਗੁਰਭਗਤਿ ੮੩੨/੧੧
ਗੁਰਭਾਈ ੮੭੯/੬
ਗੁਰਮਤਿ ੧੯/੧੮
ਗੁਰਮਤੀ ੫੫/੨੩
ਗੁਰਵਾਕਿ ੫੫/੨
ਗੁਰਵਾਕੁ ੬੮੭/੨੬
ਗੁਰਵੀਚਾਰਾ ੧੦੨੬/੨੬
ਗੁਰਮੁਖਿ ੨/੧੩
ਗੁਰਾ ੨/੧੫
ਗੁਰਿ ੧੯/੧੫

ਗੁਰੁ ੨/੧੪
ਗੁਰੁਸਾਗਰੁ ੯੩੩/੧੦
ਗੁਰੁਸਾਗਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ੧੦੧੧-੧੦੧੨/੨੮-੧
ਗੁਰੁਗਿਆਨੇ ੧੦੧੨/੨੨
ਗੁਰੁਦਾਤਾ ੬੩੫/੪
ਗੁਰੁਪਰਮੇਸਰੁ ੮੭੮/੭
ਗੁਰੁਪੂਰਾ ੭੫੧/੨੫
ਗੁਰੂ ੧੭/੨੦
ਗੁਰੂਦੁਆਰੈ ੩੫੧/੨੨
ਗੁਰੂਾ ੧੨੮੬/੧੫
ਗੁਲਾਲੁ ੧੮/੧੬
ਗੁਲਾਲਾ ੨੨੫/੧੨
ਗੁੜ ੧੫/੨੮
ਗੂੜ ੧੪੨/੧੮
ਗੂੜਾ ੪੬੬/੨
ਗੂੜ੍ਹਾ ੫੮/੨੨
ਗੜੁ ੧੦੧੨/੨੭
ਗੇੜਾ ੭/੧੦
ਗੇਡਾ ੧੨੮੯/੨੪
ਗੈਣਾਰਾ ੧੦੩੩/੨੬
ਗੈਣਾਰਿ ੮੪੦/੨੨
ਗੈਣਾਰੇ ੫੮੦/੨੨
ਗੈਣਾਰੈ ੧੦੩੭/੨੩
ਗੈਣਿ ੧੨੮੬/੧੬
ਗੈਬਾਨਾ ੧੪੨/੯
ਗੈਰਤਿ ੪੭੪/੨੫
ਗੈਵਰ ੬੨/੧੪
ਗੋਆਲਾ ੧੦੩੫/੨੪
ਗੋਇ ੭੩/੪
ਗੋਇਲੜਾ ੧੦੨੩/੨
ਗੋਇਲਿ ੧੫੩/੧
ਗੋਇਲੀ ੨੨੮/੧੬
ਗੋਈ ੨੨੭/੧੨
ਗੋਈਆ ੧੨੮੭/੮
ਗੋਸ ੭੨੧/੪
ਗੋਸਟਿ ੯੪੧੭/੨੯

ਗੋਸਾਈ	੪੧੭/੨੦
ਗੋਸਾਈ	੧੨੭੩/੨੪
ਗੋਹੇ	੪੭੨/੨੦
ਗੋਤੁ	੧੧੭੧/੬
ਗੋਤ੍ਰੁ	੧੩੪੩/੨੭
ਗੋਤੇ	੧੪੪/੨੮
ਗੋਪਾਲ	੪੬੫/੭
ਗੋਪਾਲਾ	੪੩੭/੫
ਗੋਪੀ	੬/੧
ਗੋਪੀਆ	੪੬੫/੭
ਗੋਪੀਚੰਦੁ	੯੫੨/੨੫
ਗੋਬਰਿ	੪੭੧/੨੨
ਗੋਬਿੰਦ	੩੫੨/੫
ਗੋਬਿੰਦਾ	੧੩੩੧/੮
ਗੋਬਿਦੁ	੪੩੨/੨੪
ਗੋਬਿੰਦੁ	੧੧੬੮/੫
ਗੋਰ	੨੪/੧੬
ਗੋਰਖ	੯੩੯/੨
ਗੋਰਖੁ	੨/੧੪
ਗੋਰੀ	੧੪੩/੧੫
ਗੋਰੀਏ	੨੩/੧੪
ਗੋਲਾ	੯੯੧/੧
ਗੋਲੇ	੧੦੧੧/੧
ਗੋਵਰਧਨ	੧੦੪੧/੯
ਗੋਵਿੰਦ	੬/੧
ਗੋਵਿੰਦੁ	੬੮੮/੧੩
ਗੰਗ	੩੫੮/੧੪
ਗੰਗਾ	੫੬੭/੧੯
ਗੰਗਾਤਾ	੧੫੫/੨੭
ਗੰਠੜੀ	੨੩/੧੩
ਗੰਠੜੀਐ	੭੨੯/੧੪
ਗੰਠਿ	੯੩੩/੧੪
ਗੰਢਣੁ	੨੦/੧੮
ਗੰਢਿ	੧੪੩/੧੮
ਗੰਢੀ	੪੭੧/੩
ਗੰਢੀਐ	੨੦/੧੮
ਗੰਢੁ	੧੪੩/੧੪
ਗੰਢਿ	੯੫੫/੨੭
ਗੰਧ	੧੩/੬
ਗੰਧਣ	੫੯੬/੯
ਗੰਧਰਬ	੬੪/੧੦
ਗੰਧੀ	੧੪੧੧/੭
ਗੰਧੁ	੧੨੮੮/੨੦
ਗੰਠਾ	੧੨੯੦/੧੨
ਗੰਭੀਰ	੧੨੩੩/੪
ਗੰਭੀਰਾ	੯/੧੫
ਗੰਭੀਰੀ	੧੪੧੦/੪
ਗੰਭੀਰੁ	੯੦੫/੨੩
ਗ੍ਰਸਿ	੧੦੨੮/੧੧
ਗ੍ਰਜੋਨੀ	੧੦੩੦/੧੯
ਗ੍ਰਾਸਾ	੧੦੩੮/੨੪
ਗ੍ਰਾਸਿ	੪੧੫/੨੨
ਗ੍ਰਾਸੈ	੯੪੫/੪
ਗ੍ਰਿਹ	੧੦੧੨/੨੩
ਗ੍ਰਿਹਮੰਦਰੁ	੯੦੭/੧
ਗ੍ਰਿਹਿ	੨੨੩/੨੪
ਗ੍ਰਿਹੁ	੬੦/੨੬

॥ ਘ ॥

ਘਸਿ	੧੬/੭
ਘਸੈ	੪੩੨/੨੫
ਘਟ	੭੫/੨੪
ਘਟ ਅਉਘਟ	੧੨੩੯/੨੭
ਘਟ ਘਟ	੧੦੩੨/੯
ਘਟਾਈ	੧੩੩੦/੧੯
ਘਟਿ	੬/੨੭
ਘਟਿਘਟਿ	੨੦/੭
ਘਟੀ	੧੪੧੨/੧
ਘਟੁ	੫੯/੧੯
ਘਟੁ ਘਟੁ	੧੧੧੧/੯
ਘਟਘਟਿ	੨੫/੫
ਘਟੈ	੭੫/੨੮
ਘਣ	੧੧੦੮/੧੮
ਘਣਾ	੧੯/੭
ਘਣਾ	੭੮੯/੨੪

ਘਣੀ ੬੧/੧
ਘਣੇ ੯੩੭/੧੮
ਘਣੇਰਿਆ ੧੪੩/੪
ਘਣੇਰੀ ੫੯/੧੩
ਘਣੇਰੀਆ ੨੪੩/੩
ਘਣੇਰੇ ੪੩੭/੧
ਘਣੇ ੨੧/੧੭
ਘਣੈ ੧੩੩੧/੨੭
ਘਤਿ ੪੬੪/੧੫
ਘਤਿਆ ੧੨੮੦/੧੭
ਘਤੁ ੪੭੧/੪
ਘਤੇ ੪੭੧/੧੬
ਘਨ ੮੩੨/੮
ਘਨਹਰ ੧੨੭੩/੧੬
ਘਨਹਰੁ ੧੧੯੭/੧੬
ਘਨਘੋਰ ੧੨੫੬/੧੩
ਘਨਾ ੧੫੫/੧੭
ਘਨੇਰਾ ੭੫/੧੯
ਘਨੇਰੀ ੧੧੧੧/੨੩
ਘਨੇਰੇ ੯੦੬/੨੨
ਘਨੇਰੋ ੧੦੯੦/੨੦
ਘਬੁ ੭੫੨/੧[illegible]
ਘਰ ੧੨/੨੬
ਘਰਦਰ ੯੩੨/੧੪
ਘਰਬਾਰ ੧੪੧/੨੬
ਘਰਬਾਰਾ ੧੦੦੯/੧੨
ਘਰਬਾਰਿ ੫੬/੨੨
ਘਰਬਾਰੁ ੧੫੫/੧੫
ਘਰਬਾਰੋ ੫੮੧/੧੮
ਘਰਵਾਸੁ ੧੩੭/੨੯
ਘਰਾਹੁ ੧੮/੬
ਘਰਿ ੨/੧੩
ਘਰਿਘਰਿ ੯੦੩/੧੨
ਘਰਿਦਰਿ ੯੦੫/੨੫
ਘਰੀ ੪੧੮/੬
ਘਰੁ ੬/੬
ਘਰੁਬਾਰੁ ੯੦੬/੯
ਘਰੇ ੪੧੪/੨੩
ਘਰੈ ੯੩੨/੧੮
ਘਲੇ ੭੨੯/੨੪
ਘਲੈ ੧੪੧੨/੮
ਘੜਾਈਐ ੧੪੬/੧੦
ਘੜਾਏ ੯੪੧/੭
ਘੜਿ ੪੩੨/੨੪
ਘੜਿਘੜਿ ੯੩੫/੨੦
ਘੜੀ ੫੮/੩
ਘੜੀਅਹਿ ੭/੨੨
ਘੜੀਆ ੧੨/੨੬
ਘੜੀਐ ੭/੨੮
ਘੜੀਚਸੇ ੧੧੧੦/੨੨
ਘਾਊ ੨੫/੨੩
ਘਾਇ ੬੬੨/੧੮
ਘਾਏ ੧੩੪੪/੭
ਘਾਸੁ ੧੪੩/੧੨
ਘਾਹ ੧੪੪/੧੫
ਘਾਹੁ ੧੪੪/੧੫
ਘਾਟ ੩੪੯/੨੫
ਘਾਟਸਿ ੧੦੩੬/੨੬
ਘਾਟਿ ੯/੨੬
ਘਾਟੇਘਾਟ ੯੪੨/੧੪
ਘਾਟੈ ੧੭/੨੩
ਘਾਣੀਐ ੧੨੮੮/੨
ਘਾਮ ੧੧੦੯/੧
ਘਾਲ ੪੩੨/੨੫
ਘਾਲਣਾ ੪੬੯/੨੬
ਘਾਲਿ ੧੨੪੫/੨੦
ਘਾਲਿਓ ੬੮੯/੧੩
ਘਾਲਿਆ ੧੨੮੪/੧੫
ਘਾਲੀਐ ੪੨੦/੬
ਘਾਲੇ ੧੩੯/੨੨
ਘਾਲੈ ੪੩੨/੨੫
ਘਾੜਤ ੧੩੮/੧੭
ਘਾੜਤਿ ੭/੨੨
ਘਿਉ ੧੪੨/੧੮

ਘਿਅ ੭੨੧/੧੭
ਘਿਇ ੧੫੦/੯
ਘਿਣਾ ੭੬੨/੧੧
ਘਿਰਤੁ ੪੭੩/੮
ਘੀਉ ੧੪੧/੨੮
ਘੀਜਈ ੧੨੮੫/੨੩
ਘੁੰਘਰੂ ੩੫੬/੨੧
ਘੁਟਿਘੁਟਿ ੭੨੯/੬
ਘੁਥੀਆ ੭੨/੬
ਘੁਮਣਵਾਣੀ ੯੯੯/੨੦
ਘੁਮਾਇਆ ੭੨/੧੮
ਘੁਮਾਈ ੧੦੧੪/੨੩
ਘੁਰੇ ੧੨੮੬/੧੮
ਘੁਲਿਮਿਲਿ ੧੨੮੮/੧੮
ਘੂਘੂ ੯੩੧/੧੦
ਘੂਪ ੧੪੧੧/੧੮
ਘੁਮਣਘੇਰਿ ੧੧੮੭/੧੨
ਘੁਮਣ-ਘੇਰਿ ੧੦੧੨/੨੪
ਘੋਇਮ ੭੨੯/੨
ਘੋਰ ੪/੫
ਘੋਰਾ ੮੭੯/੧੧
ਘੋਰੁ ੫੮੦/੧੨
ਘੋਲਿ ੧੦੧੪/੨੨
ਘੋਲੀ ੧੦੧੨/੨੭
ਘੋੜੀ ੧੨੮੭/੨੫
ਘੋੜੇ ੧੫/੧੯
ਘ੍ਰਿਤ ੮੭੭/੧੯
ਙਿਆਨੁ ੯੩੦/੧੦
ਙਿਆਨੁ ੪੩੨/੧੮
ਙੜਿ ੪੩੨/੧੮

। ਚ ।

ਚਉਕੜਿ ੪੭੧/੬
ਚਉਕਾ ੪੭੨/੩
ਚਉਕੇ ੪੧੭/੧੪
ਚਉਕਿ ੪੭੧/੬
ਚਉਣੇ ੧੪੩/੧੨
ਚਉਥਾ ੧੧੧੦/੧੫
ਚਉਥਿ ੮੩੯/੧੦
ਚਉਥੀ ੧੪੧/੬
ਚਉਥੈ ੬੮੬/੪
ਚਉਥੇ ੭੫/੧੧
ਚਉਦਸਿ ਚਉਦਹ ੮੪੦/੧੯ ੭੮੯/੨੦
ਚਉਧਰੀ ੬੩/੨੭
ਚਉਪੜਿ ੪੨੨/੧੮
ਚਉਬਾਰਾ ੫੯੬/੧੮
ਚਉਰਾਸੀ ੧੩੪੪/੨੦
ਚਉਰਾਸੀਹ ੪੩੩/੩
ਚਉਰੁ ੧੦੩੩/੨੨
ਚਕਾ ੫੩/੨੫
ਚਸਿਅੜੁ ੧੨੪੧/੧੬
ਚਸਿਆ ੧੨/੨੬
ਚਸੇ ੧੨੮੯/੪
ਚਹੁ ੫੭/੨੨
ਚਹੁਜੁਗਿ ੧੨੯੦/੬
ਚਹੁਦਿਸਿ ੧੨੭੫/੧੮
ਚਕਚੁ ੮੭੮/੧੨
ਚਕੜੀ ੯੦/੧੦
ਚਕੀ ੧੪੨/੨੭
ਚਖੁ ੪੬੫/੧੬
ਚਮੜੁ ੧੦੧੫/੧
ਚਖਿ ੭੯੬/੪
ਚਪੀਐ ੧੪੨/੨੨
ਚਜਾ ੯੯੦/੧੪
ਚਵੈ ੪੩੨/੨੬
ਚਜੁ ੧੯/੪
ਚਟਿ ੧੨੮੮/੧੧
ਚਟੇ ੧੫੦/੧੧
ਚਤੁਆਰੇ ੧੦੨੬/੨੫
ਚਤੁਰਦਸ ੧੦੩੯/੧੩
ਚਤੁਰਾਈ ੨੫/੧

ਬਤੁਰਾਈਐ	੪੩੬/੧੭
ਬਤੁਰੁ	੨੨੧/੧੪
ਬਨਣਾਠੀਆ	੪੯੯/੪
ਬਪਲ	੧੫੨/੫
ਬਮਕਏ	੪੩੯/੧
ਬਮਕਿ	੧੦੪੧/੨੩
ਬਮਕ	੩੫੮/੨੪
ਬਮਕੀ	੩੫੮/੨੫
ਬਰਹਿ	੧੫੦/੮
ਬਰਖਾ	੪੬੫/੧੬
ਬਰਗਾ	੧੪੪/੧੫
ਬਰਣ	੧੩/੯
ਬਰਣਾ	੪੧੩/੧੩
ਬਰਣੀ	੫੭/੨੭
ਬਰਨ	੩੫੬/੧
ਬਰਨਹ	੨੨੪/੮
ਬਰਨਕਾਮਲ	੯੩੨/੨੩
ਬਰਪਟੁ	੯੩੮/੧੮
ਬਰੈ	੪੧੨/੨੪
ਬਰੈੁ	੧੨੭੩/੧੧
ਬਲਉ	੧੧੦੮/੨੬
ਬਲਈ	੪੭੪/੨੭
ਬਲਸੀ	੬੧/੧੭
ਬਲਹਿ	੧੬/੨੦
ਬਲਕੁ	੨੨/੨੭
ਬਲਬਿਤਵਿਤ	੫੦੫/੨੦
ਬਲਣ	੧੪੫/੨੩
ਬਲਣਹਾਰ	੬੪/੧੧
ਬਲਣਹਾਰੁ	੨੧/੨੭
ਬਲਣਵਾਰਾ	੧੦੪੩/੧
ਬਲਣਾ	੧/੮
ਬਲਣਿ	੧੦੨੮/੨੪
ਬਲਣੁ	੧੪੫/੮
ਬਲਣੇ	੬੪/੬
ਬਲਤ	੧੩/੬
ਬਲਤਉ	੩੫੨/੨੪
ਬਲਤਾ	੧੦੩੧/੪

ਬਲਤੀ	੧੧੯੯/੨੫
ਬਲਤੁ	੪੨੭/੧੮
ਬਲਤੇ	੧੦੪੨/੨੧
ਬਲਤੈ	੧੦੨੮/੫
ਬਲਤੌ	੫੯੯/੪
ਬਲਦਾ	੬੧/੧੮
ਬਲਦਿਆ	੭੨੯/੪
ਬਲਦੀ	੪੧੮/੨੩
ਬਲਾ	੬੩/੧੮
ਬਲਾਉ	੧੫/੩
ਬਲਾਇ	੧੦੪੨/੨੫
ਬਲਾਇਆ	੭੫/੧੨
ਬਲਾਇਦਾ	੪੭੨/੬
ਬਲਾਈ	੧੪੭/੩
ਬਲਾਈਆ	੧੫/੫
ਬਲਾਈਐ	੬੧/੨੭
ਬਲਾਏ	੨/੫
ਬਲਾਵਹਿ	੬/੨੮
ਬਲਾਵਣਹਾਰਾ	੬੩੫/੭
ਬਲਾਵੈ	੭/੪
ਬਲਿ	੧੩੨੯/੨੧
ਬਲਿਓ	੧੫/੯
ਜਲਿਆ	੧੬/੧੬
ਬਲੀ	੨੩/੧੩
ਬਲੀਅਹਿ	੯/੨੪
ਬਲੀਐ	੧੫੧/੫
ਬਲੁ	੪੨੧/੨੭
ਬਲੁਲਿਆ	੧੩੮/੧੧
ਬਲੂਹੁ	੬੩੭/੪
ਬਲੂਨ	੧੩੩੨/੪
ਬਲੇ	੫੭/੬
ਬਲੈ	੧/੭
ਬਲੋ	੬੯੯/੧੩
ਬਲੋਹਿ	੭੨੯/੩
ਬਵਗਣ	੫੯੬/੨
ਬਵਗਣਿ	੧੪੧੨/੨੨
ਬਵਰੇ	੧੩/੨

ਬਵਾਈ	੬੮੯/੫	ਬਾਹਹਿ	੧੧੮੭/੨੪
ਬਵਾਈਐ	੧੪੫/੧੨	ਬਾਹਠ	੧੫੬/੨੮
ਬਵਾਵੈ	੯੪੪/੫	ਬਾਹਿਆ	੧੫੬/੨੭
ਬਵੈ	੬੮੯/੨੨	ਬਾਹਿ	੧੧੧੧/੨੧
ਬਵੈ	੧੦੧੦/੨੪	ਬਾਕਰ	੫੭/੬
ਬੜਉ	੧੭/੧੯	ਬਾਕਰਾਂ	੭੨੧/੧੧
ਬੜਹਿ	੧੫੦/੧੭	ਬਾਕਰੀ	੧੮/੭
ਬੜਣਾ	੧੬/੨੭	ਬਾਕਰੀਆ	੭੨੯/੯
ਬੜਤ	੮੭੬/੮	ਬਾਕਰੁ	੪੭੪/੨੩
ਬੜਾ	੫੭/੪	ਬਾਖਹਿ	੫੯੮/੧੭
ਬੜਾਂ	੧੨੫੭/੧੦	ਬਾਖਿ	੫੯੬/੨੭
ਬੜਾਉ	੧੮/੧੭	ਬਾਖਿਆ	੧੫੫/੯
ਬੜਾਊ	੯੯੦/੧	ਬਾਖੀ	੧੦੩੯/੧੪
ਬੜਾਇ	੯੦੩/੧੫	ਬਾਖੇ	੩੫੨/੨੩
ਬੜਾਇਆ	੩੬੦/੧੮	ਬਾਖੈ	੩੫੨/੨੪
ਬੜਾਈ	੧੪੭/੪	ਬਾਟੜਿਆ	੯੩੮/੩
ਬੜਾਈਆ	੪੭੧/੬	ਬਾਂਝੂ	੨੨੫/੫
ਬੜਾਈਐ	੪੬੮/੨੬	ਬਾਝਰ	੯੯੦/੧੬
ਬੜਾਏ	੯੯੩/੭	ਬਾਝਿਕ	੬੦/੫
ਬੜਾਵਉ	੨੨੫/੯	ਬਾਂਝਿਕੁ	੫੦੪/੧੦
ਬੜਾਵਹੁ	੯੦੩/੫	ਬਾਠਣਾ	੭੬੫/੨੦
ਬੜਾਵੈ	੪੧੧/੨੦	ਬਾਠਣਿ	੧੩/੭
ਬੜਿ	੫੭/੪	ਬਾਠਣੁ	੧੩/੭
ਬੜਿਆ	੧੪੫/੧੫	ਬਾਪੇ	੪੧੫/੧੧
ਬੜਿਐ	੧੬/੨੭	ਬਾਂਪਿ	੯੩੩/੭
ਬੜੀਂ	੧੨੮੬/੧੬	ਬਾਬ	੪੭੦/੧੨
ਬੜੀਅਸੁ	੭੮੯/੧੪	ਬਾਰ	੨/੧
ਬੜੀਐ	੭/੧੧	ਬਾਰਾ	੯/੨੧
ਬੜੇ	੪੭੫/੮	ਬਾਰਿ	੧੫/੨੬
ਬੜੈ	੬੦/੨੭	ਬਾਰੁ	੫੮/੨੩
ਬੜੰਦੀਆ	੭੬੨/੯	ਬਾਰ	੨/੨੦
ਬੜ੍ਹ	੧੦੩੨/੧੨	ਬਾਰੇਕੁੰਡਾ	੮੭੬/੯
ਬੜ੍ਹਣਾ	੭੨੧/੧੬	ਬਾਰੋ	੫੮੦/੧੮
ਬੜ੍ਹਾਵਹਿ	੧੨੮੪/੨੮	ਬਾਠ	੨੨੭/੨੨
ਬਾਉ	੪/੨੪	ਬਾਲਉ	੬੩੫/੩
ਬਾਇ	੪੧੭/੧੨	ਬਾਲਸੀ	੯੩੬/੬
ਬਾਹਉ	੧੧੮੭/੧੫	ਬਾਲਹ	੬੩੫/੫

ਬਾਲਹਿ ੨੨੭/੧੮
ਬਾਲਣਹਾਰ ੧੨੭੫/੮
ਬਾਲਣਹਾਰੇ ੩੫੯/੭
ਬਾਠਠਹਾਰੀ ੧੦੦੯/੨
ਬਾਲਿਆ ੪੬੩/੨੫
ਬਾਲੀ ੭੬੩/੧੭
ਬਾਲੀਸੀ ੧੩੮/੫
ਬਾਲੇ ੯੦੭/੨
ਬਾਲੈ ੨੨੨/੮
ਬਾਲ਼ ੧੩੨੯/੧੨
ਬਾੜਸਿ ੯੦੫/੧੦
ਬਾੜਣਵੰਝਹੇ ੪੩੨/੨੪
ਬਾੜਿ ੪੬੫/੧੭
ਬਾੜੀ ੯੫੧/੨੨
ਬਿਹਠ ੧੨੭੪/੭
ਬਿਹਠਾ ੧੨੮੯/੫
ਬਿਹਠੁ ੯੪੪/੨੧
ਬਿਕਰਿ ੧੨੮੭/੨੧
ਬਿਕੜੇ ੨੪/੪
ਬਿੰਜੁ ੧੪੧੧/੭
ਬਿਟਵੀਆਹ ੮੫/੩
ਬਿਟੇ ੭੫੧/੭
ਬਿਤ ੨੨੨/੧੨
ਬਿੰਤ ੩੫੪/੧੬
ਬਿੰਤਤ ੯੩੨/੨੪
ਬਿਤਵੀਆਹਾ ੭੨੯/੪
ਬਿੰਤਾ ੨੦/੨੫
ਬਿਤਿ ੬/੧੮
ਬਿਤੁ ੬/੯
ਬਿਤ ੬੨/੨੩
ਬਿਤੇ ੨੨੨/੪
ਬਿੰਤੈ ੫੦੫/੧੯
ਬਿਥਿਆ ੧੪੨/੨੭
ਬਿੰਦਾ ੧੫੫/੨
ਬਿੰਦਿਆ ੪੭੧/੨੦
ਬਿਠੀ ੭੨੧/੯,
ਬਿਰਾਣਾ ੧੧੧੨/੨੧
ਬਿਰੀ ੪੩੯/੧੬
ਬਿਰੁ ੯੩੨/੨੪
ਬਿਲਕਣਾ ੭੨੯/੧
ਬਿਲਸਿਲਿ ੧੨੯੧/੮
ਬਿਛਾਈ ੪੧੮/੩
ਬਿਛੀ ੧੨੮੬/੧੫
ਬੀਜ ੪੭੨/੧੭
ਬੀਜ ੧੨੯੧/੧੦
ਬੀਜੀ ੪੩੩/੨੨
ਬੀਜੁ ੧੨੯੧/੧੦
ਬੀਤ ੯੩੨/੨੩
ਬੀਤਾ ੧੧੮੯/੧੪
ਬੀਤਿ ੫੪/੧੨
ਬੀਤੁ ੧੪੦/੧੫
ਬੀਠ ੧੧੭੦/੬
ਬੀਠਣੀ ੯੩੮/੨
ਬੀਠਸਿ ੬੮੬/੩
ਬੀਠਹਿ ੪੧੯/੪
ਬੀਠਹੁ ੧੦੨੮/੨੪
ਬੀਠਾ ੧੦੨੮/੧੮
ਬੀਠਿ ੩੫੪/੫
ਬੀਠਿਆ ੨੨੧/੧੮
ਬੀਠੀ ੨੨੭/੨੫
ਬੀਠੀਐ ੫੮/੧੬
ਬੀਠੇ ੧੫੬/੧੬
ਬੀਠੈ ੨੦/੨੨
ਬੀਠ੍ਹਹੀ ੪੧੯/੨
ਬੀਠ੍ਹਿ ੪੧੫/੨੪
ਬੀਠ੍ਹੈ ੯੩੫/੨੫
ਬੀਰ ੯੩੩/੨੦
ਬੀਰਾ ੯/੧੫
ਬੀਰੀ ੪੧੮/੪
ਬੀਰਿ ੧੦੧੨/੫

ਭੁ	੭੨੧/੧੦
ਭੁਆਈਐ	੩੬੦/੯
ਭੁਲਈ	੧੯/੫
ਭੁਲਾਇਆ	੭੨/੧੧
ਭੁਲਾਇਸੀ	੬੮੮/੧੮
ਭੁਲਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੯
ਭੁਲਾਈ	੫੦੫/੧੦
ਭੁਲਾਈਐ	੧੪੫/੯
ਭੁਲਾਏ	੨੨੩/੧੯
ਭੁਲਾਵਹੇ	੫੬੭/੭
ਭੁਲਾਵੈ	੧੪੧/੧੭
ਭੁਲਿ	੧੨੮੭/੨
ਭੁਖ	੧੨੪੧/੧੬
ਭੁਖ ਭੁਖ	੬੬੦/੧੨
ਭੁਗਾਹਿ	੬੮੫/੧੮
ਭੁਗਦੂ	੧੨੮੬/੧੫
ਭੁਗਦੇ	੬੦/੧੬
ਭੁਗਾਇਦਾ	੧੦੩੩/੨੫
ਭੁਗੈ	੩੬੦/੨੪
ਭੁਣਿ	੫੫/੧੭
ਭੁਣਿ ਭੁਣਿ	੧੪੩/੧੨
ਭੁਣੀਅਹਿ	੭੯੧/੧੪
ਭੁਪ	੧/੫
ਭੁਪੇ	੧/੫
ਭੁਠੀ	੪੭੨/੫
ਭੁਠੀਆ	੧੨੪੦/੭
ਭੁਠੰਤੁ	੭੫੧/੨੨
ਭੁਠ੍ਹੈ.	੪੭੫/੭
ਭੂ	੭੨੧/੮
ਭੂਸਏ	੧੧੧੦/੪
ਭੂਹਝਾ	੧੫/੧੪
ਭੂਹਝੀ	੯੧/੩
ਭੂਹਾ	੧੨੮੬/੮
ਭੂਲ	੧੩੩੦/੨੩
ਭੂਲਈ	੨੨੯/੧
ਭੂਲਸਿ	੯੦੩/੨੩
ਭੂਲਾ	੩੫੮/੧੧
ਭੂਲੀ	੨੨੭/੨੭
ਭੂਲ	੪੩੭/੨੭
ਭੂਲਿ	੯/੨੭
ਭੂਲਿਗੀ	੭੨੫/੪
ਭੂਗਾਹਿ	੩੫੨/੯
ਭੂਠਝੀ	੧੦੯੧/੧੪
ਭੂਰੇ	੩੫੨/੧
ਭੂਝਾ	੫੫੭/੨੦
ਭੂਝੀਆ	੫੫੮/੧
ਭੇਤਈ	੪੨੧/੧੨
ਭੇਤਸਿ	੧੫੫/੨੭
ਭੇਤਹਿ	੪੩੪/੩
ਭੇਤਹੀ	੭੫/੭
ਭੇਤਹੁ	੭੬/੪
ਭੇਤਠੀ	੪੬੩/੩
ਭੇਤਠੁ	੯੩੨/੨੪
ਭੇਤਵਿਆ	੪੩੪/੪
ਭੇਤਾ	੯੫੫/੭
ਭੈਤਿ	੭੫/੪
ਭੈਤਿਓ	੨੨/੨੦
ਭੈਤਿਆ	੪੩੯/੧੪
ਭੇਤੀਐ	੪੧੭/੧੧
ਭੇਤੂ	੭੫/੧੩
ਭੇਰ	੭੬੪/੧
ਭੈਤ	੭੫/੮
ਭੈਰਿ	੧੧੮੭/੧੩
ਭੇਰੀ	੫੪/੭
ਭੇਠਾ	੩੪੯/੨੮
ਭੇਠੇ	੭/੨
ਭੋਆ	੧੯/੬
ਭੇਖੀ	੩੫੪/੨੬
ਭੇਗ	੯੩੪/੧੦
ਭੇਗਣੀ	੧੦੧੧/੯
ਭੈਗਿ	੫੫/੧੭
ਭੇਜ	੩੫੬/੨੪
ਭੇਜੁ	੧੦੪੦/੧੧
ਭੇਟ	੭੬/੧੧

ਚੋਟਾ	੩/੧੧
ਚੋਟੀ	੧੨੮੭/੧੭
ਚੋਟਿ	੧੪੧੧/੧੪
ਚੋਰ	੪/੫
ਚੋਰ ਚੋਰ	੧੧੭੦/੧੭
ਚੋਰਾ	੪੬੬/੩
ਚੋਰਿ	੧੪੬/੯
ਚੋਰੀ	੧੫੫/੩
ਚੋਰੀਆ	੪੭੧/੮
ਚੋਰੁ	੨੪/੨੬
ਚੋਲੜਾ	੨੩/੧੫
ਚੋਲਾ	੨੩/੧੦
ਚੋਲੀ	੧੦੨੨/੧੬
ਚੋਲੇ	੭੨੨/੨
ਚੋਲਿ	੧੧੦੭/੮
ਚੰਗਾ	੨/੨੧
ਚੰਗਿਆਈ	੪੧੭/੨੬
ਚੰਗਿਆਈਆ	੭੯/੧੮
ਚੰਗੀ	੧੪੯/੭
ਚੰਗੀਆ	੮੫/੨
ਚੰਗੇ	੪੬੯/੯
ਚੰਗੇਰਾ	੧੨੯੦/੩
ਚੰਗੇਰਿਆ	੧੪੩/੫
ਚੰਗਿ	੧੪੫/੬
ਚੰਚਲ	੧੫੨/੫
ਚੰਚਲੁ	੨੨੨/੧੩
ਚੰਡਾਰ	੧੨੫੬/੧
ਚੰਡਾਲ	੨੪/੨੩
ਚੰਡਾਲਾ	੮੩੨/੧੨
ਚੰਡਾਲਿ	੯੧/੩
ਚੰਡਾਲੁ	੧੫/੧੬
ਚੰਦ	੭/੨੩
ਚੰਦਨ	੨੨੬/੯
ਚੰਦਨਵਾਸੁ	੧੨੫੬/੨੩
ਚੰਦਨਿ	੧੪/੪
ਚੰਦਨੁ	੧੯/੬

ਚੰਦਾ ਦਿਤੂ	੧੦੪੧/੨੩
ਚੰਦੁ	੧੩/੧
ਚੰਦੂ	੧੩/੧
ਚੰਦੇ	੭੬੫/੨੦
ਚੰਦੋਆ	੧੨੭੯/੧੦
ਚੰਨਣੁ	੧੨੪੦/੨੭
ਚੰਮਿ	੧੨੮੪/੧੭
ਚੰਮੁ	੧੨੮੯/੧੮
ਚੰਦ੍ਰਮਾ	੧੪੫/੧੫
ਚੰਦ੍ਰਾਵਲਿ	੪੭੦/੮

। ਛ ।

ਛਛੈ	੪੩੩/੧
ਛਜ	੧੨੮੬/੯
ਛਜੇ	੧੦੩੩/੧੪
ਛਡੇ	੯੮੯/੧੭
ਛਡਾਏ	੬੨/੨੮
ਛਡਾਵਣਹਾਰੇ	੫੮੧/੧੪
ਛਡਿ	੧੪੯/੬
ਛਡਿਐ	੪੬੮/੨੧
ਛਤੀਹ	੧੬/੧੯
ਛਤ੍ਰ	੯੮੯/੬
ਛਤ੍ਰੁ	੨੨੫/੧੮
ਛਪਣੀ	੬੮੫/੧੯
ਛਪਾਇਆ	੧੨੭੯/੧੮
ਛਪਾਵੈ	੧੫੬/੧੯
ਛਪਿ	੭੨੨/੨੩
ਛਪਿਆ	੩੫੧/੧
ਛਪੈ	੩੫੧/੧
ਛਬਿ	੩੫੫/੯
ਛਿਮਛਰੀ	੩੫੮/੧੬
ਛਲਾਈ	੨੫/੨੩
ਛਲੀ	੪੭੦/੮
ਛਲਿਐ	੧੩੪੪/੫
ਛਲੁ	੧੩੪੫/੨੪

ਛਲੈ	੨੫/੨੩
ਛਾਉ	੮੩/੨੦
ਛਾਉ	੧੨੮੮/੯
ਛਾਇਆ	੨੨੮/੨
ਛਾਈ	੧੫੦/੧੧
ਛਾਈ ਮਾਈ	੪੧੭/੨੪
ਛਾਏ	੧੧੦੭/੧੯
ਛਾਜੈ	੧੦੨੮/੬
ਛਾਡੀ	੯੩੩/੧੪
ਛਾਣੀ	੧੦੧੩/੫
ਛਾਦਨ	੧੪੦/੧੦
ਛਾਦਨੁ	੮੭੯/੧੬
ਛਾਪਿ	੧੨੭੫/੯
ਛਾਬਾ	੯੯੨/੨੧
ਛਾਰ	੪੬੫/[illegible]
ਛਾਰਾ	੧੪੧/੧੩
ਛਾਰੁ	੬੨/੨੫
ਛਾਰੋ	੧੫੪/੨੭
ਛਾਲਾ	੪੬੯/੮
ਛਾਵ	੫੯/੧੩
ਛਾਂਵ	੧੨੫੭/੪
ਛਾਵਣੀਏਹਿ	੭੬੨/੧੦
ਛਾਵਾ	੭੯੫/੧੭
ਛਿਅ	੧੨/੨੪
ਛਿਅ-ਚਾਰਿ	੯੪੧/੨੮
ਛਿਜੈ	੧੬/੧੫
ਛਿੰਝ	੧੨੮੦/੬
ਛਿਵੈ	੧੩੭/੨੬
ਛੀਜੈ	੬੬੨/੭
ਛੀਨਿ	੧੦੧੪/੭
ਛੁਹਾਰੇ	੪੧੭/੮
ਛੁਟਸੀ	੧੮/੨੨
ਛੁਟਹਿ	੭੫/੮
ਛੁਟਕਿ	੧੩੪੪/੧੫
ਛੁਟਕਿ	੧੪੫/੩
ਛੁਟਿਆ	੪੬੩/੪
ਛੁਟੀ	੫੮੦/੨੩
ਛੁਟੀਐ	੨੦/੨੨
ਛੁਟੈ	੪੬੩/੩
ਛੁਟੈ	੭/੧੫
ਛੁਰਾ	੨੪/੧੮
ਛੁਰੀ	੪੭੧/੨੫
ਛੂਛੀ	੯੩੨/੨੮
ਛੂਛੈ	੩੬੦/੧੩
ਛੂਟਈ	੬੩੫/੨੭
ਛੂਟਸਿ	੧੦੯/੧੮
ਛੂਟਸੀ	੪੨੦/੨੭
ਛੂਟਹਿ	੬੦/੧
ਛੂਟਹਿਗਾ	੭੫/੨੧
ਛੂਟਹੀ	੪੧੯/੬
ਛੂਟਾ	੮੭੯/੨੪
ਛੂਟੀ	੫੬/੧੧
ਛੂਟੀਐ	੨੨੯/੪
ਛੂਟੈ	੪੧੬/੧੬
ਛੂਟੈ	੬੧/੨੮
ਛੂਆਛਿਤ	੯੩੨/੨੬
ਛੇਦਿ	੩੫੦/੨੮
ਛੇਦਿ	੩੫੦/੨੮
ਛੇਰੀ	੮੩੯/੧੭
ਛੋਹਰਿ	੧੦੨੨/੧੬
ਛੋਹਿ	੧੦੧੩/੬
ਛੋਡਉ	੪੧੬/੪
ਛੋਡਸਿ	੯੯੦/੧੭
ਛੋਡਹਿ	੧੦੨੫/੧੪
ਛੋਡਹੁ	੪੧੮/੧੯
ਛੋਡਿ	੨੧/੧੨
ਛੋਡਿਆਈ	੨੪੩/੬
ਛੋਡਿਆ	੫੯੬/੫
ਛੋਡਿਆ	੫੯੬/੫
ਛੋਡਿਹੁ	੧੦੨੬/੨
ਛੋਤੀ	੫੬/੯
ਛੋਤੀਆ	੧੦੧੧/੧੨
ਛੋਤੀਐ	੪੧੯/੧੩
ਛੋਤੀਨੈ	੪੭੧/੨੪

ਛੋਤੇ ੩੫੧/੬
ਛੋਤੀ ੨੨੭/੬
ਛੋਤਿ ੪੧੩/੧੫
ਛੋਤੂ ੪੨੧/੫
ਛੰਦਾ ੧੦੨੪/੧੨

। ਜ ।

ਜਉ ੪੨੨/੨
ਜਉਲਗੁ ੪੨੨/੨
ਜਇਆ ੯੦੬/੧੬
ਜਸਿ ੨੨੭/੨੮
ਜਸੁ ੨/੨੨
ਜਸੁਦਾ ੭੫/੩
ਜਸੈ ੧੧੧੩/੧੪
ਜਹ ੨੧/੫
ਜਹ ਜਹ ੨੫/੯
ਜਹਰ ੧੨੯੧/੧੦
ਜਹਰੁ ੧੪੧੨/੧੫
ਜਹਾਂ ੪੧੪/੨੮
ਜਹਾਨ ੪੬੪/੧੦
ਜਹਾਨੁ ੪੬੫/੧੪
ਜਹਾਨੈ ੨੫/੧੫
ਜਹੀਰ ੧੨੮੯/੩
ਜਗ ੬੩/੨੩
ਜਗ-ਜੀਵਨ ੪੩੬/੨੮
ਜਗਜੀਵਨੁ ੩੫੧/੨੧
ਜਗਤ ੨੨੩/੨
ਜਗਤਪਿਤਦਾਤਾ ੧੦੩੧/੧੨
ਜਗਤਿ ੧੧੧੩/੨
ਜਗਤੁ ੨੦/੧੦
ਜਗਦੀਸ ੭/੧੦
ਜਗਦੀਸਰੁ ੧੦੪੧/੧੬
ਜਗਦੀਸਿ ੩੫੨/੯
ਜਗਨ ੧੧੨੭/੧੫
ਜਗਨੁ ੨੨੪/੨੦
ਜਗਾਇ ੮੪੩/੧੯
ਜਗਾਇਆ ੧੦੩੯/੨੧
ਜਗਾਇਨ੍ਹਿ ੧੨੮੮/੧੦
ਜਗਾਈਐ ੭੫੨/੧੭
ਜਗਾਏ ੮੪੪/੨
ਜਗਾਵੈ ੧੧੧੦/੪
ਜਗਿ ੨/੨੨
ਜਗਿਜੀਵਨੁ ੫੦[illegible]/੬
ਜਗੁ ੬/੨੪
ਜਗੋਟਾ ੮੭੯/੧੬
ਜਗੰਨਾਥੁ ੧੦੪੧/੧੬
ਜਜਮਾਨੁ ੧੩੨੯/੯
ਜਜਮਾਨਿਆ ੪੬੩/੨੪
ਜਜਿ ੧੨੯੦/੭
ਜਜੈ ੪੩੩/੩
ਜਟਾ ੯੫੧/੨੩
ਜਟਾਮੁਕਟੁ ੧੧੨੭/੨੨
ਜਣੇਦਾ ੯੫੫/੬
ਜਣੇਦੀ ੧੩੯/੨
ਜਤ ੫੯੭/੨੧
ਜਤਕਤ ੧੦੨੩/੧੩
ਜਤ ਜਤ ੧੦੪੦/੨੪
ਜਤਨ ੪੧੯/੫
ਜਤਵਿਹੁ ੯੦੩/੫
ਜਤੀ ੬/੧੨
ਜਤੁ ੮/੧੦
ਜਤੁ ਸਤੁ ੯੦੬/੧੪
ਜਤੈ ੪੭੦/੩
ਜਤੁ ਕਤੁ ੧੧੨੭/੨੪
ਜਦਹੁ ੪੧੭/੫
ਜਨ ੨੧/੨੩
ਜਨਸੰਗਤਿ ੫੦੫/੧੨
ਜਨਕ ੧੩/੨
ਜਨਨੀ ੧੨੫੭/੮
ਜਨਮ ੧੫੬/੫
ਜਨਮਸ ੧੩੫੩/੧੪
ਜਨਮਹਿ ੧੦੨੬/੧੬
ਜਨਮਤ ੭੫੨/੨੬

ਜਨਮਮਰਣ ੯੩੪/੨੭
ਜਨਮਾ ੪੧੫/੧੬
ਜਨਮਿ ੭੫/੨੪
ਜਨਮਿਆ ੧੦੧੪/੧
ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ੩੫੧/੧੨
ਜਨਮੁ ੨੪/੩
ਜਨਮੇ ੩੫੨/੨੨
ਜਨਮੇਜਾ ੯੫੪/੩
ਜਨਮੈ ੧੯/੫
ਜਨਾ ੧੫੫/੧੫
ਜਨੁ ੨੨੫/੨੪
ਜਨੂੰ ੩੫੫/੩
ਜਨੈ ੬੨/੧੯
ਜਨੌ ੯੯੧/੨੮
ਜਪ ੨੭/੭
ਜਪਉ ੭੯੬/੧੩
ਜਪਈ ੧੦੧੩/੭
ਜਪਸਿ ੧੫੬/੧
ਜਪਹਿ ੪੧੬/੧੧
ਜਪਹੁ ੧੯/੧੩
ਜਪਤ ੨੦/੨੭
ਜਪਤਪ ੭੨੯/੧੧
ਜਪਤੁ ੨੨੬/੧੯
ਜਪਤ ੧੦੪੨/੩
ਜਪਮਾਲੀ ੪੭੧/੨੩
ਜਪਾ ੯੯੨/੧੧
ਜਪਾਇ ੧੫੪/੭
ਜਪਿ ੧੮/੧੭
ਜਪਿਓ ੧੦੪੨/੬
ਜਪਿਆ ੯੦੫/੨੩
ਜਪੀ ੩੫੪/੧੮
ਜਪੀਐ ੯੩੭/੨੧
ਜਪੁ ੧/੩
ਜਪੰ ੧੩੯/੨੩
ਜਪੇਉ ੧੧੭੦/੭
ਜਪੇਹੀ ੯੧/੫
ਜਪੈ ੫੯/੧੯
ਜਪੋ ੧੧੧੩/੪
ਜਬ ੨੩/੨੫
ਜਬਲਗ ੧੩੩੦/੨੦
ਜਬਲਗਿ ੬੩/੧੦
ਜਬਲਗੁ ੧੯/੯
ਜਬੈ ੪੭੩/੨੬
ਜਮ ੩/੧੧
ਜਮਹੁ ੫੬੭/੮
ਜਮਕਾਣਿ ੫੦੫/੨
ਜਮਕਾਲਾ ੧੦੧੨/੧੩
ਜਮਕਾਲਿ ੪੧੨/੨੨
ਜਮਕਾਲੁ ੪੬੫/੯
ਜਮਜਾਲਿ ੯੩੫/੧੨
ਜਮਜਾਲੀ ੯੯੩/੧੧
ਜਮਜਾਲੇ ੪੩੯/੬
ਜਮਡਰਿ ੧੧੧੨/੨੫
ਜਮਡੰਡੁ ੯੦੩/੧੬
ਜਮਤਿਰੁ ੯੦੫/੨੪
ਜਮਦਰਿ ੧੦੯/੧੯
ਜਮਦਲੁ ੧੫੫/੧੭
ਜਮਦੁਆਰਿ ੬੯੦/੨੦
ਜਮਦੂਤ ੫੫/੨੧
ਜਮਪੁਰਿ ੧੫੫/੨੨
ਜਮਪੰਥੁ ੯੩੧/੧੬
ਜਮਭਉ ੫੯੮/੨੬
ਜਮਡਾਸੀ ੧੦੪੦/੯
ਜਮਰਜਨੈ ੧੫੩/੬
ਜਮਾਇਆ ੧੨੫੩/੧੪
ਜਮਾਤੀ ੬/੨੫
ਜਮਾਵਹੁ ੭੨੮/੫
ਜਮਿ ੭੫/੧੨
ਜਮੁ ੨੧/੧੭
ਜਮੁੰਦਾਰੁ ੯੦੫/੮
ਜਮੁਨ ੧੧੦੯/੧੯
ਜਮੁਨਾ ੧੦੨੨/੧
ਜਰ ੧੪੪/੬
ਜਰਵਾਣਾ ੭੬/੧੦

ਜਰਾ ੨੨੩/੨੬
ਜਰਾਸੰਧਿ ੨੨੪/੨੭
ਜਰਿ ੧੧੨੫/੧੯
ਜਰੀ ੮੭੯/੨੨
ਜਰੀਐ ੧੦੪੨/੯
ਜਰੁ ੭੬/੧੦
ਜਰੂਆ ੭੫/੨੮
ਜਰੇ ੧੦੧੪/੧੪
ਜਰੈ ੧੦੧੬/੨
ਜਲ ੧੯/੨੬
ਜਲਉ ੫੪/੧੭
ਜਲਹੁ ੭੫੧/੩
ਜਲਤ ੧੨੮੮/੧੬
ਜਲਥਲ ੧੧੦੮/੨੩
ਜਲਥਲਿ ੭੩੦/੨੭
ਜਲਦੀ ੪੬੬/੮
ਜਲਨਿਧਿ ੫੯੮/੬
ਜਲਨੁ ੫੫੮/੨
ਜੁਲਾਇ ੬੨/੧੦
ਜਲਾਇਆ ੧੧੦੯/੪
ਜਲਾਈ ੫੦੪/੨੫
ਜਲਾਈਅਲੇ ੯੪੦/੮
ਜਲਾਈਐ ੨੫/੨੭
ਜਲਾਏ ੨੨੨/੧੦
ਜਲਾਬਿੰਬੁ ੧੨੮੨/੧੫
ਜਲਾਵਹਿ ੧੦੨੫/੧੩
ਜਲਾਵਣੀ ੫੯/੧੯
ਜਲਾਵੈ ੪੧੧/੧੬
ਜਲਿ ੧੪/੫
ਜਲਿ ੬੩੪/੨੧
ਜਲਿਆ ੯੯੦/੮
ਜਲਿਐ ੭੮੯/੫
ਜਲਿਜਲਿ ੪੬੬/੯
ਜਲਿਥਲਿ ੧੧੨੭/੨੫
ਜਲਿਥਲਿ ੫੭/੧੭
ਜਲੀ ੫੬/੮
ਜਲੀਆ ੧੭/੧੨

ਜਲ੍ਹ ੧੩/੧੦
ਜਲੇ ੪੧੭/੨੭
ਜਲੈ ੨੦/੬
ਜਲੋ ੧੪੪/੩
ਜਵਾਈ ੫੯੬/੩
ਜਵਾਹਰ ੨/੧੮
ਜਵੇਹਰ ੫੯/੧੩
ਜੜ ੧੨੮੮/੯
ਜੜਤੀ ੧੪/੭
ਜੜਾਉ ੧੪/੩
ਜੜਿ ੧੦੩੩/੧੫
ਜੜੇ ੮੭੭/੭
ਜਾ ੪/੨੮
ਜਾਂ ੯੧/੪
ਜਾਉ ੯/੨੨
ਜਾਓ ੯੩੮/੧੩
ਜਾਇ ੨/੧੦
ਜਾਇਆ ੧੩੮/੨੮
ਜਾਇਸਾ ੬੯੯/੩
ਜਾਇਸੀ ੬੪/੧
ਜਾਇਗਾ ੧੨੫੭/੧੪
ਜਾਇਦਾ ੧੦੩੫/੧੯
ਜਾਈ ੧/੯
ਜਾਈਐ ੨੧/੨
ਜਾਏ ੪੧੨/੧੩
ਜਾਸੀ ੬/੧੯
ਜਾਸੁ ੫੭/੨੨
ਜਾਹ ੯੩੬/੧੧
ਜਾਹਾ ੧੦੩੩/੪
ਜਾਹਿ ੪/੬
ਜਾਂਹਿ ੧੨੮੬/੧੨
ਜਾਹਿਗੇ ੧੨੫੭/੧੪
ਜਾਹੀ ੧੪੯/੨੭
ਜਾਂਹੀ ੫੫੬/੧੩
ਜਾਹੁ ੪/੨੦
ਜਾਹੋ ੯੩੮/੧੪
ਜਾਕਉ ੧੦੩੨/੨੧

ਜਾਕੇ	੧੬/੫	ਜਾਣਆਹਿ	੧੩੩੧/੧੧
ਜਾਗਉ	੩੫੭/੪	ਜਾਣਈ	੧੯/੪
ਜਾਗਸਿ	੧੩੩੦/੧੬	ਜਾਣਏ	੮੪੪/੧੩
ਜਾਗਹਿ	੮੪੦/੧੧	ਜਾਣਸਹਿ	੨੪/੨
ਜਾਗਹੁ	੪੧੮/੧੨	ਜਾਣਸਿ	੪੭੦/੨੬
ਜਾਗਣਹਾਰਾ	੧੩੩੦/੧੬	ਜਾਣਸੀ	੪੨੨/੬
ਜਾਗਣਾ	੫੪/੧੯	ਜਾਣਹਿ	੬/੯
ਜਾਗਤ	੨੨੯/੮	ਜਾਣਹੀ	੪੨੨/੫
ਜਾਗਤੁ	੨੨੯/੮	ਜਾਣਹੁ	੫੫/੧੨
ਜਾਗਇਿ	੧੪੧੧/੧੮	ਜਾਣਹੂ	੪੧੯/੨੭
ਜਾਗਾਏ	੪੧੮/੧੭	ਜਾਣਹੋ	੧੧੧੩/੧੨
ਜਾਗਾਤਿ	੧੦੨੮/੩	ਜਾਣਦਾ	੭੨/੨੪
ਜਾਗਿ	੮੪੦/੧੧	ਜਾਣਨਿ	੮/੨੩
ਜਾਗਿਆ	੨੨੧/੪	ਜਾਣਨੀ	੧੫੫/੨੩
ਜਾਗੀ	੫੯੯/੧੫	ਜਾਣਨ੍ਹੀ	੪੬੭/੧੭
ਜਾਗੂ	੮੪੪/੬	ਜਾਣਾ	੨/੧੪
ਜਾਗੇ	੪੧੫/੨੩	ਜਾਣਾਈ	੯੪/੧੪
ਜਾਗੈ	੧੫੩/[illegible]	ਜਾਣਾਏ	੧੦੩੪/੧੮
ਜਾਗੋਟੀ	੯੩੯/੧੩	ਜਾਣਾਵੈ	੭੬੬/੨੨
ਜਾਗੰਦੇ	੮੩/੧੩	ਜਾਣਿ	੧੯/੪
ਜਾਚਉ	੧੫੩/੨੦	ਜਾਣਿਅਹੁ	੪੯੯/੯
ਜਾਚਹਿ	੫੦੩/੨੨	ਜਾਣਿਆ	੨੦/੧੨
ਜਾਚਕ	੧੨੫੫/੧੫	ਜਾਣੀ	੨੪/੨
ਜਾਚਿ	੫੦੪/੬	ਜਾਣੀਅਹਿ	੫/੮
ਜਾਚਿਆ	੧੨੩੨/੨੫	ਜਾਣੀਅਹੁ	੪੧੮/੨੧
ਜਾਚਿਕ	੪੩੭/੮	ਜਾਣੀਆ	੨੬/੧
ਜਾਚਿਕਾ	੪੧੯/੧੧	ਜਾਣੀਐ	੨/੯
ਜਾਚਿਕੁ	੧੦੪੩/੫	ਜਾਣੂ	੧੫/੨੭
ਜਾਚੀ	੧੩੩੨/੮	ਜਾਣੇ	੧੦੨੭/੧
ਜਾਚੇ	੨੨੬/੧੨	ਜਾਣੈ	੧/੧੩
ਜਾਚੈ	੪੩੩/੩	ਜਾਣੋ	੫੮੦/੪
ਜਾਚੰਉ	੬੬੦/੧੨	ਜਾਣੋਈ	੪੬੩/੮
ਜਾਛੀ	੭੬੩/੨੫	ਜਾਣੋਵਾ	੫੮੧/੭
ਜਾਜਾ	੧੧੦੯/੧	ਜਾਣੰਤਿ	੧੨੪੬/੨
ਜਾਣ	੫੮੨/੧੫	ਜਾਤ	੫੯੮/੧੯
ਜਾਣਉ	੧੧੧੧/੨੬	ਜਾਤਉ	੨੪੨/੨੧

ਜਾਤਾ	੨੪/੨੫
ਜਾਤਿ	੩/੨੨
ਜਾਤੀ	੮੩/੧੯
ਜਾਤੇ	੨੨੯/੯
ਜਾਤੋ	੧੦੯/੨੨
ਜਾਤੌ	੧੩੩੨/੨੨
ਜਾਦੁ	੪੭੦/੯
ਜਾਦੇ	੧੦੩੨/੨
ਜਾਦੈ	੧੨੯੦/੯
ਜਾਦੋ	੬੩੬/੧੭
ਜਾਨਸਿ	੨੨੫/੨੨
ਜਾਨਾ	੨੨੧/੧੩
ਜਾਨਾਂ	੧੨੩੩/੭
ਜਾਨਿ	੭੨੩/੩
ਜਾਨਿਆ	੨੫/੧੧
ਜਾਨਸਿ	੧੩੫੩/੧੮
ਜਾਨੀ	੧੫੬/੧੫
ਜਾਨੀਅਕਾ	੫੭੯/੧
ਜਾਨੀਆ	੫੮੦/੧੯
ਜਾਨੂ	੨੧/੧੧
ਜਾਨੇ	੭੯੬/੧੪
ਜਾਨੋ	੧੩੯/੨੨
ਜਾਪਉ	੮੩੯/੧
ਜਾਪਈ	੬੪੮/੨੦
ਜਾਪਸਿ	੯੪੫/੨੪
ਜਾਪਹਿ	੫੬੭/੬
ਜਾਪਹੁ	੫੮/੨੦
ਜਾਪਦਾ	੭੧/੨੪
ਜਾਪਨੀ	੯੩੬/੧੪
ਜਾਪਨ੍ਹੀ	੪੭੫/੩
ਜਾਪਿ	੧੫੩/੨੩
ਜਾਪੀ	੫੩/੧੫
ਜਾਪੂ	੧੨੯੧/੬
ਜਾਪੈ	੨/੨
ਜਾਂਮਣੁ	੧੨੭੫/੨੦
ਜਾਮਾ	੧੪੦/੧੪
ਜਾਮਿ	੨੪੨/੨੨
ਜਾਰ	੧੨੮੮/੨
ਜਾਰਉ	੧੧੯੮/੫

ਜਾਰਾ ਜਾਰਿ ੬੯੧/੨੫	੪੬੬/੨੩
ਜਾਰੀ	੧੨੪੪/੧੧
ਜਾਰੀਆ	੪੭੧/੮
ਜਾਰੇ	੨੨੩/੨੬
ਜਾਲ	੨੩/੧੭
ਜਾਲਉ	੫੯੦/੩
ਜਾਲਹੁ	੮੪੩/੨੧
ਜਾਲਾ	੨੨੮/੨੫
ਜਾਲਾਇ	੧੪੩/੩
ਜਾਲਿ	੧੬/੭
ਜਾਲੀ	੨੫/੧੦
ਜਾਲੀਅਉ	੫੪/੧੭
ਜਾਲੀਆ	੧੪/੧੮
ਜਾਲੁ	੨੩/੧੭
ਜਾਲੇ	੧੩੯/੨੨
ਜਾਲੈ	੧੧੨੬/੧
ਜਾਲੋ	੫੮੧/੧੦
ਜਾਵਏ	੫੬੭/੨
ਜਾਵਸਿ	੧੧੨੬/੨੦
ਜਾਵਸਿਤਾ	੧੫੫/੨੮
ਜਾਵਹਿ	੧੪੫/੩
ਜਾਵਹੀ	੨੦/੩
ਜਾਵਹੁ	੪੧੮/੨੧
ਜਾਵਣਾ	੧੪੮/੩
ਜਾਵਣੀ	੬੪/੧੫
ਜਾਵਣੂ	੪੨੨/੧੫
ਜਾਵਣੇ	੭੬੭/੮
ਜਾਵਣੋ	੬੩/੩
ਜਾਵਤ	੨੨੭/੨੦
ਜਾਵਤੁ	੧੩੨੯/੧੬
ਜਾਵਦ	੧੩੫੩/੧੪
ਜਾਵਲ	੯੯੦/੧੧
ਜਾਵਾ	੩/੨੬
ਜਾਵਾ	੪/੧੫
ਜਾਵਾਂ	੧੨੫੫/੧੯
ਜਾਵੈ	੪/੨੭
ਜਿ	੨/੨੪
ਜਿਉ	੯/੧੦
ਜਿਸ	੧੮/੧੦

ਜਿਸਨੋ	੫/੨੨
ਜਿਸਹਿ	੯੫੨/੧੬
ਜਿਸੁ	੭/੧੫
ਜਿਸੈ	੧੬/੪
ਜਿਹ	੮੪/੪
ਜਿਹਬਾ	੫੯੬/੧੧
ਜਿਹਵਾ	੧੯/੨੫
ਜਿਥਹੁ	੩੫੫/੫
ਜਿਣਿ	੫੭/੨੧
ਜਿਣੈ	੭੫/੨੮
ਜਿਤੀ	੭੯੦/੧੬
ਜਿਤੁ	੨/੭
ਜਿਤੁਨਿਗ	੬੬੨/੪
ਜਿਤਨਿਗ	੧੦੪੦/੨੬
ਜਿਥੈ	੧੫/੧੩
ਜਿਥੈਕਿਥੈ	੬੫੨/੨
ਜਿਦੁ	੩੫੨/੬
ਜਿੰਦੇ	੧੦੩੫/੨੭
ਜਿਨ	੮/੫
ਜਿਨੁ	੩੫੧/੫
ਜਿਨਸਿ	੧੨੩੮/੪
ਜਿਨਸੀ	੬/੨੦
ਜਿਨਾ	੧੬/੧੬
ਜਿਨ੍ਹਾ	੪੬੫/੧੪
ਜਿੰਨਾ	੩੨੨/੨੨
ਜਿਨਿ	੨/੧੧
ਜਿੰਨਿ	੫੬੬/੬
ਜਿਨੀ	੧੮/੧੪
ਜਿਨ੍ਹੀ	੨੦/੧੨
ਜਿਮੀ	੧੪੩/੨੬
ਜਿਵ	੪/੧੪
ਜਿਵਜਿਵ	੮/੯
ਜਿਵੈ	੪੩੯/੧
ਜੀ	੧੫੭/੬
ਜੀਉ	੧੪/੫
ਜੀਅ	੧/੯
ਜੀਅਹੁ	੯੯੨/੨੩
ਜੀਅਰਾ	੭੯੬/੧੧
ਜੀਅਰੇ	੨੦/੨੨
ਜੀਅੜਾ	੬੩/੧੧
ਜੀਅੜਿਆ	੪੩੯/੭
ਜੀਅੜੇ	੧੨/੧੯
ਜੀਆ	੨/੧੬
ਜੀਆਂ	੧੧੯੧/੬
ਜੀਆ	੧੨੫੪/੭
ਜੀਇ	੮੪੩/੨੬
ਜੀਇਦ	੭੨/੨੭
ਜੀਤਾ	੯੪੬/੧੪
ਜੀਤਿ	੧੫੩/੧੬
ਜੀਤਿਆ	੩੫੫/੧੧
ਜੀਤੂ	੬/੨੫
ਜੀਤੇ	੬/੨੫
ਜੀਤੈ	੭੬/੬
ਜੀਤੋ	੬੪੨/੧੬
ਜੀਤੌ	੭/੯
ਜੀਰਾਣਿ	੨੩/੧੦
ਜੀਵਉ	੭੯੬/੧੧
ਜੀਵਉ	੫੮/੩
ਜੀਵਦੀ	੬੦/੪
ਜੀਵਹਿ	੧੪੪/੧੮
ਜੀਵਣ	੧੫/੭
ਜੀਵਣਮਰਣਾ	੧੫/੭
ਜੀਵਣਆਸਾ	੯੩੩/੬
ਜੀਵਣਿ	੭/੧੩
ਜੀਵਣੁ	੧੮/੨੬
ਜੀਵਤ	੨੨੧/੪
ਜੀਵਤਿਆ	੬੬੧/੩
ਜੀਵਤੁ	੧੫੩/੨੫
ਜੀਵਦਿਆ	੨੧/੨
ਜੀਵਨ	੪੧੨/੨੫
ਜੀਵਨਮੁਕਤਿ (ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ)	੯੦੪/੬ ੯੪੨/੨੨
ਜੀਵਨਮੁਕਤੁ	੧੩੪੩/੫
ਜੀਵਨਾ	੪੨੨/੧੩
ਜੀਵਨੁ	੩੫੩/੨੫

ਜੀਵਣੋ ੪੩੭/੨੫
ਜੀਵਾ ੯/੨੨
ਜੀਵੀ ੧੨੩੨/੧੮
ਜੀਵਾਇਦਾ ੧੦੩੪/੧੧
ਜੀਵਾਲਹਿ ੧੫੪/੬
ਜੀਵਾਲੇ ੧੪੪/੧੮
ਜੀਵਿਆ ੧੪੨/੧੪
ਜੀਵਿਜੀਵਿ ੧੨੩੮/੧੭
ਜੀਵੈ ੧੨੩੮/੧੭
ਜੀਵੈ ੭੨/੨੮
ਜੀਵੰਦਿਆ ੧੨੪੨/੨੬
ਜੁ ੧੪੧੧/੨੫
ਜੀਆਇਆ ੫੦੩/੨੦
ਜੁਆਇ/ ੫੬੭/੧੭
ਜੁਗ ੨/੨੦
ਜੁਗਹ ਜੁਗ ੩੬੦/੧
ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰਿ ੫੬੭/੪
ਜੁਗਹੁਜੁਗਹ ੫੪/੧
ਜੁਗਚਾਰਿ ੫੫/੪
ਜੁਗਚਾਰੇ ੯੩੨/੮
ਜੁਗਤਾ ੩੬੦/੧
ਜੁਗਤਿ ੨/੨੮
ਜੁਗਤੀ ੭/੧੫
ਜੁਗਤੁ ੧੪੧੧/੨੫
ਜੁਗਾ ੨/੪
ਜੁਗਾਦਿ ੧/੪
ਜੁਗੰਦੀ ੪੩੭/੧੨
ਜੁਗਿ ੫੭/੨੨
ਜੁਗਿਜੁਗਿ ੫੮੨/੧੪
ਜੁਗਿਜੁਗਿ ੯੩੧/੨੦
ਜੁਗੁ ੬/੧੩
ਜੁਗੁਜੁਗੁ ੧੦੨੨/੧੩
ਜੁਗੰਤਰ ੧੦੨੭/੨੧
ਜੁਗੰਤਰਿ ੨/੪
ਜੁਜ ੪੭੧/੮
ਜੁਜਹੁ ੧੦੩੭/੨੮
ਜੁਝੁ ੧੪੧੨/੧੦
ਜੁੰਮਣਹਾਰ ੨੩/੮
ਜੁਲੰ ੫੫੭/੧੪

[illegible]
ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ੧੨੩੮/੧੬
ਜੁੜੇ ੧੨੩੮/੧੭
ਜੁੜੰਧਿ ੭੮੮/੨੮
ਜੂਆਰ ੧੨੮੮/੨
ਜੂਆਰੀ ੨੨੨/੧੭
ਜੂਐ ੨੦੨/੮
ਜੂਝਿ ੩੫੩/੨੫
ਜੂਠਾਣੇ ੪੨੧/੨੩
ਜੂਠਾ ੧੪੯/੨੨
ਜੂਠਿ ੫੫/੨੮
ਜੂਠੀ ੫੬/੧
ਜੂਠੇ ੫੫/੨੮
ਜੂਨੀ ੨੨੮/੧੧
ਜੇ ੧/੫
ਜੇਹੜਾ ੫੮੨/੭
ਜੇਹਾ ੫੬/੧੯
ਜੇਹਿਆ ੧੫੦/੧੫
ਜੇਹੀ ੨੪/੨੮
ਜੇਹੀਆ ੧੦੧੫/੫
ਜੇਹੇ ੫੮੧/੧੩
ਜੇਕਰਿ ੧੫੬/੫
ਜੇਠ ੬੪੨/੧੮
ਜੇਠਾਣੜੀਆ ੧੦੧੫/੧੦
ਜੇਠਿ ੧੧੦੮/੧੩
ਜੇਠੁ ੧੧੦੮/੯
ਜੇਤੜੇ ੧੫/੯
ਜੇਤਾ ੪/੧੪
ਜੇਤੀ ੨/੧੭
ਜੇਤੀਆ ੫/੨੦
ਜੇਤੇ ੨੪/੨੮
ਜੇਤੁ ੮੭੮/੯
ਜੇਰ ੧੪੩/੨੬
ਜੇਰਜ ੪੬੭/੫
ਜੇਵ ੪੩੯/੧
ਜੇਵਡਾ ੫੫੭/੧੮
ਜੇਵਡੁ ੫/੧੫
ਜੇਵਰੀ ੨੨੬/੧

ਜੇਵਡੀਆ	੨੪੩/੧੧
ਜੇਵਿਆ	੪੭੩/੬
ਜੇਵੇਹੀ	੪੪੮/੨੧
ਜੈ	੨/੧੬
ਜੈਸਾ	੧੫੬/੨੫
ਜੈਸੀ	੨੨/੨੬
ਜੈਸੇ	੩੫੯/੩
ਜੈਕਾਰ	੫੦੪/੬
ਜੈਕਾਰੁ	੭੨/੨੪
ਜੈਕਾਰੋ	੯੩੮/੮
ਜੈ ਜੈਕਾਰੁ	੯੩੩/੪
ਜੈਨੀ	੧੨੮੫/੧੦
ਜੋ	੩/੨੬
ਜੋਇ	੫੬੬/੨੭
ਜੋਇਸੀ	੪੧੯/੨
ਜੋਈਐ	੧੦੦੯/੧੬
ਜੋਹਹਿ	੧੫੫/੨
ਜੋਹਣਿ	੧੦੩੦/੫
ਜੋਹਤ	੬੮੩/੨੪
ਜੋਹਨ	੫੯੮/੧੬
ਜੋਹਾਰੀ	੪੪੭/੮
ਜੋਹਿ	੭੬/੧੨
ਜੋਹਿਆ	੯੩੫/੨੮
ਜੋਹੀ	੨੪/੨੨
ਜੋਹੈ	੨੨੭/੧੯
ਜੋਗ	੨/੨੮
ਜੋਗਜੁਗਤਿ	੭੩੦/੧੫
ਜੋਗਵੈ	੭੩੦/੬
ਜੋਗਾ	੯੦੩/੨੩
ਜੋਗਾਧਾਰੀ	੯੯੩/੮
ਜੋਗਿ	੯੦੮/੬
ਜੋਗਿ	੧੨੩੭/੧੬
ਜੋਗਿੰਦ੍ਰਾ	੯੩੯/੬
ਜੋਗੀ	੪/੨੭
ਜੋਗੀਆ	੭੧/੨੧
ਜੋਗੁ	੧੫੨/੪
ਜੋਗੈ	੩੬੦/੧
ਜੋਤਕੀ	੫੬/੧੪
ਜੋਤਕੁ	੯੦੪/੧੮
ਜੋਤਿ	੧੩/੭
ਜੋਤਿਸਰੂਪੀ	੧੦੨੧/੨੩
ਜੋਤੀ	੧੩/੩
ਜੋਤੀਜੋਤਿ	੧੦੩੪/੨੭
ਜੋਧ	੫/੧੭
ਜੋਧਾ	੪੬੯/੩
ਜੋਧੁ	੯੪੩/੧੫
ਜੋਨਿ	੪੧੪/੨੮
ਜੋਨੀ	੬੩੪/੨੭
ਜੋਬਨ	੭੫/੭
ਜੋਬਨਿ	੬੧/੧੩
ਜੋਬਨੁ	੫੬/੨੩
ਜੋਬਿਨਿ	੨੦/੧੫
ਜੋਰ	੪/੬
ਜੋਰਿ	੧੭/੨੬
ਜੋਰੀ	੭੨੨/੨੨
ਜੋਰੁ	੨/੨੨
ਜੋਰੂ	੩੫੦/੨੫
ਜੋਵਹੁ	੧੧੭੧/੫
ਜੋਖਿ	੫੪/੬
ਜੋਖੀ	੭੬੪/੩
ਜੋਖੁ	੧੪੫/੨੦
ਜੰਗਮ	੧੪੯/੨੮
ਜੰਗਲੁ	੪੨੦/੭
ਜੰਜਾਲ	੪੬੫/੮
ਜੰਜਾਲਾ	੨੨੨/੨੫
ਜੰਜਾਲਿ	੯੦੭/੧
ਜੰਜਾਲੀ	੯੩੫/੮
ਜੰਜਾਲੂ	੬੩/੨੩
ਜੰਜਾਲੈ	੪੩੯/੮
ਜੰਜੀਰ	੫੯੫/੧੦
ਜੰਜੀਰੀ	੯੦੩/੧
ਜੰਜੀਰੀਆ	੪੭੫/੪
ਜੰਦੁ	੭੨੨/੨੨
ਜੰਤ	੧੮/੨
ਜੰਤਾ	੫੫/੨੭

ਜੰਤਾਹ ੪੬੭/੬
ਜੰਦਾਰੁ ੨੨/੮
ਜੰਪਿ ੭੨੮/੧੦
ਜੰਮਸੀ ੫੯੫/੧੪
ਜੰਮਸੀ ੫੯੫/੧੪
ਜੰਮਹਿ ੧੪੩/੫
ਜੰਮਹਿ ੧੪੩/੫
ਜੰਮਣ ੪੨੦/੧੫
ਜੰਮਣੁ ੭੬/੧੨
ਜੰਮਨਿ ੫੮੧/੧੮
ਜੰਮਾਇ ੨੩/੨੨
ਜੰਮਿਆ ੬੧/੨੭
ਜੰਮਾਇ ੪੭[illegible]/੧੧
ਜੰਮੇ ੧੪੯/੩
ਜੰਮਿ ੧੯/੧੮

। ਝ ।

ਝਕੋਲਿਆ ੧੦੯੧/੧੫
ਝਖਹਿ ੧੨੪੩/੧੧
ਝਖਣਾ ੧੪੯/੬
ਝਖੜੁ ੬੬੧/੨੬
ਝਖੜ ੧੪੧੦/੧੧
ਝਖਿ ੯੩੩/੫
ਝਖਿਝਖਿ ੧੨੪੩/੧੦
ਝਾਖ ੪੬੭/੨੧
ਝਗਰਤ ੨੨੪/੧੧
ਝਗਰਾ ੪੯੯/੧੬
ਝਗਰੁ ੨੨੬/੨੮
ਝਗੜਾ ੧੩੯/੨੭
ਝਗੜੁ ੧੩੯/੨੮
ਝਗੜ ੧੨੯੯/੨੨
ਝੜਿ ੪੩੩/੪
ਝਰਣਾ ੯੫੨/੨੭
ਝਰੈ ੭੩੦/੨੦
ਝਲੈ ੪੧੭/੭
ਝਲ ੧੪੧੦/੧੧
ਝਗਿ ੪੭੧/੭
ਝਗਿਝਗਿ ੧੫੫/੮-੯
ਝਾਗਿ ੧੩੩੧/੭
ਝਾਟੈ ੪੬੫/੧੧
ਝਾਠਾ ੧੦੨੯/੧੧
ਝਾਠੁ ੭੬੨/੧੭
ਝਾਗਿ ੧੪੨/੨੭
ਝਿਮਕਨਿ ੪੧੭/੭
ਝਿਨਕੈ ੧੦੩੩/੨੫
ਝਿਨਿਮਿਨਿ ੧੦੩੩/੨੫
ਝੀਣੀ ੨੩/੧੧
ਝੀਵਰੁ ੯੫੫/੧੮
ਝੁਣਕਾਰੁ ੧੦੪੦/੫
ਝੁਲਿ ੯੩੬/੧੧
ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ੯੩੩/੭
ਝੁਰੈ ੧੪੧੨/੯
ਝੁਨਾਰੇ ੯੦੨/੨੦
ਝੂਸੇ ੧੪੯/੨੭
ਝੂਠ ੧੫੩/੫
ਝੂਠਾ ੭੫/੧੪
ਝੂਠਿ ੫੬/੮
ਝੂਠੀ ੫੬/੧੩
ਝੂਠੁ ੧੯/੧
ਝੂਠੇ ੭੫/੨੫
ਝੂਠੋ ੫੬/੧
ਝੂਠੋ ੯੦੩/੧੯
ਝੂਠੋਝੂਠ ੧੪੬/੨੮
ਝੂਣੇ ੭੬੭/੯
ਝੂਰਿ ੧੭/੧੫
ਝੂਰਿਆ ੧੪੯/੧੭
ਝੂਰੇ ੫੯੪/੯
ਝੂਰੇਇ ੫੬/੪
ਝੂਰੇਉ ੧੦੧੫/੨
ਝੂਰੇਦੀ ੧੦੧੫/੨
ਝੂਰੈ ੧੪੧੨/੧੨
ਝੁਰਿ ੧੨੮੭/੩
ਝੋਲਾ ੧੦੨੬/੬

ਝੋਲ	੪੧੧/੧੪
ਝੋਲੀ	੬/੨੩
ਝੋਲਿ	੪੧੧/੧੪

। ਞ ।

ਞਿਆਣੇ	੯੩੩/੯
[illegible]	੪੩੩/੬

। ਟ ।

ਟਕਸਾਲ	੮/੧੨
ਟਕਸਾਲਾ	੫੯੬/੧੯
ਟਕਿਆ	੪੬੪/੨੭
ਟਟਖਿ	੧੪੩/੨
ਟਟੈ	੪੩੩/੮
ਟਬਰ	੧੪੯/੨੪
ਟਰੇ	੧੦੧੪/੬
ਅਟਰੈ	੧੦੧੩/੨੭
ਟਲਪਣੇ	੨੫/੨੫
ਟਲੀ	੯੩੧/੧੦
ਟਲੈ	੫੫/੧੨
ਟਿਕ	੧੨੪੧/੧੨
ਟਿਕਣੀ	੯੩੯/੪
ਟਿਕਾ	੧੭/੫
ਟਿਕਾਣੀ	੫੦੪/੨੧
ਟਿਕਾਣੈ	੪੧੪/੨੮
ਟਿਕੀ	੫੮/੪
ਟਿਕੀਜਿ	੧੦੩੧/੧੯
ਟਿਕੈ	੧੪੯/੨੬
ਟਿਕੈ	੬੩/੨੩
[illegible]	੧੧੭੧/੫
ਟਿਬੇ	੧੪੪/੧੬
ਟੀਡੂ	੧੧੦੮/੧੫
ਟੂਕ	੭੨੩/੨
ਟੂਕਸਿ	੧੫੬/੯
ਟੂਟਿ	੯੩੩/੧੩
ਟੂਟੈ	੯੩੩/੧੨
ਟੇਕ	੫੮/੪
ਟੇਕਾ	੧੦੩੦/੧੮
ਟੇਕੈ	੯੦੫/੨
ਟੇਰੈ	੧੨੭੩/੧੫
ਟੋਹਣੀ	੪੨੨/੨੦
ਟੋਪੀ	੯੩੯/੧੨
ਟੋਲ	੧੪੨/੨੧
ਟੋਲਣੁ	੧੦੩੦/੯
ਟੌਲਿ	੭੬੨/੧੨
ਟੋਲੀ	੭੬੨/੧੪
ਟੋਹਿ	੧੪੧੨/੨੬
[illegible] ਟੋਡੂ	੧੪੭/੩
ਟੋਡੂ	੪੩੩/੮

। ਠ ।

ਠਕੁਰ	੫੭/੧੬
ਠਕੁਰਾ	੪੧੫/੧੨
ਠਕੁਰੇ	੪੧੧/੧੫
ਠਹਕਿ	੯੩੩/੧੬
ਠਹਰਾਵੈ	੧੩੪੪/੨੪
ਠਕੁਰਾਣੀ	੪੧੮/੫
ਠਗ	੧੨੮੮/੨੧
ਠਗਉਰੀ	੯੩੦/੧੮
ਠਗਉਲੀ	੬੧/੧੪
ਠਗਣ	੬੬੨/੨੭
ਠਗਣਵਾ ਲਿਆ	੪੬੩/੨੬
ਠਗਿਨੂੰ	੧੨੮੮/੨੨
ਠਗਵਾੜਾ	੨੪/੨੪
ਠਗਵਾੜੀ	੧੦੨੪/੨੬
ਠਗਾਇ	੯੩੧/੧੫
ਠਗਿ	੧੫/੧੫
ਠਗਿਓ	੧੪੭/੧੩
ਠਗਿਆ	੬੦/੨੪
ਠਗੀ	੨੪/੨੪
ਠਗੀਂ	੧੨੮੮/੨੧
ਠਗੀਆ	੪੭੧/੯
ਠਠੈ	੪੩੩/੯
ਠਡੂ	੧੦੨੮/੩
ਠਢਰ	੪੨੧/੨੨

ਠਾਉ	੫੮/੫
ਠਾਉ	੨੨੨/੨੪
ਠਾਓ	੫੮੧/੨੬
ਠਾਇ	੫੭/੧੫
ਠਾਈ	
ਠਾਏ	੭੬[illegible]/[illegible] ੨੧
ਠਾਹਰ	੭੬੫/੧੫
ਠਾਕ	੩/੧੩
ਠਾਕਹੁ	੯੩੩/੧੬
ਠਾਕਰੁ	੯੦੫/੨੨
ਠਾਕਿ	੯/੨੦
ਠਾਕੀ	੫੯/੫
ਠਾਕੀਆ	੧੨੪੧/੧੬
ਠਾਕੁਰ	੧੭/੧੬
ਠਾਕੁਰਿ	੫੦੫/੬
ਠਾਕੁਰੁ	੧੦੯/੧੬
ਠਾਕੇ	੧੫੩/੧੨
ਠਾਗੋ	੮/੫
ਠਾਢਿ	੪੩੩/੧੦
ਠਾਢੇ	੫੦੪/੧੭
ਠਿਮਿਠਿਮਿ	੫੬੭/੧੯
ਠੀਸ	੭/੧੨
ਠੀਕਰੁ	੧੩੮/੧੭
ਠੀਗਾ	੯੪੦/੮
ਠੇਹ	੧੨੫੭/੨
ਠੋਕਿ	੬੧/੨੩
ਠੌਢਾ	੫੮੧/੧੭

। ਡ ।

ਡਉ	੨੦/੬
ਡਉਰੁ	੯੫੪/੧
ਡਸਿ	੯੦੫/੮
ਡਸੈ	੯੪੨/੧੪
ਡਸੈਤੇ	੧੧੦੮/੨੫
ਡਕੇ	੧੨੮੬/੧੪
ਡਗਰੀ	੧੧੨੬/੨੨

ਡਡੇ	੪੩੩/੧੧
ਡਰ	੮੪੦/੧੭
ਡਰਹਿ	੧੫੪/੧੨
ਡਰਣਾ	੨੪/੧੨
ਡਰਤੁ	੬੬੦/੪
ਡਰਪਿ	੯੩੩/੨੧
ਡਰਪੈ	੫੭/੨੮
ਡਰਾਉ	੬੩/੧੨
ਡਰਾਇਆ	੩੬੦/੧੮
ਡਰਾਏ	੧੧੦੮/੨੦
ਡਰਾਵਣਾ	੪੭੧/੨
ਡਰਾਵਣੀ	੧੯/੧੧
ਡਰਾਵਣੇ	੭੬੭/੮
ਡਰਾਵਣੋ	੫੯/੧੬
ਡਰਿ	੧੫੧/੧੧
ਡਰੀਆਹੁ	੬੩/੧੫
ਡਰੀਐ	੧੫੧/੧੩
ਡਰੁ	੧੬/੧੪
ਡਿਵ	੬੩/੨੮
ਡਾਹਪਣਿ	੯੩੩/੨੦
ਡਾਖੜੋ	੫੬/੯
ਡਾਰ	੯੩੩/੨੧
ਡਾਰਿ	੮੪੩/੬
ਡਾਲ	੭੯੧/੧੪
ਡਾਲਾ	੫੦੩/੧੨
ਡਾਲਿ	੧੪੮/੧
ਡਾਲੀ	੪੨੦/੨੦
ਡਿਠੀ	੬੧/੨੨
ਡਿਠੁ	੧੩੮/੭
ਡਿਠਂ	੧੬/੧੬
ਡਿਠਿ	੧੪੧੨/੨੧
ਡਿਠੋ	੪੬੩/੭
ਡੀਗਿ	੧੪੧੦/੧੭
ਡੀਗਿਡੋਲਿ	੮੪੪/੧[illegible]
ਡੀਠ	੭੨੨/੨
ਡੀਠਾ	੯/੧੩
ਡੀਠੀ	੯੩੩/੨੧

ਡੀਠੁ ੫੪/੨੫
ਡੂਖੀ ੧੦੧੪/੨੭
ਡੂਬਣਿ ੧੪੧੦/੧੩
ਡੂਬਦਾ ੫੯੬/੨੨੫
ਡੂਬਾ ੧੩੮/੩
ਡੂਬਿਡੂਬਿ ੧੧੨੫/੧੩
ਡੂਬੀਐ ੬੩੬/੮
ਡੂਬੇ ੪੭੦/੧੫
ਡੂਬੈ ੯੦੪/੨੨
ਡੂਮਣੀ ੨੩/੧੧
ਡੂੰਮਣੀ ੧੦੧੪/੨੧
ਡੂਮਣੇ ੯੩੫/੨੭
ਡੂਗਰ ੭੨੯/੮
ਡੂਗਰਿ ੫੭/੪
ਡੂੰਗਰਿ ੬੦/੨੬
ਡੂਗਰੁ ੧੨੭੫/੨
ਡੂੰਗਰੁ ੬੩/੧੫
ਡੂਬਹਿ ੧੦੨੬/੧੧
ਡੂਬਤ ੩੫੪/੧੬
ਡੂਬਤਾ ੬੬੨/੨੬
ਡੂਬਾ ੩੫੬/੧੦
ਡੂਬਿ ੧੧੨੭/੧੧
ਡੂਬੀ ੬੩੫/੧੮
ਡੂਬੀਅਲੇ ੩੫੭/੨੦
ਡੂਬੇ ੧੫੧/੧੪
ਡੂਮਣੀ ੯੧/੨
ਡੇਹੁ ੧੦੧੫/੧੫
ਡਖਣਹਾਰੁ ੧੦੧੫/੪
ਡੇਰਾ ਤੇ ਪੰ ੧੦੧੫/੪ ੪੭੧/੨੭
ਡੇਸੜੇ ੭੬੨/੮
ਡੇਹਾਗਣਿ ੭੬੨/੨੦
ਡੇਹਾਗਣੀ ੬੦/੨੫
ਡੇਬੇ ੧੯/੨੨
ਡੋਰ ੯੩੭/੧੮
ਡੋਲਤ ੬੯੬/੧੮
ਡੋਲਤਡੋਲਤ ੯੩੩/੨੦
ਡੋਲਾਇ ੬੦/੨੭
ਡੋਲਾਇਆ ੧੦੪੨/੧੮
ਡੋਲਾਈ ੯੩੯/੩
ਡੋਲਾਏ ੯੦੪/੮
ਡੋਲਿ ੬੩/੩
ਡੋਲੀਐ ੧੪੧੦/੧੭
ਡੋਲੁ ੨੨੮/੨੫
ਡੋਲੈ ੧੧੦੯/੨
ਡੌਲੈ ੨੨੭/੨੨
ਡੰਗ ੧੧੦੮/੨੫
ਡੰਡ ੧੨੫੭/੧੩
ਡੰਡੈ ੧੧੨੭/੨੦
ਡੰਡਾ ੬/੨੪
ਡੰਡਾਤਾ ੧੫੫/੨੪
ਡੰਡੀ ੯੯੨/੨੧
ਡੰਡੁ ੧੦੧੪/੧੫
ਡੰਡਿ ੭੩੦/੧੪
ਡੰਡੁ ੪੧੬/੨੩
ਡੰਡੂ ੪੩੩/੧੧
~~ਢਹਸੀਓ~~

। ਢ ।

ਢਹਸੀਓ ੧੪੧/੨੪
ਢਹਗਿ ੧੧੭੧/੪
ਢਹਤੇ ੯੩੩/੨੬
ਢਹਦੇ ੧੪੧੦/੫
ਢਹਿ ੧੮/੨੭
ਢਹਿਢਹਿ ੯੩੩/੨੬
ਢਹੇ ੧੪੩/੧੩
ਢਠੀਆ ੭੨੯/੫
ਢਠੇ ੪੩੩/੧੩
ਢਬ ੬੬੨/੨੬
ਢਰਿ ੧੨੭੪/੧
ਢਰੈ ੧੦੧੪/੯
ਢਲਿ ੨੩/੯
ਢਾਹਸੀ ੯੩੪/੨
ਢਾਹਾਇਦਾ ੧੦੩੩/੨੧
ਢਾਹਿ ੧੫੫/੧੯

ਢਾਹਿਆ	੫੬੬/੫
ਢਾਹੇ	੫੩/੧੯
ਢਾਹੈ	੯੩੫/੨੦
ਢਾਢੀ	੧੪੮/੬
ਢਾਲਣਿ	੪੩੪/੧
ਢਾਲਾ	੫੬੭/੧੪
ਢਾਲਿ	੮/੧੨
ਢਾਲੀਐ	੪੭੪/੧੧
ਢਾਲੈ	੯੩੨/੩
ਢਿਲ	੨੫/੨
ਢੁਲਿ	੨੩/੮
ਢੁਲੈ	੧੦੩੩/੨੨
ਢੂਢਤ	੫੯੮/੯
ਢੂਢਤੀ	੯੩੪/੨੬
ਢੂਢਿ	੯੩੨/੧੮
ਢੂੰਢਿ	੬੩/੪
ਢੂਢਿਮੁ	੧੩੮/੭
ਢੂਢੀ	੪੨੦/੭
ਢੂਢੀਆ	੪੧੮/੨੪
ਢੂਢੀਐ	੪੧੯/੨੪
ਢੂਢੇਹਿ	੭੨੨/੭
ਢੇਰੀ	੨੦/੧੬
ਢੋਆ	੪੯੮/੪
ਢੋਈ	੧੯/੧
ਢੋਰ	੭੫੧/੯
ਢੋਰਿ	੧੦੧੨/੨੫
ਢੋਲਾ	੭੨੯/੧੩
ਢੋਲਿ	੯੩੩/੧੪
ਢੋਲੇ	੪੩੬/੧੦
ਢੋਹੂ	੭੫੦/੧੭
ਢੰਢੋਲਤ	੯੩੩/੨੫
ਢੰਢੋਲਿਆ	੨੦/੨੪
ਢੰਢੋਲਿਮੁ	੧੩੮/੭
ਢੰਢੋਲੀਐ	੧੦੧੨/੧੬
ਢੰਢੋਲੇ	੧੨੦੯/੨੨

। ਣ ।

ਣਾ	੯੩੪/੩
ਣਾਵੈ	੪੩੩/੧੫
ਣਾਮ	੯੩੪/੪
ਤਉ	੨੫/੨੮
ਤਈ	੪੩੨/੨੪
ਤਸਕਰ	੭੬੫/੬
ਤਸਕਰੁ	੨੨੧/੧੯
ਤਸਬੀ	੧੪੦/੨੮
ਤਸ	੧੩੫੩/੧੪
ਤਸੁ	੬੬੨/੭
ਤਹ	੨੧/੩
ਤਹਕੀਕ	੭੨੧/੫
ਤਹ-ਤਹ	੧੩੪੩/੨੨
ਤਹਾ	੩੫੫/੨੩
ਤਹੀ	੨੨੧/੨੦
ਤਕਹਿ	੧੫੫੯/੨੮
ਤਕਬੀਰ	੭੨੧/੮
ਤਕੜੀ	੧੫੬/੨੦
ਤਕਾ	੭੬੪/੨੫
ਤਕੀਆ	੮੪੪/੧੪
ਤਕੀਐ	੧੨੦੫/੫
ਤਕੇ	੧੦੨੨/੧੮
ਤਕੈ	੫੪/੬
ਤਖਤ	੪੧੧/੨੩
ਤਖਤਿ	੧੪/੧੧
ਤਖਤੁ	੫੮੦/੧੪
ਤਖਤੇ	੧੦੩੯/੧੫
ਤਗਿ	੪੭੧/੧੨
ਤਗੁ	੪੬੭/੯
ਤਗ਼ਾਫ਼ਹਿ	੯੫੨/੧੨
ਤਜਹੁ	੩੫੬/੮
ਤਜਿ	੨੩/੨੫
ਤਜਿਓ	੯੩੯/੨੪

ਤਜਿਆ	੨੪/੧੪
ਤਜੀਅਲੇ	੩੫੮/੨੪
ਤਟ	੧੫੬/੧੯
ਤਟੀ	੪੬੭/੪
ਤਟਿ	੧੫੨/੯
ਤਣੀਐ	੭੯੦/੫
ਤਤਹੀ	੧੨੫੫/੭
ਤਤ ਤਤ	੧੦੪੦/੨੪
ਤਤਿ	੧੧੯੦/੪
ਤਤਿਆ	੧੨੮੯/੧੪
ਤਤੀ	੭੨/੨੬
ਤਤੁ	੬੧/੫
ਤਤੂਕਿਨੈਜਨੂ	੯੪੦/੧੮
ਤਤਹ	੪੩੩/੧੭
ਤਤੈ	੯੪੦/੧੩
ਤਤੋ	੬੩੫/੧੦
ਤੰਤੁ	੯੩੪/੭
ਤਥਾ	੯੯੩/੫
ਤਥੁ	੬੩੫/੨੪
ਤਦਹੀ	੫੯੯/੧੨
ਤਦਿ	੫੦੩/੨੭
ਤਦੇ	੬[illegible]/੧੬
ਤਨ	੧੪੭/੧੩
ਤਨਿ	੨/੨੮
ਤਨੁ	੨/੨
ਤਨੁ ਮਨੁ	੮੩੨/੧੮
ਤਨੂਰ	੧੪੧੧/੨੮
ਤਨੋ	੬੩/੬
ਤਪ	੩/੨੮
ਤਪਸੀ	੪੧੯/੪
ਤਪਤ	੯੦੨/੨੦
ਤਪਤਾਉ	੩੫੦/੧੪
ਤਪਤਾਲੁ	੧੨੮੭/੩
ਤਪਤਿ	੧੨੭੩/੨੫
ਤਪਤੁ	੬੬੧/੨੪
ਤਪਨੁ	੯੦੫/੬
ਤਪਾ	੧੩੪੩/੨੮
ਤਪਾਇ	੧੪੧੧/੨੮
ਤਪਾਇਆ	੯੪੩/੧੪
ਤਪਾਵਸੁ	੭੩੩/੧
ਤਪਿਤਪਿ	੬੬੧/੨੪
ਤਪੀਐ	੭੩੦/੬
ਤਪੁ	੪/੨੧
ਤਪ	੧੦੩੪/੧੭
ਤਪੇ	੧੪੩/੨
ਤਪੈ	੧੧੧੩/੩
ਤਪੀ	ਤਪੀ ੫੦੫/੨੩
ਤਬ	੩੫੯/੫
ਤਬਹਿ	੯੪੫/੨੮
ਤਬਲਕ	੯੯੨/੧੪
ਤਬਲਕੁ	੨੦/੧੬
ਤਬਲਬਾਜ	੧੪੨/੨੪
ਤਬੇਲਾ	੪੧੭/੧੮
ਤਮ	੧੦੩੮/੪
ਤਮਾਇ	੫/੧੬
ਤਮਾਈ	੯੪੦/੧੨
ਤਮਾਸਾ	੧੦੨੩/੨
ਤਮਾਸੇ	੪੧੭/੧੨
ਤਰਹਿ	੧੦੩੯/੧੬
ਤਰਹੁ	੧੯/੨੩
ਤਰਕਸ	੧੬/੨੫
ਤਰਣਹਾਰੁ	੫੫੬/੧੫
ਤਰਣਾ	੭੬/੧੨
ਤਰਣੁ	੪੭੧/੨੨
ਤਰਤੀ	੧੨੭੫/੨੫
ਤਰਨਾ	੪੩੩/੧੭
ਤਰਫ	੧੨੮੧/੧੪
ਤਰਫਾ	੧੨੮੦/੧੬
ਤਰਲ	੫੬੭/੧੭
ਤਰਵਰ	੧੫੨/੨੭
ਤਰਵਰਿ	੯੩੪/੯
ਤਰਵਰੁ	੯੩੪/੮
ਤਰਾ	੬੯੦/੭
ਤਰਾਉ	੧੦੧੫/੨੩

ਤਰਾਇ	੮੭੮/੧੧
ਤਰਾਇਆ	੧੦੪੨/੮
ਤਰਾਸਿ	੨੨/੯
ਤਰਾਹਿ	੧੦੯੩/੪
ਤਰਾਜੀ	੫੯/੪
ਤਰਾਵੈ	੧੩੩੨/੨੨
ਤਰਿ	੯੯੨/੩
ਤਰਿਆ	੮੫੪/੨
ਤਰੀਆਸੁ	੬੩/੧੭
ਤਰੀਐ	੨੦/੩
ਤਰੁ	੧੫੩/੬
ਤਰੇ	੬੪/੫
ਤਰੈ	੩/੧੬
ਤਰੋਵਰੁ	੫੦੫/੧੩
ਤਰੰਗ	੩੫੪/੩
ਤਰੰਗਾ	੧੦੪੨/੫
ਤਰੰਦਾ	੪੭੧/੨੪
ਤਲਹੀਅਲੁ	੧੩੨੯/੪
ਤਲਬ	੯੭੬/੧੪
ਤਲਬਾ	੯੫੩/੧੯
ਤਲਬੀਐ	੭੫੧/੧੧
ਤਲਾਉ	੧੪੧੦/੧੮
ਤਲਾਹਾ	੫੦੩/੧੦
ਤਲਿ	੬੦/੧੬
ਤਲੀ	੪੬੮/੨੦
ਤਲੈ	੩/੨੨
ਤਵ	੧੩/੫
ਤਾ	੫/੧੨
ਤਾਂ	੨੨੭/੧੨
ਤਾਉ	੩/੨੮
ਤਾਈ	੩੫੮/੧੯
ਤਾਂਈ	੧੨੭੩/੧੮
ਤਾਸੁ	੨੧/੪
ਤਾਹ	੪੬੭/੭
ਤਾਹਾ	੧੦੩੨/੨੨
ਤਾਹਿ	੨੦/੨
ਤਾਹੀ	੫੯੮/੧੩
ਤਾਹੂੰ	੧੪੧੦/੧੧
ਤਾਕਹਿ	੯੩੪/੧੦
ਤਾਕੁ	੧੦੪੨/੨੬
ਤਾਕੈ	੧੧੦੮/੧੫
ਤਾਕੋਤਾਕੁ	੪੬੪/੧੩
ਤਾਖਤੀ	੧੪੨/੨੫
ਤਾਗ	੪੭੧/੨੫
ਤਾਗਾ	੫੮੨/੯
ਤਾਗੇ	੭੮੬/੨੩
ਤਾਗੈ	੫੮/੨੬
ਤਾਗੋ	੬੩੫/੨੬
ਤਾਜ	੨੨੫/੧੮
ਤਾਜੀ	੧੪੧/੨੫
ਤਾਣਿ	੮੫/੫
ਤਾਣਿਆ	੧੨੭੯/੧੦
ਤਾਣੀ	੧੩੩੦/੧੫
ਤਾਣੁ	੧/੧੩
ਤਾਤਉ	੪੩੯/੫
ਤਾਤਾ	੪੩੮/੨੬
ਤਾਤਿ	੯੦੬/੧੮
ਤਾਤਿ	੯੦੬/੧੮
ਤਾਤੁ	੬੬੨/੧
ਤਾਤੇ	੧੧੧੧/੧੮
ਤਾਪਹਿ	੧੧੦੮/੧੦
ਤਾਪਸੁ	੮੩/੨੦
ਤਾਪੈ	੪੧੫/੧੮
ਤਾਮਸ	੮੪੦/੨੦
ਤਾਮਸੀ	੪੧੯/੫
ਤਾਮਸੁ	੧੦੧੩/੧੬
ਤਾਮਿ	੩੪੯/੨੮
ਤਾਰ	੧/[illegible]
ਤਾਰਸੀ	੭੨੯/੨੦
ਤਾਰਹਿ	੩੫੨/੧੪
ਤਾਰਣ	੫੦[illegible]/੧੮
ਤਾਰਣਹਾਰ	੧੦੦੯/੨੨
ਤਾਰਣਹਾਰਾ	੯੪੧/੨
ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ	੮੪੩/੨੨

ਤਾਰਣਹਾਰੁ ੧੫੫/੨੭
ਤਾਰਣਵਾਇਆ ੪੩੩/੧੮
ਤਾਰਾ ੨੨੪/੯
ਤਾਰਾਜੀ ੧੪੭/੩
ਤਰਾਜੂ ੪੭੦/੨੧
ਤਾਰਿ ੨੦/੪
ਤਾਰਿਆ ੨੨੭/੨੮
ਤਾਰਿਕਾ ੧੩/੨
ਤਾਰੀ ੧੫੩/੬
ਤਾਰੂ ੧੪੩/੯
ਤਾਰੇ ੩/੧੬
ਤਾਰੈ ੨੩/੨੮
ਤਾਲ ੩੪੯/੨੫
ਤਾਲਾ ੪੧੨/੧੫
ਤਾਲਿ ੬੬੧/੧੧
ਤਾਵਣਿ ੪੩੯/੫
ਤਾੜੀ ੨੨੬/੨੬
ਤਿਉ ੨੦/੫
ਤਿਉਤਿਉ ੧੪੪/੧੯
ਤਿਆਸ ੩੫੨/੨
ਤਿਆਗਹੁ ੪੧੫/੧੨
ਤਿਆਗਿ ੫੬/੨੧
ਤਿਆਗਿਆ ੨੨੧/੫
ਤਿਆਗੀ ੧੮/੭
ਤਿਆਗੇ ੪੧੫/੨੩
ਤਿਆਗੈ ੧੮/੨੪
ਤਿਸ ੩/੨੨
ਤਿਸਹਿ ੭੫/੫
ਤਿਸਹੀ ੧੩੩੧/੨੬
ਤਿਸਦਾ ੪੬੫/੨੨
ਤਿਸਨਾ ੧੩੮/੨੬
ਤਿਸਨੋ ੬੪/੧੬
ਤਿਸਾਈ ੧੨੭੩/੧੩
ਤਿਸਾਏ ੬੮੮/੨੮
ਤਿਸੁ ੨/੧੭
ਤਿਸੈ ੬/੨੫
ਤਿਹ ੮੪/੪
ਤਿਹਾਇਆ ੧੩੮/੨੭
ਤਿਹਾਲ ੪੭੦/੨੪
ਤਿਹੁ ੭੬੫/੧੩
ਤਿਹੁਲੋਇ ੬੨/੧੮ ਤਿਹੁਲੋਈ੭੬੩/੨੬
ਤਿਹੁਲੋਕ ੭੩੦/੫
ਤਿਹੁਲੋਕਾ ੩੫੧/੨੩
ਤਿਕਲਿ ੧੨੮੬/੮
ਤਿਕਾਲ ੧੧੨੭/੧੯
ਤਿਖ ੧੨੪੦/੧੦
ਤਿਖਾ ੧੪੬/੧
ਤਿਥਹੁ ੫੯੪/੧੧
ਤਿਥੁ ੮/੧੨
ਤਿਥਾਈ ੧੦੨੪/੨
ਤਿਥੈ ੭/੧੯
ਤਿਨ ੧੫/੧੨
ਤਿਨਹਿ ੨੨੭/੧੨
ਤਿਨਾ ੨੨/੨੮
ਤਿੰਨਾ ੪੨੧/੨੬
ਤਿਨਾਹ ੨੩/੫
ਤਿਨਾੜੀ ੧੧੦੯/੬
ਤਿਨਾੜੀਆ ੮੫/੩
ਤਿਨਿ ੨/੧੧
ਤਿਨੀ ੭੩/੬
ਤਿਨੇਹਾ ੯੯੦/੯
ਤਿਨੇਹਿ ੬੦/੧
ਤਿਨੈ ੯੦੭/੨
ਤਿੰਨੈ ੪੭੫/੧੩
ਤਿਨੁ ੩੪੭/੨੨
ਤਿਨ੍ਹਾ ੪੧੮/੪
ਤਿਨ੍ਹਾਹੀ ੧੧੭੧/੨੩
ਤਿਨ੍ਹਿ ੧੩੪੪/੬
ਤਿਨ੍ਹੀ ੪੬੭/੧੫
ਤਿਪਤਿ ੪੧੬/੨੪
ਤ੍ਰਿਪਤ ੨੨੫/੨੭
ਤਿਲ ੪/੨੧
ਤਿਲਕ ੧੩੫੩/੧੦
ਤਿਲਕੁ ੩੫੫/੧੦
ਤਿਲੁ ੫/੧੬

ਤਿਲੁਤਿਲੁ ੧੩੩੦/੧੯
ਤਿਵ ੩੫੬/੩
ਤਿਵਤਿਵ ੪/੧੪
ਤਿਵੈ ੭/੩
ਤਿਵੈਤਿਵ ੮/੯
ਤਿਸੰਨ੍ਹ ੧੪੧੦/੧੧
ਤੀਆ ੧੦੩੪/੫
ਤੀਐ ੧੦੨੩/੮
ਤੀਸਾ ੧੩੮/੪
ਤੀਹ ੨੪/੭
ਤੀਜਾ ੧੪੧/੬
ਤੀਜੈ ੭੫/੬
ਤੀਨ ੪੧੪ /੧੧
ਤੀਨਿ ੨੩/੨੭
ਤੀਨੈ ੨੨੧/੨੪
ਤੀਰ ੧੬/੨੫
ਤੀਰਥ ੯/੪
ਤੀਰਥਵਾਸੀ ੩੫੬/੨੧
ਤੀਰਥਾ[illegible] ੧੧੯੮/੧੬
ਤੀਰਥਾਂ ੪੬੭/੪
ਤੀਰਥਿ ੨/੧੬
ਤੀਰਥੀ ੭੯੯/੧੩
ਤੀਰਥੁ ੪/੨੧
ਤੀਰੁ ੫੭/੧੦
ਤੁਆਣਾ ੧੨੯੧/੧੧
ਤੁਈ ੧੪੪/੧
ਤੁਸਿ ੪੬੩/੭
ਤੁਸੀ ੫੮੦/੨੮
ਤੁਹਠੇ ੬/੮
ਤੁਹਾਰੀਆ ੯੯੯/੫
ਤੁਹੀ ੧੪੩/੨੭
ਤੁਖਾਰ ੧੪੧/੨੫
ਤੁਖਾਰੁ ੧੧੦੯/੧੨
ਤੁੰਗ ੯੩੬/੯
ਤੁਥਾ ੧੧੨੬/੯
[illegible]

ਤੁਜਾਰਾ ੧੪੧/੧੨
ਤੁਝ ੨੫/੯
ਤੁਝਹਿ ੪੩੭/੬
ਤੁਝਹੀ ੧੨੯੦/੧੫
ਤੁਝੁ ੨੦/੮
ਤੁਝ ੨੫/੧੦
ਤੁਟਈ ੫੪/੮
ਤੁਟਹਿ ੫/੧੭
ਤੁਟਿਨ੍ਹ ੪੧੭/੯
ਤੁਟਾ ੧੨੮੭/੨੨
ਤੁਟੇ ੧੬/੧੭
ਤੁਟੈ ੧/੭
ਤੁਠਾ ੧੦੨੯/੧੮
ਤੁਠੇ ੧੪੧/੯
ਤੁਧ ੩੪੭/੫
ਤੁਧਨੋ ੬/੧੭
ਤੁਧੁ ੩/੨੬
ਤੁਧ ੧੩੯/੧੨
ਤੁਪਕ ੪੧੮/੩
ਤੁਮ ੧੨/੧੮
ਤੁਮਹੀ ੧੦੪੦/੨੪
ਤੁਮਰਾ ੧੨੫੫/੨੨
ਤੁਮਰੇ ੧੧੯੯/੧੮
ਤੁਮਾ ੧੪੭/੨੬
ਤੁਮਾਤੀ ੧੩੮/੧੦
ਤੁਮਾਰਾ ੧੫੫/੧੦
ਤੁਮਾਰੀ ੨੨੫/੨੧
ਤੁਮਾਰੇ ੫੬੭/੫
ਤੁਮਾਰੈ ੧੦੩੪/੮
ਤੁਮੀ ੧੪੭/੨੬
ਤੁਮ੍ਹ ੩੫੬/੯
ਤੁਮ੍ਹਰੀ ੧੨੭੪/੧੨
ਤੁਮ੍ਹਾ ੪੭੩/੨੭
ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ੭੬੪/੧੯
ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ੫੦੪/੨੨

ਤੁਮ੍ਹੈ ੯੩੮/੧੧
ਤੁਰਸੀ ੧੬/੧੮
ਤੁਰਕ ੪੭੦/੧੧
ਤੁਰਕਾ ੪੭੧/੨੩
ਤੁਰਕਾਣੀ ੪੧੮/੫
ਤੁਰਕੀ ੧੫੫/੮
ਤੁਰਾ ੭੨੧/੧੧
ਤੁਰਿ ੧੪੧੧/੧੩
ਤੁਰੀ ੪੭੫/੪
ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ ੧੫੪/੧੭
ਤੁਰੇ ੪੭੨/੧੫
ਤੁਲਸੀ ੧੦੩੫/੨੪
ਤੁਲਹੜਾ ੧੭/੧੬
ਤੁਲਹਾ ੧੭/੨੦
ਤੁਲਾ ੭੩੦/੨੫
ਤੁਲਾਇਆ ੫੮੧/੧੬
ਤੁਲਾਈਐ ੧੪੬/੧੧
ਤੁਲਾਏ ੫੯/੫
ਤੁਲਿ ੫/੯
ਤੁਲਿਓ ੯੩੦/੧੭
ਤੁਲੀਅਹਿ ੧੨੩੯/੧੯
ਤੁਲੀਐ ੨੨/੪
ਤੁਲੁ ੫/੨੫
ਤੁਲੈ ੧੫੨/੨੧
ਤੂ ੩/੨੭
ਤੂੰ ੫੪/੨੧
ਤੂਹੀ ੧੪੩/੨੭
ਤੂਹੈ ੫੬੬/੧੭
ਤੂਟਸਿ ੪੭੧/੧੩
ਤੂਟਹਿ ੩੫੩/੨੨
ਤੂਟੀ ੮੭੯/੨੧
ਤੂਟੇ ੩੫੧/੫
ਤੂਟੈ ੩੫੩/੨੩
ਤੂਮੜੀ ੭੮੯/੧੪
ਤੂਰਾ ੨੨੮/੮
ਤੂਰੁ ੧੯/੨੨
ਤੂਰੇ ੯੪੩/੨੮
ਤੇ ੩/੨੨
ਤੇਰਾ ੨/੨੪
ਤੇਹਿ ੬੩੭/੧੦
ਤੇਹੀ ੩੫੧/੧੬
ਤੇਹੋ ੬੬੨/੧੨
ਤੇਹੋਜੇਹੀ ੧੨੫੪/੧੪
ਤੇਗ ੧੪੫/੩
ਤੇਗਬੰਦ ੧੬/੨੫
ਤੇਜੁ ੧੦੩੧/੧੭
ਤੇਤਾ ੪/੧੪
ਤੇਤੀ ੨੨੬/੨੮
ਤੇਤੀਸ ੫੦੪/੪
ਤੇਤੈ ੧੫੬/੨੧
ਤੇਤੇ ੪੬੭/੨੩
ਤੇਰਉ ੮੪੪/੧੪
ਤੇਰਸਿ ੮੪੦/੧੬
ਤੇਰਾ ੮/੧੯
ਤੇਰਿਆ ੭੨/੧੪
ਤੇਰੀ ੫/੧੯
ਤੇਰੀਆ ੧੮/੧
ਤੇਰੇ ੪/੨੩
ਤੇਰੈ ੧੩/੧੦
ਤੇਰੋ ੨੩/੨੩
ਤੇਲ ੨੫/੨੫
ਤੇਲੁ ੧੨/੨੦
ਤੇਲੋ ੧੧੦੯/੫
ਤੇਵਡ ੯/੨੮
ਤੇਵਡੁ ੬/੫
ਤੇਵੇਹਾ ੪੭੪/੧੧
ਤੇਵੇਹੋ ੪੬੮/੨੧
ਤੇਗਿ ੪੭੧/੨੮
ਤੈ ੬/੧
ਤੈਂ ੩੬੦/੧੯
ਤੈਸੜਾ ੭੨੨/੨੧
ਤੈਸਾ ੨੨੧/੨੨

ਤੇਸੀ	੨੨/੨੫	ਤੇੜਿਠ	੫੮੦/੨੧
ਤੇਸੇ	੪੧੮/੧੧	ਤੇੜਿ	੫੯੮/੪
ਤੈਸੇ	੨੨੪/੧	ਤੇੜੇ	੪੬੭/੨
ਤੇਭੁਣ	੧੦੩੮/੧	ਤੈੜੇ	੧੪੧੧/੨੪
ਤੇਭਾ	੪੧੮/੨੫	ਤੈਗੀਅਿ	੧੨੮੮/੨੪
ਤੇ	੭੨੧/੪	ਤੈਤ	੩੬੦/੧
ਤੇਆ	੧੨੯੦/੧੨	ਤੈਤੁ	੫੯੭/੧੫
ਤੈਅ	੧੨੯੦/੧੨	ਤੈਤਿ	੫੯੭/੧੫
ਤੇਇ	੧੨/੨੬	ਤੈਥੁ	੧੪੧/੨੬
ਤੇਇਅਹੁ	੧੨੯੦/੧੧	ਤੈਥੀਲੀ	੪੧੭/੨੩
ਤੇਸਾ	੮੩/੧੪	ਤ੍ਰਾਸਾ	੪੧੨/੭
ਤੇਹ	੧੧੬੯/੨੧	ਤ੍ਰਿਅਜਿਤੁ	੪੧੨/੮ ਤ੍ਰਿਜਗਤਿ ੯੯੦/੧੦
ਤੇਹਿ	੧੩/੫	ਤ੍ਰਿਸਨਾ	੧੯/੧੫
ਤੇਹੀ	੪੧੩/੧੦	ਤ੍ਰਿਹਦਸ	੫੦੩/੮
ਤੁੇਹੀ	੧੩/੫	ਤ੍ਰਿਹੁ	੮੩੨/੮
ਤੇਟ	੯੩੩/੧੦	ਤ੍ਰਿਹੁ	੧੦੨੯/੨੪
ਤੇਟਾ	੩੫੬/੧੯	ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ	੧੮/੨੨
ਤੇਟਿ	੨/੩	ਤ੍ਰਿਖਾ	੧੨੩੨/੨੭
ਤੇਰ	੧੧੭੦/੧੬	ਤ੍ਰਿਣੁ	੧੪੪/੨੦
ਤੇਰੈ	੪੧੬/੧੬	ਤ੍ਰਿਤੀਆ	੮੩੯/੮
ਤੇਲ	੨੫/੪	ਤ੍ਰਿਪਤ	੫੫੭/੬
ਤੇਲਹੁ	੯੯੨/੨੧	ਤ੍ਰਿਪਤਾ	੧੦੩੫/੮
ਤੇਲਸੀ	੫੯/੫	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਾ	੨੨੬/੬
ਤੇਲਹਿ	੨੪/੪	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ	੯੪੫/੧੮
ਤੇਲਣਹਾਰਾ	੭੩੧/੩	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ	੨੨੪/੧੦
ਤੇਲਿਣ	੧੫੬/੨੦	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੀ	੧੦੧੨/੨੭
ਤੇਲਾ	੧੧੭੧/੨੪	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੀਅਿ	੧੦੮੭/੨੪ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ ੪੧੪/੨੩
ਤੁਲਾਇਦਸੀ	੫੯/੪	ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੈ	੮੭੯/੨੦
ਤੁਲਾਵੈ	੯੩੨/੧੯	ਤ੍ਰਿਪਤਾਗਾ	੫੯੮/੨੨
ਤੇਲਿ	੨੨/੪	ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹਿ	੯੦੬/੫
ਤੇਲਿਆ	੪੬੯/੬	ਤ੍ਰਿਪਤਿ	੨੨੬/੩
ਤੇਲੀ	੧੪੭/੩	ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ	੧੪੮/੨੧
ਤੇਲੀਅਿ	੫੯/੧	ਤ੍ਰਿਪਤੀ	੮੪੩/੨੩
ਤੇਲੁ	੫੯/[illegible]	ਤ੍ਰਿਪਤੇ	੧੨੫੫/੧
ਤੇਲੇ	੧੨੮੨/੧	ਤ੍ਰਿਪਤੈ	੫੯੮/੨੪
ਤੈਲੇ	੯੩੨/੧੯	ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ	੧[illegible]੦/੧੧
ਤੈਲੈ	੧੦੨੦/੨੭	ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ	੧੮/੨੧

ਤ੍ਰਿਭਵਣ ੬੦/੧੪
ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ ੫੭/੧
ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ੧੯/੨੬
ਤ੍ਰਿਭਵਣੋ ੪੩੭/੬
ਤ੍ਰੈ ੪੭੦/੩
ਤ੍ਰੈ ੧੫੪/੧੬
ਤ੍ਰੈਸਤ ੬੪੪/੧੪
ਤ੍ਰੈਗੁਣ ੪੧੩/੧੬
ਤ੍ਰੈਪਾਲ ੪੭੦/੨੪
ਤ੍ਰੈਲੋਈ ੧੧੭੧/੨੭
ਤ੍ਰੈਲੋਕ ੧੧੧੩/੭
ਤ੍ਰੈਲੋਕਨਾਥੁ ੮੪੪/੧੨

। ਬ ।

ਬਕਹਿ ੧੨੪੧/੨੫
ਬਕਾ ੧੯/੧੬
ਬਕੈ ੧੨੪੧/੧੬
ਬਕਿ ੨/੪
ਬਕੀ ੭੨/੧੭
ਬਕੇ ੫/੪
ਬਗੁਆ ੯੦੩/੧੯
ਬਣ ੧੩੭/੧੯
ਬਣੀ ੨੪੨/੧੪
ਬਧੇ ੪੩੩/੧੮
ਬਨੰਤਰਿ ੯੩੪/੧੬
ਬਨੰਤਰੀ ੯੩੪/੧੬?
ਬਰਬਰੰ ੯੩੪/੧੪
ਬਲ ੬੦/੬
ਬਲਿ ੫੭/੪
ਬਲੀ ੧੪੪/੧੬
ਬਲੁ ੫੦੩/੨੬
ਬਾਉ ੧੪/੬
ਬਾਓ ੧੧੦੯/੨੪
ਬਾਇ ੩੫੬/੧੩
[redacted] ਬਾਈ ੬੧/੨੮

ਬਾਕਾ ੧੦੧੨/੨੪
ਬਾਕਿ ੯੩੫/੩
ਬਾਕੀ ੪੩੬/੨੭
ਬਾਕੇ ੪੩੭/੪
ਬਾਟਾ ੨੨੬/੪
ਬਾਟੁ ੧੫੩/੧
ਬਾਣ ੪੧੭/੨੭
ਬਾਣਸਟ ੬੬੨/੨੬
ਬਾਣ ਬਨੰਤਰਿ ੧੨੫੭/੧੨
ਬਾਣਾ ੧੦੩੯/੨੪
ਬਾਣਿ ੧੭/੨੨
ਬਾਣੀ ੧੬/੧੯
ਬਾਨੰਤਰਿ ੪੩੩/੧੮
ਬਾਨੂਤੀਰਥੁ ੬੮੭/੨੩
ਬਾਪਣਹਾਰੇ ੧੦੩੬/੧੬
ਬਾਪਿ ੩/੨੦
ਬਾਪਿਊਬਾਪਿ ੧੧੨੫/੮
ਬਾਪਿਊਬਾਪੈ ੪੧੭/੨੧
ਬਾਪਿਆ ੨/੧੦
ਬਾਪੀ ੪੧੨/੨੬
ਬਾਪੇ ੧੫੦/੪
ਬਾਪੇ ੧੫੦/੪
ਬਾਰੇ ੪੨੧/੫
ਬਾਲੁ ੧੩/੧
ਬਾਵ ੪/੧੦
ਬਾਵਹਿ ੮੪੦/੧੯
ਬਾਵਰੁ ੧੫੬/੧੪
ਬਾਵਾ ੫੩/੨੧
ਬਿਆ ੪੭੧/੭
ਬਿਤਿ ੪/੨੫
ਬਿਤੀ ੭/੧੬
ਬਿਬੁ ੫੭/੨੮
ਬੀ ੫੫੭/੧੧
ਬੀਆ ੩੫੨/੨੬
ਬੀਅ ੧੮/੮

ਥਾਇ	੭੯੮/੨੮
ਥਾਈ	੨੪੨/੧੨
ਥਾਏ	੧੧੭੨/੬
ਥਾਨਿ	੯੦੫/੧੬
ਥਾਵਿ	੫੫੭/੧੫
ਥੁੜ	੪੭੧/੧੪
ਥੁੜਾ	੪੭੩/੯
ਥ	੧੩੩੧/੧੩
ਥੇਹਤੁ	੫੮੨/੪
ਥੇੜੈ	੯੫੬/੩
ਥੈ	੧੨੭੫/੬
ਥੋੜੜਿਆ	੭੫੧/੨
ਥੋੜੜੇ	੨੩/੯
ਥੋੜਾ	੪੬੭/੨
ਥੋੜੀ	੪੬੮/੨੩
ਥੋੜੇ	੯੯੯/੯
ਥੋੜੈ	੫੬/੪
ਥੰਮ੍ਹ	੧੧੯੦/੧੬
ਥੰਮਾ	੧੦੩੭/੨੩
ਥੰਮ੍ਹਾ	੧੨੭੯/੧੦
ਥੰਮ੍ਹਿਅ	੧੨੪੪/੨੫
ਥੰਮੁ	੯੪੩/੧

। ਦ ।

ਦਊਤ	੪੨੨/੨੧
ਦਊਤੁ	੧੧੧੦/੧੫
ਦਇਆ	੩/੨੦
ਦਇਆਪਤਿ	੧੧੦੯/੧੫
ਦਇਆਲ	੧੦੯/੧੨
ਦਇਆਲਾ	੨੨੮/੧੮
ਦਇਆਲਿ	੧੦੪੦/੧੩
ਦਇਆਲੁ	੧੪੫/੧੦
ਦਸ	੨੩/੨੭
ਦਸਅਠ	੧੧੬੯/੪
ਦਸਤ	੧੪੪/੫
ਦਸਤੰਗੀਰ	੭੨੧/੭
ਦਸਮੀ	੮੪੦/੨
ਦਸਵਾ	੫੪/੧੩
ਦਸਵੈ	੧੩੮/੧
ਦਸਾਂ	੮੩੯/੧੧
ਦਸਾਇ	੯੫੧/੨੮
ਦਸਾਈ	੫੫੭/੧੪
ਦਸਾਏ	੧੩੮/੨
ਦਸਾਹਰਾ	੬੮੭/੨੪
ਦਸਿਆ	੧੪੬/੨੫
ਦਸੀ	੩੫੫/੧੨
ਦਸੂਣੀ	੨/੨੦
ਦਸ	੧੪੦/੧੯
ਦਸੈ	੭੬੭/੫
ਦਸੌ	੧੨੭੩/੧੬
ਦਹ	੧੫੨/੨੮
ਦਹਸਿਰਿ	੩੫੦/੨੨
ਦਹਦਿਸ	੬੩੫/੨੬
ਦਹਦਿਸਿ	੧੧੦੯/੨
ਦਹਿਸਿਰੁ	੯੫੪/੧
ਦਹਿਸਿਰੋ	੧੪੧੨/੧੦
ਦਹੀ	੧੫੦/੮
ਦਖਿਣਾ	੧੩੨੯/੯
ਦਝਸੀ	੧੪੨/੧੨
ਦਝਹਿ	੧੪੭/੨੦
ਦਝੁ	੪/੨੧
ਦਦ	੪੩੩/੨੦
ਦਧਾ	੬੩/੨੮
ਦਧਿ	੧੦੦੯/੬
ਦਬਿਆ	੧੨੭੫/੯
ਦਬੀ	੪੬੪/੧੯
ਦਬੀਅਹਿ	੬੪੮/੧੯
ਦਮ	੨੨੬/੧੪
ਦਮਾਮਿਆ	੧੨੪੪/੭
ਦਮੀ	੬੬੦/੧੪
ਦਮੁ	੭੩੦/੧੦

ਦਧਿ	੧੫੦/੧
ਦਰ	੬੩/੨੦
ਦਰਸਨ	੧੪੮/੪
ਦਰਸਨਿ	੧੪੭/੮
ਦਰਸਨੁ	੨੨੪/੮
ਦਰਸੁ	੨੩/੩
ਦਰਖਤ	੧੪੪/੭
ਦਰਗਹਿ	੩/੧੮
ਦਰਗਹ	੧੫/੨੮
ਦਰਜੀ	੯੫੫/੨੫
ਦਰਦਵੰਦ	੩੫੮/੨੪
ਦਰਦੁ	੩੬੦/੧੯
ਦਰਬਾਰਿ	੧੪੩/੨੦
ਦਰਬਾਰੁ	੨/੭
ਦਰਬਾਰ	੫੮੦/੨੪
ਦਰਬਿ	੧੪੧/੨੫
ਦਰਬੁ	੧੦੯੦/੨੨
ਦਰਵਾਜਾ	੮੭੭/੭
ਦਰਵਾਜੈ	੧੫੨/੫
ਦਰਵਾਣੀ	੭੨੯/੨੩
ਦਰਵਾਨੀ	੧੦੯੦/੧੪
ਦਰਵਾਨੁ	੪੨੨/੫
ਦਰਵਾਰ	੧੬/੧੪
ਦਰਵਾਰਿ	੨੨੨/੯
ਦਰਵਾਰੁ	੧੫/੨੭
ਦਰਵੇਸ	੫੩/੧੮
ਦਰਵੇਸੀ	੧੦੯੦/੧੪
ਦਰਾ	੮੭੭/੪
ਦਰਾਸੁ	੭੮੮/੨੬
ਦਰਿ	੩/੧੮
ਦਰਿਯਾਵਿ	੧੯/੧
ਦਰਿਵਾਟ	੪੭੩/੨੬
ਦਰੀਆਉ	੩/੨੫
ਦਰੁ	੬/੬
ਦਰੁਖਤੁ	੧੧੨੬/੧੫
ਦਰੂਦ	੫੩/੧੯
ਦਰੇਗ	੯੫੫/੮
ਦਰੇਗੁ	੯੫੫/੪
ਦਲ	੧੪੧੨/੯
ਦਲਾਲ	੪੭੨/੧੧
ਦਲਾਲੁ	੭੯੯/੨੧
ਦਲਿ	੧੪੯/੨੭
ਦਾ	੧੪੦/੨੫
ਦਾਇਆ	੧੦੨੧/੪
ਦਾਈ	੧੦੨੧/੪
ਦਾਈਐ	੧੪੭/੨੪
ਦਾਸ	੨੨੪/੧੬
ਦਾਸਨ	੧੦੩੫/੧
ਦਾਸਨਿ	੪੧੫/੨੮
ਦਾਸਨਿ-ਦਾਸ	੧੪੫/੨੪
ਦਾਸਨਿਦਾਸਾ	੧੪੦/੧੨
ਦਾਸਨਿਦਾਸਿ	੨੨/੮
ਦਾਸਾ	੪੧੨/੫
ਦਾਸੀ	੫੬/੨੦
ਦਾਸੀਆ	੭੨੯/੧੮
ਦਾਸੁ	੨੨੪/੭
ਦਾਸੈ	੯੩੮/੨੩
ਦਾਗ	੬੬੨/੩
ਦਾਗਾ	੬੬੨/੩
ਦਾਝਹਿ	੧੦੩੧/੧੬
ਦਾਝੈ	੧੫੬/੪
ਦਾਣਾ	੧੧੧੨/੨੦
ਦਾਣੁ ੧੯/੩ ਦਾਣੇ	੪੭੨/੨੦
ਦਾਤਾ	੨/੧੬
ਦਾਤਾਰ	੪/੨
ਦਾਤਾਰਾ	੧੨੫੫/੧੫
ਦਾਤਾਰੁ	੨/੭
ਦਾਤਿ	੧/੧੩
ਦਾਤੀ	੧੬/੩
ਦਾਤੌ	੧੨੩੭/੧੭

ਦਾਤੇ ੧੨/੨੦
ਦਾਤੈ ੧੦੩੦/੨੮
ਦਾਤੋ [illegible]/੧੧
ਦਾਦਰ ੯੯੦/੧੨
ਦਾਦਰੁ ੧੧੮੮/੩
ਦਾਦਿ ੧੨੪੫/੪
ਦਾਦੇ ੧੪੪/੧
ਦਾਧੀ ੫੫੮/੩
ਦਾਨ ੫੬/੧੯
ਦਾਨਸਬੰਦੁ ੬੬੨/੨੧
ਦਾਨੁ ੧੫੦/੨
ਦਾਨਵ ੭/੨੫
ਦਾਨਵਾ ੧੪੩/੨੮
ਦਾਨਾ ੨੫/੮
ਦਾਨਾਬੀਨਾ ੧੦੧੫/੨੨
ਦਾਨਿ ੧੫/੨੪
ਦਾਨੀ ੭੨੧/੫
ਦਾਨੂ ੪/੨
ਦਾਨੇ ੧੦੧੨/੨੦
ਦਾਨੈ ੧੨/੨੦
ਦਾਨੋ ੧੧੧੨/੨੦
ਦਾਮ ੨੨੭/੯
ਦਾਮਨਿ ੧੦੪੧/੨੨
ਦਾਮਿ ੨੨੬/੩
ਦਾਮੋਦਰੁ ੩੫੯/੧੩
ਦਾਰਦ ੭੨੧/੮
ਦਾਰਾ ੧੧੧੦/੧੧
ਦਾਰੂ ੪੬੮/੧੮
ਦਾਰਦ-ਭੰਜਨ ੯੩੪/੨੧
ਦਾਲਦੁ ੧੦੨੪/੨੩
ਦਾਲਿ ੪੬੮/੨੪
ਦਾਵੈ ੧੨੩੮/੭
ਦਾੜੀ ੪੭੧/੧੪
ਦਿਉਹਾੜੀ ੪੬੨/੨੭
ਦਿਸ ੯੩੩/੧੩
ਦਿਸਹਿ ੬੨/੨੪
ਦਿਸਟਿ ੧੫੩/੮
ਦਿਸਨਿ ੯੯੯/੬
ਦਿਸਿ ੧੫੨/੨੮
ਦਿਸੈ ੨/੨
ਦਿਸੰਤਰ ੨੨/੧੪
ਦਿਸੰਤਰਿ ੧੪੫/੪
ਦਿਸੰਤਰੀ ੬੦/੨੬
ਦਿਸੰਤਰੁ ੧੦੧੨/੨੪
ਦਿਸੰਨ੍ਹਿ ੭੨੯/੪
ਦਿਹ ੧੨/੨੩
ਦਿਹਾ ੫੭੯/੫
ਦਿਹਾੜੀ ੧੧੯੧/੯
ਦਿਹਾੜੇ ੧੨੮੬/੨੧
ਦਿਹੁ ੭੮੯/੨੧੪
ਦਿਹੁਦੀਵੀ ੭੫੨/੧੫
ਦਿਹੇ ੭੩/੮
ਦਿਹੀਰ ੧੪੪/੧
ਦਿਖਲਾਇਆ ੭੩/੧
ਦਿਖਲਾਵਹਿ ੧੨੮੯/੨੫
ਦਿਖਾਉ ੧੧੮੯/੧੨
ਦਿਖਾਇ ੫੫/੯
ਦਿਖਾਇਓ ੫੯੭/੨੮
ਦਿਖਾਇਆ ੧੫੨/੧੨
ਦਿਖਾਇਦਾ ੧੦੩੭/੬
ਦਿਖਾਈ ੯੦੭/੧੪
ਦਿਖਾਈਐ ੧੮/੨੫
ਦਿਖਾਏ ੧੫੩/੨੧
ਦਿਖਾਲਾ ੯੫੨/੧੬
ਦਿਖਾਲਿਆ ੧੧੧੦/੨੬
ਦਿਖਾਵਉ ੨੨੫/੧੦
ਦਿਖਾਵਈ ੬੦/੨੩
ਦਿਖਾਵਹੁ ੫੦੪/੨੪

ਦਿਖਾਵੈ	੨੨੬/੧੫	ਦਿਵਾਨੀਬਾਵਰੀ	੯੩੧/੧੦
ਦਿਗਰਿ	੧੪੪/੧	ਦਿਵਾਨੇ	੯੩੫/੨੧
ਦਿਗੰਬਰੁ	੩੫੬/੨੪	ਦਿਵਾਲ	੧੫੫/੧੦
ਦਿਚੈ	੧੪੩/੩	ਦਿਵੈ	੭੬੬/੬
ਦਿਤਮੁ	੧੦੧੫/੯	ਦਿੜ੍ਹੁ	੫੦੪/੨੦
ਦਿਤੜੀ	੭੬੪/੧	ਦਿੜ੍ਹੀ	੫੦੫/੨੧
ਦਿਤਾ	੧੫/੨੫	ਦੀ	੬/੨੧
ਦਿਤੀ	੬੬੨/੧	ਦੀਉ	੨੨੬/੧੮
ਦਿਤੀਆ	੭੬੨/੧੩	ਦੀਆ	੨੦/੨੩
ਦਿਤੇ	੩੫੦/੨	ਦੀਏ	੮੭੭/੧੭
ਦਿਤੈ	੧੪੩/੧੬	ਦੀਸਈ	੭੬/੫
ਦਿਤੋਨੁ	੪੭੨/੨੭	ਦੀਸਹਿ	੩੫੨/੬
ਦਿਨ	੧੫/੨੬	ਦੀਸੈ	੧੦੨੩/੧
ਦਿਨਸ	੮੪੪/੧	ਦੀਸੈ	੨੧/੨੭
ਦਿਨਸੁ	੪੭੧/੯	ਦੀਖਿਆ	੨੨੧/੧੧
ਦਿਨਸੁਰਾਤਿ	੧੧੭੦/੨੦	ਦੀਜੈ	੫੯/੯
ਦਿਨਰਾਤਿ	੧੧੬੯/੫	ਦੀਤਾ	੪੩੬/੧੫
ਦਿਨਾ	੬੬੦/੧੬	ਦੀਦਾਰਿ	੯੫੬/੪
ਦਿਨਿ	੧੨੪੪/੨੩	ਦੀਦਾਰੁ	੮੩/੧੫
ਦਿਨੀਅਰੁ	੮੭੯/੨	ਦੀਨ	੧੦੯/੧੨
ਦਿਨੁ	੧੦/੧	ਦੀਨਾ	੧੫੪/੨੪
ਦਿਨੁ	੧੮/੨	ਦੀਨਾਨਾਥੁ	੬੯੯/੫
ਦਿਨੁਰਾਤਿ	੭੬੭/੪	ਦੀਨੀ	੮੭੭/੧੭
ਦਿਨੁਰਾਤੀ	੮੭੯/੧੦	ਦੀਨੁ	੧੪੧/੧੫
ਦਿਨੁਰੈਣਿ	੧੦੩੫/੧੪	ਦੀਪ	੨/੨੬
ਦਿਨੇ	੭੯੦/੨੫	ਦੀਪਕ	੧੩/੨
ਦਿਨੰਤਿ	੯੩੧/੩	ਦੀਪਕੁ	੫੪/੧੩
ਦਿਨੰਤੁ	੧੨੭੯/੧੨	ਦੀਪੈ	੪੬੭/੫
ਦਿਲ	੬੪/੭੨	ਦੀਪਾਇਆ	੭੬੫/੨੦
ਦਿਲਹਿ	੨੪/੭	ਦੀਪਾਏਅਿ	੭੫੨/੧੭
ਦਿਲਿ	੧੪੦/੧੬	ਦੀਬਾਣਿ	੧੪੬/੨੭
ਦਿਲੁ	੧੦੯੦/੧੪	ਦੀਬਾਣੋਅਿ	੧੪੨/੨੩
ਦਿਵਸੁ	੧੫੬/੨੫	ਦੀਬਾਣੁ	੫/੨੫
ਦਿਵਾਈ	੫੦੫/੭	ਦੀਬਾਨ	੧੨੯੧/੧੨
ਦਿਵਾਜੇ	੧੪੦/੧੬	ਦੀਬਾਨੁ	੪੭੩/੨੭
ਦਿਵਾਣਾ	੯੯੧/੧੦	ਦੀਰਘ	੪੭੦/੧੮

ਦੀਵਾ ੨੫/੨੫
ਦੀਵਾਣਾ ੧੦੩੯/੨੭
ਦੀਵਾਨਿ ੧੪੨/੧੩
ਦੀਵੈ ੧੪੩/੧੨
ਦੀਵੈ ੮੭੮/੧੧
ਦੁਆਉ ੧੬/੧੩
ਦੁਆਈ ੧੨੮੬/੯
ਦੁਆਦਸਿ ੮੪੦/੧੦
ਦੁਆਦਸੀ ੮੪੦/੧੩
ਦੁਆਪੁਰਿ ੪੭੦/੪
ਦੁਆਰ ੬੨/੨੪
ਦੁਆਰਾ ੧੫੫/੧੮
ਦੁਆਰਿ ੧੫੩/੧੪
ਦੁਆਰੁ ੨/੯
ਦੁਆਰੈ ੬/੯
ਦੁਆਰੇ ੭੩੦/੧
ਦੁਇ ੬/੨੮
ਦੁਸਟ ੨੩/੨੪
ਦੁਸਟਾ ੧੧੭੧/੧੭
ਦੁਸਟੀ ੧੩੪੩/੧੭
ਦੁਸਟੁ ੨੪/੨੬
ਦੁਸਮਨ ੧੪੮/੨੮
ਦੁਸਮਨੁ ੫੬੭/੩
ਦੁਹਾਗਣਿ ੧੧੭੦/੫
ਦੁਹੁ ੪੮੯/੧੬
ਦੁਹੂ ੯੩੩/੧੩
ਦੁਹੇਲੜੀਆ ੨੪੨/੧੧
ਦੁਹੇਲਾ ੨੨੬/੧੩
ਦੁਹੇਲੀ ੧੫੫/੭
ਦੁਖ ੧/੧੦
ਦੁਖਸੁਖਦਾਤੇ ੧੧੮੯/੮
ਦੁਖ-ਦਲਣ ੯੩੪/੨੧
ਦੁਖਭੁਖ ੧੦੯੧/੪
ਦੁਖਡੀਠ ੧੦੩੨/੨
ਦੁਖਾ ੭੬੨/੧੮
ਦੁਖਾਨੀ ੨੨੫/੧੬
ਦੁਖਿ ੧੯/੧੨
ਦੁਖੀ ੭੨/੬
ਦੁਖੀਆ ੧੫੨/੨੭
ਦੁਖੀਏ ੩੫੮/੨੪
ਦੁਖੁ ੨/੧੨
ਦੁਖੁਸੁਖੁ ੮੭੯/੨੨
ਦੁਖੁਭੁਖੁ ੧੨੪੦/੧੦
ਦੁਗਣਾ ੬੬੨/੧੦
ਦੁਘਟ ੧੦੪੨/੩
ਦੁਤਰ ੧੧੦੮/੬
ਦੁਤਰੁ ੩੫੫/੨੫
ਦੁਤੀਆ ੧੦੪੦/੨੫
ਦੁਤੀਆ ੧੦੪੦/੨੫
[illegible] ੧੦੩੧/੨੦
ਦੁਧ ੬੦/੮
ਦੁਧਾ ੨੪੨/੧੪
ਦੁਧਿ ੧੩੭/੨੪
ਦੁਧੁ ੧੪੧/੨੮
ਦੁਨੀ ੬੪/੧੫
ਦੁਨੀਆ ੨੬/੧
ਦੁਨੀਆਈਆ ੧੪੭/੨੩
ਦੁਨੀਆਸਾਗਲੁ ੯੩੮/੧੭
ਦੁਨੀਦਾਰੁ੦ ੪੬੪/੧੫
ਦੁਬਲਿ ੨੪੨/੧੨
ਦੁਬਲੀਬ ੨੪੨/੧੨
ਦੁਬਿਧਾ ੧੯/੧੪
ਦੁਜੀ ੪੬੩/੬
ਦੁਰਜਨ ੯੩੪/੨੫
ਦੁਰਜਨਾ ੧੪੧੦/੭
ਦੁਰਜੋਧਨੁ ੨੨੫/੨
ਦੁਰਮਤਿ ੨੧/੧੧
ਦੁਰਾਇ ੧੧੮੭/੧੫
ਦੁਰਾਚਾਰੀ ੨੨੪/੨੩
ਦੁਰੈ ੧੧੯੮/੭
ਦੁਲੀਚਾ ੯੩੬/੨੦
[illegible] ੭੫੧/੨੨
ਦੁਵਾਰ੦ ੧੫੨/[illegible]
ਦੂ ੭੬੨/੮
ਦੂਆ ੧੫੪/੩ [ਦੂਆਂ ੧੦੨੩/੮]
ਦੂਖ ੨/੨੭

ਦੂਖਾ	੧੩੨੮/੨	ਦੇਹਿਦੇਹਿ	੯੩੩/੨੪
ਦੂਖਿ	੨੨੫/੩	ਦੇਹੀ	੯੧/੫
ਦੂਖੀ	੭੬੭/੭	ਦੇਹੁ	੧੨/੨੧
ਦੂਖੁ	੧੮/੨੮	ਦੇਹੁਰਾ	੧੫੫/੨੦
ਦੂਖ	੯੮੯/੧੦	ਦੇਹੁਰੀ	੧੯/੨੫
ਦੂਜਾ	੨੦/੫	ਦੇਹੇ	੧੪੨/੫
ਦੂਜੀ	੧੯/੧੪	ਦੇਹੋ	੧੧੦੯/੧੬
ਦੂਜੇ	੭੨੯/੨੩	ਦੇਖਉ	੨੦/੬
ਦੂਜੈ	੧੮/੨੭	ਦੇਖਏ	੨੪੨/੧੩
ਦੂਣਾ	੪੭੦/੨੧	ਦੇਖਹ	੮੭੬/੧੦
ਦੂਤ	੧੮/੬	ਦੇਖਹਿ	੨੫/੧੧
ਦੂਤਾ	੨੨੨/੨	ਦੇਖਹੁ	੫੯੯/੩
ਦੂਤੁ	੪੧੬/੬	ਦੇਖਣ	੬੬੧/੭
ਦੂੰਦਰ	੯੦੫/੧੯	ਦੇਖਣਹਾਰੋ	੧੩੪੨/੧੬
ਦੂਧਿ	੯੯੦/੧੬	ਦੇਖਤ	੯੦੬/੧੨
ਦੂਧੁ	੭੨੮/੪	ਦੇਖਨੈ	੪੭੩/੨੪
ਦੂਧ	੬੨/੧੨	ਦੇਖਾ	੧੪/੧੪
ਦੂਰਹੁ	੯੯੦/੧੫	ਦੇਖਾਂ	੧੧੫੩/੧੨
ਦੂਰਿ	੨੪੨	ਦੇਖਾਇ	੧੨੯੦/੧੮
ਦੂਰੀ	੭੬੫/੯	ਦੇਖਾਇਆ	੧੦੪੧/੨੪
ਦੂਰੇ	੧੫੪/੧੫	ਦੇਖਾਇਦਾ	੧੦੩੭/੨੬
ਦੇ	੨/੪	ਦੇਖਾਲਿਆ	੭੫੨/੨੩
ਦੇਉ	੫੯੮/੨੪	ਦੇਖਾਲਿਹੁ	੧੦੨੫/੩
ਦੇਊ	੪੩੩/੨੦	ਦੇਖਾਲੇ	੧੪੪/੧੬
ਦੇਅਹੁ	੧੪੧੨/੨੫	ਦੇਖਿ	੧੪/੪
ਦੇਇ	੫/੨੧	ਦੇਖਿਆ	੧੪/੬
ਦੇਈ	੨੫/੧੭	ਦੇਖਿਐ	੩੫੦/੨
ਦੇਸ	੭/੨੪	ਦੇਖੀ	੧੫੪/੨੭
ਦੇਸਦਿਸੰਤਰ	੧੨੯੦/੧੬	ਦੇਖੀਐ	੫੪/੨੮
ਦੇਸਨਿਕਾਸੀ	੧੨੭੩/੧੯	ਦੇਖੁ	੨੩/੨੮
ਦੇਸਾ	੨੪/੧੬	ਦੇਖੈ	੧੫੬/੧੯
ਦੇਸਿ	੫੯੫/੨੦	ਦੇਖੋ	੯/੧੦
ਦੇਸੀ	੭੬੨/੧੬	ਦੇਖਗਾ	੧੨/੧੮
ਦੇਸੁ	੨੨/੧੪	ਦੇਰ	੧੧੯੦/੨੭
ਦੇਹ	੨/੨	ਦੇਣਾ	੪੩੩/੫
ਦੇਹਾ	੧੪੯/੧੯	ਦੇਣਿ	੫/੧੦
ਦੇਹਿ	੨/੬	ਦੇਣੈ	੪੬੬/੨

ਦੇਦਾ	੨/੪	ਦੈਤ	੨੨੪/੨੭
ਦੇਂਦਾ	੩੪੯/੧੪	ਦੈਤਾ	੧੨੭੯/੨੮
ਦੇਦੀ	~~[illegible]~~੧੧੧੧/੨੪	ਦੈਤੂ	੧੫੧੨/੧੩
ਦੇਦੇ	੫੦੪/੪	ਦੈਤੁ	੩੫੬/੩
ਦੇ ਦੇ	੪੩੩/੫	ਦੈਆਨੇ	੭੫/੧੪
ਦੇਂਦੇ	੧੨੮੬/੮	ਦੋਇ	੬੩/੧੧
ਦੇਹਿ	੧੪੩/੧	ਦੋਈ	੪੨੨/੧੩
ਦੇਰ	੧੦੧੫/੧੦	ਦੋਸ	੬੬੨/੩
ਦੇਵ	੪/੨	ਦੋਸਤੀ	੧੪੬/੨
ਦੇਵਗੁ	੨੨੧/੮	ਦੋਸੀ	੨/੨੩
ਦੇਵਸਥਾਨਿ	੬੪/੯	ਦੋਸੁ	੨/੨੩
ਦੇਵਸੀ	੯੩੩/੨੫	ਦੋਹਾਗਣਿ	੬੯੯/੧੨
ਦੇਵਹਿ	੧੫੦/੧੭	ਦੋਹਾਗਣੀ	੧੮/੨੬
ਦੇਵਹੁ	੭੨੮/੩	ਦੋਹਾਗਣੀ	੧੮/੨੬
ਦੇਵਹੋ	੫੮੨/੩	ਦੋਹੀ	੬੩/੨੩
ਦੇਵਣ	੯੫੧/੧੮	ਦੋਖ	੯੯੦/੧੨
ਦੇਵਣਹਾਰ	੫੦੩/੨੩	ਦੋਖਿ	੧੫੧੨/੨੦
ਦੇਵਣਹਾਰਿ	੧੫/੫	ਦੋਖੁ	੪੭੩/੭
ਦੇਵਣਹਾਰੁ	੧੨/੧੯	ਦੋਖੀ	੨੨੩/੨੩
ਦੇਵਣਹਾਰੈ	੨੫/੧੭	ਦੋਜਕਿ	੪੬੩/੨੫
ਦੇਵਣਹਾਰੋ	੫੮੦/੧੪	ਦੋਜਕੁ	੨੪/੨
ਦੇਵਣਾ	੭੩/੮	ਦੋਤਿ	੧੧੧੨/੨੯
ਦੇਵਤਾ	੪੭੩/੭	ਦੈਤੂ	੧੧੮੭/੨੧
ਦੇਵਤਿਆ	੬/੧੧	ਦੋਲਕ	੩੪੯/੨੫
ਦੇਵਤੇ	੪੬੩/੧	ਦੌੜਿ	੧੪੨/੧੧
ਦੇਵਰ	੬੪੨/੧੮	ਦੰਤ	੫੬੭/੧੩
ਦੇਵਲ	੧੧੯੧/੪	ਦੰਤਾ	੯੩੦/੨
ਦੇਵਾ	੪੭੧/੭	ਦੰਤੁ	੩੫੯/੧੩
ਦੇਵਾਂ	੧੨੪੧/੨੭	ਦੰਦਖੰਡ	੪੧੭/੬
ਦੇਵਾਤ	੧੩੫੩/੨੯	ਦੰਦੀ	੬੪੨/੧੬
ਦੇਵਾਨਾ	੧੪੨/੧੦	ਦੰਮ	੧੫੧੨/੧੯
ਦੇਵਾਨੀ	੧੨੮੬/੧੫	ਦ੍ਰਿਸਟਿ	੨੨੧/੭
ਦੇਵਾਨੇ	੭੬੪/੨੦	ਦ੍ਰਿੜਾਇ	੧੨੩੨/੨੪
ਦੇਵੀ	੬/੧੦	ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ	੬੩੬/੨
ਦੇਵੈ	੨੫/੨	ਦ੍ਰਿੜਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੨
ਦੇ	੧੩/੭	ਦ੍ਰਿੜਾਈ	੩੫੬/੧੯

ਦ੍ਰਿੜਾਏ ੪੨੦/੨੬
ਦ੍ਰਿੜਾਸੀ ੬੩੫/੧
ਦ੍ਰਿੜਾਐ ੬੮੬/੧੧
ਦ੍ਰਿੜੁ ੪੧੯/੭
ਦ੍ਰਿੜ ੬੩੬/੪

। ਧ ।

ਧਉਲ ੧੦੩੭/੩
ਧਉਲਹਰ ੬੨/੨੪
ਧਉਲਹਰੀ ੧੪੧੦/੫
ਧਉਲੁ ੧੦੨੧/੧੬
ਧਉਲੇ ੧੩੭/੨੭
ਧਕਾ ੭੮੯/੭
ਧਖੁ ੯੯੩/੭
ਧਣੀ ੪੧੨/੫
ਧਣੈ ੩੪੯/੧੮
ਧਤੂਰਾ ੧੪੭/੨੬
ਧਧ ੪੩੩/੨੧
ਧਨ ੧੯/੭
ਧਨਖੁ ੧੦੨੧/੧
ਧਨਵੰਤ ੧੨੫੭/੮
ਧਨਵੰਤਾ ੧੨੪੪/੨੨
ਧਨਿ ੬੧/੧੩
ਧਨੀ ੨੪੨/੧੫
ਧਨੁ ੫/੮
ਧਨੁਰਾਸਿ ੭੯੬/੧੮
ਧਰ ੧੫੪/੨੨
ਧਰਕਟੀ ੭੯੬/੩
ਧਰਣਾ ੧੦੨੩/੧੩
ਧਰਣਿ ੨੨੩/੬
ਧਰਣੀ ੧੫੬/੨੭
ਧਰਣੀਧਰ ੬੮੬/੪
ਧਰਣੀਧਰਾ ੬੯੭/੨੫
ਧਰਣੀਧਰੁ ੯੩੦/੯
ਧਰਤਿ ੨/੨੫
[illegible]ਰਤੀ [illegible]/੨੧
ਧਰਤੀ ੧੨੪੧/੨੨
ਧਰਨਿ ੩੫੩/੯
ਧਰਮ ੩/੧੪
ਧਰਮਸਾਲ ੭/੧੭
ਧਰਮਸਾਲਾ ੧੦੩੩/੨੦
ਧਰਮਰਾਇ ੧੦੧੪/੧੫
ਧਰਮਾ ੪੧੫/੧੫
ਧਰਮਾਪੁਰਿ ੯੩੦/੭
ਧਰਮੀ ੪੬੯/੪
ਧਰਮੁ ੩/੨੦
ਧਰਮੁਦੁਲੁ ੧੧੬੮/੭
ਧਰਾ ੧੪੩/੨੮
ਧਰਾਇ ੬੨/੧੧
ਧਰਾਈਅਿ ੧੦੦੯/੧੪
ਧਰਾਏ ੩੬੦/੨੩
ਧਰਿ ੭੫/੫
ਧਰਿਆ ੭੮੯/੧੨
ਧਰੀ ੭੨/੨੧
ਧਰੀਆ ੧੧੮੮/੨੦
ਧਰੀਆਹੁ ੭੬੨/੧੮
ਧਰੀਜਿ ੯੦੫/੧੯
ਧਰੇ ੨/੮
ਧਰੇਉ ੭੬੨/੧੦
ਧਰੇਇ ੩੪੯/੨੦
ਧਰੇਦੀ ੩੫੯/੧੪
ਧਰੇਹ ੭੨੫/੬
ਧਰੈ ੧੪੪/੯
ਧਵਲ ੨/੨੫
ਧਵਲਹਰੁ ੧੩੮/੮
ਧਵਲੇ ੩/੨੧
ਧੜੀ ੫੪/੧੨
ਧੜਿਆ ੧੦੯੧/੨
ਧਾਉ ੧੪੧੦/੧੭

ਧਾਇ	੯੦੬/੧੭
ਧਾਇਆ	੪੧੭/੨੭
ਧਾਈਐ	੧੪੭/੨੩
ਧਾਊ (ਧਾਗੀ ੨੦੯/23)	੧੩੮/੧
ਧਾਗਾ	੫੫੭/੧੩
ਧਾਗੇ	੪੭੧/੧੬
ਧਾਣਕ	੨੪/੨੩
ਧਾਤੁ	੫/੫
ਧਾਤੂ	੪੭੧/੨੩
ਧਾਰ	੧੨੭੫/੭
ਧਾਰਏ	੧੧੧੩/੯
ਧਾਰਣ	੫੮੦/੭
ਧਾਰਣੁ	੧੧੨੭/੭
ਧਾਰਾ	੨੨੨/੧੭
ਧਾਰਿ	੭੨/੨੩
ਧਾਰਿਆ	੭੫੧/੧੮
ਧਾਰੀ	੨੨੪/੨੪
ਧਾਰੀਐ	੪੭੪/੧
ਧਾਰੁ	੪੧੩/੬
ਧਾਰੇ	੬/੧੬
ਧਾਰੈ	੨੨੩/੧੫
ਧਾਵਸਿਤਾ	੧੫੬/੧
ਧਾਵਹਿ	੧੫੨/੨੮
ਧਾਵਤੁ	੫੯੮/੧੦
ਧਾਵਨੀ	੫੯੬/੧
ਧਾਵਦੀਆ	੫੮੧/੧
ਧਾਵਤ	੯੩੪/੨੫
ਧਾਵਦੂ	੨੨੨/੧੩
ਧਾਵਦੇ	੪੬੮/੪
ਧਾਵੈ	੨੨੨/੧੩
ਧਿਆਇ	੫੭/੨੭
ਧਿਆਇਆ	੨੪/੭
ਧਿਆਇਸਾ	੪੯੯/੪
ਧਿਆਇਦਾ	੧੦੩੪/੧੬
ਧਿਆਇਦੇ	੧੩੮/੧੩
ਧਿਆਇਨਿ	੪੬੩/੧੪
ਧਿਆਈ	੨੩/੨੫
ਧਿਆਈਐ	੧੩੯/੧
ਧਿਆਏ	੪੧੨/੧੧
ਧਿਆਨ	੬/੨੩
ਧਿਆਣਾ	੨੨੧/੧੨
ਧਿਆਨਾ	੧੩੪੫/੧੦
ਧਿਆਨਿ	੭੪/੨੪
ਧਿਆਨੀ	੯/੧੭
ਧਿਆਨੁ	੩/੪
ਧਿਆਨੋ	੭੯੬/੯
ਧਿਆਨੈ	੬੩੫/੯
ਧਿਆਵਏ	੧੧੧੦/੧੦
ਧਿਆਵਹਿ	੩੫੩/੧੦
ਧਿਆਵਹੁ	੪੩੪/੧੨
ਧਿਆਵਦਿਆ	੪੦੯/੨੦
ਧਿਆਵਹੂ	੪੬੫/੨੮
ਧਿਆਵੈ	੯੪੧/੮
ਧਿਙਾਣੁ	੮੭੮/੨੫
ਧਿਙਾਣਾ	੯੦੨/੨੨
ਧਿਮਾਣੈ	੧੦੧੦/੧੭
ਧਿਰਿ	੮੪/੪
ਧੀਆ	੬੩/੧
ਧੀਜਈ	੧੨੮੫/੨੧
ਧੀਜਐ	੪੩੬/੮
ਧੀਜੈ	੯੦੫/੧੨
ਧੀਰ	੯੩੬/੧੦
ਧੀਰਕ	੩੪੯/੧੮
ਧੀਰਜ	੬੮੬/੩
ਧੀਰਜੁ	੮/੧੦
ਧੀਰਾ	੨੨੭/੧੪
ਧੀਰਿ	੬੮੬/੨੦
ਧੀਰੇ	੧੧੯੭/੮
ਧੀਰੇਉ	੧੦੧੪/੨੨
ਧੀਰੈ	੧੨੩੨/੨੩
ਧੀਰਿਗੀ	੨੪੩/੨
ਧੁਣੈ	੭੨੫/੩
ਧੂਧਲਾ	੧੦੯੯/੪
ਧੂੰਧ (ਧੁੰਧਰਾਗਾ ੧੦੩੫/੧੫)	੧੧੩੬/੧੪
ਧੁੰਧੂਕਾਰਿ	੧੦੩੬/੨੨
ਧੁੰਧੂਕਾਰੇ	੧੦੨੩/੨

ਧੁੰਧੂਕਾਰੇ	੧੦੨੩/੧੮
ਧੁਨਿ	੨੨/੨੪
ਧੁਨਿਕਾਰ	੧੨੯੧/੧
ਧੁਮਾਈ	੫੯੬/੬
ਧੁਰ	੪੨੦/੧੭
ਧੁਰਕੀ	੧੦੨੨/੬
ਧੁਰਹੁ	੬੦/੨੭
ਧੁਰਾਹੂ	੫੯੮/੨੮
ਧੁਰਿ	੬੨/੧੯
ਧੁਰੇ	੯੩੨/੨੮
ਧੂ	੭/੨੩
ਧੂਉ	੧੯/੧੧
ਧੂਏ	੧੩੮/੭
ਧੂਪ	੯੩੨/੨੭
ਧੂਪਛਾਵ	੯੫੩/੫
ਧੂਪੁ	੧੩/੨
ਧੂਪ	੯੫੨/੨੦
ਧੂਰਿ	੩੫੨/੧੮
ਧੂਰੀ	੨੨੪/੯
ਧੂਲਿ	੯੩੦/੮
ਧੂੜ	੧੨੩੭/੧੯
ਧੂੜਿ	੪੧੭/੩
ਧਣਵਾ	੧੪੧/੨੮
ਧੇਣੁ	੧੮/੧੮
ਧੇਨੁ	੯੩੧/੨੦
ਧੋਇ	੪/੧੮
ਧੋਈ	੨੨੫/੨੪
ਧੋਈਐ	੬੮੭/੨੭
ਧੋਹੁ	੧੫/੬
ਧੋਖ	੬੪/੬
ਧੋਖਾ	੫੪੭/੯
ਧੋਖਿ	੧੧੦੮/੧੪
ਧੋਤਾ	੭੨੯/੨੭
ਧੋਤਿਆ	੭੨੯/੨
ਧੋਤੀ	੩੪੪/੩
ਧੋਤੇ	੧੪੯/੪
ਧੋਤਿ	੪/੧੭
ਧੋਪਈ	੧੨੪੦/੧੦
ਧੋਪਿ	੪/੧੯
ਧੋਵਹਿ	੪੧੩/੮
ਧੋਵਣੀ	੧੨੮੪/੨੮
ਧੋਵਹੁ	੯੦੩/੫
ਧੋਵਣ	੧੪੯/੪
ਧੋਵਾ	੧੩੯/੧੭
ਧੋਵਾਂ	੧੪੦/੧੮
ਧੋਵੈ	੧੩੯/੨੧
ਧੌਲੁ	੩/੨੦
ਧੰਧਲੀ	੭੬੭/੪
ਧੰਧੜਾ	੫੮੧/੨੧
ਧੰਧੜੈ	੭੬੫/੧੯
ਧੰਧਾ	੧੯/੧੬
ਧੰਧਿ	੧੨੭੪/੧੩
ਧੰਧੁ	੨੧/੧੮
ਧੰਧ	੭੧/੨੪
ਧਧਿ	੧੯/੧੫
ਧੰਨੀ	੧੨੫੭/੮
ਧੰਨੁ	੧੯/੯
ਧੰਮੀ	੧੪੧੨/੧੮
ਧ੍ਰਿਗੁ	੧੮/੨੬
ਧ੍ਰੁਹਿ	੧੦੧੫/੧੬
ਧ੍ਰਾਪਿਓ	੧੩੩੧/੨੪
ਧ੍ਰਾਪੀਆ	੨੦/੨੧
ਧ੍ਰਾਪੇ	੧੧੯੦/੨੧
ਧ੍ਰਾਵੈ	੧੩੫੩/੧੨

। ਨ ।

ਨ	੧/੫
ਨਉ	੧੯/੩
ਨਉਹੁਲਾ	੨੩/੯
ਨਉਤਨ	੨੪੨/੨੨
ਨਉਤਨਾ	੫੬/੨੪
ਨਉਤਨੋ	੫੪/੧੦
ਨਉਨਿਧਿ	੩੫੩/੧
ਨਉਮੀ	੮੩੯/੨੭
ਨਉਰੰਗੀ	੧੨੩੨/੨੫

ਨਸੇ	੧੩੩੨/੧੪
ਨਸੈ	੪੩੬/੭
ਨਹ	੭/੧੨
ਨਹਿ	੧੨੭੩/੧੧
ਨਹੀ	੫/੧੭
ਨਕ	੫੬੭/੧੩
ਨਕਿ	੫੯੫/੯
ਨਕੀ	੧੨੮੮/੧੧
ਨਕੁ	੧੨੮੯/੨੫
ਨਖੁ	੨੨੪/੨੬
ਨਗਨ	੧੨੮੫/੧
ਨਗਨੁ	੧੧੨੭/੨੩
ਨਗਰ	੧੦੩੩/੧੨
ਨਗਰੀ	੫੦੩/੮
ਨਗਰੁ	੧੦੨੧/੨੦
ਨਚਸੀ	੧੨੯੦/੨੬
ਨਚਹਿ	੪੬੪/੨੬
ਨਚਣਾ	੩੫੦/੧੫
ਨਚਣੁ	੪੬੫/੨੦
ਨਚਣਿ	੪੬੫/੧੦
ਨਚਾਈਐ	੭੫/੨
ਨਚਿ	੪੬੫/੧੯
ਨਚਿਨਚਿ	੪੬੫/੧੯
ਨਚੈ	੧੪੨/੧੬
ਨਜਰਿ	੧੫੩/੧੭
ਨਜੀਕਿ	੧੨੭੪/੨੪
ਨਡੂਆ	੯੦੩/੧੯
ਨਡੂਐ	੪੨੨/੧੭
ਨਥ	੧੨੯੯/੫
ਨਥਾ	੫੯੫/੯
ਨਥਿ	੧੪੭/੪
ਨਥਿਆ	੧੨੯੯/੫
ਨਥੀ	੧੦੩੭/੯
ਨਥੈ	੧੨੯੯/੫
ਨਦਰਿ	੨/੨੨
ਨਦਰੀ	੨/੯
ਨਦੀ	੧੫੦/੯
ਨਦੀਆ	੫/੭
ਨਨ	੧੩/੫
ਨਨਾ	੧੩/੫
ਨਰ	੧੫੩/੧੯
ਨਰਹ	੭੬੩/੨੬
ਨਰਹਨਰੁ	੯੩੬/੨੦
ਨਰਹਰ	੧੫੨/੨੪
ਨਰਹਰਿ	੧੩੪੨/੨੩
ਨਰਹਰੀ	੮੭੬/੧੪
ਨਰਹਰੇ	੧੧੧੪/੨੮
ਨਰਕ	੪੨੦/੨੭
ਨਰਕ[੨]ਕੂਪ	੧੦੨੮/੮
ਨਰਕਿ	੪੩੮/੨੦
ਨਰਕੁ	੧੦੩੫/੧੮
ਨਰਕੇ	੯੦੬/੩
ਨਰਨਿੰਦਕ	੧੦੨੬/੧੧
ਨਰਥਦ	੧੦੩੫/੧੪
ਨਰਵਿਰਤਿ	੯੪੧/੨੦
ਨਰਾ	੧੪੩/੨੮
ਨਰਾਇਣੁ	੪੧੩/੨੮
ਨਰਿ	੧੦੪੨/੧੦
ਨਰਿੰਦ	੭/੨੬
ਨਲੁ	੧੯/੧੮
ਨਵ	੧੫੬/੧੯
ਨਵਹਾਣਿ	੮੪੪/੨
ਨਵਖੰਡਾ	੮੩੯/੨੭
ਨਵਤਨ	੭੯੦/੧੪
ਤਵਤਨੋ	੧੦੧੦/੨੧
ਤਵਪਨ	੯੪੪/੩
ਨਵਨਿਧਿ	੧੪੯/੨੦
ਨਵਾ	੨/੨੧
ਨਵੈ	੪੬੯/੯
ਨਵੇਲ	੮੪੩/੧੦
ਨਵੇਲੜੀ	੨੪੨/੨੨
ਨਵੇਲੜੀਆ	੮੪੩/੬

ਨਵੇੜੀਏ (ਲ)	੮੪੩/੧੦
ਨਵੈ	੧੩੮/੬
ਨਾ	੨/੧੦
ਨਾਉ	੨/੮
ਨਾਂਉ	੩੫੨/੧
ਨਾਇ	੨/੬
ਨਾਇਆ	੧੨੮੫/੧੧
ਨਾਇਕ	੫੦੪/੪
ਨਾਇਕੁ	੧੦੧੦/੨੧
ਨਾਇਕੋ	੭੬੬/੧੯
ਨਾਈ	੫/੨
ਨਾਂਈ	੧੨੪੨/੨੧
ਨਾਈਐ	੫੬੫/੨੭
ਨ੍ਹਾਏ	੪੩੭/੨
ਨਾਸਤਿ	੧੫੫/੨੫
ਨਾਸਾ	੭੬੫/੧
ਨਾਸਾਬੂਰੁ	੧੧੯੧/੧
ਨਾਸੁ	੨/੨੭
ਨਾਹ	੨੪੨/੧੬
ਨਾਹਿ	੪/੧੪
ਨਾਹੀ	੨/੧੫
ਨਾਹੁ	੧੦੧੫/੬
ਨਾਹੈ	੧੧੧੧/੨੧
ਨਾਕੁ	੬੬੨/੧
ਨਾਗ	੧੫੬/੧੭
ਨਾਗਨਿ	੧੫੭/੧੦
ਨਾਂਗੜਾ	੫੮੨/੬
ਨਾਗਾ	੭੪/੨੫
ਨਾਗਾਂ	੧੨੭੯/੧੫
ਨਾਗੀ	੧੫੬/੪
ਨਾਗੇ	੪੬੩/੨੮
ਨਾਂਗੋ	੫੮੨/੧੦
ਨਾਚਹੁ	੩੫੦/੧੪
ਨਾਚੀ	੧੧੧੨/੩
ਨਾਚੈ	੩੪੯/੨੬
ਨਾਟ-ਸ਼ਾਲਾ.	੮੩੨/੧੦
ਨਾਟਾ.	੨੨੬/੫
ਨਾਠਿਅੜੇ	੨੩/੭
ਨਾਠਿਆ	੧੦੧੫/੧੨
ਨਾਤਾ	੬੧/੩
ਨਾਤਾਪੋਤਾ ੯੫੧/੨੭ ਨਾਤਿਆ	੭੬੯/੧੪
ਨ੍ਹਾਤੇ	੧੨੪੫/੬
ਨਾਤੈ	੧੫੦/੪
ਨਾਥ	੭/੨੪
ਨਾਥਹ	੮੪੩/੨੫
ਨਾਥਹਨਾਥੁ	੯੩੪/੧੬
ਨਾਥਣਹਾਰਾ	੧੨੪੫/੧੪
ਨਾਥਾ	੫੦੫/੯
ਨਾਥਾਂ	੧੨੪੫/੧੪
ਨਾਥੀ	੬/੨੭
ਨਾਥੁ	੬/੨੭
ਨਾਦ	੬/੭
ਨਾਦਿ	੧੩੪੨/੯
ਨਾਦੀ	੧੨੩੭/੧੫
ਨਾਦੁ	੧੪੫/੧
ਨਾਦੈ	੨/੧੩
ਨਾਨਕ	੧/੪
ਨਾਨਕਾ	੧੪/੧੨
ਨਾਨਕੁ	੪/੮
ਨਾਨਕ	੪੨੧/੨੮
ਨਾਨਾ	੩੬੦/੬
ਨਾਨੀ	੧੦੧੫/੧੦
ਨਾਭਿ	੪੮੯/੧੧
ਨਾਮ	੭/੧੮
ਨਾਮਹੁ	੨੨੭/੭
ਨਾਮਬਿਹੂਨੀ	੯੩੨/੧੪
ਨਾਮਵਿਹੂਣਾ	੯੩੧/੨੩
ਨਾਮਰਸੁ	੩੬੦/੧੦
ਨਾਮਰਜਾਦੁ	੭੪/੨੫
ਨਾਮਾ	੧੫੫/੧੬
ਨਾਮਿ	੧੭/੧੩
ਨਾਮੁ	੩/੯
ਨਾਮੁਪਦਾਰਥੁ	੧੦੪੨/੫
ਨਾਮੂ	੬੪/੮
ਨਾਮੇ	੫੯੭/੨੧

ਨਾਮੇ	੧੭/੧੦
ਨਾਮ੍ਹੋ	੯੪੪/੨੦
ਨਾਮੈ	੬੩੪/੨੭
ਨਾਰਦ	੧੦੨੮/੨੦
ਨਾਰਦਿ	੫੫੬/੧੩
ਨਾਰਦੁ	੩੪੯/੨੬
ਨਾਰਦੈ	੫੯/੧੧
ਨਾਰਾਇਣ	੧੫੩/੧੯
ਨਾਰਾਇਣੁ	੧੫੩/੧੧
ਨਾਰਿ	੫੪/੪
ਨਾਰੀ	੫੪/੧੪
ਨਾਰੇ	੪੩੭/੧੭
ਨਾਲਹੁ	੭੬੨/੧੮
ਨਾਲਾ	੨੨੨/੨੭
ਨਾਲਿ	੧/੭
ਨਾਲੀ	੭੯੬/੧੪
ਨਾਲੇ	੬/੧੧
ਨਾਵ	੩/੨੨
ਨਾਵਏ	੫੬੭/੪
ਨਾਵਹਿ	੧੪੪/੨੮
ਨਾਵਹਿਧੋਵਹਿ	੯੦੪/੨੦
ਨਾਵਹੁ	੧੪੯/੧੨
ਨਾਵਹੁ ਥੇਵਹੁ	੫੮੨/੪
ਨਾਵਣ	੧੭/੨੧
ਨਾਵਣੁ	੯੧/੪
ਨਾਵਣੇ	੬੮੮/੪
ਨਾਵਨਿ	੧੫੦/੪
ਨਾਵਾ	੨/੧੭
ਨਾਵਾਲਿ	੧੨੪੦/੨੭
ਨਾਵਾਲਿਆ	੫੮੦/੨੫
ਨਾਵੈ	੪/੧੫
ਨਿਉਲੀਕਰਮ	੯੦੫/੧੧
ਨਿਆਉ	੩੫੦/੩
ਨਿਆਇ	੯੫੧/੨੦
ਨਿਆਵ	੧੨੪੦/੯
ਨਿਸ	੩੫੬/੨੮
ਨਿਸਚਉ	੪੭੦/੨੬
ਨਿਸਚੈ	੧੩੫੩/੧੧
ਨਿਸਚੌ	੧੩੫੩/੧੨
ਨਿਸਤਰੇ	੪੩੩/੧੧
ਨਿਸਤਰੈ	੩੫੨/੪
ਨਿਸਤਾਰਾ	੭੫/੨੬
ਨਿਸਤਾਰਿ	੭੨/੧੫
ਨਿਸਤਾਰਿਆ	੨੨੮/੧
ਨਿਸਤਾਰੇ	੨੨੩/੨੭
ਨਿਸਤਾਰੈ	੯੪੨/੧੫
ਨਿਸਿ	੫੪/੧੬
ਨਿਸਿਦਿਨ	੧੨੩੭/੨੦
ਨਿਸਿਬਾਸੁਰ	੧੧੦੭/੧੦
ਨਿਸੀ	੭੮੬/੨੩
ਨਿਸੰਗ	੬੪੨/੧੭
ਨਿਸੰਗੁ	੧੪੫/੯
ਨਿਹਕਾਮ	੮੪੦/੧੪
ਨਿਹਕਾਮੁ	੧੫੨/੨੫
ਨਿਹਕੇਵਲ	੨੨੪/੧
ਨਿਹਕੇਵਲੁ	੪੬੮/੨
ਨਿਹਕੇਵਲੀ	੫੦੫/੨੩
ਨਿਹਚਉ	੧੨੮੦/੧੯
ਨਿਹਚਲ	੨੨੭/੨੨
ਨਿਹਚਲੁ	੬੪/੭
ਨਿਹਫਲ	੫੦੫/੪
ਨਿਹਫਲੁ	੧੧੨੭/੧੮
ਨਿਹਫਲੀ	੧੩੫੩/੧੪
ਨਿਹਾਰ	੫੦੪/੫
ਨਿਹਾਰਿਆ	੩੫੩/੧੯
ਨਿਹਾਰੀ	੫੯੭/੨੮
ਨਿਹਾਲ	੮/੭
ਨਿਹਾਲਾ	੨੨੮/੧੯
ਨਿਹਾਲਿ	੨੦/੨੪

ਨਿਹਾਲਿਆ	੧੪੯/੯
ਨਿਹਾਲਿਹ	੫੭੯/੨੧
ਨਿਹਾਲੀ	੨੨੫/੧੨
ਨਿਹਾਲੀਐ	੧੯/੨੫
ਨਿਹਾਲੁ	੧੪੭/੧੮
ਨਿਹਾਲੋ	੧੧੦੭/੬
ਨਿਕਸਿ	੨੪੨/੨੧
ਨਿਕਸਿਓ	੧੯/੧੨
ਨਿਕਸੀ	੨੫/੯
ਨਿਕਸੇ	੯੩੩/੨੬
ਨਿਕਸੈ	੯੦੮/੧੨
ਨਿਕਥਾ	੯੫੬/੩
ਨਿਕਟਿ	੮੩੧/੧੨
ਨਿਕਲਹਿ	੧੬/੧੨
ਨਿਕਲਿਓ	੧੨੪੦/੧੭
ਨਿਕਲੈ	੬੩੫/੨੪
ਨਿਕਾਲਾ	੯੫੩/੨੮
ਨਿਕੋਰ	੭੮੯/੧੫
ਨਿਖੁਟਸੀ	੧੨੯੦/੨੮
ਨਿਖੁਟੇ	੯੫੩/੨੧
ਨਿਖੁਟੈ	੧੨੮੯/੩
ਨਿਖੁਟਸਿ	੩੫੮/੧੭
ਨਿਗੁਰਿਆ	੯੯੨/੧੦
ਨਿਗੁਰੇ	੬੩੫/੪
ਨਿਗੁਹਿ	੨੪੩/੧੩
ਨਿਗੁਰੁ	੯੦੫/੬
ਨਿਘਿੰਦਾ	੧੦੪੧/੨੧
ਨਿਘਿੰਦੁ	੯੩੧/੧੨
ਨਿਜ	੧੪/੧੬
ਨਿਜਘਰਿ	੧੮/੨੨
ਨਿਜਠਾਈ	੨੨੧/੨੮
ਨਿਜਪਦੁ	੧੩੨੯/੭
ਨਿਝਰੁ	੭੩੦/੨੦
ਨਿਝਰਿਆ	੫੪/੨੭
ਨਿਡਰੁ	੮੪੦/੧੭
ਨਿਡਰੇ	੨੨੧/੨੩

ਨਿਤ	੧੨/੧੮
ਨਿਤਨਿਤ	੧੨੫੭/੧
ਨਿਤਨੀਤ	੯੩੨/੨੪
ਨਿਤਾਣਿਆ	੯੯੨/੧੧
ਨਿਤਾਣੀ	੧੧੦੮/੧੨
ਨਿਤਾਣੀਆ	੮੫/੫
ਨਿਤਿ	੨੧/੧੫
ਨਿੰਦ	~~੭/੨੮~~ ੧੦੨੬/੧੧
ਨਿੰਦਹਿ	੧੩੩੦/੨੪
ਨਿੰਦਕ	੪/੮
ਨਿੰਦਕੁ	੧੩੩੦/੨੪
ਨਿੰਦਾ	੨੪/੨੧
ਨਿਦਾਨਿ	੪੧੪/੧੮
ਨਿੰਦੁ	੧੦੩੫/੨੭
ਨਿੰਦੇ	੧੩੩੦/੨੪
ਨਿੰਦ੍ਰਾ	੬੩/੧੦
ਨਿਧਨਿਆ	੯੯੨/੧੦
ਨਿਧਰਿਆ	੪੨੧/੧੭
ਨਿਧਾਨ	੧੩੪੨/੨੧
ਨਿਧਾਨਾਂ	੪੩੬/੨੬
ਨਿਧਾਨੁ	੧੭/੧੦
ਨਿਧਾਨੈ	੫੦੫/੨੦
ਨਿਧਾਰਾ	੭੫੨/੨੦
ਨਿਧਿ	੧੯/੩
ਨਿਧਿਜਨੁ	੧੪੧੧/੩
ਨਿਪਜਹਿ	੧੨੯੦/੮
ਨਿਪਜੈ	੧੫੬/੧੪
ਨਿਪੰਨੇ	੧੨੮੯/੨੮
ਨਿਬਹੀ	੩੫੫/੬
ਨਿਬਹੈ	੨੨/੨੬
ਨਿਬੜਿਆ	੬੫੩/੧੬
ਨਿਬੜੈ	੫੫/੭
ਨਿਬੇੜਿਓ	੮੪੪/੧੫
ਨਿਬਰਾ	੨੨੯/੨
ਨਿਬੇਰੀ	੧੧੯੭/੫
ਨਿਬੇਰੈ	੪੮੯/੧੭

ਨਿਬੇੜਣਹਾਰੋ	੫੮੦/੧੬	ਨਿਰਭੈ	੫੯੭/੧੨
ਨਿਬੇੜਾ	੯੪੬/੧੭	ਨਿਰਮਏ	੯੩੦/੧
ਨਿਬੇੜੀ	੯੦੩/੩	ਨਿਰਮਲ	੫੭/੮
ਨਿਬੇੜੁ	੧੩੯/੨੮	ਨਿਰਮਲਉ	੧੦੯੦/੨੨
ਨਿਬੇੜੈ	੯੯੨/੨੩	ਨਿਰਮਲਾ	੧੭/੧੮
ਨਿਭਰਾਂਤਿ	੧੨੫੬/੧੦	ਨਿਰਮਲਿ	੧੩੩੨/੨੧
ਨਿੰਭਰਾਂਤਿ	੧੨੫੬/੧੫	ਨਿਰਮਲੁ	੧੯/੨੭
ਨਿਭਰਾਤੀ	੧੦੧੩/੧੪	ਨਿਰਮਲੇ	੫੮/੧੧
ਨਿਭਰਾਤੀ	੯੯੧/੨੩	ਨਿਰਮਲੋ	੬੨/੨੬
ਨਿੰਮਾਣਿਆ	੯੯੨/੧੦	ਨਿਰਮਲੌ	੧੩੩੧/੧੧
ਨਿਮਾਣੀ	੧੧੦੮/੧੨	ਨਿਰਮਾਇਲੁ	੯੩੧/੫
ਨਿਮਾਣੇ	੫੯੬/੨੮	ਨਿਰਮੋਲਕ	੧੦੩੯/੧੫
ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ	੮੫/੫	ਨਿਰਮੋਲਕੁ	੯੦੪/੨
ਨਿਮਾਨੜੀਆ	੨੪੨/੧੫	ਨਿਰਮੋਲੁ	੨੨/੧੭
ਨਿੰਮਿਆ	੬੩੬/੧੪	ਨਿਰਵਿਰਤਿ	੧੨੮੦/੧੭
ਨਿੰਮੀਐ	੪੭੩/੧੧	ਨਿਰਵੈਰੁ	੧/੧
ਨਿੰਮੇ	੧੨੯੦/੧	ਨਿਰਾਸ	੧੭/੨੩
ਨਿੰਮੁ	੧੪੭/੨੬	ਨਿਰਾਸਾ	੧੪੦/੧੪
ਨਿਰਹਾਰ	੧੩੩੨/੨੦	ਨਿਰਾਸੀ	੩੫੬/੨੩
ਨਿਰਗੁਣ	੨੨੨/੩	ਨਿਰਾਸੁ	੧੫੪/੨੪
ਨਿਰਗੁਣਿ	੨/੨੩	ਨਿਰਾਸ	੪੭੦/੧੮
ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਿਆ	੬੩/੫	ਨਿਰਾਸੇ	੯੩੮/੨੨
ਨਿਰਗੁਣੇ	੬੩੬/੨੮	ਨਿਰਾਹਾਰੁ	੮੪੦/੭
ਨਿਰਜਨ	੧੦੨੩/੧੭	ਨਿਰਾਫਲ	੩੫੮/੩
ਨਿਰਜਾਸਿ	੨੦/੨੭	ਨਿਰਾਰਾ	੩੫੪/੪
ਨਿਰਤਿ	੮੭੮/੧੬	ਨਿਰਾਰੀ	੯੦੭/੨੬
ਨਿਰਦਇਆ	੯੦੩/੧੮	ਨਿਰਾਰੇ	੩੫੩/੧੪
ਨਿਰਧਨ	੧੪੧/੧੨	ਨਿਰਾਲਮੁ	੨੨੭/੨੬
ਨਿਰਧਨਾ	੧੨੭੯/੧੭	ਨਿਰਾਲਮੇ	੪੨੧/੧੫
ਨਿਰਧਨੁ	੧੨੩੨/੧੫	ਨਿਰਾਲਾ	੮੩੮/੨੫
ਨਿਰਬਹੀਐ	੨੨੯/੬	ਨਿਰਾਲੀ	੧੩੪੨/੨੧
ਨਿਰਬਾਣੀ	੨੩/੨੨	ਨਿਰਾਲੇ	੯੩੮/੨੭
ਨਿਰਬਾਣੁ	੭੫੨/੬	ਨਿਰਾਲੰਬੁ	੧੩੩੨/੨੦
ਨਿਰਬਾਨੀ	੯੦੪/੧੨	ਨਿਰੋਧਰੁ	੯੩੧/੯
ਨਿਰਭਉ	੧/੧	ਨਿਰੋਧੁ	੧੯/੨੮

ਨਿਰੰਜਨ ੫੭/੧੪
ਨਿਰੰਜਨਦੇਉ ੭੯੬/੨
ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ੧੩੫੩/੨੧
ਨਿਰੰਜਨਾ ੨੨੯/੩
ਨਿਰੰਜਨਿ ੩੫੧/੩
ਨਿਰੰਜਨੁ ੨/੧੧
ਨਿਰੰਜਨੋ ੧੩੮/੧੨
ਨਿਰੰਕਾਰ ੩/੨੭
ਨਿਰੰਕਾਰਾ ੧੦੪੦/੩
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ੯੫੩/੭
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ੧੪੪/੨੧
ਨਿਰੰਕਾਰੁ ੮/੭
ਨਿਰੰਤਰ ੪੧੯/੨
ਨਿਰੰਤਰਿ ੫੫/੯
ਨਿਰੰਤਰੀ ੨੦/੧੧
ਨਿਰੰਤਰੇ ੭੬੭/੧੩
ਨਿਰੰਤੀ ੯੯੨/੧੯
ਨਿਲਜ ੧੨੮੬/੮
ਨਿਵ ੬੮੯/੧੯
ਨਿਵਸਿ ੯੯੦/੧੫
ਨਿਵਣੁ ੮੭੮/੧੮
ਨਿਵਰੀ ੨੦/੧੮
ਨਿਵਰੇ ੨੨੬/੨੪
ਨਿਵਲੀ ੧੩੪੩/੮
ਨਿਵਾਇਐ ੪੭੦/੨੨
ਨਿਵਾਸ ੧੭/੨੨
ਨਿਵਾਸਾ ੩੫੭/੧੮
ਨਿਵਾਸਿ ੪੧੧/੧੭
ਨਿਵਾਸੀ ੪੧੧/੨੩
ਨਿਵਾਸੁ ੧੫/੨੦
ਨਿਵਾਸੇ ੧੧੦੭/੧੫
ਨਿਵਾਸੋ ੯੪੦/੭
ਨਿਵਾਜ ੨੪/੧੫
ਨਿਵਾਜਾ ੧੪੧/੫
ਨਿਵਾਜਿਆ ੭੨/੨੧
ਨਿਵਾਜੇ ੧੩੪੫/੧੧
ਨਿਵਾਰ ੧੪੧/੨੬
ਨਿਵਾਰਣੁ ੯੩੬/੨੦
ਨਿਵਾਰਣੈ ੫੦੬/੨
ਨਿਵਾਰਾ ੧੦੨੭/੨੦
ਨਿਵਾਰਿ ੨੦/੯
ਨਿਵਾਰਿਆ ੭੨੯/੧੫
ਨਿਵਾਰੀਐ ੪੧੯/੧੪
ਨਿਵਾਰੇ ੯੪੩/੧੩
ਨਿਵਾਰੈ ੯੩੩/੨੫
ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ੩੫੩/੧੮
ਨਿਵੇ ੭੨੧/੧੮
ਨਿਵੈ ੪੭੦/੨੦
ਨਿਵੰਧੇ ੭੮੯/੬
ਨੀਅਤਿ ੧੪੧/੬
ਨੀਸਾਣਿ ੧੪੬/੨੮
ਨੀਸਾਣਿਆ ੧੪੪/੧੧
ਨੀਸਾਣੀ ੮੭੭/੨੬
ਨੀਸਾਣੀਆ ੭੨/੫
ਨੀਸਾਣੁ ੫/੨੬
ਨੀਸਾਣੇ ੧੦੯/੧੮
ਨੀਸਾਣੈ ੭੬੫/੧੪
ਨੀਸਾਨਾ ੨੨੧/੧੩
ਨੀਸਾਨੀ ੧੪੧੨/੧੭
ਨੀਸਾਨੁ ੧੫੦/੧੭
ਨੀਸਾਨੈ [illegible]/੧੭
ਨੀਕਾ ੫੯੬/੩
ਨੀਕੀ ੧੦੧੧/੫
ਨੀਕੇ ੧੦੩੨/੨੬
ਨੀਘਰਿਆ ੨੪੩/੧੦
ਨੀਚ ੧੫/੧੨
ਨੀਚਜਾਤਿ ੪੬੮/੫
ਨੀਚਾ ੧੫/੧੨
ਨੀਚੀ ੧੫/੧੨
ਨੀਚੁ ੧/੧੦
ਨੀਝਰੁ ੧੩੩੧/੧੨
ਨੀਦਰ ੯੩੦/੨੫

ਨੀਤ	੬੬੦/੫
ਨੀਤ ਨੀਤ	੧੫੫/੧੬
ਨੀਤਾਨੀਤ	੨੨੨/੧
ਨੀਤਾਨੀਤਾ	੭੬੫/੨੭
ਨੀਤਿ	੫੮/੮
ਨੀਦ	੬੦/੧੦
ਨੀਦ	੧੨੭੩/੧੧
ਨੀਦੜੀਏ	੫੫੮/੮
ਨੀਧਨ	੧੩੩੧/੨
ਨੀਮ੍ਰਿ	੪੧੮/੨੫
ਨੀਮ੍ਰੀ	੪੧੮/੨੪
ਨੀਰ	੬੦/੩
ਨੀਰਿ	੧੫੬/੨੧
ਨੀਰੁ	੧੬/੨
ਨੀਲ	੨੨੧/੨੦
ਨੀਲੀ	੧੬/[illegible]
ਨੀਲੁ	੧੨੮੨/੧੬
ਨੀਵ	੧੫੫/੧੦
ਨੀਵੀ	੪੭੦/੧੯
ਨੇਸ	੭੨੧/੭
ਨੇਹ	੧੬/੧੭
ਨੇਹਿ	੫੬/੩
ਨੇਹੁ	੨੧/੨੭
ਨੇਕੀ	੧੪੩/੧੮
ਨੇਕੀਆ	੪੬੪/੧੦
ਨੇਖਾਸਿ	੧੩੪੪/੪
ਨੇਜਾ	੧੬/੨੬
ਨੇਜੇ	੨੨੫/੧੬
ਨੇਤ੍ਰ	੨੨੪/੯
ਨੇਤ੍ਰਉ	੭੨੮/੧੬
ਨੇਤ੍ਰੀ	੪੭੦/੧੫
ਨੇਬ	੧੪੨/੨੦
ਨੇਬੁ	੪੬੮/੨੮
ਨੇਮ	੧੧੬੯/੫
ਨੇਮੁ	੪੧੧/੧੬
ਨੇੜਾ	੪੮੯/੯
ਨੈੜਿ	੪੩੮/੭
ਨੈੜੈ	੨੫/੧੪
ਨੈ	੭੩/੪
ਨੈਸਾਣੇ	੯੩੮/੨੧
ਨੈਣ	੪੩੯/੯
ਨੈਣਾ	੭੫੦/੧੭
ਨੈਣੀ	੨੨੭/੧੫
ਨੈਨ	੧੩/੫
ਨੈਨਹੁ	੧੦੧੪/੯
ਨੈਨੀ	੪੧੬/੨੧
ਨੋ	੫੩/੧੨
ਨੰਗਾ	੪੭੧/੨
ਨੰਗਿ	੧੨੩੭/੧੭
ਨੰਗੁ	੧੪੨/੧੬
ਨੰਦਰਿ	੧੦੨੬/੧੨
ਨੰਨਾਕਾਰੁ	੨੨੧/੧੯
ਨੰਨੈ	੪੩੩/੨੩

ਪ

ਪਉ	੧੦੨੩/੧੩
ਪਉਸਨਿ	੯੫੩/੧੯
ਪਉਣ	੨੪/੬
ਪਉਣ ਵੇਗ	੪੭੨/੧੫
ਪਉਣੁ	੬/੮
ਪਉਣੈ	੧੫੨/੪
ਪਉਦੀ	੭੮੯/੫
ਪਉਦੀਈ	੪੬੪/੧੬
ਪਉਦੇ	੧੦੨੪/੨੧
ਪਉੜੀ	੧੭/੧੯
ਪਉੜੀਆ	੧੧੧੩/੧੫
ਪਇਓ	੯੫੬/੧੯
ਪਇਆ	੬੦/੭
ਪਇਆਣਾ	੪੮੯/੭
ਪਇਆਰੀ	੨੨੪/੨੧

ਪਇਆਲ	੫੯੭/੨੮
ਪਇਆਲਾ	੧੦੨੧/੨੨
ਪਇਆਲਿ	੭੧/੨੨
ਪਇਆਲੀ	੧੩੪੫/੧੯
ਪਇਆਲੇ	੬/੧੪
ਪਇਐ	੫੯/੨੨
ਪਇਐਪਿ	੧੧੧੩/੧੯
ਪਈ	੬੨/੨੨
ਪਈਆ	੪੭੩/੯
ਪਈਆਸਿ	੭੬੨/੨੬
ਪਏ	੧੪੫/੨੮
ਪਸਰਿ	੮੭੬/੧੩
ਪਸਰਿਆ	੧੦੨੯/੧੫
ਪਸਰੀ	੧੦੩੩/੨੭
ਪਸਾਉ	੩/੨੫
ਪਸਾਰ	੧੦੪੩/੧
ਪਸਾਰਾ	੧੦੨੬/੨੩
ਪਸਾਰਿ	੧੫੭/੧੦
ਪਸਾਰੀ	੪੧੬/੨੫
ਪਸਾਰੇਵਾ	੫੮੧/੨੫
ਪਸਿੰਦੇ	੨੪/੭
ਪਸੂ	੧੫੬/੧੬
ਪਸੂਆ	੭੫੧/੯
ਪਹਰ	੪੬੫/੯੭
ਪਹਰਾ	੧੨/੨੬
ਪਹਰੂ	੧੧੧੦/੬
ਪਹਰੇ	੭੪/੨੨
ਪਹਾਰਾ	੮/੧੦
ਪਹਿ	੧੬/੪ਖਰਿਰਨ*ਮਨੇਅ*
ਪਹਿਨਾਮੀਆ	੪੭੧/੯
ਪਹਿਰਉ	੨੨੫/੧੦
ਪਹਿਰਉਗੀ	੩੫੯/੫
ਪਹਿਰਸਿ	੧੧੮੭/੧੯
ਪਹਿਰਹਿ	੧੪੯/੭
ਪਹਿਰਣੁ	੧੬/੨੨
ਪਹਿਰਾ	੧੩੯/੧੭
ਪਹਿਰਿ	੨੨੫/੯
ਪਹਿਰੇ	੪੭੦/੧੧
ਪਹਿਰੈ	੩੫੯/੧੧
ਪਹਿਲ	੭੯੧/੨੦
ਪਹਿਲਾ	੧੯/੨
ਪਹਿਲੀ	੧੨੮੯/੧੭
ਪਹਿਲੇ	੭੪/੨੨
ਪਹਿਲੋ	੧੨੮੮/੯
ਪਹੀਆਹ	੧੦੧੫/੧੧
ਪਹੁਚਈ	੧੦੪੨/੧੩
ਪਹੁਚਿ	੧੪੧੨/੨੨
ਪਹੂਚੁ	੬੪/੧੨
ਪਹੂਚੈ	੭੮੯/੨੧
ਪਕੜਹਿ	੬੬੨/੨੭
ਪਕੜਿ	੭੫/੧੨
ਪਕੜਿਆ	੯੯੨/੧੧
ਪਕੜੀ	੧੫੫/੨੦
ਪਕੜੈ	੫੯/੨੦
ਪਕਾ	੧੪੨/੨੬
ਪਕਾਈ	੭/੨੦
ਪਕੀ	੭੬/੭
ਪਕੇ	੬੩/੨੦
ਪਕੈ	੧੪੭/੧੫
ਪਖਾ	੯੯੧/੬
ਪਖਾਲਿ	੧੩੯/੨੦
ਪਖਾਲੀਅਹਿ	੪੮੯/੬
ਪਖਾਲੀਐ	੬੩੭/੧੦
ਪਖਾਲੇ	੧੩੯/੨੦
ਪਖਾਲੈ	੧੩੪੫/੨੭
ਪਖਾਵਜੁ	੩੫੦/੧੩
ਪਖੁ	੯੫੫/੨੭
ਪਗ	੪੧੨/੧੫
ਪਗਿ	੧੩੩੦/੭
ਪਗੁ	੧੩੮/੫
ਪਚਹਿ	੪੩੯/੧੪
ਪਚਾਇ	22/22

ਪਚਾਈ	੧੦੨੬/੧
ਪਚਾਸ	੧੪੩/੧੨
ਪਚਾਸੀ	੧੩੮/੫
ਪਚਾਹਿ	੯੩੫/੯
ਪਚਾਹੁ	੨੧/੧੬
ਪਚਾਰੀਐ	੪੬੯/੨੭
ਪਚਿ	੧੯/੧੫
ਪਚਿਪਚਿ	੧੦੨੫/੨
ਪਚੀਐ	੧੪੨/੧੧
ਪਚੈ	੨੧/੧੬
ਪਛਾਣਈ	੧੪੨/੧੦
ਪਛਾਣਦੇ	੮੪੪/੧੨
ਪਛਾਣਸਿ	੧੧੨੬/੨੭
ਪਛਾਣਸੀ	੧੮/੧੪
ਪਛਾਣਹਿ	੪੩੬/੬
ਪਛਾਣਹੁ	੫੮੧/੮
ਪਛਾਣਹੂ	੪੯੯/੨੭
ਪਛਾਣਹੋ	੧੧੧੩/੧੨
ਪਛਾਣਾ	੫੬੭/੧੦
ਪਛਾਣਿ	੮੩੨/੧੬
ਪਛਾਣਿਆ	੫੫/੪
ਪਛਾਣੀ	੫੬੬/੨੮
ਪਛਾਣੀਐ	੧੮/੨੩
ਪਛਾਣੂ	੬੩/੬
ਪਛਾਣ	੨੫/੬
ਪਛਾਣੇਵਾ	੫੮੧/੭
ਪਛਾਤਾ	੧੫੪/੯
ਪਛਾਨਾ	੧੧੮੭/੨੩
ਪਛਾਨਿਆ	੨੨੧/੧
ਪਛਾਨੀ	੯੦੪/੧੨
ਪਛਾਨੁ	੪੧੪/੯
ਪਛਾਨੇ	੭੯੬/੧੦
ਪਛਾਨੈ	੨੨੧/੨੪
ਪਛਾੜਹਿ	੪੬੫/੧੨
ਪਛਾੜਿ	੧੨੮੦/੭
ਪਛਾੜੀਐ	੫੯/੨੮
ਪਛੁਤਾਇ	੩/੮
ਪਛੁਤਾਇਦਾ	੧੦੩੭/੧੨
ਪਛੁਤਾਈ	੯੩੦/੧੯
ਪਛੁਤਾਸੀ	੭੬/੧
ਪਛੁਤਾਹਿ	੧੫੬/੨੬
ਪਛੁਤਾਹੀ	੫੯੮/੧੦
ਪਛੁਤਾਣਾ	੬੬੧/੧
ਪਛੁਤਾਣੀ	੪੬੭/੨੮
ਪਛੁਤਾਣੀਆ	੨੪੨/੨੧
ਪਛੁਤਾਣੀਤਾ	੧੫੬/੪
ਪਛੁਤਾਣੈ	੫੮੧/੧੯
ਪਛੁਤਾਨਾ	੪੧੪/੧੯
ਪਛੁਤਾਨਿਆ	੨੨੪/੧੮
ਪਛੁਤਾਨੀ	੩੫੭/੪
ਪਛੁਤਾਵਣਾ	੫੮/੬
ਪਛੁਤਾਵੈ	੨੨੬/੮
ਪਛੋ	੭੨੫/੨
ਪਛੋਤਾਇ	੧੦੦੯/੨੭
ਪਛੋਤਾਇਆ	੧੩੪੪/੧
ਪਛੋਤਾਇੰਦਾ	੧੦੩੫/੭
ਪਛੋਤਾਈਐ	੧੪੭/੨੨
ਪਛੋਤਾਣੀ	੧੧੧੧/੧੬
ਪਛੋਤਾਵਏ	੧੧੧੩/੧੮
ਪਛੋਤਾਵਹੀ	੪੨੦/੪
ਪਛੋਤਾਵਹੁ	੪੧੮/੧੯
ਪਛੋਤਾਵਣਾ	੪੭੧/੨
ਪਛੋਤਾਵਣਿਆ	੧੦੯/੧੭
ਪਛੋਤਾਵਾ	੭੨੫/੩
ਪਛੋਤਾਵੈ	੧੩੨੮/੧੧
ਪਛੋਤੈ	੩੫੪/੨੪ ੭੨੫/੩
ਪਜੂਤਾ	੩੫੪/੨੪
ਪਟ	੭੨੧/੧੭

ਪਟਣ	੫੭/੧੩
ਪਟਣੁ	੯੩੯/੪
ਪਟਿ	੫੮੦/੨੫
ਪਟੀ	੯੩੮/੫
ਪਟੀਆ	੪੧੭/੨
ਪਟੁ	੩੫੯/੧੪
ਪਟੰਬਰ	੨੨੫/੯
ਪਟੰਬੁ	੧੫੫/੨੮
ਪਠਾਇਓ	੧੦੧੦/੧੭
ਪਠਾਇਆ	੧੪੨/੨੪
ਪਠਾਈ	੧੨੭੩/੧੯
ਪਠਾਏ	੯੦੭/੨
ਪਠਾਣਾ	੪੧੮/੨
ਪਠਾਣੀ	੪੨੦/੧੧
ਪਡੀਆ	੧੨੫੬/੧੮
ਪਤ	੨੩/੮
ਪਤਣਿ	੧੦੧੫/੧੫
ਪਤਰਿਆ	੧੪੩/੩
ਪਤਲਿ	੧੩੮/੩
ਪਤਾਲ	੧੦੩੫/੧੬
ਪਤਾਲਾ	੨੨੮/੨੬
ਪਤਾਲੀ	੧੦੧੩/੨੨
ਪਤਾਲੈ	੧੨੭੫/੧੯
ਪਤਿ	੩/੧੩
ਪਤਿਸਾਹਿਬੁ	੯/੧੨
ਪਤਿਤ	੯੯੦/੨੧
ਪਤਿਤੁ	੫੯੬/੨੬
ਪਤਿਤੌਵਣੁ	੯੦੩/੪
ਪਤੀਆਇ	੨੨/੨੮
ਪਤੀਆਇਆ	੬੮੬/੧੬
ਪਤੀਆਇਦਾ	੧੦੩੫/੧
ਪਤੀਆਏ	੬੮੬/੫
ਪਤੀਆਰਾ	੧੦੨੯/੨੩
ਪਤੀਆਵਣਿਆ	੧੦੯/੧੩

ਪਤੀਜਈ

ਪਤੀਜਈ	੧੨੮੫/੧੮
ਪਤੀਜੈ	੬੮੬/੧੪
ਪਤੀਣਾ	੭੬੭/੧੧
ਪਤੀਣੀ	੧੧੧੧/੧੪
ਪਤੀਣੇ	੪੩੭/੨੮
ਪਤੀਣੈ	੬੬੧/੮
ਪਤੀਨਾ	੧੦੨੦/੧੯
ਪਤੁ	੬/੨੩
ਪਤੂਝੇਲੀ	੮੭੭/੧੪
ਪਤ	੮੭੬/੭
ਪਤੰਗੁ	੨੨੫/੨੬
ਪਤ੍ਰ	੫੦੩/੧੨
ਪਥਰ	੧੪੩/੯
ਪਥਰਬੰਧੁ	੧੨੮੭/੨੨
ਪਥਰੁ	੪੧੯/੧੯
ਪਦ	੧੩/੬
ਪਦਮਨਿ	੯੯੦/੧੧
ਪਦਮੁ	੬੬੩/੨
ਪਦਰ	੭੨੧/੭
ਪਦਵੀ	੧੦੪੧/੨੮
ਪਦਾਰਥ	੧੪੧/੮
ਪਦਾਰਥੁ	੧੮/੧੮
ਪਧੁ	੨੩/੨੨
ਪਧਾਊਆ	੫੭/੬
ਪਨਿਹਾਰੀ	੧੩੪੧/੨੮
ਪਪਿ	੪੩੩/੨੫
ਪਬਣਿ	੨੩/੮
ਪਯਰ	੧੪੧੨/੧੯
ਪਰ	੨੪/੨੨
ਪਰਉ	੫੯੬/੭
ਪਰਉਪਕਾਰੀ	੩੫੬/੨੧
ਪਰਸਤ	੮੭੮/੬
ਪਰਸਨੁ	੧੦੩੨/੬
ਪਰਸਰਾਮੁ	੯੫੩/੨੭

ਪਰਸਾਦਿ	੨੫/੭
ਪਰਸਾਦੀ	੪੩੩/੧੧
ਪਰਸਾਦੁ	੧੨੮੯/੧੧
ਪਰਸਿ	੨੨੮/੯
ਪਰਸਿਐ	੬੮੯/੧
ਪਰਸੈ	੧੧੯੭/੧੪
ਪਰਹਰਾਇ	੧੧੦੯/੨੬
ਪਰਹਰਿ	੨/੧੨
ਪਰਹਰਿਆ	੯੪੧/੩
ਪਰਹਰੂ	੧੦੪੧/੨੧
ਪਰਹਰ	੬੮੮/੩
ਪਰਹਰੈ	੩੫੨/੩
ਪਰਹਾਰੀ	੯੦੪/੬
ਪਰਹਿ	੫੦੩/੨੨
ਪਰਹੁ	੧੦੨੬/੫
ਪਰਕਾਰ	੫੦੪/੭
ਪਰਕਾਰੋਵਾ	੫੮੧/੧੭
ਪਰਖੀ	੨੨੯/੯
ਪਰਖਣਹਾਰਾ	੧੦੪੦/੧੨
ਪਰਖਣਹਾਰੁ	੧੪੩/੨੧
ਪਰਖਣਹਾਰੈ	੧੧੫੩/੧੩
ਪਰਖਿ	੫੪/੨੧
ਪਰਖੀਅਨਿ	੭੮੯/੧੨
ਪਰਖੀਐ	੧੪੨/੨੧
ਪਰਖੇ	੫੬/੨੪
ਪਰਖੈ	੪੧੪/੭
ਪਰਗਟ	੧੧੧੧/੧੨
ਪਰਗਟਿ	੭੧/੨੪
ਪਰਗਟੀਆਇਦਾ	੧੦੩੬/੧੧
ਪਰਗਟੁ	੩/੧੩
ਪਰਗਾਸਾ	੨੨੪/੫
ਪਰਗਾਸਿ	੨੦/੧੩
ਪਰਗਾਸਿਆ	੫੮੮/੫
ਪਰਗਾਸੁ	੫੫/੨੩
ਪਰਗਾਸੈ	੧੦੨੧/੧੬
ਪਰਘਰ	੯੦੪/੮
ਪਰਘਰਿ	੭੬੬/੨੬
ਪਰਘਰੁ	੯੪੧/੪
ਪਰਚਾ	੪੧੮/੨
ਪਰਚਾਇਣੁ	੯੪੨/੧੯
ਪਰਚੈ	੮੪੦/੨
ਪਰਚੰਡੁ	੭/੨੭
ਪਰਛੰਨਾ	੫੯੬/੨੨
ਪਰਜਾ	੪੬੮/੬
ਪਰਜਾਰੀ	੯੦੭/੨੪
ਪਰਜਾਰੈ	੨੨੫/੨੫
ਪਰਜਾਲਿ	੩੫੫/੭
ਪਰਜਾਲੀਐ	੭੯੦/੧੩
ਪਰਜਾਲੇ	੯੫੨/੨੭
ਪਰਣਾ	੪੩੮/੨੧
ਪਰਣੈ	੧੨੪੧/੨੬
ਪਰਤਾਪਏ	੪੩੮/੨੬
ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ	੮੭੭/੨੬ ੩
ਪਰਤਾਪਦਾ	੭੧/੨੬
ਪਰਤਾਪੁ	੭੨/੪
ਪਰਤ੍ਰਿਆ	੪੭੨/੨੪
ਪਰਤੀਤਿ	੬/੨੪
ਪਰਥਾਇ	੯੩੬/੨੪
ਪਰਥਾਈ	੪੨੦/੨੪
ਪਰਥਾਏ	੧੦੨੨/੨੭
ਪਰਦਾਰਾ	੧੨੫੫/੨੭
ਪਰਦੇਸਿ	~~੫੬/੪~~ ੧੧੦੮/੧੯
ਪਰਦੇਸੀ	੫੬/੪
ਪਰਦੇਸੀਆ	੪੩੯/੭
ਪਰਧਨ	੪੭੨/੨੪
ਪਰਧਨੁ	੧੨੫੫/੨੮
ਪਰਧਾਨ	੯੪੨/੭
ਪਰਧਾਨਾ	੪੩੬/੨੬
ਪਰਧਾਨੁ	੩/੧੮
ਪਰਧਾਨੂ	੧੯/੧੯
ਪਰਧਾਨ	੭੬੪/੩

ਪਰਧਾਨੇ ੪੩੭/੧੨
ਪਰਨਾਰੀ ੧੨੫੫/੨
ਪਰਨਿੰਦਾ ੧੫/੧੫
ਪਰਪਿਰ ੧੦੨੯/੭
ਪਰਪੰਚ ੨੨੫/੨੨
ਪਰਪੰਚਿ ੧੫੩/੧੦
ਪਰਪੰਚੁ ੪੩੩/੨੫
ਪਰਫੜੁ ੧੧੬੮/੪
ਪਰਫੁੜੁ ੯੮੯/੯
ਪਰਫੁੜੇ ੧੪੧੨/੨੧
ਪਰਬਤ ੧੨੩੯/੨੧
ਪਰਬਤਿ ੧੩੯/੧੫
ਪਰਬਤੁ ੬੩/੧੫
ਪਰਬੋਧਙਿ ੯੦੩/੧੦
ਪਰਬੋ[illegible] ੧੦੧੩/੧
ਪਰਭਾਤੇ ੫੯੭/੨
ਪਰਮ ੭੧/੨੭
ਪਰਮਹੰਸੁ ੧੧੯੦/੧੯
ਪਰਮਗਤਿ ੮੭੯/੧
ਪਰਮਜੋਤਿ ੧੧੯੭/੫
ਪਰਮਤਤੁ ੧੦੩੦/੬
ਪਰਮਤੰਤ ੯੫੩/੩
ਪਰਮਤੰਤੁ ੧੩੨੯/੨੦
ਪਰਮਠੁ ੧੩੪੨/੭
ਪਰਮਪਦੁ ੨੨੭/੨੭
ਪਰਮਲ ੧੫/੧੮
ਪਰਮਲੁ ੧੫/੧੫
ਪਰਮਾਤਮੁ ੪੨੧/੨੫
ਪਰਮਾਦੀ ੧੩੪੨/੨੭
ਪਰਮਾਦੁ ੯੩੩/੬
ਪਰਮਾਨੰਦੁ ੧੫੪/੨੩
ਪਰਮਾਰਥੁ ੪੧੯/੧੩
ਪਰਮਾਰੰਥ ੪੧੯/੧੩
ਪਰਮੇਸਰ ੧੧੯੭/੫
ਪਰਮੇਸਰਾ ੧੧੬੮/੧੬
ਪਰਮੇਸਰਿ ੧੦੨੪/੧੮
ਪਰਮੇਸਰੁ ੩੫੯/੧੪
ਪਰਮੇਸੁਰ ੧੧੦੯/੨੦
ਪਰਮੇਸੁ[illegible] ੧੩੩੦/੧੮
ਪਰਲਉ ੯੦੫/੨੨
ਪਰਲੋਭਾ ੧੨੫੫/੨੮
ਪਰਵਦਗਾਰ ੭੨੧/੫
ਪਰਵਦਗਾਰਾ ੬੬੦/੧੦
ਪਰਵਦਗਾਰੇ ੫੮੦/੧੦
ਪਰਵਦਿਗਾਰੁ ੫੩/੧੪
ਪਰਵਾਹ ੩੫੧/੧੨
ਪਰਵਾਣ ੩/੧੭
ਪਰਵਾਣਾ ੩੫੯/੨੦
ਪਰਵਾਣੁ ੫/੨੫
ਪਰਵਾਣੇ ੫੮੦/੧
ਪਰਵਾਨਾ ੬੩੬/੧੨
ਪਰਵਾਨੁ ੨੧/੧੮
ਪਰਵਾਨੇ ੧੧੧੨/੨੦
ਪਰਵਾਨੋ ੨੫/੧੬
ਪਰਵਾਰ ੩੫੧/੧੭
ਪਰਵਾਰਿ ੧੦੮੮/੧੨
ਪਰਵਾਰੁ ੧੬/੨੮
ਪਰਵਾਰੈ ੩/੧੫
ਪਰਵਾਲਾ ੧੪੭/੧੭
ਪਰਵਿਰਤਿ ੯੪੧/੨੦
ਪਰਵਿਰਤੀ ੧੦੨੭/੧੬
ਪਰਾਇਆ ੭੫/੧੫
ਪਰਾਇਣ ੨੨੨/੨੪
ਪਰਾਇਣਿ ੧੦੨੮/੧੪
ਪਰਾਇਣੁ ੧੦੪੨/੧੨
ਪਰਾਈ ੧੩੯/੨੨
ਪਰਾਕਉਤਾਣਾ ੭੬/੬
ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ੧੩੫੩/੧੮
ਪਰਾਖੈ ੧੦੩੨/੧੯
ਪਰਾਛਤ ੪੭੦/੭
ਪਰਾਣ ੧੬/੫
ਪਰਾਣਾ ੬੬੦/੧੫

ਪਰਾਣੀ	੪੬੪/੨
ਪਰਾਣੂ	੧੪੦/੨੫
ਪਰਾਤਮੁ	੧੦੩੦/੧੭
ਪਰਾਤਾ	੪੧੫/੮
ਪਰਾਤੀ	੧੦੩੧/੫
ਪਰਾਨਿ	੪੧੪/੧੭
ਪਰਾਨੁ	੫੯/੨੫
ਪਰਾਪਤਿ	੭੫/੧੫
ਪਰਾਲਿ	੧੫/੯
ਪਰਾਲੁ	੧੨੮੭/੨
ਪਰਾਵਹੁ	੪੧੮/੨੦
ਪਰਾਵੈ	੪੧੪/੪
ਪਰਿ	੯੯੨/੨੫
ਪਰਿਆ	੧੦੩੦/੨੩
ਪਰੀ	੬/੮
ਪਰੀਆ	੩੫੧/੧੭
ਪਰੀਸਹਿ	੧੦੨੫/੨੫
ਪਰੀਖ	੧੫੨/੧੯
ਪਰੀਤਾ	੧੩੩੦/੩
ਪਰੀਤਿ	੧੯/੧੬
ਪਰੀਤੀ	੧੪੩/੧੭
ਪਰੂ	੬੪/੬
ਪਰੁ	੫੦੪/੨੨
ਪਰੈਲਿ	੧੦੨੯/੨੮
ਪਰੇਤਹੁ	੧੩੨੯/੧੩
ਪਰੈ	੩/੨੧
ਪਰੈਪਰੈ	੧੦੪੦/੨੨
ਪਰੋਇ	੨੨੨/੨੦
ਪਰੋਤਾ	੯੦੪/੧੦
ਪਰੋਵਹਿ	੧੨੪੨/੨੦
ਪਰੋਵਹੁ	੧੧੭੧/੫
ਪਰੋਵੈ	੧੧੧੨/੧੪
ਪਰੰਗ	੧੩੮/੯
ਪਰੰਦਏ	੧੪੪/੬
ਪਰੰਪਰੁ	੫੯੭/੧੦
ਪਲ	੬੮੬/੨੦
ਪਲਘਿ	੧੪/੭
ਪਲਟਿਆ	੫੮੧/੩
ਪਲਤਿ	੧੫੫/੬
ਪਲਪੰਕਜ	੧੨੭੫/੧੦
ਪਲਰਿ	੧੪੨/੨੬
ਪਲਾਹ	੭੨੨/੯
ਪਲਾਣੇ	੪੭੨/੧੫
ਪਲਾਵ	੫੬/੫
ਪਲੀਤੀ	੪/੧੭
ਪਲੀਤੁ	੧੪੦/੧੪
ਪਲੁ	੨੧/੨੩
ਪਲੇਟੇ	੧੨੮੪/੧੭
ਪਲੈ	੧੫/੨੨
ਪਲੋਇ	੬੪/੧੮
ਪਲੰਘ	੧੪੧/੨੬
ਪਲੰਘੁ	੧੨੮੮/੧੯
ਪਵਈ	੬੦/੬
ਪਵਹਿ	੫/੭
ਪਵਣ	੭/੧੬
ਪਵਣਾ	੧੪੧੨/੨੬
ਪਵਣਿ	੮੭੭/੬
ਪਵਣੈ	੮/੨੨
ਪਵਣੈ	੬੩/੭
ਪਵਨ	੫੯੮/੨੩
ਪਵਨਾ	੧੯/੨੬
ਪਵਨਿ	੯੩੩/੨੬
ਪਵਨੁ	੯੦੫/੧੧
ਪਵਨੈ	੧੯/੨੬
ਪਵਖੀਆ	੭/੧੦
ਪਵਾ	੧੦੯੧/੪
ਪਵਾਇ	੧੨੮੦/੬
ਪਵਾਰਿ	੧੪੬/੩
ਪਵਿਤੁ	੪੭੩/੮
ਪਵਿਤੂ	੧੧੦੭/੧੫
ਪਵਿਤੂ	੪੭੨/੨੭

ਪਵੇ	੭/੧੯
ਪਵੰਦੜੇ	੧੦੧੫/੧੬
ਪਵੰਨਿ	੧੨/੨੫
ਪੜਉ	੩੫੫/੫
ਪੜਹਿ	੨੪/੧੬
ਪੜ੍ਹਿ	੪੧੯/੩
ਪੜਹੁ	੪੩੩/੯
ਪੜਣਾ	੯੩੭/੨੧
ਪੜਣਿ	੪੭੩/੬
ਪੜਤਉ	੬੮੬/੩
ਪੜਤਾ	[redacted]/੮
ਪੜਦੇ	੫੩/੧੯
ਪੜਨਿ	੬/੧੩
ਪੜਾਇ	੯੫੩/੪
ਪੜ੍ਹਾਇਆ	੧੩੪੪/੬
ਪੜਾਏ	੧੨੪੫/੨੫
ਪੜਾਵਹਿ	੩੫੩/੨੮
ਪੜਿ	੩/੩
ਪੜਿਪੜਿ	੯੩੦/੫
ਪੜ੍ਹਿ	੧੨੪੫/੫
ਪੜ੍ਹਿਪੜ੍ਹਿ	੭੯੧/੫
ਪੜਿਆ	੨੪/੧੩
ਪੜ੍ਹਿਆ	੧੨੮੮/੨੩
ਪੜਿਐ	੧੪੮/੪
ਪੜੀ	੨੨੪/੧੮
ਪੜੀਅਹਿ	੧੪੩/੧੧
ਪੜੀਐ	੧੪੦/੨੩
ਪੜੇ	੫/੨੮
ਪੜੈ	੬੩/੨੪
ਪੜੰਤਉ	੯੩੫/੭
ਪੜ੍ਹੰਤਾ	੧੨੪੨/੧੭
ਪੜੰਤਿਆ	੧੦੧੨/੨੧
ਪਾਉ	੧੪/੧੧
ਪਾਇ	੩/੧੩
ਪਾਂਇ	੨੨/੧੦
ਪਾਇਓ	੪/੨੭
ਪਾਂਇਦਾਨੁ	੯੩੭/੧੨
ਪਾਇਅੜਾ	੭੬੫/੭
ਪਾਇਆ	੨/੧੧
ਪਾਇਸਾ	੮੩/੧੫
ਪਾਇਸੀ	੪੭੧/੨੦
ਪਾਇਕ	੧੦੩੯/੧੬
ਪਾਇਦਾ	੪੭੨/੯
ਪਾਇਨਿ	੪੬੩/੨੫
ਪਾਇਨੀ	੫੭/੧੭
ਪਾਈ	੯/੧੭
ਪਾਂਈ	੧੨੭੩/੨੧
ਪਾਂਈ	੧੨੩੨/੧੧
ਪਾਈਅਹਿ	੧/੧੦
ਪਾਈਅਨਿ	੧੪੧/੯
ਪਾਈਆ	੪/੨੬
ਪਾਈਐ	੭/੧੨
ਪਾਏ	੫/੧੨
ਪਾਸਹੁ	੩੪੯/੨੮
ਪਾਸਾ	੭੧/੨੫
ਪਾਸਾਰਾ	੯੩੫/੬
ਪਾਸਾਰਿਆ	੪੭੨/੧੬
ਪਾਸਿ	੧੬/੪
ਪਾਸੀ	੫੮੧/੨੬
ਪਾਸੇ	੭੯੫/੧੮
ਪਾਸੈ	੧੦੧੫/੨੭
ਪਾਹਣ	੯੪੨/੨੦
ਪਾਹਣੁ	੬੩੭/੧੦
ਪਾਹਣੈ	੩੫੨/੧੪
ਪਾਹਰੂਅਰਾ	੩੫੫/੯
ਪਾਹਾਰੈ	੭੧/੨੫
ਪਾਹਿ	੨/੪
ਪਾਹਿਆ	੭੨੧/੨੧
ਪਾਹੀ	੧੪੯/੫
ਪਾਂਹੀ	੧੨੭੪/੧
ਪਾਹੁ	੪੬੮/੨੬
ਪਾਹੁਚਾ	੧੨/੨੨
ਪਾਹੁਣਾ	੭੯੦/੨੪
ਪਾਹੁਣੀ	੭੬੩/੧੪

ਪਾਹੇ ੪੬੮/੨੫
ਪਾਕ ੫੩/੧੪
ਪਾਕੜੀ ੫੫/੧੨
ਪਾਕੀ ੫੩/੧੪
ਪਾਕੁ ੪੬੪/੧੩
ਪਾਖੰਡ ੧੦੪੩/੧੬
ਪਾਖੰਡਾ ੪੭੧/੨੪
ਪਾਖੰਡੀ ੩੫੯/੪
ਪਾਖੰਡਿ ੫੪/੩
ਪਾਖੰਡੀਆ ੬੩੨/੧
ਪਾਖੰਡੂ ੭੬੬/੨੪
ਪਾਖਰ ੧੬/੨੪
ਪਾਖਰੇ ੬੩/੨੧
ਪਾਖਾਕ ੭੨੧/੧੧
ਪਾਛਾਰੁ ੪੬੬/੭
ਪਾਛੈ ੨੦/੬
ਪਾਜਾ ੨੨੫/੧੯
ਪਾਜਿਆ ੧੪੧੧/੧੭
ਪਾਜੂ ੫੪/੩
ਪਾਜ ੨੨੫/੧੭
ਪਾਟ ੨੨੫/੯
ਪਾਟੀ ੪੧੮/੪
ਪਾਟੇ ੪੧੮/੫
ਪਾਟੈ ੯੫੫/੨੭
ਪਾਠ ੩/੨੮
ਪਾਠਾ ੨੨੬/੪
ਪਾਠਿ ੪੩੬/੧੭
ਪਾਠੁ ੧੦੧੩/੬
ਪਾਂਡਵ ੯੫੪/੨
ਪਾਡੈ ੪੭੧/੪
ਪਾਂਡੈ ੩੫੫/੪
ਪਾਣਾ ੪੭੩/੨੨
ਪਾਣਿ ੧੪੧੦/੧੦
ਪਾਣੀ ੪/੧੭
ਪਾਣੀਐ ੫੯੭/੧੬
ਪਾਣੁ ੭੯੦/੪
ਪਾਤ ੭/੨੬
ਪਾਤਣੀ ੧੦੧੫/੧੬
ਪਾਤਾਲ ੨/੨੬
ਪਾਤਾਲਾ ੫/੩
ਪਾਤਾਲਿ ੬੨/੩
ਪਾਤਾਲੀ ੪੬੪/੭
ਪਾਤਿਸਾਹ ੩/੫
ਪਾਤਿਸਾਹਾ ੧੦੩੩/੧੦
ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ੬/੨੨
ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੫/੨੨
ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ੧੦੦੯/੧੩
ਪਾਤਿਸਾਹੁ ੫/੨੨
ਪਾਤੀ ੭੨੮/੮
ਪਾਥਰੁ ੫੫੬/੧੪
ਪਾਧਰ ੧੦੯੦/੨੮
ਪਾਧਰੁ ੭੬੭/੨
ਪਾਧਾ ੯੩੭/੨੮
ਪਾਧੇ ੪੧੯/੨
ਪਾਨ ੪੧੭/੨੩
ਪਾਨਾ ੧੯/੭
ਪਾਨਾਵਾੜੀ ੭੨੫/੧੧
ਪਾਨੀ ੧੧੨੭/੧੧
ਪਾਪ ੨/੨੭
ਪਾਪਾ ੪/੧੮
ਪਾਪਾਂ ੯੧/੫
ਪਾਪਿ ੩੫੬/੧੭
ਪਾਪੀ ੪/੬
ਪਾਪੂ ੪/੬
ਪਾਪੇ ੯੩੫/੬
ਪਾਪੈ ੧੦੧੩/੫
ਪਾਪੀਡਿ ੮੩੯/੪
ਪਾਰ ੯੪੪/੭
ਪਾਰਸ ੧੦੧੨/੧੯
ਪਾਰਸਿ ੬੮੯/੧
ਪਾਰਸੁ ੪੧੧/੧੭
ਪਾਰਖੁ ੧੪੪/੧੪
ਪਾਰਖੂ ੬੧/੨੨
ਪਾਰਗਰਾਮੀ ੯੩੮/੨੦
ਪਾਰਜਾਤੁ ੪੭੦/੯
ਪਾਰਬਤੀ ੨/੧੪

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ	੪੩੭/੧੨
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ	੪੩੭/੧੨
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ।	੩੬੦/੭
ਪਾਰਾ	੧੦੨੯/੧੩
ਪਾਰਾਵਾਰ	੪੭੫/੩
ਪਾਰਾਵਾਰੁ	੫/੧੨
ਪਾਰਿ	੫੯/੧੮
ਪਾਰਿਉਤਾਰਾ	੧੦੨੯/੨੪
ਪਾਰਿਉਤਾਰੀ	੧੦੨੯/੧
ਪਾਰੂ	੫੪/੨੬
ਪਾਰੇ	੯੦੩/੨੦
ਪਾਰੋ	੯੩੮/੧੮
ਪਾਰੰਗਤਿ	੮੭੮/੧੭
ਪਾਲਥਿ	~~੧੭~~ ੨੨੮/੨੭
ਪਾਲਾ	੧੪੨/੭
ਪਾਲਿ	੧/੨
ਪਾਲੇ	੮੭੭/੨੨
ਪਾਵ	੧੧੬੮/੧੮
ਪਾਵਉ	੨੨੫/੧੦
ਪਾਵਓ	੧੧੧੩/੧੯
ਪਾਵਏ	੪੩੬/੧੬
ਪਾਵਸਿ	੨੩/੨੨
ਪਾਵਸਿਤਾ	੧੫੫/੨੫
ਪਾਵਸੀ	੧੪੩/੮
ਪਾਵਹਿ	੩/੩
ਪਾਵਹੁ	੧੨/੨੧
ਪਾਵ*ਨੁ	੩੫੭/੧੯
ਪਾਵਕੋ	੧੦੦੯/੨੧
ਪਾਵਣਹਾਰਾ	੫੮੧/੨੩
ਪਾਵਣਹਾਰੇ	੧੦੩੬/੨੧
ਪਾਵਣਾ	੧੪੮/੪
ਪਾਵਨੁ	੫੦੬/੧
ਪਾਵਾ	੫੯੯/੧੩
ਪਾਵੈ	੪/[illegible]
ਪਾਵੈਗੀ	੨੪੨/੧੬
ਪਾੜੇ	੯੫੫/੨੫
ਪਿਉ	੯੯੧/੩
ਪਿਆਸ	੫੦੪/੬
ਪਿਆਸਾ	੧੩/੯
ਪਿਆਸਿ	੭੬੨/੨੭
ਪਿਆਸੀ	੩੫੭/੧
ਪਿਆਸੇ	੬੮੯/੩
ਪਿਆਰ	੧੨੫੬/੪
ਪਿਆਰਾ	੨੧/੨੦
ਪਿਆਰਿ	੧੮/੨੦
ਪਿਆਰਿਆ	੨੦/੧੫
ਪਿਆਰੀ	੨੨੫/੧੪
ਪਿਆਰੀਆ	੧੪੮/੧੯
ਪਿਆਰੁ	੨/੮
ਪਿਆਰੇ	੨੪੨/੧੫
ਪਿਆਰੋ	੫੭੯/੧੪
ਪਿਆਲਾ	੩੬੦/੧੨
ਪਿਸਨ	੯੯੦/੧੭
ਪਿਸਰ	੭੨੧/੭
ਪਿੰਗੁਲਾ	੯੪੪/੨੬
ਪਿਥੁ	੧੨੪੨/੧
ਪਿਛਹੁ	੧੫੬/੧੮
ਪਿਛੀ	੧੪੯/੨੮
ਪਿਛੈ	੩/੮
ਪਿੰਜਰ	੧੦੨੯/੮
ਪਿੰਜਰਿ	੧੦੧੦/੫
ਪਿੰ[illegible]ਾਇਆ	੯੫੫/੨੪
ਪਿਟਾਇਐ	੨੧/੧੮
ਪਿ[illegible]ੁ	੪੧੮/੧੫
ਪਿਟੈ	੧੨੮੮/੨੦
ਪਿਟੰਨਿ	੧੪੧੦/੧੫
ਪਿੰਡ	੯੮੯/੧੪
ਪਿੰਡਾ	੪੭੨/੧੪
ਪਿੰਡੀ	੧੦੧੨/੨੫
ਪਿੰਡੁ	੨੦/੧੪
ਪਿਤ	੨੩/੨੩
ਪਿਤਰਾ	੯੦੪/੨੨
ਪਿਤਰੀ	੨੨੩/੨੭
ਪਿਤਾ	੭੫/੧੮
ਪਿਤੁ	੧੨੮੮/੧੧

ਪਿਰ	੧੭/੧੫
ਪਿਰਹਿ	੪੩੬/੧
ਪਿਰਹੁ	੫੫੮/੬
ਪਿਰਮ	੧੪੧੧/੧੫
ਪਿਰਮੁ	੮੪੪/੨
ਪਿਰਾ	੧੧੦੮/੨੭
ਪਿਰਾਹਨੁ	੯੪੩/੬
ਪਿਰਾਣਿ	੧੦੯੦/੨੩
ਪਿਰਾਣੁ	੬੩/੬
ਪਿਰਿ	੫੭/੩
ਪਿਰੀ	੧੪੧੨/੧
ਪਿਰੁ	੧੭/੧੬
ਪਿਰੇ	੮੪੩/੨੫
ਪਿੜ	੨੨੨/੮
ਪਿੜਾਈ	੧੦੦੯/੨੪
ਪਿੜੁ	੬੦/੧੭
ਪਿੜੂ	੧੪੬/੩
ਪੀ	੬੨/੨੦
ਪੀਉ	੨੨੬/੧੮
ਪੀਊ	੧੪੯/੨੪
ਪੀਓ	੯੪੫/੮
ਪੀਅਉ	੨੨੭/੨੦
ਪੀਅਹਿ	੧੪੯/੨੧
ਪੀਅਣ	੧੩੭/੨੬
ਪੀਐਣੁ	੧੪/੧੪
ਪੀਅਲਾ	੧੩੯/੧੮
ਪੀਆ	੧੫/੧
ਪੀਆਇਆ	੧੫੪/੧੧
ਪੀਆਈ	੬੩੪/੨੩
ਪੀਆਏ	੩੬੦/੧੨
ਪੀਇ	੭੫/੧੮
ਪੀਸਣ	੧੪੨/੨੭
ਪੀਸਣਿ	੧੪/੧੭
ਪੀਸਣੁ	੧੨੫੭/੧
ਪੀਸਾ	੧੪/੧੭
ਪੀਜਈ	੧੨੮੫/੨੨
ਪੀਜਿ	੧੫੩/੧੬
ਪੀਣਾ	੨੪/੧੭
ਪੀਤੀ	੧੨੭੫/੧੩
ਪੀਤਿ	੧੨੪੦/੧੦
ਪੀਰ	੨/੨੫
ਪੀਰਾ	੨੨੭/੧੩
ਪੀਰੁ	੧੭/੮
ਪੀਰਿ	੯੫੧/੨੮
ਪੀਵਉ	੧੧੮੯/੧੭
ਪੀਵਹਿ	੧੪੦/੧੫
ਪੀਵਹੁ	੫੯੯/੬
ਪੀਵਣਹਾਰਾ	੧੩੩੨/੧
ਪੀਵਤ	੩੬੦/੧੪
ਪੀਵਤੁ	੩੫੦/੧੧
ਪੀਵਨ	੧੦੩੧/੧੨
ਪੀਵਾ	੧੪੭/੩
ਪੀਵੀ	੧੧੦੭/੫
ਪੀਵਿਆ	੧੪੮/੨੦
ਪੀਵੈ	੨੨੭/੨੩
ਪੀੜ	੪੩੮/੨੨
ਪੀੜਿ	੪੭੩/੨੭
ਪੀੜੀ	੧੦੨੮/੧੨
ਪੀੜਇ	੧੬/੨੦
ਪੀੜੈ	੯੮੯/੬
ਪੁਸਤਕ	੫੯/੬
ਪੁਸੁਕ	੧੩੫੩/੯
ਪੁਹਮ	੫੦੩/੧੨
ਪੁਕਾਰ	੧੩੯/੧੮
ਪੁਕਾਰਉ	੫੦੪/੨੩
ਪੁਕਾਰਾ	੧੪੧/੧੨
ਪੁਕਾਰੀ	੧੩੮/੧
ਪੁਕਾਰੇ	੫੭/੨੦
ਪੁਕਾਰੈ	੮੩੧/੨੪
ਪੁਛ	੭੨੯/੨੪
ਪੁਛਹਿ	੪੧੭/੧੬
ਪੁਛਹੁ	੧੭/੨੭
ਪੁਛਹੁ	੨੪੨/੧੬
ਪੁਛਣ	੧੫/੬
ਪੁਛਣਿ	੫੩/੨੩
ਪੁਛਾ	੧੨੪੧/੨੭

ਪੁਛਾ ਪੁਛੰ ੧੪੮/੨੩
ਪੁ ਛਿ ੧੬/੮
ਪੁਛਿਆ ੧੨੩੯/੨੨
ਪੁਛੀ ੧੨੪੪/੫
ਪੁਛੀਐ ੪੬੮/੨੮
ਪੁਛੇਲੁ ੧੪੧੦/੧੧
ਪੁਛੈ ੨/੨੨
ਪੁਜਈ ੬੨/੧੦
ਪੁਜਹਿ ੧੨੩੯/੨੦
ਪੁਜਾਇ ੧੨੩੯/੨੩
ਪੁਜਾਵਹਿ ੫੩/੧੬
ਪੁੰਡਰ ੪੩੨/੨੦
ਪੁਤ ੫੮੨/੧੩
ਪੁਤਾ ੬੩੪/੨੪
ਪੁੱਤੀ ੧੪੩/੧੫
ਪੁਤੁ ੧੩੯/੧੩
ਪੁਤ੍ਰੀ ੪੩੭/੧੭
ਪੁਤ੍ਰ ੪੧੨/੮
ਪੁੰਨ ੫੬/੧੯
ਪੁਨਹਿ ੫੦੩/੨੦
ਪੁਨਰਪਿ ੨੨੪/੨
ਪੁੰਨਾ ੪੬੭/੧੦
ਪੁਨਿ ੯੯੨/੨੫
ਪੁੰਨਿ ੬੩੫/੧੩
ਪੁੰਨਿਆ ੬੮੯/੧੨
ਪੁਨੀ ੨੪੨/੨੪
ਪੁੰਨੀਆ ੨੪੩/੧
ਪੁਨੀਤ ੯੯੦/੨੧
ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ੪/੧੯
ਪੁੰਨੁ ੧੫੨/੧੭
ਪੁੰਨੇ ੫੭੯/੨
ਪੁੰਨੈ ੯੪੩/੨੩
ਪੁਰ ੭੮੮/੨੬
ਪੁਰਸ ੧੨੪੨/੨੮
ਪੁਰਸਾਦੀ ੩੬੦/੨੧
ਪੁਰਖ ੧੪੮/੧੬
ਪੁਰਖਾ ੯/੧੯
ਪੁਰਖਾਂ ੪੬੭/੪
ਪੁਰਖਿ ੧੪੯/੮
ਪੁਰਖੀ ੧੨੮੪/੮
ਪੁਰਖੁ ੧/੧
ਪੁਰਖੈ ੯੫੧/੧੮
ਪੁਰਬ ੬੮੭/੨੪
ਪੁਰਬਜਨਮ ੧੦੩੦/੨੭
ਪੁਰਬਾਣਿਆ ੧੨੭੯/੧੩
ਪੁਰਬਿ ੫੭੯/੩
ਪੁਰਬੀ ੧੫੦/੪
ਪੁਰਬੁ ੫੯੬/੨੩
ਪੁਰਾਇਣਿ ੧੫੨/੧੯
ਪੁਰਾਣ ੫/੨੮
ਪੁਰਾਣਾ ੨੩/੯
ਪੁਰਾਣੀ ੧੦੨੨/੧੨
ਪੁਰਾਣੁ ੪/੨੦੬
ਪੁਰਾਨਾ ੮੭੬/੪
ਪੁਰਾਨਾਂ ੧੦੪੩/੧੪
ਪੁਰਾਬ ੧੨੯੧/੧੦
ਪੁਰਿ ੧੦੩੩/੧੩
ਪੁਰੀ ੧੦੨੨/੨
ਪੁਰੀਆ ੧/੬
ਪੁਰੀਈ ੧੦੨੩/੫
ਪੁਰੁ ੧੩੮/੫
ਪੁਲ ੧੪੨/੨੭
ਪੁਲੁ ੫੯੬/੧੮
ਪੁਆਰ ੧੦੧੩/੨
ਪੁਕਾਰਤਾ ੧੨੪੨/੧੭
ਪੁਕਾਰਾ ੧੦੨੭/੯
ਪੁਛ ੬੨/੨੮
ਪੁਛਉ ੫੪/੧੯
ਪੁਛਉਗੀ ੭੨੫/੬
ਪੁਛਹੁ ੫੯/੧੦
ਪੁਛਿ ੧੪/੬
ਪੁਛਿਆ ੪੩੯/੪

ਪੂਛਿਆ	੧੩੩੦/੧੨
ਪੂਛੇ	੨੨੪/੨੧
ਪੂਜ	੧੭/੭
ਪੂਜਉ	੬੩੪/੧੨
ਪੂਜਸਿ	੪੭੦/੨੩
ਪੂਜਹਿ	੪੭੨/੨
ਪੂਜਣ	੧੪੧੧/੨੫
ਪੂਜਾ	੩/੨੮
ਪੂਜਿ	੬੮੬/੧੮
ਪੂਜੀ	੫੯/੩
ਪੂਜਿਆ	੧੭/੧੧
ਪੂਜੈ	੧੪੭/੧੯
ਪੂਠੇ	੧੩੩੦/੧੦
ਪੂਤ	੬[illegible]/੧
ਪੂਤਾ	੮੩੯/੨੮
ਪੂਤੁ	੩/੨੦
ਪੂਰ	੪੬੪/੨੩
ਪੂਰਹਿ	੪੬੪/੨੬
ਪੂਰਕ	੧੦੪੩/੨੦
ਪੂਰਣੁ	੪੭੫/੭
ਪੂਰਣੈ	੨੨੦/੨੬
ਪੂਰਨੁ	੧੦੧੦/੨੦
ਪੂਰਬ	੧੫੩/੩
ਪੂਰਬਜਨਮ	੧੦੧੪/੧੨
ਪੂਰਬਿ	੫੯/੨੩
ਪੂਰਾ	੧੭/੧੭
ਪੂਰਿ	੨੦/੩
ਪੂਰੀ	੨੫/੫
ਪੂਰਿਆ	੧੪੯/੧੬
ਪੂਰਿਏ	੫੬੭/੧੮
ਪੂਰੁ	੧੯/੨੨
ਪੂਰੇ	੧੮/੧੪
ਪੂਰੈ	੧੭/੧੬
ਪੂਰੋ	੧੭/੨੨
ਪੂਰੋਪੂਰ	੧੦੨੦/੨੦
ਪਊ	੨੦/੯
ਪੇਈਅੜੈ	੬੩/੧੫
ਪੇਈਆ	੨੩/੧੨
ਪੇਈਐ	੨੪/੨੩/੧੨
ਪੇਈਅਸਾਹੁਰੈ	੫੬/੮
ਪੇਸਿ	੭੨੧/੪
ਪੇਕੰਬਰ	੩੫੮/੨੨
ਪੇਖਉ	੯੮੯/੫
ਪੇਖੈ	੧੦੪੧/੨੩
ਪੇਟੁ	੭੯੦/੨੭
ਪੇਡਿ	੩੫੯/੬
ਪੇਰਣ	੪੧੮/੫
ਪੇਲਿ	੩੫੩/੧੨
ਪੇਲੈ	੪੧੫/੧੫
ਪੇਵਕੜੈ	੩੫੭/੭
ਪੈਵਿ	੧੪/੧੫
ਪੈੜੈ	੪੬੬/੮
ਪੈ	੨੪/੯
ਪੈਓਹਰੀ	੧੪੧੦/੩
ਪੈਸੈ	੧੦੧੬/੨
ਪੈਕਾਰੂ	੪੧੩/੨੭
ਪੈਕਾਮਰ	੫੩/੧੭
ਪੈਕਾਮੁ	੧੪੧੧/੧੫
ਪੈਖਜੂ	੧੧੮੯/੨੭
ਪੈਜ	੭੨/੨੨
ਪੈਝੈ	੧੪੪/੨੫
ਪੈਧਾ	੧੯/੧੯
ਪੈਧੇ	੧੦੨੪/੨੫
ਪੈਧੈ	੧੬/੨੩
ਪੈਨ੍ਹਣੁ	੧੬/੬
ਪੈਨਾਇਆ	~~੧੨੪੦/੨੮~~ ੨੨/੫
ਪੈਨੈ	੧੨੪੦/੨੮
ਪੈਨ੍ਹਣਹਾਰ	੪੬੮/੮
ਪੈਨ੍ਹਣੁ	੪੬੪/੯
ਪੈਪੈ	੧੨੪੦/੨੭
ਪੈਜਾ	੯੫੬/੨੦
ਪੈਰ	੧੬/੨੨

ਪੋਰਿ	੧੧੯੧/੨
ਪੈਰੀ	੧੩੮/੧੫
ਪੈਰੁ	੪/੧੭
ਪੋਹਿ	੨/੨੬
ਪੋਖਣੁ	੨੨੯/੧੨
ਪੋਖਿ	੯੯੪/੨੩
ਪੈਖਿ	੯੩੫/੨੧
ਪੋਚਾ	੩੬੦/੯
ਪੋਟ	੧੫੨/੧੭
ਪੋਤਾ	੮੭੮/੨੧
ਪੈਤਿ	੨੩/੨
ਪੋਥੀ	੨੫/੨੫
ਪੋਥੀਆ	੫੬/੧੨
ਪੰਕ	੧੫੬/੧੨
ਪੰਕਜ	੬੮੬/੨੦
ਪੰਕਜੁ	੩੫੭/੧੯
ਪੰਖ	੧੪੫/੧੪
ਪੰਖਣੂ	੧੦੧੦/੨੨
ਪੰਖਣੂੰ	੬੦/੧੬
ਪੰਖਿ	੯੩੪/੬
ਪੰਖੀ	੧੪/੧੯
ਪੰਖੀਆ	੫੫/੧੬
ਪੰਖੇਰੂ	੧੪੭/੨੮
ਪੰਚ	੩/੧੭
ਪੰਚ ਸਬਦ	੭੬੪/੯
ਪੰਚ ਅਗਨਿ	੯੦੫/੧੨
ਪੰਚ ਚੇਲੇ	੧੫੫/੨੪
ਪੰਚਜਨਾ	੧੫੫/੧੯
ਪੰਚਤਤੁ	੯੦੭/੨੪
ਪੰਚਭੂ	੯੩੯/੧੨
ਪੰਚ ਭੂਤ	੧੯/੨੮
ਪੰਚਮੀ	੮੩੯%੧੩
ਪੰਚਾ	੩/੧੯
ਪੰਚਾਇਣੁ	੯੯੨/੫
ਪੰਚਾਇਣਿ	੭੬੫/੬
ਪੰਚਾਸਾ	੧੩੨੮/੨੯
ਪੰਚੇ	੩/੧੮
ਪੰਚਾਕਾਰੀ	੧੦੨੨/੩
ਪੰਜਵਾ	੪੭੩/੮
ਪੰਜਵੀ	੧੪੧/੬
ਪੰਜਵੈ	੧੩੭/੨੬
ਪੰਜਾ	੧੪੧/੫
ਪੰਜਿ	੨੪/੮
ਪੰਜੈ	੧੪੧/੫
ਪੰਡ	੧੫/੯
ਪੰਡਤੀ	੪/੨੬
ਪੰਡਾ	੧੨੪੦/੧੭
ਪੰਡਿਤ	੬/੧੩
ਪੰਡਿਤਾ	੧੧੭੧/੧੮
ਪੰਡਿਤੀ	੧੨੪੧/੨੭
ਪੰਡਿਤੁ	੧੫੨/੧੦
ਪੰਡਿ	੧੧੭੧/੨੦
ਪੰਥਾ	੯੩੯/੭
ਪੰਥਿ	੫੭੯/੨੫
ਪੰਥੀ	੬/੨੪
ਪੰਥੁ	੩/੧੪
ਪੰਦਿ	੨੪/੧੯
ਪੰਦੀ	੧੦੩੨/੧੪
ਪੰਧ	੯੫੨/੧੭
ਪੰਧਿ	੫੮੧/੧੧
ਪ੍ਰਹਲਾਦ	੨੨੪/੨੪
ਪ੍ਰਹਾਰੀ	੨੨੪/੨੩
ਪ੍ਰਗਟ	੭੨/੨੪
ਪ੍ਰਗਟੀ	੧੧੧੧/੪
ਪ੍ਰਗਟੁ	੫੭/੧੪
ਪ੍ਰਗਟ	੧੧੬੯/੨੮
ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ	੨੨/੧
ਪ੍ਰਗਾਸੀ	੧੩੨੯/੨੧
ਪ੍ਰਗਾਸੁ	੪੧੫/੭
ਪ੍ਰਣਵਤਿ	੨੫/੬
ਪ੍ਰਣਵੈ	੨੩/੧੯
ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ	੧੨੭੫/੨੫

ਪ੍ਰਤਾਪੁ ੭੨/੨੪
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੀ ੨੦/੨੬
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ੧੦੩੧/੯
ਪ੍ਰਤ੍ਰਿਪਾਲਿ ੧੦੨੭/੨੩
ਪ੍ਰਥਮੇ ੨੨੭/੨
ਪ੍ਰਭ ੨੦/੧੪
ਪ੍ਰਭਦਾਤੇ ੫੦੩/੨੨
ਪ੍ਰਭਾਤਾ ੧੧੧੨/੨੬
ਪ੍ਰਭਾਤੇ ੧੩੩੦/੨
ਪ੍ਰਭਿ ੭੨/੨੫
ਪ੍ਰਭੁ ੧੭/੧੭
ਪ੍ਰਭੂ ੭੨/੨੭
ਪ੍ਰਾਣ ੨੨੮/੨੦
ਪ੍ਰਾਣੀ ੭੪/੨੬
ਪ੍ਰਾਣੀਆ ੭੩/੬
ਪ੍ਰਾਨ ੯੦੪/੨੧
ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ੬੮੫/੧੯
ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ੧੧੭੧/੧੯
ਪ੍ਰਾਨਿ ੭੯੫/੧੨
ਪ੍ਰਾਨੀ ੫੦੪/੧੬
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ੮੭੮/੨੧
ਪ੍ਰਿਉ ੪੩੬/੮
ਪ੍ਰਿਉਪ੍ਰਿਉ ੪੩੬/੬
ਪ੍ਰਿਅ ੫੪/੭
ਪ੍ਰਿਥਮੀ ੧੦੩੧/੧੭
ਪ੍ਰਿਥਮੀਪਤਿ ੧੩[illegible]੪/੩
ਪ੍ਰੀਤ ੧੧੯੮/੬
ਪ੍ਰੀਤਮ ੨੨੨/੨੪
ਪ੍ਰੀਤਮਾ ੬੧/੧੫
ਪ੍ਰੀਤਮੁ ੨੨੩/੮
ਪ੍ਰੀਤਿ ੨੦/੨੧
ਪ੍ਰੀਤੀ ੧੨੮੬/੨੬
ਪ੍ਰੇਉ ੧੧੭੦/੬
ਪ੍ਰਤ ੧੦੨੯/੮
ਪ੍ਰੇਮ ੫੪/੧੨
ਪ੍ਰੇਮਿ ੫੪/੧੫
ਪ੍ਰੇਮੁ ੫੪/੩

'ਫ'

ਫ

ਫਸਲਿ ੧੨੮੬/੧੦
ਫਹਾਇਦਿਨਿ ੧੨੮੮/੭
ਫਹਾਇਅਿ ੧੦੦੯/੨੬
ਫਹੀ ੯੫੩/੨੧
ਫਕਰੁ ੧੨੫੪/੨੫
ਫਕੜ ੮੩/੧੯
ਫਕੜਿ ੩੫੮/੧੧
ਫਕੜੁ ੮੩/੧੯
ਫਕੀਰ ੧੨੮੭/੧੭
ਫਕੀਰਾ ੨੨੭/੧੩
ਫਕੀਰੂ ੯੩੬/੯
ਫਕੀਰਿ ੧੦੧੨/੭
ਫਦੀਹਤਿ ੧੪੯/੨੨
ਫਰੈ ੪੩੩/੨੬
ਫਰੇਸਤਾ ੯੫੩/੨੦
ਫਲ ੧੪੭/੨੦
ਫਲਗੁਨਿ ੧੧੦੯/੨੧
ਫਲਿਆ ੧੧੧੧/੨੮
ਫਲੀਅਹਿ ੪੬੩/੫
ਫਲੁ ੨੫/੨੦
ਫਲੋਹਾਰ ੮੪੦/੮
ਫੜੀਅਗੁ ੧੨੯੯/੧੧
ਫੜੁ ੧੨੯੯/੨੫
ਫਾਸ ੯੩੪/੧੦
ਫਾਸਿਸ ੧੧੮੮/੨
ਫਾਸਹਿ ੨੨੮/੨੫
ਫਾਸਹਿਗਾ ੯੯੩/੧੧

ਫਾਸਾ

ਫਾਸਾ	੪੩੩/੨੭
ਫਾਸੀ	੧੦੩੧/੨੬
ਫਾਸੇ	੫੮੨/੬
ਫਾਸੈ	੯੩੫/੧੦
ਫਾਹਾ	੧੦੩੨/੧੬
ਫਾਹੀ	੨੩/੧
ਫਾਹੀਐ	੧੦੦੯/੨੭
ਫਾਹੇ	੩੫੧/੫
ਫਾਟੇ	੩੫੧/੫ ੯33/20
ਫਾਥਾ	੯੩੫/੧੧
ਫਾਥੀ	੬੮੯/੨੫
ਫਾਥੈ	੨੩/੧
ਫਾ ਦਿਲੁ	੫੬/੧੧
ਫਾਂਧੀ	੧੨੮੮/੭
ਫਾਨੀ	੭੨੧/੫
ਫਾਰਿ	੧੦੧੨/੨੮
ਫਿਕਾ	੧੫/੨੧
ਫਿਕੀ	੪੭੩/੨੦
ਫਿਕੇ	੪੭੦/੧੯
ਫਿਕੈ	੪੭੩/੨੦
ਫਿਕੋ	੪੭੩/੨੦
ਫਿਟਾ	੧੫੪/੧
ਫਿਟਿਆ	੭੯੯/੭
ਫਿਟੂ	੧੪੮/੨੦
ਫਿਟ	੪੭੨/੪
ਫਿਰਹਿ	੭੨/੬
ਫਿਰਤੀ	੯੩੪/੨੬
ਫਿਰਦੇ	੧੪੨/੩
ਫਿਰਾ	੫੭/੫
ਫਿਰਾਂ	੧੨੪੧/੨੬
ਫਿਰਾਹਿ	੪/੭
ਫਿਰਿ	੨/੨
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ	੫੭/੫
ਫਿਰੀ	੯੩੩/੨੫
ਫਿਰੈ	੫੮/੧੪
ਫਿਰੰਦਿ	੧੨੫੭/੪
ਫੀਕਾ	੬੧/੨੬
ਫੀਕੀ	੧੦੧੧/੫
ਫੀਕੇ	੧੧੨੬/੧੨
ਫੀਕੈ	੯੩੪/੧੫
ਫੁਨਿ	੧੮/੧੬
ਫੁਫੀ	੧੦੧੫/੧੦
ਫੁੰਮਣ	੧੪੯/੨੮
ਫੁਰਮਾਇਆ	੧੫੦/੨੮ ੪
ਫੁਰਮਾਇਸਿ	੩੫੮/੨
ਫੁਰਮਾਈ	੪੨੦/੧੭
ਫੁਰਮਾਏ	੪/੧੪
ਫੁਰਮਾਣੁ	੫/੨੬
ਫੁਰਮਾਣੇ	੯੪੬/੨੪
ਫੁਰਮਾਨੀ	੧੪੨/੨੩
ਫੁਰਮਾਨੁ	੧੫੦/੧੬
ਫੁਰਮਾਵਹਿ	੧੦੧੦/੨੮
ਫੁਲ	੧੪੭/੧੭
ਫੁਲੜਾ	੨੩/੭
ਫੁਲੀ	੭੯੧/੧੩
ਫੁਲੀਅਹਿ	੪੬੩/੫
ਫੁਲੁ	੨੫/੨੦
ਫੁਲੇ	੧੧੦੯/੧
ਫੁਲੈ	੭੬੨/੨੩
ਫੂਕ	੧੨੪੪/੨੫
ਫੂਕਿ	੧੨੪੪/੨੫
ਫੂਕੈ	੧੨੯੬/੧੪
ਫੂਟਿ	੨੫/੯
ਫੂਟੇ	੧੫੩/੧
ਫੂਲ	੨੨੫/੧੨
ਫੂਲਿ	੪੩੯/੩
ਫੂਲੀ	੧੧੦੮/੪
ਫੂਲੁ	੭੨੫/੧੨

ਫੂਲੇ	੧੧੦੮/੧
ਫੂਲੰਤ	੧੩/੩
ਫੇਟ	੧੦੩੬/੨੩
ਫੇਰਨ੍ਹਿ	੪੬੫/੧੦
ਫੇਰਾ	੧੨੫੫/੨੩
ਫੇਰਿ	੨/੭
ਫੇਰਿਐ	੧੨੪੦/੭
ਫੇਰੀ	੩੫੦/੧੭
ਫੇਰੀਆ	੭੬੭/੮
ਫੇਰੀਐ	੬੩/੨੩
ਫੇਰੁ	੪੩੪/੩
ਫੇਰ	੭੯੦/੧੮
ਫੇੜ	੪੭੨/੪
ਫੇੜਿਆ	੧੪੧੧/੨੮
ਫੇਲ	੧੪੧੧/੧੩
ਫੇਲੁ	੪੭੩/੨੩
ਫੋਕਟ	੪੭੦/੨੬
ਫੋਗੁ	੧੪੩/੩
ਫੋਲਿ	੧੪੯/੨੨
ਫੋੜਿ	੮੩੯/੫
ਫੈਧਾ	੧੧੨੬/੨੨
ਫੈਧੇ	੧੦੪੧/੫

। ਬ ।

ਬਉਰਾ	੪੧੪/੧੯
ਬਉਰਾਇਆ	੧੩੪੨/੨
ਬਉਰਾਨਾ	੪੧੪/੧੯
ਬਉਰਾਨੇ	੭੯੬/੧੦
ਬਉਰਾਨੈ	੬੩੫/੧੧
ਬਉਰੀ	੧੩੪੨/੨
ਬਉਰੇ	੯੦੬/੧੧
ਬਇਆਲਿ	੨੪/੧੮
ਬਈਅਰਿ	੫੮੧/੪
ਬਸਸਿ	੯੯੦/੧੧
ਬਸਤਉ	੯੪੫/੨੬
ਬਸਤੁ	੭੯੫/੧੨
ਬਸਤੂ	੪੬੭/੨੪
ਬਸਣਾ	੩੫੦/੬
ਬਸਾ	੧੫੭/੪
ਬਸਾਇ	੧੩੩੦/੧੬
ਬਸਿਆ	੮੭੬/੧੬
ਬਸੀਅਲੇ	੫੦੩/੮
ਬਸੀਠਾ	੧੧੦੯/੩
ਬਸੀਠੁ	੫੪/੨੪
ਬਸੁ	੯੯੦/੧੪
ਬਸੇ	੨੨੧/੫
ਬਸੈ	੯੪੫/੧੦
ਬਸੋਲੇ	੧੧੭੧/੬
ਬਸੰਤ	੧੧੬੮/੧੧
ਬਸੰਤੁ	੧੧੦੮/੧
ਬਸੰਤ੍ਰਿ	੭੯੧/੨੦
ਬਹਸ਼ਿ	੬੪/੯
ਬਹਕਾਰੁ	੪੬੫/੨੮
ਬਹਣਿ	੪੧੭/੩
ਬਹਦਿਆ	੩੫੦/੧੮
ਬਹਨਿ	੧੪੯/੨੭
ਬਹਰੇ	੧੧੨੬/੫
ਬਹਾਨੈ	੧੩੪੪/੫
ਬਹਾਲਿਆ	੪੬੩/੨੪
ਬਹਾਲੀ	੧੧੯੦/੨੪
ਬਹਾਲੇ	੮੭੮/੨੦
ਬਹਿ	੩/੯
ਬਹਿਠੀਆ	੪੧੭/੭
ਬਹਿਠੁ	੧੪੨/੨੮
ਬਹਿਠ	੭੬੨/੧੬
ਬਹਿਣ	੯੩੫/੧੫
ਬਹਿ ਬਹਿ	੪੧੭/੧੭
ਬਹੀਐ	੫੬੬/੨
ਬਹੁ	੧੯/੭

ਬਹੁਤਾ	੫/੧੩
ਬਹੁਤੀ	੩੫੪/੧੫
ਬਹੁਤੁ	੭/੨੮
ਬਹੋਤ	੧੪੫/੨੮
ਬਹੁਤੇਰਾ	੨੪/੧੩
ਬਹੁਤੇਰੇ	੩੫੬/੨੫
ਬਹੁ ਬਹੁ	੧੩੮/੯
ਬਹੁਬਿਧਿ	੨੩/੧੮
ਬਹੁਰਿ	੨੨੫/੪
ਬਹੁਰੰਗੀ	੫੮੨/੯
ਬਹੂੜੀ	੧੯/੨੫
ਬਚ	੬੪/੮
ਬਕਉ	੧੩੩੦/੨੩
ਬਕਤਾ	੧੫੨/੬
ਬਕਬਾਦੀ	੧੩੨੮/੧੮
ਬਕਬਕੇ	੪੭੪/੧੯
ਬਕਰਾ	੪੭੧/੧੦
[redacted] ਬਕਿਬਕਿ	੧੩੩੧/੬
ਬਕੈ	੪੧੧/੧੩
ਬਖਸ	੬੨/੧੯
ਬਖਸਹਿ	੧੩੯/੧੧
ਬਖ[redacted]ਹਾਰੁ	੬੩/੧
ਬਖਸਣਹਾਰੁ	੬੩/੧
ਬਖਸਣਹਾਰੈ	੯੦੭/੩
ਬਖਸਾਈਅਹਿ	੧੦੧੨/੬
ਬਖਸਾਵਣਿਆ	੧੦੯/੨੪
ਬਖਸਿ	੧੫੪/੬
ਬਖਸਿਹਿ	੯੯੧/੭
ਬਖਸਿੰਦੁ	੩੫੨/੫
ਬਖਸੀਅਹਿ	੧੪੯/੫
ਬਖਸੀਸ	੧/੧੧
ਬਖਸੀਸੀ	੪੬੭/੩
ਬਖਸੇ	੫/੨੨
ਬਖਸੈ	੧੧੫੩/੧੨
ਬਖੀਲ	੭੨੧/੧੦
ਬਗ	੪[illegible]੮/੪
ਬਗਾ	੧੩੯/੧੭
ਬਗੁ	੬੮੫/੧੯
ਬਗੁਲ	੪੭੦/੨੪
ਬਗੁਲਾ	੯੧/੬
ਬਗੁਲੇ	੧੧੭੧/੭
ਬਗੋ	੬੨/੨੪
ਬਚਨਿ	੧੦੧੧/੮
ਬਚਨੀ	੪੧੫/੮
ਬਛਰਾ	੧੩੨੯/੧੪
ਬਛਰੂ	੧੧੯੦/੧੬
ਬਜਰ	੧੫੩/੨
ਬਜਰੁ	੧੧੮੭/੧੧
ਬਜਾਰੀਆ	੧੨੯੦/੧੯
ਬਡਭਾਗੀ	੧੨੩੩/੧
ਬਡਾਈ	੫੦੪/੧੪
ਬਡੇ	੫੦੪/[illegible]
ਬਡੈ	੧੨੩੩/੩
ਬਣਤ	੧੩੮/੧੪
ਬਣਾਇ	੧੩੮/੧੫
ਬਣਾਇਆ	੪੨੨/੧੭
ਬਣਾਈ	੫੦੪/੨੬
ਬਿਣੁ	੪੧੯/੧੫
ਬਣੀ	੯੩੪/੧੧
ਬਤਾਇ	੧੩੩੦/੧੨
ਬਤਾਏ	੭੨੫/੭
ਬਦਉ	੯੦੪/੧੯
ਬਦਨ	੧੨੫੫/੧੭
ਬਦ[illegible]ਾਵੀ	੯੦੨/੨੫
ਬਦਨੀ	੪੧੨/੨੦
ਬਦਫੈਲੀ	੬੩/੨੪
ਬਦਬਖਤ	੭੨੧/੧੦
ਬਦਰਾ	੭੮੯/੧੧
ਬਦਲੇ	੧੫੬/੨੫
ਬਦਲ	੨੨/੨੨
ਬਦੀ	੬੬੨/੬
ਬਦੀਆ	੪੬੪/੧੧

ਬਧਾ	੬੧/੨੮
ਬਧਾਵਹਿ	੯੦੩/੧੦
ਬਧਿਕ	੫੫/੧੬
ਬਧਿਕਿ	੪੩੯/੯
ਬਧਿਕੁ	੫੮੦/੧੭
ਬਧੀ	੧੪੬/੩
ਬਧੇ	੧੪੨/੨੫
ਬਧੇ	੧੪੨/੨੫
ਬਨ	੫੭/੪
ਬਨਖੰਡਿ	੪੧੫/੧੦
ਬਨਜਾਰਨਿ	੧੫੭/੬
ਬਨਾਰਸਿ	੩੫੮/੧੪
ਬਨਰਾਇ	੧੩/੩
ਬਨਵਾਸਾ	੬੮੬/੧੮
ਬਨਵਾਸੀ	੧੦੩੪/੧੮
ਬਨਵਾਰੀ	੫੮੭/੨੭
ਬਨਵਾਲੀ	੫੦੩/੯
ਬਨਾਣੀ	੯੦੩/੨੧
ਬਨਾਸਪਤਿ	੧੧੭੧/੨੦
ਬਨਾਵਉ	੨੨੫/੧੮
ਬਨਿ	੧੫੭/੪
ਬਨੀ	੧੮/੧੧
ਬਨੁ	੩੫੧/੨੭
ਬਨੁਬਨੁ	੯੩੪/੨੬
ਬਨੇ	੧੩/੨
ਬਨੋ	੪੩੭/੫
ਬਪੁਰਾ	੧੩੩੨/੧੫
ਬਪੁਰੇ	੯੦੮/੧
ਬਪੁਰੋ	੧੨੭੪/੭
ਬਪੁੜਾ	੩੫੦/੧੨
ਬਪੁੜੀ	੪੬੬/੯
ਬਪੁੜੇ	੪੬੩/੫
ਬਪੁੜੈ	੫੯੮/੨
ਬਫਾਵੈ	੧੩੨੮/੧੦
ਬਬੀਹਾ	੧੧੦੭/੧੧
ਬਬੈ	੪੩੩/੨੮
ਬਭੀਖਣ	੯੪੨/੧੯
ਬਰਸ	੪੬੭/੨੦
ਬਰਸੁ	੧੧੦੭/੧੯
ਬਰਸੈ	੯੩੦/੨੫
ਬਰਕਤਿ	੫੩/੧੮
ਬਰਖਸਿ	੧੧੮੭/੧੨
ਬਰਜਤ	੫੦੩/੮
ਬਰਜਿ	੧੩੪੪/੬
ਬਰਤ	੮੪੦/੧੪
ਬਰਤੀ	੮੪੦/੧੪
ਬਰਤੂ	੧੩੨੮/੧੭
ਬਰਨ	੫੦੩/੧੮
ਬਰਮਾ	੨/੧੪
ਬਰਮਾਉ	੪/੨੪
ਬਰਮੇ	੫/੨੮
ਬਰਾਬਰਿ	੧੫੬/੨੨
ਬਰਾਬਰੀ	੪੭੪/੨੪
ਬਲਉ	੫੯/੨੫
ਬਲਹਿ	੧੪੩/੧੨
ਬਲਣੀ	੧੦੩੩/੧੮
ਬਲਵੰਡਾ	੮੩੯/੨੮
ਬਲਾਇ	੧੫੨/੧੧
ਬਲਿ	੧੪/੫
ਬਲਿਹਾਰਣੈ	੫੫/੧੫
ਬਲਿਹਾਰਿਆ	੮੭੮/੫
ਬਲਿਹਾਰੀ	੪੧੩/੧੪
ਬਲਿਹਾਰੈ	੧੬/੧
ਬਲਿਜਾਉ	੧੦੧੫/੨੨
ਬਲਿ ਬਲਿ	੧੩੮/੧੩
ਬਲੀਐ	੬੩/੨੮
ਬਲੁ	੧੩੮/੭
ਬਲੁ ਬਲੁ	੧੩੪੫/੨੪
ਬਲਦ	੯੫੫/੭
ਬਲੈ	੭੯੧/੩
ਬਲੰਤੀ	੮੭੬/੧੧
ਬਲੰਦੀ	੧੯/੧੧

ਬਵਰੇ	੧੨੭੪/੨
ਬਾਸਰੇ	੨੩/੨੬
ਬਾਸਦੇਵਸ	੧੩੫੩/੨੦
ਬਾਸੁ	੧੫੨/੨੭
ਬਾਸੁਦੇਉ	੫੦੩/੯
ਬਾਹ	੨੬/੨
ਬਾਂਹ	੧੨੭੯/੨੨
ਬਾਹਰ	੧੨੯੦/੨
ਬਾਹਰਹੁ	੧੩੯/੧੪
ਬਾਹਰਵਾਰਿ	੧੪੩/੨੨
ਬਾਹਰਾ	੧੫/੨੮
ਬਾਹਰਿ	੧/੧੨
ਬਾਹਰੀ	੪੭੫/੧੪
ਬਾਹਰੁ	੫੯੬/੫
ਬਾਹਰੋ	੧੫/੨੪
ਬਾਹੜੀਆਹਾ	੫੫੮/੨
ਬਾਹਾ	੫੫੭/੨੧
ਬਾਹੀ	੫੫੭/੨੧
ਬਾਹੁੜਿ	੭੪/੨੫
ਬਾਹੁੜੇ	੧੧੦੮/੨
ਬਾਕੀ	੫੦੫/੨
ਬਾਕੀਵਾਲਾ	੭੫੧/੧੧
ਬਾਗ	੧੪੧/੨੬
ਬਾਂਗ	੧੧੯੧/੫
ਬਾਗਾ	੧੦੧੬/੧
ਬਾਂਗਾ	੭੯੦/੬
ਬਾਗੇ	੧੨੪੩/੧੨
ਬਾਘੁ	੧੪੧੦/੧੭
ਬਾਛ	੫੦੪/[illegible]
ਬਾਂਛੇ	੩੫੨/੨੩
ਬਾਜਣੇ	੧੦੯੧/੨
ਬਾਜਾ	੧੪੪/੧੫
ਬਾਜਾਂ	੧੨੮੮/੭
ਬਾਜਾਰ	੧੪੧/੨੪
ਬਾਜਾਰਾ	੧੫੬/੧੯
ਬਾਜਾਰੀ	੩੫੯/੨੨
ਬਾਜਾਰੀਆ	੧੨੮੩/੨੫
ਬਾਜਾਰੁ	੧੨੯੦/੩
ਬਾਜਿਛੂ	੧੨੯੧/੩
ਬਾਜੀ	੧੮/੧੧
ਬਾਜੀਗਰ	੧੦੨੩/੩
ਬਾਜੀਗਰੁ	੫੮੧/੨੨
ਬਾਜੇ	੨੨੮/੮
ਬਾਜੈ	੮੭੭/੧੪
ਬਾਜੰਤ	੭੬੭/੧੩
ਬਾਝਹੁ	੨੫/੫
ਬਾਝੁ	੧੦/੧
ਬਾਟ	੧੩੫੩/੧੨
ਬਾਟੀ	੯੩੮/੨੭
ਬਾਣ	੧੦੪੨/੯
ਬਾਣਿ	੪/੧੩
ਬਾਣੀ	੪/੨੪
ਬਾਣੀਆ	੨੫/੨੮
ਬਾਣੈ	੧੨੮੯/੨੪
ਬਾਤ	੧੫੫/੭
ਬਾਤੜੀਆਹ	੭੯੦/੧੭
ਬਾਤਾ	੪੬੯/੧੮
ਬਾਤੀ	੭੨੨/੧੨
ਬਾਦ	੯੩੦/੧੧
ਬਾਦਿ	੧੮/੭
ਬਾਦਿਸਾਹ	੨੨੭/੭
ਬਾਦਿਸਾਹਾ	੧੪੩/੨੭
ਬਾਦੀ	੧੨੫੫/੧੦
ਬਾਦੁ	੧੫੨/੮
ਬਾਦੁਬਿਬਾਦੁ	੧੧੫੩/੨੩
ਬਾਦੈ	੨੨੧/੬
ਬਾਧਉ	੯੦੪/੨੭
ਬਾਂਧਉ	੧੧੮੯/[illegible]
ਬਾਂਧਹਿ	੪੧੮/੧੧
ਬਾਧਹੁ	੬੪/੮
ਬਾਂਧਹੁ	੧੧੭੧/੨
ਬਾਂਧਨਿ	੭੨੮/੧੫
ਬਾਧਾ	੧੦੯/੨੧
ਬਾਂਧਾ	੪੧੨/੨੨
ਬਾਧਾਤਾ	੧੫੫/੨੨
ਬਾਧਿ	੧੧੦੮/੧੬

ਬਾਧਿਓ	੧੫੨/੨੩
ਬਾਂਧਿਓ	੯੪੨/੧੮
ਬਾਧਿਆ	੪੩੨/੨੨
ਬਾਂਧਿਆ	੭੨੮/੧੫
ਬਾਧੀ	੧੫੨/੧੬
ਬਾਂਧੀਅਹਿ	੪੧੮/੧੩
ਬਾਧੇ	੧੫੪/੧੪
ਬਾਂਧੇ	੧੧੨੭/੨੪
ਬਾਧੋ	੫੫/੧੪
ਬਾਂਧੋ	੧੧੮੭/੨੦
ਬਾਪ	੧੩੭/੨੫
ਬਾਪਾ	੧੧੭੧/੧੮
ਬਾਪੁ	੧੫੬/੧੩
ਬਾਬਰਵਾਣੀ	੪੧੭/੧[illegible]
ਬਾਬਾ	੧੨/੨੫
ਬਾਬਾਗੋਰਖੁ	੮੭੭/੧੫
ਬਾਬੀਹਾ	੧੧੦੭/੭
ਬਾਬੁਲ	੯੩੫/੧੫
ਬਾਬੁਲਿ	੭੬੪/੧
ਬਾਮਣਾ	੭੨੨/੨੪
ਬਾਮ੍ਹਣਾ	੭੨੨/੨੪
ਬਾਮ੍ਹਣੁ	੪੭੧/੧੦
ਬਾਰ	੮੭੭/੧੬
ਬਾਰਹ	੯੩੮/੬
ਬਾਰਾ	੪੧੮/੧੨
ਬਾਰਿ	੯੩੪/੨੭
ਬਾਰਿਕ	੬੩/੧੨
ਬਾਰੁ	੬੩/੨੬
ਬਾਰੇ	੫੮੦/੨੩
ਬਾਰੋਬਾਰ	੬੬੧/੨੪
ਬਾਲ	੫੯੬/੪
ਬਾਲਸਖਾਈ	੧੦੨੧/੨੨
ਬਾਲਕ	੪੧੪/੧੬
ਬਾਲਕਬੁਧਿ	੭੫/੧੭
ਬਾਲਣੁ	੧੦੧੦/੨੧
ਬਾਲਣੂ	੧੪੧੧/੨੮
ਬਾਲਤਣਿ	੧੩੮/੪
ਬਾਲਤਾਇਐ	੪੩੫/੨੭
ਬਾਲਾ	੨੨੩/੮
ਬਾਲਿ	੧੪੧੧/੨੮
ਬਾਲਿਆ	੧੪੯/੧੦
ਬਾਲੀ	੭੨੨/੯
ਬਾਲੁ	੧੦੨੭/[illegible]
ਬਾਲੂ	੧੧੮੭/੧੨
ਬਾਲ	੮੭੮/੧੭
ਬਾਲੇ	੭੬੩/੨੭
ਬਾਵਨ	੧੩੪੪/੫
ਬਾਵਰਿਆ	੯੯੦/੪
ਬਾਵਰੇ	੫੭/੨੭
ਬਾਵਲੇ	੧੨੮੬/੮
ਬਿਉਹਾਰਾ	੪੧੮/੨੨
ਬਿਓਗੀ	੮੭੯/੨੩
ਬਿਅਕਤਮ	੭੨੧/੭
ਬਿਆ	੨੫/੧੩
ਬਿਆਸਿ	੧੩੪੪/੬
ਬਿਆਸੁ	੫੭/੨੦
ਬਿਆਕਰਣ	੧੧੨੭/੧੯
ਬਿਆਧਿ	੨੨੫/੨੩
ਬਿਆਪਿ	੨੨੧/੨੭
ਬਿਆਪਿਆ	੧੧੨੫/੧੨
ਬਿਆਪਿਤੈ	੫੦੫/੨੪
ਬਿਆਪੀ	੯੪੧/੧
ਬਿਆਪੈ	੨੨੩/੨੩
ਬਿਆਲ	੧੫੪/੧੪
ਬਿਸਟਾ	੧੨੫੫/੮
ਬਿਸਥਾਰੀ	੩੫੧/੨
ਬਿਸਥਾਰੁ	~~੫੦੪/੨~~ ੧੧੬੯/੧
ਬਿਸਨੁ	੫੦੪/੨
ਬਿਸਮ	੭੬੫/੧੩
ਬਿਸਮਾਦਿ	੪੧੬/੧੩
ਬਿਸਮਾਦੀ	੫੯੯/੬
ਬਿਸਮਾਦੁ	੯੪੦/੧੬

ਬਿਸਰਸਿ	੧੧੭੦/੧੪
ਬਿਸਰਹਿ	੪੮੯/੧੩
ਬਿਸਰਜਿਤ	੫੦੫/੧
ਬਿਸਰਤ	੩੫੭/੨੦
ਬਿਸਰਾਉ	੮੩੯/੨੫
ਬਿਸਰਿ	੧੨੩੨/੨੫
ਬਿਸਰਿਐ	੧੦੨੪/੨੭
ਬਿਸਰੀਂ	੧੧੯੭/੧੦
ਬਿਸਰੇ	੧੩੫੫/੧੪
ਬਿਸਰੈ	੫੯੯/੬
ਬਿਸਾਰਣਹਾਰੁ	੪੩੮/[illegible]
ਬਿਸਾਰਿ	੨੨੬/੮
ਬਿਸਾਰਿਓ	੯੦੬/੧੬
ਬਿਸਾਰਿਆ	੪੩੯/੨
ਬਿਸਾਰਿਐ	੨੨੬/੧੦
ਬਿਸਾਰੀਂ	੨੨੨/੧੭
ਬਿਸੀਅਰੁ	੯੪੨/੧੪
ਬਿਸੀਆਰ	੪੭੫/੫
ਬਿਸੰਖ	੧੪੮/੬
ਬਿਹਾਗ	੧੫੨/੬
ਬਿਹਾਗੈ	੧੧੧੦/੧੫
ਬਿਹਾਣੀਤਾ	੧੫੬/੩
ਬਿਹੂਣ	੧੨੩੭/੨੨
ਬਿਹੂਣੇ	੪੧੨/੪
ਬਿਹੂਨਾ	੯੩੧/੧੮
ਬਿਹੰਗ	੧੧੯੭/੧[illegible]
ਬਿਕਟ	੧੦੨੧/੨੩
ਬਿਕਰਾਲ	੨੪/੨੦
ਬਿਕਰਾਲਾ	੨੨੨/੨੬
ਬਿਕਲੁ	੭੫/੮
ਬਿਕਾਣੀ	੧੩੪੪/੪
ਬਿਕਾਨਾ	੯੯੧/੨
ਬਿਕਾਰ	੨੩/੨੪
ਬਿਕਾਰਾ	੧੦੩੧/੩
ਬਿਕਾਰੀ	੧੧੯੮/੭
ਬਿਕਾਰੁ	੯੦੪/੨੭
ਬਿਕਾਰੋ	੫੭੯/੧੫
ਬਿਕਾਲ	੧੦੩੮/੨੪
ਬਿਕਾਲੁ	੭੬੪/੨੦
ਬਿਕੂਦਾ	੯੩੮/੨
ਬਿਖਮ	੨੪੩/੩
ਬਿਖਮੁ	੫੯/੧੬
ਬਿਖਰਿ	੮੭੯/੨੧
ਬਿਖਿਆ	੬੧/੨੫
ਬਿਖੁ	੫੫/੨੧
ਬਿਖੁਵਤ	੩੫੩/੧੦
ਬਿਖੈ	੨੩/੨੪
ਬਿਗਸੰਤਉ	੩੫੨/੧੩
ਬਿਗਸਿ	੧੦੩੬/੨੪
ਬਿਗਸੀ	੨੪੩/੮
ਬਿਗਸੈ	੨੩/੨੬
ਬਿਗੜੈ	੨੪/੨੦
ਬਿਗਾਸ	੧੦੨੨/੨੫
ਬਿਗਾਸਿ	੧੫੩/੨੪
ਬਿਗਾਸੀ	੧੦੩੬/੨੩
ਬਿਗਾਸੇ	੧੩੩੨/੨
ਬਿਗਾਸੈ	੩੫੨/੮
ਬਿਗਿਆਨਿ	੯੦੩/੨੧
ਬਿਗੂਤੇ	੨੨੨/੧੬
ਬਿਘ[illegible]	੯੯੨/੧੪
ਬਿਘਨੁ	੪੨੧/੨੧
ਬਿਚਖਣਿ	੭੨੨/੨੦
ਬਿਚਰੈ	੯੩੮/੧
ਬਿਚਾਰੀਂ	੪੭੦/੨੬
ਬਿਛਾਵੈ	੨੨੫/੧੫
ਬਿਛੁਰਤ	੭੫੦/੨੩
ਬਿਜ	੧੫੬/੧੭
ਬਿਜੁਲ	੪੩੯/੧
ਬਿਜੁਲਿ	੧੦੩੩/੨੬
ਬਿਜੋਗ	੫੦੪/੨੮
ਬਿਣਠੀ	੯੩੩/੨੧
ਬਿਣਾਸੁ	੧੨੯੯/੨੨

ਬਿਬਾਰੂ	੧੫੩/੧੮
ਬਿੰਦ	੩੫੨/੧੨
ਬਿੰਦਤੇ	੧੩੫੩/੧੪
ਬਿਦਾਰਿ	੯੪੬/੧੫
ਬਿਦਾਰੇ	੨੨੪/੨੮
ਬਿਦਿਆ	੯੦੩/੨੧
ਬਿਦੂ	੧੦੨੨/੨੧
ਬਿੰਦੁ	੬੩/੬
ਬਿੰਦਿ	੧੪੧੧/੨੩
ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ	੪੭੦/੯
ਬਿਧਵਾ	੨੨੬/੨
ਬਿਧਾਸਾ	੨੨੪/੨੬
ਬਿਧਾਤਾ	੪੩੮/੩
ਬਿਧਾਤੀ	੧੩੮/੧੨
ਬਿਧਾਤੇ	੭੬੫/੫
ਬਿਧਿ	੧੩੮/੯
ਬਿਧੀ	੨੪/੩
ਬਿਧੁੰਸਿ	੧੩੩੨/੩
ਬਿਨ	੧੨੭੪/੨੪
ਬਿਨਉ	੧੧੦੮/੧੦
ਬਿਨਸਹਿ	੧੦੪੧/੫
ਬਿਨਸਤ	੨੨੮/੨੨
ਬਿਨਸਿ	੮੪੦/੨੬
ਬਿਨਸੇ	੧੯/੧੨
ਬਿਨਸੈ	੨੦/੭
ਬਿਨਤੀ	੨੪੨/੨੬
ਬਿਨਵੈ	੫੦੩/੧੩
ਬਿਨਵੰਤਿ	੫੬੭/੧੧
ਬਿਨਾ	੨੨੨/੨੦
ਬਿਨਾਸਤ	੩੫੬/੪
ਬਿਨਾਸਨ	੧੨੩੨/੨੩
ਬਿਨਾਸਨੁ	੧੦੪੦/੨੧
ਬਿਨਾਸਾ	੪੧੨/੫
ਬਿਨਾਸੁ	੩੧/੪
ਬਿਨਾਸੇ	੧੧੬੯/੨੭
ਬਿਨਾਸੈ	੨੨੫/੨੮
ਬਿਨੁ	੧੩/੬
ਬਿਨੁਭਾਗਾ	੭੫੧/੫
ਬਿਨੋਦ	੭/੨੭
ਬਿਨੋਦੀ	੧੦੨੮/੫
ਬਿਨੰਤੀ	੯੩੧/੮
ਬਿਨੰਤੀਆ	੫੦੫/੧੭
ਬਿਪ	੧੧੭੧/੨
ਬਿਪਤਿ	੨੨੪/੧੮
ਬਿੰਬ	੧੫੬/੧੪
ਬਿਬਨੁ	੧੩੩੧/੭
ਬਿਬਾਦੁ	੧੧੫੩/੨੩
ਬਿੰਬੂ	੧੨੮੨/੧੫
ਬਿਬੇਕ	੩੫੧/੨੧
ਬਿਬੇਕੁ	੩੫੫/੧੧
ਬਿਭੂਖਣ	੪੭੦/੨੪
ਬਿਭੂਤ	੪੧੧/੨੦
ਬਿਭੂਤਾ	੧੪੫/੧
ਬਿਭੂਤਿ	੬/੨੩
ਬਿਭੂਤੈ	੩੬੦/੫
ਬਿਮਲ	੧੩/੬
ਬਿਰਹੜਾ	੫੮੧/੫
ਬਿਰਹਾ	੫੫੮/੬
ਬਿਰਹਿ	੯੩੫/੧੫
ਬਿਰਹੰ	੬੩੭/੧੩
ਬਿਰਕਤੁ	੯੦੭/੬
ਬਿਰਖ	੨੫/੧੯
ਬਿਰਖੈ	੪੯੭/੪
ਬਿਰਖਿ	੨੨੩/੨੪
ਬਿਰਖੀ	੯੫੨/੧੨
ਬਿਰਖੀਂ	੧੨੭੪/੨੦
ਬਿਰਖੁ	੫੯/੧੨
ਬਿਰਥਾ	੫੪/੧੮
ਬਿਰਥਿਆ	੧੨੯੯/੧੩
ਬਿਰਤੇ	੧੧੨੭/੧੭
ਬਿਰਦੁ	੭੨/੨੫
ਬਿਰਧਿ	੭੬/੫
ਬਿਰਲਉ	੯੩੫/੧੮
ਬਿਰਲਾ	੩੫੨/੧੧

ਬਿਰਲੇ	੨੨੪/੬
ਬਿਰਲੋ	੯੩੫/੧੭
ਬਿਰਾਹਮਣ	੪੭੧/੨੨
ਬਿਰਾਦਰੀ	੭੨੧/੭
ਬਿਰੁਧਉ	੨੨੨/੬
ਬਿਰੁਧੋ	੧੦੧੪/੯
ਬਿਰੋਧ	੧੧੦੮/੨
ਬਿਰੋਧਹਿ	੧੦੨੫/੩
ਬਿਰੋਲਿ	੯੪੪/੨੩
ਬਿਰੰਥ	੪੧੩/੧੯
ਬਿਲ	੧੧੮੮/੨
ਬਿਲਖ	੧੨੫੫/੧੭
ਬਿਲਪ	੧੨੭੩/੧੫
ਬਿਲਮ	੫੦੫/੮
ਬਿਲਮੁ	੮੪੦/੩
ਬਿਲਲ	੫੦੫/੧੭
ਬਿਲਲਾਇ	੬੦/੨੮
ਬਿਲਲਾਈ	੧੨੭੩/੧੬
ਬਿਲਲਾਹਿ	੫/੧੨
ਬਿਲਲਾਤਉ	੧੨੭੫/੧੦
ਬਿਲਲਾਤੀ	੧੨੭੪/੨੧
ਬਿਲਲਾਦੀ	੧੦੨੨/੧੧
ਬਿਲਲਾਪ	੫੦੫/੧੭
ਬਿਲਲਾਵੈ	੧੦੩੧/੨੫
ਬਿਲਾਸ	੧੪੨/੧੯
ਬਿਲਾਵਲੁ	੧੫੦/੭
ਬਿਲੋਵੈ	੪੧੧/੧੮
ਬਿਵਰਜਿ	੯੦੪/੨
ਬੀਉ	੪੬੮/੧੫
ਬੀਆ	੪੧੬/੨੩
ਬੀਸ	੨੩/੨੬
ਬੀਸਰੈ	੧੧੦੭/੧੨
ਬੀਚਾਰ	੬੨/੧੬
ਬੀਚਾਰਸੀ	੯੩੫/੧੮
ਬੀਚਾਰਹਿ	੧੧੯੦/੧
ਬੀਚਾਰਾ	੧੦੯/੨੫
ਬੀਚਾਰਿ	੧੮/੨੧
ਬੀਚਾਰਿਆ	੭੨/੨੫
ਬੀਚਾਰੀ	੩੫੬/੨੪
ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ	੯੪੦/੧੭
ਬੀਚਾਰੀਐ	੧੪/੨੬
ਬੀਚਾਰੁ	੧੬/੮
ਬੀਚਾਰੇ	੮/੨੬
ਬੀਚਾਰੈ	੨੨੩/੧੪
ਬੀਚਾਰੋ	੧੨/੧੬
ਬੀਚਾਰੰ	੫੦੫/੨੬
ਬੀਜ	੧੫੨/੧੭
ਬੀਜਉ	੯੩੬/੨੦
ਬੀਜਸਿ	੧੨੭੫/੧੫
ਬੀਜਾਇਦਾ	੧੦੩੮/੧੧
ਬੀਜਿ	੪/੨੦
ਬੀਜੀ	੧੩੪੩/੧੫
ਬੀਜੀਐ	੪੧੯/੧੫
ਬੀਜੁ	੨੩/੨੧
ਬੀਜੇ	੪੭੪/੧੫
ਬੀਜੈ	੭੩੦/੯
ਬੀਣਾ	੩੫੧/੮
ਬੀਤੀ	੪੧੩/੧੧
ਬੀਤੈ	੪੧੪/੨੨
ਬੀਧੈ	੬੩੭/੧੪
ਬੀਠ	੧੧੮੮/੫
ਬੀਠਾ	੨੫/੮
ਬੀਠਾਈਐ	੧੪੬/੧੨
ਬੀਠੂ	੧੧੮੮/੪
ਬੀਠ	੮੪੦/੬
ਬੀਬੀ	੪੬੮/੯
ਬੀਭਾ	੪੧੮/੨੫
ਬੀਰ	੩੫੬/੯
ਬੀਰਾ	੪੩੨/੧੫
ਬੁਕਿ	੧੨੮੬/੧੮
ਬੁਗੋਇ	੬੪/੧੮
ਬੁਗੋਯੰਦ	੭੨੧/੧੦
ਬੁਝਹਿ	੨੦/੧੯
ਬੁਝਣਾ	੯੩੭/੨੧
ਬੁਝਣੁ	੪੬੪/੬
ਬੁਝਨਿ	੪੭੨/੧੭
ਬੁਝਨੁ	੪੬੮/੪
ਬੁਝਾ	੧੪੦/੧੯

ਬੁਝਾਇ	੭੨/੩
ਬੁਝਾਇਆ	੧੫੪/੨੪
ਬੁਝਾਇਦਾ	੧੦੩੬/੨੨
ਬੁਝਾਈ	੨/੧੬
ਬੁਝਾਈਐ	੧੪੭/੧੪
ਬੁਝਾਏ	੧੫੦/੨੦
ਬੁਝਾਣੀ	੩੫੭/੩
ਬੁਝਾਵਹੇ	੫੬੭/੧੦
ਬੁਝਾਵੈ	੪੧੧/੧੯
ਬੁਝਿ	੧੪੭/੧
ਬੁਝਿਐ	੧੪੮/੪
ਬੁਝਿਆ	੪੭੨/੨੭
ਬੁਝੀ	੨੦/੨੮
ਬੁਝੀਐ	੧੪੦/੨੩
ਬੁਝੁ	੧੫੨/੬
ਬੁਝੂ	੧/੧੨
ਬੁਡਾਹੀ	੫੯੮/੧੧
ਬੁਡਾਵੈ	੪੨੦/੧੩
ਬੁਢਾ	੧੪੧੨/੨੫
ਬੁਢੇ	੭੮੮/੨੮
ਬੁਦਬੁਦਾ	੧੧੮੭/੧੨
ਬੁਧ	੬/੨
ਬੁਧਿ	੩/੧੦
ਬੁਧੀ	੬੨/੧੫
ਬੁਧੌ	੧੨੮੯/੧੨
ਬੁਰ	੯੩੩/੧੩
ਬੁਰਜੁ	੭੯੦/੬
ਬੁਰਾ	੧੪੭/੨੩
ਬੁਰਿਆਈ	੯੫੧/੨੭
ਬੁਰਿਆਈਆ	੪੭੩/੪
ਬੁਰਿਆਰਾ	੧੦੨੯/੧੨
ਬੁਰਿਆਰੀ	੧੫੫/੩
ਬੁਰਿਆਰੁ	੧੩੩੧/੨
ਬੁਰੀ	੧੪੨/੧੦
ਬੁਰੀਆਹ	੮੫/੨
ਬੁਰੇ	੧੧੫੩/੧੧
ਬੁਰੈ	੧੩੩੧/੧

ਬੁਲਾਇ	੯੦੭/੨
ਬੁਲਾਇਆ	੧੫੦/੨੫
ਬੁਲਾਇੜੀਏ	੮੪੪/੧੧
ਬੁਲਾਈ	੯੩੧/੧੧
ਬੁਲਾਈਐ	੫੭/੨
ਬੁਲਾਂਏ	੧੦੯/੧੨
ਬੁਲਾਵਉ	੨੨੫/੧੮
ਬੁਲਾਵਹਿ	੯੯੨/੧੮
ਬੁਲਾਵਾ	੭੩੦/੨੫
ਬੁਲਾਵੈ	੩੫੫/੧੭
ਬੂਆੜ	੪੬੩/੪
ਬੂਝ	੫੪/੧੯
ਬੂਝਏ	੮੪੪/੮
ਬੂਝਸੀ	੧੨੭੪/੧੪
ਬੂਝਹਿ	੫੬/੧੨
ਬੂਝਹੁ	੪੧੮/੧੮
ਬੂਝਣਉ	੯੩੫/੧੭
ਬੂਝਣਾ	੧੦੯੩/੧
ਬੂਝਨੁ	੧੬/੨੫
ਬੁਝਿ	੨੨੯/੨
ਬੁਝਿਆ	੧੯/੨੩
ਬੂਝੀ	੬੩੪/੨੧
ਬੂਝੀਐ	੨੨੯/੧੫
ਬੂਝੁ	੮੪/੩
ਬੂਝੂ	੨੦/੧੨
ਬੂਝੈ ਸੂਝੈ	੯੩੦/੨੧
ਬੂਡਈ	੧੪੧੧/੧
ਬੂਡਸਿ	੪੩੩/੧੮
ਬੂਡਹਿ	੬੩੭/੧੦
ਬੂਡਤ	੩੫੨/੧੪
ਬੂਡੜੇ	੫੮੦/੧੮
ਬੂਡਾ	੨੨੫/੨
ਬੁਡਿ	੮੪੦/੧੭
ਬੂਡੀ	੭੫/੨੦
ਬੂਡੀਐ	੨੦/੪
ਬੂਡੇ	੬੩੬/੭
ਬੂਡੈ	੪੧੪/੧੭

ਬੂਡੇ	੧੩੩੦/੧੯
ਬੂਡੈ	੭੬੭/੪
ਬੂੰਦ	੬੦/੬
ਬੇਅਬ	੭੨੧/੫
ਬੇਅੰਤ	੪੮੯/੧੮
ਬੇਅੰਤੁ	੯੩੬/੨੫
ਬੇਸੁਆਪੁਤ	੧੦੨੯/੭
ਬੇਕਾਰ	੬੬੧/੨੫
ਬੇਕਾਰਾ	੧੦੨੬/੧੦
ਬੇਗਾਨਾ	੭੯੫/੯
ਬੇਗੁਲ ਬੇਗੁਲੇ	੯੩੪/੧੦
ਬੇਚਾਰਾ	੩੪੯/੮
ਬੇਟੜੀ	੯੩੫/੧੫
ਬੇਟਾ	੫੯੬/੩
ਬੇਟੇ	੧੨੩੮/੧੮
ਬੇਣੀ	੬੮੮/੬
ਬੇਡੁ	੯੦੭/੨੩
ਬੇਤਾਲ	੪੬੮/੨੪
ਬੇਤਾਲਾ	੮੩੯/੧੩
ਬੇਤਾਲਿਆ	੧੪੯/੧੨
ਬੇਤਾਲੇ	੨੨੪/੧੩
ਬੇਦ	੬੨/੧੬
ਬੇਦਸ	੧੧੦੯/੨੫
ਬੇਦਨ	੪੧੩/੧੧
ਬੇਦਪਾਠ	੭੯੧/੩
ਬੇਦਬਾਣੀ	੧੨੮੦/੧੬
ਬੇਦਬਿਆਸੈ	੫੯/੧੧
ਬੇਦਾ	੫੬/੧੪
ਬੇਦਿ	੧੦੯੧/੧
ਬੇਦੁ	੫੭/੨੦
ਬੇਦੁਅਥਰਬਣੁ	੯੦੩/੩
ਬੇਧਿਆ	੬੨/੫
ਬੇਧੀ	੬੪੭/੧੩
ਬੇਨਜਰ	੭੨੧/੧੦
ਬੇਨਤੀ	੨੩/੧੯
ਬੇਨੰਤੀ	੧੦੯/੨੭
ਬੇਬ	੧੩੭/੨੫
ਬੇਬਾਕ	੭੨੧/੧੦
ਬੇਬਾਣ	੪੬੭/੧੧
ਬੇਬਾਣਿ	੯੪੧/੪
ਬੇਬਾਣੀ	੪੬੭/੨੫
ਬੇਬਾਣੈ	੨੪੩/੧੩
ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ	੧੧੯੦/੧੧
ਬੇਰੀ	੧੩੨੭/੧੧
ਬੇਲਾ	੭੨੩/੪
ਬੇਲਿ	੩੫੧/੨
ਬੇਲੀ	੬੨/੨੮
ਬੇਲੀਆ	੧੧੧੦/੧੮
ਬੇੜਾ	੯੯੦/੧
ਬੇੜੀ	੧੭/੧੫
ਬੇੜੁ	੧੨੯੦/੨੬
ਬੇੜੁਲਾ	੭੨੯/੧੧
ਬੇੜ	੧੪੧੦/੧੨
ਬੈ	੭੩੦/੧੧
ਬੈਆਲੀ	੧੨੭੫/੨੦
ਬੈਸਉ	੩੬੦/੩
ਬੈਸਈ	੫੪/੧੦
ਬੈਸਹਿ	੯੦੫/੨੬
ਬੈਸਹੁ	੫੮੧/੨੭
ਬੈਸਣ	੩੫੪/੧੩
ਬੈਸਣਹਾਰੁ	੪੬੮/੭
ਬੈਸਣਾ	੬੪/੬
ਬੈਸਣਿ	੪੩੬/੨੨
ਬੈਸਣੁ	੫੫੮/੧੦
ਬੈਸਾ	੧੪/੧੯
ਬੈਸਿ	੨੨੧/੨੨
ਬੈਸੇ	੬੮੫/੨੪
ਬੈਸੈ	੨੨੭/੧੯
ਬੈਸੰਤਰਿ	੬੨/੯
ਬੈਸੰਤਰੁ	੬/੯
ਬੈਹਣਾ	੧੦੧੫/੩
ਬੈਕੁੰਠਿ	੩੬੦/੧੫
ਬੈਠਾ	੧੪/੧੨

ਬੈਠਿਆ ੧੨੩੭/੧੮
ਬੈਠੀ ੧੫੫/੧੮
ਬੈਠੀਆ ੯੧/੪
ਬੈਠੇ ੬/੧੧
ਬੈਣ ੧੨੫੭/੯
ਬੈਣਾ ੭੪੦/੧੭
ਬੈਣੀ ੨੨੭/੧੫
ਬੈਰਾਇ ੯੩੫/੧੪
ਬੈਰਾਈ ੮੪੦/੧੨
ਬੈਰਾਈਐ ੯੪੦/੯
ਬੈਰਾਗ ੬੩੪/੧੭
ਬੈਰਾਗਨਿ ੭੯੬/੧੪
ਬੈਰਾਗਾ ੧੦੪੦/੬
ਬੈਰਾਗਿ ੬੩੪/੧੫
ਬੈਰਾਗੀ ੨੧/੭
ਬੈਰਾਗੀਐ ੬੩੭/੫
ਬੈਰਾਗੀਜੋਗੀ ੯੦੭/੧੭
ਬੈਰਾਗੁ ੬੩੪/੨੩
ਬੈਰਾਗੈ ੧੧੯੭/੧੬
ਬੈਲ ੮੭੯/੨੦
ਬੋਹਲ ੯੫੫/੮
ਬੋਹਿਥ ੧੫੩/੧੨
ਬੋਹਿਥਾ ੫੪/੨੬
ਬੋਹਿਥਿ ੧੫੩/੧੧
ਬੋਹਿਥੁ ੪੧੩/੧੩
ਬੋਹਿਥੈ ੧੭/੨੧
ਬੋਛੇਪਾ ੧੩੮/੫
ਬੋਧੀਅਥ ੧੨੪੨/੨੮
ਬੋਲ ੨੫/੪
ਬੋਲਹਿ ੧੫੬/[illegible]
ਬੋਲਹੁ ੩੫੩/੨੦
ਬੋਲਣਹਾਰੁ ੧੦੧੦/੫
ਬੋਲਣਾ ੧੫/੪
ਬੋਲਣਿ ੧੪੯/੭
ਬੋਲਣੀ ੧੭/੨੮
ਬੋਲਣੁ ੨/੮
ਬੋਲ ਵਿਗਾੜ ੨੫/੪
ਬੋਲਾ ੧੪੩/੧੧
ਬੋਲਾ ਇਦੰਧ ੧੦੩੮/੨
ਬੋਲਾਵੈ ੧੩੪੪/੨੨
ਬੋਲਿ ੧੫/੨੧
ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ੧੪੫/੨੨
ਬੋਲਿਅਈ ੧੫/੨੦
ਬੋਲਿਓ ੧੨੭੪/੧੮
ਬੋਲਿਐ ੧੫/੨੦
ਬੋਲੀ ੧੦੨੨/੧੬
ਬੋਲੀਐ ੨/੮
ਬੋਲੁ ੫੯/੫
ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ੬/੪
ਬੋਲੇ ੨੪/੫
ਬੋਲੈ ੧੩੮/੧੫
ਬੋਲੌ ੧੩੩੧/੧
ਬੰਕ ੬੨/੨੪
ਬੰਕੁੜਾ ੯੫੬/੫
ਬੰਕੇ ੪੧੭/੨੦
ਬੰਕਿ ੬੩੫/੭
[illegible] ੯੩੫/੭
ਬੰਤਰ ੧੪੧੨/੯
ਬੰਦਗੀ ੧੨੪੨/੨
ਬੰਦਾ ੮੪/੧
ਬੰਦਿ ੫/੧੯
ਬੰਦੀ ੩੫੯/੨੪
ਬੰਦੀਖਾਨਾ ੧੧੯੧/੧
ਬੰਦੇ ੪੬੫/੨੬
ਬੰਧਕਾਰੀ ੬੩੫/੧੩
ਬੰਧਨ ੬੨/੧੬
ਬੰਧਨਾ ੪੬੭/੨
ਬੰਧਨਿ ੪੧੬/੨੬
ਬੰਧਨੀ ੬੩੫/੧੩
ਬੰਧਨੁ ੧੦੩੬/੧੫
ਬੰਧਪੁ ੬੧/੧੩
ਬੰਧਾ ੧੨੫੭/੧੩

ਬੰਧਾਨੁ	੪੭੩/੧੪
ਬੰਧਾਵੈ	੩੫੯/੧੫
ਬੰਧਿ	੨੪/੧੧
ਬੰਧਿਓ	੮੩੧/੧੯
ਬੰਧਿਆ	੮੩੯/੧੭
ਬੰਧੀ	੨੧/੬
ਬੰਧੁ	੧੫੨/੨੬
ਬੰਧ	੧੦੨੪/੨
ਬੰਧਿ	੯੩੬/੧੦
ਬੰਨਹਿ	੧੫/੯
ਬੰਨਾ	੧/੬
ਬੰਨਿ	੨੩/੧੩
ਬੰਨ੍ਹਿ	੬੩੬/੧੭
ਬੰਨੁ	੫੯੫/੧੯
ਬੰਨ੍ਹੁ	੧੨੮੬/੮
ਬ੍ਰਹਮ	੫੭/੨੦
ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ	੮੭੯/੪
ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੁ	੧੩੨੯/੧੨
ਬ੍ਰਹਮਣ	੧ ੪੯/੨੬
ਬ੍ਰਹਮਣੁ	੩੫੮/੧੬
ਬ੍ਰਹਮਾ	੮/੨੪
ਬ੍ਰਹਮਾਂ	੯੯੨/੬
ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ	੧੧੨੫/੧੦
ਬ੍ਰਹਮਿ	੨੬/੨੫੫/੪
ਬ੍ਰਹਮੇ	੫੯/੧੧
ਬ੍ਰਹਮੈ	੨੨੪/੧੭
ਬ੍ਰਹਮੀ	੪੭੦/੨੬
ਬ੍ਰਹਮੰਡ	੪੬੩/੯
ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ	੯/੫
ਬ੍ਰਹਮੰਡਿ	੧੦੪੧/੧੬
ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ	੧੦੨੩/੪
ਬ੍ਰਤ	੧੦੩੫/੨੨
ਬ੍ਰਤਕਾਰੀ	੧੩੩੧/੨੦
ਬ੍ਰਤੁ	੨੨੩/੨੨
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ	੧੩੫੩/੧੭
ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ	੪੭੧/੭
ਬ੍ਰਿਥਾ	੫੦੫/੩
ਭਉ	੮/੧੧
ਭਉਹਾਰਾ	੧੦੨੯/੨੬

ਭਉਕਹਿ	੨੪/੧੮
ਭਉਕਣਾ	੧੨੪੨/੨੬
ਭਉਕਦੇ	੧੪੧/੧੨
ਭਉਕਾ	੭੯੫/੯
ਭਉਕਿ	੧੪੧/੧੦
ਭਉਕੀਆ	੧੪੬/੧
ਭਉਕੈ	੧੨੮੮/੧੯
ਭਉਜਲ ਭਉਜਲਿ ੨੨/੨੧	੩੫੪/੧੬
ਭਉਜਲੁ	੨੨/੮
ਭਉਦਿਆ	੪੬੫/੧੮
ਭਉਦੀਆ	੪੬੫/੧੮ ੭
ਭਉਨ	੨੨੧/੨੪
ਭਉਭਉ	੧੦੨੯/੨੬
ਭਉਭੰਜਨ	੬੮੬/੧੭
ਭਉਭੰਜਨੁ	੧੨੩੨/੨੬
ਭਉਭੰਜਨੋ	੮੪੩/੧੯
ਭਉਰੁ	੨੪/੫
ਭਇਓ	੧੧੨੬/੩
ਭਇਆ	੨੩/੯
ਭਇਆਕਾਰੁ	੪੧੩/੬
ਭਈ	੧੫੩/੧੭
ਭਈਲੇ	੩੫੭/੪
ਭਏ	੧੯/੨੧
ਭਸ	੧੫੫/੧੦
ਭਸਮ	੧੪/੧੯
ਭਸਮੜਿ	੪੬੪/੧੪
ਭਸਮੈ	੮੩੨/੬
ਭਸੁ	੧੫੦/੨
ਭਸੂ	੧੨੪੦/੨੦
ਭਸੇ	੧੨੪੦/੨੦
ਭਖ	੪/੨
ਭਖਸਿ	੯੯੦/੧੩
ਭਖਸੀ	੧੨੯੦/੨੭
ਭਖਹਿ	੧੨੯੦/੪
ਭਖਲਾਈ	੧੦੨੩/੩
ਭਖਲਾਏ	੩੫੧/੧
ਭਖਿ	੪/੭
ਭਖੁ	੧੨੯੦/੪

१५५/७

ਭੇਖ भग ੧੩੪੪/੧
ਭਗਤ ੪/੧
ਭਗਤਾ ੨/੨੬
ਭਗਤਿ ੪/੨੩
ਭਗਤਿਹੀਣੁ ੭੨੮/੧੦
ਭਗਤਿਹੀਨੁ ੧੧੮੮/੪
ਭਗਤਿਹਰੀ ੧੧੭੨/੨
ਭਗਤੀ ੫੭/੨੩
ਭਗਤੁ ੨੨੫/੨੪
ਭਗਵਾ ੧੪੦/੯
ਭਗਵਾਨੁ ੩੫੨/੨
ਭਗਵੈ ੩੫੮/੨੦
ਭਜਿ ੧੪੩/੨੩
ਭਜੁ ੩੫੪/੨
ਭਜੇ ੨੨੫/੧੪
ਭਜੈ ੭੬/੮
ਭਟਿਆਲੂਣੀ ੪੧੮/੫
ਭਣਹੁ ੧੧੮੭/੨੧
ਭਣਤਿ ੫੯੯/੧੮
ਭਤਾਰ ੬੩/੨੫
ਭਤਾਰਾ ੧੧੯੭/੧੨
ਭਤਾਰੁ ੨੧/੨੮
ਭਤਾਰਿ ੫੮੧/੩
ਭਤਾਰੇ ੩੫੯/੬
ਭਦ੍ਰੁ ੧੨੮੫/੧੧
ਭਨਤਿ ੩੫੧/੨੦
ਭਨਿਭਨਿ ੯੩੫/੧੯
ਭਭੈ ੪੩੪/੨
ਭਯਾ ੧੩੭/੨੫
ਭਰ ੧੧੦੮/੨੫
ਭਰਹੁ ੧੧੭੧/੫
ਭਰਜਾਈਆ ੧੦੧੫/੭
ਭਰਥਰਿ ੩੬੦/੭
ਭਰਨ ੫੦੪/੧੫
ਭਰਨਾਲਿ ੧੨੭੫/੨
ਭਰਪੂਰ ੮/੪
ਭਰਪੂਰਾ ੧੦੨੧/੧੦
ਭਰਪੂਰਿ ੨੦/੭
ਭਰਪੂਰੇ ੭੬੩/੨੧
ਭਰਮ ੧੨੭੪/੬
ਭਰਮਸਿ ੯੦੬/੧
ਭਰਮਹਿ ੪੨੧/੧੨
ਭਰਮਤ ੬੮੬/੧੮
ਭ੍ਰੰਮਾਦੇ ੧੨੯੦/੧੫
ਭਰਮਭਉਭੰਜਨੁ ੧੨੩੩/੫੬
ਭਰਮਾ ੫੯੭/੭
ਭਰਮਾਇਆ ੨੨੯/੧੫
ਭਰਮਾਇੜਾ ੧੦੩੪/੨੫
ਭਰਮਾਈ ੧੦੨੪/੪
ਭਰਮਾਇਐ ੧੯/੨੨
ਭਰਮਾਏ ੪੨੧/੧੨
ਭਰਮਾੜਿ ੫੦੫/੨੨
ਭਰਮਿ ੬੦/੨੪
ਭਰਮਜਿ ੯੦੫/੧੪
ਭਰਮੁ ੨੩/੫
ਭਰਮੁ ੨੧/੧੬
ਭਰਮੈ ੨੨/੧੩
ਭਰਮੇ ੫੬੭/੬
ਭਰਵਾਸਾ ੭੬੪/੨੬
ਭਰਾਉ ੧੦੩੮/੨੦
ਭਰਾਂਤਿ ੧੫੦/੨੩
ਭਰਾਤੀ ੧੦੨੩/੧੨
ਭਰਿ ੬੦/੬
ਭਰਿ ਭਰਿ ੧੪੦/੧੮
ਭਰਿਆ ੨੨/੧
ਭਰਿਸਟ ੬੬੨/੨੬
ਭਰਿਪੁਰਿ ੪੧੬/੧੪
ਭਰਿ ਭਰਿ ੧੪੦/੧੮
ਭਰੀ ੫੭/੧੧
ਭਰੀਅਹਿ ੪੬੭/੧੯
ਭਰੀਅਤ ੧੩੨੯/੨੦
ਭਰੀਅਨਿ ੧੪੯/੨੩
ਭਰੀਆ ੩੫੬/੨੬
ਭਰੀਆਸਿ ੭੬੨/੨੪

ਭਰੀਐ ੪/੧੭
ਭਰੀਜੈ ੧੦੩੨/੧੮
ਭਰੀਤ ੧੦੯੧/੧
ਭਰੇ ੯/੨੧
ਭਰੇਦੀ ੧੧੧੧/੨੫
ਭਰੇਨਿ ੪੭੨/੫
ਭਰੈ ੧੦੧੨/੨੫
ਭਰੋਸੁ ੧੫੪/੭
ਭਰੰਮਿਆ ੪੬੫/੩
ਭਲਕੇ ੨੪/੧੮
ਭਲਾ ੮੩/੨੦
ਭਲੀ ੩/੨੬
ਭਲੇ ੧੫/੨੧
ਭਲੋ ੬੨/੧
ਭਵ ੫੯੯/੭
ਭਵਸਾਗਰੁ ੯੦੮/੩
ਭਵਹਿ ੩/੧੬
ਭਵਖੰਡਨਾ ੧੩/੪
ਭਵਜਲ ੧੦੦੯/੨੨
ਭਵਜਲਿ ੪੯੬/੧੨
ਭਵਜਲੁ ੫੯/੧੬
ਭਵਣ ੩/੧੧
ਭਵਦੁਤਰੁ ੧੦੪੧/੮
ਭਵਨ ੩੫੧/੭
ਭਵਨਾ ੯੪੫/੧੧
ਭਵਨੁ ੩੬੦/੯
ਭਵ ਭੰਜਨੁ ੫੯੯/੭
ਭਵਰ ੧੧੦੮/੧
ਭਵਰਤਾਰ ੧੧੮੮/੨
ਭਵਰਾ ੪੩੯/੩
ਭਵਰੁ ੪੩੯/੫
ਭਵਾ ੧੪/੧੯
ਭਵਾਈਅਹਿ ੧/੧੧
ਭਵਾਈਆ ੫੬੬/੧੮
ਭਵਾਈਐ ੫੯/੨੨
ਭਵਾਏ ੪੬੫/੧੮
ਭਵਾਵੈ ੨੨੭/੧
ਭਵਿ ੧੦੧੫/੯.
ਭਵਿਆ ੪੩੩/੪
ਭਵਿਐ ੭੩੦/੧੮
ਭਵਿਖ ੧੧੯੭/੧੦
ਭਵੀਐ ੪੧੯/੨੪
ਭਵੈ ੨੨/੧੪
ਭਵੰਤਿਆ ੪੩੯/੩
ਭਵੰਤਾ ੧੧੦੮/੩
ਭੜ ੧੫੩/੮
ਭੜਹਾੜੂ ੧੨੯੦/੨੭
ਭੜਕਾਰ ੧੦੨੨/੧੭
ਭੜੂ ੧੨੮੦/੬
ਭੜਭੜ ੧੦੨੬/੬
ਭੜਾਸਾ ੧੪੯/੨੨
ਭਾ ੭੯੯/੧੪
ਭਾਉ ੨/੬
ਭਾਇ ੫/੨੪
ਭਾਇਆ ੧੩੯/੧
ਭਾਇਸੁਭਾਈ ੧੩੪੪/੮
ਭਾਇਦਾ ੧੦੩੩/੨੭
ਭਾਇਰ ੧੦੧੫/੧੨
ਭਾਈ ੧੮/੧੮
ਭਾਂਈ ੪੧੭/੨੧
ਭਾਈਐ ੪੨੧/੭
ਭਾਈਹੇ ੬੧੮/੧੫
ਭਾਈਬੰਧੀ ੧੪੧੦/੧੪
ਭਾਏ ੧੫੩/੨੨
ਭਾਹਿ ੧੯/੧੧
ਭਾਹੀ ੧੦੨੯/੧੭
ਭਾਖਹਿ ੧੨੩੯/੨੫
ਭਾਖਤ ੯੪੩/੧੬
ਭਾਖਿਆ ੨/੬
ਭਾਖਿਤ ੧੪੭/੧੮
ਭਾਖੀ ੬੮੮/੯
ਭਾਖੁ ੬੨/੨
ਭਾਖੈ ੩੫੨/੨੪
ਭਾਗ ੭/੧

ਭਾਂਗ	੭੨੧/੧੨	ਭਾਰਾ	੧੫੧/੪
ਭਾਗਠ	੫੯੫/੧੪	ਭਾਰਿ	੧੩੯/੧੭
ਭਾਗਠੁ	੧੫੭/੧	ਭਾਰਿਆ	੨੨੮/੧
ਭਾਗਾ	੪੭੩/੧੫	ਭਾਰੀ	੪੧੯/੧੭
ਭਾਗਿ	੪੬੪/੬	ਭਾਰੁ	੩/੨੧
ਭਾਗਿਆ	੨੨੧/੬	ਭਾਰੇ	੬੩੬/੭
ਭਾਗੀ	੧੩੨੯/੧੧	ਭਾਰੋ	੧੫੪/੨੭
ਭਾਗੀਐ	੧੦੧੦/੮	ਭਾਰੰ	੧੦੩੭/੩
ਭਾਗੁ	੫੭/੨੮	ਭਾਲਹਿ	੪੩੪/੨
ਭਾਗੇ	੪੧੪/੨੦	ਭਾਲਣ	੩੫੦/੨੭
ਭਾਗੈ	੧੫੩/੨੪	ਭਾਲਥ	੨੨੫/੧੩
ਭਾਗੋ	੧੦੧੦/੧੭	ਭਾਲਿ	੫/੪
ਭਾਜਿ	੪੩੩/੯	ਭਾਲਿਆ	੧੪੯/੮
ਭਾਜੈ	੧੦੩੪/੧	ਭਾਲੀ	੭੯੬/੧੩
ਭਾਠੀ	੩੬੦/੯	ਭਾਲੀਐ	੪੭੩/੧੨
ਭਾਂਡਸਾਲ	੫੯੫/੧੭	ਭਾਲੇ	੪੨੦/੧੫
ਭਾਡਾ	੧[illegible]੧੧/੧੬	ਭਾਵ	੩੫੭/੧੨
ਭਾਂਡਾ	੮/੧੧	ਭਾਵਉ	੧੧੯੯/੨
ਭਾਡੇ	੬੮੬/੧੫	ਭਾਵਈ	੧੯/੭
ਭਾਂਡੇ	੬੨/੧੮	ਭਾਵਏ	੬੮੮/੨
ਭਾਡੈ	੫੯੭/੧੪	ਭਾਵਏ	੬੮੮/੨
ਭਾਂਡੈ	੫੦੪/੫	ਭਾਵਸੀ	੧੭/੧
ਭਾਣਾ	੧੮/੧੨	ਭਾਵਹਿ	੧੫/੨੧
ਭਾਣਿਆ	੧੪੩/੭	ਭਾਵਹੁ	੫੭੯/੨੭
ਭਾਣੀ	੧੫੦/੬	ਭਾਵਹੇ	੫੬੬/੨੨
ਭਾਣੀਆ	੮੪੪/੩	ਭਾਵਦਾ	੧੨੮੬/੨੫
ਭਾਣੀਐ	੪੨੦/੧	ਭਾਵਦੇ	੧੨੮੦/੨੧
ਭਾਣੇ	੨/੧੭	ਭਾਵਨ	੭੨੮/੮
ਭਾਣੈ	੫/੧੯	ਭਾਵਨਿ	੬/੧੭
ਭਾਤੀ	੬/੨੦	ਭਾਵਨ੍ਹਿ	੩੪੭/੧੫
ਭਾਂਤੀ	੩੫੦/੧੨	ਭਾਵਨੀ	੫੩/੨੩
ਭਾਤੀਜੈ	੫੮੨/੧੩	ਭਾਵਾ	੨/੧੭
ਭਾਦਉ	੧੧੮੮/੨੨	ਭਾਵਾਂ	੧੧੦੮/੭
ਭਾਨੀ	੧੧੧੧/੩	ਭਾਵੀ	੧੫੪/੬
ਭਾਭੀ	੧੩੭/੨੫	ਭਾਵੈ	੩/੨੬
ਭਾਰ	੧/੬	ਭਾੜਿ	੪੭੧/੧੬

ਭਿ	੫/੧੯
ਭਿਸਤਿ	੧੪੧/੩
ਭਿਸਤੁ	੨੪/੨
ਭਿਖਿ	੩/੧੬
ਭਿਖਿਆ	੨੨੩/੧੭
ਭਿਟਿਓ	੪੭੩/੬
ਭਿਟੈ	੪੭੨/੪
ਭਿੰਨੜੀ	੮੪੪/੧
ਭਿੰਨਾ	੭੬੪/੧੪
ਭਿੰਨੀਆ	੨੪੨/੨੭
ਭਿੰਨੈ	੧੧੦੭/੧੨
ਭਿੜਿ	੧੨੩੭/੧੮
ਭਿੜੈ	੧੨੮੦/੭
ਭੀ	੧/੪
ਭੀਹਾਲੇ	੧੦੩੧/੨੧
ਭੀਹਾਵਲਾ	੭੬੨/੨੫
ਭੀਹਾਵਲਿ	੧੨੮੩/੨੫
ਭੀਖ	੪੩੩/੩
ਭੀਖਕੁ	੩੫੪/੯
ਭੀਖਿਆ	੩੫੪/੯
ਭੀਜਈ	੪੧੯/੧੬
ਭੀਜਏ	੪੩੬/੯
ਭੀਜਾ	੧੩੮੫/੨
ਭੀਜਿ	੨੧/੧੧
ਭੀਤਰਿ	੭੪/੨੫
ਭੀਤਿ	੧੧੮੭/੧੦
ਭੀਨਾ	੭੬੪/੧੮
ਭੀਨੈ	੧੧੭੨/੪
ਭੀਨਿ	੯੦੬/੮
ਭੀੜ	੯੩੪/੧੧
ਭੀੜੀ	੯੫੩/੨੧
ਭੀੜੈ	੪੭੧/੧
ਭੁਅੰਗਮ	੧੩੪੩/੮
ਭੁਇ	੩੫੪/੨੫
ਭੁਇਅੰਗਮ	੧੦੨੯/੨੧
ਭੁਖ	੧/੬
ਭੁਖਾ	੧੩੮/੨੭
ਭੁਖਿਆ	੧/੬
ਭੁਖੇ	੧੨[illegible]੫/੨੪
ਭੁਖੇ	੧੨੮੮/੧੮
ਭੁਗਤਾ	੨੨੮/੨੦
ਭੁਗਤਿ	੬/੨੬
ਭੁਲਈ	੧੯/੨
ਭੁਲਏ	੭੬੭/੧੬
ਭੁਲਣ	੬੧/੧੦
ਭੁਲਾ	੭੨/੧੮
ਭੁਲਾਇ	੬੦/੨੫
ਭੁਲਾ[illegible]ਨੁ	੪੩੩/੨
ਭੁਲਾਈਐ	੬੦/੨੨
ਭੁਲਾਏ	੫੧੨ ੧੫੨/੧੪
ਭੁਲਾਹਿ	੯੩੬/੨੭
ਭੁਲਾਣਾ	੫੬੬/੧੯
ਭੁਲਾਣੀ	੭੫੦/੨੧
ਭੁਲਾਨਾ	੨੨੧/੧੪
ਭੁਲਾਨਿਆ	੨੨੫/੪
ਭੁਲਾਨੀ	੧੨੫੫/੧੮
ਭੁਲਾਨੇ	੯੩੫/੨੧
ਭੁਲਾਵਹਿ	੪੧੬/੧੦
ਭੁਲਾਵਣਾ	੭੫੨/੧੧
ਭੁਲਾਵਾ	੫੬੭/੭
ਭੁਲਾਵੈ	੯੫੨/੧੭
ਭੁਲਿਆ	੧੨੮੭/੨
ਭੁਲਿਭੁਲਿ	੭੫੧/੧੪
ਭੁਲੀ	੬੦/੨੫
ਭੁਲੀਅਸੁ	੭੬੨/੧੫
ਭੁਲੀਆ	੭੫੧/੨
ਭੁਲੀਐ	੬੧/੨
ਭੁਲੇ	੧੪੯/੯
ਭੁਲੈ	੬੦/੨੨
ਭੁਲੰਨ੍ਹਿ	੭੨੯/੭
ਭੂ	੭੬੬/੧੯
ਭੂਖ	੫/੧੮
ਭੂਖਾ	੧੨੭੪/੨੧
ਭੂਖੇ	੧੦੨੫/੧੦
ਭੂਖੰ	੯/੨੩
ਭੂਜਾ	੧੩੮੫/੨

ਭੂੜੈ	੫੮੦/੧੭
ਭੂੜੀ	੭੯੬/੩
ਭੂਤ	੧੯/੨੮
ਭੂਤਨਾ	੯੯੧/੮
ਭੂਮਿ	੬੨/੧੪
ਭੂਰ	੧੧੯੭/੧੦
ਭੂਰਿ	੧੩੩੦/੨੩
ਭੂਲਉ	੧੧੮੭/੨੫
ਭੂਲਹਿ	੬੮੬/੧੬
ਭੂਲੜਾ	੭੬੬/੫
ਭੂਲਾ	੧੪/੧੨
ਭੂਲਿ	੧੩੯/੨੧
ਭੂਲੀ	੫੭/੩
ਭੂਲੀ ਭੂਲੀ	੧੦੮੭/੨੧
ਭੂਲੁ	੧੦੯੦/੧੩
ਭੂਲੇ	੫੭/੨੭
ਭੂਲੈ	੫੮੧/੨੨
ਭੂਲੋ	੫੯/੨੧
ਭੂਲੌ	੧੧੮੮/੧੩
ਭੇਉ	੯੩੦/੨੬
ਭੇਖ	੨੨੭/੧੩
ਭੇਖਧਾਰੀ	੧੧੫੩/੧੯
ਭੇਖਾ	੧੦੦੯/੧
ਭੇਖਾਰੀ	੫੯੭/੨੫
ਭੇਖਿ	੧੪੮/੪
ਭੇਖੀ	੬੧/੨
ਭੇਖੁ	੬੩੬/੩
ਭੇਖੁਭਵਨੀ	੮੪੩/੨੭
ਭੇਖੇ	੬੮੬/੧੫
ਭੇਜਿ	੪੫੮/੮
ਭੇਜੇ ਭੇਜੀ ੧੨੩੮/੪	੧੨੪੨/੨੦
ਭੇਟ	੮੭੮/੧੯
ਭੇਟਣ	੮੭੮/੩
ਭੇਟਿ	੨੨੭/੧
ਭੇਟਿਓ	੨੨/੨੧
ਭੇਟੇ	੨੨੬/੨੭
ਭੇਟੈ	੬੦/੧੪
ਭੇਟੈ	੬੦/੧੪
ਭੇਡਾ	੧੪੯/੨੩
ਭੇਤਿ	੧੨੭੫/੪
ਭੇਤੁ	੭੫/੧੩
ਭੇਦ	੨/੨੮
ਭੇਦਾ	੮੩੯/੧੧
ਭੇਦਿ	੫੭/੨੦
ਭੇਦੀ	੧੨੪੦/੪
ਭੇਦਿਅ	੧੯/੯
ਭੇਦੁ	੧੪੮/੪
ਭੇਦੈ	੮੩੯/੨੦
ਭੇਰੀ	੧੩/੪
ਭੇਵ	੧੩੫੩/੨੦
ਭੇਵਾ	੯੦੬/੫
ਭੇੜਿ	੧੨੩੭/੧੮
ਭੈ	੧੬/੧੫
ਭੈ ਸਾਗਰ	੯੦੬/੨੮
ਭੈਜਲੁ	੧੨੮੮/੧੫
ਭੈਣ	੧੦੩੮/੨੦
ਭੈਣਾ	੧੦੧੫/੭
ਭੈਣੇ	੧੭/੨੪
ਭੈ ਭੰਜਨਾ	੫੭/੧੪
ਭੈ ਭੰਜਨੁ	੧੦੪੦/੮
ਭੋਗ	੧੪੨/੧੯
ਭੋਗਹੁ	੧੦੩੪/੨੪
ਭੋਗਣ	੧੯/੮
ਭੋਗਣਹਾਰਾ	੧੦੪੧/੧੭
ਭੋਗਣਹਾਰੁ	੨੧/੨੬
ਭੋਗਣੇ	੨੧/੧੪
ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ	੧੨੭੬/੩
ਭੋਗਣੈ	੨੧/੮
ਭੋਗਾਇਅ	੧੦੨੮/੧੦
ਭੋਗਾਵੈ	੫੯੮/੨੦
ਭੋਗਿਗ	੪੬੪/੧੪
ਭੋਗੀ	੭੧/੨੧
ਭੋ	

ਭੋਗੀਆਂ	੭੧/੨੨
ਭੋਗੁ	੯/੨੭
ਭੋਗ	੧੩੯/੨੫
ਭੋਗਿ	੪੩੩/੨੩
ਭੋਗੀ	੩੬੦/੨
ਭੋਜਨ	੧੮੦/੧੦
ਭੋਜਨਿ	੯੪੫/੩
ਭੋਜਨੁ	੧੪੬/੨੫
ਭੋਛੀ	੧੩੩੦/੧੭
ਭੋਰੀ	੧੦੧੪/੨੩
ਭੋਰੁ	੧੧੧੧/੨
ਭੋਲਤਣਿ	੧੦੯੦/੨੮
ਭੋਲਾ	੩੫੮/੪
ਭੋਲਾਵੜੈ	੧੧੧੧/੧੫
ਭੋਲਿਆ	੧੧੯੮/੫
ਭੋਲੇ	੧੨੫੬/੨੦
ਭੰਗੁ	੩੫੨/੨੭
ਭੰਜਨਾ	੭੫੨/੨੫
ਭੰਜਨੁ	੫੯੯/੭
ਭੰਜਨੋ	੮੪੩/੧੯
ਭੰਡਹੁ	੪੭੩/੧੨
ਭੰਡਾਰ	੫/੨੩
ਭੰਡਾਰਣਿ	੬/੨੭
ਭੰਡਾਰਾ	੯/੨੧
ਭੰਡਾਰੀ	੭/੩
ਭੰਡਾਰੈ	੫੯/੧੩
ਭੰਡਿ	੪੭੩/੧੨
ਭੰਡੁ	੪੭੩/੧੨
ਭੰਡੈ	੪੭੩/੧੪
ਭੰਨਿ	੭੩/੫
ਭੰਨੀ	੧੨੪੩/੧
ਭੰਨੁ	੫੫੭/੨੦
ਭੰਨੈ	੧੫੬/੧੮
ਭ੍ਰਸਟ	੧੧੮੮/੪
ਭ੍ਰਮ	੧੫੪/੧੫
ਭ੍ਰਮਣੀ	੨੨੭/੨੮
ਭ੍ਰਮਨਾ	੧੧੨੭/੧੮
ਭ੍ਰਮਨਿ	੫੦੫/੧੦
ਭ੍ਰਮਨੁ	੧੧੨੭/੨੧
ਭ੍ਰਮਾ	੫੦੫/੨੧
ਭ੍ਰਮਿ	੭੨/੧੮
ਭ੍ਰਮਿਭ੍ਰਮਿ	੧੨੫੫/੫
ਭ੍ਰਮੁ	੪੨੨/੧੬
ਭ੍ਰਮੀ	੫੦੫/੨੧
ਭ੍ਰਾਤਾ	੧੦੨੧/੨੫
ਭ੍ਰਾਤਿ	੪੧੩/੨੧
ਭ੍ਰਾਤੇ	੯੪੪/੫
ਭ੍ਰਿੰਗ	੨੨੫/੨੬

ਮ

॥ ਮ ॥

ਮਉਜੂਦੁ	੮੪/੪
ਮਉਲਾ	੨੪/੧੦
ਮਉਲਿਓ	੭੯੧/੨੦
ਮਉਲਿਆ	੨੪/੧੦
ਮਉਲਿਐ	੭੯੧/੨੦
ਮਉਲਿਹੁ	੭੯੧/੨੧
ਮਉਲੀ	੧੧੭੧/੨੦
ਮਉਲਿਅ	੭੯੧/੨੧
ਮਇਆ	੪੩੬/੩
ਮਸਕਤਿ	੭੮੮/੨੫
ਮਸਕਲ	੧੪੧/੧੬
ਮਸਟਿ	੧੩੩੦/੨੨
ਮਸਤ	੩੫੧/੫
ਮਸਤਕਿ	੫੪/੧੪
ਮਸਤਕੁ	੯੩੮/੯
ਮਸਤਾਨਾ	੧੨੯੧/੧੨
ਮਸਵਾਣੀ	੬੩੬/੨੪
ਮਸਵਾਣੀਐ	੧੨੮੦/੯
ਮਸਾਇਕ	੫੩/੧੮
ਮਸਾਇਕਾ	੧੪੩/੨੬
ਮਸਾਇਕੁ	੧੦੩੬/੩
ਮਸਾਣਿ	੬੩੪/੧੩
ਮਸਾਣੀ	੪੧੮/੬

ਮਸੀਤਿੰ	੧੪੦/੨੬
ਮਸੁ	੧੬/੭
ਮਸੂ	੧੫/੨
ਮਸੋਲਾ	੭੨੨/੨੮
ਮਹਘੋ	੪੧੩/੫
ਮਹਤ	੧੩੨੭/੮
ਮਹਤਾ	੪੬੮/੨੮
ਮਹਤੁ	੫੪/੨੨
ਮਹਦੂਦੁ	੧੨੮੬/੧੧
ਮਹਰ	੬੩/੨੦
ਮਹਲ	੫੮੦/੨੪
ਮਹਲਹੁ	੧੦੨੮/੧੭
ਮਹਲਤਿ	੪੭੨/੧੮
ਮਹਲਾ	੬੩/੨੦
ਮਹਲਿ	੨੦/੭
ਮਹਲੀ	੧੬/੨
ਮਹਲੁ	੧੮/੧੯
ਮਹਲੋ	੬੮੯/੧੪
ਮਹਾ	੧੪੩/੨੫
ਮਹਾਜਾਲਿ	੧੦੦੯/੧੯
ਮਹਾਦੁਖੁ	੯੦੬/੨੩
ਮਹਾਮੂਰਖ	੯੩੫/੧੯
ਮਹਾਬਲ	੬/੧੫
ਮਹਾਬਿਖੁ	੧੦੧੩/੧੦
ਮਹਾਰਸ	੧੧੧੧/੨੮
ਮਹਾਰਸਿ	੬੩੭/੮
ਮਹਾਰਸੁ	੨੧/੮
ਮਹਿ	੭/੨੭
ਮਹਿਖਾਸਾ	੨੨੪/੨੬
ਮਹਿੰਡਾ	੪੬੮/੨੦
ਮਹਿਮਾ	੮/੪
ਮਹੀਅਲਿ	੬੪/੧੪
ਮਹੀਪਤਿ	੧੧੯੧/੭
ਮਹੁਰਾ	੧੪੨/੨੧
ਮਹੇਸ	੭/੨੨
ਮਹੇਸਾ	੮੩੯/੮
ਮਹੇਸਿ	੧੦੩੨/੪
ਮਹੇਸੁ	੫੦੪/੩
ਮਹੇਸੁਰੁ	੧੨੭੯/੨੮
ਮਹੇਲੜੀ	੫੪/੧੮
ਮਹੇਲੀਆ	੫੪/੨
ਮਹੇਲਹੋ	੫੬੭/੧੫
ਮਕਸੂਦੁ	੧੩੨੭/੪
ਮਕਰੰਦ	੧੩/੯
ਮਖਸੂਦੁ	੮੪/੪
ਮਖਟੂ	੧੨੪੫/੨੪
ਮਖੀ	੫੮੨/੧੦
ਮਖੀਂ	੧੨੮੬/੨੨
ਮ[illegible]ਨ	੫੦੫/੨੧
ਮਗਨੁ	੨੨੬/੧੦
ਮਗਰ	੬੬੩/੧
ਮਗਰਮਛੁ	੧੦੦੯/੨੬
ਮਗਿ	੪੩੯/੬
ਮਗੁ	੩/੧੩
ਮਟਿਆ	੧੨੮੦/੭
ਮਛ	੬/੧੪
ਮਛਰ	੧੧੦੮/੨੫
ਮਛਿ	੭੧/੨੨
ਮਛੀ	੫੫/੧੩
ਮਛੀਆ	੧੨੭੯/੧੫
ਮਛੁ	੯/੩
ਮਛੁਲੀ	੨੩/੧੭
ਮਜਨਾ	੫੯੭/੨੦
ਮਜਨੁ	੧੫੩/੧੮
ਮਜਨੋ	੪੩੭/੧
ਮਜੀਠ	੫੪/੨੪
ਮਜੀਠੜਾ	੭੨੯/੧੩
ਮਜੂਰ	੯੫੪/੨
ਮਜੂਰੀਆ	੭੮੮/੨੫
ਮਜੂਰੁ	੯੩੧/੧੪
ਮਝ	੧੦੯੧/੪
ਮਝਾਰਾ	੧੦੩੦/੧੦
ਮਝਾਰਿ	੨੨੦/੨੭
ਮਝਾਰੀ	੫੯੮/੪
ਮਝਾਰੇ	੧੦੨੫/੨੬
ਮਝਿ	੧੧੯੦/੫
ਮਟੁ	੯੦੩/੨੬
ਮਟੁਕੀ	੮੪੩/੨੬
ਮਣ	੯੫੫/੫
ਮਣਕੜਾ	੨੩/੧੭

ਮਣਾ	੧੫/੨
ਮਣੀ	੧੪/੭
ਮਣੀਆ	੧੦੧੨/੧੬
ਮਣੁ	੧੨੮੬/੧੩
ਮਤ	੨੪੨/੧੩
ਮਤਵਾਰੋ	੩੬੦/੧੦
ਮਤਵਾਲਾ	੩੫੦/੧੧
ਮਤਵਾਲੇ	੧੦੩੮/੧੨
ਮਤਾ	੭੫/੯
ਮਤਿ	੨/੧੮
ਮਤਿਹੀਣੁ	੧੩੮/੬
ਮਤੀ	੧੫/੨੫
ਮਤੀਂ	੧੩੪੪/੬
ਮਤੁ	੧੪/੪
ਮਤੇ	੬੮੮/੫
ਮਤੈ	੭੨੯/੨੫
ਮਥਿ	੨੨੬/੧੭
ਮਥਿਆ	੩੫੦/੨੮
ਮਥੀਐ	੬੩੫/੨੪
ਮਥੈ	੧੪੯/੨੬
ਮਦਿ	੩੬੦/੧੩
ਮਦੀਰੇ	੩੪੯/੨੫
ਮਦੁ	੩੫੦/੧੧
ਮਧਿਮ	੫੦੪/੨੭
ਮਧੁ	੨੩/੨੬
ਮਧੁਸੂਦਨੁ	੩੫੯/੧੪
ਮਧੁਕੀਟ	੨੨੪/੨੬
ਮਧੁਰਾੜੀ	੫੬੭/੧੭
ਮਧੂਕੜਉ	੧੦੯੦/੧੫
ਮਧੇ	੯੦੫/੧
ਮਨ	੮/੬
ਮਨਉ	੧੫੩/੧੯
ਮਨਸਾ	੫੯/੪
ਮਨਹਠ	੬੨/੧੫
ਮਨਹਠਿ	੨੦/੪
ਮਨਹਿ	੩੪੯/੨੨
ਮਨਹੁ	੫/੯
ਮਨਮਤਿ	੧੫੧/੪
ਮਨਮੁਖ	੬੧/੨੧
ਮਨਮੁਖਿ	੧੯/੫
ਮਨਮੁਖੀ	੨੪੨/੨੧
ਮਨਮੁਖੀਆ	੪੨੦/੩
ਮਨਮੁਖੁ	੬੩/੧
ਮਨਾ	੧੫੫/੧੫
ਮਨਾਇਆ	੭੨/੯
ਮਨਾਇਸੀ	੪੭੧/੧੯
ਮਨਾਏ	੧੦੧੨/੨
ਮਨਾਵਹੁ	੧੧੭੧/੨
ਮਨਿ	੨/੧੨
ਮਨਿਤਨਿ	੧੧੦੭/੧੨
ਮਨਿਭਾਣੇ	੩੬੦/੨੩
ਮਨਿਮੁਖਿ	੧੦੪੧/੧੩
ਮਨੀਆਰੁ	੫੫੮/੧
ਮਨੁ	੬/੧੪
ਮਨੁਖ	੧੪੯/੭
ਮਨੂਆ	੫੮/੨੫
ਮਨੂਰਾ	੯੩੦/੮
ਮਨੂਰੁ	੧੯/੨੧
ਮਨੇ	੬੮੮/੪
ਮਨੈ	੩੫੯/੨੫
ਮਨੋ	੧੩/੯
ਮਨੋਹਰ	੧੨੩੨/੧੩
ਮਨੌ	੫੦੫/੨੬
ਮਮ	੫੦੨/੨੦
ਮਮਤਾ	੧੯/੧੩
ਮਮਤਾਜਾਲ	੮੪੦/੨੭
ਮਰਉ	੫੫੮/੫
ਮਰਸੀ	੭੫੨/੫
ਮਰਹਿ	੮/੫
ਮਰਹੁ	੪੩੩/੫
ਮਰਹੁਗੇ	੭੫/੨੫
ਮਰਣ	੧੪੧/੧੭
ਮਰਣਾ	੧੫/੮
ਮਰਣਿ	੭/੧੩
ਮਰਣੁ	੧੫/੨੫
ਮਰਣੈ	੨੦/੨੫

ਮਰਣੈ	੫੦੫/੨੪
ਮਰਤ	੫੯੭/੨੮
ਮਰਤਾ	੧੫੨/੧੨
ਮਰਤੂ	੯੯੧/੨੩
ਮਰਦ	੭੨੩/੩
ਮਰਦਿਆ	੧੨੪੧/੧
ਮਰਨ	੫੯੮/੨
ਮਰਨਿ	੫੮੦/੧
ਮਰਮੁ	੧੩੨੮/੬
ਮਰਾ	੨੫/੯
ਮਰਾਉ	੧੦੧੪/੨੫
ਮਰਾਇ	੬੩/੧੩
ਮਰਿ	੯/੨੨
ਮਰਿਮਰਿ	੧੦੩੫/੧੬
ਮਰੀ	੧੦੦੯/੭
ਮਰੀਐ	੧੪੨/੨੨
ਮਰੀਜਈ	੧੨੮੫/੨੨
ਮਰੀਜੈ	੪੧੩/੨੩
ਮਰੁ	੨੧/੨
ਮਰੈ	੯/੨੭
ਮਰੰਤੀ	੯੩੧/੯
ਮਰੰਨਿ	੭੮੮/੨੮
ਮਲ	੧੪੩/੨
ਮਲਆਨਲੋ	੧੩/੨
ਮਲਵਾਣੀ	੧੪੯/੨੧
ਮਲਾ	੧੨੯੦/੬
ਮਲਾਇਕੰ	੮੩/੧੫
ਮਲਾਰੂ	੫੯/੧੭
ਮਲਿ	੪/੨੨
ਮਲਿਮਲਿ	੧੪੧੧/੬
ਮਲੀਐ	੭੬੬/੨
ਮਲੀਣੂ	੭੨੯/੨੭
ਮਲੀਨ	੧੧੬੯/੨੪
ਮਲੁ	੪/੭
ਮਲੁਧਾਰੀ	੧੩੯/੧੮
ਮਲੂਕ	੬੩/੨੭
ਮਲੂਕੀ	੨੪/੨੩
ਮਲੂਕੁ	੨੨੫/੧੯
ਮਲੇਛ	੪/੭
ਮਲੇਛਾਂ	੪੭੧/੨੩
ਮਲੇਵਾ	੯੯੧/੬
ਮੜਵੜੀ	੧੦੮੮/੧੦
ਮੜਿਆ	੩੫੮/੧੨
ਮੜੀ	੪੬੭/੨੮
ਮੜੈ	੬੩੪/੧੩
ਮੜੋਲੀ	੧੫੫/੧੮
ਮਾ	੯੯੧/੩
ਮਾਉ	੧੦੧੫/੧੨
ਮਾਊ	੧੪੯/੨੪
ਮਾਇ	੯/੨੪
ਮਾਇਆ	੬/੨੦
ਮਾਇਆਜਾਲਾ	੫੦੩/੧੩
ਮਾਇਆਧਾਰੀ	੧੦੧੨/੨੮
ਮਾਇਆਮਦੁ	੮੩੨/੧੧
ਮਾਈ	੨/੧੪
ਮਾਈਐ	੫੮੦/੨੪
ਮਾਏ	੫੭੯/੩
ਮਾਸ	੪੬੭/੨੦
ਮਾਸਹਾਰੀ	੧੪੪/੧੯
ਮਾਸਹੁੰ	੧੨੮੯/੧੭
ਮਾਸਪੁਰੀ	੭੨੨/੨੮
ਮਾਸਾ	੧੧੦੯/੭
ਮਾਸੀਆ	੧੦੧੫/੧੦
ਮਾਸੁ	੧੪/੧੯
ਮਾਸੈ	੧੨੮੯/੧੭
ਮਾਹ	੨੩/੬
ਮਾਹਰੋ	੪੨੧/੩
ਮਾਹਾ	੧੪੦/੨੧
ਮਾਹਿ	੮/੪
ਮਾਹੀ	੧੫੨/੧੦
ਮਾਂਹੀ	੧੨੭੪/੧੯
ਮਾਹੂ	੪/੨੫
ਮਾਹੁ	੨੪੩/੨
ਮਾਕੁਰੀ	੬੩੫/੧੮
ਮਾਖਨੁ	੨੨੯/੧੨
ਮਾਖਿਉ	੪੬੮/੧੧

ਮਾਖੀ	੧੦੩੫/੨੬
ਮਾਗ	੫੫੮/੪
ਮਾਂਗ	੧੯/੬
ਮਾਗਉ	੫੦੪/੯
ਮਾਂਗਉ	੧੩੨੯/੧੩
ਮਾਗਹਿ	੪੧੮/੨੭
ਮਾਂਗਹਿ	੧੨੫੪/੭
ਮਾਗਤ	੮੭੮/੨੫
ਮਾਂਗਤ	੨੨੨/੧੯
ਮਾਗਤੁ	੭੨੧/੧੫
ਮਾਂਗਤੁ	੩੪੯/੧੮
ਮਾਂਗੀ	੪੧੭/੨
ਮਾਗੈ	੫੭/੧੮
ਮਾਂਗੈ	੧੩੩੦/੨੧
ਮਾਘਿ	੧੧੦੯/੧੭
ਮਾਛੰਦ੍ਰਾ	੮੭੭/੨੧
ਮਾਛਿੰਦ੍ਰਾ	੮੭੭/੨੬
ਮਾਛਿੰਦ੍ਰੇ	੧੦੩੫/੨੮
ਮਾਛੀ	੨੩/੧੬
ਮਾਜਿਆ	੪੮੯/੭
ਮਾਂਜਿਆ	੫੬/੨
ਮਾਂਜੈ	੬੮੮/੧੨
ਮਾਟੀ	੧੯/੨੦
ਮਾਟੂ	੧੫੩/੨
ਮਾਠਿ	੫੫੮/੪
ਮਾਡਿਆ	੫੪/੧੨
ਮਾਣਸ	੩੫੦/੩
ਮਾਣਸਖਾਣੇ	੪੭੧/੨੫
ਮਾਣਸਾ	੫੫/੧੩
ਮਾਣਸਾਂ	੧੨੪੧/੨੭
ਮਾਣਸੀ	੫੬/੩
ਮਾਣਸੁ	੭੩੦/੪
ਮਾਣਹਿ	੮੫/੪
ਮਾਣਹੁ	੮੪੦/੫
ਮਾਣਕ	੧੭/੧੪
ਮਾਣਕਮੋਤੀ	੯੩੦/੫
ਮਾਣਕੀ (੫੯/੧੩ ਮਾਣਕੁ)	੨੨/੧੧
ਮਾਣਕਿ	੪੧੭/੯
ਮਾਣਾ	੯੫੬/੨੦
ਮਾਣਿ	੨੩/੮
ਮਾਣਿਕ	੨/੧੮
ਮਾਣਿਕੁ	੭੬੨/੧੩
ਮਾਣੀ	੧੧੦੮/੨੩
ਮਾਣੀਐ	੧੪੯/੧੮
ਮਾਣੂ	੧੫/੨੮
ਮਾਣੂ	੧੪੧੨/੮
ਮਾਣੂਆ	੧੨੪੦/੨੮
ਮਾਣੇ	੫੮/੧੮
ਮਾਣੈਹਿ	੭੨੨/੬
ਮਾਣੈ	੨੪/੩
ਮਾਣੋ	੫੫੭/੨੦
ਮਾਤ	੭੫/੩
ਮਾਤਾ	੨੩/੨੩
ਮਾਤੀ	੫੬੭/੧੯
ਮਾਤੇ	੨੨੭/੨੧
ਮਾਤ੍ਰ	੧੧੮੭/੧੩
ਮਾਥ	੪੧੨/੪
ਮਾਥੈ	੧੦੩੫/੨੭
ਮਾਂਦਲੁ	੧੦੯੧/੧
ਮਾਧਾਣੀ	੧੫੦/੩
ਮਾਧਾਣੀਆਂ	੪੬੫/੧੬
ਮਾਧੌ	੧੧੯੦/੨੯
ਮਾਨਉ	੩੫੯/੨੬
ਮਾਨਹਿ	੩੫੪/੧੬
ਮਾਨਹੁ	੧੦੨੮/੨੦
ਮਾਨਕਾ	੭੨੨/੫
ਮਾਨਾ	੧੪੧/੧੬
ਮਾਨਿ	੯੩੪/੧੪
ਮਾਨਿਆ	੧੫੩/੧੭
ਮਾਨਿਐ	੧੩੭/੨੪
ਮਾਨੀ	੧੨੯੧/੯
ਮਾਨੁ	੨/੧੧

ਮਾਨੁਖ ੪੧੭/੧੮
ਮਾਨੇ ੭੯੬/੯
ਮਾਨੈ ੫੪/੮
ਮਾਨੋ ੪੩੭/੧੩
ਮਾਨੌ ੬੩੫/੨
ਮਾਮਾਣੀਆ ੧੦੧੫/੧੧
ਮਾਮੇ ੧੦੧੫/੧੧
ਮਾਰ ੫/੧੯
ਮਾਰਸੀ ੯੯੨/੪
ਮਾਰਹਿ ੧੫੫/੧੬
ਮਾਰਗ ੫੮੧/੧੫
ਮਾਰਗਿ ੩/੧੩
ਮਾਰਗੁ ੧੪੯/੧
ਮਾਰਗੁਪੰਥੁ ੧੧੧੧/੨੬
ਮਾਰਣ ੧੬/੧੮
ਮਾਰਣਿ ੧੪੩/੧੩
ਮਾਰਾ ੧੦੨੭/੧੪
ਮਾਰਿ ੨੧/੨੪
ਮਾਰਿਓ ੯੪੨/੧੮
ਮਾਰਿਆ ੭੯੬/੬
ਮਾਰੀ ੩੫੬/੨੪
ਮਾਰੀਅਹਿ ੧੨੪੦/੧੯
ਮਾਰੀਆਂ ੪੬੯/੮
ਮਾਰੀਐ ੬੧/੨੮
ਮਾਰੂ ੧੪੮/੨੧
ਮਾਰੇ ੧੪੭/੨੪
ਮਾਰੈ ੨੨੭/੧੧
ਮਾਲ ੨੪/੩
ਮਾਲਣਿ ੧੦੩੩/੨੧
ਮਾਲਾ ੨੨੫/੧੨
ਮਾਲਿ ੭/੧੪
ਮਾਲੀ ੧੧੭੧/੬
ਮਾਲ਼ੀ ੧੨੩੭/੧੭
ਮਾਲੁ ੫/੮
ਮਾਲੇ ੧੨੮੮/੧੮
ਮਾਲੌ ੧੦੧੫/੨੬
ਮਾਵਈ ੧੨੮੬/੮
ਮਾਵੜੀ ੫੯੫/੯
ਮਾਵਾ ੧੪੨/੪
ਮਾਵੈ ੧੨੮੬/੧੮
ਮਾੜੜੀਐ ੭੬੫/੧੨
ਮਾੜੀ ੧੫੫/੧੧
ਮਾੜੀਆ ੪੭੨/੧੬
ਮਿਆਨੌ ੨੫/੧੪
ਮਿਸਰ ੯੦੪/੨੮
ਮਿਹਮਾਣਾ ੫੭੯/੬
ਮਿਹਮਾਣੁ ੧੧੮੯/੧
ਮਿਹਮਾਨੁ ੩੫੦/੪
ਮਿਹਰ ੧੪੦/੨੬
ਮਿਹਰਵਾਨ ੧੧੯੦/੨੪
ਮਿਹਰਵਾਨਾ ੭੨੧/੨੨
ਮਿਹਰੰਮਤਿ ੧੪੧/੧੮
ਮਿਥਲਿ ੧੨੮੮/੧੯
ਮਿਤੜਾ ੭੫੧/੧੩
ਮਿਤਿ ੨੨੭/੨੪
ਮਿਤੁ ੭੫/੧੦
ਮਿਤ੍ਰ ੨੦/੧੫
ਮਿਤ੍ਰਾ ੭੪/੨੨
ਮਿਤ੍ਰੀ ੧੪੧੦/੭
ਮਿਤ੍ਰੁ ੧੨੮੭/੧੬
ਮਿਥਿਆ ੨੨੭/੧੮
ਮਿਟਈ ੬੮੯/੧੦
ਮਿਟਸਿ ੧੧੨੭/੧੨
ਮਿਟਹਿ ੧੧੨੭/੫
ਮਿਟਾਇਆ ੯੪੦/੩
ਮਿਟਾਵੈ ੭੬/੧੩
ਮਿਟਿਆ ੫੯੯/੧੬
ਮਿਟੀ ੪੬੬/੨੦
ਮਿਟੀਆ ੧੪੪/੨੦
ਮਿਟੇ ੪੧੬/੮
ਮਿਟੈ ੨੨੧/੧੩
ਮਿਠੰਤੁ ੭੯੧/੫

ਮਿਠ	੨੪੨/੧੩
ਮਿਠੂ	੪੭੦/੧੯
ਮਿਠਰਸੁ	੧੧੫੩/੨੧
ਮਿਠਾ	੧੭/੨੮
ਮਿਠਿਆਈ	੬੩੫/੩
ਮਿਠੇ	੧੬/੧੭
ਮਿਠੈ	੧੪੩/੩
ਮਿਰਗ	੨੩/੧
ਮਿਰਗਮੈ	੭੨੧/੧੫
ਮਿਰਗੀ	੧੨੭੯/੧੫
ਮਿਰਗਾਹਿ	੪੭੦/੨੨
ਮਿਰਗੁ	੨੨੫/੨੬
ਮਿਰਤ	੫੦੫/੧੯
ਮਿਰਤਕੜਾ	੫੮੦/੨੩
ਮਿਰਤਿ	੧੦੯੧/੯
ਮਿਰਿਆ	੧੨੮੬/੧੭
ਮਿਲ	੧੧੧੩/੧੭
ਮਿਲਉ	੬੬੧/੭
ਮਿਲਉਗੀ	੧੫੭/੯
ਮਿਲਈ	੯੯੩/੧੦
ਮਿਲਹ	੧੭/੨੪
ਮਿਲਹਿ	੧੬/੧੧
ਮਿਲਹੁ	੫੮/੨੩
ਮਿਲਖ	੧੪੧/੨੬
ਮਿਲਣ	੩੫੫/੨੮
ਮਿਲਣੁ	੪੧੩/੨੧
ਮਿਲਦਿਆ	੫੯੪/੯
ਮਿਲਨਿ	੭੯੦/੨੫
ਮਿਲਨ੍ਹਿ	੪੧੭/੩
ਮਿਲਾ	੮੭੭/੧੮
ਮਿਲਾਉ	੫੪/੮
ਮਿਲਾਇ	੧੮/੫
ਮਿਲਾਇਓ	੨੦/੨੪
ਮਿਲਾਇਦਾ	੧੦੩੪/੯
ਮਿਲਾਈ	੨੪੨/੧੪
ਮਿਲਾਈਐ	੨੧/੨੪
ਮਿਲਾਏ	੨੨੨/੧੦
ਮਿਲਾਹ	੮੫/੬
ਮਿਲਾਤਾ	੧੦੩੨/੧
ਮਿਲਾਪੁ	੨੦/੨੧
ਮਿਲਾਵਹਿ	~~੭੦/੭~~ ੧੧੬੯/੨੬
ਮਿਲਾਵਹੀ	੨੦/੭
ਮਿਲਾਵਣਹਾਰਾ	੪੧੧/੨੨
ਮਿਲਾਵੜਾ	੫੬/੧੭
ਮਿਲਾਵਾ	੭੫੦/੧੬
ਮਿਲਾਵੈ	੨੨੬/੧੬
ਮਿਲਿ	੯/੧੬
ਮਿਲਿਓ	੭੫/੧੩
ਮਿਲਿਆ	੧੫/੨੬
ਮਿਲਿਐ	੧੮/੨੨
ਮਿਲਿਮਿਲਿ	੪੧੭/੧੬
ਮਿਲੀ	~~੧੭/੧੪~~ ੨੪੩/੬
ਮਿਲੀਐ	੧੭/੧੫
ਮਿਲੀਜੈ	੧੧੧੨/੨
ਮਿਲੁ	੨੦/੧੫
ਮਿਲੇ	੨੦/੧੩
ਮਿਲੇਇ	੮੩੫/੧੭
ਮਿਲੈ	੨/੧੮
ਮਿਲੈਗਾ	੩੫੯/੫
ਮੀਆ	੪੬੮/੯
ਮੀਆਂ	੧੧੯੧/੬
ਮੀਹ	੧੪੩/੧੭
ਮੀਹਿ	੧੪੮/੨੧
ਮੀਹੁ	੧੨੪੦/੫
ਮੀਟਹਿ	੬੬੨/੨੭
ਮੀਟਿ	੧੪੬/੨
ਮੀਨਾ	੧੫/੧੯
ਮੀਨੀ	੧੫੬/੮
ਮੀਨੁਲੀ	੬੩੭/੧੨
ਮੀਠੇ	੭੫/੨੪
ਮੀਡਕੋ	੨੪/੪
ਮੀਤ	੪੧੩/੧੬
ਮੀਤਾ	੪੩੬/੧੪
ਮੀਤੁ	੨੨/੨

ਮੋਨ	੯੯੧/੨੪
ਮੋਨਾ	੨੨੫/੨੬
ਮੋਨੁ	੬੩/੧੪
ਮੋਰ	੧੧੯੧/੭
ਮੋਰਾ	੯੯੧/੫
ਮੋਰੁ	੪੧੭/੨੭
ਮੁਆ	੧੯/੧੬
ਮੁਇਆ	੨੧/੧
ਮੁਈ	੧੮/੬
ਮੁਈਆਸਿ	੭੬੨/੨੫
ਮੁਈਏ	੧੧੧੦/੨
ਮੁਏ	੧੯/੧੫
ਮੁਸਕ	੭੨੫/੧੨
ਮੁਸਕਲੁ	੧੪੧/੧੫
ਮੁਸਕਿ	੧੦੯੧/੧੫
ਮੁਸਫੀ	੪੭੨/੧੧
ਮੁਸਲਮਾਣੂ	੧੪੦/੨੭
ਮੁਸਲਮਾਣੈ	੯੫੨/੭
ਮੁਸਲਮਾਨ	੪੬੬/੭
ਮੁਸਲਮਾਨਾ	੪੬੫/੨੫
ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ	੭੨੨/੨੪
ਮੁਸਲਮਾਣੁ	੯੫੧/੨੭
ਮੁਸਲਾ	੧੪੦/੨੬
ਮੁਸਲਿਮੁ	੧੪੧/੧੬
ਮੁਸਾਵੈ	੧੪੧/੧੬
ਮੁਸੀ	੬੩/੫
ਮੁਸੈ	੪੬੫/੯
ਮੁਹ	੪/੨
ਮੁਹਤਾਜਿ	੯੩੦/੧੮
ਮੁਹਤਾਜੀ	੩੪੯/੨੧
ਮੁਹਤਾਜੁ	੧੧੫੩/੨੪
ਮੁਹਥਿ	੬੦/੧੬
ਮੁਹਤੁ	੧੪੭/੨੫
ਮੁਹਬਤਿ	੧੦੯੦/੧੪
ਮੁਹਲਤਿ	੫੭੮/੨੭
ਮੁਹਾਇਅਿ	੭੫੨/੧੫
ਮੁਹਾਏ	੧੪੦/੨
ਮੁਹਾਵਹਿ	੯੫੧/੨੨
ਮੁਹਿ	੩/੧੧
ਮੁਹਿਕਾਲੈ	੧੦੨੭/੧੨
ਮੁਹੀ	੧੪੬/੧
ਮੁਹੁ	੨੪/੨੬
ਮੁਹ	੬੧/੨੭
ਮੁਹੈ	੪੭੨/੧੦
ਮੁਹੌ	੨/੭
ਮੁਕਤ	੨੨੩/੨੩
ਮੁਕਤਾ	੯੩੯/੧੪
ਮੁਕਤਿ	੧੮/੧੮
ਮੁਕਤਿਦੁਆਰਾ	੧੦੩੦/੪
ਮੁਕਤੀ	੧੫੨/੨੩
ਮੁਕਤੈਸਰੁ	੧੦੩੫/੯
ਮੁਕਤੁ	੪੧੨/੧੦
ਮੁਕਤ	੧੦੯/੨੦
ਮੁਕਤੋ	੧੫੨/੨੬
ਮੁਕਦਮ	੨੨੭/੧੦
ਮੁਕਰਾਈ	੧੦੨੦/੧੬
ਮੁਕਰਿ	੨੫/੧੨
ਮੁਕਰੁ	੫/੧੮
ਮੁਕਾਮ	~~੫/੧੬~~ ੪੧੭/੨੭
ਮੁਕਾਮਿ	੬੪/੯
ਮੁਕਾਮੁ	੬੪/੫
ਮੁਕਾਮ	੬੪/੭
ਮੁਖ	੨੨/੨੪
ਮੁਖਾਗਰ	੧੧੬੯/੪
ਮੁਖਿ	੨/੨੮
ਮੁਖੁ	੧੬/੩
ਮੁਖ	੧੧੦੯/੧੩
ਮੁਗਧ	੪੩੯/੧੪
ਮੁਗਧਾ	੩੫੭/੨੨
ਮੁਗਧੁ	੨੦/੧੧
ਮੁਗਧੈ	੧੧੮੮/੩
ਮੁਗਲ	੪੧੮/੨

ਮੁਗਲੁ	੩੬੦/੧੮
ਮੁਚੁ	੧੫੧/੪
ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ	੪੧੮/੧
ਮੁਛੈ	੪੩੯/੪
ਮੁਠੜੀ	੫੮੧/੧
ਮੁਠਾ	੨੪/੧੯
ਮੁਠੀ	੧੮/੨੬
ਮੁਠੋਂ	੧੪੪/੨੨
ਮੁਡਾਇ	੧੦੧੩/੮
ਮੁੰਡਾਇਐ	੧੫੫/੨੬
ਮੁਡਾਈ	੯੫੨/੧੧
ਮੁੰਡੀ	੧੪੫/੩
ਮੁਣਸਾ	੫੭੯/੨੮
ਮੁਣਸੀ	੫੮੦/੪
ਮੁਤੀ	੫੬/੧੦
ਮੁਤਿਅਸੁ	੭੬੨/੧੮
ਮੁਦਗਰੈਂ	੧੧੯੧/੨
ਮੁੰਦਰੀ	੩੫੯/੧੪
ਮੁੰਦਰੀ	੩੫੯/੧੪
ਮੁੰਦੜੇ	੪੬੪/੨੮
ਮੁੰਦਾ	੬/੨੩
ਮੁੰਦੀ	੭੩੦/੧੪
ਮੁਦ੍ਰਾ	੮੪੦/੧੦
ਮੁੰਦ੍ਰਾ	੧੫੫/੨੩
ਮੁੰਦ੍ਰਾਫਟਕ	੯੦੩/੨੦
ਮੁੰਧ	੨੪੨/੧੧
ਮੁੰਧਿ	੫੯੪/੯
ਮੁੰਧੇ	੧੮/੨੮
ਮੁਨਿ	੭/੨੫
ਮੁਨਿਜਨ	੬/੨
ਮੁਨੀ	੯੯੨/੭
ਮੁਮਾਰਖੀ	੧੧੬੮/੪
ਮੁਰਗਾਈ	੯੩੮/੨੧
ਮੁਰਦਾਰੁ	੧੫/੧੫
ਮੁਰਾਰ	੫੦੪/੮
ਮੁਰਾਰਾ	੪੧੧/੨੨
ਮੁਰਾਰਿ	੧੮/੧੯
ਮੁਰਾਰੀ	੨੨੫/੨੭
ਮੁਰਾਰੇ	੪੨੨/੨੩
ਮੁਰਾਰੇ	੧੦੨੨/੯
ਮੁਲ	੯੯੧/੧
ਮੁਲਾ	੨੪/੧੨
ਮੁਲੀ	੧੧੬੯/੫
ਮੁੰਲਾ	੧੫੦/੧
ਮੁਲਿ	੪੭੧/੬
ਮੁਲੁ	੬੬੨/੧੦
ਮੁਲ	੫੫੬/੧੨
ਮੁਝਿ	੪੬੪/੨੬
ਮੁ	੧੦੧੫/੫
ਮੂਓ	੧੪੧੨/੧੧
ਮੂਆ	੧੫੨/੮
ਮੂਇ	੭੨੧/੬
ਮੂਈ	੧੫੨/੮
ਮੂਏ	੧੫੩/੧੦
ਮੂਸਏ	੧੧੧੦/੫
ਮੂਸਹੁਗੇ	੪੧੯/੧੮
ਮੂਸਤ	੫੯੮/੧੬
ਮੂਸਾ	੧੫੬/੯
ਮੂਸੈ	੯੪੧/੫
ਮੂਕੈ	~~੯੪੧/੫~~ ੧੦੩੦/੨੧
ਮੂਚਾ	੧੫੩/੨੭
ਮੂਠੜੀਏ	੬੮੯/੮
ਮੂਠੀ	੧੦੧੨/੨੧
ਮੂਠੇ	੨੨੭/੧੫
ਮੂਠੋ	੧੩੩੦/੧੪
ਮੂਡ	੯੫੨/੧੧
ਮੂੰਡਿ	੧੫੫/੨੬
ਮੂੰਡੁ	੩੫੦/੨੨
ਮੂਤ	੪/੧੭
ਮੂਰਖ	੪/੫
ਮੂਰਖਾ	੧੦੧੫/੨੩
ਮੂਰਖਿ	੪੬੭/੨੭
ਮੂਰਖੁ	੨੧/੪੦
ਮੂਰਖੈ	੪੭੩/੧੯
ਮੂਰਤ	੧੪੦/੨੧
ਮੂਰਤਿ	੧/੨

ਮੂਰਤੂ	੧੨੪੪/੪
ਮੂਲ	੧੫੭/੪
ਮੂਲਮੰਤ੍ਰੁ	੧੦੪੦/੨੮
ਮੂਲਿ	੨੪/੪
ਮੂਲਿਆ	੧੪੧੨/੫
ਮੂਲੁ	੫੬/੨੨
ਮੂਲ	੫੬੬/੨੩
ਮੂਲੋ	੧੪੧੨/੭
ਮੂੜ	੭੫/੪
ਮੂੜਾ	੧੫੬/੧੨
ਮੂੜੇ	੧੯/੧੨
ਮੂੜ੍ਹ	੧੧੮੯/੨੨
ਮੇਉ	੨੫/੧੦
ਮੇਹ	੬੦/੬
ਮੇਕ	੫੦੫/੪
ਮੇਕਾ	੧੧੯੧/੯
ਮੇਖੁਲੀ	੧੦੩੭/੨੪
ਮੇਘਾ	੪੬੭/੪
ਮੇਟਣ	੯੩੧/੧੬
ਮੇਟਣਹਾਰ	੭੯੧/੯
ਮੇਟਣਹਾਰਾ	੧੩੪੩/੬
ਮੇਟਣਹਾਰੁ	੫੯/੧੦
ਮੇਟਣਾ	੧੨੭੫/੧੭
ਮੇਟਣੋ	੫੯/੧੫
ਮੇਟਿ	੧੭/੧੦
ਮੇਟਿਆ	੧੫੬/੧੧
ਮੇਟੀਐ	੫੯/੨੩
ਮੇਟੇ	੩੫੩/੭
ਮੇਟੈ	੬੨/੧੯
ਮੇਦਨੀ	੪੭੨/੭
ਮੇਰ	੭/੨੩
ਮੇਰਤੋਰ	੧੧੭੦/੧੬
ਮੇ ਰਵਦਿ	੧੪੩/੨੭
ਮੇਰਾ	੨੩/੧੬
ਮੇਰਿਆ	੧੧੧੨/੨੩
ਮੇਰੀ	੯/੨੪
ਮੇਰੀਆ	੨੪੩/੪
ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ	੯੩੬/੧
ਮੇਰੁ	੧੫੦/੩
ਮੇਰੇ	੯/੧੪
ਮੇਰੈ	੧੫੪/੭
ਮੇਰੋ	੧੧੯੭/੨੧
ਮੇਲ	੨੦/੨੪
ਮੇਲਸੀ	੬੦/੨੮
ਮੇਲਹਿ	੬੦/੧੭
ਮੇਲਣ	੧੦੯੦/੨੪
ਮੇਲਣਹਾਰ	੧੨੫੬/੮
ਮੇਲਣਹਾਰਾ	੧੦੩੦/੨
ਮੇਲਣਹਾਰੁ	੫੫/੨੪
ਮੇਲਣਹਾਰੇ	੫੮੦/੨੦
ਮੇਲਵੈ	੧੪੧੨/੯
ਮੇਲਾ	੨੨੬/੧੨
ਮੇਲਾਇ	੧੪੧੧/੫
ਮੇਲਾਇਆ	੪੩੭/੨੬
ਮੇਲਾਈ	੧੦੨੨/੧੦
ਮੇਲਾਪੁ	੧੨੮੦/੧੦
ਮੇਲਾਵੜਾ	੯੮੯/੧੨
ਮੇਲਾਵਾ	੩੫੭/੯
ਮੇਲਿ	੧੪/੧੧
ਮੇਲਿਅਨੁ	੧੪੫/੨੧
ਮੇਲਿਐ	੨੨/੧੦
ਪੇਲਿਮੁ	੧੦੧੫/੯
ਮੇਲੀ	੫੪/੨੦
ਮੇਲੀਅਹਿ	੫੩/੧੫
ਮੇਲੀਆ	੮੪੩/੧੭
ਮੇਲੀਐ	੬੦/੨੦
ਮੇਲੁ	੧੨/੨੨
ਮੇਲੇ	੨੧/੨੬
ਮੇਲੇਗਾ	੭੨੯/੧੪
ਮੇਲੈ	੪੧੫/੧੪
ਮੇਲੋ	੫੮੨/੪
ਮੇਵਾ	੧੪੨/੩
ਮੈ	੨/੧੬
ਮੈਗਲ	੧੧੮੮/੨
ਮੈਗਲੁ	੪੧੫/੯
ਮੈਡਾ	੪੧੮/੨੫
ਮੈਣ	੯੪੩/੫
ਮੈਦਾ	੧੪੨/੧੮

ਮੋਮਤ	੭੬੩/੧੪
ਮੋਮਤਿ	੭੫/੨੨
ਮੋਮਿ	੯੪੩/੮
ਮੋਲ	੧੧੬੯/੨੪
ਮੋਲਾ	੧੯/੨੭
ਮੋਲਿਆ	੭੬੬/੧੪
ਮੋਲੀ	੭੬੩/੧੪
ਮੋਲੁ	੧੮/੨੩
ਮੋਲੇ	੫੭/੨੨
ਮੋਲੈ	੬੮੬/੧੯
ਮੋਲੋ	੯੦੪/੨੦
ਮੋਲੌ	੧੩੩੦/੨੭
ਮੋ	੨੨੩/੮
ਮੁੋਇਆ	੪੧੯/੨੬
ਮੋਇਆ	੧੨੮੭/੪
ਮੋਹ	੬੧/੧੪
ਮੋਹਣੀ	੧੪/੭
ਮੋਹਣੀਆ	੬/੧੪
ਮੋਹਣਿਆ	੭੬੫/੨੨
ਮੋਹਨ	੧੧੯੭/੬
ਮੋਹਨਿ	੬/੧੪
ਮੋਹ ਪਿਆਸੇ	੮੩੯/੧੪
ਮੋਹਾਕਾ	੪੭੨/੧੦
ਮੋਹਿ	੧੩/੯
ਮੋਹਿਅੜੀ	੭੬੫/੩
ਮੋਹਿਆ	੫੬/੬
ਮੋਹਿਆ	੫੬/੬
ਮੋਹਿਤ	੫੯੮/੨੨
ਮੋਹੀ	੧੩/੭
ਮੋਹੁ	੧੬/੭
ਮੋਹੇ	੨੨੭/੫
ਮੋਹੈ	੨੨੭/੨੦
ਮੋਖ	੪੬੬/੨੦
ਮੁੋਖਦੁਆਰ	੯੪੪/੮
ਮੋਖਦੁਆਰੁ	੬੨/੧੬
ਮੋਖਮੁਕਤਿ	੧੦੪੧/੭
ਮੁਖੁ	੨/੯
ਮੋਖੰਤਰੁ	੪੨੦/੮
ਮੋਟਉ	੧੦੯੦/੨੩
ਮੋਟਾ	੯੩੩/੧੬
ਮੋਤਸਰੀਆ	੪੧੭/੯
ਮੋਤੀ	੧੩/੨
ਮੋਤੀਅਨ	੫੮/੨੬
ਮੋਨਿ	੪/੨
ਮੋਰ	੧੧੦੮/੨੪
ਮੋਰਾ	੮੭੯/੧੧
ਮੋਰੀ	੫੫੭/੧੭
ਮੋਰੇ	੪੧੧/੧੫
ਮੋਲਿ	੧੯/੬
ਮੁੋਲਿ	੪੬/੬ ੧੦੮੭/੨
ਮੋਲੁ	੫੪/੨੧
ਮੋਲੋ	੧੧੦੮/੭
ਮੰਗਸੀ	੧੦੯੦/੧੩
ਮੰਗਸੀਆ	੯੫੩/੧੯
ਮੰਗ ਹਿ	੨/੬
ਮੰਗਣ	੮੭੭/੧੪
ਮੰਗਣਵਾਲੇ	੧੮/੧੦
ਮੰਗਣੀ	੭/੧੩
ਮੰਗਣੁ	੪੭੩/੧੧
ਮੰਗਤ	੪੩੩/੩
ਮੰਗਤਜਨ	੮੭੮/੨੫
ਮੰਗਤਾ	੧੩੩੦/੮
ਮੰਗਤੇ	੧੬/੧੪
ਮੰਗ ਨਿ	੪੭੨/੯
ਮੰਗਲ	੭੬੪/੧੦
ਮੰਗਲੁ	੨੪੨/੨੪
ਮੰਗਾ	੪੬੮/੬
ਮੰਗਾਹੀ	੧੦੨੪/੪
ਮੰਗਿ	੫੬੬/੧੩
ਮੰਗਿਆ	੯੫੫/੬

ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ	੧੨੪੦/੨੮
ਮੰਗੀਅਹਿ	੧੪੯/੬
ਮੰਗੀਐ	੧੬/੧੦
ਮੰਗਿ	੧੪੩/੧੬
ਮੰਘਰ	੧੧੦੯/੭
ਮੰਜਾਰਾ	੮੩੨/੧੨
ਮੰਝ	੮੭੯/੨੨
ਮੰਝਾਰਿ	੧੦੦੯/੧੮
ਮੰਝਿ	੨੫/੧੪
ਮੰਝੂ	੭੬੨/੭
ਮੰਡਪ	੪੧੭/੨੨
ਮੰਡਲ	੬/੧੬
ਮੰਡਲੀ	੪੬੭/੫
ਮੰਡਲਿ	੪੩੬/੨੦
ਮੰਡਲੋ	੧੪੪/੩
ਮੰਤਾ	੪੧੬/੯
ਮੰਤ੍ਰੁ	੫/੧੧
ਮੰਤ੍ਰ	੧੫੬/੫
ਮੰਤ੍ਰਿ	੯੪੧/੫
ਮੰਤ੍ਰੂ	੯੫੧/੨੧
ਮੰਦਰ	੧੪/੩
ਮੰਦਰਿ	੩੫੯/੧੫
ਮੰਦਰੁ	੫੪/੧੩
ਮੰਦਾ	੩੫੯/੨੪
ਮੰਦਿਰ	੭੯੫/੧੭
ਮੰਦੀ	੧੨੪੨/੨੭
ਮੰਦੂ	੨/੨੮
ਮੰਦੈ	੪੬੭/੧
ਮੰਧੁ	੧੨੯੦/੧
ਮੰਨ	੧੫੫/੧੨
ਮੰਨਣੁ	੮੭੮/੧੮
ਮੰਨਿ	੩/੯
ਮੰਨਿਅੜੀ	੮੪੪/੬
ਮੰਨਿਆ	੪/੨੨
ਮੰਨਿਐ	੧੬/੧੮
ਮੰਨੀਅਨਿ	੧੪੩/੨੪
ਮੰਨੀਆ	੫੫੮/੪
ਮੰਨੀਐ	੧੭/੧੧
ਮੰਨੇ	੩/੭
ਮੰਨੈ	੩/੧੦
ਮੰਮਾ	੪੩੪/੫
ਮੰਮਿ	੪੩੪/੪

। ਯ ।

ਯਕ	੭੨੧/੪
ਯਕੇ	੪੨੪/੫
ਯਾਦਿ	੩੫੧/੧੨

। ਰ ।

ਰਉ	੭੯੯੧/੧੩
ਰਈਅਤਿ	੧੦੩੬/੩
ਰਸ	੧੫/੧੬
ਰਸਕਸ	੧੪੫/੨
ਰਸਨ	੨੨੨/੭
ਰਸਨਾ	੩੫੦/੬
ਰਸਨਿ	੧੧੨੬/੨੬
ਰਸਾਇ	੫੯/੧੯
ਰਸਾਇਐ	੬੮੮/੨੮
ਰਸਾਇਣ	੧੦੨੩/੧੧
ਰਸਾਇਣਿ	੪੯੧/੨੭
ਰਸਾਇਣੁ	੪੧੫/੨੭
ਰਸਾਇਣ[illegible]	੧੦੩੪/੧੫
ਰਸਾਈ	੪੨੧/੨੭
ਰਸਾਏ	੬੮੮/੨੮
ਰਸਾਤਲਿ	੯੩੪/੬
ਰਸਾਣੀ	੫੦੩/੧੯
ਰਸਾਲ	੮੪੩/੧੩
ਰਸਾਲੇ	੬/੧੭
ਰਸਾਲੁ	੧੦੩੯/੭
ਰਸਾਲੀ	੧੨੭੫/੨੧
ਰਸਿ	੨੨/੨੨
ਰਸਿਆ	੧੪੭/੧੫
ਰਸਿ ਰਸਿ	੯੯੦/੬
ਰਸੀ	੭੮੬/੨੪

ਰਸਿਅੜਿ ੧੧੧੩/੬
ਰਸਿਆ ੨੩/੧੪
ਰਸਿਆਂ ੧੨੭੯/੧੫
ਰਸਿਣਾ ੯੦੭/੧੨
ਰਸਿਦ ੫੩/੧੮
ਰਸੁ ੧੫/੧੮
ਰਸੁ ਕਸੁ ੧੪੧੧/੨੧
ਰਸਰੇ ੧੦੨੫/੨੨
ਰਸੈ ੭੫੨/੧
ਰਸੇ ੧੧੧੩/੧੩
ਰਸੇਇ ੪੭੨/੨੨
ਰਹਉ ੨੨੬/੧੯
ਰਹਈ ੯੩੨/੨੨
ਰਹਸ ੧੩੩੧/੧੪
ਰਹਸਿ ੨੨੧/੨੧
ਰਹਸਿਅੜੀ ੫੮੧/੨
ਰਹਸਿਆ ੧੪੬/੨੭
ਰਹਸੀ ੧੫੪/੨੮
ਰਹਸਿਓ ੧੪੧/੨੩
ਰਹਸਿਐ ੪੯੮/੧੪
ਰਹਸੁ ੧੧੦੯/੨੨
ਰਹਸੇ ੧੫੩/੩
ਰਹਸੈ ੧੫੩/੩
ਰਹਹਿ ੪/੧
ਰਹਹੁ ੪੧੪/੨੩
ਰਹਣ ੧੫੩/੨੨
ਰਹਣਾ ੧੫੩/੨੩
ਰਹਣੀ ੫੬/੧੩
ਰਹਣੁ ੬/੨੨
ਰਹਤ ੮੩੧/੧੭
ਰਹਤਉ ੯੪੫/੨੭
ਰਹਤਾ ੯੪੫/੨੦
ਰਹਤੁ ੮੭੬/੯
ਰਹਤੇ ੩੫੮/੧੯
ਰਹਦਾ ੭੩੧/੫
ਰਹਨਾ ੨੨੭/੭
ਰਹਨਿ ੫੩/੧੯
ਰਹਿਨੁ ੪੭੫/੮
ਰਹਨੀ ੧੯੮/੧੨
ਰਹਨੁ ੩੫੭/੨
ਰਹਮਾਣੁ ੯੦੩/੭
ਰਹਰਾਸਿ ੩੬੦/੫
ਰਹਾ ੧/੪
ਰਹੀਂ ੬੬੦/੧੦
ਰਹਾਉ ੧੧੯੯/੧੧
ਰਹਾਇ ੧੨੭੯/੧੧
ਰਹਾਇਆ ੨੨੧/੩
ਰਹਾਇਦਾ ੧੦੩੭/੨
ਰਹਾਈ ੨੪/੧੧
ਰਹਾਈਆ ੯/੨੦
ਰਹਾਈਐ ੭੩੦/੨੦
ਰਹਾਏ ੪੧੨/੨੨
ਰਹਾਤਾ ੧੦੩੧/੧੪
ਰਹਾਵਾ ੭੨੧/੨
ਰਹਾਵੈ ੪੧੪/੩
ਰਹਿ ੨੪੩/੩
ਰਹਿਓ ੨੪/੧੬
ਰਹਿਆ ੨/੧੩
ਰਹੀ ੫੬/੨੨
ਰਹੀਅਹਿ ੧੫੫/੨੩
ਰਹੀਆ ੧੩੩੦/੨੩
ਰਹੀਐ ੨੨੭/੨੧
ਰਹੀਏਹਿ ੧੫੫/੩
ਰਹੀਜੈ ੧੦੪੩/੧੦
ਰਹੀਮੁ ੬੪/੧੫
ਰਹੁ ੬੧/੯
ਰਹੇ ੫/੨੭
ਰਹੈ ੯/੨੭
ਰਹੰਸੀ ੭੬੫/੪
ਰਹੰਸੇ ੨੪੨/੨੫
ਰਕਤਬੀਜੁ ੨੨੪/੨੮
ਰਕਤੀ ੧੦੩੬/੫
ਰਕਤੁ ੬੩/੬
ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ੯੪੫/੨੨

ਰਖਸੀ	੧੨੯੦/੨੫
ਰਖਹਿ	੧੨੪੧/੧੬
ਰਖਹੁ	੫੯੯/੪
ਰਖਣਹਾਰੁ	੭੫੨/੧੧
ਰਖਨਹਾਰ	੧੧੬੯/੨੫
ਰਖਵਾਰਾ	੮੪੦/੧
ਰਖਵਾਰੇ	੧੨੭੪/੩
ਰਖਵਾਲਾ	੪੧੨/੧੭
ਰਖਵਾਲਿਆ	੧੨੮੪/੧੬
ਰਖਵਾਲੇ	੨੨੪/੧੩
ਰਖਾਇ(ਕੈ)	੨/੨੧
ਰਖਾਈ	੯੫੬/੨
ਰਖਿ	੧੪੩/੧
ਰਖਿਓ	੪੬੭/੧
ਰਖਿਓਨੁ	੭੨/੨੬
ਰਖਿਆ	੩/੨੦
ਰਖਿਐ	੭੨/੧੫
ਰਖਿਰਖਿ	੧੦੨੩/੧੩
ਰਖੀ	੭/੧੭
ਰਖੀਅਹਿ	੧੬/੧੩
ਰਖੀਆ	੭੨/੨੨
ਰਖੀਐ	੨/੭
ਰਖੀਸਰ	੬/੧੩
ਰਖੀਸੁਰ	੯/੨
ਰਖੁ	੬੧/੧
ਰਖ	੬/੧੬
ਰਖੈ	੧੪੧/੧
ਰਚਸਿ	੧੫੬/੨
ਰਚਹੁ	੧੦੩੦/[illegible]
ਰਚਨਾ	੬/੧੯
ਰਚਾਇ	੧੨੮੩/੧੧
ਰਚਾਇਆ	੧੩੯/੯
ਰਚਾਇਦਾ	੧੦੩੬/੧੫
ਰਚਾਈ	੩੪੭/੧੮
ਰਚਾਏ	੯੯੩/੫
ਰਚਾਵਣਿ	੧੪੫/੫
ਰਚਿ	੭੫/੪
ਰਚਿਓ	੪੬੩/੬
ਰਚਿਓਨੁ	੧੪੬/੩
ਰਚਿਆ	੭[illegible]/੪
ਰਚਿਰਚਿ	੧੨੪੨/੨੦
ਰਚੀ	੯੩੬/੨੪
ਰਚੀਐ	੧੩੪੪/੧੧
ਰਚੁ	੯੦੭/੧੨
ਰਚੈ	੯੦੩/੧੪
ਰਜ	੧੦੩੮/੧੪
ਰਜਾ	੧੩੯/੧
ਰਜਾਇ	੫੪/੧੧
ਰਜਾਈ	੧/੮
ਰਜਾਏ	੯੩੮/੧੬
ਰਜਿ	੧੫੦/੨੬
ਰਜੇ	੬੩੪/੨੩
ਰਜੈ	੧੨੮੭/੧੩
ਰਣ	੪੧੮/੨
ਰਤ	੧੦੧੩/੯
ਰਤਉ	੬੩੪/੧੫
ਰਤਕ	੧੨੩੯/੨੨
ਰਤਨ	੨/੧੮
ਰਤਨਾ	੧੭/੪
ਰਤਨਾਗਰੁ	੪੩੭/੧
ਰਤਨਿ	੯੯੨/੧੩
ਰਤਨੀ	੧੪/੩
ਰਤਨੁ	੨੨/੧੧
ਰਤੜੀਆਹ	੧੦੧੫/੬
ਰਤੜੀਏ	੧੧੧੨/੧
ਰਤੜੇ	੭੨੨/੨
ਰਤਾ	੧੬/੨੧
ਰਤਿ	੧੨੮੩/੨
ਰਤਿਆ	੨੩/੫
ਰਤੀ	੫੪/੭
ਰਤੀਆ	੮੫/੪
ਰਤੁ	੧੪੦/੧੪
ਰਤੁਪੀਣੇ	੧੪੨/੫
ਰਤੇ	੬/੧੭
ਰਤੋ	੧੧੮੭/੫
ਰਤੌ	੫੦੫/੨੨
ਰਤੌਨਾ	੭੬੪/੧੫

ਰਤੰਨੁ	੧੨੯੦/੧੭
ਰਬ	੧੪੧/੨੫
ਰਬਵਾਹੁ	੪੭੦/੨
ਰਬੀਬ	੧੨੫੭/੪
ਰਬੁ	੪੭੦/੨
ਰਬਿ	੫੮/੮
ਰੁਬ	੧੪੧/੧੭
ਰਬਾਣਿਅਿ	੪੨੦/੨
ਰਬਾਬ	੯੩੪/੭
ਰਬੁ	੯੫੩/੧੯
ਰਮ	੫੦੫/੧੮
ਰਮਈਆ	੧੦੨੮/੨੭
ਰਮੈਣੰ	੫੦੫/੧੯
ਰਮਤ	੨੨੦/੨੭
ਰਮਤੁ	੩੫੪/੧
ਰਯਤਿ	੧੪੧/੨੩
ਰਲਾਇ	੭੨/੧੯
ਰਲਾਇਅਿ	੧੭/੧੨
ਰਲਿ	੧੪/੧੮
ਰਲੀ	੭੬੫/੮
ਰਲੀਆ	੫੬/੩
ਰਲੀਆਹ	੮੫/੪
ਰਲੀਆਲਾ	੪੩੫/੨੭
ਰਲੇ	੪੨੧/੨੩
ਰਲੈ	੭੫੧/੧੪
ਰਵਉ	੯੯੦/੨੮
ਰਵਹਿ	੨੧/੨੭
ਰਵਹੁ	੧੨੩੨/੧੨
ਰਵਣਿ	੧੩੮/੪
ਰਵਤ	੧੦੧੨/੨੫
ਰਵਤੁ	੪੩੩/੧੫
ਰਵਤੈ	੧੩੩੧/੧੮
ਰਵਨੀ	੩੫੩/੨੨
ਰਵਾਈ	੭੨੩/੧
ਰਵੀਂਤਉ	੩੫੨/੧੩
ਰਵਾਲ	੪੬੪/੨੫
ਰਵਿ	੧੩/੧
ਰਵਿਆ	੩੫੧/੨੩
ਰਵਿੰਦਾ	੧੩੩੧/੧੯
ਰਵੀਜਿ	੯੦੫/੧੯
ਰਵੇ	੨੨੧/੪
ਰਵੈ	੨੩/੧੮
ਰਵੰਤਾ	੫੯੬/੨੪
ਰਵੰਤੁ	੧੦੧੫/੧੪
ਰਵੰਨੈ	੧੧੦੭/੧੨
ਰਾ	੧੪੪/੫
ਰਾਉ	੬੩/੨੭
ਰਾਇ	੧੧੬੯/੧੩
ਰਾਇਆ	੧੪੩/੨੬
ਰਾਇਸਾ	੭੨੫/੧
ਰਾਈ	੨੨੭/੧੮
ਰਾਸਿ	੧੮/੧੪
ਰਾਸੀ	੫੬/੨੧
ਰਾਹ	੧੩੮/੨
ਰਾਹਕੁ	੯੫੫/੫
ਰਾਹਾ	੭ ੧੦੩੨/੧੮
ਰਾਹਿ	੭/੧੦
ਰਾਹੀ	੧੦੨੯/੧੬
ਰਾਹੂ	੨/੫
ਰਾਹੇ	੫੮੧/੧੮
ਰਾਹੈ	੧੪੦/੧੯
ਰਾਹੋ	੯੩੮/੧੪
ਰਾਖਉ	੧੫੫/੧੫
ਰਾਖਹਿ	੫੮/੧੨
ਰਾਖਹੁ	੨੨੪/੧੩
ਰਾਖਣ	੧੫/੨੦੬
ਰਾਖਣਹਾਰਾ	੧੦੨੯/੧੯
ਰਾਖਦੇ	੪੧੯/੫
ਰਾਖਨਹਾਰਾ	੨੨੮/੧੯
ਰਾਖਾ	੧੪/੧੧
ਰਾਖਿ	੨੨੮/੧੭
ਰਾਖਿ	੨੨੮/੧੭
ਰਾਖਿਅੜਾ	੧੧੧੦/੧੬
ਰਾਖਿਆ	੭੬/੨

ਰਾਖੀ ੧੦੨੪/੧੦
ਰਾਖਿਐ ੪੧੯/੨੦
ਰਾਖੁ ੧੨/੨੬
ਰਾਖੂ ੧੨/੨੬
ਰਾਖ ੧੯/੧੫
ਰਾਖੈ ੧੪/੧੦
ਰਾਗ ੬/੭
ਰਾਂਗਨਹਾਰਾ ੧੩੩੧/੨੫
ਰਾਗਿ ੧੨੮੫/੧੯
ਰਾਂਗਿ ੭੬੭/੧
ਰਾਗੀ ੯੦੫/੯
ਰਾਗੀ ੧੨੪੦/੪
ਰਾਗੁ ੩੫੦/੧੬
ਰਾਚਉ ੨੨੧/੧੦
ਰਾਚਹਿ ੧੫/੨੪
ਰਾਛਾ ੬੮੬/੧੩
ਰਾਛਿ ੨੨੫/੨੭
ਰਾਛੀ ੫੮੧/੮
ਰਾਛੇ ੫੯੭/੩
ਰਾਛੈ ੯੦੫/੧੭
ਰਾਜ ੧੩੩੧/੧੮
ਰਾਜਸ ੮੪੦/੧੯
ਰਾਜਕੁਆਰਿ ੧੧੮੭/੨੧
ਰਾਜਦੁਆਰੈ ੨੨੧/੧੭
ਰਾਜਨ ੩੫੨/੧੩
ਰਾਜਨੁ ੫੭/੬
ਰਾਜਾ ੬/੯
ਰਾਜਾਨ ੪੭੩/੧੩
ਰਾਜਾਨੁ ੩/੧੮
ਰਾਜਿ ੭/੧੪
ਰਾਜੁ ੨੫/੨੧
ਰਾਜੇ ੧੪੧/੨੩
ਰਾਜੈ ੧੩੪੪/੩
ਰਾਜੋ ੫੬੭/੧
ਰਾਜੀ ੧੦੧੫/੨੬
ਰਾਂਝ ੭੬੩/੨੨
ਰਾਡੇਪਾ ੭੬੩/੨੮
ਰਾਣਾ ੯੩੬/੮
ਰਾਣਿਆ ੪੬੪/੨੭
ਰਾਤਉ ੬੨/੬
ਰਾਤਓ ੪੩੯/੫
ਰਾਤਿੜਿਆ ੪੩੬/੧੪
ਰਾਤਾ ੨੧/੮
ਰਾਤਿ ੧੦/੧
ਰਾਤਿਦਿਹੈ ੭੫੨/੧੯
ਰਾਤਿਦਿਹੰਤਿ ੯੩੧/੩
ਰਾਤਿਦਿਨੰਤੁ ੮੩੯/੬
ਰਾਤੀ ੭/੧੬
ਰਾਤੇ ੫੭/੨੬
ਰਾਤੈ ੭੬੫/੫
ਰਾਤੋ ੫੫੭/੨੧
ਰਾਧੇ ੫੬/੧੯
ਰਾਧੈ ੨੨੮/੫
ਰਾਮ ੨੦/੨੭
ਰਾਮਈਦਿ ੯੪੨/੧੮
ਰਾਮਈਦੁ ੧੪੧੨/੧੨
ਰਾਮਨਾਮ ੭੫/੨੦
ਰਾਮਨਾਮਿ ੨੨/੧੭
ਰਾਮਨਾਮੁ ੫੪/੧੩
ਰਾਮਭਗਤਿ ੯੦੪/੪
ਰਾਮਰਸਾਇਣੁ ੯੦੭/੪
ਰਾਮਰਾਇ ੧੧੬੯/੨੭
ਰਾਮਿ ੨੨੮/੫
ਰਾਮੂ ੮/੪
ਰਾਮੈ ੧੦੩੮/੧੬
ਰਾਰੈ ੩੫੧/੭
ਰਾਲਿਐ ੧੩੩੦/੧੦
ਰਾਵਉ ੧੧੮੯/੨
ਰਾਵਏ ੪੩੬/੧੫
ਰਾਵਣ ੫੫੭/੧੧
ਰਾਵਣਹਾਰੁ ੨੩/੧੫
ਰਾਵਣਿ ੫੫੮/੨
ਰਾਵਣੂ ੨੨੪/੨੪
ਰਾਵਲ ੧੫੫/੨੪
ਰਾਵਾ ~~੧੫੫/੨੪~~ ੪੬੫/੧੭
ਰਾਵਾਸੀ ੬੯੦/੧

ਰਾਵਿਅੰੜੀ ੭੬੫/੮
ਰਾਵਿਆ ੧੭/੨੮
ਰਾਵੀ ੨੪੩/੮
ਰਾਵੀਆ ੫੪/੧੮
ਰਾਵੀਐ ੭੨੫/੪
ਰਾਵੇ ੫੭/੩
ਰਾਵੇਇ ੭੨੨/੫
ਰਾਵੇਸੀ ੭੫੦/੨੫
ਰਾਵੇਹਾ ੨੪੨/੨੦
ਰਾਵੈ ੫੪/੪
ਰਾੜਿ ੪੩੪/੧੨
ਰਿਖੀ ੯੯੨/੭
ਰਿਗੁ ੪੭੦/੬
ਰਿਜਕੁ ੧੪੪/੪
ਰਿਦ ੨੨/੪
ਰਿਦਰਮਣੀ ੫੦੫/੨੫
ਰਿਦੇ ੩੫੬/੯
ਰਿਦੈ ੨੩/੨੨
ਰਿਦੈਨਿਵਾਸੀ ੧੨੭੩/੨੦
ਰਿਧਿ ੬/੨੮
ਰਿਧਿਸਿਧਿ ੨੨੫/੧੭
ਰਿੰਨ੍ਹਿ ੪੭੧/੧੦
ਰੀ ੩੫੭/੨
ਰੀਸ ੭/੧੧
ਰੀਸਾ ੮੫/੩
ਰੀਸਾਲ ੧੭/੧੯
ਰੀਸਾਲਾ ੫੬੭/੧੩
ਰੀਸਾਲੂ ੧੮/੧
ਰੀਸੈ ੨੨੯/੧੩
ਰੀਝਹਿ ੧੦੨੪/੨੨
ਰੀਝੈ ੮੪੪/੧੨
ਰੀਤਿ ੧੪੮/੨
ਰੀਤੈ ੧੪੧/੨੫
ਰੁਖ ੨੫/੧੯
ਰੁਖੜਾ ੫੫੭/੬
ਰੁਖੀ ੯੫੨/੧੨
ਰੁਖੁ ੧੪੭/੧੪
ਰੁਗੁ ੧੦੩੭/੨੮
ਰੁਣਝੁਣ ੫੫੭/੧੭
ਰੁਣਝੁਣਕਾਰੇ ੪੩੬/੧੯
ਰੁਣਝੁਣਕਾਰੁ ੧੦੪੩/੨੮
ਰੁਤਿ ੪/੨੭
ਰੁਤੀ ੪/੨੫
ਰੁਤੇ ੧੧੦੮/੨੩
ਰੁਦਨੁ ੭੫/੧੪
ਰੁਧਾ ੧੧੧੨/੨੭
ਰੁਬੇ ੧੨੮੮/੨੫
ਰੁਠੜੇ ੫੫੮/੫
ਰੁਠਾ ੫੫੮/੬
ਰੂਠਾ ੫੭੯/੧੪
ਰੂਠਿਆ ੪੩੯/੧੫
ਰੂਠੀ ੪੩੯/੯
ਰੂਠੇ ੧੯/੧੨
ਰੂਠੈ ੫੯੫/੮
ਰੁਪਾ ੧੫/੧੮
ਰੁਪੇ ੧੧੬੯/੧
ਰੁਲਦੀ ੧੫੪/੨੭
ਰੁਲਾਇ ੭੫੨/੨੮
ਰੁਲਾਇਆ ੪੧੮/੧
ਰੁਲਿ ੧੧੧੧/੨੧
ਰੁਲੀ ੧੨੮੭/੭
ਰੂਆਇਆ ੪੬੪/੧੪
ਰੂਆਈਐ ੪੧੮/੮
ਰੂਆਏ ੫੮੨/੧
ਰੂਆਵਣਾ ੫੬੬/੧੦
ਰੂਖਿ ੨੨੩/੨੪
ਰੂਖੀਂ ੧੨੭੪/੨੦
ਰੂਪ ੭/੨੨
ਰੂਪਿ ੨੪/੧੯
ਰੂਪੀ ੩੫੫/੨੭
ਰੂਪੀਂ ੧੨੩੭/੧੭
ਰੂਪੁ ੩/੨੪
ਰੂਪੇ ੧੨੮੮/੧੮
ਰੂਪੈ ੧੦੧੫/੨੬
ਰੂੜਉ ੧੨੭੯/੮
ਰੂੜਾ ੪੧੫/੧੬

+

ਰੂਝਿ	੫੬/੨੩
ਰੂਝੀ	੪੨੧/੪
ਰੂੜ੍ਹੀ	੧੨੭੫/੫
ਰੂੜੇ	੫੮੧/੨
ਰੂੜੋ	੪੧੨/੧੩
ਰੂੜੌ	੬੩੭/੪
ਰੇ	੧੮/੫
ਰੇਖ	੩੫੧/੩
ਰੇਖਿਆ	੫੮੭/੯
ਰੇਖੀ	੨੨੩/੨੩
ਰੇਚਕ	੧੦੪੩/੨੦
ਰੇਣ	੧੦੩੮/੨੭
ਰੇਣੁ	੧੮/੧੮
ਰੇਦ	੩੫੩/੧੪
ਰੈਣਿ	੫੪/੧੬
ਰੈਣੀ	੬੮੯/੨੪
ਰੈਨਿ	੯੯੦/੫
ਰੈਬਾਰਿਆ	੧੨੮੦/੧੮
ਰੋਆਇਆ	੯੫੩/੨੬
ਰੋਇ	੪੧੩/੪
ਰੋਈ	੪੧੮/੧੫
ਰੋਈਐ	੫੭੯/੧੫
ਰੋਸੀ	੬੮੯/੧੧
ਰੋਸੁ	੩੬੦/੨੦
ਰੋਹਿ	੨੫/੩
ਰੋਹਿ	੧੨੮੭/੪
ਰੋਹੁ	੮੭੭/੭
ਰੋਕੀਆ	੧੨੮੮/੨੫
ਰੋਗ	੧੩੯/੨੬
ਰੋਗਿ	੩੫੨/੨੨
ਰੋਗੀ	੫੦੩/੧੫
ਰੋਗੁ	੪੧੬/੧੧
ਰੋਜ	੭੨੧/੮
ਰੋਜਾ	੧੪੦/੨੭
ਰੋਜਿ	੧੨੩੭/੧੬
ਰੋਟੀ	੪੧੭/੧੩
ਰੋਟੀਆ	੪੬੫/੧੧
ਰੋਤਾ	੨੨੯/੯
ਰੋਤਿ	੪੧੩/੧੫.
ਰੋਦੇ	੧੨੮੭/੪
ਰੋਪਿ	੯੫੩/੧
ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ	੯੪੧/੮
ਰੋਲੁ	੯੦੫/੨੬
ਰੋਵਹ	੫੭੯/੨੦
ਰਵਹਿ	੪੧੩/੮
ਰੋਵਹੀ	੧੨੮੫/੩
ਰੋਵਹੁ	੪੧੯/੨੬
ਰੋਵਹੁਗੇ	੪੧੮/੧੪
ਰੋਵਣ	੫੮੦/੨੮
ਰੋਵਣਹਾਰਾ	੧੦੨੭/੧੫
ਰੋਵਣਹਾਰੇ	੫੮੨/੧੩
ਰੋਵਣਹਾਰੇਵਾ	੫੮੧/੨੧
ਰੋਵਣਵਾਲੇ	/੯
ਰੋਵਣਾ	੫੮੨/੧੧
ਰੋਵਣੁ	੫੭੯/੧੫
ਰੋਵਨਿ	੧੪੯/੨੪
ਰੋਵਾ	੨੩/੧੧
ਰੋਵਜਿ	੧੦੨੭/੬
ਰੋਵੈ	੧੦੯/੨੩
ਰੋਵੰਦੀ	੫੫੮/੫
ਰੰਕ	੯੩੧/੭
ਰੰਗ	੬੧/੧੬
ਰੰਗਣਵਾਲਾ	੭੫੧/੪
ਰੰਗਨਿ	੧੨੭੪/੭
ਰੰਗਮਹਲੀ	੧੦੨੬/੨੮
ਰੰਗਾ	੩/੨੨
ਰੰਗਾਇਆ	੧੦੪੧/੨੦
ਰੰਗਾਏ	੧੦੯/੧੧
ਰੰਗਾਵਲੇ	੬੩/੨
ਰੰਗਾਵਲੋ	੧੦੧੫/੧੩
ਰੰਗਿ	੪/੧੯
ਰੰਗਿਜਾਤਾ	੬੩੪/੨੦
ਰੰਗਿਰਾਤੀ	੬੮੯/੧੧
ਰੰਗਿਪ੍ਰੀਤਮ	੬੮੯/੧੮
ਰੰਗੀ	੬/੨੦
ਰੰਗੀਆ	੯੪੩/੧੨

ਰੰਗੀਐ	੭੫੧/੪
ਰੰਗੀਣਾ	੯੦੭/੧੧
ਰੰਗੀਲੜੇ	੭੬੭/੧
ਰੰਗੀਲਾ	੧੦੨੭/੫
ਰੰਗੀਲੇ	੧੧੧੨/੫
ਰੰਗੀਲਿ	੧੧੯੭/੮
ਰੰਗੁ	੧੮/੧੭
ਰੰਗੁਲ	੧੨੩੨/੧੭
ਰੰਗੁਲਾ	੨੩/੧੮
ਰੰਗੁਲੇ	੨੩/੧੦
ਰੰਗੇ	੭੨੨/੪
ਰੰਗੇਤੜਾ	੭੫੨/੩
ਰੰਗੇਤੀ	੬੮੯/੨੦
ਰੰਗੋ	੭੨੨/੬
ਰੰਗੀ	੧੦੧੫/੨੬
ਰੰਙਣਵਾਲਾ	੭੨੨/੧
ਰੰਙਣਿ	੭੨੨/੧
ਰੰਙਿ	੭੨੨/੨
ਰੰਚ	੯੩੪/੧੬
ਰੰਚਕ	੬੩੭/੧੬
ਰੰਞਾਣੀ	੯੯੦/੨੫
ਰੰਡ	੫੪/੯
ਰੰਡੀਆ	੭੯੦/੨
ਰੰਨ	੫੯੫/੮
ਰੰਨਾ	੧੨੪੨/੨੮
ਰੰਨੀ	੧੪੧੨/੧੮

। ਲ ।

ਲਉਕੇ	੯੦੭/੨੫
ਲਇਆ	੬੧/੯
ਲਇਐ	੪੬੫/੨੨
ਲਈ	੨/੧੮
ਲਈਅਨਿ	੧੪੬/੧੧
ਲਈਐ	੪/੧੮
ਲਈਜੈ	੭੬੫/੨੮
ਲਏ	੧੮/੫
ਲਏਹਾ	੫੭੯/੨੩
ਲਏਹੀ	੫੭੯/੧੯
ਲਸਕਰ	੧੪/੧੧
ਲਸਕਰੁ	੧੧੯੦/੨੫
ਲਹਉ	੫੯੭/੧੯
ਲਹਸਿ	੪੧੪/੧੭
ਲਹੰਹਿ	੨੧/੭
ਲਹਹੁ	੭੮੮/੨੫
ਲਹਣਾ	੬੬੦/੧੯
ਲਹਨ੍ਹਿ	੪੧੭/੭
ਲਹਨ੍ਹੀ	੪੬੮/੪
ਲਹੰਰਿ	੪੩੭/੪
ਲਹਰੀ	੫੯/੨੮
ਲਹਾ	੨੫/੯
ਲਹੀ	੧੪੧੨/੨੧
ਲਹਿ	੮੪੦/੧੯
ਲਹਿਆ	੯੦੩/੪
ਲਹੀ	੩੫੬/੫
ਲਹੀਐ	੨੨੭/੨੧
ਲਹੀਜੈ	੯੦੫/੧੩
ਲਹੁ	੧੪੧੦/੮
ਲਹੇ	੧੧੧੨/੧੮
ਲਹੈ	੧੯/੧
ਲਹੰਤਿ	੧੨੪੬/੩
ਲਹੰਨਿ	੮੩/੧੩
ਲਕਰੀ	੮੭੯/੨੧
ਲਕੜੀ	੩੫੮/੨੫
ਲਕੀ	੧੪੯/੨੭
ਲਕੁਟੀ	੭੫੨/੨੨
ਲਖ	੧/੫
ਲਖਸਿ	੯੯੦/੧੪
ਲਖਣ	੦੯੦੨/੨੨
ਲਖਣਾ	੧੫੬/੭
ਲਖਨੁ	੯੦੭/੧੫
ਲਖਮਣੁ	੯੫੩/੨੮
ਲਖਾ	੩੫੮/੨
ਲਖਾਇਆ	੨੨੮/੨
ਲਖਾਇਦਾ	੧੦੩੩/੧੭
ਲਖਾਈ	੧੦੨੫/੧੦

ਲਖਾਈਐ.	੧੦੯੩/੪
ਲਖਾਏ	੯੪੨/੫
ਲਖਿਆ	੪੧੧/੨੪
ਲਖੀ	੧੨੮੭/੨੫
ਲਖੀਐ	੬੩੭/੧੧
ਲਖੁ	੭/੯
ਲਖੇਸਰੀ	੧੪੧[illegible]/੧੨
ਲਗ	੧੩੩੦/੨੦
ਲਗਉ	੩੫੩/੧੯
ਲਗਈ	੨੨/੮
ਲਗਹਿ	੧੪੭/੧੭
ਲਗਤ	੧੩੨੯/੧੯
ਲਗਣ	੭੬੩/੨੩
ਲਗਾ	੨੧/੧੦
ਲਗਾਇਆ	੧੦੩੯/੨੫
ਲਗਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੧੫
ਲਗਾਈ	੧੧੨੭/੨੩
ਲਗਾਵਹਿ	੧੦੪੩/੧੫
ਲਗਾਵੈ	੨੨੬/੭
ਲਗਿ	੧੯/੧੪
ਲਗੀ	੨੩/੧੨
ਲਗੀਆ	੫੫੮/੧
ਲਗੀਐ	੧੨੪੫/੨੬
ਲਗੂ	੩੫੧/੧੧
ਲਗੇ	੧੮/੬
ਲਗੈ	੧੭/੮
ਲਗੋ	੭੯੧/੭
ਲਘਾਏ	੯੬੫/੧੫
ਲਘਾਵਣਹਾਰੁ	੫੪/੨੭
ਲਛਮਣ	੧੪੧੨/੧੦
ਲਜ	੧੨੮੮/੨੨
ਲਜੂ	੧੫੬/੯
ਲਡ	੧੦੧੫/੨੨
ਲਥੀ	੧੪੨/੧੫
ਲਥੇ	੧੨੮੦/੬
ਲਦਾਈ	੧੦੨੫/੨
ਲਦੀ	੧੦੧੫/੧੭
ਲਦਿਆ	੫੮੦/੧੮
ਲਦੀਅਹਿ	੪੬੭/੧੮
ਲਦੇ	੯੩੫/੬
ਲਧਿਆ	੧੪੧/੧੦
ਲਪਟਾਇ	੨੨੬/੨
ਲਪਟਿ	੧੩੪੨/੩
ਲਪਟੈ	੮੪੦/੯
ਲਬ	੪੩੭/੪
ਲਬਿ	੬੧/੧੪
ਲਬੁ	੧੫/੧੪
ਲਬੈ	੧੨੮੮/੧੮
ਲਭਈ	੬੧/੨੩
ਲਲਤਾ	੬੩੬/੨੪
ਲਲਿਤਾ	੧੭/੪
ਲਲੈ	੪੩੪/੮
ਲਵਹਿ	੧੨੫੪/੭
ਲਵਾਇ	੧੦੯੧/੧੫
ਲਵਾਇਦਾ	੧੦੩੪/੨੦
ਲਵਾਈਅਹਿ	੧੫/੬
ਲਵਿਆ	੪੬੭/੨੩
ਲਵੇਰੀ	੧੩੨੯/੧੪
ਲਵੈ	੯੪੧/੫
ਲਵੰਤੇ	੧੧੦੮/੨੪
ਲੜਾਈ	੪੧੮/੨
ਲੜਿ	੧੪੫/੨੭
ਲਾਇ	੧/੫
ਲਾਇਆ	੭੧/੨੪
ਲਾਇਐ	੧੨੮੭/੨੧
ਲਾਇਹਿ	੧੨੯੧/੨੭
ਲਾਇਕ	੧੦[illegible]੯/੧੬
ਲਾਇਤਬਾਰ	੧੨੮੮/੨
ਲਾਇਤਬਾਰੀ	੧੫੫/੨
ਲਾਇਤਬਾਰੁ	੯੩੧/੧੩
ਲਾਇਦਾ	੪੭੨/੮
ਲਾਈ	੧੪/੯
ਲਾਈਆ	੫੬੬/੧੮
ਲਾਈਐ	੨੨/੪
ਲਾਈਜਿ	੭੬੬/੪
ਲਾਏ	੭/੩

ਲਾਹਉ	੨੪੨/੨੬
ਲਾਹਾ	੨੦/੧੭
ਲਾਹੇ	੩੫੧/੬
ਲਾਹੋਰ	੧੪੧੨/੧੫
ਲਾਖ	੧੦੮੭/੧
ਲਾਗ	੯੯੦/੨੨
ਲਾਗਉ	੧੫੩/੪
ਲਾਗਈ	੪੨੧/੨੧
ਲਾਗਸਿ	੮੭੭/੨
ਲਾਗਹਿ	੧੦੧੪/੧੧
ਲਾਗਾ	੬੧/੧੧
ਲਾਗਿ	੬੪/੮
ਲਾਗਿਆ	੨੨੧/੪
ਲਾਗੀ	੨੦/੨੮
ਲਾਗੁ	੫੭/੨੭
ਲਾਗੂ	੧੯/੨੧
ਲਾਗੇ	੧੯/੧੪
ਲਾਗੈ	੩/੩
ਲਾਘਣਉ	੧੦੯੦/੨੧
ਲਾਜ	੧੪੧/੧
ਲਾਟੂ	੪੬੫/੧੬
ਲਾਦਸਿ	੧੦੯੦/੨੦
ਲਾਦਿ	੧੦੧੦/੨੭
ਲਾਦਿਆ	੧੦੦੯/੧੭
ਲਾਦੀ	੬੮੮/੨੪
ਲਾਦੀਐ	੫੫/੬
ਲਾਦੇ	੬੮੮/੧੦
ਲਾਧਾ	੯੩੯/੧੯
ਲਾਭੁ	੫੫/੬
ਲਾਭੈ	੩੫੩/੨੧
ਲਾਲ	੧੪/੬
ਲਾਲਚ	੧੦੧੦/੨੫
ਲਾਲਚਿ	੧੪੭/੧੨
ਲਾਲਚੁ	੪੧੯/੧੨
ਲਾਲਤੀ	੧੪੧/੨੭
ਲਾਲਨ	੧੧੧੨/੧੩
ਲਾਲਾ	੯੯੧/੧
ਲਾਲਿ	੫੪/੭
ਲਾਲੀ	੫੪/੮
ਲਾਲੁ	੧੮/੧੬
ਲਾਲੇ	੯੯੧/੨
ਲਾਲੈ	੧੦੧੧/੧੩
ਲਾਲੋ	੭੨੨/੨੨
ਲਾਵਸਿ	੧੫੫/੨੮
ਲਾਵਸਿਤਾ	੧੫੫/੨੬
ਲਾਵਹਿ	੧੫੬/੧
ਲਾਵਹੁ	੪੭੧/੨੨
ਲਾਵੀ	੭੫/੧੨
ਲਾਵੈ	੨੨੩/੨੫
ਲਾੜੀਓੜੀ	੯੩੧/੧੩
ਲਾੜੇ	੪੧੭/੫
ਲਿਆਵਹਿ	੧੨੮੭/੩
ਲਿਖਉਗੀ	੨੪੨/੨੦
ਲਿਖਹੁ	੬੩੬/੨੫
ਲਿਖਣਹਾਰੁ	੩/੮
ਲਿਖਣੁ	੪/੧੨
ਲਿਖਤੁ	੨੧/੧੮
ਲਿਖਨਿ	੪/੨੭
ਲਿਖਾਇ	੫੯/੨
ਲਿਖਾਇਆ	੫੮੨/੭
ਲਿਖਾਈਐ	੫੬੬/੩
ਲਿਖਿ	੧/੧੦
ਲਿਖਿਅੜਾ	੫੮੨/੭
ਲਿਖਿਆ	੧/੮
ਲਿਖਿਆਸੁ	੧੫੩/੧
ਲਿਖਿਲਿਖਿ	੧੨੪੫/੨
ਲਿਖੀ	੧੧੬੯/੭
ਲਿਖੀਐ	੫/੫
ਲਿਖੁ	੧੬/੮
ਲਿਖੇ	੪/੧੩
ਲਿਖੈ	੬੩੬/੨੬
ਲਿਲਾਟਿ	੩੫੫/੧੦
ਲਿਲਾਟੈ	੪੭੦/੨੫
ਲਿਲਾਰਿ	੧੪੪/੮
ਲਿਵ	੧/੫
ਲਿਵਲਾਇ	੯੩੧/੬
ਲਿਵਲਾਗਾ	੭੪/੨੪
ਲਿਵਲਾਗੀ	੯੦੭/੧੦

ਲਿਵਤਾਰ	੧੨੭੫/੬	ਲੂਝੈ	੧੫੦/੨੧
ਲਿਵਤਾਰਾ	੪੧੨/੧੮	ਲੂਟ	੧੫੫/੧੬
ਲਿਵੈਂ	੭੨੫/੧੦	ਲੂਟਾ	੮੭੯/੨੫
ਲਿਵੈ	੭੨੫/੧੦	ਲੂਟਿਆ	੧੫੫/੧੯
ਲੀਅੜਾ	੪੩੬/੧੪	ਲੂਟੀ	੨੨੪/੨੫
ਲੀਆ	੧੫੫/੫	ਲੂਟੇ	੧੦੨੪/੨੩
ਲੀਏ	੩੫੮/੨੪	ਲੂਣਹਰਾਮੀ	੯੯੧/੬
ਲੀਖਿਆ	੭੨੯/੨੧	ਲੂਣਹਰਾਮ	੧੪੩/੬
ਲੀਖੈ	੧੦੩੮/੧੧	ਲੂਣੁ	੪੭੩/੮
ਲੀਜੀ	੩੫੧/੧੨	ਲੇ	੨੨/੩
ਲੀਜੈ	੧੫੬/੬	ਲੇਉ	੯੩੮/੧੦
ਲੀਣਾ	੫੯੬/੨੦	ਲੇਉਗੀ	੭੨੫/੭
ਲੀਤੜਾ	੭੨੧/੨੧	ਲੇਇ	੨/੨੨
ਲੀਨ	੧੧੮੮/੫	ਲੈਈ	੨੨੧/੧੯
ਲੀਨਾ	੧੦੨੭/੨੮	ਲੇਹਿ	੨੨੮/੧੭
ਲੀਨੀ	੨੨੭/੪	ਲੇਹੀ	੩੫੪/੨੭
ਲੀਪਿ	੧੪/੪	ਲੇਹੁ	੨੨/੨੫
ਲੀਲ	੧੦੧੦/੨੧	ਲੇਖ	੪੧੨/੧੯
ਲੀਲਾ	੧੦੨੭/੪	ਲੇਖਏ	੨੪੨/੧੩
ਲੁਹਾਰੀ	੧੧੯੧/੨	ਲੇਖਹਿ	੪੧੬/੧੨
ਲੁਕਾਇਆ	੭੨/੨੦	ਲੇਖਣਿ	੧੫/੩
ਲੁਕਾਣਾ	੫੧੯/੩	ਲੇਖਾ	੩/੨੩
ਲੁਝੀਐ	੪੭੩/੧੯	ਲੇਖਾਰੀ	੧੧/੮
ਲੁਟੀਐ	੧੨੮੨/੫	ਲੇਖਿਆ	੬੫੩/੧੫
ਲੁਟੇਨਿ	੧੫੫/੧੯	ਲੇਖੁ	੪/੨੬
ਲੁਡਾਈਐ	੨੬/੩	ਲੇਖੇ	੬/੨੮
ਲੁਣਿਆ	੭੫/੧[illegible]	ਲੇਖੇਛਾਰੁ	੧੨੮੮/੨੪
ਲੁਣੀਐ	੧੧੧੦/੨੨	ਲੇਖੈ	੫/੫
ਲੁਣੇ	੭੩੦/੯	ਲੇਟਣਿ	੩੫੦/੧੮
ਲੁਣੇ	੫੬/੧੯	ਲੇਟਿ	੩੫੦/੧੮
ਲੁਬਧ	੧੧੮੭/੨੫	ਲੇਪੁ	੪੧੨/੧੦
ਲੁਭਤਉ	੪੧੯/੧੪	ਲੇਫ	੫੮੧/੧੬
ਲੁਭਾਇਆ	੫੫੭/੧੮	ਲੇਫੂ	੧੦੧੪/੨੬
ਲੁਭਾਣੇ	੧੧੧੨/੨੪	ਲੇਵਏ	੭੬੬/੨੩
ਲੁਭਾਨਉ	੧੧੮੭/੨੬	ਲੇਵਹਿ	੧੩੨੮/੯
ਲੁੜੇਨਿ	੧੫੫/੨੧	ਲੇਵਹੁ	੨੪੩/੧੭

ਲੇਵਾ	੭੩੦/੨੬
ਲੇਵੈ	੨੫/੨
ਲੈ	੨/੧੩
ਲੈ[illegible]ਹਿ	੪੬੩/੮
ਲੈਸੀ	੨੨/੨੬
ਲੈਹਿ	੫੪/੫
ਲੈਹੁ	੪੧੮/੧੯
ਲੇਣਾ	੧੨੯੦/੯
ਲੈਣੈ	੫੩/੨੬
ਲੈਦੇ	੨/੪
ਲੈਦੈ	੧੨੮੬/੮
ਲੈਨਿ	੧੪੯/੨੨
ਲੈਨ੍ਹਿ	੪੩੮/੨੨
ਲੈਲੈ	੧੦੧੨/੧੦
ਲੋਅ	੨/੨੬
ਲੋਆ	੪੬੯/੪
ਲੋਇ	੭/੬
ਲੋਇਣੁ	੫੬੭/੧੩
ਲੋਇਣੀ	੧੦੯੧/੧੪
ਲੋਈ	੨੨੩/੧੦
ਲੋਹਾ	੧੪੩/੧੩
ਲੋਹਾਰੀਪਾ	੯੩੬/੨
ਲੋਹਾਰੁ	੧੪੩/੧੫
ਲੋਹੂ	੯੫੬/੩
ਲੋਕ	੬੪/੭
ਲੋਕਾ	੧੩੩/੩
ਲੋਕੀ	੮੩੨/੬
ਲੋਕਾਣੀ	੧੧੧੧/੧੫
ਲੋਕਾਣੀਆ	੮੪੪/੪
ਲੋਕਾਣੇ	੪੩੬/੧੮
ਲੋਕਾਨੀ	੧੧੯੭/੧੦
ਲੋਕਿ	੬੬੧/੮
ਲੋਕੀ	੩੫੮/੧੬
ਲੋਕੁ	੧੪/੯
ਲੋਗ	੧੫੩/੩
ਲੋਗਾ	੯੦੩/੨੨
ਲੋਗੁ	੪੧੪/੧੪
ਲੋਚਦੇ	੭੨/੧
ਲੋਚਨ	੪੮੯/੧੭
ਲੋਚਿਅ	੭੨੫/੧੦
ਲੋਚੈ	੬੦/੧੨
ਲੋਭ	੧੫੩/੬
ਲੋਭਾ	੯੦੪/੧੩
ਲੋਭਾਇਆ	੧੩੪੨/੧੯
ਲੋਭਾਈ	੪੧੯/੧੪
ਲੋਭਾਨਾ	੯੦੩/੨੨
ਲੋਭਾਨੁ	੨੧/੧੦
ਲੋਭਾਨ	੫੯੮/੧੮
ਲੋਭਾਵਹਿ	੯੦੩/੧੯
ਲੋਭਿ	੬੧/੧੪
ਲੋਭਿ[illegible]ਤ	੧੩/੯
ਲੋਭੀ	੨੫/੨੪
ਲੋਭੀਆ	੨੧/੧੦
ਲੋਭੁ	੫੯/੨੫
ਲੋਭ	੨੧/੧੦
ਲੋੜਹਿ	੧੭/੧੫
ਲੋੜਿ	੧੪੧੧/੩
ਲੋੜੀ	੭੨੯/੯
ਲੋੜੈ	੬੩/੮
ਲੰਕ	੯੫੪/੧
ਲੰਕਾ	੧੫੫/੧੧
ਲੰਘਸਿ	੧੫੧/੬
ਲੰਘਹਿ	੮੭੮/੯
ਲੰਘਣਾ	੧੨੮੭/੨੫
ਲੰਘਾ	੭੨੯/[illegible]
ਲੰਘਾਇਐ	੧੦[illegible]/੨੧
ਲੰਘਾਈ	੩੫੩/੧੧
ਲੰਘਾਏ	੧੧੭੧/੧੫
ਲੰਘਾਵਏ	੧੧੧੩/੧੭
ਲੰਘਾਵਹੁ	੯੩੯/੨੬
ਲੰਘਾਵਣਹਾਰੁ	੯੪੩/੧
ਲੰਘਿਅ	੨੨/੨੩
ਲੰਘੇ	੧੦੦੯/੨੨
ਲੰਪਟਾਈ	੧੦੨੬/੪
ਲੰਪਟੁ	੧੦੧੩/੧੩
ਲੰ[illegible]	੫੬੭/੧੩
ਲੰਮਾ	੧੧੧੦/੨੪
ਲੰਮੀ	੪੭੪/੧੦

ਵਸ	੧੫੫/੨੪
ਵਸਹਿ	੯ੰ/੬
ਵਸਗਤਿ	੫੯੭/੧੩
ਵਸਤ	੯੯੦/੨੪
ਵਸਤੂ	੧੮/੧੩
ਵਸਤੂ	੭੬੨/੧੩
ਵਸਤੂ	੧੩੯/੧੯
ਵਸਾ	੧੫੭/੧੦
ਵਸੀ	੫੫/੨੧
ਵਸਾਇ	੪੨੦/੪
ਵਸਾਇਆਂ	੫੪/੧੨
ਵਸਾਈ	੫੯੬/੧੬
ਵਸਾਈਆ	੪੭੩/੩
ਵਸਾਈਐ	੧੪੭/੨੫
ਵਸਾਏ	੨੨੨/੨੨
ਵਸਾਹੀ	੧੨੭੫/੧੪
ਵਸਾਮੈ	੮੩੧/੨੬
ਵਸਾਵਹੇ	੫੬੭/੬
ਵਸਾਵਣਾ	੧੪੮/੭
ਵਸਾਵਣਿਆ	੧੦੯/੧੫
ਵਸਾਵੈ	੨੨੩/੧੫
ਵਸਿ	੫੫/੨੬
ਵਸਿਅੜਾ	੧੧੧੧/੨੦
ਵਸਿਆ	੬੧/੧੦
ਵਸਿਐ	੧੮/੧੧
ਵਸੀ	੫੪/੭
ਵਸੀਅਲੇ	੯੪੫/੧੫
ਵਸੇ	੧੪੪/੫
ਵਸੈ	੮/੫
ਵਸੰਨਿ	੭੨੯/੬
ਵਹਨਿ	੧੪੧੦/੧੨
ਵਹਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੧੭
ਵਹੀ	੯੫੩/੧੯
ਵਹੇਲਾ	੭੨੯/੧੨
ਵਹੈ	੪੬੪/੧੮
ਵਖਤ	੨੪/੧੫
ਵਖਤੂ	੪/੨੫
ਵਖਤੈ	੧੪੫/੨੭
ਵਖਰ	੫੬/੨੩
ਵਖਰੁ	੧੮/੧੩
ਵਖਾਣ	੧੫/੨੨
ਵਖਾਣਹਿ	੧੬/੧
ਵਖਾਣਾ	੫੬੬/੧੬
ਵਖਾਣਿ	੪/੧੩
ਵਖਾਣਿਆ	੪੨੨/੧
ਵਖਾਣੀ	੩੫੫/੨੨
ਵਖਾਣੀਐ	੬੪/੧੩
ਵਖਾਣੂ	੫੬/੧੫
ਵਖਾਣੇ	੩੬੦/੨੫
ਵਖਾਣੈ	੬੪/੧੩
ਵਖਾਣੈ	੫੮੪/੧੦
ਵਖਾਨਿਆ	੨੨੧/੨੫
ਵਖਾਨੁ	੪੧੨/੨੦
ਵਖਾਨੈ	੬੩੫/੧੦
ਵਖਿ	੪੬੩/੨੪
ਵਖਿਆਣ	੫/੨੮
ਵਖਿਆਣੂ	੩੫੧/੪
ਵਖਿਆਨੁ	੧੫੪/੧੭
ਵਖੇ	੧੧੭੧/੧੦
ਵਗਾਇਨਿ	੪੭੧/੨੫
ਵਗਾਈ	੪੧੮/੩
ਵਗਾਵਹਿ	੧੪੫/੩
ਵਗੈ	੧੫੬/੨੨
ਵਛਲ	੬੮੫/੨੭
ਵਛਲੁ	੩੫੩/੨੪
ਵਜਹਿ	੩੫੦/੧੬
ਵਜਹੁ	੫੯/੨
ਵਜੰਗਿ	੪੬੯/੭
ਵਜਾਇ	੬੧/੨੩
ਵਜਾਇਆ	੧੫੦/੨੭
ਵਜਾਇਦਾ	੧੦੩੫/੨੫
ਵਜਾਵਹਿ	੧੪੫/੧
ਵਜਾਵੈ	੧੯/੨੧
ਵਜੀ	੭੮੯/੨੨
ਵਜੀਰ	੧੨੮੯/੨
ਵਜੀਰੁ	੪੧੩/੧

ਵਜੇ	੫੮੦/੨੬
ਵਜੈ	੯੦੪/੧੧
ਵੰਞਾਇਐ	੪੨੦/੩
ਵੰਞਾਏ	੧੦੨੮/੩
ਵੰਞਾਵਣਾ	੫੬੬/੯
ਵਟਾਊ	੬੧/੧੮
ਵਟਾਇਆ	੪੧੯/੨੩
ਵਟਾਇਆਹਿ	੪੭੦/੨
ਵੰਟਿ	੧੪੬/੧੦
ਵਟੀ	੨੫/੨੬
ਵਟੁ	੪੭੧/੪
ਵਟੇ	੪੭੧/੧੦
ਵਡ	੧੯/੨
ਵਡਹੁ	੫੮/੧੫
ਵਡਹੁਵਡਾ	੪੭੨/੭
ਵਡਦਾਣਾ	੧੦੨੯/੧੭
ਵਡਪੁਰਖ	੫੦੫/੧੩
ਵਡਭਾਂਗਿ	੧੧੧੩/੧੪
ਵਡਭਾਗੀ	੯੪੨/੨
ਵਡਭਾਗੇ	੪੧੪/੨੦
ਵਡਞੀ	੫੯੫/੫
ਵਡਾ	੫/੨
ਵਡਾਈ	੧੨/੨੬
ਵਡਾਈਆ	੬੩੭/੧੨
ਵਡਾਤੀ	੧੩੮/੧੩
ਵਡਿਆ	੧੫/੧੩
ਵਡਿਆਈ	੧/੧੦
ਵਡਿਆਈਆ	੨/੧
ਵਡਿਆਈਆਂ	੭੩/੮
ਵਡਿਆਈਆ	੧੪੫/੬
ਵਡਿਆਈਐ	੧੦੧੧/੩
ਵਡੀ	੫/੨
ਵਡੀਆ	੪੭੩/੨
ਵਡੀਆਏ	੧੦੪੩/੧੨
ਵਡੇ	੯/੧੪
ਵਡੇਰਾ	੧੧੫੩/੨੪
ਵਡੇਰੀ	੫੮/੧੫
ਵਡੇਰੇ	੧੦੨੮/੨੧
ਵਡੈ	੪੨੧/੪
ਵਡੋ	੧੧੮੯/੯
ਵਢੀ	੯੫੧/੨੦
ਵਢੀਂ	੧੨੮੮/੧੧
ਵਢੀਅਹਿ	੪੭੪/੧੧
ਵਢੇ	੫੫੮/੧੦
ਵਣਹੁ	੫੫੮/੫
ਵਣਖੰਡਿ	੧੪੦/੯
ਵਣਜਏ	੧੪੧/੮
ਵਣਜਾਰ	੧੫੨/੨੧
ਵਣਜਾਰਾ	੧੪੦/੨੬
ਵਣਜਾਰਿਆ	੫੬/੨੫
ਵਣਜਾਰਿਹੋ	੨੨/੨੫
ਵਣਜਾਰੇ	੧੫੫/੧੩
ਵਣਜਾਰੋ	੫੮੦/੧੯
ਵਣਜਿ	੨੩/੧
ਵਣਜੁ	੨੨/੨੫
ਵਣਜੈ	੯੩੧/੨੬
ਵਣੀ	੧੨੮੩/੧੪
ਵਣੁ	੯੩੬/੨੧
ਵਣੰਜਞਿਆ	੪੩੬/੧੦
ਵਣੰਜਿਆ	੧੮/੧੪
ਵਣੰਜਿਐ	੨੩/੧
ਵਤਾਇ	੧੦੦੯/੨੭
ਵਤਾਇਆ	੫੮੧/੧੦
ਵਤੈ	੧੫੦/੧
ਵਤੂ	੯੫੫/੪
ਵਥੁ	੫੯੫/੧੬
ਵਦੀ	੪੬੯/੭
ਵਧਹਿ	੧੨੮੫/੨੧
ਵਧਵੇਸਿਹ	੭੨੫/੨੪ ੫
ਵਧਾ	੧੪੭/੪
ਵਧਾਇਆ	੧੪੫/੨੩
ਵਧਾਇਹਿ	੯੦੬/੧੩
ਵਧਾਇਦਾ	੧੦੩੬/੧੦
ਵਧਿ	੧੪੧੨/੨੭
ਵਧੇਲੈ	੧੦੧੨/੨੪
ਵਧੇ	੯੩੬/੫
ਵਧੰਦਿਆ	੬੮੮/੨੩
ਵਪਾਰੀ	੧੨੪੩/੨੭
ਵਰ	੫੮/੨੩
ਵਰਸ	੭੮੮/੨੪

ਵਰਸਹਿ	੧੧੦੮/੧੮
ਵਰਸੈ	੧੧੦੭/੨੦
ਵਰਕਾਮਨਿ	੧੧੭੦/੪
ਵਰਖੈ	੧੦੩੬/੨੪
ਵਰਜਿ	੪੧੭/੨੭
ਵਰਤ	੭੫/੨੫
ਵਰਤਹਿ	੯੫੩/੬
ਵਰਤਣਿ	੪੬੫/੮
ਵਰਤਣੁ	੧੨੪੦/੧੬
ਵਰਤਤਪ	੮੭੯/੧੩
ਵਰਤਦਾ	੭੩/੧
ਵਰਤਮਾਨ	੩੬੦/੫
ਵਰਤਾਇ	੧੦੩੮/੨੪
ਵਰਤਾਇਓ	੭੨/੨੪
ਵਰਤਾਇਸੀ	੭੩੦/੨
ਵਰਤਾਏ	੧੦੨੬/੨੩
ਵਰਤਾਰਾ	੧੦੨੪/੧੧
ਵਰਤਾਰੇ	੯੫੩/੬
ਵਰਤਾਵਾ	੧੪੧੨/੬
ਵਰਤਿਆ	੪੫੮/੨੪
ਵਰਤੀ	੪੩੩/੧
ਵਰਤੁ	੯੦੫/੬
ਵਰਤੇ	੧੦੩੭/੧੮
ਵਰਤੈ	੬੧/੧੪
ਵਰਦਾਤਾ	੧੦੨੧/੧੩
ਵਰਨ	੨੨੩/੧੨
ਵਰਨਾ (ਵਰਨਾਂ ੧੧੬੯/੫)	੧੨੮੯/੫
ਵਰਨਾਵਰਨ	੫੩/੨੩
ਵਰਨੀ	੫/੧
ਵਰਨੁ	੯੪੪/੨੨
ਵਰਭੰਡ	੮/੫
ਵਰਭੰਡਾ	੬/੧੬
ਵਰਭੰਡਾਹ	੪੬੭/੫
ਵਰਾਹੁ	੭੮੮/੨੪
ਵਰ੍ਹਿਆ	੧੪੬/੩
ਵਰ੍ਹਿਐ	੧੨੪੦/੫
ਵਰੁ	੧੭/੧੫
ਵਲਾਏ	੮੭੭/੨੭
ਵਵੈ	੪੩੪/੧੦
ਵਾ	੧੦੪੨/੭
ਵਾਉ	੧੪/੧੨
ਵਾਇ	੫੩/੧੨
ਵਾਇਸੀ	੭੩੦/੪
ਵਾਇਦਾ	੧੦੨੪/੧
ਵਾਇਨਿ	੪੬੫/੧੦
ਵਾਈ	੯੦੭/੧੭
ਵਾਈਐ	੭੩੦/੧੫
ਵਾਸਹਿ	੧੩੨੮/੯
ਵਾਸਾ	੧੩/੧੦
ਵਾਸਿਆ	੬੩੫/੯
ਵਾਸੀ	੯੯੨/੨੫
ਵਾਸੁ	੧੫/੧੯
ਵਾਸੁਦੇਉ	੪੩੪/੧੦
ਵਾਸੁਲਾ	੭੬੫/੨੮
ਵਾਸੇ	੩੫੯/੨
ਵਾਸੇਰਾ	੧੨੯੦/੪
ਵਾਸੈ	੨੨੨/੨੭
ਵਾਸੋ	੯੪੦/੭
ਵਾਹ	੫/੭
ਵਾਹੁ	੧੪੯/੯
ਵਾਹੁਵਾਹੁ	੨੨੬/੧੫
ਵਾਹੇ	੮੫੪/੧
ਵਾਹੈ	੪੩੨/੨੪
ਵਾਕਿ	੫੦੫/੨
ਵਾਗੀ	੧੪੯/੨੩
ਵਾਛਹਿ	੫੬/੧੨
ਵਾਛੀਐ	੫੭/੨੦
ਵਾਛੈ	੯੦੪/੨੪
ਵਾਜਹਿ	੬/੨੭
ਵਾਜਾ	੧੬/੨੬
ਵਾਜੇ	੬/੭
ਵਾਜੈ	੬੨/੨੧
ਵਾਜੰਤ	੧੩/੪
ਵਾਟ	੧੫/੫
ਵਾਟੜੀ	੯੫੨/੧੬
ਵਾਟੜੀਆਸੁ	੭੬੨/੧੭

ਵਾਟਾਊ	੯੫੨/੩	ਵਾਰੋਵਾਰ	੧੨੪੨/੧੧
ਵਾਡੂ	੫੪/੨੬	ਵਾਲਾ	੫੬੭/੧੩
ਵਾਢੀ	੧੦੧੪/੨੧	ਵਾਲਿਆ	੧੪੯/੧੧
ਵਾਂਢੀ	੫੯/੪	ਵਾਲੇ	੯/੧੪
ਵਾਂਢੀਆ	੪੨੨/੧੧	ਵਾਲੇਵੈ	੫੭੯/੧੫
ਵਾਣੀ	੫੬੭/੨੦	ਵਾਵਸੀ	੧੪੧੧/੧੮
ਵਾਤ	੨/੨੨	ਵਾਵਹਿ	੧੪੪/੨੮
ਵਾਤਿ	੭੯੦/੧੯	ਵਾਵਣਹਾਰੇ	੬/੭
ਵਾਤੀ	੧੩੪੩/੧੮	ਵਾਵਣਾ	੫੩/੧੧
ਵਾਦ	੬੮੮/੨੩	ਵਾਵੈ	੧੦੪੦/੫
ਵਾਦਾ	੪੬੪/੨	ਵਾੜਿ	੧੪੨/੨੬
ਵਾਦਿ	੫੬/੧੪	ਵਾੜੀ	੭੨੫/੧
ਵਾਦੀ	੧੨੮੭/੬	ਵਾੜੀਐ	੪੩੮/੨੫
ਵਾਦੁ	੬੧/੨੫	ਵਿਉਹਾਰੁ	੧੩੮/੬
ਵਾਦੇ	੫੬/੧੪	ਵਿਆਈ	੭/੨
ਵਾਧਾਈ	੭੮੯/੨੨	ਵਿਆਪਸਿ	੧੧੨੬/੧੨
ਵਾਧਾਏ	੧੦੩੨/੨੨	ਵਿਆਪਿ	੧੫੩/੧੦
ਵਾਪਰੈ	੧੩੨੭/੧੪	ਵਿਆਪਿਆ	੭੫/੨੩
ਵਾਪਾਰ	੫/੨੩	ਵਿਆਪੀ	੩੫੬/੧੬
ਵਾਪਾਰਾ	੧੪੧/੯	ਵਿਆਪੇ	੨੪੨/੬
ਵਾਪਾਰੀ	੫੯/੨	ਵਿਆਪੈ	੭੫/੨੬
ਵਾਪਰੀਆ	੫੬/੨੧	ਵਿਸਟਾ	੧੪੪/੧੨
ਵਾਪਰੀਏ	੫/੨੩	ਵਿਸਮਾਦੁ	੪੬੪/੧
ਵਾਪਾਰੁ	੫੬/੧੩	ਵਿਸਰਹਿ	੩੫੪/੨੩
ਵਾਪਾਰੋ	੨੪੩/੧੫	ਵਿਸਰਜਿਆ	੪੧੯/੨੪
ਵਾਰ	੧/੫	ਵਿਸਰਜੀ	੭੬/੨
ਵਾਰਣੈ	੭੧/੨੩	ਵਿਸਰਿ	੨/੧੬
ਵਾਰਦਾਰ	੧੪/੧੭	ਵਿਸਰਿਆ	੪੬੮/੯
ਵਾਰਾ	੩੫੨/੨੦	ਵਿਸਰਿਐ	੬੬੧/੧੬
ਵਾਰਿ	੧੫੭/੫	ਵਿਸਰੁ	੩੫੪/੨੩
ਵਾਰਿਆ	੩/੨੬	ਵਿਸਰੇ	੧੫੪/੧੧
ਵਾਰੀ	੧੨/੧੭	ਵਿਸਰੈ	੯/੨੨
ਵਾਰੀਆ	੧੪੮/੧੦ ੧੭	ਵਿਸਾਹਿਐ	੨੨/੧੬
ਵਾਰੀਐ	੪੧੭/੭	ਵਿਸਾਹੇ	੧੦੩੬/੨੦
ਵਾਰੁ	੪/੨੭	ਵਿਸਾਰਸੀ	੭੨੯/੨੦
ਵਾਰੋ	੫੮/੧੫	ਵਿਸਾਰਹਿ	੧੦/੧
ਵਾਰੋਲੇ	੪੬੫/੧੬	ਵਿਸਾਰਣੁ	੬੬੦/੪

ਵਿਸਾਰਣ	੪੧੬/੫
ਵਿਸਥਾਰਿ	੫੬/੯
ਵਿਸਾਰਿਆ	੧੫/੭
ਵਿਸਾਰਿਐ	੧੭/੧੩
ਵਿਸਾਰੀ	੨੨੫/੨੦
ਵਿਸਰੀਐ	੧੬/੫
ਵਿਸਾਰੇ	੯੯੩/੯
ਵਿਸਾਰੇਉ	੨੦/੮
ਵਿਸੁ	੧੪੪/੨੫
ਵਿਸੁਏ	੧੨/੨੬
ਵਿਸੂਰਿ	੫੫੮/੫
ਵਿਸੂਰੇ	੫੫੮/੫
ਵਿਸਮੁ	੧੪੭/੧੯
ਵਿਹਾਇ	੫੪/੧੭
ਵਿਹਾਣਾ	੫੭੯/੮
ਵਿਹਾਣੀ	੪੧੮/੭
ਵਿਹੂਣਾ	੨੪/੨੮
ਵਿਹੂਣਿਆ	੫੭/੨੩
ਵਿਹੂਣੀ	੪੬੫/੯
ਵਿਹੂਣੇ	੬੩/੯
ਵਿਕਾਇ	੭੩੦/੧੧
ਵਿਕਾਣੈ	੬੮੮/੨੮
ਵਿਕਾਰ	੧੬/੨੦
ਵਿਕਾਰਾ	੧੦੨੯/੮
ਵਿਕਾਰਿ	੧੫੩/੫
ਵਿਕਾਰੀ	੧੫੩/੯
ਵਿਕਾਰੁ	੨੦/੧੯
ਵਿਕਾਰੇ	੫੮੧/੧੫
ਵਿਛੁੰਨੀ	੧੪੫/੧੬
ਵਿਖਮੁ	੨/੧
ਵਿਖਲਾ	੯੩੫/੨੫
ਵਿਖਾਣੀਐ	੧੨੫੬/੧੨
ਵਿਗਸਿਆ	੫੮/੨੪
ਵਿਗਸੀਐ	੬੩/੨੫
ਵਿਗਸੁ	੨੩/੨੦
ਵਿਗਸੈ	੨/੫
ਵਿਗਾਸਿ	੬੧/੨੧
ਵਿਗਾਸਿਆ	੫੪/੧੩
ਵਿਗਾਸੀ	੬੯੦/੧
ਵਿਗਾਸੀਅਹਿ	੬੩/੨
ਵਿਗਾਸੁ	੨/੨੭
ਵਿਗਾੜਉ	੨੫/੪
ਵਿਗਾੜਿ	੩੬੦/੨੧
ਵਿਗਾੜੀ	੧੦੧੧/੯
ਵਿਗੁਚਣਾ	੧੫/੨੧
ਵਿਗੁਚੀਐ	੬੩/੪
ਵਿਗੁਤਾ	੧੨੮੭/੧੪
ਵਿਗੁਤੀ	੪੧੭/੨੫
ਵਿਗੂਤੇ	੧੫੦/੧
ਵਿਗੁਚਹਿ	੧੦੧੩/੫
ਵਿਗੁਚੈ ਵਿਗੁਚੀਐ ੬੩੫/੨੫	੧੦੧੨/੨੩
ਵਿਗੂਤਾ	੪੬੭/੨੫
ਵਿਗੂਤੀ	੬੩੫/੧੯
ਵਿਗੂਤੇ	੯੩੦/੧੮
ਵਿਗੋਏ	੧੫੦/੧
ਵਿਗੋਵੈਹੀ	੧੨੮੫/੨
ਵਿਗੋਵੈ	੩੫੬/੧੬
ਵਿਚ	੧੨੪੦/੧੫
ਵਿਚਹੁ	੧੯/੧੧
ਵਿਚਾਰਾ	੩੫੧/੯
ਵਿਚਾਰੀਐ	੧੨੮੨/੨
ਵਿਚਾਰੇ	੬/੧੨
ਵਿਚਿ	੨/੧੮
ਵਿਚਿਉ	੬੪੮/੨੦
ਵਿਛੁੰਨੜੇ	੫੮੦/੨੬
ਵਿਛੁੰਨਿਆ	੬੦/੯
ਵਿਛੁੰਨੀ	੬੦/੨੭
ਵਿਛੁੰਨੇ	੧੦੩੫/੬
ਵਿਛੁੜਿ	੭੬੪/੫
ਵਿਛੁੜਿਆ	੬੦/੨੮
ਵਿਛੁੜੇ	੯੮੯/੧੩
ਵਿਛੂੜੇ	੫੬/੨੬
ਵਿਛੋੜਾ	੧੦੧੨/੧੪
ਵਿਛੋੜਿ	੮੩੯/੫
ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ	੫੮੦/੧੧
ਵਿਛੋੜਿਐ	੧੨੮੧/੧੫
ਵਿਛੋੜੀ	੫੫੮/੬
ਵਿਛੋੜੇ	੩੬੦/੨੨
ਵਿਜੋਗ	੯੫੫/੯
ਵਿਜੋਗਿ	੯੩੪/੮

ਵਿਜੋਗੀ	੯੮੯/੧੨
ਵਿਜੋਗੁ	੬/੨੮
ਵਿਝਵੀ	੧੯/੧੧
ਵਿਝਵੈ	੨੨/੧੪
ਵਿਟਹੁ	੭੨/੧੮
ਵਿਡਾਣਾ	੫੫੮/੧੧
ਵਿਡਾਣਿਆ	੧੨੭੯/੧੨
ਵਿਡਾਣੀ	੩੫੫/੨੨
ਵਿਡਾਣੁ	੭/੫
ਵਿਡਾਣੈ	੨੨੯/੭
ਵਿਣਸਿਆ	੧੨੮੭/੬
ਵਿਣਾਸ	੧੫੨/੨੮
ਵਿਣਾਸੁ	੫/੬
ਵਿਣੁ	੨/੧੭
ਵਿਤ	੫੦੫/੨੧
ਵਿਤੁ	੬੩/੩
ਵਿਤੋ	੧੦੧੧/੭
ਵਿਥਰਾ	੭੬੨/੧੧
ਵਿਥਾਰ	੯੦੬/੨੨
ਵਿਦਿਆ	੨/੧
ਵਿਦੇਸਿ	੫੯੪/੯
ਵਿਦੇਸੀਅੜੇ	੧੧੧੧/੨[illegible]
ਵਿਧਉਸਿਆ	੧੪੯/੧
ਵਿਧਣ	੬੮੯/੨੪
ਵਿਧਣਕਾਰੇ	੫੮੧/੧
ਵਿਧਣੀਆ	੫੮੦/੨੩
ਵਿਭੂਤਿ	੧੦੪੩/੧੫
ਵਿਰਤੀ	੨੩/੧੩
ਵਿਰਲਾ	੬੪/੧੩
ਵਿਰਲੀ	੯੦੫/੩
ਵਿਰਲੇ	੨੧/੨੩
ਵਿਰਲੈ	੪੭੦/੧੬
ਵਿਰੋਧ	੯੪੨/੧੦
ਵਿਰੋਧਿ	੫੬/੧੪
ਵਿਰੋਧੁ	੧੯/੧੬
ਵਿਰੋਲੀਐ	੨੨੯/੧੨
ਵਿਰੋਲੈ	੨੨੭/੨੩
ਵਿਲਲਾਇ	੧੪੩/੨
ਵਿਲਾਇਤਿ	੩੫੮/੨੨
ਵਿਲਾੜਿ	੧੦੧੫/੧੬
ਵਿਲੋਇ	੬੩੬/੧੧
ਵਿਲੋਈਐ	੬੩੫/੨੪
ਵਿਲੋਵੈ	੧੫੦/੮
ਵਿਲੰਮੁ	੧੪੭/੨੫
ਵੀਆਹਣ	੩੫੧/੨੦
ਵੀਆਹਿ	੧੨੯੦/੭
ਵੀਆਹਿਆ	੧੨੮੯/੧੯
ਵੀਆਹੀਆ	੪੧੭/੫
ਵੀਆਹੁ	੩੫੧/੨੨
ਵੀਸ	੭/੯
ਵੀਸਰਹਿ	੫/੯
ਵੀਸਰਿਆ	੩੪੭/੨੩
ਵੀਸਰੇ	੨੦/੧
ਵੀਸਰੈ	੧੪/੪
ਵੀਗਾ	੩੫੪/੧੩
ਵੀਚਾਰ	੪/੧
ਵੀਚਾਰਹਿ	7/22
ਵੀਚਾਰ[illegible]	੧੦੩੯/੧੦
ਵੀਚਾਰਹੁ	੧੦੩੦/੧੧
ਵੀਚਾਰਾ	੧੪੦/੨੧
ਵੀਚਾਰਿ	੭/੧੪
ਵੀਚਾਰਿਆ	੧੧੨੫/੧੭
ਵੀਚਾਰੀ	੩੪੩/੫
ਵੀਚਾਰੀਆ	੮੪੩/੧੫
ਵੀਚਾਰੀਐ	੧੮/੨੪
ਵੀਚਾਰੁ	੨/੧
ਵੀਚਾਰੇ	੬/੧੦
ਵੀਚਾਰੈ	੨੨੬/੨੪
ਵੀਚਾਰੋ	੨੪੩/੧੫
ਵੀਚਾਰੋਵਾ	੫੮੧/੧੨
ਵੀਛੁੜਿ	੯੦/੨੧
ਵੀਛੁੜੈ	੭੨੯/੧੫
ਵੀਥੈ	੧੭/੧੪

ਵੀਰ	੬/੧੩
ਵੀਵਾਹੁ	੭੬੫/੨੨
ਵੁਠਾ	੧੩੩੦/੫
ਵੁਠੀ	੧੪੧੨/੧੭
ਵੁਠੈ	੧੫੦/੬
ਵੁਣਾਇਆ	੯੫੫/੨੪
ਵੁੜੀ	੩/੨੩
ਵੇ	੪੬੭/੨੩
ਵੇਸ	੭/੨੩
ਵੇਸਾ	੮੩੯/੮
ਵੇਸਾਹਿ	੧੮/੧੩
ਵੇਸਾਹੁ	੧੮/੭
ਵੇਸੁ	੬/੨੬
ਵੇਸੈ	੫੮੨/੫
ਵੇਸੋ	੧੧੨੭/੨
ਵੇਕਾ	੮੪੦/੮
ਵੇਕਾਰੁ	੧੬/੧੫
ਵੇਕਾਰਿ	੫੬/੯
ਵੇਕਾਰੀ	੬੩੫/੧੫
ਵੇਕਾਰੁ	੧੫੦/੨੪
ਵੇਕੀ	੪੬੯/੧੧
ਵੇਕੀਵੇਕੀ	੧੦੩੨/੧੩
ਵੇਕੋਵੇਕਾ	[illegible]੪੦/੮
ਵੇਖਹਿ	੭੧/੨੪
ਵੇਖਹੁ	੧੪੩/੩
ਵੇਖਣ	੪੩੩/੨੫
ਵੇਖਣਹਾਰਾ	੮੩੯/੭
ਵੇਖਣਾ	੪੭੨/੨੪
ਵੇਖਣਿ	੫/੧੦
ਵੇਖਣੁ	੧੪੫/੭
ਵੇਖਾ	੨/੧੭
ਵੇਖੀ	੧੨੫੭/੧੪
ਵੇਖਾਉ	੧੫/੫
ਵੇਖਾਲਿਆ	੧੪੯/੯
ਵੇਖਾਲੀ	੩੫੪/੧੧
ਵੇਖਾਲੇ	੧੨੫੭/੧੪
ਵੇਖਿ	੨੩/੨੦
ਵੇਖੁ	੬੧/੧੭
ਵੇਖੈ	੨/੩
ਵੇਗ	੪੭੨/੧੫
ਵੇਗਾਰਿ	੪੬੪/੧੯
ਵੇਚਹਿ	੧੨੪੫/੩
ਵੇਚਾਰਾ	੯/੨੦
ਵੇਚਾਰਿਆ	੧੪੮/੧੮
ਵੇਚਿਆ	੨੦/੨੩
ਵੇਚੀ	੭੩੦/੧੧
ਵੇਚਿ	੪੨੦/੧੪
ਵੇਛੋੜਾ	੫੬/੧੭
ਵੇਜਾਤਿ	੭੯੬/੫
ਵੇਤਗਾ	੪੭੧/੭
ਵੇਦ	੩/੧
ਵੇਦਨ	੫੯੫/੫
ਵੇਦਾ	੬/੧੩
ਵੇਦੀ	੧੨੪੦/੪
ਵੇਦੀਨਾ	੭੯੦/੨
ਵੇਦੁ	੮/੧੧
ਵੇਦੈ	੨/੧੩
ਵੇਧਿਆ	੫੪/੯
ਵੇਪਰਵਾਹ	੭੯੮/੨੬
ਵੇਪਰਵਾਹਾ	੧੦੩੨/੧੩
ਵੇਪਰਵਾਹੁ	੨/੫
ਵੇਪਰਵਾਹੇ	੨੪੩/੨
ਵੇਪਰਵਾਹੋ	੯੩੫/੨੧
ਵੇਪੀਰ	੫੯੫/੧੨
ਵੇਬਾਣੀ	੧੦੨੧/੭
ਵੇਮਾਰਗਿ	੯੪੧/੪
ਵੇਰ	੧੭/੭
ਵੇਲਾ	੧੧੯੦/੨੬
ਵੇਰਾਵੇਰ	੩੫੦/੨੦
ਵੇਰੋਧੁ	੯੩੧/੨੩
ਵੇਲ	੪/੨੬
ਵੇਲਾ	੨/੮
ਵੇਲਿ	੧੫੫/੨
ਵੇੜਿਆ	੯੩੫/੮
ਵੈਸਾਖੀ	੧੧੦੮/੮
ਵੈਸਾਖੁ	੧੧੦੮/੫

ਵੈਸੁ	੮੭੮/੧੬	ਵੈਜੇ	੧੫੦/੨
ਵੈਸੰਤਰ	੭/੨੨	ਵੇਖੀ	੧੦੦੯/੧੮
ਵੈਣ	੭੬/੬	ਵੇਖੁ	੫੯/੧੭
ਵੈਣਿ	੫੯੬/੯	ਵੇਖਉ	੧੦੧੪/੨੧
ਵੈਣੂ	੧੪੧੦/੬	ਵੇਖੂੰ	੧੦੧੫/੧੬
ਵੈਦ	੧੨੫੬/੨੦	ਵੇਖਣੁ	੫੬/੯
ਵੈਦਗੀ	੧੨੭੯/੨੨	ਵੇਖਠਿ	੯੫੬/੨੩
ਵੈਦੁ	੫੦੩/੧੫	ਵੇਖਾ	੨੩/੧੦
ਵੈਰ	੯੪੨/੧੦	ਵੇਗਿ	੩੫੧/੨
ਵੈਰਾਈ	੫੦੪/੧੭	ਵੇਠ	੭੮੯/੨੪
ਵੈਰੀ	੪੧੭/੯	ਵੇਠਿ	੧੪੧੨/੨੦
ਵੈਰੁ	੧੯/੧੬	ਵੇਠੀ	੯[illegible]੨/੪
ਵੇਸੁ	੧੦੩੫/੨੫	ਵੇਠੁ	੫੯੬/੨
ਵੇਗੁਰਿਆਹਾ	੫੫੮/੧		

• ■ •

ਭਾੜੇ ੪੩੪/੧੨

-o-

ਸਹਾਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸੂਚੀ

-o-

ਪੰਜਾਬੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ... ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ-ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੫੯

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੂਜੀ ਸੈਂਚੀ ... ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ-ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੫੭

ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਚਾਰ ਭਾਗ) .. ਗੁਰਬਾਣੀ ਟ੍ਰਸਟ, ਲਾਹੌਰ
ਦੂਜੀ ਵੇਰ - ੧੯੪੪
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ- ੧੯੫੬

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ... ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣ ... ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਦਾਖਾ)
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ- ੧੯੫੧

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ... ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਸਤਵੀਂ ਵਾਰ -੧੯੬੦

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ... ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ... ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ
ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੧

ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ... ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ
ਸੱਤਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯੫੭

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ... ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਸੋਢੀ
ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ- ੧੯੬੨

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ... ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਬਰਾ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੨

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ... ਵਿ. ਭਾ. ਅਰੁਣ
ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੬

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ... ਦੁਨੀ ਚੰਦ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯੫੯

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ... ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
-੧੯੪੮

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ... ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯੬੭

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ... ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯੨੭

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਕੌਸਤੁਭ ... ਸੰਪਾਦਕ - ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਤਥਾ ਪੰ:ਤਾਰਿਣੀਸ਼ ਝਾ
ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯[illegible]੭

ਲੁਗਾਤੇ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ੀ ... ੧੯੩੧

-o-

ਹਿੰਦੀ

ਆਚਾਰਜ ਹੇਮਚੰਦ੍ਰ ਔਰ ਉਨਕਾ ਸ਼ਬਦਾਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਏਕ ਅਧਯਯਨ ... ਨੇਮਿਚੰਦ੍ਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ਸੰਵਤ ੨੦੨੦

ਸੂਰ ਕੀ ਭਾਖਾ ... ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਰਾਯਣ ਟੰਡਨ - ੧੯੫੭

ਸੂਰਪੂਰਵ ਬ੍ਰਜਭਾਖਾ ਔਰ ਉਸਕਾ ਸਾਹਿਤਯ ... ਸ਼ਿਵਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਹ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੮

ਸਾਮਾਨਯ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ... ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਸਕਸੇਨਾ - ਸੰਵਤ ੨੦੦੬

ਹਿੰਦੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਯਯ ਵਿਚਾਰ ... ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਉਪ੍ਰੈਤਿ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ -੧੯੦੮

ਹਿੰਦੀ ਧਾਤੂ ਸੰਗ੍ਰਹ ... ਹਾਰਨਲੀ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੬

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ... ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾਰੀ - ੧੯੬੬

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਅਤੀਤ ਔਰ ਵਰਤਮਾਨ) ... ਸ਼ਿਬਾਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਮਨ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੫

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ... ਬਾਬੂ ਸ਼ਯਾਮ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ- ੧੯੫੭

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾ ਉਦ੍ਗਮ ਔਰ ਵਿਕਾਸ ... ਉਦਯ ਨਾਰਾਯਣ ਤਿਵਾਰੀ
- ੧੯੫੫

ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਉਸਕੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾਓਂ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ... ਸ਼ਿਬਾਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਮਨ - ੧੯੬੬

ਹਿੰਦੀ ਵਯਾਕਰਣ ... ਕਾਮਤਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁਰੂ

ਛਤੀਸਗੜ੍ਹੀ, ਹਲਬੀ, ਭਤਰੀ ਬੋਲੀਓਂ ਕਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵੈਗਿਆਨਿਕ ਅਧਯਯਨ ... ਭਾਲਚੰਦ੍ਰ ਰਾਵ ਤੈਲੰਗ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੬

ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ... ਦੇਵਕੀ ਨੰਦਨ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਤਵ
ਸੰਬਤ ੨੦੧੪

ਨਾਨਕ ਵਾਣੀ ... ਜਯ ਰਾਮ ਮਿਸ਼੍ਰ ਵਿ: ੨੦੧੭

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾਓਂ ਕਾ ਰੂਪ ਦਰਸ਼ਨ ... ਆਚਾਰਯ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਨਾਥ - ੧੯੬੨

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾਓਂ ਕਾ ਵਯਾਕਰਣ... ਆਰ. ਪਿਸ਼ਲ
(ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੇਮਚੰਦ੍ਰ ਜੋਸ਼ੀ)
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ -੨੦੧੫ ਵਿ:

ਬੁੰਦੇਲੀ ਕਾ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਯ ਅਧਯਯਨ ... ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਗ੍ਰਵਾਲ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੩

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ... ਧੀਰੇਂਦ੍ਰ ਵਰਮਾ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੪

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਖੜੀਬੋਲੀ ... ਕਪਲ ਦੇਵ ਸਿੰਹ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੫੬

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਯਾਕਰਣ ਕੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ... ਪ੍ਰੇਮਨਾਰਾਯਣ ਟੰਡਨ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੨

ਭਾਸ਼ਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾਸ਼:.. ਮੂਲ ਲੇਖਕ ਜੇ.ਵਾ ਨ੍ਰਿਦ੍ਰਯੇਜ਼
ਵੈਗਜ਼ਾਨਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁ: ਜਗਦੀਸ਼ ਕਿਸ਼ੋਰ ਬਲਵੀਰ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੬

ਭਾਰਤੀ ਆਰਯ ਭਾਸ਼ਾ ... ਜਯੂਲ ਬ੍ਲਾਖ
ਅਨੁ: ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ ਸਾਗਰ ਵਾਰ੍ਸ਼੍ਣੇਯ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ - ੧੯੬੩

ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ੇਚਾ ਵਿਕਾਸ ... ਜਯੂਲ ਬ੍ਲਾਖ
(ਭਾਸ਼ਾਂਤਰਕਾਰ ਵਾਸੁਦੇਵ ਗੋਪਾਲ ਪਰਾਜਪੇ)
- ੧੯੪੧

-o-

<u>ਉਰਦੂ</u>

ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਉਰਦੂ ... ਮਹਮੂਦ ਸ਼ੇਰਾਨੀ - ੧੯੬੦

ਉਰਦੂ ਸਰਫ ਵ ਨਹਵ ... ਅਬਦੁਲ ਹੱਕ - ੧੯੪੦

-o-

251348

ENGLISH	No.R.
A comparative Grammer of Middle Indo Aryan	Sukumar Sen II Ed. 1960
A Comparative Phonology of Hindi and Panjabi.	Vidya Bhaskar Arun. Ist Ed.1961
A Grammer of the Brij Bhakha	Mirza Khan Visva Bharati Series No.3
A Practical Grammer of the Sanskrit Language.	Monier Williams 1962
A History of the Panjabi Literature	Mohan Singh II Ed. 1956
A Reference Grammer of Punjabi	Harjeet Singh Gill and Henry. A. Gleason, Jr. No.3 1962
Comparative Grammer of the Prakrit Languages	R. Pischel 1957
Grieson on Punjabi	Language Department, Punjab, Patiala 1961
Historical Grammer of Apabhramsa	Gajanan Vasudev Tagare 1948
Hindustani Conversation Grammer	William St. Clair Tisdall (Printed in USA)
Introduction to Prakrit	A.C. Woolner II Ed. 1928.
Indo Aryan & Hindi	S.K. Chatterji
Lahndi Phonetics	Hardev Bahri 1963
Language its Nature Development and Origin	Otto Jespersen XI Ed. 1959
Language	Bloomfield L.
Ludhiani Phonetics Reader	Banarsi Das Jain 1934
Panjabi Manual and Grammer	T. Grahame Bailey 1961
Panjabi Manual & Grammer	E.P. Newton 1961
Sanskrit Grammer	William Dwight Whitney 1960
The Gospel of the Guru Granth Sahib	Duncan Greenlees 1960
A Vedic Grammer	Arthur Anthony Macdonell 1962
Transformation of Sikhism	Gokal Chand Narang
Dictionary	
A Sanskrit English Dictionary	Sir Monier Williams 1963

PANJAB UNIVERSITY